

ΝΙΚΟΣ ΝΕΖΗΣ

ΟΛΥΜΠΟΣ

Το βουνό των Θεών & των Ανθρώπων

Γεωγραφία - Φυσικό περιβάλλον

Γεωγραφία - Γεωλογία - Κλίμα
Χλωρίδα - Πανίδα - Προστασία

Ιστορία - Πολιτισμός

Μυθολογία - Ιστορία - Γλωσσολογικά - Τέχνη

Μνημεία - Κτίσματα

Αρχαιότητες - Χριστιανικά μνημεία - Καταφύγια

Αθλήματα - Δραστηριότητες

Περιήγηση - Ορειβασία - Αναρρίχηση
Ορειβατικό σκι κ.ά. αθλήματα βουνού

Οικισμοί - Τοπωνύμια

Βιβλιογραφικός οδηγός

Αθήνα - 2019 - ISBN 978-960-91377-2-0

© 2019
Νίκος Νέζης
Μισούλη 4, Ν. Βουτζάς
190 05 Νέα Μάκρη
Τηλ. 22940-78362

ISBN 978-960-91377-2-0

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ - ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	
Γεωγραφία - Ορεογραφία - Τοπογραφία Θέση - Όρια - Έκταση - Μορφολογία	7
Υψομετρήσεις - Χαρτογραφίες	11
Γεωλογικά στοιχεία Γεωλογία - Υδρολογία - Καρστικές μορφές	16
Κλίμα Γενικά - Θερμοκρασία - Βροχές - Άνεμοι - Χιόνια	22
Χλωρίδα Γενικά - Είδη φυτών - Βλάστηση	24
Πανίδα Γενικά - Είδη πανίδας	32
Οικολογικά - Εθνικός Δρυμός Προστασία - διατήρηση - διαχείριση	40
ΙΣΤΟΡΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	
Μυθολογία και αρχαία θρησκεία	44
Ιστορικά στοιχεία	46
Γλωσσολογικά - Τοπωνυμικά	48
Ο Όλυμπος στη δημοτική & σύγχρονη ποίηση	53
Όλυμπος και Τέχνη Ζωγραφική - Χαρακτική - Νομίσματα & μέταλλα - Φιλοτελισμός	57
Αδελφοποίηση Ολύμπου και T'ai Shān	58
ΜΝΗΜΕΙΑ & ΚΤΙΣΜΑΤΑ	
Αρχαιολογικοί χώροι και αρχαιότητες	59
Χριστιανικά μνημεία	62
Ορειβατικά καταφύγια και ξενώνες	68
ΑΘΛΗΜΑΤΑ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	
Περιήγηση - Ορειβασία Εισαγωγή	71
Ιστορικά περιηγήσεων και εξερευνήσεων (1542-1911)	72
Οι πρώτες αναβάσεις	76
Πίνακας αναβάσεων στο Μύτικα & στο Στεφάνι (1913-1959)	84
Ορειβατικές συγκεντρώσεις & Σχολές ορειβασίας.....	86
Πεζοπορικές και ορειβατικές διαδρομές	87
Αναρρίχηση Ιστορικά αναρριχήσεων	92
Αναρριχητικές διαδρομές	94
Αναρριχητικές σχολές & Συναντήσεις	99
Χιονοδρομία & Ορειβατικό σκι	100
Ορεινό τρέξιμο	102
Κατάβαση φαραγγίων	107
Διάφορα αθλήματα (Ορεινή ποδηλασία - Αεραθλητισμός - B.A.S.E. Jump)	108
Ατυχήματα	110
ΟΙΚΙΣΜΟΙ Π.Ε. Λάρισας & Π.Ε. Πιερίας	111
ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ	127
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ	181

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όταν τον Αύγουστο του 1970 ανέβηκα για πρώτη φορά στον Όλυμπο, ένιωσα τέτοια πρωτόγνωρα αισθήματα να με συγκλονίζουν, που από φίλος της θάλασσας που ήμουνα μέχρι τότε, έγινα για πάντα λάτρης και υμνητής της ομορφιάς του βουνού. Εκείνη τη «θείκη» για μένα ημέρα συνειδητοποίησα ότι από κει και πέρα η ζωή μου θα ήταν διαφορετική, γιατί είδα ξαφνικά μπροστά μου το «δρόμο» που πάντα, μέσα στο είναι μου, αναζητούσα και ήθελα να ακολουθήσω. Εκεί, πάνω στο Μύτικα, ξαναγεννήθηκα.

Στα χρόνια που πέρασαν ανέβηκα πολλές φορές στον Όλυμπο, και εκεί, τότε περπατώντας μέσα στα πυκνά δάση και τις χαράδρες του, και τότε σκαρφαλώνοντας στις απόκρημνες ράχες και κορυφές του, ρίζωσε και ωρίμασε η ιδέα να γράψω, όταν θα ήμουνα έτοιμος, ένα βιβλίο για το βουνό αυτό, που υπήρξε «κατοικία» των αρχαίων Ελλήνων θεών και κέντρο της ελληνικής μυθολογίας και που διαχρονικά έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της αρχαίας ελληνικής σκέψης, του πολιτισμού και της ιστορίας μας.

Επειδή θεωρώ τον Όλυμπο ένα από τα βουνά - σύμβολα του Κόσμου και πιστεύω ότι αποτελεί εθνική μας, αλλά και τα παγκόσμια κληρονομιά οτιδήποτε αναφέρεται σε αυτόν, ασχολήθηκα με το θέμα με τον απαιτούμενο σεβασμό, υπευθυνότητα και αγάπη, αλλά και με ένα ασίγηστο πάθος και πείσμα για έρευνα και ό,τι γράφω είναι προϊόν εξονυχιστικής μελέτης και ανάλυσης εκατοντάδων σχετικών βιβλίων, περιοδικών και χαρτών, αξιολόγησης των πληροφοριών που συνέλεξα, καθώς και πολύχρονης, σχολαστικής και κοπιαστικής έρευνας πάνω στο βουνό. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η συγγραφή και έκδοση ενός βιβλίου για τον Όλυμπο το 1986 και μία βελτιωμένη, σε κείμενα και φωτογραφίες, έκδοση το 2003.

Όταν την Άνοιξη του 2016 ο Πρόεδρος της Ε.Ο.Ο.Α. Δημήτρης Γεωργούλης μου ανέπτυξε την ιδέα του για την ανάγκη έκδοσης ενός φωτογραφικού λευκώματος ιστορικών και σημαντικών φωτογραφιών σχετικών με την ορειβατική και όχι μόνο ιστορία του Ολύμπου και των μνημείων του, βρήκα την ιδέα αυτή εκπληκτική και απαραίτητη για τη διάσωση και διάδοση σε ένα ευρύτερο κοινό, ελληνικό και ξένο, της πολύτιμης αυτής και σχετικά άγνωστης κληρονομιάς μας. Στην πορεία της δημιουργίας του ιστορικού λευκώματος από τον Πρόεδρο και εμένα, διαπιστώσαμε την ανάγκη επικαιροποίησης του παλιού μου βιβλίου, και συγγραφής μιας νέας και πολυσέλιδης έκδοσής του, ώστε να υπάρχει μία πληρέστερη εικόνα για τον Όλυμπο, τη γεωγραφία, τη φύση, τα μνημεία και την ιστορία του.

Στο πλαίσιο αυτό, ξανακοίταξα προσεκτικά τα κείμενα του παλιού και νεότερου βιβλίου, μελέτησα παλιά και νέα στοιχεία από όλα τα βιβλία και τα άρθρα τα σχετικά με τον Όλυμπο που απέκτησε η Ε.Ο.Ο.Α. από αγορά και δωρεές, ή από το διαδίκτυο (αναρτήσεις - δημοσιεύσεις ξένων πανεπιστημίων σε μορφή pdf), καθώς και από τις εισηγήσεις των διαφόρων συνεδρίων - ημερίδων που έγιναν, διόρθωσα ορισμένα λάθη που υπήρχαν, πρόσθεσα νεότερες και περισσότερες πληροφορίες για τοπωνύμια και για οικισμούς γύρω από τον Όλυμπο (σύνολο τοπωνυμίων & οικισμών 1.100), ενώ κατέγραψα υπερδιπλάσια λήμματα στη βιβλιογραφία (1.686 τίτλοι). Επίσης, προσπάθησα να τεκμηριώσω και φωτογραφικά τα κείμενα του βιβλίου με 1.912 φωτογραφίες (φύσης, τοπίων, μνημείων, γεγονότων, εντύπων, αναμνηστικών κ.ά.) δικές μου και του αρχείου της Ε.Ο.Ο.Α., αλλά και φωτογράφων που ευγενικά παραχώρησαν φωτογραφίες τους για το φυσικό περιβάλλον και τις αθλητικές δραστηριότητες, με σκοπό να αποτελέσει και ένα θεματικό ιστορικό λεύκωμα, μία κιβωτό γνώσης, πληροφοριών και εικόνων, μία πολύτιμη κληρονομιά στις επόμενες γενεές (η επιλογή των φωτογραφιών για κάθε θεματική ενότητα, έγινε με γνώμονα την τωρινή και μελλοντική σημασία και ιστορικότητά τους).

Με την ευκαιρία αυτή κρίνω σκόπιμο να επισημάνω πάλι τα κυριότερα διαχρονικά προβλήματα και λάθη που υπάρχουν σχετικά με τον Όλυμπο, όπως αναδεικνύονται από τη μελέτη των διαφόρων δημοσιευμάτων και από την έρευνα που έγινε για τη συγγραφή του βιβλίου, και τα οποία είναι τα εξής:

1. Ένα σοβαρό και διαχρονικό πρόβλημα είναι τα τοπωνύμια. Δυστυχώς οι χάρτες της Γ.Υ.Σ., είτε λόγω ανεπαρκούς έρευνας, είτε από μία παράξενη συλλογιστική, είτε για να μην αναγραφούν τα ξένης, ή υποτιθέμενης ξένης, προέλευσης τοπωνύμια, αναγράφουν πολλά τοπωνύμια είτε σε λάθος θέση, είτε εντελώς λανθασμένα (δηλ. επινοούν τοπωνύμια), είτε παραποιημένα, με αποτέλεσμα οι διάφοροι επιστήμονες που γράφουν μία μελέτη (αρχαιολογική, βοτανολογική, γεωγραφική, γεωλογική, δασολογική, περιβαλλοντολογική, τουριστική κ.λπ.) ή οι νόμοι που εκδίδονται π.χ. για οριοθετήσεις εθνικού δρυμού, αρχαιολογικών χώρων κ.ά. να χρησιμοποιούν τα τοπωνύμια αυτά, είτε ως μία κοινή βάση αναφοράς, είτε να «αναγκάζονται» να τα χρησιμοποιούν επειδή θεωρούνται «επίσημα», τα οποία βέβαια δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα (τα λανθασμένα), δηλαδή είναι άγνωστα στους κατοίκους, στους ορειβάτες και στους μελετητές που γράφουν ερευνώντας και περπατώντας το πεδίο.

Βέβαια η Γ.Υ.Σ. ισχυρίζεται (βλ. Γεωγραφικό λεξικό ελληνικών τοπωνυμίων - 1998) ότι οι χάρτες της κλ. 1:50.000 έχουν μεγάλη αξιοπιστία ως προς την ονοματολογία που αναφέρουν, γιατί η καταγραφή έγινε από ειδικευμένα τοπογραφικά συνεργεία της που περιήλθαν ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο, έχοντας ως συμβούλους τους παράγοντες κάθε περιοχής, όπως προέδρους κοινοτήτων, δασκάλους, αρχαιολόγους, δασοφύλακες και απλούς χωρικούς. Δυστυχώς όμως η καταγραφή αυτή διαφέρει αρκετά και από την πραγματικότητα και από τις προηγούμενες καταγραφές και εκδόσεις χαρτών της, που και για αυτές το ίδιο ισχυριζόταν.

Ποιος αναφέρει σήμερα περιοχή Τηγάνια στον Όλυμπο; Και όμως υπάρχει γεωλογικός σχηματισμός «Τηγάνια» που καθιέρωσαν οι γεωλόγοι, επειδή γράφονταν ως Τηγάνια Ρ. τα Μεγάλα Καζάνια στον τότε χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1934). Ή φανταστείτε να έχει γίνει ατύχημα στη χαράδρα του Αράπη και οι κρατικές ομάδες διάσωσης να ψάχνουν στο ρέμα Ορλιά, γιατί στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. αναγράφεται Αράπη ρέμα. Για το λόγο αυτό καταγράψω όλα τα σημαντικά τοπωνύμια όπως έχουν διαμορφωθεί και είναι γνωστά σήμερα, αλλά και τα λανθασμένα με σχετική σημείωση, ώστε αν κάποιος επίσημος φορέας αποφασίσει να ασχοληθεί υπεύθυνα και επιστημονικά με τα τοπωνύμια του Ολύμπου, να έχει ένα καλό υπόβαθρο για τις μελέτες του.

Βέβαια, όλα τα «αρχικά» και γνήσια τοπωνύμια δεν πρόκειται να μαθευτούν ποτέ. Στη διαμόρφωση της προφοράς και απόδοσης, της καταγραφής και της καθιέρωσης των τοπωνυμίων έπαιξαν σημαντικό ρόλο πολλοί παράγοντες, όπως π.χ. οι ξένοι περιηγητές και επιστήμονες από διάφορα κράτη που έγραψαν στα βιβλία τους τα τοπωνύμια όπως τα άκουσαν, ή όπως νόμισαν ότι τα άκουσαν. Πώς να αποδώσει το τοπωνύμιο ένας Άγγλος, Γάλλος, Γερμανός ή Σέρβος που του έλεγε ένας βοσκός Θεσσαλός, Βλάχος, Σαρακατσάνος, Τούρκος ή Αλβανός ή ένας αγωγάτης οδηγός από το Λιτόχωρο, την Καρυά, τη Σκαμνιά, τα Καλύβια ή τον Κοκκινοπηλό; Π.χ. το τοπωνύμιο *Itchouma* που αναφέρει ο L. Heuzey το 1860 άλλοι θεωρούν ότι εννοούσε «η τσούμα = κορυφή, οπότε είναι Μεταμόρφωση» και άλλοι ότι εννοούσε «ίτσουμα = ίσωμα, οπότε είναι Φράγκου Αλώνι». Ας σημειωθεί, ότι ακόμα και κάτοικοι ή και βοσκοί της περιοχής δεν συμφωνούν (τώρα & παλαιότερα) ούτε στην ακριβή θέση του κάθε τοπωνυμίου, ούτε και στην προφορά του, πόσο μάλλον να γνωρίζουν όλα τα «σωστά» τοπωνύμια, που έτσι και αλλιώς έχουν υποστεί αναπόφευκτες αλλοιώσεις και μεταλλαγές με τα χρόνια.

2. Ένα άλλο σοβαρό πρόβλημα που συνεχίζει να υπάρχει είναι τα υψόμετρα κορυφών και θέσεων του Ολύμπου. Σχετικά με τις κατά καιρούς διαφορετικές μετρήσεις της Γ.Υ.Σ. δεν μπορώ να υποθέσω τι συμβαίνει, αλλά νομίζω ότι γίνονται στο πλαίσιο μιας συλλογιστικής και πολιτικής που ακολουθεί από τα μέσα της δεκαετίας του 1940 (όπως μου ανέλυσαν κάποτε στη Γ.Υ.Σ.) και στις διάφορες μεθόδους υψομέτρησης που χρησιμοποιεί. Σχετικά με τις υψομετρήσεις ιδιωτών (και διαχρονικές δικές μου) διαπιστώνω ότι υπάρχουν διαφορές μεταξύ τους. Βέβαια οι διαφορές μεταξύ των παλιών βαρομετρικών αλιμέτρων (π.χ. *Thommen*) και των σύγχρονων συσκευών GPS (π.χ. *Garmin*) είναι φαινομενικά λογικές, αφού για να έδειχνε σωστά το παλιό αλιόμετρο έπρεπε να τηρούνταν σχολαστικά πολλές προϋποθέσεις (μηδενισμός του αλιμέτρου στη θάλασσα ή ρύθμισή του σε γνωστό υψόμετρο, ίδιες ατμοσφαιρικές συνθήκες ρύθμισης και μέτρησης κ.ά.).

Διαφορές όμως στα σύγχρονα «ερασιτεχνικά» GPS δεν πρέπει να δικαιολογούνται κατά τη γνώμη μου. Έκανα δοκιμές σε διάφορες κορυφές και θέσεις και διαπίστωσα ότι ενώ τηρούσα τις προϋποθέσεις για ακριβείς μετρήσεις (καλή συσκευή, αναμονή αρκετής ώρας στο ίδιο σημείο για να έχω σήμα από πολλούς δορυφόρους) υπήρχαν διαφορές μεταξύ των διαχρονικών μετρήσεών μου (χαρακτηριστικό παράδειγμα το καταφύγιο στα Κρεβάτια). Μερικές μετρήσεις έδειχναν σωστά τα παλιά υψόμετρα της Γ.Υ.Σ. και όχι τα νέα (διαφορές 4-8μ.), μερικές φορές άλλα υψόμετρα έδειχνε η συσκευή το πρωί και άλλα το απόγευμα της ίδιας ή άλλης ημέρας, ή στο επίπεδο της θάλασσας έδειχνε υψόμετρο 3-8μ. Τα υψόμετρα βέβαια αναπροσαρμόζονται στις μεταβολές της μέσης στάθμης της θάλασσας, που η τιμή της ορίζεται κατά διαστήματα, αλλά η διαφορά είναι της τάξης των 0-20εκ., οπότε θεωρείται αμελητέα. Επειδή οι συσκευές GPS που χρησιμοποιούμε έχουν περιορισμένες δυνατότητες, ανάλογα με το σημείο που βρίσκονται (κορυφή, ρέμα, πυκνό δάσος, ρίζα βράχων) και δεν είναι οι πανάκριβες επαγγελματικές, παρατηρούνται αυτές οι μικρές διαφορές, που είναι δικαιολογημένες με το υπάρχον σύστημα δορυφόρων και δορυφορικής μέτρησης, αλλά και της εκάστοτε εφαρμοζόμενης (ξένης) στρατιωτικής πολιτικής για την ακρίβεια θέσεων και υψομέτρων, όπως μου εξήγησαν οι ειδικοί. Στην ουσία, στο επίπεδο της δραστηριότητας της απλής πεζοπορίας με καλές συνθήκες, δεν θεωρείται, και δεν είναι, τις περισσότερες φορές, κάτι σοβαρό αν μία πηγή, σπήλαιο, θέση, κορυφή, ή καταφύγιο είναι στην πραγματικότητα 5-10μ. πιο ψηλά ή πιο χαμηλά, ή είναι 5-10μ. πιο ανατολικά, νότια, δυτικά ή βόρεια.

3. Σχετικά με την έκταση και την «υπαγωγή» του Ολύμπου έχουν δημοσιευθεί διάφορες απόψεις. Παλαιότερα, όλη την περιοχή από τον ποταμό Πηνειό και την κοιλάδα των Τεμπών, μέχρι τα Πιέρια και τους ποταμούς Ίταμο και Μαυρονέρι και από την παραλία Πλαταμώνα - Κατερίνης μέχρι τα Καμβούνια, τον Σαραντάπορο - Τιταρήσιο ποταμό και τη δίοδο της Μελόνας την ανέφεραν γενικά ως Όλυμπο. Πρώτος ο L. Heuzey το 1860 ανέφερε ως ξεχωριστά βουνά τον Κάτω Όλυμπο (*Bas Olympe*) και τον Όλυμπο (*Olympe*), που τον ανέφεραν «*Higher Olympos*» ο J. Stuart-Glennie (1890) και «*Haut Olympe*» ο D. Baud-Bovy (1919).

Επίσης, αν και ο Απολλώνιος ο Ρόδιος (3ος αι. π.Χ.) διέκρινε τον Όλυμπο σε Όλυμπο της Θεσσαλίας και σε Όλυμπο της Μακεδονίας και ο Απολλώνιος ο Σοφιστής (1ος αι. μ.Χ.) ανέφερε τον Όλυμπο ως μακεδονικό όρος, οι διάφοροι συγγραφείς μέχρι τα μέσα του 20ου αιώνα θεωρούσαν τον Όλυμπο θεσσαλικό, πιστεύω και από το γεγονός ότι έτσι αναφερόταν (από το 1728) στην Ακολουθία του Οσίου Διονυσίου (..... εν τω Ολύμπω όρει της Θεσσαλίας), καθώς και σε Πατριαρχικά έγγραφα. Νομίζω στη σύγχρονη εποχή πρώτος ο Μητροπολίτης Κίτρους Βαρνάβας ανέφερε επίσημα τον Όλυμπο στη Μακεδονία, με την έκδοση το 1973 της Ακολουθίας του Οσίου Διονυσίου (..... εν τω Ολύμπω όρει της Πιερίας). Προσωπικά πιστεύω, αν και εκτείνεται διοικητικά σχεδόν ισομερώς στη Θεσσαλία και στη Μακεδονία, ότι ορειογραφικά και ιστορικά «ανήκει» στη Μακεδονία με την έννοια μόνο της ένταξής του σε διάφορους γενικούς πίνακες (π.χ. βουνά της Μακεδονίας).

Πιστεύω ότι η έκδοση της παρούσας δίτομης μελέτης, μαζί με το Ιστορικό Λεύκωμα για τον Όλυμπο με την ευκαιρία εορτασμού των 90 χρόνων της Ε.Ο.Ο.Α. (20-2-2020), εκπληρώνει στο ακέραιο την αρχική επιθυμία και σκοπό μου για μία ολοκληρωμένη έκδοση, που θα περιέχει όλη την υπάρχουσα μέχρι σήμερα γνώση σχετικά με τον Όλυμπο και που θα είναι προσιτή σε όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο, γιατί για μένα ο Όλυμπος συμβολίζει το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα που είναι το Θεϊόν, η Σκέψη, ο Λόγος, ο Πολιτισμός και η Ελευθερία και είναι χρέος μας, ως Έλληνες, να τον παραδώσουμε όσο γίνεται πιο Αμόλυντο στις επόμενες γενεές.

Αν και το πιστεύω μου είναι ότι η γνώση πρέπει να παρέχεται και να διαδίδεται ελεύθερα σε όλους (π.χ. τα κείμενα του παρόντος βιβλίου σε ψηφιακή μορφή έχουν αναρτηθεί ελεύθερα στο διαδίκτυο), εντούτοις δεν μπορώ να δεχθώ και να μην καυτηριάσω τις απαράδεκτες ενέργειες πολλών αρθρογράφων, «συγγραφέων», «δημοσιογράφων» και επίσημων φορέων (Περιφέρειες, Δήμοι, σχολεία - δυστυχώς) που αντιγράφουν ολόκληρα κεφάλαια και φωτογραφίες από βιβλία (δικά μου και άλλων συγγραφέων - ερευνητών) και τα δημοσιεύουν, είτε σε εκδόσεις είτε στις σελίδες τους στο διαδίκτυο, χωρίς κάποια ένδειξη της προέλευσής τους, φαινόμενο που δυστυχώς επεκτείνεται ανεξέλεγκτα, με αποτέλεσμα στο τέλος να αμφισβητείται η κυριότητα της αρχικής πηγής.

Τελειώνοντας, οφείλω να πω πολλές ευχαριστίες στους φίλους και συνορειβάτες Σωτήρη Παντελίδη, Παναγιώτη Ζώτο και Δημήτρη Γεωργούλη για τις όμορφες μέρες και στιγμές που περάσαμε κατά καιρούς στο αγαπημένο μας βουνό. Επίσης, στους Κώστα Ζολώτα και +Γιώργο Μιχαηλίδη για πληροφορίες και στοιχεία που μου είχαν δώσει τη δεκαετία του 1980 για διάφορα γεγονότα, αναρριχήσεις και τοπωνύμια, όπως και στους Δ. Κυρίτση (παλαιότερα), Ε. Μπέλλη (2016), Γ. Σπανό (2016-17) και Ν. Στίκο (2017) (για τοπωνύμια), καθώς και στους Μ. Στύλλα (για γεωλογία), Σ. Βασιλειάδη (για πανίδα), Ελ. Κηπόπουλο (για χλωρίδα), Λ. Παμπέρη (για πεταλούδες), Σ. Τσιφτσή (για ορχιδέες) και τέλος στον Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου για παρατηρήσεις, συμπληρώσεις και διορθώσεις (για πανίδα & χλωρίδα).

Ευχαριστίες οφείλω και στους αναφερόμενους φίλους και ορειβάτες που ευγενικά παραχώρησαν φωτογραφίες τους για το βιβλίο : Τρ. Αδαμακόπουλος (1), Μ. Αναστασίου (1), Γ. Ανδρέου (4), Σ. Βασιλειάδης (12), Γ. Βουτυρόπουλος (6), Δ. Γεωργούλης (8), Σ. Γιαμούκογλου (5), Μπ. Γκιριτζιώτης (1), Ε.Ο.Ο.Α. (140), Ε.Ο.Σ. Λιτοχώρου (4), Ε. Ευθυμίου (1), Κ. Ζολώτας (12), Π. Ζώτος (11), Καταφύγιο Σταυρού (1), Ελ. Κηπόπουλος (8), Φ. Κουκουτσίλης (16), Κ. Λαγανάς (5), Σ. Μακροβασίλης (Olympic Wings) (2), Ε. Μπάλλιου (2), Λ. Μποτέλης (8), Θ. Νασοπούλου (1), Σ. Παντελίδης (23), Α. Παπαγιαννόπουλος (1), Γ. Παπαστεργίου (6), Δ. Πουρλιώτης (7), Κ. Σαραντάκος (6), ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο. (2), Ν. Στίκος (13), Μ. Στύλλας (27), Β. Τλούπα (2), Κ. Τσιβελέκας (2) & π. Βασίλειος (10) της Ι. Μ. Αγίας Τριάδας Σπαρμού, και τέλος στην Πηνελόπη Ματσούκα (εκδόσεις «Ανάβαση») για την παραχώρηση φωτογραφιών (3) και χαρτών (3), καθώς και στην Όλγα Λαμπρινάκου, Υπεύθυνη Γραμματείας της Ε.Ο.Ο.Α. για τη συμβολή της σε πολλά θέματα, όπως και σε κάθε άλλο πρόσωπο ή φορέα που συνέβαλε στην ολοκλήρωση του βιβλίου.

Μάιος 2019

Νίκος Νέζης
Συγγραφέας-ερευνητής
Επίτιμο μέλος Ε.Ο.Ο.Α.

ΤΟ ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ - ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ - ΟΡΕΟΓΡΑΦΙΑ

ΘΕΣΗ : Ο Όλυμπος βρίσκεται στη ΒΑ πλευρά της Θεσσαλίας και στο ΝΔ άκρο της Κεντρικής Μακεδονίας, στα όρια των Νομών Λαρίσης και Πιερίας.

Ο Μύτικας, η ψηλότερη κορυφή του, βρίσκεται σε απόσταση (ευθεία γραμμή) 263χλμ. ΒΔ των Αθηνών, 78χλμ. ΝΔ της Θεσσαλονίκης, 26χλμ. ΒΑ της Ελασσόνας και 24χλμ. ΝΔ της Κατερίνης, ενώ από την παραλία του Λιτοχώρου στο Θερμαϊκό κόλπο (ΒΔ Αιγαίο) απέχει 18χλμ.

Οι γεωγραφικές συντεταγμένες του Μύτικα είναι :

Σύμφωνα με το παλιό σύστημα ED 50 (European Datum 50): γεωγραφικό πλάτος (φ) 40° 05' 12,23'' βόρεια του Ισημερινού και γεωγραφικό μήκος (λ) 22° 21' 33,39'' ανατολικά του Μεσημβρινού του Greenwich.

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Γεωδαιτικό Σύστημα (W.G.S. 84): γεωγραφικό πλάτος (φ) 40° 05' 08,54'' βόρεια του Ισημερινού και γεωγραφικό μήκος (λ) 22° 21' 31,53'' ανατολικά του Μεσημβρινού του Greenwich.

Σύμφωνα με το Ελληνικό Γεωδαιτικό Σύστημα Αναφοράς (Ε.Γ.Σ.Α. 87): $\psi = 4.438.274\mu.$ βόρεια του Ισημερινού και $\chi = 359.918\mu.$ ανατολικό μήκος (ήτοι 140.082μ. δυτικά του κεντρικού - 24ου - μεσημβρινού).

ΟΡΙΑ : Σε γενικές γραμμές, όλος ο ορεινός όγκος του Ολύμπου ορίζεται :

Β-ΒΑ από την περιοχή του οικισμού Πέτρα (Λόκοβη - 530μ.) και τις αλλουβιακές (χαλικοαμμώδεις) εκτάσεις της πεδιάδας της Κατερίνης, όπου και οι οικισμοί Βροντού (130μ.), Καρίτσα (20μ.), Δίον (20μ.) και Πλατανάκια (15μ.),

Ανατολικά από το Λιτόχωρο (310μ.) και την αλλουβιακή ανώμαλη πεδιάδα Λιτοχώρου - Λεπτοκαρυάς, ΝΑ από τη μεγάλη ρεματιά-χαράδρα Ζιλιάνα (αρχαίος Συς ποταμός), που χωρίζει τον Όλυμπο από τον Κάτω Όλυμπο,

Ν-ΝΔ από τους οικισμούς Καρυά (900μ.), Σκαμινέα (Σκαμινιά - 900μ.) και Κρυόβρυση (Πολιάνα - 1.040μ.), καθώς και από το μεγάλο (9x3,5χλμ.) οροπέδιο Καρυάς-Σκαμινιάς (μέσο υψόμ. 840μ.) και τη ρεματιά της Διάβας (Στενά της Διάβας - Ελασσονίτικος ποταμός) που διαχωρίζουν τον Όλυμπο από τον Κάτω Όλυμπο,

ΝΔ-Δ από τους οικισμούς Σπαρμός (570μ.), Ολυμπιάδα (570μ.), Καλύβια (580μ.) και Πύθιον (725μ.) και το μεγάλο (15x15χλμ.) ανώμαλο οροπέδιο (μέσο υψόμ. 500μ.) που εκτείνεται μεταξύ Ολύμπου και Καμβουνίων,

ΒΔ-Β από τον οικισμό Κοκκινοπηλός (Κοκκινοπλός - 1.150μ.), το ρέμα Μυλοκώστα - Ξερολάκκι, το διάσελο Σταυρός (1.200μ.), το Μακρύρεμα (Ιταμος), την κοιλάδα του Ζερβόμυλου και την περιοχή του οικισμού Πέτρα (Λόκοβη - 530μ.), που διαχωρίζουν τον Όλυμπο από τον ορεινό όγκο της Βουλγάρας.

ΕΚΤΑΣΗ : Με βάση την ισουΐη (υψομετρική) καμπύλη των 2.000μ., ο Όλυμπος έχει μήκος (ΒΔ-ΝΑ) 16χλμ., πλάτος (ΒΑ-ΝΔ) 12χλμ. και περίμετρο 80χλμ. περίπου. Με βάση την καμπύλη των 1.000μ. έχει αντίστοιχα, μήκος 22χλμ., πλάτος 24,5χλμ. και περίμετρο 110χλμ. περίπου.

Οι πραγματικές όμως διαστάσεις του Ολύμπου, από τα σημεία που αρχίζουν να υψώνονται οι πλαγιές του, είναι : μέγιστο μήκος (Α-Δ : Λιτόχωρο - Πύθιο) 25χλμ., μέγιστο πλάτος (Β-Ν : Στενά Πέτρας - Στενά Διάβας) 30χλμ., περίμετρος 150χλμ. περίπου και εμβαδόν γύρω στα 600 τετρ. χλμ.

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ : Ο Όλυμπος, το ψηλότερο βουνό της Ελλάδας και το δεύτερο (σε ύψος) της Βαλκανικής χερσονήσου, είναι ένας σχετικά μικρός σε έκταση, συμπαγής (αδιάσπαστος) και σχεδόν κυκλικού σχήματος ορεινός όγκος (διαμέτρου 25χλμ.), αρκετά βραχώδης, με οξείες κορυφές, εκτεταμένες ράχες - κορυφογραμμές - κόψεις και μεγάλες απότομες πλαγιές που κατακερματίζονται από βαθιές χαράδρες. Σε σχέση με το μέγεθός του είναι το πιο πολυκόρυφο βουνό της Ελλάδας.

Αλλα ιδιαίτερα μορφολογικά χαρακτηριστικά, του κορυφαίου τμήματος του βουνού, είναι οι μεγάλες βαραθρώδεις κοιλότητες με τα αμφιθεατρικά ή κάθετα τοιχώματα (Μικρά και Μεγάλα Καζάνια, Μικρή και Μεγάλη Γούρνα, Γούρνα Στεφανιού, Γούρνα Σταυροϊτιάς), οι λάκκες (Αγίου Αντωνίου, Καλόγερο, Μεταμόρφωσης, Φράγκου Αλώνι, Κακάβρακα, Χότζα, Γρίβα), τα αλπικά λιβάδια - οροπέδια (Μπάρα, οροπέδιο Μουσών, λάκκα Προφήτη Ηλία, Λιβαδάκι) και η κάλυψη αρκετών κορυφών με σπασμένες λεπτές δολομιτικές πλάκες.

Δύο μεγάλες ρεματιές-χαράδρες, του Μαυρόλογγου - Αγίου Διονυσίου (Ενιπέας ποταμός) μήκους 14χλμ. και του Μαυρατζά - Σπαρμού μήκους 13χλμ., που «ενώνονται» σχεδόν στο οροπέδιο Μπάρα, σε υψόμ. 2.300μ., χωρίζουν όλη την ψηλή περιοχή του Ολύμπου σε δύο μεγάλα ελλειψοειδή τμήματα, το Β-ΒΔ όπου και η ψηλότερη κορυφή Μύτικας (2.918μ.) και το Ν-ΝΑ με ψηλότερη κορυφή τον Καλόγερο (2.701μ.).

Το ΒΔ-Β-ΒΑ τμήμα του Ολύμπου κυριολεκτικά αυλακώνεται από βαθιές χαράδρες-φαράγγια που έχουν σχηματιστεί από τα μεγάλα ρέματα Σταλαματιά (7χλμ.), Μακρύρεμα (10χλμ.), Ξερολάκκι (16χλμ.) και Παπά Αλώνι (ή Αγίας Τριάδας) (10χλμ.). Άλλα μικρότερα ρέματα είναι της Αγίας Κόρης, ο Αράπης (ή Αράπλακος), του Καραϊσκήνη, της Μάννας, του Ναούμ, ο Ξυλιάς (ή Ξιδιάς), ο Ορλιάς, ο Πόρος, η Σκανδάλη κ.ά.

Στο Α-ΝΑ-Ν τμήμα υπάρχουν οι μεγάλες ρεματιές-χαράδρες Σκανδαλιάρα (7χλμ.), της Μάλτας (9χλμ.), της Βλάχας-Γρίβα (9χλμ.), η Ζιλιάνα (13χλμ.) και η Διάβα (10χλμ.). Μικρότερα ρέματα είναι του Αγίου Μηνά, η Δουροβίτσα, το Κοκκινόχωμα, του Ντελή, της Τοπόλιανης, ο Τσακανιώτης κ.ά.

Από τις κορυφές του Ολύμπου αυτές που παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για τους ορειβάτες (αλλά και για τους γεωλόγους) είναι οι κεντρικές και ψηλότερες κορυφές του, δηλαδή ο Μύτικας (2.918μ.), το Στεφάνι (2.912μ.) και το Σκολιό (2.905μ.). Οι κορυφές αυτές υψώνονται σχεδόν κατακόρυφα, σε ένα τόξο 200^ο περίπου, σχηματίζοντας έτσι τα Μεγάλα Καζάνια, τη μεγαλύτερη και πιο εντυπωσιακή βαραθρώδη χοανοειδή κοιλότητα του Ολύμπου, με άνοιγμα 1.000μ. (Σκολιό - Στεφάνι) και βάθος 600-700μ.

Οι 182 κορυφές, ράχες, αλλά και οι διάφορες μικρές εξάρσεις (σημεία/points) του Ολύμπου είναι οι εξής :

Κορυφή (2) : Μύτικας (ή Πάνθεον) 2.918,8μ. (παλαιό 2.917,9μ.) και η Ταρπηϊά Πέτρα / Παρθένος 2.900μ.;

Ψηλές κορυφές - ράχες - θέσεις (64) (σε παρένθεση τα κατά καιρούς υψόμετρα της Γ.Υ.Σ., του Μ. Kurz κ.ά.)

Άγιος Αντώνιος (ή Κάστρον & παλ. Παλιμανάστρι) 2.816μ. (παλ. 2.815μ., 2.813μ., 2.817μ., 2.815μ.)

Άνθιμος 1.999μ. (παλ. 2.004μ., 2.005μ., 1.998μ.)

Ανώνυμες 2.803μ. (νότια Σκολιού) & 2.642μ. (ανατ. Προφ. Ηλία) & 2.625μ. (ανατ. της Μεταμόρφωσης)

Ανώνυμες 2.579μ. & 2.560μ. (ΒΑ Τερψιθέας/Χότζα)

Αρβανίτη ράχη 2.056μ.-2.011μ.

Αχριάνη ράχη 2.300μ.-2.000μ.

Γκόλιας : Βλ. Καλόγερος

Γομαροστάλι(α) (ή Γομαρόσταλος) ράχη 2.400μ. & 2.140μ.

Γρίβα(ς) ράχη 2.397μ.-2.281μ.

Γρίβας 2.394μ.

Διακόπτης : Βλ. Τερψιθέα

Δραγασιά (ή Σαμάρι) 2.253μ. (παλ. 2.251,20μ., 2.253,05)

Εννέα Πύργοι 2.450μ. (παλ. 2.449,75 - κολονάκι 2.421μ./παλ. 2.420μ.)

Κακάβρακας 2.619μ. (παλ. 2.618μ.) & 2.463μ.

Καλάγια 2.640μ. & 2.625μ.

Καλόγερος (ή Γκόλιας) 2.701μ. & 2.696μ.

Κανάκη ράχη 2.463μ.-2.355μ.

Καρδαράς ράχη 2.451μ.-2.355μ.

Κάστρο(ν) : Βλ. Άγιος Αντώνιος

Καφενείο : Βλ. Τερψιθέα

Κεραμίδι 2.402μ.

Κίτρος 2.416μ. (παλ. 2.421μ., 2.411μ., 2.422μ.)

Κόκκα ράχη 2.080μ.-1.800μ.

Κόκκινο Τρόχαλο 2.180μ.

Λαιμός Σκούρτας 2.440μ.

Λιβαδάκι : Βλ. Σημαιοφόρος

Μάνδρες (ή Πετρόστρουγκα) 2.248μ. (παλ. 2.248,11μ., 2.253,60μ., 2.254μ., 2.247μ.)

Μεταμόρφωσις 2.699μ. & 2.622μ.

Μικρή Τούμπα 2.735μ.

Νάνα 2.285μ. (παλ. 2.290μ., 2.284μ.)

Ναούμ κόψη (Χτένια) 2.520μ. & 2.250μ. & 2.070μ.

Πάγος 2.677μ. (παλ. 2.675,56μ., 2.682,08μ., 2.682μ., 2.676μ.)

Παλιμανάστρι : Βλ. Άγιος Αντώνιος

Πετρόστρουγκα : Βλ. Μάνδρες

Προφήτης Ηλίας 2.788μ. (παλ. 2.787μ., 2.786μ. & λανθ. 2.801μ. & 2.803μ.)

Πύργος ράχη 2.442μ.-2.330μ.

Πύργος Γρίβα 2.324μ. (ή Γρίβας - παλ. 2.328μ., 2.328,59μ., 2.329μ.)

Ρήγας ράχη 2.200μ.- 2.140μ.

Ρήγας (ή Σμέος) : Βλ. Σμέος

Σαμάρι : Βλ. Δραγασιά

Σημαιοφόρος (ή Λιβαδάκι) 2.382μ. (παλ. 2.359,85μ., 2.366,07μ., 2.366μ., 2.381μ.)

Σκάλα 2.875μ. (παλ. 2.866μ. & 2.882μ.)
Σκαμνιά 2.463μ. & 2.276μ.
Σκολιό(ν) (ή Σχολείον) 2.905μ. (παλ. 2.905,45μ., 2.910,87μ., 2.911μ., 2.904μ.)
Σκούρτα (ή Πύργος) 2.476μ. (παλ. 2.464μ., 2.483μ., 2.475μ.)
Σμέος (ή Ρήγας) 2.087μ. (παλ. 2.073μ., 2.089,24μ.)
Σπαθούλα 2.220μ.-2.174μ.
Σταυροϊτιές 2.637μ. & 2.616μ.
Στενή Σαλατούρα 2.089μ. (παλ. 2.092μ.)
Στεφάνι (ή Θρόνος Διός) 2.912μ. & 2.909μ. & 2.900μ.;
Τερψιθέα 2.589μ. (ή Χότζα ή Διακόπτης ή Καφενείο) (παλ. 2.588μ., 2.592μ.)
Τούμπα 2.787μ. (παλ. 2.785μ. & λανθ. 2.801μ.)
Τρύπες 2.607μ.
Τσαμπάς ράχη 2.260μ.-2.160μ.
Φλάμπουρο(ν) 2.473μ.
Φράγκου Αλώνι 2.678μ. (παλ. 2.678,87μ., 2.684,22μ., 2.684μ., 2.677μ.)
Χονδρό-Μεσορράχι (ή Χονδρομεσοράχη) 2.400μ.-1.800μ.
Χριστάκης 2.707μ. (παλ. 2.704μ., 2.676μ., 2.714μ., 2.706μ.)
Χτένι ράχη 2.540μ.-2.480μ.

Μέσες κορυφές - ράχες - θέσεις (82)

Αλαταριά ράχη 1.860μ.-1.700μ.
Άνω Τσουκνίδα 1.506μ.
Ανώνυμες 1.860μ., 1.550μ., 1.280μ. (περιοχή Γκαβού - Μπαλντακούκη)
Βαρλαμάς 1.047μ.
Γαμπάδι 1.639μ.
Γκόλνα (ή Ράχη) 1.078μ.-1.033μ. (παλ. 1.032μ., 1.034μ.)
Γομαροστάλι(α) (ή Γομαρόσταλος) ράχη 1.940μ. & 1.760μ.
Γραμμένη Πέτρα 1.091μ.
Γυμνοκορυφή (ή Γούλενα ή Γκόλιανη) 1.268μ.
Διασέλα ράχη 1.534μ.-1.380μ.
Έλατος 1.672μ.
Καλαμαράς ράχη 1.800μ.-1.400μ.
Καλλιθέα 1.404μ.
Καμπάνα (ή Τσούκα) 1.142μ.
Καραγκούνη 1.466μ.
Καραμάν 1.512μ.
Καραούλι Γκέκα : Βλ. Νίκη
Καραπέτσα ράχη 1.400μ.-1.300μ.
Καρυές 1.182μ.
Καστανιές (ή Καστάνα) ράχη 1.260μ.-1.100μ.
Κατάρτι 1.452μ.
Κάτω Περιβόλι 1.349μ.
Κάτω Πύργος : Βλ. Πύργος
Κάτω Τσουκνίδα 1.220μ.
Κερί (ή Κέρελι) 1.046μ.
Κόκκα 1.760μ.
Κονιαρόπουλο(ν) ράχη 1.300μ.-1.233μ.
Κοπάνες ράχη 1.164μ.-1.050μ.
Κοπρές 1.566μ.
Κορομηλιά 1.080μ. & 1.000μ.
Κορομηλιές ράχη 1.369μ. (παλ. 1.372μ.)
Κράνα ράχη 1.120μ.-900μ.
Κρασιά ράχη 1.200μ.-1.050μ.
Κυριακούς (ή Κυριακούλας) ράχη 1.050μ.-950μ.
Κώνωπες (ή Σέλωμα ή Κορτζά) 1.135μ. (παλ. 1.128μ.)
Κωστή 1.540μ.
Λιανοξυά 1.260μ.
Μαγούλες 1.849μ. (παλ. 1.847μ.)
Μανώλα 1.222μ.

Μεγάλη Λάκκα 1.503μ.
Μεγάλη Πάδη 1.050μ.
Μεσονήσι ράχη 1.450μ.-1.300μ.
Μπαλντακούκη ράχη 1.680μ.-1.320μ.
Μπάρμπα 1.748μ. (παλ. Πετρόστρουγκα - 1.719μ.)
Μπαρμπαλάς 1.842μ. (παλ. 1.842,12μ., 1.847,31μ., 1.847μ., 1.841μ.)
Νίκη (ή Καραούλι Γκέκα) 1.789μ.
Παλιόκαστρο(ν) (Οξυά ή Τιτνάτα) 1.447μ.
Παλιομονάστηρο 1.932μ.
Παναγία 1.010μ.
Πάνω Περιβόλι ράχη (Επάνω Περιβόλι) 1.740μ.-1.600μ.
Πάνω Πύργος (ή Απαλνός Πύργος) 1.418μ.
Παπά Αλώνι ράχη 1.200μ.-1.100μ.
Παπά Ράχη 1.865μ. (παλ. 1.871μ.)
Πελεκούδια ράχη 1.800μ.-1.560μ.
Πετρόστρουγκα ράχη 1.941μ.-1.900μ.
Πόδι Ναούμ 1.920μ.
Πνάκια 1.370μ.
Πυξάρι 1.797μ. (παλ. 1.803μ.)
Πύργος (ή Ακατνός Πύργος ή Κάτω Πύργος) 1.339μ.
Ραδομίρ ράχη 1.967μ.-1.833μ.
Ράχη 1.100μ.
Ρομπολάκια 1.500μ.
Ρίτσος 1.509μ. & 1.547μ. (παλ. 1.553μ.)
Σαλατούρα 1.431μ. (παλ. 1.437μ.)
Σαμάρι ράχη 1.900μ.-1.700μ.
Σέλωμα 1.158μ.
Στήθωμα (ή Γκόλνα) 1.133μ. (παλ. 1.135μ.)
Ταμπούρια 1.425μ. & 1.417μ.
Τούμπα 1.161μ.
Τουρτοφωλιά 1.233μ. (παλ. 1.241μ.)
Τραμπάλα ράχη 1.450μ.-1.300μ.
Τρόχαλα Χαλκιά 1.185μ. & 1.166μ.
Τσιρκνιά ράχη 1.060μ.-975μ.
Τσοκανάρα ράχη 1.320μ.-1.200μ.
Τσουτσουλιάνος 1.160μ.
Χαντόλια ράχη 1000μ.-950μ.
Φραψί 1.004μ.

Χαμηλές κορυφές - μικρά υψώματα - θέσεις (34)

Άγιοι Απόστολοι 712μ. (παλ. 728μ.)
Ανώνυμες ράχες 910μ.-870μ. (ΒΔ του Σταυρού) & 820μ.-650μ. (βόρεια της Ζιλιάνας)
Γκουρτζούκι ράχη 600μ.-500μ.
Δίσωβο (ή Κουρί) 744μ. (παλ. 746μ.)
Δραγατσία 643μ.
Ζιλνιά (ή Ζηλνιά) 930μ. & 834μ.
Ζοφοπούλι 980μ.
Καμπαναριά ή Καμπάνες 960μ.
Καρδάρα 914μ.
Καστρί (ή Παλιόκαστρο) 961μ. (παλ. 969μ.)
Κοκκινόλοφος (ή Μελίσσι) 758μ.
Κοκκινόπετρα 572μ.
Κορομηλιές ράχη 900μ.-700μ.
Κότα Πλάκα (ή Κώττα Πλάκα) 639μ. (παλ. 646μ.)
Μάγγος 900μ.
Μεγάλη Ράχη 716μ.
Μπιλόη ή Μπελόη 840μ.
Ντελή 880μ.
Ορφανός 735μ.

Οψίδα ράχη 860μ.-800μ.
Παλιόκαστρο(ν) ράχη 820μ.-760μ.
Περιστέρια ράχη (ή Κωνώπτες) 960μ.-760μ.
Προφήτης Ηλίας 620μ.
Ραβάνι ή Μύτικας 762μ. (παλ. 768μ. & 763μ.)
Σουλουμάδα 834μ.
Σούρλα 680μ.
Σταυρός 939μ. (παλ. 943,87μ., 944μ., 938μ.)
Τρόχαλο Αγίου Ιωάννου 780μ.
Τρόχαλος ράχη 580μ.-360μ.
Τσούμα 656μ.
Φλάμπουρο (ή Φλαμππούρι) 697μ.
Χαρέλα 860μ.

ΥΨΟΜΕΤΡΗΣΕΙΣ

Η πρώτη γνωστή υψομέτρηση κορυφής του Ολύμπου έγινε κατά τον 1ο αι. π.Χ. από τον γεωγράφο Ξεναγόρα (Πλούταρχος : Βίοι παράλληλοι - Αιμίλιος Παύλος, κεφ. 15, παρ. 10), ο οποίος μέτρησε την κορυφή που έβλεπε από το ναό του Πυθίου Απόλλωνα (κάτω από το λόφο των Αγίων Αποστόλων του Πυθίου) και βρήκε ότι ήταν 10 στάδια συν 1 πλέθρο μείον 4 πόδια, δηλ. 6.096 πόδια ή 1.879μ. (1 στάδιο = 184,98μ., 1 πλέθρο = 30,83μ. και 1 πόδι = 30,83 εκ.). Εάν υπολογίσουμε ότι ο Ξεναγόρας έκανε την υψομέτρηση από τη βάση του ναού, που τα ερείπιά του βρίσκονται σε ύψος 650μ., τότε βρήκε με μεγάλη ακρίβεια την άγνωστη κορυφή που έβλεπε, γιατί από το ναό φαίνεται η κορυφογραμμή Κίτρος (2.416μ.) - Φλάμπουρο (2.473μ.), αλλά κυρίως φαίνεται η κορυφογραμμή Πύργος Γρίβα (2.324μ.) - Γρίβας (2.394μ.) - Τερψιθέα (2.589μ.). Άρα αυτό που μέτρησε ο Ξεναγόρας ήταν ή η κορυφή 2.589μ. ή μία θέση της κορυφογραμμής που είχε ύψος $1.879+650=2.529\mu.$ (εάν είχε χρησιμοποιηθεί ως μέτρο ο ολυμπιακός πους που είναι 30,83 εκ.).

Η επόμενη γνωστή υψομέτρηση έγινε το 1831 από τον R. N. Copeland, Κυβερνήτη του Αγγλικού Ναυαρχείου (ο ναυτικός χάρτης του δημοσιεύθηκε το 1852), ο οποίος μέτρησε το ύψος του Ολύμπου από τη θάλασσα και το βρήκε 9.754 πόδια ή 2.973μ. (1 πόδι = 30,48 εκ.). Τα ίδια ύψη περίπου ανέφεραν αργότερα και διάφοροι χαρτογράφοι και περιηγητές στους χάρτες τους, όπως ο A. Boue το 1840 (2.974μ.), ο L. Heuzey το 1860 (2.972μ.), ο H. Kiepert το 1871 (2.973μ.) και το K.K. Militar Geographisches Institut το 1871 (2.985μ.).

Οι Ελβετοί τοπογράφοι Marcel Kurz και Hans Bickel το 1921 πραγματοποίησαν, με την εφαρμογή νέων στερεοφωτογραμμετρικών μεθόδων τοπογραφίας, υψομετρήσεις των περισσότερων κορυφών του Ολύμπου και βρήκαν ότι το ύψος του Μύτικα είναι 2.917,90μ. (9.573 πόδια). Το υψόμετρο αυτό καθιερώθηκε σε όλους τους ιδιωτικούς χάρτες, αλλά και στους χάρτες της Ε.Σ.Υ.Ε. και τον παλιό επιτελικό χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1934).

Επειδή οι χρησιμοποιούμενες από τη Γ.Υ.Σ. μέθοδοι υψομέτρησης (χρήση βαρομέτρων και θεοδολίχων) έχουν περιορισμούς στην ακρίβεια, ενώ στο Μύτικα, στην ψηλότερη κορυφή της Ελλάδας, δεν έχει κάνει υψομέτρηση, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ. - Εργαστήριο Γεωδαισίας) το Σεπτέμβριο του 1996 πραγματοποίησε ακριβέστερη υψομέτρηση των κύριων κορυφών του Ολύμπου με τη βοήθεια ενός δορυφορικού (24 δορυφόροι) συστήματος μετρήσεων του G.P.S. (Global Positioning System).

Έτσι τα νέα απόλυτα υψόμετρα, με ένα σφάλμα 10 εκ., που προέκυψαν είναι: Μύτικας 2.918,80μ. (9.576 πόδια), Στεφάνι 2.912,30μ. (9.555 πόδια) και καταφύγιο Σ.Ε.Ο. 2.697,10μ. (8.848 πόδια) Η διαφορά των 90εκ. που βρέθηκε από την υψομέτρηση του M. Kurz, ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι η υψομέτρηση του 1921 έγινε πιθανώς από το έδαφος (δεν υπήρχε κολονάκι τότε, αλλά ένας σωρός από πέτρες), ενώ αυτή του 1996 έγινε από το πάνω μέρος του τιμμεντένιου υψοδείκτη.

ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ

Οι πρώτοι χάρτες του Ολύμπου και της ευρύτερης περιοχής, όπως και όλοι οι χάρτες μέχρι τα μέσα του 19ου αι., ήταν περισσότερο υποτυπώδη σχεδιαγράμματα ή ζωγραφίες, παρά χάρτες. Οι διάφοροι χαρτογράφοι και γεωγράφοι, αλλά και περιηγητές, απλά τοποθετούσαν ορισμένα τοπωνύμια, που πολλές φορές ήταν λανθασμένα, πάνω σε ένα γενικό σχεδιάγραμμα που δεν ανταποκρινόταν καθόλου στην πραγματικότητα, γιατί δεν είχε καμία υψομετρική καμπύλη, αλλά ούτε ήταν και με κλίμακα. Από τους «χάρτες» αυτούς πολλοί είχαν φανταστικές απεικονίσεις του Ολύμπου, ορισμένοι ανέφεραν το βουνό με περίεργα ονόματα, ενώ σχεδόν όλοι τοποθετούσαν τον Όλυμπο πάνω από τα Τέμπη, στη θέση του Κάτω Ολύμπου.

Μερικοί χαρακτηριστικοί «χάρτες» της περιόδου αυτής είναι οι εξής:

Hieronymus : Χαλκογραφία - 1150. Olympus - Ossa - Pelion.

C. Ptolemaeus - Sebastian Münster : Tabula Europae X και Nova Graecia XXII, Basle - 1545.

Στις ξυλογραφίες αυτές αναγράφεται Olympus.

(Abraham Ortelius) : Ελλάς. Graecia, Sophiani, 1579+. Στη χαλκογραφία αυτή αναφέρονται Pieria, M. Olimpos (για Κάτω Όλυμπο) και Dion.

Abraham Ortelius : Tempe (Peneus - Olympus mons), 1590. Στην κορυφή του Ολύμπου είναι ζωγραφισμένος βωμός.

Gerard Mercator : Macedonia - Epirus - Achaia (Olimpo mons), 1590. Στους δυτικούς πρόποδες του Ολύμπου είναι ζωγραφισμένη μία λίμνη. Πρόκειται για τη λίμνη Άσκουρις (Νεζερός) στον Κάτω Όλυμπο.

Ανώνυμος : Macedoniae et Thessaliae, 1624. Στη χαλκογραφία αυτή αναφέρονται M. Olimpos και Diun.

Nicolaes Visscher : Exactissima totius Archipelagi nec non Graeciae Tabula, 1682. Αναφέρονται Diun & Lisa.

Guillaume de l' Isle (Delisle) : Accurata totius Archipelagi et Graeciae Universae Tabula, 1683(;).

Στη χαλκογραφία αυτή και στη θέση του Ολύμπου αναγράφεται ένα βουνό με το όνομα M. Lacha.

Giacomo Cantelli da Vignola : La Macedonia, Roma - 1689. Στη χαλκογραφία αυτή ο Όλυμπος αναγράφεται Olympus ή Lacha.

Vicenzo Maria Coronelli : Moderno Arcipelago, 1696. Στη χαλκογραφία αυτή αναγράφεται M. Olimpo.

Guillaume de l' Isle (Delisle) : Carte de la Grèce, κλ. 1:2.500.000, 1707. Αναφέρεται ο Όλυμπος ως M. Lacha στα βόρεια της Λάρισας, ενώ η Όσσα (Κίσσαβος) αναφέρεται Cassovo.

N. de Fer : La Grèce ou partie meridionale de la Turquie en Europe (Atlas Royal), Paris-1715. Η θάλασσα μεταξύ Πλαταμώνα και Κατερίνης αναφέρεται Golfe Lacha.

Abbè Baudrand : La Grèce, 1716. Στη χαλκογραφία αυτή αναγράφεται M. Lacha στη θέση του Κάτω Ολύμπου.

C. Cellarius : Macedonia - Thessalia - Epirus, Roma - 1774(;). Στη χαλκογραφία αυτή αναφέρονται τα τοπωνύμια Olympus, Epirus (για πρώτη φορά σε χάρτη) και Diun.

Choiseul-Gouffier : Carte de la Grèce Moderne, 1782. Στη χαλκογραφία αυτή αναφέρεται Mt. Olympe.

Jean Denis Barbie du Bocage : La Thessalie, Paris - 1788. Στο χάρτη αυτό, που υπάρχει στο βιβλίο «Le voyage du Jeune Anacharsis», αναφέρεται ο Όλυμπος, μέχρι τα Τέμπη, Mont Olympe, καθώς και ένα άλλο βουνό, ως κορυφή του Ολύμπου με το όνομα Mt. Octolorphos. Αναφέρονται επίσης τα ποτάμια Barhyras, Epirus, Helicon και Sus, καθώς και τα τοπωνύμια Diun, Eudieru, Larathais, Libethra, Pimlee, Pythium, ενώ η λίμνη Ascuris είναι τοποθετημένη στον κυρίως Όλυμπο.

Ρήγας Βελεστινλής : Η Χάρτα της Ελλάδος, Βιέννη 1796-1797. Στο 5ο φύλλο του χάρτη αναφέρεται ο Όλυμπος και τα τοπωνύμια Άγ. Διονύσιος, Δίον (σε λάθος θέση) και Ηράκλεια-Λιτόχωρο (λανθασμένο).

Ανθimos Γαζής : Πίναξ γεωγραφικός της Ελλάδος με τα παλαιά και νέα ονόματα, Vienna - 1810. Αναφέρεται Όλυμπος όρ. στον Κάτω Όλυμπο, ενώ ο Όλυμπος αναφέρεται ως Πιέρια όρ. Επίσης αναφέρονται και τα τοπωνύμια Δίον (σε λάθος θέση), Λιτόχωρο, και Πέτρα (σε λάθος θέση - στον Κάτω Όλυμπο), τα ποτάμια Ελικών (σε λάθος θέση - στη Ζιλιάνα) και Μύλις (για τον Ενιπέα), καθώς και το άγνωστο τοπωνύμιο Βαλλαι.

William Darton : Graecia Antiqua, 1811. Αναφέρονται τα βουνά M. Olympus (μέχρι τα Τέμπη) και M. Titarus, καθώς και τα τοπωνύμια Diun, Doliche, Pythium.

(Pierre) Lapie : Carte de la partie Septentrionale de la Grèce Moderne, Paris - 1827. Αναφέρονται M. Olympe, Litochoria, R. Litochoria (ποτάμι Λιτοχώρου) για τον Ενιπέα, καθώς και Caria σε λάθος θέση.

(Pierre) Lapie : Carte Générale de la Grèce Moderne, Paris - 1828. Για πρώτη φορά αναφέρεται M. Olympos ou Elimbos (Mt. Olympe). Αναφέρονται επίσης R. Litochoria και σε λάθος θέση τα χωριά Caria και Scamnia.

Th. Duvoteny : Grèce Ancienne (partie Septentrionale), 1835. Αναφέρονται Mt. Olympe, Dion και Phyla.

Ami Boue : Carte de la Turquie d'Europe, Paris - 1840. Στο χάρτη αυτό, που υπάρχει στο βιβλίο του «Recueil d'itinéraires dans la Turquie d'Europe - Wien 1854», ο Όλυμπος εμφανίζεται για πρώτη φορά με το όνομα Tschelch και με ύψ. 9.757 πόδια, δηλ. 2.974μ. (1 πόδι = 30,48 εκ.). Τη μέτρηση έκανε ο Αυστριακός Friedrichsthal. Στο βιβλίο του ο A. Boue διευκρινίζει : Olympos για τους Έλληνες, Tschelch για τους Τούρκους.

Βασίλης Νικολαΐδης : Carte de la Thessalie et de la Macédoine, κλ. 1:600.000, Paris - 1859. Στο χάρτη αυτό για πρώτη φορά εμφανίζεται ο Όλυμπος σαν ηφαίστειο με μεγάλο κρατήρα και με την ονομασία Mt. Semavatevi (Olympe), το Λιτόχωρο αναγράφεται Litochori (Heraclea), ενώ το Vlakholivadoη τοποθετείται πάνω στον Όλυμπο και η Μονή Αγίου Διονυσίου (M.H. Dyonis) κοντά στην Κατερίνη.

Léon Heuzey : Carte du mont Olympe, Paris - 1860, κλ. 1:275.000. Στο χάρτη, που υπάρχει στο βιβλίο του «Le mont Olympe et l'Acarnanie», εμφανίζονται αρκετά τοπωνύμια, πολλά από τα οποία αναφέρονται για πρώτη φορά σε χάρτη, όπως οι κορυφές Detnata, Goulena, Hos Hiliias (με ύψ. 2.972μ.), Itchouma, Kalogheros, Panaghia, τα ρέματα Baphyras, Hos Minas, Itamos, Mavro Loggo, Ourliias, Vythos (Eiipeus), Ziliana (Sys), τα μοναστήρια Canalia, Ha Triadha, Hos Dionysios και Petra και τα χωριά Boliana, Diim, H. Apostoli (Pythion), Karya, Kokkinoplo, Leftokarya, Litokhoro, Malathria, Selos, Skamnia, Sparmo, Vrondoussa, ενώ εμφανίζονται τα τοπωνύμια Skala στο μετόχι της Μονής Αγίου Διονυσίου και Hos Theodoros Echelle (Σκάλα) στην παραλία, όπου η μικρή σκάλα του Λιτοχώρου. Ο δε Κάτω Όλυμπος αναφέρεται ως Bas Olympe (Octolophos).

Heinrich Barth : Olympe, Berlin - 1864. Στο χάρτη αυτό, που έγινε σε συνεργασία με τον H. Kiepert, όπως και στο βιβλίο του «Reise durch das Innere der europäischen Türkei», αναφέρονται αρκετά τοπωνύμια, όπως: Bara, Dristela, H. Antonios, H. Dionysios, H. Elias, H. Elias (στα νότια), Paramikhu, Pnakia, Rudi, Skholion, Smeos, Vithos, Xerolako κ.ά., ενώ για πρώτη φορά εμφανίζονται και καταδεικνύονται οι κεντρικές ανώνυμες ακόμα ψηλές κορυφές, με την ένδειξη «Höchste Spitze» που σημαίνει ψηλότερη κορυφή.

Γ. Κατελούζος : Χάρτης Ηπείρου - Θεσσαλίας - Μακεδονίας, Βουκουρέστι - 1867, κλ. 1: 400.000. Ο Όλυμπος αναφέρεται Σέμαβα τέρι (πιθανή αντιγραφή από το χάρτη του Β. Νικολαΐδη).

Whittaker & Co. - G. Bell : Graecia, including Epirus and Thessalia, with part of Macedonia, London - 1874. Αναγράφονται M. Olympos, τα τοπωνύμια Diim, Petra, Pythium και τα ρέματα Baphyras fl., Eiipeus fl.

Από το 1870 και μετά (στη νότιο Ελλάδα από το 1830, όταν έγινε και ο πρώτος τριγωνισμός) οι χάρτες αρχίζουν να βελτιώνονται αισθητά και να παίρνουν τη σημερινή τους μορφή. Τα τοπωνύμια τοποθετούνται σωστά, ενώ αργότερα με την εφαρμογή νέων μεθόδων στις γεωδαιτικές και τοπογραφικές εργασίες και την εγκατάσταση τριγωνομετρικών σημείων Α, Β και Γ τάξης σε όλη την Ελλάδα (στον Όλυμπο το 1919-1920), οι χάρτες τελειοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Μερικοί από τους χάρτες αυτούς είναι οι εξής:

Heinrich Kiepert : Carte de l'Épire et de la Thessalie, Berlin - 1871, 1878 (1880) και 1897, κλ. 1: 500.000. Αναφέρεται η ανώνυμη ακόμα ψηλότερη κορυφή, με ύψ. 2.973μ., καθώς και οι κορυφές H. Antonios, H. Ilias και Smeos, τα τοπωνύμια Bara, H. Theodoros, Litochori, Mavrolongos, Skala, Sparmo, Vithos, κ.ά., ενώ εμφανίζεται για πρώτη φορά ένα τοπωνύμιο «Τρίστυλλον» μεταξύ των κορυφών Σμέος και Άγιος Αντώνιος.

K.K. Militar Geographisches Institut : General Karte von Central Europa, Vienne - 1871, κλ. 1:300.000. Χαρτογράφηση Heinrich Hartl - J. Bruch. Για πρώτη φορά εμφανίζεται η κορυφή του Ολύμπου με ύψ. 2.985μ.

Γενικόν Επιτελείον : Χάρτες Μακεδονίας - Ηπείρου - Θεσσαλίας, Βιέννη - 1878, κλ. 1:420.000

Υπουργείον Στρατιωτικών : Χάρτης του Βασιλείου της Ελλάδος, κλ. 1:300.000 (υπό σμίκρυνσιν), Βιέννη - 1884 (χαρτογράφηση K.K. Militar Geographisches Institut). Στα φύλλα I & II αναγράφεται ο Όλυμπος με ύψ. 2.985μ. και αναφέρονται τα τοπωνύμια Άγ. Διονύσιος, Βροντούσα, Ζιλιάνα, Καλύβια Ποιμένων, Λιτοχώριον, Μαυρόλογγος, Μαυρονέρι, Μετόχι, Μηνάς, Παλαιόκαστρον, Σκάλα κ.ά.

Μιχαήλ Χρυσόχου : Πίναξ της μεσημβρινής Ηπείρου και της Θεσσαλίας, Αθήνα - 1884, Β' έκδ., κλ. 1:200.000. Αναγράφονται ο Όλυμπος με ύψ. 2.972μ. και τα τοπωνύμια (πολλά σε λάθος θέση) Αγ. Μαρίνα, Αγ. Τριάς, Άγ. Απόστολος, Άγ. Διονύσιος, Άγ. Ηλίας, Άγ. Θεόδωρος, Άγ. Ιωάννης, Άγ. Μηνάς, Αυλαίς, Βάλτος, Βροντοί, Βύθος, Γκορτσιλά, Γκούλεμα, Δέματα όρ., Δίον, Ελικών, Ενιπεύς, Ευδίερον, Καλόγηρος, Καρίτσα, Καρυά, Κοκκινόπλος, Κονίσπολις, Κουκούλι/Ορθόλοφος, Λείβηθρα, Λεπτοκαρυά, Λιτόχωρον, Λόκοβη ερ., Μαλαθριά, Μαυρόλογγος, Μετόχι Α.Δ. (Άγ. Διονυσίου), Μον. Κανάλια, Μ. Πέτρας, Μπάρα, Πίμπλεια, Πολιάνα, Πύθιον, Σέλος, Σπαρμός, Στενά της Πέτρας, Συσ, Τοπόλια, Χελοπόταμος κ.ά.

Γιώργος Κοντογόνης (εκδ.) : Λάρισα, Αθήνα - 1910, κλ. 1:200.000. Ο Όλυμπος αναφέρεται με ύψ. 2.985μ. Επίσης αναφέρονται οι μονές Αγ. Τριάδας και Μετόχι Σπαρμού, Αγ. Διονυσίου και Μετόχι Αγ. Διονυσίου, Καναλίων, Κλημάδων, Πέτρας, καθώς και τα τοπωνύμια Άγ. Θεόδωροι (Σκάλα Λιτοχώρου), Άγ. Αντώνιος (Καλόγηρος), Άγ. Ηλίας, Άγ. Μηνάς, Βάλτος, Βαρικός, Βροντού, Δέματα (Δερνάζα), Διάβα, Δίον, Ευδίερος (Παληόκαστρο), Ζιλιάνα, Ζυς, Καλύβια, Καλύβια Σαρακατσαναίων, Καραούλι, Καρυά, Καρύτσα, Κοκκινόπλος, Λεπτοκαρυά, Λιτόχωρον, Λόκοβα (ερ.), Μαλαθριά, Μαυρόλογγος, Μαυρονέρι, Μπάρα, Μπάρα (Καλύβια

Κοκκινοπλού), Ορθόλοφος (Κουκούλι), Πεδίων Κονιστόλεως, Πέτρα, Πολιάνα, Πόρτα, Πριόνια, Πύθιον, Σέλος, Σκάλα Λιτοχώρου, Σκαμνιά, Στενά της Πέτρας, Στενόν της Διάβας, Στενόν των Καναλιών, Τοπόλια, κ.ά.

Institut Géographique Militaire de Vienne : Carte Générale du Massif de l'Olympe, Vienne - 1916, κλ. 1:200.000. Στο χάρτη αυτό που είναι απόσπασμα, με διορθώσεις και προσθήκες, από το γενικότερο χάρτη του 1871 και υπάρχει στο βιβλίο του M. Kurz «Le Mont Olympe» - 1923, αναφέρονται διάφορα τοπωνύμια όπως, Agos Andonios (Kalogiros), Aj. Apostolos, Agos Ilias, Aj. Joan, Arib Lakos, Behtas, Dernasa, Gojova, Golna, Gorcila, Goroskola, Gulema, Kalivia Baras, Kalivia Pimeni, Kalivia Zinika, Karia, Karotia, Kokinoplo, Konispoleos, Leftokaria, Marina (Marula), Mavrolongo, Mavroneri, Mesola, Minas, Mon. Aj. Trias, Mon. Aj. Zionisios, Mon. Kanalia, Mon. Minas, Mon. Petras, Mth. Aj. Zionisios, Mth. Lokovi, Mth. Sparmos, Norlaj, Petra, Petroska, Poliana, Porta, Ptina, Pythion, Selos, Sikurta, Sis (Ziljana), Skamnja, Stena tis Petras, Topolia, Valtos, Vrondi (Vrondusa) κ.ά. Ο Όλυμπος αναγράφεται Olimbos (Olymp) και ο Κάτω Όλυμπος Kato Olimbos, ενώ η κορυφή του Ολύμπου αναγράφεται με υψόμ. 2.985μ.

G. Meyer : Carte Historique de la Macedoine, Paris - 1919. Στο χάρτη που υπάρχει στο βιβλίο «La Macedoine et l' Hellenisme» του B. Κολοκοτρώνη αναγράφονται τα τοπωνύμια Όλυμπος, Λείβηθρα, Πίμπλεια, Δίον κ.ά.

Daniel Baud-Bovy : Carte schématique du Haut Olympe. Στα χάρτη αυτό που υπάρχει στο βιβλίο «La Grèce Immortelle», Geneve - 1919, αναφέρονται αρκετά τοπωνύμια, αλλά και οι ονομασίες που έδωσαν το 1913 οι Fred. Boissonnas και D. Baud-Bovy, όπως: Baphyras, Dion, Enipee, Jacques Philippe, Khalivia, Kokkinopoulo, Kokkino Vrako, Litokhori, Mavro longo, Petra Strounga, Phtina, Pic de la Victoire ou Roche Terpéienne, Pic Veniselos, Porta, Prairie des Dieux, Prionia, St. Antonios ou St. Elie Meridional, St. Denys, St. Elie, Stavoidia, Sto Skolion, Tête Noire, Trani Gouna, Trone de Zeus, Vallee de Karya, Vallee de St. Denys, Vithos κ.ά.

Marcel Kurz & Hans Bickel : Carte du mont Olympe, Berne - 1923, κλ. 1:20.000. Ο χάρτης αυτός του Ολύμπου, που έχει υψομετρικές καμπύλες ανά 20μ. και υπήρξε ο τελευταίος της εποχής του, υπάρχει και στο βιβλίο του «Le Mont Olympe», Neuchatel - 1923. Αναφέρονται πολλά τοπωνύμια, όπως: Aghios Athanasios, Aghios Ilias, Bara, Barbalas, Dhymarka, Dristela, Fardia Khoun, Flamboro, Gavos, Gouna Ilias, Griva, Issoma Ilias, Issomata, Kafenio, Kalala, Kalivia, Kalogheros, Kara Yanni, Kardharas, Karoutia, Kavos, Kitros, Kokkinoplos, Kondromissorakhi, Krania Vrissi, Kristaki, Krontz, Leftokares, Livadhaki, Mavro Longos, Megali Gouna, Megali Kazania, Mikri Gouna, Mikri Kazania, Odas, Odjac Kanaki, Ordxini, Paghos, Palikopri, Palimanastri, Papa-Dhymou, Pappou Vrissi, Patalexi, Petrostrounga, Pixari, Porta, Prioni, Proilio, Radomir, Robolo, Roudi, Samari, Sarai, Skala, Skales, Skamnja, Skourta, Sounari, Spatoulas, Stalamatia, Stavroitia, Toumba, Tsambas, Vallee de St Denys, Valtokoukki, Vringas, Vrissoula, Xero Lakki, Zmeos κ.ά. Οι ψηλότερες κορυφές για πρώτη φορά αναφέρονται επώνυμα και μάλιστα με τις σημερινές τους ονομασίες, δηλ. Mitka (2.917,9μ.), Stefan (2.909,9μ.) και Skolion (2.903,5μ.).

Υπουργείον Αεροπορίας - έκδ. Γ.Υ.Σ. : Στον αεροπορικό χάρτη κλ. 1:400.000, φύλλο Ανατολική Μακεδονία (φ.2), 1932 αναφέρονται τα τοπωνύμια Ζηλιάνα π., Μαυρονέρι, Χαράδρα Αγίου Διονυσίου, καθώς και οι οικισμοί Βροντού, Καλλιθέα Ολύμπου, Καρυά, Καρύτσα, Κοκκινοπλός, Κουντουριώτισσα, Λεπτοκαρυά, Λιτόχωρον, Λόφος, Πύθιον, Στουπί.

Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού (Γ.Υ.Σ.) : Στους επιτελικούς χάρτες κλ. 1:100.000, φύλλα Κατερίνη (1934) και Λάρισα (1935) (σύντ. το 1927 και αναθ. το 1932) αναφέρονται πολλά τοπωνύμια όπως: Αγ. Ιωάννης (δίπλα στη Μονή Αγ. Διονυσίου), Γκόλνα, Γομαρόσταυλος, Γραμμένη Πέτρα, Διακόπτης, Εννέα Πύργοι, Κακάβρακας, Καλαμαράς, Καραγιάννης, Κατάρτι, Καταφύγιον, Κάτω Πηγαδάκι, Κίτρος, Κόκκαλα, Κόκκινη Πιστεριά, Κοπάνες, Κορομηλιές, Κράνα, Λάζη Γρίβα ρ., Λιάκου Ταμπουρί, Μαγούλες, Μέγα Πλάϊ, Ντριστελά, Πάδες, Παλαιόκαστρον (Ευδίες), Παληόκαστρο (Λιτοχώρου), Πάνω Περιβόλι, Πάνω Πύργος, Πόρτες ρ., Ρεμπελάκια, Σαράντα Καγκιόλια, Σπηθούλα, Σταυρός, Σχολείον, Ταμπουρία, Τηγάνια ρ. (για τα Μεγάλα Καζάνια), Τούμπα Καρυάς, Τουρτοφωλιά, Τσούκα, Τσουκνίδα, Φλάμπουρον, Φράγκου Αλώνι, Φραψί, Χούνη, Χτένια κ.ά.

Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού (Γ.Υ.Σ.) κ.ά. : Στα φύλλα χάρτη Κατερίνη/Katerini & Λάρισα/Larissa (από τις διάφορες εκδόσεις ελληνικές, αγγλικές, γερμανικές και ιταλικές), 1941, 1944 & 1945, κλ. 1:100.000 αναφέρονται διάφορα τοπωνύμια λανθασμένα (ενώ στο χάρτη του 1934 αναφέρονται σωστά!), π.χ. το Σκολιό αναγράφεται στη θέση του Μύτικα με ύψος 2.917μ., ενώ στη θέση του Σκολιού αναγράφεται Όλυμπος (έτσι αναφερόταν από τη Χ.Υ. το πρώτο τριγωνομετρικό σημείο το 1919-20) με ύψος 2.911μ. στη θέση αυτή.

Υφυπουργείον Ανοικοδομήσεως : Στο χωροταξικό χάρτη, κλ. 1:200.000, φύλλο Κεντρική Μακεδονία, 1946 αναφέρονται τα τοπωνύμια Ασπρόχωμα (Μπαϊρακλί), Βροντού, Δολίχη (Δούχλιστα), Καλλιθέα (Σάντοβο), Καλύβια, Καλύβια Μαλαθρίας, Καλύβια (Κλβ.) Σκαμνιάς, Καρυά, Κοκκινόγι (Δεμιράδες), Κοκκινοπλός, Κρουόβρυση (Πουλιάννα), Λεπτοκαρυά, Λιτόχωρο, Λόκοβη, Μαλαθρία, Μονή Αγ. Διονυσίου, Μονή Σπαρμού, Ολυμπιάδα, Παζαρλάδες (Κάτω Φιλιππάιοι), Πύθιο (Σέλος), Σκάλα Λιτοχώρου, Σκαμνιά, Σκοπιά (Καραούλι) και Φλάμπουρο (Μισούνι).

Από το 1960 που άρχισε η λήψη ειδικών αεροφωτογραφιών και η χρησιμοποίηση τελειότερων μεθόδων χαρτογράφησης, εκδόθηκαν από τη Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού σχεδόν τέλειοι χάρτες από τοπογραφική άποψη (κλ. 1:50.000), αλλά με αρκετές παραλείψεις και λάθη στα τοπωνύμια, σε υψόμετρα και σε μονοπάτια. Ως στοιχεία συνθέσεως των χαρτών αναφέρουν: «Φωτογραμμετρικά εργασία προερχόμενα εκ κατακορύφων στερεοσκοπικών αεροφωτογραφιών, κλίμακος 1:42.000 περίπου, λήψεως 1945. Αναθεωρήθη επί του πεδίου το 1970. Αναθεωρήθη φωτογραμμετρικώς εξ αεροφωτογραφιών λήψεως 1980». Έτσι, οι ορειβάτες κατά κανόνα αγνοούν τους «απηρχαιομένους» χάρτες της Γ.Υ.Σ. (που δεν είναι και εύκολο να τους προμηθευτείς, ενώ τα φύλλα Βελβεντός, Λιτόχωρον και Λιβιάδιον τα θεωρεί εμπιστευτικά!) και χρησιμοποιούν χάρτες ιδιωτών. Δυστυχώς και πολλοί από τους χάρτες αυτούς παρουσιάζουν λάθη, είτε γιατί ακολουθούν τα λανθασμένα τοπωνύμια της Γ.Υ.Σ., είτε γιατί δεν έχουν γίνει από επιτόπια έρευνα. Μερικοί από τους χάρτες αυτούς είναι οι παρακάτω:

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (Ε.Σ.Υ.Ε.) : Ο Όλυμπος σε 2 φύλλα χαρτών, κλ. 1:200.000, Νομός Λαρίσης & Νομός Πιερίας (1963 - αναθ. 1972 & 1983).

Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού (Γ.Υ.Σ.) : Ο Όλυμπος σε 4 φύλλα χαρτών (στοιχεία πεδίου 1955-1957-1970), κλ. 1: 50.000, Γόννοι (1969 - αναθ. 1985) & Λιβιάδιον (1969 - αναθ. 1984), καθώς και Κονταριώτισσα (1970 - αναθ. 1982) & Λιτόχωρον (1970 - αναθ. 1983).

Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού (Γ.Υ.Σ.) : Ο Όλυμπος σε 2 φύλλα χαρτών, κλ. 1:100.000, Βελβεντός - 1972 και Λάρισα - 1972

Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού (Γ.Υ.Σ.) : Ο Όλυμπος στο φύλλο χάρτη Θεσσαλονίκη, κλ. 1: 250.000, 1972

Υπουργείο Γεωργίας : Ορθοφωτοχάρτης Ολύμπου, 1971, κλ. 1:50.000

Υπουργείο Γεωργίας : Ορθοφωτοχάρτης Ολύμπου (Μύτικας), 1971, κλ. 1:20.000 (μετά από μεγέθυνση).

Νίκος Νέζης : Όλυμπος, 1979, κλ. 1:75.000 (υπήρχε στο βιβλίο του «Τα ελληνικά βουνά»).

Υπουργείο Γεωργίας : Χάρτης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, χ.χ., κλ. 1:50.000
Αναδημοσίευση στο περιοδ. «Κορφές», τ. 47, Μάϊ-Ιούν. 1984, σ. 28

Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος (Ε.Ο.Σ.) Αχαρνών : Ο Όλυμπος σε 4 φύλλα χαρτών, Μύτικας - Καλόγερος - Κίτρος - Μεταμόρφωση, κλ. 1:50.000, 1984

Νίκος Νέζης : Όλυμπος, 1986, κλ. 1:27.500 (υπήρχε και στο ομώνυμο βιβλίο του).

Υπουργείο Γεωργίας : Ο Όλυμπος (χάρτης γαιοϊκανότητας για δασοπονία) σε 2 φύλλα χαρτών, Κονταριώτισσα & Λιτόχωρον, κλ. 1:50.000, 1987

Υπουργείο Γεωργίας : Ο Όλυμπος (χάρτης διαχείρισης, απογραφής και οικολογικής προσέγγισης στην απογραφή των γαιών) σε 2 φύλλα χαρτών (Κονταριώτισσα & Λιτόχωρον), κλ. 1:50.000, 1987

Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (Ι.Γ.Μ.Ε.) : Γεωλογικοί χάρτες Ολύμπου, κλ. 1:50.000, στα φύλλα: «Κονταριώτισσα - Λιτόχωρο», 1985 (συντ. Χ. Λατσούδας), «Ραψάνη», 1987 (συντ. Γ. Κατσικάτσος & Γ. Μιγκίρος) και «Λιβιάδιο», 1988 (συντ. Ν. Κατσιαβράς & Ε. Τριανταφύλλης).

Ε.Ο.Σ. Αχαρνών : Όλυμπος (1989 & 1995), κλ. 1:50.000. Στο πίσω μέρος σχετικά κείμενα για τον Όλυμπο σε ελληνική, αγγλική και γερμανική γλώσσα.

Αναπτυξιακή Λιτοχώρου - Ολύμπου : Όλυμπος. Λιτόχωρο - φαράγγι Ενιπέα (πιθανώς 1999), κλ. 1:20.000. Παραγωγή από τη «Γεωμετρική Κατερίνης Α.Ε.», σύμφωνα με αεροφωτογραφίες, μεθόδους G.P.S. και άλλα χαρτογραφικά προγράμματα.

Εκδόσεις Ανάβαση : Όλυμπος, 2000 & 2001, κλ. 1:50.000. Συμβατός με G.P.S. Κάναβος W.G.S. 84 & E.G.S.A. 87. Στο πίσω μέρος σχετικά κείμενα για τον Όλυμπο σε ελληνική και αγγλική γλώσσα.

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) : Mountain Olympus, 2001, κλ. 1:50.000. Παραγωγή από τον Ε.Ο.Σ. Αχαρνών. Στο πίσω μέρος σχετικά κείμενα για τον Όλυμπο σε ελληνική, αγγλική και γερμανική γλώσσα.

Εκδόσεις Ανάβαση : Κεντρικός Όλυμπος, 2002, κλ. 1:25.000. Συμβατός με G.P.S. Στο πίσω μέρος 14 πεζοπορικές διαδρομές με σχετικές σημειώσεις. Συντεταγμένες σε μέτρα (E.G.S.A. 87) και σε μοίρες (W.G.S. 84). Ακολούθησαν επανεκδόσεις με τίτλο Όλυμπος - Mt Olympus : 2004, 2006, 2009, 2011, 2015, 2016, 2018.

Εκδόσεις Road : Όλυμπος (2002), κλ. 1:50.000. Συμβατός με G.P.S. Συνοδεύεται από φυλλάδιο 32 σ. του Αντώνη Καλογήρου, με διάφορες πληροφορίες για πεζοπορική διαδρομή σε ελληνική και αγγλική γλώσσα.

Εκδόσεις Route Maps : Όλυμπος - Mt Olympus, 2016, κλ. 1:20.000 & 1:35.000. 3D μοντέλο εδάφους. Συντεταγμένες σε μέτρα (E.G.S.A. 87) και σε μοίρες (W.G.S. 84).

Εκδόσεις Geopsis : Όλυμπος. Olympus. Κλ. 1:25.000 + Πιέρια-Τίταρος, Pieria-Titaros. Κλ. 1:50.000. Ορειβατικός & οδικός χάρτης. 300km μονοπατιών (2019)

ΓΕΩΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΓΕΩΛΟΓΙΑ

Από γεωλογική άποψη η Ελλάδα, που βρίσκεται στο σημείο σύγκλισης των λιθοσφαιρικών πλακών Ευρώπης και Αφρικής, ανήκει στη Νέα Ευρώπη (Άλπεις - Ιταλία - Βαλκανική Χερσόνησος) που είναι δημιούργημα των αλπικών ορογενετικών και τεκτονικών διεργασιών, που άρχισαν στην αρχή σχεδόν του Μεσοζωϊκού Αιώνα (πριν 230 εκατομμύρια χρόνια - Τριαδικό) στην πανάρχαια ωκεάνια θάλασσα (πανθάλασσα) της Τηθύος και συνεχίστηκαν μέχρι το τέλος σχεδόν του Καινοζωϊκού Αιώνα (πριν 1 εκατομμύριο χρόνια - Πλειστόκαινο).

Τα μεγάλα συστήματα των οροσειρών που αναδύθηκαν στο γεωλογικό παρελθόν, λόγω της σύγκρουσης των τότε λιθοσφαιρικών πλακών Λαυρασίας και Γκοντβάνας, κατά την αλπική ορογένεση, διαρθρώθηκαν σε δύο μεγάλους κλάδους, τον Αλπιδικό ή Αλπικό και το Δειναρικό. Οι ελληνικές οροσειρές, που ανήκουν στις Δειναρικές Άλπεις (Σερβία - Αλβανία - Ελλάδα) του Δειναρικού τόξου (νότιες Άλπεις - Απέννινα - Δειναρικές Άλπεις - οροσειρά Ταύρου στην Τουρκία και βουνά Ζάγκρος στο Ιράν) υποδιαιρούνται σε 14 γεωτεκτονικές ζώνες που ονομάζονται Ελληνίδες Ζώνες.

Ο Όλυμπος, ένα από τα νεότερα βουνά του κόσμου από γεωλογική άποψη, ανήκει στις εσωτερικές Ελληνίδες Ζώνες και συγκεκριμένα στην Πελαγονική Ζώνη (που εκτείνεται από τα Σκόπια μέχρι τη Β. Εύβοια) και γενικά τα μεταμορφωσιγενή (που προέρχονται από μεταμόρφωση ιζηματογενών) κρυσταλλοσχιστώδη πετρώματά του, αποτελούνται κυρίως από ασβεστόλιθους (δολομιτικούς και ημικρυσταλλικούς), λίγους μαρμαρυγιακούς σχιστόλιθους και γνεύσιους (παραγνεύσιους). Οι διάφοροι ασβεστολιθικοί σχηματισμοί (διαπλάσεις), όλοι του Μεσοζωϊκού Αιώνα, καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του Ολύμπου. Ειδικότερα:

Η ψηλή, πάνω από τα 2.000μ., περιοχή, που ανήκει στο σχηματισμό «Μύτικα» είναι της Ιουρασικής Περιόδου (πριν από 195-141 εκατομμύρια χρόνια) και αποτελείται από δολομίτες, δολομιτικούς ασβεστόλιθους και κρυσταλλικούς ασβεστόλιθους. Οι ανατολικές πλαγιές, από 500μ. μέχρι 2.000μ., που ανήκουν στο σχηματισμό «Αγίου Διονυσίου», είναι της Τριαδικής Περιόδου (πριν από 230-195 εκατομμύρια χρόνια) και αποτελούνται από κρυσταλλικούς ασβεστόλιθους και δολομίτες. Οι βόρειες και οι δυτικές πλαγιές, από 1.200μ. μέχρι 2.000μ., που ανήκουν στο σχηματισμό «Τηγάνια», καθώς και οι ψηλές νότιες, είναι της Κρητιδικής Περιόδου (πριν από 141-65 εκατομμύρια χρόνια) και αποτελούνται από ημικρυσταλλικούς ασβεστόλιθους και δολομιτικές παρεμβολές.

Ένα είδος φλύσχη, που είναι ένας σχηματισμός από φυλλίτες, αργιλικό σχιστόλιθο και ψαμμίτες και ανήκει ίσως στην Κατώτερη Κρητιδική Περίοδο (Παλαιοκρητιδικό), εμφανίζεται Β-ΒΔ-Δ (περιοχή Κοκκινόπηλου) από 600μ. μέχρι 1.200μ., καθώς και στα Α-ΝΑ κρυσταλλικά του Ολύμπου.

Οι γνεύσιμοι εμφανίζονται στις νότιες και ΝΔ πλαγιές του βουνού (Β-ΒΔ της Καρυάς) από 700μ. μέχρι 1.100μ. και σε χαμηλότερα υψόμετρα στη βόρεια πλευρά του (νότια της Βροντούς). Διάφορα κροκαλοπαγή της Τεταρτογενούς Περιόδου (Πλειστόκαινο, 2-0,01 εκατομμύρια χρόνια), βρίσκονται βόρεια, στο ρέμα Ξερολάκκι, μέχρι το υψόμ. 1.400μ. περίπου, καθώς και ανατολικά, στις αλλουβιακές αποθέσεις, σε ύψη από 100μ. μέχρι 350μ. Επίσης είναι πολύ εμφανή στο φαράγγι του Ενιπέα (Βύθος).

Η διεύθυνση των πετρωμάτων του Ολύμπου ποικίλλει από περιοχή σε περιοχή. Κύριες διευθύνσεις θεωρούνται οι από Α προς Δ και οι από Α-ΒΑ προς Δ-ΝΔ, ενώ οι από Β προς Ν και οι από ΒΔ προς ΝΑ διευθύνσεις θεωρούνται τοπικές αποκλίσεις.

Επειδή τα διάφορα απολιθώματα που βρίσκονται μέσα στα κρυσταλλικά πετρώματα του βουνού έχουν χάσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, γιατί έχουν συγκρυσταλλωθεί, η ηλικία του Ολύμπου δεν μπορεί να προσδιοριστεί με σχετική ακρίβεια. Υπολογίζεται ότι άρχισε να σχηματίζεται πριν από 180 εκατομμύρια χρόνια (στη διάρκεια της Τριαδικής Περιόδου), ενώ η κύρια γένεσή του (μεταμόρφωση) έγινε κατά την Ηώκαινο Υποπερίοδο (Εποχή), δηλαδή πριν από 56-38 εκατομμύρια χρόνια, όταν π.χ. τα πολύ αρχαιότερα βουνά της Αττικής είχαν ήδη σχηματιστεί (η ηλικία της Πάρνηθας υπολογίζεται ότι είναι διπλάσια).

Αργότερα, κατά τις Υποπεριόδους (Εποχές) Ολιγόκαινο (38-23 εκατομμύρια χρόνια) και Μειόκαινο (23-5 εκατομμύρια χρόνια), έγινε και νέα διαμόρφωση του βουνού, ενώ κατά το τέλος της Πλειοκαινού (πριν 2 εκατομμύρια χρόνια) αρχίζουν νέες τεκτονικές αναστατώσεις, το ύψος του Ολύμπου μειώνεται σημαντικά και αρχίζει η διάβρωση και ο σχηματισμός των μεγάλων χαραδρών του. Σήμερα, επειδή επηρεάζεται έντονα από βραδυτεκτονικές και νεοτεκτονικές κινήσεις, το ύψος του σιγά-σιγά αυξάνεται.

Κατά την Πλειστόκαινο Εποχή (ίσως πριν από 500.000 χρόνια περίπου - Αρχαιότερη Παλαιολιθική Εποχή), όταν ο Όλυμπος είχε καλυφθεί από τους παγετώνες (πρώτη παγετωνική περίοδος), ολοκληρώθηκε η κύρια διάβρωση και αποσάθρωση των πετρωμάτων του, σχηματίστηκαν οι βαραθρώδεις κοιλάδες Καζάνια και τα άλλα μεγάλα βυθίσματα, καθώς και οι πολύ απόκρημνες ψηλές κορυφές του με τη χαρακτηριστική μορφολογία τους.

Η τήξη των τελευταίων παγετώνων, που είχαν καλύψει τις βαραθρώδεις κοιλότητες Μεγάλα Καζάνια και Γούρνα Στεφανιού, καθώς και τα υψίπεδα της Μπάρας και του Προφήτη Ηλία (τρίτη παγετωνική περίοδος), έγινε μόλις πριν από 10.000-12.000 χρόνια περίπου. Στα Μεγάλα Καζάνια π.χ. οι μικροί παγετώνες που σχηματίστηκαν κατά την αρχαία περίοδο, άρχισαν να λιώνουν γύρω στο 600 π.Χ., καθώς επίσης και το 1000 μ.Χ. για να συρρικνωθούν τελικά κάτω από τις ορθοπλαγιές του Σκολιού γύρω στο 1300. Τα τελευταία σημάδια των παγετώνων αυτών (κάτω από χώμα και σάρες ή επιφανειακά τμήματα πάγου) υπάρχουν στα Μεγάλα Καζάνια και στη Γούρνα του Στεφανιού, αν και με τη συνεχιζόμενη συρρίκνωση των πάγων-αιώνιων χιονιών, λόγω κλιματικών αλλαγών και ανθρώπινων παρεμβάσεων-δραστηριοτήτων θα σβήσουν οριστικά και αυτά.

ΥΔΡΟΛΟΓΙΑ

Εξαιτίας της φύσης και της διάταξης των πετρωμάτων του κορυφαίου τμήματος του Ολύμπου (στρώματα δολομιτικού ασβεστόλιθου), δεν υπάρχουν πηγές πάνω από τα 2.000μ., γιατί τα νερά (βροχές - χιόνια) διαπερνούν τα πορώδη αυτά πετρώματα χωρίς να συγκρατούνται. Στην ψηλή αυτή περιοχή, νερό για τους καλοκαιρινούς μήνες υπάρχει μόνο στα καταφύγια και σε ορισμένες βροχοδεξαμενές/χιονοδεξαμενές, όπως στη Γούρνα Στεφανιού (2.540μ.), στον Κακάβρακα (2.280μ.) και στο Λιβαδάκι (2.080μ.) που το νερό τους όμως προς το τέλος του καλοκαιριού δεν είναι πόσιμο.

Στα χαμηλότερα υψόμετρα, όπου μέσα στους όγκους του πορώδους δολομιτικού ασβεστόλιθου διεισδύουν άλλα πετρώματα συμπαγή, υπάρχουν αρκετές πηγές. Σε γενικές γραμμές, οι πηγές δημιουργούνται στο σημείο επαφής δύο διαφορετικών σε σύνθεση πετρωμάτων, ενός υδροπερατού, όπως είναι οι διάφοροι ασβεστόλιθοι και ενός υδατοστεγούς, όπως είναι οι μαρμαρυγιακοί σχιστόλιθοι, οι γνεύσις κ.ά. Μερικές (100 από τις (παλιές και νέες) πηγές και βρύσες του Ολύμπου είναι οι εξής (εκτός αυτών των οικισμών) :

Αγίας Κόρης (310μ.)
Αγίας Παρασκευής Μετοχίου (300μ.)
Αγίας Παρασκευής Παλαιάς Βροντούς (305μ.)
Αγίας Σοφίας (1.400μ. & 1.330μ.)
Αγίας Τριάδας Παλαιάς Βροντούς (430μ.)
Αγίας Τριάδας ή Παπά ρέμα (370μ.)
Αγίου Αθανασίου (1.270μ.)
Αγίου Ιωάννη Λιτοχώρου (585μ. & 550μ.)
Αγίου Μηνά (355μ.)
Αγίου Νικολάου Παλαιάς Βροντούς (335μ.)
Βαρλαμά (1.020μ.)
Βδι ή Βντι (1.325μ.)
Βρομόβρυση (1.020μ.)
Βρυσσούλες (1.800μ. & 1.400μ.)
Βρυσούλα (1.800μ.)
Γιάννακα (620μ.)
Γκαβού (1.680μ.)
Γυφτοπήγαδο (1.050μ.)
Ζανούλη ή Ζιανούλη ή Τζιανούλη (1.200μ.)
Ίταμος (410μ.)
Ίταμος (900μ.)
Ίτανος (1.380μ.)
Καραγιάννη (1.250μ.)
Καραϊσκίνη (1.580μ.)
Καρούτια (740μ.)
Καστάνα (700μ.)
Κάτω Πηγαδάκι (1.410μ.)
Κλεφτόβρυση (1.400μ.)
Κολοκυθιές ή Βρύση Σ.Ε.Ο. (1.490μ.)
Κοπάνες Καρυάς (1.040μ.)
Κοπανούλα (1.040μ. & 980μ.)

Κοπρές (1.500μ.)
Κρήνη : βλ. Μπιχτέσι
Κρυόβρυση Καρυάς (1.130μ.)
Κωστή (1.420μ.)
Κωστή / Σκανδαλιάρα (820μ.)
Λειβήθρων (340μ. & 120μ.)
Μάννα (960μ. & 820μ.)
Μάννα Αγίου Ιωάννη (800μ.)
Μάννα Καρυάς (950μ.)
Μαστορούλη (Μαστορούλι) (970μ.)
Μεγάλης Λάκκας ή Μεγαλάκκας (1.460μ.)
Μονής (Νέας) Αγίου Διονυσίου (400μ. & 300μ.)
Μονής (Παλαιάς) Αγίου Διονυσίου (825μ. & 835μ.)
Μονής Κανάλων (840μ.)
Μονής Σπαρμού (1.000μ.)
Μπαγιώτα (1.300μ.)
Μπαλντακούκη (1.000μ.)
Μπάρας (710μ.)
Μπέλλη (1.190μ.)
Μπιχτέσι ή Κρήνη (1.275μ.)
Ναούμ ή Ξερολακκιού (1.450μ.)
Ξηρόλακκου Καρυάς (800μ.)
Ξιδιά (640μ.)
Ξινήθρες ή Ξυνίθρες (1.430μ.)
Παλαιάς Λεπτοκαρυάς (νέα βρύση) (315μ.)
Παλαιάς Λεπτοκαρυάς (παλαιά βρύση) (325μ.)
Παλαιάς Σκαμνιάς (1.065μ./Αγ. Τριάδας & 1.050μ.)
Παλαιομονάστηρου (1.000μ.)
Παλαιού Σπαρμού (650μ. & 630μ.)
Παναγίας Καρυάς (1.150μ.)
Παναγίας Πυθίου (915μ.)
Παναγιώτη (1.240μ.)
Παπαζήση (1.040μ.)
Παπλιά : βλ. Χαρβαλόβρυση
Παππού ή Σμίξη (1.450μ.)
Πέντε οξυές (880μ.)
Πηγαδούλι (1.340μ.)
Πηγές Ενιπέα (Παλαβός) (1.180μ.-1.130μ.)
Πλατανοδάσους Σπαρμού (580μ.)
Πλιάκα (930μ.)
Πριόνια (1.080μ.)
Πυξάρι (1.540μ.)
Ρούδι (1.760μ.)
Σαμαρά (930μ.)
Σαφέτη (1.130μ.)
Σέλωμα Καρυάς (1.150μ.)
Σκανδάλη (1.030μ.)
Σπηλιάς Αγίου Διονυσίου (760μ.)
Σπήλια Πυθίου (820μ.)
Σταυρού (925μ. & 900μ.)
Σταυρού Κοκκινοπηλού (1.220μ.)
Στεγνή (1.000μ.)
Στεφανή (920μ.)
Στράγγος ή βρύση Αποστολίδη (1.860μ.)
Τατσόπουλου (585μ.)
Τοπόλιανης (350μ.)
Τσεμπίλι (920μ.)
Τσουρέκα (1.100μ.)
Χαρβαλόβρυση (1.400μ.)

Από τα ρέματα του Ολύμπου, ο Ενιπέας ποταμός και τα ρέματα της βόρειας πλευράς (Ορλιά, Αράπη, Αγίας Κόρης, Πατά Αλώνι ή Αγίας Τριάδας) είναι διαρκούς ροής. Τα υπόλοιπα σχηματίζουν χειμάρρους, μετά από βροχές και κυρίως από το λιώσιμο του χιονιού, κατά το τέλος του χειμώνα και την άνοιξη.

Λίμνες δεν υπάρχουν πάνω στον Όλυμπο, εκτός από πέντε μικρές λούτσες (νερόλακκοι), μία ανώνυμη (ή Μπάρα) μεταξύ Καλόγερου και Φράγκου Αλώνι (σε μέσο υψόμ. 2.530μ.), τη Ντριστέλα μεταξύ Πύργου και Τερψιθέας / Χότζα (σε υψόμ. 2.430μ.-2.350μ.), δύο ανώνυμες στην αρχή της Σταλαματιάς (σε υψόμ. 2.300μ.) και στο Μπιχτέσι (σε υψόμ. 1.250μ.) και τη Μπάρα, νότια του οικισμού Πέτρα (σε υψόμ. 680μ.-660μ.).

Στους πρόποδες του Ολύμπου και στις γύρω περιοχές υπάρχουν μικρές τεχνητές λίμνες που κατασκευάστηκαν με τη διάνοιξη δρόμων και τα διάφορα αναχώματά τους, ή δημιουργήθηκαν ως ταμειυτήρες και λιμνοδεξαμενές, όπως είναι στην Καλλιθέα, στη Σκοπιά-Ολυμπιάδα, στη Συκαμινέα, στο Πύθιο, στα Καλύβια, στον Παλιό Σπαρμό, στο ρέμα Βαρδαμπά-Καράμπα, στην περιοχή της Π. Βροντούς, στην Καρίτσα και το Δίον.

ΚΑΡΣΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

Στον Όλυμπο δεν είχαν βρεθεί ή αναφερθεί με σαφήνεια, εντυπωσιακά βάραθρα ή πλούσια σε διάκοσμο σπήλαια, εκτός από το σπηλαιοβάραθρο του Μόρια. Τα τελευταία όμως χρόνια έγιναν αρκετές σπηλαιολογικές έρευνες και βρέθηκαν ή εξερευνήθηκαν νέα σπήλαια και βάραθρα. Το Α.Σ.Μ. (όπου αναφέρεται) σημαίνει Αριθμός Σπηλαιολογικού Μητρώου της Ε.Σ.Ε. Τα σπουδαιότερα, παλαιά και νεότερα, είναι:

1. Σπήλαιο Μεγάλων Καζανιών : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.550μ. περίπου, στη ΝΑ άκρη των Μεγάλων Καζανιών στη ρίζα της δυτικής ορθοπλαγιάς του Μύτικα. Το «σπήλαιο» έχει μικρές διαστάσεις (3x4x2μ. περίπου), όπως και άλλα τέτοια βαθουλώματα στη βάση των ορθοπλαγιών της περιοχής (αναφορά Γ. Μιχαηλίδη - 1985).

2. Σπήλαιο Απόλλωνος (Α.Σ.Μ. 1.314) : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.030μ. περίπου, κάτω (νότια) από τη θέση Ανάθεμα και κοντά στο μονοπάτι που ανεβαίνει στη Σκούρτα. Είναι στη ρίζα μεγάλου βράχου και η είσοδος του «βλέπει» τις κορυφές Πάγος-Καλόγερος και Μεταμόρφωση. Χωρίζεται σε δύο μικρούς ανώμαλους χώρους με διαστάσεις 5x7x2μ. και 4x4x1μ. Η ονομασία δόθηκε από το ζωγράφο Βασίλη Ιθακήσιο (ίσως η σπηλιά Σπανού).

3. Σπηλιά Ιθακήσιου ή Άσυλο Μουσών (Α.Σ.Μ. 1.313) : Βρίσκεται σε υψόμ. 1.830μ. περίπου και κοντά (10') στο μονοπάτι που πηγαίνει από Μπάρμπα για Πετρόστρουγκα ή Ανάθεμα. Η σπηλιά, που είναι ένα στέγαστρο (μεγάλος επικλινής βράχος με σχετικά αβαθές κοίλωμα στη βάση του), με άνοιγμα 10μ., ύψος 6μ. και βάθος 6μ., «βλέπει» την κορυφογραμμή του Καλόγερου και τη ράχη Κόκκας. Η ονομασία Άσυλο Μουσών δόθηκε το 1931 από το ζωγράφο Βασίλη Ιθακήσιο που έμεινε κατά διαστήματα στη σπηλιά αυτή 13 καλοκαίρια (1928-1940). Το διάστημα 1966-1989 υπήρχε μία ξύλινη κατασκευή στην είσοδο της που τελικά ξηλώθηκε, ενώ διαμορφώθηκε κατάλληλα ο χώρος και μεταφέρθηκαν εκεί τα οστά του Ιθακήσιου. Στο βράχο της σπηλιάς είχε ζωγραφίσει ή αναγράψει ο Β. Ιθακήσιος τον Απόλλωνα και τις εννέα μούσες, που πιθανώς να φανούν εάν καθαριστούν οι κάπνες από τις φωτιές που ανάβουν εκεί βοσκοί και ορειβάτες (μερικές ονομασίες είναι ορατές).

4. Σπήλαιο Ασκηταριό : Βρίσκεται σε υψόμ. 870μ. στην τοποθεσία Σπήλια, ανατολικά του οικισμού Πύθιο στη ΝΔ πλαγιά του λόφου Καστρί. Το μικρό σπήλαιο, παλιό ασκητήριο, έχει διαμορφωθεί, με κτίσιμο της εισόδου του, σε εκκλησούλα του Τιμίου Σταυρού ή Παμμεγίστων Ταξιαρχών. Είναι ζωγραφισμένο όλο με τοιχογραφίες του 14ου αι. (υπάρχει επιγραφή 1339), που δυστυχώς έχουν γράψει επάνω τους διάφορα ονόματα ανεγκέφαλοι επισκέπτες. Έχει χαρακτηριστεί αρχαίο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 408B/2002 & 452B/2002).

5. Σπήλαιο Ανάληψης (Α.Σ.Μ. 1.390 & 6.442) : Βρίσκεται σε υψόμ. 850μ. στην τοποθεσία Σπήλια, ανατολικά του οικισμού Πύθιο στη νότια πλαγιά του λόφου Καστρί. Η είσοδος του είναι κλεισμένη με τεχνητό χαμηλό τοίχο. Η κύρια αίθουσα της σπηλιάς έχει διαστάσεις 14x11μ. και είναι χωρισμένη (με τοίχους) σε 4 τμήματα. Μέσα στο σπήλαιο, που χρησιμοποιήθηκε και ως ασκητήριο, βρίσκεται το εκκλησάκι της Ανάληψης. Δίπλα του υπάρχουν και άλλα μικρά σπήλαια, όπως η Τσακαλότρυπα ή Τσακαλόπετρα κ.ά.

6. Σπήλαιο Αγίου Διονυσίου : Βρίσκεται σε υψόμ. 750μ., Α-ΝΑ της παλαιάς Μονής Αγίου Διονυσίου και 80μ. πάνω (νότια) από την κοίτη του Ενιπέα. Μέσα στη σπηλιά, που έχει άνοιγμα 32μ., ύψος 15μ. και βάθος 22μ., είναι κτισμένο εκκλησάκι του Οσίου Διονυσίου & της Γέννησης του Χριστού. Στο βάθος της σπηλιάς υπάρχει πηγή (αγίασμα), ενώ στα τοιχώματά της βρίσκονται μερικοί κατεστραμμένοι σταλακτιτικοί σχηματισμοί. Επειδή εκεί πρωτομόνασε, σύμφωνα με την παράδοση, ο Όσιος Διονύσιος οι ντόπιοι το λένε και «Άγιο σπήλαιο».

7. Σπήλαιο Ζιλνιάς : Βρίσκεται σε υψóm. 550μ. περίπου, στη δυτικότερη ορθοπλαγιά της Ζιλνιάς και σε ένα ύψος 100μ. πάνω από την κοίτη του Ενιπέα. Είναι μια γαλαρία στη μέση της ορθοπλαγιάς, άγνωστου βάθους, και με διάμετρο 6-8μ. Για την επίσκεψη της σπηλιάς χρειάζεται αναρρίχηση.

8. Σπηλαιοβάραθρο Μικρής Τούμπας : Βρίσκεται στα ΒΔ του καταφυγίου του Σ.Ε.Ο. και στα βόρεια της κορυφής Μικρή Τούμπα, σε υψóm. 2.700μ. περίπου. Έχει στενή είσοδο 0,60μ. και σχήμα κατηφορικής γαλαρίας με μήκος 15μ. και μέσο ύψος 3μ. Εξερευνήθηκε το 2006 (Φ.Ο.Σ.) και το 2011 (Σ.Σ. Πρωτέας).

9. Σπηλαιοβάραθρο Αγίου Αντωνίου : Βρίσκεται σε υψóm. 2.630μ., στη ΝΑ ράχη της κορυφής Άγιος Αντώνιος. Το στόμιό του, που έχει διεύθυνση Β-Ν, «βλέπει» τις λάκκες της Μπάρας και έχει διαστάσεις 8x4μ. Ένας μεγάλος ογκόλιθος έχει φράξει μεγάλο μέρος της εισόδου, αφήνοντας μόνο ένα άνοιγμα διαμέτρου 2μ. Έχει κατακόρυφο βάθος 10μ. περίπου και στο τέλος του υπάρχει μεγάλη αίθουσα (το 2011 μετρήθηκε 23x2,5μ.). Πρωτοαναφέρεται στο βιβλίο «Όλυμπος» του Ν. Νέζη (1986) που το επισκέφθηκε το 1983

10. Σπηλαιοβάραθρο Μεγάλης Γούρνας : Βρίσκεται σε υψóm. 2.380μ., στη δυτική είσοδο της Μεγάλης Γούρνας και δίπλα στον ορεινό δρόμο Καλυβίων - Μεγάλης Γούρνας σε χαρακτηριστικό βαθούλωμα τύπου καταβόθρας. Η είσοδός του «βλέπει» την κορυφή Χριστάκης. Έχει άνοιγμα 10μ., ύψος 3μ. και βάθος 6μ. Στην ανατολική άκρη του υπάρχει μικρό σπηλαιοβάραθρο. Συνήθως έχει χιόνι μέχρι τέλους καλοκαιριού.

11. Σπηλαιοβάραθρο Μικρής Γούρνας : Βρίσκεται σε υψóm. 2.300μ., στη ΒΔ άκρη της Μικρής Γούρνας, στο τέλος της απότομης πλαγιάς και κάτω (βόρεια) από τον ορεινό δρόμο Καλυβίων - Μεγάλης Γούρνας. Η είσοδός του, που «βλέπει» την κορυφή Χριστάκης, είναι η συνέχεια μιας μεγάλης κάθετης σχισμής 20μ. στην πλαγιά. Το στόμιό του έχει διαστάσεις 8x4μ. και η κατηφορική αίθουσά του μήκος 12μ., ύψος 8μ. και βάθος 10μ. περίπου. Συνήθως έχει χιόνι μέχρι τέλους καλοκαιριού. Πρωτοαναφέρεται στο βιβλίο «Όλυμπος» του Ν. Νέζη (1986) που το επισκέφθηκε το 1983

12. Σπηλαιοβάραθρο Μόρια (Α.Σ.Μ. 109) : Βρίσκεται σε υψóm. 1.220μ., ΒΑ του οικισμού Καρυά, μέσα στη χαράδρα Κακόσκαλα-Μόρια που κατεβαίνει από το Σαμάρι (Δραγασιά) προς τη ρεματιά της Βλάχας (Λάζη Γρίβα). Η είσοδός του, που είναι στη ρίζα της απόκρημνης δυτικής ορθοπλαγιάς της αδιάβατης από βλάστηση ρεματιάς, έχει διαστάσεις 3x1,7μ. Έχει συνολικό βάθος 65μ. και χωρίζεται σε 4 θαλάμους που επικοινωνούν με στενούς, σχεδόν κυλινδρικούς διαδρόμους. Ο τελευταίος θάλαμος που έχει διαστάσεις 15x5x5μ. περίπου είναι στολισμένος με ωραίους σταλαγμίτες και σταλακτίτες. Πρωτοεξερευνήθηκε από τον Ε.Ο.Σ. Λάρισας τον Απρίλιο του 1933 και αργότερα από τον Ε.Ο.Σ. Αθηνών τον Ιούλιο του 1935 και τελευταία από τον ΣΠ.ΕΛ.Ε.Ο. τον Ιούνιο του 1999.

13. Σπηλαιοβάραθρο Σπαρμού-Σκαμνιάς ή Τρύπα Φαρδιά : Βρίσκεται σε υψóm. 1.180μ. στην περιοχή Πάδες στα ΝΑ της Μονής Σπαρμού. Αποτελείται από δύο αίθουσες, με σταλακτιτικό διάκοσμο, σε διαφορετικά επίπεδα και με συνολικό βάθος 55μ. Στο σπηλαιοβάραθρο βρέθηκαν ανθρώπινα οστά καθώς και κρανίο σπάνιου σαρκοβόρου. Εξερευνήθηκε το 2005 από την Ε.Σ.Ε. (Ν. Λελούδας & Γ. Αβτζής).

14. Βάραθρο - χιονότρυπα Σκολιού (Α.Σ.Μ. 599) : Βρίσκεται σε υψóm. 2.810μ., στη δυτική κόψη της κορυφής Σκολιό. Το άνοιγμα του βαράθρου, που έχει περίμετρο 30μ., «βλέπει» την κορυφή Χριστάκης και τη Μεγάλη Γούρνα. Έχει κατακόρυφο βάθος 13μ. περίπου και από τη Β-ΒΑ πλευρά του, μία αρκετά κατηφορική σάρα οδηγεί στον πυθμένα του, όπου υπάρχει σχεδόν πάντα παγωμένο χιόνι.

15. Βάραθρο Σκολιού - Χριστάκη : Βρίσκεται σε υψóm. 2.690μ. περίπου, στα Δ-ΝΔ της κορυφής Σκολιό στη ράχη που τη συνδέει με την κορυφή Χριστάκης, στο χείλος σχεδόν των Μικρών Καζανιών. Το άνοιγμα της δολίνης - βαράθρου έχει διάμετρο 8μ. και βάθος 4μ. Στον πυθμένα ανοίγεται σπηλαιοβάραθρο με διαστάσεις 2,5x1μ. Άγνωστο αν & πόσο προχωρά. Χρειάζεται σπηλαιολογική έρευνα. Πρωτοαναφέρεται στο παρόν βιβλίο.

16. Βάραθρο - χιονότρυπα Σταυροϊτιάς : Βρίσκεται σε υψóm. 2.610μ., στη ΒΔ ράχη της ψηλής Σταυροϊτιάς, δίπλα ακριβώς στο μονοπάτι που ανεβαίνει στον Άγιο Αντώνιο. Το βάραθρο έχει κατακόρυφο βάθος 15μ. περίπου και περίμετρο 45μ. Στη δυτική πλευρά του υπάρχουν φυσικά πέτρινα «σκαλοπάτια» που οδηγούν στον πυθμένα του, όπου υπάρχει χιόνι συνήθως μέχρι τέλους καλοκαιριού.

17. Βάραθρο - χιονότρυπα Ζωναριών : Βρίσκεται σε υψóm. 2.560μ., ανατολικά των Ζωναριών και του Λουκιού του Στεφανιού, στην άκρη απόκρημνου βράχου. Διακρίνεται εύκολα από την κόψη που κατεβαίνει από τη στροφή των Ζωναριών στη Γούρνα. Η είσοδος του βαράθρου, που «βλέπει» το καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος», έχει διάμετρο 12μ. και απέχει 50μ. από το «κοφτό» μονοπάτι. Η ψηλότερη πλευρά του έχει κατακόρυφο βάθος 16μ. περίπου και η χαμηλότερη 10μ. Στον πυθμένα του υπάρχει σχεδόν πάντα παγωμένο χιόνι (άγνωστου πάχους). Πρωτοαναφέρεται στο βιβλίο «Όλυμπος» του Ν. Νέζη (1986) που το επισκέφθηκε το 1983

18. Βάραθρο - χιονότρυπα Κακάβρακα : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.440μ., στη Β-ΒΔ ράχη/αντέρισμα της κορυφής Κακάβρακας. Το στόμιό του, που έχει περίμετρο 20μ., «βλέπει» τις εγκαταστάσεις του Κ.Ε.Ο.Α.Χ. Έχει κατακόρυφο βάθος 18μ. περίπου και στον πυθμένα του υπάρχει σχεδόν πάντα παγωμένο χιόνι.

19. Σχίσμα - βάραθρο Προφήτη Ηλία : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.715μ., στα βόρεια της κορυφής του Προφήτη Ηλία. Η είσοδός του έχει άνοιγμα 1,90x0,60μ. και το βάθος του είναι 42μ. περίπου σύμφωνα με τους σπηλαιολόγους που το εντόπισαν και το εξερεύνησαν το 2003 (Ε. Βρούτσης), το 2006 (Φ.Ο.Σ. / Φυσιολάτρες - Ορειβάτες - Σπηλαιολόγοι) και το 2011 (Σ.Σ. Πρωτέας). Αναφέρεται από τους σπηλαιολόγους, με το αδόκιμο όνομα «αιδοίο των μουσών» (ονομασία που δυστυχώς αναφέρεται και στο Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

20. Σχίσμα - βάραθρο Σκάλας : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.720μ., στην ανατολική απόκρημνη πλευρά της Σκάλας, 80μ. πάνω από το μονοπάτι των Ζωναριών, στην άκρη των κάθετων βράχων και πριν τη μεγάλη σάρα. Το άνοιγμά του «βλέπει» το Λούκι της Σκάλας, τα μυτίκια και το μονοπάτι. Το σχίσμα, που έχει στην επιφάνειά του σχήμα τριγώνου και διαστάσεις 15x6μ. περίπου έχει δημιουργήσει, μετά από πτώση βράχου, δύο ανοίγματα, ένα πολύ μικρό και ένα άλλο στο χαμηλότερο σημείο του, που έχει διάμετρο 1,5-2μ. Το βάθος του υπολογίστηκε γύρω στα 20μ. και είναι άγνωστο εάν συνεχίζει προς τα πλάγια. Πρωτοαναφέρεται (και με φωτογραφία) στο βιβλίο «Όλυμπος» του Ν. Νέζη (1986) που το επισκέφθηκε το 1983 μετά από υπόδειξη του Κ. Ζολώτα. Το 2006 σπηλαιολόγοι από τον Φ.Ο.Σ. (Φυσιολάτρες - Ορειβάτες - Σπηλαιολόγοι) κατέβηκαν στο βάραθρο, που το ονόμασαν «Κορακοσπηλιά», και βρήκαν ότι έχει βάθος 45μ., ενώ στο τέλος του υπάρχει αίθουσα διαστάσεων 20x10μ. περίπου.

21. Σχίσμα - βάραθρο Μπάρας : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.450μ., στη ΝΑ πλευρά της Μπάρας, πάνω στο αντέρισμα που υπάρχει ανάμεσα στις δύο μεγάλες λάκκες της Μεταμόρφωσης και του Καλόγερου. Το κυρίως σχίσμα, που έχει διεύθυνση Α-Δ, έχει άνοιγμα 7x3μ. και βάθος γύρω στα 25μ. Πιθανώς το σχίσμα - βάραθρο να συνεχίζει κατά τη διεύθυνσή του. Πρωτοαναφέρεται στο βιβλίο «Όλυμπος» του Ν. Νέζη (1986) που το επισκέφθηκε το 1983

22. Σχίσμα - βάραθρο Ράχης Κανάκη : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.410μ., στη ράχη Κανάκη, και πάνω (ΝΑ) από το διάσελο απ' όπου περνά ο ορεινός δρόμος Καλυβίων - Μεγάλης Γούρνας. Το σχίσμα, που έχει μήκος 15μ., «βλέπει» την κορυφή Φλάμπουρο. Στο κέντρο του σχίσματος είναι το βάραθρο με άνοιγμα 5x3μ. και βάθος γύρω στα 10-12μ. Πρωτοαναφέρεται στο βιβλίο «Όλυμπος» του Ν. Νέζη (1986) που το επισκέφθηκε το 1983

23-28. Καρστικές μορφές Παλαιάς Βροντούς : Τα τελευταία χρόνια (από το 2012) ο Ε.Ο.Σ. Βροντούς και ο Σ.Σ. Πρωτέας εντόπισαν και εξερεύνησαν πολλά σπήλαια, σπηλαιοβάραθρα και βάραθρα στα βόρεια του Ολύμπου στην ευρύτερη περιοχή της Παλαιάς Βροντούς. Αυτά είναι το βάραθρο Τσαπουρνιά (30μ.), το βάραθρο «του Σάκη το χωράφι» με 3 διαδοχικές καταβάσεις (30μ.), το σχίσμα - βάραθρο Χτένια (25μ.), το σπηλαιοβάραθρο Πεντάστομο με 4 κατακόρυφες εισόδους και μία οριζόντια, το σπήλαιο της Μάρως ή της Μάρως το Κελί με 4 μικρούς θαλάμους, το εντυπωσιακό βάραθρο Κούτρα κ.ά. Σημ.: Ο Δ. Γεωργίτσας το 1878 αναφέρει για ένα μεγάλο άγνωστο σπήλαιο στην περιοχή (περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 57, 1971, σ. 17-20).

29-37. Καρστικές μορφές Κοκκινοπηλού - Ξερολακκιού, Πέτρας & Πυθίου : Τα τελευταία χρόνια έγιναν πολλές σπηλαιολογικές αποστολές, μετά από άδεια της Εφορείας Αρχαιοτήτων και του Α.Π.Θ., από σπηλαιολόγους της Β. Ελλάδας (Ν. Στίκος κ.ά.) που εξερεύνησαν και φωτογράφησαν αρκετά σπήλαια και βάραθρα στην περιοχή Κοκκινοπηλού / Παλιάμπελων / Ξερολακκιού, όπως είναι τα βάραθρα Τρύπα του Ψαρά και Ντούμπος και οι σπηλιές Τσιάρα, Χάβρα ή Φούρνοι, Χάνι, Ζορμπάς, στην περιοχή Πέτρας τα σπήλαια Άρτεμις και Χάνι, στην περιοχή Πυθίου ή Τσακαλότρυπα ή Τσακαλόπετρα κ.ά.

38. Αρκουδοσπηλιά : Βρίσκεται στο ρέμα Μαυρατζά, λίγο πριν την έξοδό του στο δρόμο για Μονή Σπαρμού. Εξερευνήθηκε και φωτογραφήθηκε (2007) από μοναχούς (π. Βασίλειος κ.ά.) της Μονής Αγ. Τριάδας Σπαρμού.

Σημείωση : Με τη διάνοιξη του ορεινού δρόμου Λιτόχωρο - Πριόνια καταστράφηκε μία μικρή σπηλιά κοντά στα Πριόνια, σε υψόμ. 1.000μ. περίπου, καθώς και ένα μικρό σπηλαιοβάραθρο σε υψόμ. 600μ. Με τη διάνοιξη δε του δασικού δρόμου Ξερολάκκι - ρέμα Ναούμ - Πέτρα καταστράφηκε η μεγάλη πιστιριά (σπηλιά) του Τόσκα (λανθασμένα Ναούμ). Υπάρχουν επίσης πολλές σπηλιές (σε χαλικοαμμώδη κυρίως εδάφη) στις περιοχές του Ξερολακκιού / ρέματος Ναούμ, της Παλαιάς Βροντούς / Αγίας Τριάδας, του Λιτοχώρου / ρέματος Ενιπέα, του Λιτοχώρου / ρέματος Γκορτσίλα (δύο μεγάλες, αλλά χαμηλού ύψους), της Λεπτοκαρυάς, της Καρυάς και του Κοκκινοπηλού, που μερικές λέγονται και πιστιριές, αλλά δεν παρουσιάζουν σπηλαιολογικό ενδιαφέρον, ενώ η υπόγεια σπηλιά (υπόγειο ποτάμι;) της πηγής Κάτω Πηγαδάκι δεν έχει ερευνηθεί. Επίσης, διάφορα σπήλαια και βάραθρα έχουν αναφερθεί σε άρθρα ή βιβλία, αλλά ασαφώς, όπως η πιστιριά του Παπαδήμου στο πάνω τμήμα του Ξερολακκιού, η Δρακότρυπα πάνω (ανατολικά) του Κοκκινοπηλού, το βάραθρο στη ΝΔ πλευρά του Παλαιόκαστρου (Οξυά) Σκαμνιάς-Καρυάς, οι σπηλιές στη ρεματιά Βλάχας-Γρίβα, το μεγάλο άντρο του Ολύμπου με τους «αμύθητους αρχαιολογικούς θησαυρούς» (εφημ. «Ακρόπολις» 10-10-1937) κ.ά.

Δολίνες : Στην ψηλή περιοχή του Ολύμπου υπάρχουν και μερικές μικρές δολίνες με βράχια τοιχώματα, βάθους 3-5μ. και διαμέτρου 5-10μ. που ο πυθμένας τους έχει κλείσει από κομμάτια βράχων. Πιθανώς παλαιότερα να ήταν μικρά βάραθρα ή βραχοσκεπές. Τέτοιες δολίνες υπάρχουν στη ΒΔ άκρη της Μικρής Γούρνας, στο βαθούλωμα μεταξύ Αγίου Αντωνίου και Σταυροπιιάς, στη βόρεια άκρη της ράχης του Κακάβρακα πάνω από την εκεί βροχοδεξαμενή, στις λάκκες της Μπάρας, στην άκρη της ράχης της Μεταμόρφωσης και κοντά στις εκεί στάνες, στη μεγάλη λάκκα της Μεταμόρφωσης, μία στην αρχή και μία ψηλά προς το διάσελο, στη Β-ΒΔ πλευρά του Καλόγερου, στη νότια πλαγιά του Σκολιού κ.α.

39. Δολίνη Ντριστελά : Μεγάλη και βαθιά δολίνη ανάμεσα στις κορυφές Τερψιθέα (Χότζα) και Πύργος, σε υψόμ. 2.420μ.-2.350μ. Έχει διάμετρο 300μ.-400μ. και βάθος 70μ. Πρωτοαναφέρεται από τον Η. Barth το 1864. Οι νέοι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. την αναφέρουν Νερότοπος, ενώ οι παλαιότεροι (1934) Ντριστελά.

40. Δολίνη Σκολιού - Μεγάλης Γούρνας : Μεγάλη κατηφορική δολίνη στα ΝΔ του Σκολιού προς τη Μεγάλη Γούρνα, σε υψόμ. 2.620μ.-2.580μ., δίπλα στο μονοπάτι. Έχει διαστάσεις 40x30μ. περίπου και στο κάτω (νότιο) μέρος της συσσωρεύεται χιόνι, συνήθως μέχρι τέλους καλοκαιριού. Είναι μία μεγάλη φυσική χιονοδεξαμενή, χρήσιμη για το ξεδίφασμα των ημιάγριων αλόγων της περιοχής.

ΚΛΙΜΑ

ΓΕΝΙΚΑ : Δεν είναι εύκολο να δοθεί, μέσα στα περιορισμένα πλαίσια μιας όχι ειδικής κλιματικής μελέτης, μία ολοκληρωμένη εικόνα του κλίματος που επικρατεί σε όλη την περιοχή του Ολύμπου, γιατί είναι τόσο μεγάλες οι διακυμάνσεις στα διάφορα μετεωρολογικά φαινόμενα, λόγω των μεγάλων υψομετρικών διαφορών που υπάρχουν, ώστε μία αναγκαστικά σύντομη και γενική περιγραφή, εκτός του ότι δε θα ήταν σωστή δε θα ήταν και χρήσιμη. Για παράδειγμα, στο Λιτόχωρο (υψόμ. 310μ.), που είναι στους πρόποδες του Ολύμπου, μπορεί να βρέχει και στο Μύτικα, που απέχει 12χλμ. και βρίσκεται 2.600μ. ψηλότερα, μπορεί να έχει λιακάδα ή να ρίχνει χιόνι, ή στο Λιτόχωρο η θερμοκρασία να είναι +10⁰ C και στο Μύτικα να είναι -5⁰ C.

Για το λόγο αυτό δίνονται παρακάτω ορισμένες πληροφορίες για τις κλιματικές συνθήκες που επικρατούν, μόνο στην ψηλή, πάνω από τα 2.000μ. περιοχή του Ολύμπου, σύμφωνα και με τις μετρήσεις που είχαν γίνει στο Επιστημονικό Κέντρο Ολύμπου (Ε.Κ.Ο.) από το Εργαστήριο Μετεωρολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Το Ε.Κ.Ο. ήταν ένας πλήρης μετεωρολογικός και ακτινομετρικός σταθμός, εγκαταστημένος σε ένα διώροφο οίκημα, που κατασκευάστηκε το 1961-1962, στην κορυφή Άγιος Αντώνιος, σε υψόμ. 2.810μ. Ο Σταθμός αυτός που λειτούργησε για 16 περίπου χρόνια (μόνο τα καλοκαίρια), χρηματοδοτήθηκε από την Επιστημονική Επιτροπή του Ν.Α.Τ.Ο. (Grant 131) και εξυπηρετήσε το «Mount Olympus Cumulus Project».

Το πρώτο ορεινό μετεωροσκοπείο στην Ελλάδα, που ένα τμήμα του θα χρησίμευε και για καταφύγιο, είχε αποφασιστεί, από το Μάρτιο του 1937, να κτιστεί στην κορυφή Άγιος Αντώνιος του Ολύμπου, από το τότε Υπουργείο Αεροπορίας και τον Ελληνικό Ορειβατικό Σύνδεσμο (Ε.Ο.Σ. - σήμερα Ε.Ο.Ο.Α.). Ο μετεωρολογικός αυτός σταθμός, για τον οποίο είχαν ζητήσει άδεια ίδρυσης ξένοι επιστήμονες από τις αρχές της δεκαετίας του 1930, δεν έγινε τελικά, παρ' ότι είχαν γίνει παρατηρήσεις και μελέτες επί δύο χρόνια, λόγω της έναρξης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Σε γενικές γραμμές, το κλίμα στη χαμηλή, γύρω στους πρόποδες του Ολύμπου, περιοχή είναι τυπικά μεσογειακό, δηλαδή θερμό και ξηρό το καλοκαίρι και ψυχρό και υγρό το χειμώνα. Οι βόρειες και οι ανατολικές πλευρές του βουνού, που είναι κοντά στη θάλασσα, δέχονται περισσότερες βροχές απ' ό,τι οι νότιες και οι δυτικές, με αποτέλεσμα να έχουν πολύ πλουσιότερη βλάστηση.

ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ : Είναι τόσοι πολλοί οι παράγοντες που επηρεάζουν και διαμορφώνουν τη θερμοκρασία στο κορυφαίο τμήμα του Ολύμπου, ώστε κάθε προσπάθεια γενίκευσης είναι επικίνδυνη. Η θερμοκρασία στο κάθε σημείο εξαρτάται από το εάν αυτό είναι στον ήλιο ή στη σκιά, εάν είναι υπήνεμο ή το κτυπάει ο άνεμος και ακόμα εάν είναι μεσημέρι, απόγευμα ή ξημερώματα, ποια εποχή του χρόνου είναι κ.ά. Έχουν παρατηρηθεί διαφορές θερμοκρασίας 8-10 βαθμών Κελσίου την ίδια ώρα και σε απόσταση μόνο λίγων μέτρων (π.χ. στις δύο πλευρές μιας κόψης).

Για το λόγο αυτό αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένες μέσες τιμές μέσω των θερμοκρασιών, για μια έστω μικρή προσέγγιση των συνθηκών που επικρατούν συνήθως στην ψηλή περιοχή του Ολύμπου. Η μέση θερμοκρασία κυμαίνεται τους καλοκαιρινούς μήνες μεταξύ 0⁰ C και +20⁰ C (μέση +10⁰ C) και τους χειμερινούς μήνες μεταξύ -20⁰ C και +10⁰ C (μέση -5⁰ C). Βέβαια έχουν παρατηρηθεί και θερμοκρασίες -5⁰ C το καλοκαίρι

και -26° C ή ίσως χαμηλότερα το χειμώνα, αλλά αυτές είναι ακραίες περιπτώσεις. Οι θερμοκρασίες το χειμώνα δεν θεωρούνται υπερβολικά χαμηλές, αν ληφθεί υπόψη και το μεγάλο υψόμετρο, γιατί τέτοιες θερμοκρασίες σημειώνονται και σε πολλές πόλεις στη βόρεια Ελλάδα. Στον Όλυμπο όμως είναι αισθητές γιατί είναι μεγάλης διάρκειας. Γενικά, πιο ζεστός μήνας είναι ο Αύγουστος και πιο ψυχρός ο Φεβρουάριος, η δε θερμοκρασία πέφτει περίπου μισό βαθμό ή και περισσότερο κάθε 100μ. υψομετρική διαφορά.

ΒΡΟΧΕΣ : Τα μέσα ετήσια βροχομετρικά ύψη που είχαν μετρηθεί παλαιότερα στον Όλυμπο είναι : στον Αγιο Αντώνιο 170 εκ., στα Πριόνια 149 εκ., στο Σταυρό 135 εκ. και στις Βρυσοπούλες 110 εκ. (για σύγκριση: Θεσσαλονίκη 47 εκ. και Αθήνα 40 εκ.). Από τα ετήσια αυτά βροχομετρικά ύψη, η μισή περίπου ποσότητα σημειώνεται το καλοκαίρι ως βροχή και χαλάζι και η υπόλοιπη το χειμώνα ως χιόνι. Αυτό συμβαίνει γιατί το καλοκαίρι σημειώνονται ραγδαίες βροχές που συνοδεύονται συνήθως από χαλάζι και κεραυνούς και δίνουν έτσι μεγάλα ποσά βροχής. Γενικά το καλοκαίρι μία στις 3-4 ημέρες είναι βροχερή. Οι βροχές αυτές του καλοκαιριού είναι αρκετά συχνές, έχουν τη μορφή καταιγίδας, κρατούν 2-3 ώρες και συνήθως εκδηλώνονται τις πρώτες μεταμεσημβρινές ώρες.

ΑΝΕΜΟΙ : Ο άνεμος στον Όλυμπο είναι σχεδόν καθημερινό φαινόμενο και λίγες είναι οι περιπτώσεις απόλυτης νηνεμίας. Σχεδόν πάντα υπάρχει ένα ελαφρό αεράκι ακόμα και στην πιο μεγάλη καλοκαιρία. Το καλοκαίρι έχουν σημειωθεί αρκετές φορές άνεμοι που ξεπερνούν τα όρια της θύελλας. Συχνά έχουν μετρηθεί ταχύτητες ανέμου που φθάνουν τα 110 χλμ. την ώρα. Το χειμώνα οι άνεμοι είναι σφοδρότεροι, μεγαλύτερης διάρκειας και συνήθως συνοδεύονται με χιονόπτωση. Έτσι δημιουργούνται ισχυρές χιονοθύελλες που συνοδεύονται από ομίχλη και πολύ χαμηλές θερμοκρασίες κάνουν αρκετές φορές αδύνατη την ανάβαση στις ψηλές κορυφές.

ΧΙΟΝΙΑ : Ο Όλυπος είναι καλυμμένος από χιόνια περίπου 6-7 μήνες το χρόνο, συνήθως από Νοέμβριο μέχρι και Μάιο. Το ύψος του χιονιού ποικίλλει, από μερικά εκ. μέχρι 2μ. περίπου, ανάλογα με τον προσανατολισμό και τη μορφολογία του κάθε σημείου. Σε ορισμένα μέρη που οι σφοδροί άνεμοι συσσωρεύουν το χιόνι, το πάχος του μπορεί να φθάσει τα 8-10μ. Χιονοπτώσεις γίνονται σε όλη τη διάρκεια του χειμώνα και κυρίως τους μήνες Νοέμβριο - Δεκέμβριο. Καλοκαιρινές χιονοπτώσεις γίνονται 2-3, συνήθως βράδυ, είναι μικρής διάρκειας και το χιονόστρωμα που σχηματίζεται ποικίλλει από πούδρα μέχρι 3-5 εκ. και δεν κρατάει παραπάνω από μία ημέρα.

Τους καλοκαιρινούς μήνες υπάρχει, σχεδόν «πάντα», αρκετό χιόνι με τη μορφή παγετώνα, σε δύο χαράδρες κοντά στο καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός», στο βάθος των Μεγάλων Καζανιών, στη Γούρνα του Στεφανιού, στον πυθμένα των ψηλών βεράθρων (χιονότρυπες) και σε μερικά ακόμα σκιερά καρστικά ρήγματα. Το παγωμένο χιόνι δε που βρίσκεται κυρίως στα Μεγάλα Καζάνια, στη ρίζα του Σκολιού, είναι από την εποχή των παγετώνων, γιατί στις περιπτώσεις που το ετήσιο χιόνι λιώνει, διακρίνονται κάτω από τις σάρες και το χρώμα τμήματα του παλιού παγετώνα.

Σύμφωνα με μελέτη της Ελληνικής Ομάδας Διάσωσης, **χιονοστιβάδες** έχουν παρατηρηθεί στα Ζωνάρια - ΒΑ πλαγιά του Στεφανιού, στην ανατολική πλαγιά της Σκάλας και συγκεκριμένα στο λούκι που κατεβαίνει μέχρι την Παλιοκαλύβα ή και παρακάτω (το ονομαζόμενο χιονούρα ή «παγετώνας»), στη νότια πλαγιά της Σκάλας όπου το μονοπάτι, στην πλαγιά της Τούμπας προς τη Γούρνα του Στεφανιού, στην πλαγιά του Προφήτη Ηλία προς το οροπέδιο των Μουσών, καθώς και στο Ανάθεμα (μεταξύ Στράγγου και Σκούρτας).

Πληροφορίες και στις ιστοσελίδες : www.snowreport.gr/snowcam/olympos/ & www.meteo.gr (Λιτόχωρο)

ΧΛΩΡΙΔΑ - FLORA

Από το 19ο αιώνα ο Όλυμπος προσέλκυσε το ενδιαφέρον πολλών βοτανικών που ασχολήθηκαν με την έρευνα και τη μελέτη της πλούσιας χλωρίδας του. Πρώτος σύγχρονος ερευνητής θεωρείται ο Γάλλος Remi Aucher-Eloy που το 1836 επισκέφθηκε τον Όλυμπο και συνέλεξε διάφορα φυτά της αλπικής ζώνης.

Το 1851 μελέτησε τη χλωρίδα του Ολύμπου ο Γερμανός βοτανικός και επιμελητής του Βοτανικού Κήπου Αθηνών Theodor Heldreich, ο οποίος συνέλεξε αρκετά φυτά και ανακάλυψε και τα πρώτα ενδημικά του.

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Θεόδωρος Ορφανίδης επισκέφθηκε το βουνό το 1857 και το 1862 και υπήρξε ο πρώτος Έλληνας βοτανικός που ασχολήθηκε με τη χλωρίδα του Ολύμπου και τη συλλογή φυτών. Ο Paul Sintenis, συλλέκτης φυτών, από τη Σιλεσία (περιοχή Πολωνίας-Τσεχίας-Γερμανίας) εξερεύνησε την ανατολική πλευρά του Ολύμπου το 1889 και επανήλθε το 1891 μαζί με τον βοτανικό Josef Bornmüller από τη Γερμανία, μελετητή της χλωρίδας της Μακεδονίας.

Ο Σέρβος Lujo Adamović ανέβηκε από το Λιτόχωρο στον Όλυμπο το 1905 ανακαλύπτοντας και ένα νέο ενδημικό. Ο Άγγλος διπλωμάτης Shirley Atchley, ερασιτέχνης βοτανικός, ανέβηκε το 1921 μέχρι τη σπηλιά Ιθακήσιου και το 1922 διέσχισε το Ν-ΝΔ τμήμα του Ολύμπου μελετώντας τη χλωρίδα του. Το 1926 οι Σουηδοί Otto Cytén και August Hayek μελέτησαν τη δυτική και νότια πλευρά του Ολύμπου και το 1927, ο Αυστριακός Heinrich Handel-Mazzetti συνέλεξε σημαντικό αριθμό αλπικών φυτών. Μέχρι το 1928 είχαν παρατηρηθεί στον Όλυμπο 626 είδη φυτών τα οποία δημοσιεύθηκαν από τους Ο. Cytén & A. Hayek σε σχετικό άρθρο το 1928.

Το 1932-33 επισκέπτονται το βουνό οι Λεωνίδας Πινάτσης και Δημήτριος Ζαγανιάρης. Το 1934 εξερευνεί τον Όλυμπο ο Λιθουανός C. Regel, καθώς και μία ουγγρική αποστολή από τους J. Wagner, Sattala και Huliak, οι οποίοι και συνέλεξαν μεγάλο αριθμό φυτών για τους βοτανικούς κήπους των Πανεπιστημίων τους, ενώ επισκέπτεται πάλι τον Όλυμπο ο Άγγλος διπλωμάτης (Πρεσβευτής) Shirley Atchley μαζί με τον Ιταλό βοτανικό P. Giouseppi. Το 1934 έγινε μία νέα συστηματική έρευνα της χλωρίδας της περιοχής από τους Χαράλαμπο Διαπούλη βοτανικό και Χ. Μπένο δασολόγο. Το 1937 οι Βούλγαροι Nikolai Stojanoff και D. Jordannoff ερεύνησαν συστηματικά τον Όλυμπο και το 1938 δημοσίευσαν τη μελέτη τους για 850 είδη φυτών.

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο επισκέπτονται τον Όλυμπο για μελέτη της χλωρίδας του αρκετοί βοτανικοί (επιστήμονες και ερασιτέχνες), καθώς και ομάδες φοιτητών ξένων Πανεπιστημίων. Χαρακτηριστικές μελέτες και έρευνες, καθώς και συλλογή φυτών, έχουν κάνει στη δεκαετία του 1950 οι Κωνσταντίνος Γουλιμής και Λεωνίδας Πινάτσης, στη δεκαετία του 1960 ο Πέτρος Μπρούσαλης, στη δεκαετία του 1970 ο Γιώργος Σφήκας, καθώς και ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου Πατρών Δημήτριος Φοίτος με τους συνεργάτες του.

Κύριος όμως ερευνητής και μελετητής της χλωρίδας του Ολύμπου θεωρείται ο Σουηδός Καθηγητής Βοτανικής και μέλος της Ακαδημίας Επιστημών της Δανίας Arne Strid, ο οποίος στη δεκαετία του 1970 ερεύνησε ολόκληρο τον Όλυμπο. Στο μνημειώδες βιβλίο του «Wild flowers of Mount Olympus - 1980» περιγράφει λεπτομερώς πάνω από 1.100 είδη φυτών, τα δε κείμενά του συνοδεύουν 465 φωτογραφίες.

Γενικά, σε όλο τον ορεινό όγκο του Ολύμπου έχουν παρατηρηθεί και καταγραφεί γύρω στα 1.700 είδη & υποείδη των ανωτέρων φυτών {Σπερματόφυτα (Γυμνόσπερμα - Αγγειόσπερμα) και Πτεριδόφυτα}, δηλαδή περίπου το 22% των αντίστοιχων αγγειωδών φυτών (5.837 είδη & 1.985 υποείδη, που ανήκουν σε 1.078 γένη και 185 οικογένειες και τα οποία αντιπροσωπεύουν 6.705 taxa - στοιχεία 2018) και τα περισσότερα, κυρίως των χαμηλών υψομέτρων είναι τα συνηθισμένα μεσογειακά και κεντροευρωπαϊκά. Στη γυμνή από δασική βλάστηση αλπική ζώνη υπάρχουν πάνω από 150 είδη φυτών, τα μισά περίπου των οποίων είναι ενδημικά της Βαλκανικής χερσονήσου και τα 12 είναι τοπικά ενδημικά. Σύμφωνα με μελέτη - καταγραφή (Μητσαρά Κλ. - 2012) η χλωρίδα του Ολύμπου αποτελείται από 1.667 taxa, τα οποία κατανέμονται σε 108 οικογένειες, 534 γένη, 1.288 είδη, 349 υποείδη, 29 ποικιλίες και 1 group. Η ενδημική χλωρίδα της περιοχής αποτελείται από 254 taxa. Οι τοπικοί ενδημίτες του Ολύμπου ανέρχονται σε 27, οι ελληνικοί ενδημίτες σε 69 και οι βαλκανικοί σε 158.

Εκτός από τα εξελιγμένα αυτά είδη φυτών υπάρχουν και τα κατώτερα είδη του φυτικού βασιλείου, δηλαδή τα Βρυόφυτα (λειχήνες κ.ά.), ενώ έχουν καταγραφεί και 326 είδη Μυκήτων (μανιτάρια κ.ά.), εκ των οποίων 67 είναι σπάνια.

Τα τελευταία χρόνια διάφοροι φορείς και ερευνητές ασχολούνται με την εύρεση και φωτογράφιση των ειδών της χλωρίδας του Ολύμπου και της Ελλάδας και μέσω του διαδικτύου κάνουν γνωστό στο ευρύ κοινό τα αποτελέσματα των ερευνών τους, όπως π.χ. είναι οι:

floraolympus.blogspot.gr (Ε. Κητόπουλος - Θ. Νασσοπούλου), www.olympusfd.gr (Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου), www.greekflora.gr (Ι. Κοφινάς - Ε. Παπιομύτογλου - Ζ. Αντωνόπουλος) κ.ά.

Παρακάτω αναφέρονται κατά ομάδες και κατά αλφαβητική σειρά 320 χαρακτηριστικά είδη φυτών που υπάρχουν στον Όλυμπο (στοιχεία από βιβλιογραφικές ή φωτογραφικές αναφορές).

Σημείωση : 1. Οι επιστημονικές ονομασίες των φυτών είναι σύμφωνα με τις νέες ονομασίες που αναφέρονται στο βιβλίο: «*Vascular Plants of Greece. An annotated checklist*» (2013), καθώς και στο «*V.P.G. - Supplement*» (2016).

2. Οι κοινές ελληνικές ονομασίες (ανεπίσημες - δεν έχει καθιερωθεί αποδεκτή κοινή ονομασία, όπως στην ορνιθοπανίδα) έχουν αναφερθεί στα διάφορα βιβλία και άρθρα για τη χλωρίδα της Ελλάδας και του Ολύμπου.

Δέντρα - Δέντρα/θάμνοι (44)

<i>Abies x borisii-regis</i> - υβριδογενής ελάτη	fam.	Pinaceae
<i>Acer campestre</i> - πεδινό σφεντάμι		Aseraceae
<i>Acer hyrcanum</i> - μακεδονίτικο σφεντάμι		Aseraceae
<i>Acer platanoides</i> - νεροπλάτανος		Aseraceae
<i>Acer pseudoplatanus</i> - ψευδοπλάτανος		Aseraceae
<i>Arbutus andrachne</i> - αγριοκουμαριά		Ericaceae
<i>Arbutus unedo</i> - (ήμερη) κουμαριά		Ericaceae
<i>Carpinus betulus</i> - γάβρος		Betulaceae
<i>Carpinus orientalis</i> subsp. <i>orientalis</i> - σκυλόγαβρος		Betulaceae
<i>Castanea sativa</i> - καστανιά		Fagaceae
<i>Cercis siliquastrum</i> - κουτσουπιά		Caesalpiniaceae
<i>Corylus avellana</i> - λεπτοκαρύα (φουντουκιά)		Betulaceae
<i>Fagus sylvatica</i> - (δασική) οξιά ή οξυά		Fagaceae
<i>Fagus sylvatica</i> subsp. <i>sylvatica</i> - (δασική) οξιά ή οξυά		Fagaceae
<i>Ficus carica</i> - συκιά		Moraceae
<i>Fraxinus ornus</i> - μελιός (μέλεγος)		Oleaceae
<i>Ilex aquifolium</i> - αρκουδοπούρναρο (ου)		Aquifoliaceae
<i>Juglans regia</i> - καρυδιά		Juglandaceae
<i>Juniperus communis</i> - θαμνόκεδρο		Cupressaceae
<i>Juniperus oxycedrus</i> - αγριόκεδρο		Cupressaceae
<i>Malus sylvestris</i> - αγριομηλιά		Rosaceae
<i>Ostrya carpinifolia</i> - οστρυά		Betulaceae
<i>Phillyrea latifolia</i> - φιλίκι		Oleaceae
<i>Pinus heldreichii</i> - ρόμπολο		Pinaceae
<i>Pinus nigra</i> subsp. <i>nigra</i> var. <i>caramanica</i> - μαυρόπευκο		Pinaceae
<i>Pistacia terebinthus</i> - κοκκορεβιθιά		Anacardiaceae
<i>Platanus orientalis</i> - πλάτανος		Platanaceae
<i>Populus tremula</i> - λεύκα		Salicaceae
<i>Prunus avium</i> - αγριοκερασιά		Rosaceae
<i>Prunus cerasifera</i> subsp. <i>divaricata</i> - αγριοκορομηλιά		Rosaceae
<i>Pyrus spinosa</i> - γκορτσιά (αγριοαχλαδιά)		Rosaceae
<i>Quercus coccifera</i> - πουρνάρι (πρίνος)		Fagaceae
<i>Quercus frainetto</i> - πυκνοβελανιδιά		Fagaceae
<i>Quercus ilex</i> - αριά		Fagaceae
<i>Quercus pubescens</i> - μεράδι (χνουδοβελανιδιά)		Fagaceae
<i>Salix caprea</i> - ιτιά		Salicaceae
<i>Salix elaeagnos</i> - ιτιά		Salicaceae
<i>Sambucus nigra</i> - κουφοξυλιά (αφροξυλιά)		Caprifoliaceae
<i>Sorbus graeca</i> - σορβιά (αγριομουσμουλιά)		Rosaceae
<i>Sorbus torminalis</i> - σορβιά (πρακανιά)		Rosaceae
<i>Taxus baccata</i> - ίταμος		Taxaceae
<i>Tilia tomentosa</i> - φλαμουριά		Tiliaceae
<i>Ulmus glabra</i> - φτελιά		Ulmaceae
<i>Ulmus minor</i> - φτελιά (καραγάτσι)		Ulmaceae

Θάμνοι - Θαμνοειδή κ.ά. (46)

<i>Acer monspessulanum</i> - σφεντάμι	fam.	Aseraceae
<i>Amelanchier ovalis</i> - ίψος		Rosaceae
<i>Arctostaphylos uva-ursi</i> - αρκουδοκούμαρο		Ericaceae
<i>Astragalus angustifolius</i> - στενόφυλλος αστράγαλος		Fabaceae
<i>Atropa belladonna</i> - μπελαντόνα		Solanaceae
<i>Berberis cretica</i> - γλυκαγκαθιά		Berberidaceae
<i>Buxus sempervirens</i> - πυξάρι (πύξος)		Buxaceae
<i>Cistus creticus</i> subsp. <i>eriocephalus</i> - κουνουκλιά		Cistaceae
<i>Cistus salvifolius</i> - ασπροκουνουκλιά		Cistaceae
<i>Clematis vitalba</i> - αγράμπελη (αμπελίνα)		Ranunculaceae
<i>Colutea arborescens</i> - φούσκα		Fabaceae

<i>Cornus mas</i> - κρανιά	Cornaceae
<i>Cornus sanguinea</i> - αγριοκρανιά	Cornaceae
<i>Cotinus coggygria</i> - χρυσόξυλο	Anacardiaceae
<i>Crataegus heldreichii</i> - τρικουκιά	Rosaceae
<i>Crataegus monogyna</i> - μουρτζιά	Rosaceae
<i>Crataegus orientalis</i> subsp. <i>orientalis</i> - κράταιγος	Rosaceae
<i>Daphne laureola</i> - χαμολιά (δάφνη)	Thymelaeaceae
<i>Daphne mezereum</i> - χαμολιά (μεζέρεο)	Thymelaeaceae
<i>Daphne oleoides</i> - χαμολιά	Thymelaeaceae
<i>Erica arborea</i> - ρείκι (ανοιζιάτικο)	Ericaceae
<i>Euonymus latifolius</i> - ευώνυμος (πλατύφυλλος)	Celastraceae
<i>Euonymus verrucosus</i> - ευώνυμος	Celastraceae
<i>Frangula rupestrus</i> - ράμνος	Rhamnaceae
<i>Genista radiata</i> - ασπάλαθος	Fabaceae
<i>Hedera helix</i> - κισσός	Araliaceae
<i>Hippocrepis emerus</i> subsp. <i>emeroides</i> - αγριοπήγανο	Fabaceae
<i>Laurus nobilis</i> - δάφνη (βάγια)	Lauraceae
<i>Ligustrum vulgare</i> - αγριομωρτιά (μωρτολιά)	Oleaceae
<i>Lonicera alpigena</i> subsp. <i>formanekiana</i> - αγιόκλημα	Caprifoliaceae
<i>Lonicera etrusca</i> - αγριόκλημα (δασοαγιόκλημα)	Caprifoliaceae
<i>Osyris alba</i> - λευκή όσιρι (πλευριτόχορτο)	Santalaceae
<i>Paliurus spina-christi</i> - παλιούρι	Rhamnaceae
<i>Periploca graeca</i> - γαλαξίδα	Asclepiadaceae
<i>Prunus spinosa</i> - τσαπουρνιά	Rosaceae
<i>Pyracantha coccinea</i> - πυράκανθος	Rosaceae
<i>Rhamnus alpina</i> subsp. <i>fallax</i> - (ορεινός) ράμνος	Rhamnaceae
<i>Rhus coriaria</i> - ρούδι (σουμάκι)	Anacardiaceae
<i>Rosa canina</i> - αγριοτριανταφυλλιά (ροδόχρωμη)	Rosaceae
<i>Rosa turcica</i> - αγριοτριανταφυλλιά (λευκή)	Rosaceae
<i>Rubus idaeus</i> - σμεουριά	Rosaceae
<i>Rubus sanctus</i> - βάτος (βάτα)	Rosaceae
<i>Ruscus aculeatus</i> - λαγομηλιά	Ruscaceae
<i>Sambucus ebulus</i> - σαμπούκος (βουζιά)	Caprifoliaceae
<i>Stachelina uniflosculosa</i> - μαλλούσα	Asteraceae
<i>Vitis vinifera</i> subsp. <i>sylvestris</i> - αγριόκλημα (αγριάμπελο)	Vitaceae

Αγριολούλουδα - Βότανα - Πόες - Φρύγανα (136)

<i>Achillea crithmifolia</i>	fam.	Asteraceae
<i>Achillea holosericea</i>		Asteraceae
<i>Acinos alpinus</i>		Lamiaceae
<i>Aethionema saxatile</i> subsp. <i>graecum</i>		Brassicaceae
<i>Ajuga genevensis</i>		Lamiaceae
<i>Alchemilla viridiflora</i>		Rosaceae
<i>Allium heldreichii</i>		Alliaceae
<i>Allium sphaerocephalon</i>		Alliaceae
<i>Alyssoides utriculata</i>		Brassicaceae
<i>Anchusa officinalis</i>		Boraginaceae
<i>Anemone apennina</i> subsp. <i>blanda</i>		Ranunculaceae
<i>Anemone pavonina</i>		Ranunculaceae
<i>Anthyllis aurea</i>		Fabaceae
<i>Anthyllis vulneraria</i> subsp. <i>pulchella</i>		Fabaceae
<i>Aquilegia ottonis</i> subsp. <i>amaliae</i>		Ranunculaceae
<i>Arenaria conferta</i>		Caryophyllaceae
<i>Arenaria cretica</i>		Caryophyllaceae
<i>Artemisia umbelliformis</i> subsp. <i>eriantha</i>		Asteraceae
<i>Arum maculatum</i>		Araceae
<i>Asplenium ceterach</i>		Aspleniaceae
<i>Asyneuma limonifolium</i>		Campanulaceae

<i>Aubrieta scardica</i>	Brassicaceae
<i>Ballota nigra</i>	Lamiaceae
<i>Beta nana</i>	Chenopodiaceae
<i>Blitum bonus-henricus</i>	Chenopodiaceae
<i>Campanula glomerata</i>	Campanulaceae
<i>Campanula incurva</i>	Campanulaceae
<i>Campanula persicifolia</i>	Campanulaceae
<i>Campanula rumeliana</i>	Campanulaceae
<i>Campanula sparsa</i>	Campanulaceae
<i>Campanula spatulata</i> subsp. <i>spruneriana</i>	Campanulaceae
<i>Cardamine bulbifera</i>	Brassicaceae
<i>Cardamine carnosa</i>	Brassicaceae
<i>Carum meoides</i>	Apiaceae
<i>Centaurea grisebachii</i> subsp. <i>transiens</i>	Asteraceae
<i>Cerastium banaticum</i> subsp. <i>speciosum</i>	Caryophyllaceae
<i>Chelidonium majus</i>	Papaveraceae
<i>Cichorium intybus</i>	Asteraceae
<i>Colchicum autumnale</i>	Colchicaceae
<i>Colchicum bivonae</i>	Colchicaceae
<i>Cirsium tymphaeum</i>	Asteraceae
<i>Crocus cancellatus</i>	Iridaceae
<i>Crocus chrysanthus</i>	Iridaceae
<i>Crocus veluchensis</i>	Iridaceae
<i>Cyclamen hederifolium</i>	Primulaceae
<i>Daucus guttatus</i>	Apiaceae
<i>Dianthus haematocalyx</i>	Caryophyllaceae
<i>Digitalis grandiflora</i>	Veronicaceae
<i>Doronicum columnae</i>	Asteraceae
<i>Draba lasiocarpa</i>	Brassicaceae
<i>Dracunculus vulgaris</i>	Araceae
<i>Edraianthus graminifolius</i>	Campanulaceae
<i>Euphorbia capitulata</i>	Euphorbiaceae
<i>Euphorbia amygdaloides</i> subsp. <i>heldreichii</i>	Euphorbiaceae
<i>Filipendula vulgaris</i>	Rosaceae
<i>Fragaria vesca</i>	Rosaceae
<i>Fritillaria messanensis</i>	Liliaceae
<i>Galanthus elwesii</i>	Amaryllidaceae
<i>Galium anisophyllum</i>	Rubiaceae
<i>Galium degenii</i>	Rubiaceae
<i>Gentiana asclepiadea</i>	Gentianaceae
<i>Gentiana verna</i> subsp. <i>balcanica</i>	Gentianaceae
<i>Gentianella crispata</i>	Gentianaceae
<i>Geranium asphodeloides</i>	Geraniaceae
<i>Geranium macrorrhizum</i>	Geraniaceae
<i>Geranium robertianum</i>	Geraniaceae
<i>Heliosperma pusillum</i> subsp. <i>chromodontum</i>	Caryophyllaceae
<i>Hypericum olympicum</i>	Hypericaceae
<i>Hypericum spruneri</i>	Hypericaceae
<i>Hypericum vesiculosum</i>	Hypericaceae
<i>Iberis sempervirens</i>	Brassicaceae
<i>Iris reichenbachii</i>	Iridaceae
<i>Iris unguicularis</i>	Iridaceae
<i>Lathyrus grandiflorus</i>	Fabaceae
<i>Lilium chalcedonicum</i>	Liliaceae
<i>Lilium martagon</i>	Liliaceae
<i>Linaria alpina</i>	Veronicaceae
<i>Linaria peloponnesiaca</i>	Veronicaceae
<i>Linum catharticum</i>	Linaceae
<i>Linum hirsutum</i> subsp. <i>spathulatum</i>	Linaceae

<i>Linum tenuifolium</i>	Linaceae
<i>Lotus corniculatus</i>	Fabaceae
<i>Malcolmia orsiniana</i> subsp. <i>angulifolia</i>	Brassicaceae
<i>Malva sylvestris</i>	Malvaceae
<i>Marrubium thessalum</i>	Lamiaceae
<i>Melissa officinalis</i>	Lamiaceae
<i>Mentha longifolia</i>	Lamiaceae
<i>Mentha pulegium</i>	Lamiaceae
<i>Minuartia verna</i>	Caryophyllaceae
<i>Muscari neglectum</i>	Hyacinthaceae
<i>Myosotis alpestris</i> subsp. <i>suaveolens</i>	Boraginaceae
<i>Nasturtium officinale</i>	Brassicaceae
<i>Nepeta argolica</i>	Lamiaceae
<i>Omphalodes luciliae</i>	Boraginaceae
<i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>viridulum</i>	Lamiaceae
<i>Orobanche elatior</i>	Orobanchaceae
<i>Orobanche gracilis</i>	Orobanchaceae
<i>Oxytropis purpurea</i>	Fabaceae
<i>Pedicularis brachyodonta</i>	Orobanchaceae
<i>Phlomis samia</i>	Lamiaceae
<i>Plumbago europaea</i>	Plumbaginaceae
<i>Poa thessala</i>	Poaceae
<i>Polygonatum odoratum</i>	Convallariaceae
<i>Pulsatilla halleri</i>	Ranunculaceae
<i>Ranunculus brevifolius</i>	Ranunculaceae
<i>Ranunculus sartorianus</i>	Ranunculaceae
<i>Rumex acetosella</i>	Polygonaceae
<i>Rumex scutatus</i>	Polygonaceae
<i>Ruta graveolens</i>	Rutaceae
<i>Salvia glutinosa</i>	Lamiaceae
<i>Salvia ringens</i>	Lamiaceae
<i>Saxifraga exarata</i>	Saxifragaceae
<i>Saxifraga glabella</i>	Saxifragaceae
<i>Saxifraga scardica</i>	Saxifragaceae
<i>Saxifraga sempervivum</i>	Saxifragaceae
<i>Saxifraga spruneri</i>	Saxifragaceae
<i>Scilla nivalis</i>	Hyacinthaceae
<i>Securigera varia</i>	Fabaceae
<i>Sedum atratum</i>	Crassulaceae
<i>Sedum dasyphyllum</i>	Crassulaceae
<i>Sideritis scardica</i>	Lamiaceae
<i>Silene parnassica</i> subsp. <i>dionysii</i>	Caryophyllaceae
<i>Solanum dulcamara</i>	Solanaceae
<i>Symphytum bulbosum</i>	Boraginaceae
<i>Taraxacum graecofontanum</i>	Asteraceae
<i>Teucrium capitatum</i>	Lamiaceae
<i>Teucrium chamaedrys</i> subsp. <i>olympicum</i>	Lamiaceae
<i>Teucrium montanum</i>	Lamiaceae
<i>Thymus boissieri</i>	Lamiaceae
<i>Thymus sibthorpii</i>	Lamiaceae
<i>Tulipa australis</i>	Liliaceae
<i>Verbena officinalis</i>	Verbenaceae
<i>Veronica jacquinii</i>	Veronicaceae
<i>Veronica thessalica</i>	Veronicaceae
<i>Vicia villosa</i>	Fabaceae
<i>Viola macedonica</i>	Violaceae

Ορχεοειδή - Orchidaceae (67 είδη - Κατάλογος Σ. Τσιφτσή, 11/2016)

Anacamptis coriophora subsp. *fragrans*
Anacamptis laxiflora subsp. *laxiflora*
Anacamptis morio subsp. *caucasica*
Anacamptis palustris subsp. *elegans*
Anacamptis papilionacea subsp. *papilionacea*
Anacamptis pyramidalis
Cephalanthera damasonium
Cephalanthera longifolia
Cephalanthera rubra
Coeloglossum viride
Corallorhiza trifida
Dactylorhiza macedonica
Dactylorhiza romana
Dactylorhiza saccifera
Dactylorhiza sambucina
Epipactis atrorubens
Epipactis degenii
Epipactis greuteri
Epipactis helleborine subsp. *helleborine*
Epipactis leptochila subsp. *neglecta*
Epipactis microphylla
Epipactis olympica
Epipactis palustris
Epipactis persica subsp. *exilis*
Epipactis pinovica
Epipactis pontica (νέο είδος)
Epipactis subclausa
Epipogium aphyllum
Gymnadenia conopsea
Himantoglossum jankae
Limodorum abortivum
Neotinea tridentata
Neotinea ustulata
Neottia nidus-avis
Neottia ovata
Ophrys apifera
Ophrys attica
Ophrys epirotica
Ophrys ferrum-equinum
Ophrys grammica
Ophrys hansreinhardii
Ophrys hebes
Ophrys helenae
Ophrys leucophthalma
Ophrys mammosa
Ophrys oestrifera
Ophrys reinhardiorum
Ophrys sicala
Ophrys speculum
Ophrys spruneri
Ophrys zeusii
Orchis anthropophora
Orchis mascula
Orchis pallens
Orchis pauciflora
Orchis provincialis
Orchis purpurea subsp. *purpurea*

Orchis quadripunctata
Orchis simia
Orchis spitzelii subsp. *spitzelii*
Platanthera bifolia
Platanthera chlorantha subsp. *chlorantha*
Serapias bergonii
Serapias cordigera subsp. *cordigera*
Serapias politisii
Serapias vomeracea
Spiranthes spiralis

Ενδημικά - Endemics (27)

Σύμφωνα με τα δεδομένα που προκύπτουν από το έργο: Τσιτσώνη Θ., Φωτιάδης Γ., Τσιτίνης Γ. (2015), ΕΛΚΕ-ΑΠΘ «Εποπτεία και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των ειδών χλωρίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος, στην περιοχή αρμοδιότητας του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου», Δ΄ Φάση, Φ.Δ.Ε.Δ. Ολύμπου, ΠΕΠ Μακεδονία-Θράκη 2007-2013, τα ενδημικά είδη του Ολύμπου είναι 26, ενώ σύμφωνα με τον Robatsch (1990), τον Λευτέρη Κητόπουλο (2016), τον Σπύρο Τσιφτσή & Ζήση Αντωνόπουλο (Ατλας των ελληνικών ορχεοειδών - 2017) κ.ά. υπάρχει και το ενδημικό *Epipactis olympica* (σύνολο 27).

<i>Achillea ambrosiaca</i>	fam.	<i>Asteraceae</i>
<i>Alyssum handelii</i>		<i>Brassicaceae</i>
<i>Asperula muscosa</i>		<i>Rubiaceae</i>
<i>Aubrieta thessala</i>		<i>Brassicaceae</i>
<i>Brassica nivalis</i> subsp. <i>nivalis</i>		<i>Brassicaceae</i>
<i>Campanula oreadum</i>		<i>Campanulaceae</i>
<i>Centaurea incompleta</i>		<i>Asteraceae</i>
<i>Centaurea lithochorea</i>		<i>Asteraceae</i>
<i>Cerastium theophrasti</i>		<i>Caryophyllaceae</i>
<i>Corydalis blanda</i> subsp. <i>olympica</i>		<i>Fumariaceae</i>
<i>Epipactis olympica</i>		<i>Orchidaceae</i>
<i>Erysimum olympicum</i>		<i>Brassicaceae</i>
<i>Festuca olympica</i>		<i>Poaceae</i>
<i>Genista sakellariadis</i>		<i>Fabaceae</i>
<i>Hieracium gracilifurcum</i>		<i>Asteraceae</i>
<i>Hieracium graecum</i> subsp. <i>szilyanum</i>		<i>Asteraceae</i>
<i>Jankaea heldreichii</i>		<i>Gesneriaceae</i>
<i>Ligusticum olympicum</i>		<i>Apiaceae</i>
<i>Melampyrum ciliatum</i>		<i>Orobanchaceae</i>
<i>Minuartia setacea</i> subsp. <i>olympica</i>		<i>Caryophyllaceae</i>
<i>Potentilla deorum</i>		<i>Rosaceae</i>
<i>Silene oligantha</i> subsp. <i>oligantha</i>		<i>Caryophyllaceae</i>
<i>Stachys recta</i> subsp. <i>olympica</i>		<i>Lamiaceae</i>
<i>Taraxacum deorum</i>		<i>Asteraceae</i>
<i>Taraxacum thessalicum</i>		<i>Asteraceae</i>
<i>Viola pseudograeca</i>		<i>Violaceae</i>
<i>Viola striis-notata</i>		<i>Violaceae</i>

ΒΛΑΣΤΗΣΗ

Από άποψη βλάστησης, σύμφωνα με παλαιότερες έρευνες και μελέτες, ο Όλυμπος χωρίζεται, κατά κάποιον τρόπο, σε τρεις βασικές φυτικές ζώνες, χωρίς όμως να υπάρχουν σαφή όρια μεταξύ τους. Οι ζώνες αυτές είναι η ζώνη της μακκίας βλάστησης, ή η ζώνη των μεσογειακών θαμνώνων, από 250-300μ. μέχρι 600-650μ., η δασική ζώνη από 650-700μ. μέχρι 2.350-2.400μ. και η αλπική ζώνη από 2.400μ. και πάνω.

1. Στη ζώνη της μακκίας βλάστησης κυριαρχούν τα αειφύλλα σκληρόφυλλα {αριά (*Quercus ilex*), κουμαριά (*Arbutus andrachne* & *Arbutus unedo*), ρείκι (*Erica arborea*), κέδρος (*Juniperus oxycedrus*), πουρνάρι (*Quercus coccifera*), φιλίκι (*Phillyrea latifolia*) κ.ά.} και τα φυλλοβόλα δέντρα και θάμνοι {γάβρος (*Carpinus orientalis* subsp. *orientalis*), κουτσουπιά (*Cercis siliquastrum*), κοκκορεβιθιά (*Pistacia terebinthus*), φράξος (*Fraxinus ornus*), παλιούρι (*Paliurus spina-christi*), οστρυά (*Ostrya carpinifolia*), σφεντάμι (*Acer monspessulanum*), χρυσόξυλο (*Cotinus coggygria*), πλάτανος (*Platanus orientalis*) κ.ά.}. Η μακκία βλάστηση καταλαμβάνει τους πρόποδες και τα χαμηλά υψόμετρα της βόρειας και ανατολικής πλευράς του Ολύμπου και είναι τόσο πυκνή που σε πολλά μέρη είναι αδιάβατη, ενώ εισχωρεί και στα χαμηλά υψόμετρα της δασικής ζώνης.

2. Στη δασική ζώνη βρίσκεται το μεγαλύτερο μέρος της χλωρίδας του Ολύμπου με κυρίαρχα είδη τα κωνοφόρα (*Pinus*) και τα μεγάλα φυλλοβόλα (*Fagus*) που σχηματίζουν αμιγή δάση και έτσι οριοθετούν τις δικές τους ζώνες εξάπλωσης (διαπλάσεις). Στη ζώνη αυτή υπάρχουν, εκτός από ορισμένα είδη της μακκίας βλάστησης, και διάφορα άλλα μικρά δέντρα, θάμνοι και θαμνοειδή, όπως είναι το ρούδι (*Rhus coriaria*), η βουνοϊτιά (*Salix elaeagnos*), η κρανιά (*Cornus mas*), η αγριοσυκιά (*Ficus carica*), ο ίταμος (*Taxus baccata*), η λεπτοκαρυά (*Corylus avellana*), η φτελιά (*Ulmus glabra*), ο ράμνος (*Rhamnus alpina* subsp. *fallax*), το πυξάρι (*Buxus sempervirens*), η χαμολιά (*Daphne oleoides*), η μαλλούσα (*Stachelina uniflosculosa*) κ.ά.

Τη μεγαλύτερη έκταση καταλαμβάνει η διάπλαση της μαύρης πεύκης (*Pinus nigra* subsp. *nigra* var. *caramanica*) που εκτείνεται από τα 400μ. μέχρι τα 1.700μ., ενώ ως αμιγές δάσος απαντάται κυρίως σε πετρώδεις ράχες και ξερές πλαγιές και από τα 700μ. μέχρι τα 1.400μ. Τα πιο εκτεταμένα δάση βρίσκονται στη βόρεια και ΒΑ πλευρά, ενώ στις άλλες περιοχές υπάρχουν μόνο αραιά δάση και μεγάλες συστάδες.

Η διάπλαση του ρόμπολου (*Pinus heldreichii*) αρχίζει από τα 1.100μ. και φθάνει μέχρι τα 2.400μ., ενώ από τα 1.700μ. και πάνω είναι το κυρίαρχο δέντρο. Στην εκτεθειμένη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου ανέρχεται μόνο μέχρι τα 1.900-2.000μ. Το άλλο κωνοφόρο δέντρο, η υβριδογενής ελάτη (*Abies x borisii-regis*), εκτείνεται από τα 400μ. μέχρι τα 1.700μ. και σπάνια σχηματίζει αμιγείς συστάδες. Στη ΒΑ πλευρά ανέρχεται μέχρι τα 1.900-2.000μ.

Μικρότερη έκταση καταλαμβάνουν τα φυλλοβόλα δέντρα, με επικρατέστερο την οξιά (*Fagus sylvatica* & *Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica*), που σχηματίζει μικρά δάση, κυρίως σε χαράδρες και κλειστές κοιλάδες, μεταξύ 600μ. και 1.800μ. Σε μερικά σημεία εκτείνεται μέχρι τα 1.900μ., ενώ λείπει τελείως από τη Ν-ΝΔ πλευρά του βουνού. Από τα φυλλοβόλα δέντρα μόνο τα διάφορα είδη δρυός (κυρίως *Quercus pubescens*) σχηματίζουν μικρές συστάδες ή αραιό δάσος. Η δασική βλάστηση υπολογίζεται ότι καλύπτει περίπου το 30% της συνολικής επιφάνειας του Ολύμπου, δηλαδή γύρω στα 200.000 στρέμματα.

3. Τέλος η αλπική ζώνη που αρχίζει από τα 2.400μ. και πάνω χαρακτηρίζεται από την απουσία δασικής βλάστησης. Μόνο μεμονωμένα ρόμπολα (*Pinus heldreichii*) εκτείνονται μέχρι τα 2.600μ., αλλά και αυτά σε θαμνώδη μορφή. Όμως στα λιβάδια, στους βράχους, στους λιθώνες και στις απότομες πλαγιές της αλπικής ζώνης βρίσκονται πολλά ενδημικά της βαλκανικής χερσονήσου, τα μισά τοπικά ενδημικά, καθώς και μερικά από τα ωραιότερα ελληνικά αγριολούλουδα.

Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες του Φορέα Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου ο Όλυμπος χωρίζεται στις εξής ζώνες βλάστησης :

1. Ζώνη αειφύλλων - σκληροφύλλων (μακκία) από 300μ. έως 600μ.
2. Ζώνη οξιάς, ελάτης και ορεινών κωνοφόρων από 600μ. έως 1.700μ.
3. Ζώνη ψυχρόβιων κωνοφόρων από 1.400μ. έως 2.500μ.
4. Αλπικά οικοσυστήματα πάνω από 2.500μ.

ΠΑΝΙΔΑ - FAUNA

Για το σύνολο της πανίδας του Ολύμπου δεν είχαν γίνει μέχρι τα τέλη του 20ου αιώνα συστηματικές έρευνες και μελέτες. Οι λίγες επιστημονικές παρατηρήσεις και δημοσιεύσεις που είχαν γίνει αφορούσαν τα θηλαστικά (O. Koller το 1929, J. Chaworth-Musters το 1932, F. Peus το 1958 και Αντώνης Κανέλλης - Χαρίλαος Χατζησαράντος το 1955 & 1963) και τα έντομα (K. Tuleschhoff - D. Papazoff το 1936 και E. Janssens το 1953), ενώ για την ορνιθοπανίδα υπήρχαν μόνο οι σκόρπιες πληροφορίες που αναφέρονταν στις δημοσιεύσεις ξένων περιηγητών και στα διάφορα άρθρα ορειβατικού ή ορνιθολογικού περιεχομένου.

Οι παρατηρήσεις και οι πληροφορίες των επισκεπτών επιστημόνων, καθώς και των ερασιτεχνών ορνιθολόγων, καταγράφονταν παλαιότερα σε έναν κατάλογο που τηρούσε στο καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» ο διαχειριστής του και οδηγός του Ολύμπου Κώστας Ζολώτας (είχαν καταγραφεί συνολικά 116 είδη πουλιών), ο οποίος είχε δημιουργήσει κοντά στο καταφύγιο, και λειτουργούσε για 20 περίπου χρόνια (1963-1983), την πρώτη ταϊστρα αρπακτικών στην Ελλάδα. Για την προσφορά και βοήθεια του Κώστα Ζολώτα στην έρευνα της πανίδας του Ολύμπου και προς τιμήν του, ο Γερμανός εντομολόγος Klaus Warncke, στα τέλη της δεκαετίας 1980 έδωσε το όνομά του σε ένα νέο ενδημικό υποείδος υμενόπτερου, της οικογένειας *Apidae*, που βρέθηκε στον Όλυμπο (*Rophites paradoxus ssp zolotasi*).

Το 1985, μετά από έρευνα και παρατηρήσεις δύο ετών, η βιολόγος Μυρσίνη Μαλακού εκπόνησε μελέτη για την πανίδα του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, που χρησιμοποιήθηκε το 1988 και στη σύνταξη του Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου για τον Εθνικό Δρυμό. Στη μελέτη αυτή καταγράφονται 32 είδη θηλαστικών, 104 είδη πουλιών, καθώς και 18 ερπετά και αμφίβια.

Το 2008, στη μελέτη του Φορέα Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου - Ε.Π.ΠΕΡ.: Μπούσμπουρας, Δ. «Παρακολούθηση της κατάστασης διατήρησης της ορνιθοπανίδας και του αγριόγιδου στον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου», αναφέρονται 135 είδη ορνιθοπανίδας και δίνεται πληθυσμός περίπου 130 ατόμων για το αγριόγιδο με αυξητική τάση, ενώ αναφέρεται πως κάποια μεγάλα αρπακτικά (γυπαετός, μαυρόγυπας, ασπροπάρης) δεν απαντώνται πλέον στην περιοχή.

Κατά τα έτη 2013-2015 εκπονήθηκαν αντίστοιχα έργα παρακολούθησης σημαντικών ειδών, στο πλαίσιο τροφοδότησης της Εθνικής Αναφοράς της χώρας, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες 92/43/ΕΕ και 2009/147/ΕΕ για περιοχές που υπάγονται στο Δίκτυο Natura 2000. Για το λόγο αυτό, εκπονήθηκαν 6 έργα που αφορούσαν την εποπτεία και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των τύπων οικοτόπων, χλωρίδας, ορνιθοπανίδας, θηλαστικών, αμφιβίων, ερπετών και ασπονδύλων κοινωτικού ενδιαφέροντος στην περιοχή ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

Επειδή η ορνιθοπανίδα του Ολύμπου είναι πλούσια σε είδη, ο Όλυμπος περιλαμβάνεται στις Σημαντικές για τα Πουλιά Περιοχές της Ελλάδας {Σ.Π.Π.Ε. - κ.α. 044 (I.B.A.G. - Important Bird Areas of Greece)}. Σε εφαρμογή δε των Οδηγιών ΕΟΚ-ΕΕ 79/409 - 81/854 - 85/411 - 91/244 - 2009/147 «Περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών» ο Όλυμπος έχει ενταχθεί στο Δίκτυο Ειδικής Προστασίας Περιοχών (S.P.A. - Special Protection Areas) ή Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.).

Στην αρχαιότητα υπήρχαν ακόμα και λιοντάρια, όπως αναφέρει ο Πausanias στα «Ηλειακά - 5,5», ενώ όπως αναφέρεται στο βίο του Αγίου Διονυσίου, υπήρχαν και αρκούδες μέχρι το 16ο αι. αλλά και αργότερα. Τα τελευταία χρόνια έχουν αναφερθεί περιστατικά φυσικής επαναποίκησης της αρκούδας στον Όλυμπο και στην ευρύτερη περιοχή, όπως το 2003 (ταυτοποίηση δειγμάτων με ανάλυση DNA), το 2005 (νεκρή αρκούδα, μάλλον από δηλητηριασμένο δόλωμα), το 2014 (ίχνη) και το 2015 (ίχνη, φωτογραφίες & βίντεο).

Παρακάτω αναφέρονται τα είδη των ανώτερων κατηγοριών (ομοταξιών) των σπονδυλοζώων που έχουν παρατηρηθεί και καταγραφεί τα τελευταία χρόνια (2007-2016) από το Φορέα Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου, και που αντιστοιχούν στο 39,6% των χερσαίων θηλαστικών της Ελλάδας (40 από τα 101), στο 30% των πτηνών (135 από τα 450), στο 45,5% των αμφιβίων (10 από τα 22) και στο 37,5% των ερπετών (24 από τα 64). Τα στοιχεία για το σύνολο της πανίδας είναι από «Το κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας - 2009».

Ο Όλυμπος φημίζεται και για το μεγάλο αριθμό πεταλούδων που έχει. Ο σημαντικότερος ερευνητής και μελετητής της κατηγορίας αυτής των εντόμων στην Ελλάδα θεωρείται ο Λάζαρος Παμπέρης, που στη δεκαετία του 1990 ερεύνησε όλη την Ελλάδα, μελετώντας, ανακαλύπτοντας και φωτογραφίζοντας όλα τα είδη των πεταλούδων που υπάρχουν στη χώρα μας. Αποτέλεσμα αυτών ήταν η έκδοση το 1997 (2η έκδ. 2009) του μνημειώδους βιβλίου του «Οι πεταλούδες της Ελλάδας» και η βράβευσή του από την Ακαδημία Αθηνών (1998). Στο τέλος του κεφαλαίου αναφέρονται 55 είδη πεταλούδων που έχουν παρατηρηθεί στον Όλυμπο (από τα 155 του Ολύμπου και από τα 237 της Ελλάδας - στοιχεία Λ. Παμπέρη 16-11-2016).

Τα τελευταία χρόνια διάφοροι φορείς και ερευνητές ασχολούνται με την εύρεση και φωτογράφιση των ειδών της πανίδας της Ελλάδας και του Ολύμπου και μέσω δημοσιεύσεων σε έντυπα και στο διαδίκτυο κάνουν γνωστό στο ευρύ κοινό τα αποτελέσματα των ερευνών τους, όπως είναι π.χ. οι διαδικτυακές σελίδες

<https://olympusnp.blogspot.com/> www.ornithologiki.gr www.herpetofauna.gr www.olympusfd.gr

Mammalia - Θηλαστικά (40)

Insectivora - Εντομοφάγα (5)

<i>Erinaceus roumanicus</i> - σκαντζόχοιρος ρουμανικός	fam.	Erinaceidae
<i>Crocidura suaveolens</i> - κηπομυγαλή		Soricidae
<i>Sorex minutus</i> - ναομυγαλή		Soricidae
<i>Suncus etruscus</i> - ετρουσκομυγαλή		Soricidae
<i>Talpa europaea</i> - ασπάλακας		Talpidae

Chiroptera - Χειρόπτερα (15)

<i>Tadarida teniotis</i> - νυχτονόμος	fam.	Molossidae
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i> - τρανορινόλοφος		Rhinolophidae
<i>Rhinolophus hipposideros</i> - μικρορινόλοφος		Rhinolophidae
<i>Barbastella barbastellus</i> - μπαρμπαστέλλος		Vespertilionidae
<i>Eptesicus serotinus</i> - τρανονυχτερίδα		Vespertilionidae
<i>Hypsugo savii</i> - βουνονυχτερίδα		Vespertilionidae
<i>Miniopterus schreibersii</i> - περυγονυχτερίδα		Vespertilionidae
<i>Nyctalus lasiopterus</i> - μεγάλος νυκτοβάτης		Vespertilionidae
<i>Nyctalus leisteri</i> - μικρονυκτοβάτης		Vespertilionidae
<i>Pipistrellus kuhlii</i> - λευκονυχτερίδα		Vespertilionidae
<i>Pipistrellus nathusii</i> - νυχτερίδα του Nathusius		Vespertilionidae
<i>Pipistrellus pipistrellus</i> - νανονυχτερίδα		Vespertilionidae
<i>Pipistrellus pygmaeus</i> - μικρονυχτερίδα		Vespertilionidae
<i>Plecotus kolombatovici</i> - ωτονυχτερίδα μεσογειακή		Vespertilionidae
<i>Vespertilio murinus</i> - παρδαλονυχτερίδα		Vespertilionidae

Rodentia - Τρωκτικά (9)

<i>Chionomys (Microtus) nivalis</i> - χιονοποντικός	fam.	Arvicolidae
<i>Dryomys nitedula</i> - δενδρομωξός		Gliridae
<i>Glis glis</i> - μωξός		Gliridae
<i>Muscardinus avellanarius</i> - βουνομωξός		Gliridae
<i>Apodemus flavicollis</i> - κρικοποντικός		Muridae
<i>Apodemus epimelas</i> - βραχοποντικός ανατολικός		Muridae
<i>Apodemus sylvaticus</i> - δασοποντικός		Muridae
<i>Rattus rattus</i> - μαυροποντικός		Muridae
<i>Sciurus vulgaris</i> - σκίουρος		Sciuridae

Lagomorpha - Λαγόμορφα (1)

<i>Lepus europaeus</i> - λαγός	fam.	Leporidae
--------------------------------	------	-----------

Carnivora - Σαρκοφάγα (7)

<i>Canis lupus</i> - λύκος	fam.	Canidae
<i>Vulpes vulpes</i> - αλεπού		Canidae
<i>Felis silvestris</i> - αγριόγατα		Felidae
<i>Martes foina</i> - πετροκούναβο		Mustelidae
<i>Meles meles</i> - ασβός		Mustelidae
<i>Mustela nivalis</i> - νυφίτσα		Mustelidae
<i>Ursus arctos</i> - καφέ αρκούδα		Ursidae

Artiodactyla - Αρτιοδάκτυλα (3)

<i>Rupicapra rupicapra</i> subsp. <i>balkanica</i> - αγριόγιδο	fam.	Bovidae
<i>Capreolus capreolus</i> - ζαρκάδι		Cervidae
<i>Sus scrofa</i> - αγριόχοιρος		Suidae

Σημείωση

1. Τα παραπάνω 40 είδη θηλαστικών (η επιστημονική ονομασία τους) προκύπτουν από το έργο: Σώκος Χ., Μπίρτσας Π., Χατζηνίκος Ε., Μπιοντζώρλος Β., Παπασπυρόπουλος Κ. κ.ά., ΤΕΧΝΟΟΜΟΙΟΣΤΑΣΗ-ΥΛΩΡΙΚΗ-ΛΟΥΒΙΤΑΚΗΣ (2015) «Εποπτεία και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης των ειδών θηλαστικών κοιντικού ενδιαφέροντος στην περιοχή ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου», Δ' Φάση, Φ.Δ.Ε.Δ. Ολύμπου, Π.Ε.Π. Μακεδονία-Θράκη 2007-2013, καθώς και από επικαιροποιημένα στοιχεία του Φορέα Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου (2016).
2. Η ταξινόμηση και οι κοινές ελληνικές ονομασίες είναι σύμφωνα με «Το κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας» (Ζ.Ε.Ε. 2009).

Aves - Πτηνά (135+25*)

Anatidae - Αφρόπαπιες (1)

Anas querquedula - σαρσέλα

Phasianidae - Πέρδικες (2)

Alectoris chukar - νησιώτικη πέρδικα

Alectoris graeca - πετροπέρδικα

Podicipedidae - Βουτηχτάρια (1)

Tachybaptus ruficollis - νανοβουτηχτάρι

Phalacrocoracidae - Κορμοράνοι (1)

Phalacrocorax carbo sinensis - κορμοράνος

Pelecanidae - Πελεκάνοι (1)

Pelecanus crispus - αργυροπελεκάνος

Ardeidae - Ερωδιοί (1)

Ardea cinerea - σταχτοτσικνιάς

Ciconiidae - Πελαργοί (1+1*)

Ciconia ciconia - λευκός πελαργός*

Ciconia nigra - μαύρος πελαργός

Accipitridae - Γύπες/Αετοί/κ.ά. (13+5*)

Aegyptius monachus - μαυρόγυπας*

Gyraetus barbatus - γυπαετός*

Gyps fulvus - όρνιο*

Neophron percnopterus - ασπροπάρης*

Aquila chrysaetos - χρυσαετός

Aquila fasciata - σπιζαετός*

Aquila pennata - γερακαετός

Aquila pomarina - κραυγαετός

Circus gallicus - φιδαιτός

Milvus migrans - τσίφτης

Circus aeruginosus - καλαμόκιρκος

Circus pygargus - λιβαδόκιρκος

Buteo buteo - γερακίνα

Buteo rufinus - αετογερακίνα

Pernis apivorus - σφηκιάρης

Accipiter brevipes - σαΐνι

Accipiter gentilis gentilis - διπλοσάϊνο

Accipiter nisus nisus - ζεφτέρι

Falconidae - Γεράκια (5+2*)

Falco biarmicus - χρυσογέρακο*

Falco eleonorae - μαυροπετρίτης

Falco naumanni - κερκινέζι

Falco peregrinus - πετρίτης

Falco subbuteo - δεντρογέρακο

Falco tinnunculus - βραχοκρκινέζο

Falco vespertinus - μαυροκρκινέζο*

Rallidae - Νερόκοτες (1)

Gallinula chloropus chloropus - νερόκοτα

Laridae - Γλάροι (1*)

Larus melanocephalus - μαυροκέφαλος γλάρος*

Columbidae - Περιστερία / Τρυγόνια (4)

Columba livia - αγριοπερίστερο

Columba palumbus palumbus - φάσσα

Streptopelia decaocto - δεκαοχτούρα

Streptopelia turtur - τρυγόνι

Cuculidae - Κούκοι (1)

Cuculus canorus - κούκος

Strigiformes (Tytonidae & Strigidae) - Γλαύκες (4+2*)

Aegolius funereus - αιγολιός
Athene noctua - κουκουβάγια
Bubo bubo - μπούφος
Otus scops - γκιώνης*
Strix aluco - χουχουριστής
Tyto alba - τυτώ*

Caprimulgidae - Γιδοβύζια (1)

Caprimulgus europaeus - γιδοβύζι

Apodidae - Σταχτάρες (2+1*)

Apus apus - σταχτάρα
Apus melba - βουνοσταχτάρα
Apus pallidus - ωχροσταχτάρα*

Coraciiformes - Κορακιομορφα (2+1*)

Coracias garrulus - χαλκοκουρούνα*
Merops apiaster - μελισσοφάγος
Uruba erops - τσαλαπετεινός

Picidae - Δρυκολάπτες (8+1*)

Dendrocopos leucotos - λευκονώτης δρυκολάπτης
Dendrocopos major - πευκοδρυκολάπτης
Dendrocopos medius - μεσαίος δρυκολάπτης
Dendrocopos minor - νανοδρυκολάπτης
Dendrocopos syriacus - βαλκανικός δρυκολάπτης
Dryocopus martius - μαύρος δρυκολάπτης
Picoides tridactylus - τριδάκτυλος δρυκολάπτης*
Picus canus - σταχτής δρυκολάπτης
Picus viridis - πράσινος δρυκολάπτης

Alaudidae - Κορυδαλλοί (5+1*)

Alauda arvensis - σιταρήθρα
Calandrella brachydactyla - μικρογαλιάντρα*
Eremophila alpestris balcanica - χιονάδα
Galerida cristata - κατσουλιέρης
Lullula arborea - δεντροσταρήθρα
Melanocorypha calandra - γαλιάντρα

Hirundinidae - Χελιδόνια (4)

Cecropis daurica - μιτοχελιδόνο
Delichon urbicum - λευκοχελιδόνο
Hirundo rustica - σταβλοχελιδόνο
Ptyonoprogne rupestris - βραχοχελιδόνο

Motacillidae - Κελάδες / Σουσουράδες (6+1*)

Anthus campestris - ωχροκελάδα
Anthus pratensis - λιβαδοκελάδα*
Anthus spinoletta - νεροκελάδα
Anthus trivialis - δεντροκελάδα
Motacilla alba - λευκοσουσουράδα
Motacilla cinerea - σταχτοσουσουράδα
Motacilla flava - κίτρινοσουσουράδα

Cinclidae - Νεροκότσοφες (1)

Cinclus cinclus - νεροκότσοφας

Troglodytidae - Τρυποφράχτες (1)

Troglodytes troglodytes - τρυποφράχτης

Prunellidae - Ψάλτες (2)

Prunella collaris - χιονοψάλτης
Prunella modularis - θαμνοψάλτης

Turdidae - Τσίγλες (12+1*)

Erithacus rubecula - κοκκινολαίμης
Luscinia megarhynchos - αηδόνη
Monticola saxatilis - πυρροκότσοφας
Monticola solitarius - γαλαζοκότσοφας*

Oenanthe hispanica - ασπροκωλίνα
Oenanthe oenanthe - σταχτοπετρόκλης
Phoenicurus ochruros - καρβουνιάρης
Phoenicurus phoenicurus - φοινίκουρος
Saxicola rubetra - καστανολαίμης
Saxicola rubicola (torquatus) - μαυρολαίμης
Turdus merula - κότσυφας
Turdus philomelos - τσίγλα
Turdus viscivorus - τσαρτσάρα

Sylviidae - Συλβιΐδες (12+2*)

Cettia cetti - ψευταηδόνι
Hippolais icterina - κιτρινοστριτίδα
Phylloscopus collybita - δεντροφυλλοσκόπος
Phylloscopus orientalis - βουνοφυλλοσκόπος*
Phylloscopus sibilatrix - δασοφυλλοσκόπος
Phylloscopus trochilus - θαμνοφυλλοσκόπος
Regulus ignicapillus - πυρροβασιλίσκος
Regulus regulus - χρυσοβασιλίσκος
Sylvia atricapilla - μαυροσκούφης
Sylvia cantillans - κοκκινοτσιροβάκος
Sylvia communis - θαμνοτσιροβάκος
Sylvia conspicillata - καστανοτσιροβάκος*
Sylvia curruca - βουνοτσιροβάκος
Sylvia melanocephala - μαυροτσιροβάκος

Muscicapidae - Μυγοχάφτες (4)

Ficedula albicollis - κρικομυγοχάφτης
Ficedula hypoleuca - μαυρομυγοχάφτης
Ficedula semitorquata - δρυομυγοχάφτης
Muscicapa striata - σταχτομυγοχάφτης

Aegithalidae - Αιγίθαλοι (1)

Aegithalos caudatus - αιγίθαλος

Paridae - Παπαδίτσες (7)

Cyanistes caeruleus - γαλαζοπαπαδίτσα
Lophophanes cristatus - λοφιοπαπαδίτσα
Parus major - καλόγερος
Periparus ater - ελατοπαπαδίτσα
Roecile lugubris - κλειδωνάς
Roecile montanus - βουνοπαπαδίτσα
Roecile palustris - καστανοπαπαδίτσα

Sittidae - Τσοπανάκοι (2)

Sitta europaea - δεντροτσοπανάκος
Sitta neumayer - βραχοτσοπανάκος

Tichodromidae - Τοιχοδρόμοι (1)

Tichodroma muraria - τοιχοδρόμος

Certhiidae - Δεντροβάτες (2)

Certhia brachydactyla - καμποδεντροβάτης
Certhia familiaris - βουνοδεντροβάτης

Oriolidae - Συκοφάγοι (1*)

Oriolus oriolus - συκοφάγος*

Laniidae - Κεφαλάδες (3)

Lanius collurio - αετομάχος
Lanius minor - σταχτοκεφαλός

Corvidae - Κορακοειδή (6+1*)

Corvus corax - κόρακας
Corvus corone cornix - κουρούνα
Corvus monedula - κάργια
Garrulus glandarius - κίσσα
Pica pica - καρακάζα

Pyrrhonorax graculus - κίτρινοκαλιακούδα

Pyrrhonorax pyrrhonorax - κοκκινοκαλιακούδα*

Sturnidae - Ψαρόνια (1)

Sturnus vulgaris - ψαρόνι

Passeridae - Σπουργίτες (3+1*)

Montifringilla nivalis - χιονόστρουθος*

Passer domesticus - σπιτοσπουργίτης

Passer montanus - δέντροσπουργίτης

Petronia petronia - πετροσπουργίτης

Fringillidae - Σπίζες (9)

Carduelis cannabina - φανέτο

Carduelis carduelis - καρδερίνα

Carduelis spinus - λούγαρο

Chloris (Carduelis) chloris - φλώρος

Coccothraustes coccothraustes - κοκκοθραύστης

Fringilla coelebs - σπίνος

Loxia curvirostra - σταυρομούτης

Pyrrhula pyrrhula - πύρρουλας

Serinus serinus - σκαρθάκι

Emberizidae - Τσιχλόνια (4+3*)

Emberiza caesia - φρυγανοτσιχλόνο*

Emberiza calandra - τσιφτάς

Emberiza cia - βουνοτσιχλόνο

Emberiza cirlus - σιρλοτσιχλόνο

Emberiza citrinella - χρυσοτσιχλόνο*

Emberiza hortulana - βλαχοτσιχλόνο

Emberiza melanocephala - αμπελουργός*

Σημείωση

1. Τα παραπάνω 135 είδη πουλιών (η επιστημονική ονομασία τους) προκύπτουν από το έργο: Μπούσμπουρας Δ. & ΥΕΤΟΣ Ο.Ε. (2015) «Εποπτεία και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ειδών ορνιθοπανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος στην περιοχή ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου», Δ' Φάση, Φ.Δ.Ε.Δ. Ολύμπου, Π.Ε.Π. Μακεδονία-Θράκη, 2007-2013, καθώς και από επικαιροποιημένα στοιχεία του Φορέα Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου (2016).
2. Τα υδρόβια είδη καταγράφηκαν στις μικρές τεχνητές λίμνες (ταμιευτήρες) στη θεσσαλική πλευρά του Ολύμπου.
3. Η ταξινόμηση και οι κοινές ελληνικές ονομασίες των πουλιών είναι σύμφωνα με «Το κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας» (Ζ.Ε.Ε. 2009), το «Checklist of the Birds of Greece» (AERC-TAC 2012) και τον κατάλογο των 450 πουλιών της Ελλάδας, της Επιτροπής Αξιολόγησης Ορνιθολογικών Παρατηρήσεων της Ε.Ο.Ε. (2017).
4. Το * που σημειώνεται στα 25 επιπλέον είδη δηλώνει παλαιότερη παρατήρηση ή βιβλιογραφική αναφορά.

Amphibia - Αμφίβια (10)

Ουρόδηλα - Σαλαμάνδρες (3)

<i>Salamandra salamandra</i> - σαλαμάνδρα	fam.	<i>Salamandridae</i>
<i>Lissotriton vulgaris</i> - τρίτωνας κοινός		<i>Salamandridae</i>
<i>Triturus macedonicus</i> - τρίτωνας μακεδονικός		<i>Salamandridae</i>

Άνουρα - Βάτραχοι & Φρύνοι (7)

<i>Bombina variegata</i> - κιτρινομπομπίνα	fam.	<i>Bufo</i>
<i>Bufo bufo</i> - χωματόφρωνος (μπράσκα)		<i>Bufo</i>
<i>Pseudepidalea (Bufo) viridis</i> - πράσινος φρόνος		<i>Bufo</i>
<i>Hyla arborea</i> - δένδροβάτραχος		<i>Hyla</i>
<i>Rana dalmatina</i> - ευκίνητος βάτραχος		<i>Rana</i>
<i>Rana graeca</i> - ελληνικός βάτραχος		<i>Rana</i>
<i>Rana (Pelophylax) kurtmuelleri</i> - βαλτοβάτραχος		<i>Rana</i>

Reptilia - Ερπετά (24)

Χελώνια - Χελώνες (2)

<i>Eurotestudo hermanni</i> - μεσογειακή χελώνα	fam.	<i>Testudinidae</i>
<i>Testudo marginata</i> - κρασπεδωτή χελώνα		<i>Testudinidae</i>

Σαύρια - Σαύρες (10)

<i>Anguis graeca</i> - κονάκι (πριν <i>Anguis fragilis</i>)	fam.	<i>Anguillidae</i>
<i>Pseudopus apodus</i> - τυφλίτης		<i>Anguillidae</i>
<i>Cyrtopodion kotschyi</i> - κυρτοδάκτυλος		<i>Gekkonidae</i>
<i>Hemidactylus turcicus</i> - σαμιαμίδι		<i>Gekkonidae</i>
<i>Lacerta trilineata</i> - τρανόσαυρα		<i>Lacertidae</i>
<i>Lacerta viridis</i> - πράσινη σαύρα		<i>Lacertidae</i>
<i>Podarcis erhardii</i> - σιλιβούτι		<i>Lacertidae</i>
<i>Podarcis muralis</i> - τοιχογούστέρα		<i>Lacertidae</i>
<i>Podarcis tauricus</i> - γούστέρα του Ταύρου		<i>Lacertidae</i>
<i>Ablepharus kitaibelii</i> - αβλέφαρος		<i>Scincidae</i>

Οφίδια - Φίδια (12)

<i>Coronella austriaca</i> - στεφανοφόρος	fam.	<i>Colubridae</i>
<i>Dolichophis caspius</i> - έφιος		<i>Colubridae</i>
<i>Elaphe quatuorlineata</i> - λαφιότης (λαφίτης)		<i>Colubridae</i>
<i>Hierophis gemonensis</i> - δένδρογαλιά		<i>Colubridae</i>
<i>Platyceps najadum</i> - σαΐτα		<i>Colubridae</i>
<i>Telescopus fallax</i> - αγιόφιδο		<i>Colubridae</i>
<i>Zamenis longissimus</i> - λαφίτης του Ασκληπιού		<i>Colubridae</i>
<i>Zamenis situla</i> - σπιτόφιδο		<i>Colubridae</i>
<i>Natrix natrix</i> - νερόφιδο		<i>Natricidae</i>
<i>Natrix tessellata</i> - λιμνόφιδο		<i>Natricidae</i>
<i>Malpolon monspessulanus</i> - σαπίτης		<i>Psammophiidae</i>
<i>Vipera ammodytes</i> - οχιά		<i>Viperidae</i>

Σημείωση

1. Τα παραπάνω αναφερόμενα 34 είδη αμφιβίων και ερπετών (η επιστημονική ονομασία τους) προκύπτουν από το έργο: Ιωαννίδης Ι., Παπαμιχαήλ Γ., ΓΕΩΑΝΑΛΥΣΗ Α.Ε. (2015) «Εποπτεία και αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ειδών Αμφιβίων - Ερπετών κοινωτικού ενδιαφέροντος στην περιοχή ευθύνης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου». Δ΄ Φάση, Φ.Δ.Ε.Δ. Ολύμπου, Π.Ε.Π. Μακεδονία-Θράκη 2007-2013, καθώς και από επικαιροποιημένα στοιχεία του Φορέα Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου (2016).
2. Τα υπόλοιπα στοιχεία του πίνακα (ταξινόμηση και κοινές ελληνικές ονομασίες) είναι σύμφωνα με «Το κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας» (Ζ.Ε.Ε. 2009) και με τα αναφερόμενα στην ιστοσελίδα www.herpetofauna.gr

Insecta - Έντομα / Lepidoptera - Λεπιδόπτερα / Rhopalocera - Πεταλούδες

(κατάλογος Λ. Παμπέρη, 11/2016 - 55 είδη από τα 155 του Ολύμπου και τα 237 της Ελλάδας)

Anthocharis cardamines
Anthocharis gruneri
Arethusana arethusana
Argynnis pandora
Argynnis paphia
Aricia agestis
Carcharodus orientalis
Chilades trochylus
Coenonympha arcania
Colias crocea
Cupido alcetas
Cupido osiris
Erebia medusa
Euchloe ausonia
Euchloe penia
Gegenes pumilio
Glaucopsyche alexis
Gonepteryx cleopatra
Hamearis lucina
Hyponephele lupina
Hyponephele lycaon
Inachis io
Iolana iolas
Issoria lathonia
Leptidea duponcheli
Lycaena alciphron
Lycaena candens
Lycaena phlaeas
Lycaena virgaureae
Melanargia galathea
Melanargia larissa
Melitaea didyma
Melitaea phoebe
Muschampia tessellum
Nymphalis antiopa
Nymphalis polychloros
Pieris napi
Plebeius argus
Plebeius idas
Polygonia c-album
Polygonia egea
Polyommatus aroaniensis
Polyommatus coridon graeca
Polyommatus dorylas
Polyommatus icarus
Polyommatus thersites
Pyrgus armoricanus
Pyronia tithonus
Satyrus ferula
Scolitantides orion
Spialia orbifer
Spialia phlomidis
Thymelicus sylvestris
Vanessa atalanta
Vanessa cardui

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

Προστασία, διατήρηση και διαχείριση της φύσης και του τοπίου του Ολύμπου

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1920 άρχισαν, μαζί με την διαρκώς αυξανόμενη ορειβατική κίνηση, να διατυπώνονται και οι πρώτες σκέψεις για την τουριστική ανάπτυξη, αλλά και για την προστασία του Ολύμπου. Επειδή οι έννοιες τουριστική ανάπτυξη, αξιοποίηση και προστασία αποδίδονταν (και αποδίδονται ακόμα) από τους διάφορους φορείς και ιδιώτες κάθε φορά και διαφορετικά και επειδή πριν από τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οργιάζαν ανεξέλεγκτα η υλοτομία, η βοσκή, το κυνήγι, καθώς και η συλλογή των φημισμένων φυτών του Ολύμπου, αποφάσισε το Κράτος, κυρίως μετά το ορειβατικό συνέδριο (1936) και τις ενέργειες του Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου (Ε.Ο.Σ. - σήμερα Ε.Ο.Ο.Α.), και στο πλαίσιο μίας γενικότερης δασικής πολιτικής, να θεσπίσει τον Α.Ν. 856/1937 «Περί Εθνικών Δρυμών» (Φ.Ε.Κ. 368Α/21-9-1937) και στη συνέχεια να ιδρύσει στον Όλυμπο, με Β.Δ. από 9-6-1938, τον πρώτο εθνικό δρυμό στην Ελλάδα (Φ.Ε.Κ. 248Α/30-6-1938) με κύριο σκοπό την προστασία της γεωμορφολογίας, της πανίδας και της χλωρίδας του ιερού βουνού. Με την ίδια απόφαση, το Δασαρχείο Πιερίας μετονομάστηκε σε Δασαρχείο Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

Ο καθαυτό Εθνικός Δρυμός Ολύμπου, δηλαδή ο πυρήνας του, είχε έκταση 3.988 εκτάρια (39.880 στρέμματα) και περίμετρο 32χλμ. περίπου και τα όριά του σε γενικές γραμμές ήταν : κορυφογραμμή Σκολιού - Σκάλας - Μύτικα - Στεφανιού - Τούμπας - Προφήτη Ηλία, οροπέδιο Μουσών, ανώνυμο ρέμα (Βρυσούλα) που αρχίζει νότια από τα Καλάγια και περνά από τις θέσεις Μαγαλιάς - Σιούρι καταλήγοντας στο Μαυρόλογγο - Πριόνια, ρέμα Αγίου Διονυσίου (μέχρι τη θέση Φαργκάνη), ρέμα Καστάνα, ράχη Τσοκανάρα, κορυφή Άνω Τσουκνίδα, θέση Τσεμπίλι, ρέμα Αχριάνη - Κωστή, διάσελο Κωστή, ρέμα Μάλτας, κορυφή Σαμάρι (Δραγασιά), θέση Γρίβας, νότια πλευρά Καλόγερου, κορυφή Μεταμόρφωση, Μπάρα, κορυφή Άγιος Αντώνιος, Σκολιό. Σε νεότερους χάρτες του Υπουργείου Γεωργίας ο πυρήνας εμφανίζεται διευρυμένος (περιλαμβάνεται και το ρέμα Γκαβός), με έκταση 4.450 εκτάρια (44.500 στρέμματα), ενώ σε χάρτες φορέων και ιδιωτών περιλαμβάνεται στον πυρήνα και η Γκόλνα.

Επειδή ο Νόμος προέβλεπε ότι και η περιοχή γύρω από τον πυρήνα οργανώνεται έτσι ώστε να συμβάλλει στην εκπλήρωση των σκοπών που επιδιώκει ο πυρήνας, έγινε δυνατή, σε ένα βαθμό, η προστασία του Ολύμπου από τις διάφορες αλόγιστες ανθρώπινες επεμβάσεις. Παρ' όλα αυτά όμως, δεν αποφεύχθηκαν διάφορα έργα (ο χρόνος έδειξε ότι μερικά ήταν αναγκαία) που αλλοίωσαν βανάουσα το υπέροχο ολυμπικό τοπίο (εντός και εκτός εθνικού δρυμού), όπως είναι το στρατόπεδο στις Βρυσσοπούλες με το χιονοδρομικό του κέντρο που οι πυλώνες του φθάνουν μέχρι τη βάση του Αγίου Αντωνίου, το πεδίο βολής του στρατοπέδου του Λιτοχώρου, η κατασκευή μετεωροσκοπίου στον Άγιο Αντώνιο, η κατασκευή πολλών ορειβατικών καταφυγίων, η διάνοιξη δασικών και ορεινών δρόμων (μέχρι τα 2.450μ.), η κατασκευή «τουριστικής καλύβας» στα Πριόνια, η εγκατάσταση κεραίας κινητής τηλεφωνίας στο Σταυρό, η συνεχιζόμενη ύπαρξη ποιμνιοστασίων, οι διάφορες κατασκευές για αγελάδες (βουστάσια) στο ΝΔ-Δ τμήμα, η δημιουργία μεγάλων χώρων στάθμευσης αυτοκινήτων στο παλιό μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου και στα Πριόνια κ.ά.

Στα χρόνια που ακολούθησαν δημοσιεύθηκαν δεκάδες προτάσεις για την τουριστική ανάπτυξη του Ολύμπου, ή για τη χιονοδρομική αξιοποίησή του αλλά με προστασία(!), από κρατικά όργανα και φορείς, από διάφορους συλλόγους τοπικούς, φυσιολατρικούς, ορειβατικούς και χιονοδρομικούς, από άσχετους με την ορεινή φύση ιδιώτες, από «ειδικούς των γραφείων», από επενδυτές κ.ά. Π.χ. παράγοντες παρολύμπιων περιοχών, ήθελαν και θέλουν πολυτελή χιονοδρομικά κέντρα, ξενοδοχεία και τελεφερίκ, ένας σύλλογος πριν πολλά χρόνια ήθελε 50.000 στρέμματα στους ανατολικούς πρόποδες για ανέγερση τουριστικής αρχαιοελληνικής πόλης την οποία σκεπτόταν να αναγείρει αργότερα Δήμαρχος στους δυτικούς πρόποδες ονομάζοντάς την «μυθολογικό πάρκο», διάφοροι επενδυτές ή διάφοροι ανόητοι καιροσκόποι ήθελαν γήπεδα γκολφ, τεχνητές λίμνες και κιόσκια-περίπτερα, μικρό αεροδρόμιο, ελικοδρόμιο, οδοντωτό σιδηρόδρομο, ιδιωτικό χώρο κυνηγιού για εφοπλιστές, ένας φορέας ήθελε να λαξευτεί ο Μύτικας ώστε να σχηματίζεται η κεφαλή του Διός και διάφορες άλλες νοσηρές και ευτράπελες ιδέες. Ο κάθε φορέας έκανε και κάνει προτάσεις, είτε γιατί είναι «αναγκασμένος» άσχετα εάν είναι σωστές ή όχι, είτε γιατί νομίζει ότι οι δικές του προτάσεις είναι οι σωστές.

Έχουν διατυπωθεί βέβαια και «υγιείς» προτάσεις που πραγματικά έχουν σκοπό να διαφυλάξουν τη «φυσιογνωμία» και το «χαρακτήρα» του ιερού βουνού, όπως είναι η επανίδρυση του Δασαρχείου Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, ή η ίδρυση Ειδικής Υπηρεσίας, η επέκταση του πυρήνα του εθνικού δρυμού και η δημιουργία περιφερειακής ζώνης, η απόλυτη απαγόρευση της βοσκής και του κυνηγιού, η απομάκρυνση του πεδίου βολής από το Λιτόχωρο και του στρατοπέδου από τις Βρυσσοπούλες, η αναστήλωση των μοναστηριών, η «φωτισμένη» αρχιτεκτονική επέμβαση σε ορισμένα κτίσματα και η κατεδάφιση άλλων, η απαγόρευση κυκλοφορίας ιδιωτικών αυτοκινήτων στην «καρδιά» του Ολύμπου, η κατάργηση μερικών χώρων αναψυχής όπως έχουν διαμορφωθεί, γιατί αποτελούν χώρους συγκέντρωσης σκουπιδιών και επιβολής στους πολίτες νοοτροπίας αντίθετης με την προστασία του δάσους (π.χ., πέραν κάθε λογικής, υπάρχουν χώροι ψησίματος!), η ανακήρυξη των ψηλών κορυφών σε μνημεία της φύσης, η διαίρεση των βουνών μας σε διεθνούς προβολής και ενδιαφέροντος (για

προστασία) και σε τοπικού ή περιορισμένου ενδιαφέροντος (για αξιοποίηση), ο καθαρισμός του βουνού από τα διάφορα είδη σκουπιδιών κ.ά. που έχουν σκορπίσει οι ορδές των επισκεπτών των κορυφών ή των εκδρομικών ή των προσκυνητών, το σβήσιμο από τις κορυφές, τα διάφορα βράχια, παγκάκια, βρύσες και πινακίδες αυτών που έχουν γράψει με μπογιά γλίθιοι και ανεγκέφαλοι επισκέπτες Έλληνες και ξένοι (ονόματα, αρχικά πολιτικών κομμάτων και ποδοσφαιρικών ομάδων, συνθήματα, αφιερώσεις, σταυρούς, σχέδια, ημερομηνίες κ.ά. ανόητα).

Η UNESCO, αναγνωρίζοντας την εξέχουσα και ιδιαίτερη θέση που κατέχει ο Όλυμπος (ως τμήμα ενός διεθνούς δικτύου αποθεμάτων Βιόσφαιρας), με απόφασή της από 15-12-1981 έχει εντάξει τον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου (Mount Olympus National Park) στο Πρόγραμμα για τον Άνθρωπο και τη Βιόσφαιρα (Programme on Man and the Biosphere). Το πρόγραμμα αυτό, που εφαρμόζεται από το 1971, έχει σκοπό την προστασία και διατήρηση της Φύσης στα μεγαλύτερα οικοσυστήματα του κόσμου, που αποτελούν τα παγκόσμια αποθέματα της Βιόσφαιρας (Biosphere Reserves).

Το Υπουργείο Γεωργίας έχει ιδρύσει 5 μόνιμα καταφύγια θηραμάτων (σήμερα καταφύγια άγριας ζωής - Φ.Ε.Κ. 205Α/1975 & 200Α/1998) όπου απαγορεύεται το κυνήγι, και με κύριο σκοπό την προστασία, ανάπτυξη, αναπαραγωγή και εκμετάλλευση του θηραματικού πλούτου και της άγριας πανίδας, στην περιοχή του Αγίου Ιωάννη Λιτοχώρου (Φ.Ε.Κ. 706Β/1982), στην περιοχή Πλατανακίων - Καρίτσας - Βροντούς - Αγίας Κόρης (Φ.Ε.Κ. 668Β/1980, 322Β/1988, 628Β/1988), στην περιοχή Κοκκινόπηλου - Βουλγάρας - Δούλου - Παλιάμπελων (Φ.Ε.Κ. 599Β/1976), στην περιοχή Πυθίου - Καλυβίων - Καραμάν (Φ.Ε.Κ. 277Β/1995) και στην περιοχή Σουκαμινέας - Καρυάς (Φ.Ε.Κ. 589Β/1997), ενώ έχει εντάξει από το 1989 τον Εθνικό Δρυμό Ολύμπου στο Δίκτυο των Βιογενετικών Αποθεμάτων της Ευρώπης, που είχε συστήσει το Συμβούλιο της Ευρώπης (Council of Europe) το 1976, με σκοπό τη διατήρηση δειγμάτων φυσικών περιοχών, χλωρίδας και πανίδας (Φ.Ε.Κ. 168Α/1989).

Από τις πυρκαγιές, είτε φυσικές από κεραυνό, είτε από ανθρώπινα λάθη και αμέλειες, δεν έχει ξεφύγει και ο Όλυμπος. Οι μεγάλες πυρκαγιές που έχουν γίνει είναι : το 1933 στη Ζιλνιά-Σέλωμα-ράχη Κυριακούς, το 1945 στο Τρόχαλο Αγίου Ιωάννου-Τσουκνίδα, το 1950 στο Σταυρό-Παλιοκάλυβα, το 1958 στο Ξερολάκκι-Παπαδήμου, το 1961 στη Μπάρμπα-Πετρόστρουγκα, το 1965 στο Μπαλντακούκη-Σκούρτα, το 1977 στην Αγία Κόρη, το 1987 στην Καρυά-ράχη Γρίβα, το 1988 στο Λιβαδάκι-Τσουκνίδα-Γκόλνα-Ντελή, το 1993 στο Λιβαδάκι-Αχριάνη-Κωστή-ράχη-Κορομηλιές-ρέμα Μάλτας, το 2010 στον Καλόγερο, το 2012 στου Παπά Αλώνι-Αγία Κόρη-Κορομηλιά-Ρόγγια και το 2013 στον Ενιπέα. Πολλές μικρές πυρκαγιές έχουν γίνει και λόγω της δραστηριότητας στο πεδίο βολής των αρμάτων του στρατοπέδου στο Λιτόχωρο. Η μεγαλύτερη πυρκαγιά στον Όλυμπο που έφθασε μέχρι το υψόμ. των 2.000μ. έγινε το 1878 όταν οι Τούρκοι πυρπόλησαν το Λιτόχωρο.

Το Υπουργείο Πολιτισμού, με σκοπό την πληρέστερη προστασία όλης της περιοχής του Ολύμπου, με την απόφασή του 28383/1244/10-7-1985 (Φ.Ε.Κ. 474Β/85) κήρυξε τον Πιερικό Όλυμπο ως αρχαιολογικό και ιστορικό τόπο και με την απόφασή του 21159/939/18-6-1987 (Φ.Ε.Κ. 317Β/1987), χαρακτήρισε όλη την περιοχή του Ολύμπου και Κάτω Ολύμπου ως αρχαιολογικό χώρο και ιστορικό τόπο που συνδέεται άμεσα με τις ιστορικές μνήμες του Ελληνισμού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Στη συνέχεια, για την προστασία των διάσπαρτων αρχαιολογικών χώρων έχει εκδώσει διάφορες αποφάσεις από το 1963 (Φ.Ε.Κ. 583Β/1963) μέχρι σήμερα. Επίσης με την απόφαση 10199/31-12-1993 του Νομάρχη Πιερίας κηρύχθηκε μνημείο της φύσης το πλατανοδάσος που βρίσκεται στην περιοχή των αρχαίων Λειβιθήρων.

Το 2011 με την απόφαση του ΥΠ.ΠΟ.Τ Φ43/117246/4943/29-11-2011 (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011) έγινε αναοριοθέτηση του αρχαιολογικού χώρου του Πιερικού Ολύμπου και καταγραφή όλων των προστατευόμενων αρχαιοτήτων. Εκτός των παραπάνω ισχύουν και οι διατάξεις του Νόμου 3028/2002 «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς» (Φ.Ε.Κ. 153Α/2002).

Επίσης, έγιναν σημαντικά βήματα τόσο για την προστασία και διαχείριση της φύσης του Ολύμπου, όσο και για την ανάδειξη των γύρω περιοχών, όπως είναι η έγκριση του Κανονισμού Λειτουργίας του Ε.Δ. (Φ.Ε.Κ. 467Β/1985), η εκπόνηση από τη Διεύθυνση Δασών Πιερίας του Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου (1988) και η μελέτη αναθεώρησής του (1996), η διοργάνωση σχετικών συνεδρίων από το Τ.Ε.Ε. (1993), το Δήμο Λιτοχώρου (1986, 1995, 1997) και από το Φορέα Διαχείρισης Ε. Δ. Ολύμπου (2008, 2014, 2015), η πραγματοποίηση ετήσιων σεμιναρίων από το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελασσόνας (από το 2010), η δημοσίευση αρκετών μελετών και προτάσεων, καθώς και η ίδρυση (1999) και η λειτουργία (2003) του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου (Ν. 2742/1999 - άρθ. 15 (Φ.Ε.Κ. 207Α/1999 & 128Α/2008) και Ν. 3044/2002 - άρθ. 13 (Φ.Ε.Κ. 197Α/2002 & 140Β/2003 & 1965Β/2004) και Ν. 4109/2013 - άρθ. 8 (Φ.Ε.Κ. 16Α/2013)).

Ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, στο πλαίσιο των σκοπών του, υλοποίησε διάφορα προγράμματα εποπτείας και αξιολόγησης της κατάστασης προστασίας και διατήρησης των τύπων οικοτόπων, ειδών χλωρίδας, ορνιθοπανίδας, θηλαστικών, αμφιβίων και ερπετών. Επίσης, με τις διάφορες δράσεις και ξεναγήσεις που πραγματοποιεί, συμβάλλει σημαντικά στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κόσμου σε θέματα προστασίας, διατήρησης και ανάδειξης της φύσης και του τοπίου του Ολύμπου, ενώ το Κέντρο Πληροφόρησης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας (εγκαίνια 12/6/2016) ενισχύουν την όλη προσπάθεια.

Στην ευθύνη του Φορέα Διαχείρισης ήταν μέχρι πρόσφατα η περιοχή (πυρήνας 7.150 εκτάρια & περιφερειακή ζώνη 16.690 εκτ.) του Εθνικού Δρυμού που προβλεπόταν στην αναθεώρηση του διαχειριστικού σχεδίου (1996), ενώ σήμερα, σύμφωνα με το Ν. 4519/2018 (Φ.Ε.Κ. 25Α/2018), στη χωρική αρμοδιότητά του περιλαμβάνονται οι εξής περιοχές του Δικτύου Natura 2000 : Όλυμπος (GR1250001) - έκταση 19.139,59 εκτ., τα Πιέρια (GR1250002) - έκταση 16.640,29 εκτ., ο Τίταρος (GR1250003) - έκταση 5.325,05 εκτ. και ο Κάτω Όλυμπος (GR1420001 & GR1420008) - έκταση 12.437,76 εκτ. & 24.572,05 εκτ.

Σε εφαρμογή δε των Οδηγιών ΕΟΚ-ΕΕ 79/409 - 81/854 - 85/411 - 91/244 και 2009/147 «Περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών» ο Όλυμπος εντάχθηκε στο Δίκτυο Ειδικής Προστασίας Περιοχών (S.P.A - Special Protection Areas) ή Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.), ενώ χαρακτηρίστηκε και ως Σημαντική για τα Πουλιά Περιοχή της Ελλάδος (Σ.Π.Π.Ε ή I.B.A.G - Important Bird Areas of Greece) με κωδικό αριθμό 044. Σε εφαρμογή δε των Οδηγιών ΕΟΚ-ΕΕ 92/43 και 97/62 «Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας» έχει ενταχθεί στο δίκτυο Φύση 2000 (Natura 2000) η περιοχή του Ολύμπου που αναφερόταν στα διαχειριστικά σχέδια (1988 & 1996) και η οποία χαρακτηρίζεται ως Τόπος Κοινοτικής Σημασίας (Τ.Κ.Σ. ή S.C.I. - Site of Community Importance) με κωδικό αριθμό S.C.I. & S.P.A. GR 1250001 (Φ.Ε.Κ. 32Α/1983, 757Β/1985, 160Α/1986, 59Α/1994, 1289Β/1998, 645Β/2008, 1495Β/2010, 60Α/2011, 415Β/2012 και 4432Β/2017).

Απαραίτητη προϋπόθεση βέβαια για τη σωστότερη λειτουργία του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου, αλλά και για τη συνέχιση του χαρακτηρισμού του Ολύμπου από την UNESCO ως Αποθέματος Βιόσφαιρας, είναι και η υπογραφή Προεδρικού Διατάγματος που θα καθορίζει τις διάφορες ζώνες προστασίας του, σύμφωνα με την υπάρχουσα νομοθεσία και πολιτική. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, μετά από 15+ χρόνια(!), με αδικαιολόγητες καθυστερήσεις από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη και με τη διαδικασία που ακολουθήθηκε {οριοθέτηση Ζωνών Προστασίας (2004), σύνταξη περιβαλλοντικής μελέτης (2010), δημόσια διαβούλευση (2011), επεξεργασία προτάσεων των Περιφερειών και του Φορέα Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου (2012-2015)}, συνέταξε σχέδιο του Προεδρικού Διατάγματος (Π.Δ.) προκειμένου να παρθούν οι απαραίτητες γνωμοδοτήσεις, όπως προβλέπουν οι νόμοι, να γίνουν οι τελευταίες μικροδιορθώσεις και να υπογραφεί από τους αρμόδιους υπουργούς (6! - στα παλαιότερα σχέδια Π.Δ.). Σύμφωνα με μία από τις τελευταίες εκδόσεις του σχεδίου (Ιαν. 2019) στο Π.Δ. ορίζονται τα όρια του Εθνικού Πάρκου Ολύμπου, καθώς και 4 ζώνες προστασίας(;) και διαφόρων χρήσεων, όπου θα ισχύουν όροι και περιορισμοί:

Ζώνη Α. Περιοχή Προστασίας της Φύσης (παλαιότερα Περιοχή Απολύτου Προστασίας)

Ζώνη Β. Περιοχή Προστασίας της Φύσης

Ζώνη Γ. Περιοχή Εθνικού Πάρκου - όπου επιτρέπεται το κυνήγι & η κατασκευή αναβατήρα/lift (!)
(παλαιότερα Προστατευόμενο Τοπίο)

Ζώνη Δ. Περιφερειακή Ζώνη.

Δυστυχώς, η ανικανότητα, η ανευθυνότητα, η ανεπάρκεια, η γραφειοκρατία, η έλλειψη συνέπειας και η εχθρότητα προς το περιβάλλον των εκάστοτε κυβερνήσεων και των αρμόδιων Υπουργείων, σε συνδυασμό πιστεύω και με τα διάφορα μικροσυμφέροντα, δεν επέτρεψαν να υπογραφεί (Μάιος 2019) το αναφερόμενο παραπάνω Π.Δ.

Επειδή όμως εξακολουθώ να πιστεύω, ότι παρ' όλες τις παραπάνω δράσεις, μελέτες, προτάσεις και αποφάσεις, αλλά και με τις αδικαιολόγητες(;) καθυστερήσεις στην εφαρμογή των νόμων, οι διάφοροι κρατικοί φορείς και αρμόδιοι πολιτικοί, ή οι τοπικοί παράγοντες, ή οι καιροσκόποι επιχειρηματίες, θα επιχειρήσουν τελικά να κάνουν στον Όλυμπο ενέργειες που θα αποβούν σε βάρος της ιστορίας μας, είτε ενσυνείδητα για το κέρδος, είτε γιατί νομίζουν ότι έτσι θα αναπτυχθούν οι τοπικές κοινωνίες, είτε γιατί είναι ανεπαρκείς για τη θέση που κατέχουν, αισθάνομαι την ανάγκη αλλά και την υποχρέωση να απευθύνω έκκληση από τις σελίδες αυτού του βιβλίου (όπως είχα κάνει και στο παρελθόν) και να συμβάλλω όσο το δυνατόν στην προστασία του μυθικού και ιστορικού αυτού βουνού, που η ιστορία του και η φήμη του αρχίζουν τουλάχιστον 1.000 χρόνια πριν το κτίσιμο του Παρθενώνα, που ήταν και η απόρροια αυτών που μας κληροδότησε ο Όλυμπος.

Επιστολή - έκκληση προς κάθε αρμόδιο, αλλά και κάθε Έλληνα

Κύριοι αρμόδιοι της κρατικής και τοπικής εξουσίας,

ο σκοπός της Πολιτείας δεν πρέπει να είναι το πόσο πιο εύκολα θα ανεβάζει τον κάθε άσχετο περιστασιακό επισκέπτη, τουρίστα ή χιονοδρόμο πάνω στον Όλυμπο και συνάμα να του προσφέρει ανόητες πολυτέλειες και διασκεδάσεις, αλλά θα πρέπει να είναι το πως θα κάνει ικανούς τους ανθρώπους να ανεβαίνουν μόνοι τους στο βουνό, και το σημαντικότερο να τους μάθει να σέβονται το περιβάλλον και να απολαμβάνουν αυτά που τόσο απλόχερα προσφέρει η φύση.

Όχι μιμήσεις και παραδείγματα ξένων πρότυπων «αξιοποιημένων» βουνών και εθνικών πάρκων, που μπορεί να είναι ονομαστά επειδή αξιοποιήθηκαν (έστω «ορθολογικά»), αλλά ποτέ δεν ήταν και ούτε ποτέ θα γίνουν ιερά σύμβολα όπως ο Όλυμπος, που ήταν, είναι και θα είναι παγκόσμια γνωστός χωρίς «αξιοποίηση».

Στον Όλυμπο ανεβαίνουν οι Άνθρωποι από όλο τον κόσμο (και θα ανεβαίνουν πάντα) για να βρουν τον εαυτό τους και το νόημα της ύπαρξής τους, να νιώσουν την παρουσία εκατοντάδων αιώνων μύθου και ιστορίας, να αισθανθούν τη σιωπηλή ερημιά των απόκρημνων κορυφών, να ταυτιστούν όχι μόνο με το βράχο, το χιόνι και τον αγέρα, αλλά και με το θείο και δεν ανεβαίνουν για να αντικρίσουν αυτά που μπορούν να βρουν σε οποιοδήποτε άλλο βουνό της πατρίδας τους ή δικό μας.

Οποιαδήποτε ενέργεια ή σκέψη για επέμβαση στον Όλυμπο, πρέπει να γίνεται σαν να είναι κάτι παραπάνω από τον ιερό βράχο της Ακρόπολης και στη θέση των ψηλών κορυφών του να βρίσκεται ο Παρθενώνας.

Μη θυσιάσετε 4.000 χρόνια μύθου - θρησκείας - ιστορίας και ιερών αγώνων στο βωμό της εφήμερης ευχαρίστησης μερικών ανθρώπων ή του συμφέροντος κάποιων άλλων, ή της δικής σας υποτιθέμενης ικανοποίησης και δόξας (εκτός εάν είστε μισέλληνες).

Μάθετε επιτέλους τι σημαίνει και τι είναι για την Ανθρωπότητα ο Όλυμπος. Οι ξένοι το γνωρίζουν αιώνες πριν. Ο Όλυμπος συμβολίζει το Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα που είναι το Θεϊόν, η Σκέψη, ο Λόγος, ο Πολιτισμός και η Ελευθερία.

Όταν όλα τα υπέρλαμπρα ανθρώπινα κτίσματα του παρελθόντος θα είναι ανάμνηση, ο Όλυμπος θα είναι εκεί να μας θυμίζει την απαρχή της πιο λαμπρής περιόδου του Ανθρώπινου Πνεύματος. Είναι το χρέος μας, ως Έλληνες, να τον παραδώσουμε όσο γίνεται πιο Αμόλυντο στις επόμενες γενεές.

Σχόλια : Αν και πέρασαν 33 χρόνια από την παραπάνω δημοσίευση, αν και τη διάβασαν πάνω από 10.000 αναγνώστες βιβλίων και ιστοσελίδων και κυρίως όλοι οι αρμόδιοι μέχρι σήμερα (τους έχουν δοθεί τα βιβλία του 1986 & 2003), η κατάσταση δυστυχώς είναι χειρότερη. Τον Όλυμπο τον «φορτώσαμε» με διάφορα, τον βρομίσαμε και τον απαξιώσαμε ακόμα περισσότερο. Οι διάφορες επιγραφές και τα ποδοσφαιρικά συνθήματα, από τα σκαλιά και τοίχους εκκλησιών μέχρι τα βράχια των κορυφών, όπου κυριαρχούν τα ονόματα ανεγκέφαλων που νομίζουν ότι έκαναν κάτι σπουδαίο που αξίζει να μείνει στην αιωνιότητα (θα μείνει τελικά η απροσμέτρητη βλακεία, η ματαιοδοξία, η ανευθυνότητα και η έλλειψη παιδείας τους) έχουν πολλαπλασιαστεί. Κανένας σεβασμός στην ιστορία, στον πολιτισμό και σε αυτό που αντιπροσωπεύει ο Όλυμπος.

Στα δε συνέδρια, που ευτυχώς συνεχίζουν να γίνονται για τον Όλυμπο, μερικοί τοπικοί και άλλοι οικονομικοί παράγοντες και πολιτικοί, καθόλα άξιοι στον τομέα τους, εξακολουθούν δυστυχώς να μη γνωρίζουν, ή να μη θέλουν, ή να μην μπορούν να αντιληφθούν τη σωστή σημασία των εννοιών προστασία, διατήρηση, ανάπτυξη και να ανταγωνίζονται ποιος θα βάλει την οριστική ταφόπλακα στον Όλυμπο, στην ιστορία μας και στον πολιτισμό μας, προτείνοντας σχέδια και ιδέες, ή φρενάροντας άλλες, που απορείς πως είναι δυνατόν να σκέπτονται έτσι άνθρωποι. Η μόνη ελπίδα είναι ότι βλέπω ακόμα φωτισμένους ανθρώπους, από τις τοπικές κοινωνίες και τους αρμόδιους φορείς τη τοπικής και κεντρικής εξουσίας, που έχουν πάθος, σωστό αισθητήριο, κρίση και γνώση για τη σωτηρία του Ολύμπου. Και όπως έγραφα το 1992 («Το ανθρώπινο περιβάλλον - Αρχές και τρόποι προστασίας»), πάντα θα υπάρχουν κάποιοι που θα καταστρέφουν τη φύση και πάντα θα υπάρχουν κάποιοι που θα την προστατεύουν. Το μέλλον του ανθρώπου εξαρτάται από τη διαφορά δυναμικού.

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ - ΜΝΗΜΕΙΑ

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Για τις κοσμογονικές, μυθολογικές και θρησκευτικές παραδόσεις και αντιλήψεις (γένεση και εξέλιξη του Κόσμου - θεογονία - πόλεμοι - κατορθώματα ηρώων κ.ά.) των αρχαίων Ελλήνων γνωρίζουμε από τα έργα των μεγάλων επικών ποιητών και φιλοσόφων της αρχαιότητας, όπως είναι ο Ορφείας (Αργοναυτικά - Ύμνοι - Λιθικά), ο Όμηρος (Ιλιάς - Οδύσεια), ο Ησίοδος (Έργα και Ημέραι - Θεογονία), ο Φερεκύδης (Πεντέμυχος), ο Αναξίμανδρος (Περί Φύσεως), ο Ακουσίλαος (Γενεαλογία), ο Αριστοτέλης (Περί Ουρανού), ο Απολλώνιος ο Ρόδιος (Αργοναυτικά), ο Απολλοδώρος (Βιβλιοθήκη) κ.ά.

Σύμφωνα με τον περισσότερο γνωστό και ακριβή Ησίοδο (που συγκέντρωσε τις πανάρχαιες παραδόσεις του Ορφεία και των Μουσών), στην Αρχή και πριν από το κάθε τι, υπήρχε το Χάος (το απόλυτα απεριορίστο Σύμπαν) που μέσα του μάχονταν τα πρωταρχικά και ακαθόριστα ακόμα στοιχεία, η Γαία - Γη (η προς διαμόρφωση Ύλη) και ο Έρος ή Έρως (η δημιουργική Δύναμη - Ενέργεια που θα διαμορφώσει τα πάντα).

Από το Χάος προήλθαν πρώτα το Έρεβος και η μέλαινα Νύξ (μαύρη Νύκτα) και μετά ο Αιθήρ και η Ημέρη (Ημέρα, δηλ. το Φως), ενώ από τη Γη δημιουργήθηκε ο Ουρανός και αργότερα τα Ούρεα (Όρη) και ο Πόντος (οι Θάλασσες). Μέσα στην αδιάκοπη ροή του Χρόνου, ο Έρως ενώνει τη Γη με τον Ουρανό και έτσι «γεννιούνται» στην αρχή οι Τιτάνες και οι Τιτανίδες (οι αρχέγονες δυνάμεις): Ωκεανός - Κοίος - Κρείος - Υπερίων - Ιαπετός - Θεία - Ρεία (Ρέα) - Θέμις - Μνημοσύνη - Φοίβη - Τηθύς - Κρόνος και ύστερα οι Κύκλωπες: Βρόντης - Στερόπης - Άργης και οι Εκατόγχειρες: Κόπτος - Βριάρεως - Γύης.

Ο Ουρανός, αρχηγός της πρώτης αυτής θεϊκής γενιάς, εχθρευόταν τα παιδιά του, γι' αυτό μόλις γεννιούνταν τα πετούσε στα Τάρταρα. Η μητέρα Γη όμως αγανάκτησε και έπεισε τους Τιτάνες να πολεμήσουν τον πατέρα τους Ουρανό και να του αρπάξουν την εξουσία.

Ο νεότερος Κρόνος κατόρθωσε να νικήσει τον Ουρανό και έτσι γίνεται αυτός ο νέος κύριος του Κόσμου. Σύμφωνα με τη γεωμυθολογία (δηλ. τη γεωλογική ερμηνεία της μυθολογίας) δηλώνεται το τέλος μιας αρχέγονης κοσμογονικής φάσης, ίσως του Μεσοζωϊκού Αιώνα (πριν 65 εκατομμύρια χρόνια), και η αρχή μιας νέας περιόδου, λιγότερο χαώδους. Στη συνέχεια, ο Τιτάνας Κρόνος ενώνεται με τη Ρέα και έτσι «γεννιούνται» η Εστία, η Δημήτηρ (Δήμητρα), η Ήρα, ο Πλούτων (Άδης), ο Ποσειδών και ο Ζευς (Δίας).

Επειδή ο Ουρανός είχε προφητεύσει ότι ο Κρόνος θα είχε την ίδια τύχη με αυτόν και ότι θα του άρπαζε το θρόνο ένα παιδί του, καθένα που γεννιόταν το κατάπινε αμέσως. Η Ρέα όμως κατόρθωσε να ξεγελάσει τον Κρόνο και να σώσει το τελευταίο τους παιδί τον Δία, ο οποίος όταν μεγάλωσε, ελευθέρωσε τους Κύκλωπες και τους Εκατόγχειρες από τα Τάρταρα, όπου τους είχε φυλακίσει ο Κρόνος, και με τη βοήθειά τους κατόρθωσε μετά από πολύχρονους αγώνες (Τιτανομαχία) να νικήσει τον Κρόνο και τους υπόλοιπους Τιτάνες. Σύμφωνα με τη γεωμυθολογία η Τιτανομαχία ίσως υποδηλώνει τις γεωλογικές αναστατώσεις κατά την Τριτογενή Περίοδο - Πλειόκαινο (πριν 2 εκατομμύρια χρόνια).

Ο Χρόνος κυλάει. Ο Ζευς ενώνεται με την Ήρα και δημιουργείται η τρίτη θεϊκή γενιά, η Αθηνά, ο Απόλλων, η Άρτεμις, ο Ερμής, ο Άρης, η Αφροδίτη και ο Ήφαιστος. Εκτός όμως από τους διάφορους παράλληλους αρχέγονους «θεούς» και «θεικά» γένη, όπως Θάνατος, Ύπνος, Όνειρος, Γήρας, Εσπερίδες, Μοίραι, Νέμεσις, Έρις, Ερινύες, Γίγαντες, Μελίαι, Νύμφαι κ.ά., οι διάφοροι θεοί εκτός από μεταξύ τους ενώνονται και με κοινούς θνητούς και έτσι «γεννιούνται» οι μικρότερες θεότητες, όπως είναι οι Ωκεανίδες, οι Ποταμοί, οι Ναϊάδες, οι Νηρηίδες, ο Ήλιος, η Σελήνη, η Ηώς, οι διάφοροι Διόνυσοι, ο Ζαγρεύς, ο Ηρακλής, ο Δευκαλίων, η Πύρρα, ο Άτλας, ο Προμηθεύς, οι Μούσες, ο Τρίτων, ο Περσεύς, ο Ιάσων, η Πανδώρα, η Ευρώπη, ο Έλλην, ο Μίνως, ο Πέλοψ κ.ά.

Από όλους όμως τους θεούς ο αρχαίος ελληνικός κόσμος λάτρευε περισσότερο 12 από αυτούς και τους τοποθέτησε στον Όλυμπο, που αρχικά δήλωνε αλλά και ταυτιζόταν με τον Ουρανό και αργότερα με το ψηλότερο βουνό της Ελλάδας που πήρε την ίδια ονομασία. Οι θεοί αυτοί που ονομάστηκαν Ολύμπιοι (Ουράνιοι, σύμφωνα με τα αρχαία λεξικά) ήταν ο Ζευς και η Ήρα, τα αδέρφια τους Εστία, Δημήτηρ και Ποσειδών και τα παιδιά τους Αθηνά, Απόλλων, Άρτεμις, Ερμής, Άρης, Αφροδίτη και Ήφαιστος (7 παιδιά του Δία, 5 του Κρόνου και όλοι τους απόγονοι του Ουρανού). Έτσι ο Όλυμπος έγινε και καθιερώθηκε ως το ιερό βουνό της αρχαίας Ελλάδας και συμβολικό κέντρο λατρείας των Ολύμπιων Θεών.

Οι δε θεότητες Μούσες, εννέα θυγατέρες του Διός και της Τιτανίδας Μνημοσύνης {Καλλιόπη - Κλειώ - Ουρανία - Πολύμνια (προστάτιδες του έπους, της ρητορικής, της αστρονομίας & της γεωμετρίας) - Ερατώ - Ευτέρπη - Τερψιχόρη (προστάτιδες της ποίησης, της αυλητικής & της κιθαρωδίας) - Θάλεια - Μελομένη (προστάτιδες της κωμωδίας & της τραγωδίας)} «γεννήθηκαν» και λατρεύτηκαν στην περική πλευρά του Ολύμπου, γι' αυτό και ονομάστηκαν Ολυμπιάδες Μούσες (Όμηρος & Ησίοδος) ή Πιερίδες Μούσες (Ησίοδος & Ευριπίδης) ή Λειβηθρίδες Νύμφες (Στράβων). Αργότερα η λατρεία των Μουσών μεταφέρθηκε στη νότια Ελλάδα και άκμασε περισσότερο στον Ελικώνα, όπου και μετονομάστηκαν σε Ελικωνιάδες (Ησίοδος) Μούσες.

Επειδή για τη γέννηση, τις ιδιότητες, το σκοπό και τη λατρεία του κάθε θεού ή θεότητας υπάρχουν διάφορες μυθολογικές παραδόσεις, καθώς και παραλλαγές τους, δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί ο χρόνος δράσης τους, αλλά ούτε και το είδος της θεολατρίας που είχαν οι αρχαίοι Έλληνες στην αρχή ή μεταγενέστερα. Το βέβαιο είναι ότι οι κοσμογονικές, μυθολογικές, προϊστορικές και κοσμολογικές παραδόσεις των αρχαίων Ελλήνων, είτε απεικονίζουν τη γένεση και τα στοιχεία του σύμπαντος, είτε είναι η προσπάθεια φιλοσοφικής προσέγγισης, ερμηνείας και ταξινόμησης του σύμπαντος κόσμου μέσα από ένα μεγαλειώδες πλέγμα συμβολισμών και αλληγοριών.

Επίσημη μόνιμη και ενιαία θρησκεία δεν υπήρχε στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, γιατί η ύπαρξη πολλών φύλων, η ίδρυση κρατιδίων, οι μετακινήσεις σε όλο τον τότε γνωστό και άγνωστο κόσμο και η συνεχής αλληλεπίδραση, είχε ως αποτέλεσμα να αλλοιωθεί η πρωταρχική θεολατρεία και να αναπτυχθούν νέες λατρείες, οι οποίες όμως στο τέλος δεν ικανοποιούσαν πια τους Έλληνες, που κατέφυγαν σιγά-σιγά είτε στην καθαρά ορθολογική σκέψη και έρευνα, είτε στο θρησκευτικό μυστικισμό.

Ένα σύνθετο πολιτικοθρησκευτικό κίνημα της εποχής (κράμα θρησκευτικών στοιχείων, μυστικισμού, φιλοσοφικών θεωριών και επιστημονικών παρατηρήσεων) ήταν και ο Ορφισμός, που συνδύαζε όλα τα ανήσυχα και ποικίλα θρησκευτικά και φιλοσοφικά ρεύματα της αρχαϊκής περιόδου και διδασκόταν τόσο στα Καβείρια Μυστήρια στη Σαμοθράκη, όσο και στα Ελευσίνια Μυστήρια στην Ελευσίνα. Ιδρυτής του Ορφισμού, της αρχαιότερης ίσως ελληνικής θρησκείας, με την πλήρη έννοια του όρου, ήταν ο «προφήτης» Ορφείας, ένας εξαιρετός ποιητής και μουσικός, γιος του Απόλλωνα (ή κατ' άλλους αρχαίους συγγραφείς γιος του Οίαγρου, γιού του Πίερου) και της Μούσας Καλλιόπης, που κατά την παράδοση γεννήθηκε και έδρασε στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, τη θρακική - πιερική (Λειβήθρα - Πίμπλεια), όπου καθιέρωσε τις μυστηριακές τελετές του Διονύσου και δίδαξε τη μυστική του διδασκαλία, που στη συνέχεια διαδόθηκε από τους μαθητές του (Μουσαίος κ.ά.). Μετά το διωγμό από τους πρόποδες του Ολύμπου των αρχαίων Πιέρων (Θρακών), από τους πρώτους Μακεδόνες βασιλείς, και την εγκατάστασή τους στους πρόποδες του Παγγαίου, ο Ορφισμός και η λατρεία του Ορφείας άνθισε και στην περιοχή αυτή, πιθανώς παράλληλα με αυτήν του Ολύμπου.

Το ίδιο συγκεχυμένες με τη γέννηση και δράση του Ορφείας είναι και οι σωζόμενες παραδόσεις για το τέλος του, που αναφέρουν ότι πέθανε πάνω στον Όλυμπο από τη λύπη του για το θάνατο της γυναίκας του της Ευρυδίκης, ή ότι κατασπαράχτηκε από τις γυναίκες - Μαινάδες της Πιερίας κατά τα διονυσιακά όργια και τάφηκε στα Λειβήθρα, ή ότι τον σκότωσε με κεραυνό ο Δίας γιατί αποκάλυψε θεϊκά μυστικά στους ανθρώπους και οι Μούσες τον έθαψαν στην περιοχή του Δίου, ή κατ' άλλο μύθο τον μετέφεραν εκεί μετά την καταστροφή των Λειβήθρων.

Για τις κοσμογονικές αντιλήψεις και τη φιλοσοφία του Ορφείας υπάρχουν πολλές εκδοχές. Σύμφωνα με μία θεωρούμενη σημαντική ορφική κοσμογονική παράδοση, η πρωταρχική αιτία των πάντων ήταν ο Χρόνος (η πιο αρχέγονη Δυναμική Αρχή), μοναδικό και κυρίαρχο στοιχείο κατά την Πρώτη Κοσμική Εποχή. Από το Χρόνο ξεπήδησε το Χάος ή και Κοσμικόν Ωόν που περιείχε όλη την ύλη του προς διαμόρφωση σύμπαντος. Από το Κοσμικό Αβγό προήλθε ο Φάνης, ο Θεός του Φωτός, που δημιούργησε τους κόσμους Στο τέλος δε του Μεγάλου Έτους όλα τα πλάσματα θα επανέλθουν στην αρχική τους αγνότητα, καθώς το σύνολο της Δημιουργίας ξανασυναντάει την πηγή του.

Ο Ορφισμός, από τις σημαντικότερες μορφές / εκφάνσεις του πολιτισμού της προϊστορικής Ελλάδας, θεωρείται από πολλούς σοβαρούς ερευνητές - επιστήμονες το λίκνο και η πηγή όλων των μετέπειτα θρησκειών (Βουδισμός, Ιουδαϊσμός, Χριστιανισμός κ.ά.), οι οποίες ενσωμάτωσαν στα κείμενά τους και στα πιστεύω τους στοιχεία από τη διδασκαλία και τις παραδόσεις του Ορφείας και των μαθητών του, των Ορφικών. Οι Ορφικοί πρωτομίλησαν για τη γένεση - εξέλιξη του Κόσμου και το τέλος της Δημιουργίας, για τον ένα Θεό - Δημιουργό, για τη διπλή φύση του ανθρώπου (θεϊκή και τιτανική), για τη μεταθανάτια τύχη της ψυχής, για τις επαναγεννήσεις των θεών, ή για τις «μεταπηδήσεις» τους σε ανώτερα και κατώτερα επίπεδα κ.ά.

Ας σημειωθεί δε ότι ο Ορφείας, σύμφωνα με τη μυστική παράδοση, ήταν ο πρώτος «θεός» για τον οποίο ειπώθηκε ότι αναλήφθηκε (αναστήθηκε) στους ουρανούς. Οι άλλοι, που λέγεται ότι αναλήφθηκαν, ήταν ο Όσιρις, ο Άδωνις, ο Ηρακλής, ο Διόνυσος και ο Χριστός. Αξιοσημείωτο είναι ότι σε πολλές κατακόμβες οι πρώτοι χριστιανοί παρίσταναν το Χριστό με τη μορφή του Ορφείας. Μέρος των παραδόσεων και της διδασκαλίας του Ορφείας αναφέρονται στα σωζόμενα «Ορφικά», κείμενα που διατυπώθηκαν κατά το 14ο-13ο αι. π.Χ.

Σημείωση : Σύμφωνα με αρκετούς ερευνητές και σε συνδυασμό με τις διάφορες ακριβείς αστρονομικές παρατηρήσεις που αναφέρονται στα κείμενα αυτά, οι Ορφικοί Ύμνοι μπορεί να διατυπώθηκαν χιλιάδες χρόνια νωρίτερα, γιατί π.χ. το αστρονομικό γεγονός - ισότητα των εποχών - που αναφέρει ο Ύμνος προς τον Απόλλωνα, έλαβε χώραν όχι μόνον το 1.366 π.Χ., αλλά και το 11.835 π.Χ., το 22.304 π.Χ. κ.ο.κ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σχετικά με την εμφάνιση του ανθρώπου στην Ελλάδα, την ελληνική προϊστορία, τις μετακινήσεις - μεταναστεύσεις των αρχαίων λαών και την εμφάνιση του πολιτισμού σε κάθε χώρα, υπάρχουν πολλές και συνήθως αντικρουόμενες απόψεις μεταξύ των διαφόρων επιστημόνων (ανθρωπολόγων, αρχαιολόγων, γλωσσολόγων, ιστορικών κ.ά.). Δυστυχώς, μερικές θεωρίες είναι τόσο υπερβολικά κοντόφθαλμες, ατεκμηρίωτες και ενάντια στην κοινή λογική που δίκαια θεωρούνται ή κατευθυνόμενες ή μισελληνικές, ενώ αντίθετα άλλες είναι υπερβολικά φιλελληνικές που πολλές φορές προβληματίζουν για την ορθότητά τους.

Το βέβαιο πάντως είναι, υπάρχουν ευρήματα στη Λακωνία, Χαλκιδική κ.α., ότι στην Ελλάδα όχι μόνο ζούσαν άνθρωποι (αυτόχθονες-γηγενείς) πριν εκατοντάδες χιλιάδες χρόνια, αλλά υπάρχει και συνεχής κατοίκηση μέχρι σήμερα. Επίσης, όπως αναφέρεται στον «Τίμαιο» (παρ. 23) του Πλάτωνα (5ος-4ος αι. π.Χ.), και κατά δήλωση Αιγυπτίων ιερέων, ο πολιτισμός των Ελλήνων ήταν αρχαιότερος των Αιγυπτίων τουλάχιστον κατά 1.000 χρόνια και επιπλέον ήταν πολύ αξιόλογος πριν τον τελευταίο κατακλυσμό του Δευκαλίωνα, που σύμφωνα με υπολογισμούς έγινε γύρω στο 9.600 π.Χ. (γιος του Δευκαλίωνα και της Πύρρας ήταν ο Έλλην, που συμβολικά θεωρείται ο Γενάρχης των Ελλήνων). Σύμφωνα με τα μέχρι τώρα «ισχύοντα» και «αποδεκτά» από τους περισσότερους επιστήμονες, κατά τους προϊστορικούς χρόνους διάφορα αρχαιοελληνικά (ή κατ' άλλους προελληνικά) φύλα ήταν εγκαταστημένα στην πανάρχαιη κοιτίδα των περισσότερων ελληνικών «φυλών», τη Θεσσαλία. Πρώτοι κάτοικοι της περιοχής, από το 6.800 π.Χ. και μετά (Νεολιθική Εποχή), δηλαδή μετά την τήξη των τελευταίων παγετώνων (10.000 - 8.000 π.Χ.) και τις κατακλυσμαίες βροχές που ακολούθησαν και που μετέβαλαν την πεδιάδα της Θεσσαλίας σε λίμνη, θεωρούνται οι Πελασγοί, οι Αίμονες και οι Λέλεγες. Αργότερα, μετά το 2.200 π.Χ. εμφανίστηκαν στη Θεσσαλία και γύρω από τον Όλυμπο τα ελληνικά (ή κατ' άλλους πρωτοελληνικά) αιολόφωνα φύλα Μινύες, Φλεγύες, Περραιβοί, Αινιάνες, Λαπίθες και Μάγνητες, ενώ στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, τη μακεδονική, το θρακικό φύλο Πίερες (Θράκες).

Μέχρι το τέλος της Προϊστορικής Εποχής (1.100 π.Χ.) και μετά κατά τους ιστορικούς χρόνους είχαν επικρατήσει σε όλη την περιοχή γύρω από τον Κάτω Όλυμπο και Όλυμπο τα ελληνικά φύλα των Θεσσαλών και των Μακεδόνων, ενώ ήδη από τη 2η π.Χ. χιλιετία είχαν αναπτυχθεί και αρκετές πόλεις, όπως η Ολοοσσών, η Φάλαννα, η Αζωρος, η Δολίχη, το Πύθιον, η Δωδώνη, η Κύφος, η Ηλώνη, η Όθρυς, η Γυρτώνη, η Πίμπλεια, τα Λείβηθρα, το Δίον κ.ά. Σημαντικό ρόλο στις μετακινήσεις των διαφόρων φυλών και στην εγκατάστασή τους ή όχι στη Θεσσαλία έπαιξε και η μορφολογία του εδάφους της, με τις εύφορες πεδιάδες και τους μεγάλους ορεινούς όγκους της, Όσσα, Κάτω Όλυμπο (αρχ. ονομ. θεσσαλικός Όλυμπος: Ηρόδοτος, Απολλώνιος ο Ρόδιος κ.ά.) και Όλυμπο (αρχ. ονομ. μακεδονικός ή Πιερικός Όλυμπος: Όμηρος, Θουκυδίδης, Θεόφραστος, Αριστοτέλης, Στράβων κ.ά.), που σχηματίζουν ένα μεγάλο φυσικό τείχος προς τα βόρεια και ΒΑ με 4 διαβάσεις στα χαμηλά (Στενά Τεμπών - Πηνειός, διάβαση Δαμασίου - Τιταρήσιος, Στενά Πόρτας - Σαραντάπορος και Στενά Πέτρας - Πετριώτικος), καθώς και 4 διόδους στα ορεινά (δίοδος Πέτρας - Κοκκινοπηλού, δίοδος Διάβας - οροπεδίου Καρυάς, δίοδος Λειβήθρων - Καρυάς και δίοδος Ηρακλείου (Πλαταμώνα) - Καλλιπεύκης).

Στους αιώνες που ακολούθησαν, διάφοροι στρατοί, ελληνικοί και ξένοι, χρησιμοποίησαν τις ορεινές αυτές διαβάσεις και διόδους για να μετακινηθούν, όπως οι Πέρσες με τον Ξέρξη το 480 π.Χ., οι Σπαρτιάτες Βρασίδης το 424 π.Χ. και Αγησίλαος το 394 π.Χ., ο βασιλιάς της Μακεδονίας Φίλιππος ο Β' από το 355-336 π.Χ., ο Μακεδόνας Κάσανδρος το 316 π.Χ. και ο Ρωμαίος Αιμίλιος Παύλος το 168 π.Χ. που νίκησε τους Μακεδόνες στη μάχη της Πύδνας. Μετά τη ρωμαϊκή κατάκτηση και αποίκηση της περιοχής, ο Όλυμπος υπήρξε το ορμητήριο των πρωτοσχηματισθέντων τότε ανυπότακτων ομάδων εναντίον του κατακτητή, καθώς και το καταφύγιο όσων Ελλήνων δεν ανέχονταν τη ρωμαϊκή εξουσία. Από τις διαβάσεις αυτές, των Πιερίων, του Ολύμπου, των Καμβουνίων και της Όσσας, πέρασαν στη Θεσσαλία και στη νότιο Ελλάδα, χωρίς όμως να προξενήσουν εθνολογικές αλλοιώσεις και διάφοροι «εφήμεροι» επιδρομείς, μετανάστες και νομάδες, όπως Γότθοι (260 & 395 & 473), Βάνδαλοι (467), Σλάβοι (549), Άβαροι (588), Βούλγαροι (924), Φράγκοι (1204) κ.ά.

Γενικά όμως στον Όλυμπο δεν έγιναν σπουδαία ιστορικά γεγονότα κατά τους ρωμαϊκούς και βυζαντινούς χρόνους. Ο Όλυμπος, μετά από δεκάδων αιώνων λήθη, έγινε και πάλι ονομαστός επί Τουρκοκρατίας και αυτό επειδή υπήρξε το κρησφύγετο, αλλά και το ορμητήριο διάσημων Κλεφτών και οπλαρχηγών, γεγονός που ανάγκασε τους Τούρκους, που είχαν κυριεύσει μέρος της Θεσσαλίας (το 1423), να αναγνωρίσουν τα Αρματολίκια του (ελεύθερες κοινότητες) το 1425 και το 1489.

Οι πιο ονομαστοί Κλέφτες και Αρματολοί που έδρασαν στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου τους επόμενους αιώνες ήταν ο Καρά Μιχάλης, ο Π. και Κ. Ζήνδρος, οι Βλαχαβαίοι, οι Λαζαίοι, ο Γεωργάκης Ολύμπιος, οι Πάνος Τσάρας, Κώστας και Ν. Τσάρας (Νικοτσάρας), ο Γκέκας, ο Λάππας, ο Δ. Γιάννακας, κ.ά. Παρ' όλα αυτά όμως ο Όλυμπος δεν κατόρθωσε να παίξει το ρόλο που έλπιζαν οι ξεσηκωμένοι Έλληνες. Μετά την πρώτη αποτυχημένη επανάσταση που έγινε στην περιοχή του Ολύμπου το 1822 (Διαμαντής Νικολάου, Ν. Κασομούλης, Τ. & Δ. Λάζος, Γ. Δράσκος, Γ. Σάλας κ.ά.), έγιναν άλλες δύο, το 1833 (Γ. & Δ. Τζαχείλας) και το 1854 (Ζ. Σωτηρίου, Γ. Τζαχείλας, Λαζαίοι κ.ά.), μέχρι να γίνει η μεγάλη επανάσταση του 1878 που ήταν και η απαρχή της απελευθέρωσης και της υπόλοιπης Ελλάδας.

Στην επανάσταση αυτή το μοναδικό θέατρο των επιχειρήσεων στη Μακεδονία ήταν ο Όλυμπος. Τα ξημερώματα της 16 Φεβρουαρίου 1878 αποβιβάστηκε στην Πλάκα Λιτοχώρου σώμα 500 εθελοντών με αρχηγό το λοχαγό Κοσμά Δουμπιώτη και οπλαρχηγούς τους Γ. Τζαχείλα, Ι. Λάζο, Π. Ναούμ, Π. Καλόγηρο, Χ. Νταβέλη, Μ. Τζήμα κ.ά. Στο σώμα αυτό κατατάχθηκαν πολλοί εθελοντές από τα παρολύμπια χωριά με επικεφαλής τον Μητροπολίτη Κίτρους Νικόλαο Λούση. Στις 19 Φεβρουαρίου 1878 συγκροτήθηκε στο Λιτόχωρο «Προσωρινή Κυβέρνηση της Μακεδονίας», η οποία απέστειλε προκήρυξη στους Πρόξενους των Μεγάλων Δυνάμεων στη Θεσσαλονίκη, διακηρύσσοντας την απόφαση των Μακεδόνων να αγωνιστούν για την ένωσή τους με την Ελλάδα. Πρόεδρος της Προσωρινής Κυβέρνησης ήταν ο Ευάγγελος Κοροβάγκος από το Λιτόχωρο και μέλη της δραστήριοι τοπικοί παράγοντες, μεταξύ των οποίων ο Ηγούμενος της Μονής Πέτρας Νικηφόρος (Νικόλαος Μπουροζίκας) και ο γιατρός Αθ. Αστερίου από το Βλαχολίβαδο (Λιβιάδι).

Σε λίγες ημέρες και συγκεκριμένα στις 21-2-1878 υψώθηκε η ελληνική σημαία και στον Κολινδρό από τον Μητροπολίτη Κίτρους Νικόλαο. Οι Τούρκοι όμως με πολύ περισσότερες δυνάμεις και επωφελούμενοι βασικών σφαλμάτων τακτικής των Ελλήνων, αλλά και της αδιαφορίας (αδράνειας) της Ελληνικής Κυβέρνησης, τους απώθησαν και κατέλαβαν το Λιτόχωρο (3-3-1878), το οποίο και πυρπόλησαν (σπίτια και εκκλησίες) βάζοντας συγχρόνως φωτιά και στα μεγάλα δάση του Ολύμπου.

Μετά την επανάσταση αυτή, αποφασίστηκε στο Συνέδριο του Βερολίνου το 1878 να αποδοθεί η Θεσσαλία στην Ελλάδα (πραγματοποιήθηκε τελικά τον Ιούνιο του 1881), πλην της επαρχίας Ελασσόνας, με συνέπεια ο Όλυμπος να παραμείνει πάλι κάτω από τον τουρκικό ζυγό. Τελικά και μετά την ατυχή εξέγερση του 1897 (Παπαδήμος, Χριστάκης κ.ά.) η οριστική απελευθέρωση της περιοχής του Ολύμπου έγινε κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους και συγκεκριμένα τον Οκτώβριο του 1912, όταν η 7η ελληνική μεραρχία κατέλαβε τα Στενά του Σαρανταπόρου και τα Στενά της Πέτρας και στη συνέχεια απελευθέρωσε την Κατερίνη στις 16-10-1912. Μετά το 1900 περίπου ο Όλυμπος χρησιμοποιήθηκε και για κρησφύγετο ληστών που έδρασαν στην περιοχή, όπως ο Λιόλιος, ο Γκαντάρας, ο Μπαλαμπούρας, ο Τζατζάς και οι Μπαμπάνης, Τσιαμίτας και Γιαγκούλας που σκοτώθηκαν κοντά στην Κλεφτόβρυση, νότια της Βροντούς (20-9-1926).

Στο Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και κατά την εισβολή των Γερμανών στην Ελλάδα, έγιναν στα μέσα Απριλίου 1941 σημαντικές μάχες στην περιοχή του Ολύμπου και Κάτω Ολύμπου. Ο Ελληνικός Στρατός, βοηθούμενος και από δυνάμεις Νεοζηλανδών και Αυστραλών κατόρθωσε να επιβραδύνει για λίγο την προέλαση του γερμανικού στρατού προς τα νότια. Τελικά όμως οι Γερμανοί πέρασαν και τον Όλυμπο υψώνοντας μάλιστα και τη γερμανική σημαία στην ψηλότερη κορυφή του (16-4-1941). Κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής, ο Όλυμπος υπήρξε και πάλι το ορμητήριο και το κρησφύγετο των ένοπλων αντάρτικων ομάδων που είχαν σχηματιστεί από το 1942 στον Κάτω Όλυμπο και στη νότια πλευρά του Ολύμπου (Καράλακκας, Μπιχτέςι Καρυάς κ.α.), με αποτέλεσμα χωριά και μοναστήρια του Ολύμπου να πυρποληθούν και να βομβαρδιστούν από τους κατακτητές (τον Απρίλιο του 1943), όπως έγινε και σε πολλά άλλα μέρη της Ελλάδας. Η γερμανική κατοχή διήρκεσε 3,5 χρόνια, μέχρι τον Οκτώβριο του 1944 που η Ελλάδα απέκτησε πάλι την ελευθερία της.

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

ΤΟ ΟΡΕΩΝΥΜΙΟ ΟΛΥΜΠΟΣ

Η ονομασία Όλυμπος (πρωτο)εμφανίζεται κατά τον 14ο-13ο π.Χ. αιώνα στα λεγόμενα «Ορφικά κείμενα» (Αργοναυτικά - Ύμνοι - Λιθικά), που αποτελούν τις παραδόσεις (διδασκαλία) του μυθικού ποιητή και «θεού» Ορφέα. Στα αποκαλυπτικά αυτά κείμενα ο Όλυμπος αναφέρεται αρκετές φορές, όπως:

«..... Ούλύμπου δέ βαθυσκοπέλου πρηῶνας έρυμνούς» (Αργοναυτικά στ. 466),
«..... ὄς ναίεις κορυφαῖος ἐπ' Ούλύμπιοι καρήνων» (Ύμνος XVII - Ποσειδῶνος θυμίαμα),
«..... οὐδέ τις ἄλλος ἀθανάτων, οἷ ἔχουσι κάρη νιφόντος Όλύμπου» (Ύμνος LIX - Μοιρών θυμίαμα),
«..... Ἴξεν ἄγων εἰς Όλυμπον ἀγάννιφον» (Λιθικά στ. 9),
«..... πρόφρων ὦπασα λααν Όλύμπιον αἰτήσαντι» (Λιθικά στ. 682) κ.ά.

Αργότερα, κατά τον 9ο π.Χ. αιώνα, ο μέγιστος ποιητής όλων των εποχών Όμηρος, στα δύο αριστουργηματικά έπη του «Ιλιάς» και «Οδύσσεια» αναφέρει πολλές φορές και με αρκετά κοσμητικά επίθετα τον Όλυμπο (Όλυμπον & Ούλυμπον & Ουλύμποιο). Το ίδιο κάνει τον επόμενο αιώνα και ο άλλος μεγάλος επικός ποιητής Ησίοδος, στα δύο μεγαλειώδη έπη του «Έργα και Ημέραι» και «Θεογονία» (Όλυμπος & Ουλύμποιο).

Επίσης, όλοι σχεδόν οι αρχαίοι συγγραφείς μνημονεύουν τον Όλυμπο, όπως οι Ηράκλειτος, Μουσαίος, Αισχύλος, Πίνδαρος, Σοφοκλής, Αριστοφάνης, Ευριπίδης, Ηρόδοτος, Θουκυδίδης, Πλάτων, Ξενοφών, Θεόφραστος, Αριστοτέλης (Όλυμπον & Ούλυμπον & ετύμως ουρανόν), Απολλώνιος ο Ρόδιος, Ερατοσθένης, Πολύβιος, Απολλόδωρος, Στράβων, Διόδωρος, Οβίδιος, Πλούταρχος, Πausανίας, Αθήναιος, Δίων, Αιλιανός, Λουκιανός, κ.ά.

Στα 4 ονομαστά λεξικά των επόμενων αιώνων ο Όλυμπος αναφέρεται ως εξής:

1. Το αρχαιότερο λεξικό που έχει βρεθεί το «Λεξικόν κατά στοιχείον της τε Ιλιάδος και Οδυσσεΐας» του Απολλώνιου του Σοφιστή (1ος αι. μ.Χ.) αναφέρει: Όλυμπος = όρος Μακεδονίας.
2. Το λεξικό του Ησύχιου του Αλεξανδρέως (5ος αι.) γράφει: Όλυμπος = ουρανός, θεού οικητήριον και όρος εν Μακεδονία.
3. Στα «Εθνικά» του Στέφανου του Βυζάντιου (6ος αι.) αναφέρεται: Όλυμπος, όρος Μυσίας. Αρριανός Βιθυνιακών πρώτω. Οι οικούντες Ολυμπηνοί. Έστι και πόλις Παμφυλίας. Στράβων ιδ το εθνικόν όμοιον.
4. Το λεξικό σουΐδα ή «Σουΐδα» (10ος αι.) γράφει: Όλυμπος = ουρανός, θεού οικητήριον.

Για τη σημασία και την προέλευση της λέξης Όλυμπος, εκτός της αναφερόμενης αρχικής σημασίας Ουρανός (Ησίοδος, Αριστοτέλης κ.ά.), υπάρχουν και οι εξής σύγχρονες εκδοχές:

1. Ο φιλόλογος και καθηγητής της Αναγέννησης Μάρκος Μουσουρός στο «Etymologicum Magnum Lexicon» γνωστό και ως «Ετυμολογικόν Μέγα κατά αλφάβητον, πανύ ωφέλιμον» - Βενετία 1499, αναφέρει (623,6): Όλυμπος = δύο σημαίνει, τον ουρανόν και το υψηλότατον όρος του Ολύμπου. Είρηται παρά το ολολαμπής είναι τοις άστροις, ή παρά το ολλύειν τους ώπας δια του κρύους. Και η μεν πρώτη ετυμολογία μόνον τω του ουρανού αρμόζει σημαιομένω, η δε ετέρα και τω όρει, ως αγχινεφεί και ουρανομήκει όντι.
2. Ο Γερμανός φιλόλογος και γλωσσολόγος Georg Curtius στο βιβλίο του «Grundzüge der griechischen Etymologie» - 5η έκδ. Leipzig 1879 (σ. 265) αναφέρει ότι η λέξη Όλυμπος προέρχεται από τη ρίζα λαμπ = λάμπω, θεωρώντας το ό ως ευφωνικόν και το υ ως αιολικόν.
3. Ο γλωσσολόγος και λογοτέχνης Μένος Φιλήντας στο βιβλίο του «Γλωσσογνωσία και Γλωσσογραφία (Ελληνική)» - Αθήνα 1924 (τ. Α, σ. 223-224) δημοσιεύει ένα γράμμα που έστειλε στον Marcel Kurz (Ελβετός τοπογράφος και μελετητής του Ολύμπου) σε απάντηση του από 12-2-1922 δικού του, όπου απορρίπτει την παραγωγή του Ολύμπου από το λάμπ-ω και τα όμοια, γιατί α) αντιστρατεύεται σε θεμελιακούς φθογγολογικούς νόμους της Ελληνικής και β) πολλά ονόματα βουνών, ποταμών και γενικά τοποθεσιών της αρχαίας Ελλάδας είναι λέξεις λαών που κατοίκησαν αυτά τα μέρη πριν τα καταλάβουν οι Έλληνες και όπως φαίνεται είναι της σημιτικής ομογλωσσίας, π.χ. Ελευσίς, Ελικών, Ελάτεια και Ελάτρεια, Ελυμία, Έλυρος, Έλωρος, Αλφειός, Αλιφήρα, Αλιάκμων κ.ά. που έχουν ως πρώτη συλλαβή το σημιτικό άρθρο el ή al.

Συνεχίζοντας ο Μ. Φιλήντας αναφέρει ότι η ονομασία Όλυμπος ή Ούλυμπος είναι δύο σημιτικές λέξεις κατά παράθεση - Uluwen ή uluen, ulu - που σημαίνουν όλες ψηλά και - bas ή bos - που σημαίνουν τη δύναμη και μάλιστα τη θεοτική. Έτσι λοιπόν Uluen-bas ή Ulumbos Ούλυμπος ή Όλυμπος = η εν ύψει δύμαμς. Και όπως φαίνεται δεν είναι οι Έλληνες που τοποθέτησαν τους θεούς πάνω στον Όλυμπο, αλλά τους βρήκαν ήδη τοποθετημένους από τους προκάτοχους. Επίσης από το uluen προέρχεται και το όνομα του βουνού Ωλενος της Πελοποννήσου και όχι από το ωλένη όπως υποστηρίζεται.

4. Ο Βέλγος Louis Deroy, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Λιέγης, στην ανακοίνωσή του «Reflexions sur le nom de l' Olympie» στο 10ο διεθνές συνέδριο Ονοματολογίας στη Βιέννη το 1969 υποστήριξε ότι η λέξη Όλυμπος είναι όνομα ελληνικό και όχι προελληνικό. Προέρχεται από το θέμα (ρίζα) Ολ - Ολφ (= κόβω) και το μόρφημα *nkwos, λατιν. nquus, που δηλώνει τόπος. Έτσι το όνομα Όλυμπος σημαίνει «ο τόπος που κόβει - χωρίζει τη χώρα και εμποδίζει τη διάβαση». Ο L. Deroy αναγνώρισε στο μυκηναϊκό ο-ru-wo-qa τον τύπο ολwoηkwos που «πειθεί» για τη ρίζα (θέμα) olfo με τροπή του δεύτερου ο σε γ δίπλα στα χειλικά. Τα παραπάνω αναφέρονται από τον καθηγητή Ι. Θωμόπουλο στην περιοδική έκδοση της Ελληνικής Ονοματολογικής Εταιρείας «Ονόματα», τ. 4, 1972, σ. 66

5. Ο τοπογράφος - μηχανικός και συγγραφέας, ερμηνευτής των τοπωνυμίων της Βαλκανικής χερσονήσου και γνώστης όλων των γλωσσών αυτής Σωκράτης Λιάκος σε επιστολή του από 14-11-1983 (απάντηση σε σχετικό ερώτημά μου) αναφέρει ότι σύμφωνα με τον Στράβωνα το ορεινό Όλυμπος το είχαν επίσης δύο βουνά της Κύπρου, ένα της Κιλικίας, ένα της Παμφυλίας, ένα της Ισαυρίας και ένα της Λυκίας, που όλα τους είναι βουνά της μεσημβρινής Μικρασιατικής παραλίας. Επί πλέον το είχαν 6-7 λόφοι της χώρας των αρχαίων Τρώων (κατοπινής Μυσίας), ο μέγιστος ορεινός όγκος της Κρήτης Ίδη (4 λόφοι) και ο Βιθυνικός (ή Μυσικός) ορεινός όγκος (που θεωρούνταν επί πλέον και ιερό βουνό σαν το Μακεδονικό Όλυμπο) τον οποίο είχαν βαφτίσει έτσι οι «κατακτητές» της Μακεδονίας Παίονες που κατά τον Ηρόδοτο ήταν Τεύκροι ή Μυσοί Τρωαδίτες.

Σημείωση : Όλυμπος λεγόταν και το όρος Λύκαιον στην Αρκαδία (Απολλώνιος ο Ρόδιος & Πausanias «Αρκαδικά», 38,2), ένας λόφος στην αρχαία Πίσα της Ήλιδας (Αριστοφάνης & Στράβων, βιβλ. 8, στ. 356), το όρος Όλυμπος στην Εύβοια (Εστιαίας, πόλις Ευβοίας - Στέφανος Βυζάντιος), καθώς και ένας λόφος του Πάρνωνα στην αρχαία Σελλασία (Λακωνία) (N. Hammond: «Το Μακεδονικό κράτος», 1989 & M. Μιχαλόπουλος: «Είς το όνομα του Λυκούργου», 2009). Οι Όλυμποι στην Αττική, Σκύρο, Λέσβο, Χίο και Κάρπαθο μάλλον είναι μεταγενέστερες ονομασίες. Επίσης υπάρχει και Όλυμπος (Elimbo) στην Καλαβρία της Κάτω Ιταλίας.

Όλα αυτά πιστοποιούν, κατά τον Σ. Λιάκο, ότι η ονομασία Όλυμπος πρέπει να ήταν λέξη κάποιας από τις γλώσσες που μιλούσαν οι σύγχρονοι των Χετταίων, 1800-1200 π.Χ. (αιολόφωνοι) κάτοικοι της δυτικής και νότιας ακτής της Μικράς Ασίας. Λείψανα των εκεί αρχαίων λαών ήταν στα χρόνια της Μακεδονοκρατίας οι Ίσαυροι, οι Πισίδαι, οι Πάμφυλοι, οι Λυκάονες, οι Λύκιοι, οι Καρολέλεγες και οι Τυρσηνοί (ή Τυρρηνοί ή Ετρούσκοι), μοίρες των οποίων ζούσαν στη χερσόνησο του Άθω, και κατά το 2ο μ.Χ. αι. και στη Θεσσαλία.

Το όνομα Όλυμπος πρέπει να ήταν ομόρριζο με την ελληνική λέξη λοβός = παν άκρον και της λέπας = υψηλόν, ακρότατον (όλες του Ησύχιου), με τη λατινική limbus = άκρον, χείλος και με την ταυτόσημη αραβική leb. Επί πλέον οι Αραβοφοίνικες, φορείς της θρησκείας του Διονύσου (από το 2200 π.Χ.) παρετυμολόγησαν το όνομα Όλυμπος από τις σημαντικές λέξεις Eloiim-ab ή Eloiim-ba = θεών τόπος-κατοικία, απ' όπου ασφαλώς και ο τύπος Έλυμπος. Η ταύτιση του Ολύμπου με τον ουρανό πιθανώς προέκυψε, πάντα κατά τον Σ. Λιάκο, από παρετυμολόγηση της αρχαίας «ινδοευρωπαϊκής» λέξης αράνγα = μεγάλο δασόβουνο (απ' όπου και το αρχαίο όνομα Αροάνεια του Χελμού).

6. Ο Γιώργος Τσουκνίδας, συντάκτης του Ιστορικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών, στο άρθρο του «Όλυμπος: Ετυμολογικές προσεγγίσεις», που δημοσιεύθηκε στην περιοδική έκδοση «Ονόματα», τ. 13, 1989-1990, σ. 285-291, αναφέρει και άλλες ερμηνείες που έχουν δοθεί για τον Όλυμπο, όπως π.χ.:

α. του Alfred Döhning (1912) που υποστήριξε ότι το Όλυμπος προήλθε από έναν υποθετικό τύπο *Ο-Φλονος σχετικό με τα Φέλχανος και λατινικά Vulcanus και σημαίνει «βουνό της φωτιάς».

Σημείωση : Σύμφωνα με τον φιλόλογο Γιάννη Μωραλίδη {βλ. άρθρο του: «Φέλχανος - Όλγανος - Vulcanus (ο τρισυπόστατος θεός των Πρωτοελλήνων)» που δημοσιεύθηκε στην περιοδική έκδοση «Ονόματα», τ. 16, 1999-2002, σ. 311-320} Φέλχανος (το επίθετο το Διός στην Κρήτη) είναι πρωτοελληνικός τύπος και στη συνέχεια αιολικός που σημαίνει ο έλκων και εκτοξεύων από του αιθέρος το ουράνιον και κεραύνιον πυρ - ο κεραύνειος και τερπικέρανος Ζευς, ενώ Vulcanus (θεός του πυρός) είναι ο αντίστοιχος με τον Ήφαιστο θεός των Ρωμαίων.

β. του C. Theander (1915) που συσχέτισε τον Όλυμπο με το ολολυγή (και τα συγγενή) και που κατ' αυτόν η λέξη σημαίνει «τόπος οργιαστικής λατρείας». Ως προς το -μπος παρέβαλε τα θρίαμβος, ίαμβος, διθύραμβος κ.ά.

γ. του W. Brandenstein (1954) που συσχέτισε το τοπωνύμιο με το αρχαίο ινδικό lumpati = διερρηγμένος, σπασμένος και τα λατινικά lupro = σπάζω και lupes = βράχος.

δ. του Vladimir Georgiev (1961) που υποστήριξε ότι το Όλυμπος, λέξη πρωτοελληνική, προέρχεται από το Ο-λυμπος = «σπάσμα», σκιστός, κοφτός βράχος, όπως το σανσκριτικό lumpati = σπάζω, συντρίβω και τα λατινικά lupex και lupina = βράχος, από το lupro = σπάζω, κόβω, διακόπτω (& «Ονόματα», τ. 4, 1972, σ. 66).

ε. του C. J. Ruijgh (1967) που αναφέρει ότι σε πινακίδα της Κνωσού υπάρχει ο τύπος u-ru-ri-ja που, αν είναι πλήρης, αντιστοιχεί στο τοπωνύμιο Υλυμπία ή Φρυπία ή σε ένα εθνικό Υλύμπιος ή Φρύπιος που παρήχθη από το τοπωνύμιο Υλυμπος ή Φρύπτες (Ρύπτες ήταν όνομα μιας πόλης της Αχαΐας).

στ. του Martin Nilsson (1979) που αναφέρει ότι το όνομα Όλυμπος είναι με βεβαιότητα ένα από τα πολλά προελληνικά ονόματα τα οποία πήρε η ελληνική γλώσσα από τους παλαιότερους κατοίκους της χώρας.

Συνεχίζοντας, διευκρινίζει ότι όλες οι προσπάθειες να βρεθεί μία πιθανή ετυμολογία σε συνδυασμό με ελληνικές λέξεις ή ρίζες αποβήκαν μάταιες. Η ίδια η μορφή του φαίνεται να κάνει πιθανή την προελληνική του προέλευση και η ευρύτερα διαδεδομένη συχνότητα του ονόματος στη δυτική Μικρά Ασία ταιριάζει θαυμάσια με αυτή τη γνώμη. Το συμπέρασμα είναι εγγυημένο ότι Όλυμπος είναι μία προελληνική λέξη που σημαίνει «βουνό».

7. Ο φιλόλογος Ιωάννης (Γιάννης) Μωραλίδης σε διάφορα άρθρα του {Ο Ήλιος της Μακεδονίας είναι ο Όλυμπος, Ο Όλυμπος-Ήλιος σύμβολο των Πρωτοελλήνων, Όλυμπος (Ο Ήλιος των Πρωτοελλήνων)} που δημοσιεύθηκαν στην εφημ. «Λαός» Ημαθίας την 31 Μαρτ. 1993 και στο περιοδ. «Δαυλός», τ. 138, Ιούν. 1993, στην εφημ. «Ημερησία» Βέροιας στις 26 & 27 Αυγ. 1995 και στο βιβλίο «Πανελλήνων Θρακών Απαύγασμα» - Βέροια 1993 υποστηρίζει ότι το ορεινό Όλυμπος - Όλυμπος δεν είναι ούτε προελληνικό, όπως υποστηρίζεται από πολλούς, ούτε - πολύ περισσότερο - σημαντικό, αλλά αντίθετα αποτελεί σχηματισμό ελληνικότατο και μάλιστα πρωτοελληνικό και ταυτίζεται σημασιολογικά με την έννοια Ήλιος. Πιο συγκεκριμένα: το όνομα Ούλυμπος - Όλυμπος ανάγεται ευθέως στο σύνθετο σχηματισμό Εύ-λαμπ-ος (από το ομηρικό λάμπω), ο οποίος στη συνέχεια εξελίσσεται φωνολογικά και διαμορφώνεται ως εξής: με ετεροίωση Ού-λαμπ-ος, με προοδευτική αφομοίωση, και ίσως αιολικά, Ούλυμπος και τελικά με απλοποίηση Όλυμπος = ο ευλαμπής και εύλαμπρος Ήλιος (βλ. λέξη λαμπίας = ήλιος του Ησύχιου).

8. Ο ερευνητής της Ακαδημίας Αθηνών Γεώργιος Ντελόπουλος, σε ανακοίνωσή του στο Ζ' συνέδριο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ελασσόνα 1994 υποστηρίζει ότι σύμφωνα με τη γραμμική (Κρητομυκηναϊκή) γραφή Β, που αποκωδικοποιήθηκε το 1953, η μυκηναϊκή γλώσσα έχει για τη λέξη Όλυμπος τη ρίζα στο Όλυμπ, που σημαίνει χαράδρα ή σχίσμα ενός βράχου και αν το λάμδα το κάνουμε ρο, όπως γίνεται στη διαλεκτολογία, έχουμε τη ρίζα ριμπ, ρουμπ που σημαίνει βράχος. Άρα έχουμε δύο πιθανές σημασίες της λέξης Όλυμπος: ή σημαίνει βράχος ή χαράδρες ή το άνοιγμα που βλέπει κανείς όταν πηγαίνει στον Όλυμπο από Μακεδονία, Δίον, Λιτόχωρο, Σκοτίνα.

9. Ο ερευνητής Σημαιοφόρος Θεολόγος στο βιβλίο του «Αποκωδικοποιήσεις Θεογονίας Ησιόδου» - Αθήνα 1998 αναφέρει (σ. 479) ότι ο Όλυμπος δηλώνεται ως Ο = ουράνιος χώρος και Λυμπος = όπου λάμπουν ηλιακά σώματα. Οι αστέρες θεοί είναι Ήλιοι και Ολύμπιοι Θεοί και εξ αυτού δε του λόγου είναι «δωτήρες εάων, δηλαδή πάντων των εν τη φύσει ενεργειών». Στο δε βιβλίο του «Το ελληνικόν αλφάβητον αποκαλύπτεται» - Δ' έκδ. Αθήνα 2002 υποστηρίζει (σ. 120-122) ότι ο Όλυμπος της Πιερίας εικονίζει τον ουράνιο Όλυμπον που είναι ο ουράνιος Θεός. Ο ουράνιος Όλυμπος ως ουράνιος χώρος είναι ο ΛΑ ουρανός που τον ονομάζει Τρίτον Ουρανόν που καλείται και Ωκεανός. Ο Όλυμπος λοιπόν ή Όλυβος, ως λεξική παράσταση παράγεται εκ της ΔΑ ΛΑ ΒΑ που σύμφωνα με το μυστικό κώδικα περιέχει τις έννοιες Δίας = δομητής, ΛΑ = υγρά ύλη-νερό και ΒΑ = βοή, δηλαδή η δόμηση της υγρής ύλης δια βοής.

10. Ο Καθηγητής γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Γεώργιος Μπαμπινιώτης στο «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας» - Αθήνα 1998, αναφέρει ότι η λέξη Όλυμπος είναι προελληνικό τοπωνύμιο αγνώστου ετύμου, του οποίου η αρχική σημασία θα πρέπει να ήταν απλά «βουνό» και στο «Ετυμολογικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας» - Αθήνα 2009 αναφέρει ότι το τοπωνύμιο Όλυμπος αποτελεί όρο του προελληνικού υποστρώματος που μάλλον σήμαινε απλώς «βουνό».

Τελικά, όπως αποδεικνύεται από όλα τα πανάρχαια κείμενα, η ονομασία Όλυμπος σήμαινε στην αρχή Ουρανός και στη συνέχεια η ονομασία δόθηκε στο ψηλότερο βουνό της Ελλάδας. Όσον αφορά δε στην προέλευση της ονομασίας, νομίζω ότι οι διατυπωθείσες απόψεις είναι ασαφείς και ομιχλώδεις. Ίσως στο μέλλον και όταν διερευνηθεί ο προκατακλυσμιαίος πολιτισμός μάθουμε την αλήθεια. Επειδή σε πολλά νησιά ή παράλια (Λέσβος, Χίος, Σκύρος, Κάρπαθος, Εύβοια, Αττική, Κύπρος κ.α.) όπου υπάρχει το τοπωνύμιο Όλυμπος, έχει διασωθεί και η ονομασία Έλυμπος (που δεν αναφέρεται πάντως στα αρχαία λεξικά), μάλλον πρέπει να προέρχεται από την αρχαία αιολική φωνητική μετατροπή - αφομοίωση του Ο σε Ε (Όλυμπος - Έλυμπος, Ορχομενός - Ερχομενός κ.ά.).

Ο Όλυμπος εμφανίζεται σε χάρτες του 16ου αι. ως Altun Oghlu Yaylasi και Turve Yusaldan (Piri Reis), του 17ου αι. ως Lacha (Guillaume de l' Isle) και του 19ου αι. ως Tschele (Ami Boue) και ως Semavatevi (B. Νικολαΐδης). Στα τουρκικά sema σημαίνει ουρανός, semavat σημαίνει ουρανοί και εν σημαίνει οικία, δηλαδή ουράνια οικία ή οικία των θεών και είναι η απόδοση στα τουρκικά της φράσης ουρανός - θεού οικητήριον.

Σημείωση : Στο βιβλίο της Αμαλίας Μεγαπάνου «Πρόσωπα και άλλα κύρια ονόματα μυθολογικά - ιστορικά έως τον 1ο μ.Χ. αιώνα της αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας» - Αθήνα 2006, αναφέρεται ότι το όνομα Όλυμπος στη μυθολογία (ως ανθρωπωνύμιο) το είχαν οι εξής: **1.** Ο γιος του Ηρακλή και της κόρης του Θέσπιου Ευβοίας, **2.** Ένας μαθητής του αυλητή Μαρσούα, **3.** Ένας βασιλιάς της Μυσίας, σύζυγος της Νήπειας κόρης του Ίασου, **4.** Ο παιδαγωγός του θεού Διόνυσου, **5.** Ο σύντροφος της Κυβέλης, από την οποία απέκτησε την Αλκή και **6.** Ο γιος του Σίπυλου και της Χθονίας. Επίσης στους ιστορικούς χρόνους το είχαν και οι: **1.** Ένας αυλητής από τη Φρυγία του 8ου-7ου π.Χ. αι., **2.** Ένας γλύπτης του 4ου π.Χ. αι., **3.** Γιατρός της Κλεοπάτρας του 1ου π.Χ. αι. και **4.** Μάντης του 1ου μ.Χ. αι.

ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ - ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΑ

Εκτός από τη διασωθείσα πανάρχαιη ονομασία Όλυμπος, που είχε δοθεί στο βουνό πριν από 4.000 χρόνια περίπου, φαίνεται ότι δεν έχει διασωθεί άλλο αυτούσιο αρχαίο ορεινό τοπωνύμιο. Το πιθανότερο είναι ότι οι προϊστορικοί αλλά και όλοι οι αρχαίοι λαοί και κάτοικοι της περιοχής, μέχρι και τους βυζαντινούς χρόνους τουλάχιστον, δεν είχαν δώσει ονόματα στις διάφορες κορυφές και τοποθεσίες του βουνού, αφού δεν υπήρχε κάποιος ειδικός λόγος, αλλά τις ανέφεραν όλες, εάν χρειαζόταν, με το γενικό όνομα Όλυμπος.

Αντίθετα, έχουν διασωθεί αυτούσια αρκετά τοπωνύμια από τις χαμηλές περιοχές, όπως είναι οι αρχαίοι οικισμοί Δίον, Λείβηθρα, Πέτρα, Πίμπλεια, Πύθιον, καθώς και οι ονομασίες ποταμών που χρησιμοποιούνται ακόμα και συνήθως μαζί με τα σημερινά τους ονόματα, όπως Συς - Ζιλιάνα, Ελικών - Ορλιάς και Βαφύρας - Χελοπόταμος. Η ονομασία του ποταμού Ενιπέυς / Ενιπέας είναι μεν αρχαία, αλλά δεν λεγόταν έτσι στην αρχαιότητα γιατί δεν αναφέρεται από αρχαίους συγγραφείς (Στράβων, Πλούταρχος, Πausανίας κ.ά.) ούτε από τα διάφορα αρχαία λεξικά (το λεξικό του Ησύχιου - 5ος αι. - αναφέρει μόνο τον Ενιπέα της Θεσσαλίας). Κατά μία εκδοχή είναι ο ποταμός Ελπειός / Elpeus, στα νότια του Δίου (Livius xlin, 7-8) ή Έλπιος (Cassius) και ίσως έχει γίνει κακή απόδοση της ονομασίας Elpeus σε Επείρευς, ή έχει γίνει σύγχυση με τον Ενιπέα, παραπόταμο του Αλφειού, που ήταν κοντά στην Ηράκλεια (αναφερόταν έτσι σε χάρτες και το Λιτόχωρο και ο Πλαταμύνας) και την πηγή Πίερα (δηλ. Πιερία) της αρχαίας Πισάτιδας (σημερινή κοιλάδα Ολυμπίας), όπου λατρευόταν ο Διόνυσος και είχε δύο λόφους, την Όσσα και τον Όλυμπο, όπως και η Θεσσαλία - Μακεδονία (Pausanias «Ηλιακά» 16,7 & Στράβων βιβλ. 8, στ. 356). Η ονομασία Επείρευς πρωτοαναφέρεται σε χαλκογραφία του C. Cellarius (1774) και μάλλον από τότε ξεκίνησε η λανθασμένη ονομασία για το ποτάμι του Λιτοχώρου.

Η ονομασία της κορυφής Σκολιό, κατά μία εκδοχή, προέρχεται από τις αρχαίες λέξεις σκολιόν = στρεβλό, ή σκόπελος = υψηλός τόπος, ακρώρεια, πέτρα απ' όπου παρατηρείς τα γύρω. Χαρακτηριστική είναι η φράση των Ορφικών «Ουλύμπου δε βαθυσκοπέλου» (βαθύς = μέγας, υψηλός). Κατά μία άλλη εκδοχή η ονομασία Σκολιό προέρχεται από τη λατινική λέξη scorulus = σκοπιό ή την ιταλική λέξη scoglio = σκόπελος, βράχος (Fr. Stählin - 1924). Ίσως πιο αληθοφανής να είναι η εκδοχή ότι προέρχεται από την ελληνική λέξη σχολείο - σχολειό - σκολιό (Γ. Σωτηριάδης - 1930). Ο H. Barth το 1864 την αναφέρει Skholion (κατά την παράδοση, τα καλοκαίρια γίνονταν μαθήματα από μοναχούς στα παιδιά των βοσκών στην περιοχή αυτή του Ολύμπου).

Η ονομασία της κορυφής Στεφάνι είναι μεν αρχαίας προέλευσης (στεφάνη = εξοχή/προεξοχή όρους), αλλά μάλλον δόθηκε στην κορυφή με τη νεότερη έννοια της λέξης που σημαίνει στέμμα, διάδημα, προεξοχή, γείσο, που ταιριάζει απόλυτα στη μορφολογία της (Γ. Σωτηριάδης - 1930). Ο Fr. Rouqueville το 1810 την αναφέρει Στεφάνια και ο M. Kurz το 1923 Στεφάνι. Στην Πελοπόννησο (Χελμός), στην Αττική (Υμητός), στην Εύβοια (Όχη) και στην Ήπειρο (Νότια Πίνδος) υπάρχουν τα τοπωνύμια Στεφάνι και Στεφάνια για παρόμοιας μορφολογίας κορυφές.

Από τα νεότερα τοπωνύμια του Ολύμπου είναι και το όνομα Μύτικας της ψηλότερης κορυφής του, που πρωτοαναφέρεται από τον M. Kurz μόλις το 1923 και δεν είναι σλάβικο (Mitka) όπως ισχυρίζεται, αλλά είναι ελληνικό, από το μυττίς - μυττός = μύτη, που σημαίνει οξύ άκρο ή αιχμηρή κατάληξη κορυφής, βράχου, στεριάς, που ταιριάζει απόλυτα στη μορφολογία της κορυφής αυτής (Γ. Σωτηριάδης - 1930). Σε πολλά μέρη της Ελλάδας υπάρχει η ονομασία Μύτικας ή Μύτ'κας (όπως μερικοί το προφέρουν) για κορυφές ή ακρωτήρια.

Ελληνικά, αρχαίας προέλευσης, είναι τα τοπωνύμια (ολόκληρα ή κατά το ήμισυ) : Άζωρος, Αίσων, Αλαταριά, Αναβρυκό, Ανάθεμα, Ανατούμπαρο, Βαθύρεμα, Βαφύρας, Βόλος, Βροντού, Βρυσσοπούλες, Βρυσούλα, Βρυσούλες, Βύθος, Γραμμένη Πέτρα, Διακόπι, Διακόπτης, Δίον, Δόξα, Δρίμα, Ελικών, Έλος, Ενιπέυς, Εννέα Πύργοι, Ευδιερον, Ζυγός, Θεσσαλία, Ίσωμα, Κακόλακκος, Καλλιθέα, Καλύβα, Καλύβια, Καμίνια, Καρυά, Καρυές, Καστάνα, Καστανιές, Κεραμίδι, Κερί, Κίτρος, Κόκκαλα, Κοκκινόλοφος, Κοκκινόπετρα, Κοκκινόπηλος, Κοπρές, Κόρακα, Κορακοφωλιά, Κουφός, Κρυόβρυση, Κώνωπες, Λαγοπήγαδο, Λαγούδια, Λαιμός, Λάκκος, Λάπατα, Λείβηθρα (Λίβηθρα), Λεπτοκαρυές, Λεύκα, Λιανοξυά, Λιβαδάκι, Λιτόχωρο, Μακεδονία, Μαλαθριά, Μάνδρες, Μέγα, Μονή, Μύλος, Μύτικας, Νάνα, Ξερολάκκι, Ξηρόλακκος, Ξιδιάς, Ξυλιάς, Όλυμπος, Οξυά, Οξυώνας, Πάγος, Παλιοκόπρι, Πάνθεον, Πελεκούδια, Πέτρα, Πιερία, Πίμπλεια, Π(ι)νάκια, Πλύμα, Πόρος, Πρένια, Πύθιον, Πυζάρι, Πύργος, Ρούδι, Σαλατούρα, Σέλωμα, Σκαμνιά (Συκαμινέα), Σκολιό, Σπήλια, Σπηλιά, Σταλαματιά, Σταυρός, Στεφάνι, Στήθωμα, Στράγγος, Συς, Τούμπα, Τρανή, Τρόχαλο, Χάβος, Χελοπόταμος, Χονδρομεσοράχη και Χούνη.

Ελληνικά, μεσαιωνικής προέλευσης, είναι τα τοπωνύμια (ολόκληρα ή κατά το ήμισυ) : Αλώνι, Αντάρηδες ή Αντάρτες, Άνω Πηγάδι, Βράχη (Βράχια), Βρομονέρι, Γαλανί, Γομαρόσταλος, Γούρνα, Γουρούνα, Δαμασκηνιές, Διάβα, Διασέλα, Διάσελο, Δραγασιά, Ζερβόμυλος, Ζωνάρια, Καλάγια, Καλόγηρος, Καμάρια, Καρούτια, Κατάρτι, Κάτω Πηγαδάκι, Κελανίτη, Κελλί, Κοπάνες, Κορομηλιά, Κορομηλιές, Κρεβάτια, Μαγούλες, Μάννα, Μαντρινιά, Μαυρόλογγος, Περιβόλι, Πηγαδούλι, Πριόνια, Σαμάρι, Σούδα, Στάλος, Σταυροπηγιά, Τηγάνια, Τσουκνίδα, Φλάμπουρο, Χαρβαλόβρυση και Χτένια.

Λατινικής προέλευσης είναι τα τοπωνύμια : Βουλγάρα ή Βουργάρα, Καμπάνα, Κανάλια, Καστρί, Κόκκα, Πόρτα, Σκάλα, Τουρτοφωλιά, Φούρνοι και Φραψί.

Αρωμαυνοικής (Κουτσοβλάχικης) προέλευσης είναι τα τοπωνύμια : Βαρ(ι)κό, Βδι ή Βντι, Βλάχα, Γκαβός, Καρδάρα, Κουρί, Κρούτσι, Μάλτα, Ντριστελά, Ορτζίνι ή Ουρτζίν, Οτζάκ ή Ουτζά, Ουτζάκια, Πάδες, Πετρόστρουγκα, Σκούρτα, Τσούκα ή Τσιούκα και Τσούμα ή Τσιούμα.

Αλβανικής - αρβανίτικης προέλευσης είναι τα τοπωνύμια : Γκορτσιά, Σπιθάρι και Τσοκανάρα.

Σλαβικής προέλευσης είναι τα τοπωνύμια : Βάλτος, Βο(υ)ρτόπα, Γκόλιανη, Γκόλνα, Γολόσι, Γούλενα, Ζιλιάνα, Ζιλινιά, Ζιλνιά, Καραούλι, Λόκοβη, Μπάρα, Πισιτριά, Πολιάνα, Ραδομίρ, Σέλος, Τοπόλια και Τοπόλιανη.

Τουρκικής προέλευσης είναι τα τοπωνύμια : Αράπης, Αραπλάκος, Βακούφι, Γκαλντ(ε)ριμά, Ζεμπίλι, Καγκέλια, Καζάνια, Καρακόλι, Κατραμαριά, Καφενείο, Λούκι, Μπιχτέσι, Ντελή, Οντάς, Σαράϊ, Σουλουμάδα, Ταμππούρια και Χότζας.

Πολλά τοπωνύμια του Ολύμπου αφορούν ονόματα (ανθρωπωνύμια):

Αρματολών και Αγωνιστών, όπως Άνθιμος, Γιάννακας, Γκέκας, Καλόγηρος, Κώπτας, Λιάκος, Ναούμ, Παπαδήμος, Παπάς, Παππούς, Πατραλέξης, Ρήγας, Φράγκος και Χριστάκης.

Κατοίκων και κτηνοτρόφων, όπως Αρβανίτης, Βρίγκας, Γρίβας, Ζ(ι)ανούλης, Καζακλάρης, Καλαμαράς, Κανάκης, Καραγιάννης, Καραγκούνης, Καραϊσκίνης ή Καραϊσκος, Καρατζάς, Κοκκίνης, Κοκκώνας, Κωστής, Λογοθέτης, Μαγαλιάς, Μάγγος, Μανώλης, Μπαρμπαλάς, Μπέλλης, Νταρίβας ή Δαρίβας, Παναγιώτης, Παπαζήσης, Παπαμίχος, Παπλιάς, Πασχάλης, Πολύζος, Σαμαράς, Σαφέτης, Σπαθούλας, Τατσόπουλος, Τσαμπάς, Τσουρέκας, Φαργκάνης και Χρόνης ή Χριάνης.

Επίσης, τα τοπωνύμια (παλαιά και νέα) του Ολύμπου μπορούν να διακριθούν και σε:

Εδαφώνυμια (τοπογραφικά - γεωγραφικά), όπως Ανατούμπαρο, Βαθύρεμα, Βουρτόπα, Βύθος, Γούρνα, Γραμμένη Πέτρα, Γυμνοκορυφή, Διάβα, Διακόπι, Διασέλα, Διασταύρωση, Ζυγός, Ζωνάρια, Ίσωμα, Ίτσουμα, Καγκέλια, Καζάνια, Κακόλακκος, Κακόσκαλα, Κανάλια, Καραούλι, Κόκκα, Κοκκινόβραχος, Κοκκινόγεια, Κοκκινόλοφος, Κοκκινόχωμα, Κομμένη Πέτρα, Κρεβάτια, Λαιμός, Λάκκος, Λιβαδάκι, Λούκι, Μαγούλες, Ξεροκάμπι, Ξερολάκκι, Πλιάκα, Πνάκια, Σαμάρι, Σέλωμα, Σκάλα, Σκαμνιά, Σμίξη, Σούδα, Σπήλια, Σπιθάρι, Στριβάδα, Τούμπα, Τσούκα, Τσούμα, Χάβος, Χονδρομεσοράχη και Χούνη.

Υδρωνύμια, όπως Αγίασμα, Αγιονέρι, Αναβρυκό, Άνω Πηγάδι, Ασπροπόταμος, Βάλτος, Βαρικό, Βρομονέρι, Βρυσσοπούλες, Βρυσούλα, Γυφτοπήγαδο, Έλος, Κανάλια, Κάτω Πηγαδάκι, Κλεφτόβρυση, Κρήνη, Κρούβρυση, Μακρύρεμα, Μάννα, Μπάρα, Νερότοπος, Ντριστελά, Πηγάδια, Πηγαδούλι, Πόρος, Σταλαματιά και Στράγγος.

Φυτωνύμια, όπως Αγριοσπάνακα, Γαβρόλακκα, Γάβρος, Γκορτσιά, Δαμασκηνιές, Ζιλιάνα, Ζιλινιά, Ζιλνιά, Ίταμος & Ίτανος, Καναπίτσα, Καρυά & Καρυές, Καστάνα & Καστανιές, Κολοκυθιές, Κορομηλιά & Κορομηλιές, Κράνα & Κρανιά, Λάπατα, Λεπτοκαρυά & Λεπτοκαρυές, Λεύκα, Λιανοξυά, Μαλαθριά, Νάνα, Οξυά & Οξυές, Οξυώνας, Πλατανιάς, Πυζάρι, Ρούδι, Σκαμνιά (Συκαμινέα), Τοπόλια, Τοπόλιανη, Τσουκνίδα και Φραψί.

Ζωωνύμια, όπως Αρκουδοσπηλιά, Βουλγάρα, Γουρούνα, Ζοφοπούλι, Καβουρόλακκα, Κόρακα, Κορακοφωλιά, Κώνωπες, Λαγοπήγαδο, Λαγούδια, Ρίτσος, Σκούρτα, Τουρτοφωλιά, Τσακαλότρυπα και Χελοπόταμος.

Αγροτικά - κτηνοτροφικά, όπως Αγαστέρνες, Αλαταριά, Γομαρόσταλος, Καλύβα, Καλύβια, Καμίνια, Καρδάρα, Καρδαράς, Καρούτια, Κατραμαριά, Κοπάνες, Κοπρές, Μάνδρες, Μαντρινιά, Ουτζάκια, Παλιοκόπρι, Πελεκούδια, Πετρόστρουγκα, Πριόνια, Στάλος και Τσοκανάρα.

Εκκλησιαστικά (αγιωνύμια - ναωνύμια), όπως Αγία Βαρβάρα, Αγία Ζώνη Θεοτόκου, Αγία Κόρη, Αγία Κυριακή, Αγία Μακρίνα, Αγία Μαρίνα, Αγία Ματρώνα, Αγία Παρασκευή, Αγία Σολομονή, Αγία Σοφία, Αγία Τριάδα, Άγιοι Απόστολοι, Άγιοι Θεόδωροι, Άγιοι Πάντες, Άγιοι Ταξίαρχες, Άγιος Αθανάσιος, Άγιος Αντώνιος, Άγιος Βασίλειος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Δημήτριος, Άγιος Διονύσιος, Άγιος Ελευθέριος, Άγιος Ηλίας, Άγιος Ιωάννης, Άγιος Ιωάννης Θεολόγος, Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος, Άγιος Κωνσταντίνος & Ελένη, Άγιος Μηνάς, Άγιος Νεκτάριος, Άγιος Νικόλαος, Άγιος Παΐσιος, Άγιος Παχώμιος, Άγιος Σπυρίδων, Άγιος Στέφανος, Άγιος Χαράλαμπος, Αηλιάς, Ανάληψη, Αρχάγγελοι Μιχαήλ & Γαβριήλ, Ασκηταριό, Γέννηση Θεοτόκου, Γέννηση Χριστού, Εισόδια Θεοτόκου, Κοίμηση Θεοτόκου, Λάζαρος, Μεταμόρφωση, Όσιος Νικάνωρ, Παλαιομονάστηρο, Παλιοκέλλια, Παναγία, Παναγία Φανερωμένη, Προφήτης Ηλίας, Σταυρός, Τίμιος Πρόδρομος και Τίμιος Σταυρός.

Ο ΟΛΥΜΠΟΣ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Τα περισσότερα από τα δημοτικά τραγούδια που αναφέρουν στους στίχους τους τον Όλυμπο είναι τα λεγόμενα κλέφτικα, δηλαδή τραγούδια που εξιστορούν τη ζωή των Κλεφτών και Αρματολών, τη δράση τους, την παλληκαριά τους, τα ανδραγαθήματά τους και το θάνατό τους. Μπορεί στα βουνά της Ηπείρου και των Αγράφων να έδρασαν πιο πολλοί και ίσως πιο ονομαστοί Κλέφτες και Αρματολοί, μπορεί τα δυσπρόσιτα αυτά βουνά να πρόσφεραν με το λαβύρινθο των χαραδρών και των δασών τους περισσότερα και ασφαλέστερα καταφύγια από τον Όλυμπο, αλλά το ιερό αυτό βουνό αναφέρεται με περηφάνεια στα κλέφτικα τραγούδια, ίσως περισσότερο από την αρχαία του φήμη και λιγότερο για την υπεροχή του μεταξύ των βουνών. Από τις πολλές παραλλαγές ή και παραποιήσεις δημοτικών τραγουδιών που υπάρχουν στις διάφορες «Συλλογές», επιλέχθηκαν και αναφέρονται παρακάτω μερικά χαρακτηριστικά αποσπάσματα σχετικά με τον Όλυμπο.

Ο Όλυμπος

Ο Όλυμπος κι ο Κίσσαβος τα δυο βουνά μαλώνουν.
Γυρίζει τότ' ο Όλυμπος και λέγει του Κισσάβου,
μη με μαλώνεις Κίσσαβε κονιαροπατημένε.
Εγώ είμ' ο γέρο Όλυμπος στον κόσμο ξακουσμένος,
έχω σαράντα δυο κορφές και εξήντα δυο βρυσούλες,
κάθε κορφή και φλάμπουρο, κάθε κλαδί και κλέφτης
και στην ψηλή του την κορφή αετός είν' καθισμένος
και 'ς τα νύχια του κρατεί κεφάλι αντρειωμένου ...

Ο Όλυμπος

Ο Όλυμπος κι ο Κίσσαβος τα δυο βουνά μαλώνουν
το πιο να ρίξει τη βροχή το πιο να ρίξει το χιόνι
ο Κίσσαβος ρίχνει τη βροχή κι ο Όλυμπος το χιόνι ...

Ο Πλιάσκας

Πλιάσκα μ' αν θέλεις γιάτρεμα να γιάνουν οι πληγές σου,
έβγα ψηλά στον Όλυμπο, στον όμορφο τον τόπο
αντρείοι 'κει δεν αρρωστούν κι αρρώστοι αντρειώνουν ...

Ο Ζήνδρος

Εγώ μ' ο Λάπας ξακουστός, ο Λάπας ξακουσμένος
μένα με ξέρ' ο Έλυμπος, με ξέρ' η Αλασσόνα
με ξέρ' η μαύρη Λιάκουρα, που τόχ' αρματολίκι ...
Κλαίνε τ' Ολύμπου τα βουνά κι οι ράχες του Κισσάβου
μοιρολογούν οι λαγκαδιές κι ο Σαλαμπριάς βουϊζει ...

Ο Νικοσάρας

Τρία πουλάκια κάθονταν, τα τρι' αράδα-αράδα
τό 'να τηράει τον Όλυμπο, τ' άλλο την Αλασσόνα
το τρίτο το καλύτερο, του Πράβι το γεφύρι ...

Ο Γεωργάκης Ολύμπιος

Αφήνω γεια στον Όλυμπο και γεια στα κορφοβούνια
σε σας λημέρια μ' έρημα, πλατάνια με τους ίσκιους ...
Αφήνω γεια στους σταυραετούς και σ' όλα τα ξεφτέρια ...

Η μάνα των Λαζαίων

Καμάρι των αρματολών ο Όλυμπος μας είναι,
εκεί λιοντάρια κάθονται, εκεί θεριά φωλεύουν ...

Οι Λαζαίοι

Τρία πουλάκια κάθονται στον Έλυμπο, στη ράχη
το 'να τηράει τη θάλασσα, τ' άλλο την Κατερίνα
το τρίτο το καλύτερο μοιρολογάει και λέει:
Τ' είν' το κακό που πάθαμε οι μαύροι οι Λαζαίοι ...

Ο Κλέφτης του Ολύμπου

Ανέβηκα στον Όλυμπο κι αγνάντεψα τριγύρω
απ' το 'να μέρος θάλασσα κι απ' τ' άλλο οι Αρβανίτες
κι από μακριά κλεφτόπουλα με τα σπαθιά στα χέρια ...

Ο αετός

Σαράντα χρόνους έκαμα αρματολός και κλέφτης
κλέφτης ψηλά στον Όλυμπο κι αρματολός στην Πίνδο ...
το μαύρο μου το καύκαλο βαθιά να μου το θάψεις
στου Ολύμπου την πιο ψηλή κι απάτητη κορφούλα ...

Ο αετός

Ένας αητός, χρυσός αητός, αητός με δυο κεφάλια ...
τι να σας πω αδέλφια μου, τι να σας ομολογήσω,
βγήκε στους κάμπους η Τουρκιά, βγήκαν κι οι Γενιτσάροι
κι εγώ πάνω στον Όλυμπο στ' απάτητα λημέρια
εκεί να στήσω φρούρια, να στήσω και παλάτια ...

Ανώνυμο

Δεν τόλπιζα ρε Όλυμπε, το Μάη να σκοτεινιάζεις,
το Μάη να ρίχνεις τη βροχή, το Μάη να ρίχνεις το χιόνι ...

Ανώνυμο

Σε τούτα τα ψηλά βουνά, του Ολύμπου τα πλάγια,
κει που συν τρεις δεν περπατούν, συν πέντε δεν πηγαίνουν.
Εγώ μονάχος πέρασα, πεζός και αρματωμένος,
με τετραπίθαμο σπαθί και τρεις οργιές κοντάρι,
σαράντα αρκούδια σταύρωσα και άλλα τόσα αγρίμια,
κανένα δε φοβήθηκα ...

Ο Θούριος του Ρήγα

Ως πότε παλληκάρια να ζούμεν 'ς τα στενά
μονάχοι σαν λεοντάρια, 'ς ταις ράχαις 'ς τα βουνά;
Σπηλαιίς να κατοικούμεν, να βλέπωμεν κλαδιά; ...
Σουλιώται και Μανιάται, λεοντάρια ξακουστά
ως πότε 'ς ταις σπηλαιίς σας κοιμάσθε σφαλιστά;
Μαυροβουνιού καπλάνια, Ολύμπου σταυραετοί,
κι Αγραφών τα ξεφτέρια, γενήτε μια ψυχή ...

Άλλα κλέφτικα τραγούδια για τον Όλυμπο είναι : ο Λάππας, ο Λιάκος, ο Ρομφής, ο Λάζος, ο καπητάν Τσάμης, ο Γ. Τζαχείλας, ο Παπα Θύμιος Μπλαχάβας, το ανυπότακτο κλεφτόπουλο, ο κλέφτης, ο σκοτωμένος σύντροφος, η επανάσταση του Ολύμπου κ.ά.

Ο ΟΛΥΜΠΟΣ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

Δεκάδες φυσιολάτρεις, αλλά και πολλοί ποιητές, έχουν γράψει για τον Όλυμπο ή αναφέρονται σε αυτόν στα ποιήματά τους, όπως είναι οι : Γ. Αθάνας, Α. Βαλαωρίτης, Α. Γαννάς, Θ. Γρίβας, Φ. Δέλφης, Β. Δημουλάς, Ε. Δικήτας, Κ. Ερασιώτης, Δ. Ζευγώλη-Γλέζου, Φ. Κακαβάς, Ν. Κοντού, Γ. Κορίδης, Κ. Κρυστάλλης, Π. Κυριαζής, Λ. Κωνσταντινίδου, Μ. Κωνσταντόπουλος, Γ. Μακαρόνας, Ι. Μπαρμπαγιάννης, Ρ. Μπούμη-Παπά, Κ. Παλαμάς, Π. Παπάζογλου, Ν. Πετιμεζάς, Α. Προβελέγγιος, Α. Σικελιανός, Κ. Σιώπης, Σ. Σκίπης, Γ. Σταμπολής, Θ. Χαλκιαδούδης, Χ. Χειμώνας κ.ά. Αναφέρονται χαρακτηριστικά αποσπάσματα από διάφορα ποιήματα:

Κατάκορφα στον Έλυμπο

Κατάκορφα στον Έλυμπο θα σήσω κανοκιάλι
να ιδώ την πλάση τωρινά μαζί και περασμένα,
μπας και χωρίσω ένα σκοπό μες στην ανεμοζάλη
που όλο τον κόσμο τυραγνεί και όχι πιο λίγο εμένα ...
Αθάνας Γεώργιος

Τα δυο βουνά (ή για τον Θύμιο Βλαχάβα)

Εβρόντουν κι άστραφταν παντού τα κλέφτικα λημέρια.
Γοργά του Χάρου εθέριζαν τ' αχόρταγα τα χέρια,
κι ήταν ο πόλεμος χαρά, τα φονικά παιχνίδια ...
Με μιας θολώνουν του Ολύμπου τα χιονισμένα φρύδια
και μαύρα νέφη απλώνονται στου Κίσαβου τη ράχη ...
Βαλαωρίτης Αριστοτέλης

Όλυμπος - Βουνό των θρύλων

Βίγλα τ' ουρανού και των αιώνων
λάμποντα Όλυμπε,
απ' το αθεώρητο ύψος σου ... Γερόλυμπε,
απέθαντο βουνό θεών και θρύλων
που τα πετρώματά σου πυργώνουν
τη συνέχεια της Ελλάδας στους αιώνες.
Ερασιώτης Κώστας

Ολύμπιο τραγούδι

Πρώτοι και καλύτεροι δοκιμάσαμε
το αιώνιο ρίγος των αθανάτων.
Πάνω κει στήσαμε τους θεούς μας.
Κορίδης Γιάννης

Η τελευταία ανάβαση

Πορεία μέσα στην παγωνιά, τους αγέρηδες που σφύριζαν,
κάτω από τα ρόμππολα που αγκομαχούσαν.
Αναρρίχηση με κρύο ιδρώτα,
κι όμως ανέβαιναν με το κρυμμένο φυλαχτό του θάλπτους,
μιας μυστικής αγαλλίασης ...
Κυριαζής Παύλος

Όλυμπος

Χιλιотραγουδημένη Όλυμπε, καμάρι της Ελληνικής γενιάς.
Άρχοντα πρώτε, ανάμεσα στους θρύλους των βουνών
που σκιαγραφεί τον ίσκιο σου,
ο ήλιος του μύθου και της ιστορίας ...
Κωνσταντινίδου Λούλα

Φλογέρα του βασιλιά

Στον Όλυμπο όρνια φώλιασαν και λύκοι εκεί μονιάζουν
κι οι λαγκαδιές του αρίφνητες κι ανέγγιαγα τα χιόνια
και τα λημέρια είναι άπαρατα, κι είν' αποφασισμένα
τα παλληκάρια τα γερά με τ' άρματα στα χέρια ...
Παλαμάς Κωστής

Όλυμπος

Θεοί και Κλέφτες γιγάντωσαν της φήμης σου το κάστρο.
Μύθοι και αίμα σκάλισαν της δόξας σου το στίχο ...
Στα βράχινά σου σύνορα φώλιασε του κόσμου η αρμονία
κι' αιώνες γονατίσανε στην κάθε σου κορφή ...
Παπάζογλου Πέτρος

Ανεβαίνοντας στον Όλυμπο

Όλυμπε, ανήφορε του Δία,
το χώμα σου είναι μαύρο
ζυμωμένο μ' όλα τα χινόπρωρα
των καστανιών και των πλατάνων,
και το πόδι χώνεται βαθύτερα από το 'στραγάλι
για να σ' ανεβεί ...
Σικελιανός Άγγελος

Θεσσαλία

Βροχή του Ολύμπου πνίγει την κοιλάδα
το βουνό που το Δία έχει κορφή του.
Φέγγ' η αστραπή σαν καπνισμένη δάδα
μπροστά από την αθάνατη μορφή του.
Μα στης βουνοκορφής του την πεδιάδα,
μόνος τον ήλιο αν χαίρεται λαμπάδα,
στον κεραυνό απολύνει την κραυγή του:
«Κράτει σφιχτά τον πόλεμό σου Ελλάδα !».
Σικελιανός Άγγελος

Θεσσαλία

Νάναι του Ολύμπου κάτασπρες οι πάναγνες κορφές,
του Κίσσαβου να φαίνεται μακρυάθε η πυραμίδα,
νάναι στο φως γελούμενες η Πλάση και οι μορφές
και μέσ' στο χώμα ολόφρεσκη της Δήμητρας η ελπίδα ...
Σταμπολής Γιώργος

Όλυμπος

Βουνά όμορφα μας χάρισε ο Θεός σ' αυτή τη γη
μα τον Όλυμπο τον στόλισε με χάρη περισσή ...
... Και από τα πέρατα έρχονται με δέος οι λαοί
θεούς να ανταμώσουνε στου Ολύμπου την κορφή.
Χαλκιαδούδης Θεόδωρος

Όλυμπος

Πανώριο βουνό,
θεών και ημιθέων ενδιαίτημα,
ηρώων μετερίζι κι ορμητήριο.
Το δυσθεώρητο ύψος σου,
της φυλής μας τη συνέχεια μαρτυρεί ...
Χειμώνας Χρήστος

ΟΛΥΜΠΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Κύριος ζωγράφος του Ολύμπου θεωρείται ο Βασίλης Ιθακήσιος (1879-1977), ο οποίος έζησε τα καλοκαίρια (κατά διαστήματα) σε μία σπηλιά του Ολύμπου, που την ονόμασε Άσυλο Μουσών, από το 1928 μέχρι το 1940.

Εκεί ζωγράφισε εκατοντάδες πίνακες και σκίτσα που τα παρουσίαζε, μαζί με άλλα έργα του από την ελληνική φύση, σε εκθέσεις του στην αίθουσα «Παρνασσός» των Αθηνών, όπως π.χ. το 1930 (17 Οκτ. - 10 Νοεμ.) όπου παρουσίασε 80 έργα του εκ των οποίων 44 είχαν θέμα τον Όλυμπο και το Λιτόχωρο και το 1947 (1-15 Οκτ.) όπου παρουσίασε 75 έργα του. Έγινε παγκόσμια γνωστός τόσο για τα έργα του, όσο και για τη φιλοξενία που πρόσφερε στους επισκέπτες του Ολύμπου.

Χαρακτηριστικά του έργα είναι «Ο Όλυμπος», «Στεφάνι - Θρόνος Διός», «Η κορυφή Σκολιό χιονισμένη», «Η κορυφή Πάνθεον», «Μύτικας και Στεφάνι», «Σκολειό», «Κορυφή Προφήτη Ηλία», «Αι κορυφαί από τη Γκόλνα», «Αι κορυφαί από τη Σκούρτα», «Βράχος Σκούρτας», «Βράχος Βύθου», «Στα πόδια του Ολύμπου», «Τα Καζάνια του Ολύμπου», «Ορθοπλαγιά Γκόλνας», «Το δάσος του Ασύλου», «Το νεκροταφείο των γιγάντων», «Πλαγιές του Ολύμπου», «Μονή Αγίου Διονυσίου», «Άγιοι Απόστολοι», «Αγία Μαρίνα», «Άγιος Αθανάσιος», «Αγία Παρασκευή», «Παναγία», «Μπόρα», «Ρόμπτολο», «Πεύκα στο βράχο», κ.ά.

Έργα του (υπολογίζονται γύρω στα 500) βρίσκονται στο Γηροκομείο Αθηνών, σε ορειβατικούς και φυσιολατρικούς συλλόγους, σε ιδιώτες ορειβάτες και μη, σε δημόσιες και ιδιωτικές συλλογές κ.α. Το 1941 οι Γερμανοί κατακτητές έκλεψαν από το σπίτι του στο Λιτόχωρο όσους πίνακες βρήκαν (που δεν ήταν φυλαγμένοι σε κρύπτες), καθώς και το βιβλίο επισκεπτών της σπηλιάς.

ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ

Ο ζωγράφος και χαράκτης Γιώργος Μόσχος έχει κάνει αρκετά έργα που έχουν σκηνές ή τοπία από τον Όλυμπο, καθώς και ένα μεγάλο χαρακτηριστικό (ξυλογραφία) με τίτλο «Ο Όλυμπος - η στέγη της ελληνικής γης» το 1969 που παρουσιάστηκε στην 11η πανελλήνια έκθεση του Ζαππείου το 1971. Έργα του χαράκτη και ορειβάτη Γ. Μόσχου, που όλα τους απεικονίζουν την ελληνική ύπαιθρο, τη ζωή και τα μνημεία της Ελλάδας (π.χ. οι 21 ονομαστές ξυλογραφίες του Αγίου Όρους) βρίσκονται στις πινακοθήκες αρκετών πόλεων (Αθηνών, Παρισίων, Βοστώνης κ.ά.), καθώς και σε διάφορες «συλλογές».

ΦΙΛΟΤΕΛΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τα Ελληνικά Ταχυδρομεία έχουν κυκλοφορήσει κατά καιρούς γραμματόσημα με θέμα τους τον Όλυμπο και τη φύση του, σχεδιασμένα από σημαντικούς χαράκτες και ζωγράφους (Γ. Βελισσαρίδης, Π. Γράββαλος, Μ. Βαρδοπούλου) όπως το 1970, το 1972, το 1973, το 1974, το 1999, το 2013 και το 2015. Το 2013, με την ευκαιρία συμπλήρωσης 100 χρόνων από την 1η ανάβαση στην κορυφή του, κυκλοφόρησε ομώνυμη σειρά με πολλά είδη φιλοτελικών εκδόσεων (γραμματόσημα, φάκελοι, κάρτες, φυλλάδιο, αφίσα κ.ά.), σχεδιασμένα από τη ζωγράφο - χαράκτρια Μυρσίνη Βαρδοπούλου, η οποία έκανε και ένα χαρακτηριστικό (μεταξοτυπία) σε 50 αντίτυπα, με θέμα τις ψηλές κορυφές του Ολύμπου.

NΟΜΙΣΜΑΤΑ - ΜΕΤΑΛΛΙΑ & ΣΗΜΑΤΑ

Η Τράπεζα της Ελλάδος / Νομισματοκοπείο, το 2005 και στο πλαίσιο της σειράς «Περιβάλλον & Ελληνική Μυθολογία», κυκλοφόρησε αναμνηστική σειρά κοινών νομισμάτων μαζί με αναμνηστικό αργυρό νόμισμα των 10 Ευρώ με τίτλο «Εθνικό Πάρκο Ολύμπου».

Το 2006 κυκλοφόρησε επίσης δύο αναμνηστικά αργυρά νομίσματα των 10 Ευρώ με τίτλο «Εθνικό Πάρκο Ολύμπου» και παραστάσεις «Δίας» και «Δίον» αντίστοιχα.

Η Ομοσπονδία (Ε.Ο.Σ. - Ε.Ο.Ο.Σ. - Ε.Ο.Χ.Ο. - Ε.Ο.Ο.Α.), οι Σύλλογοι, καθώς και διάφοροι φορείς έχουν εκδόσει και κυκλοφορήσει κατά καιρούς διάφορα μετάλλια και σήματα με θέμα τους τον Όλυμπο.

ΑΔΕΛΦΟΠΟΙΗΣΗ ΟΛΥΜΠΟΥ ΚΑΙ ΤΑΙ

Στις αρχές του 2003 η Sui Hui, εμπορική ακόλουθος της Κίνας στην Ελλάδα (2000-2005), κατά τη διάρκεια κοινής επίσκεψής της με τον τότε Γενικό Διευθυντή του Ε.Ο.Τ. Κώστα Κατσιγιάννη στον Όλυμπο, είχε την ιδέα της αδελφοποίησης του Ολύμπου, του βουνού των θεών της αρχαιότητας, με το Tàì Shān (βουνό Tàì), του διασημότερου από τα πέντε ιερά βουνά της Κίνας.

Στις πρωτοπόρες ενέργειες της τότε Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Πιερίας για σύναψη συμφωνιών με την Κίνα για κοινή συνεργασία στους τομείς του τουρισμού, του εμπορίου και του πολιτισμού εντάχθηκε και η προώθηση της ιδέας αδελφοποίησης του Ολύμπου με το βουνό Tàì, σύμφωνα με το πρωτόκολλο συνεργασίας της Πιερίας με την περιφέρεια Shandong που υπογράφηκε στην Αθήνα στις 20-10-2003.

Αντιπροσωπεία της Ν.Α. Πιερίας επισκέφθηκε την Κίνα το 2004, όπου ο τότε νομάρχης Πιερίας Γιώργος Παπαστεργίου και η αντιδήμαρχος Bai Yucui της πόλης Tai'an της περιφέρειας Shandong υπέγραψαν στις 2-12-2004, εκτός των άλλων συμφωνιών, και την έναρξη της αδελφοποίησης του Ολύμπου με το Tàì, με σκοπό την από κοινού προώθηση και ανάπτυξη του τουρισμού.

Στο πλαίσιο δε του διεθνούς φεστιβάλ τουρισμού και της έκθεσης για επενδύσεις και συνεργασία στην περιοχή Tàì, έγινε και μία συνάντηση κορυφής των εκπροσώπων για τη «συνεργασία των φημισμένων βουνών του κόσμου», όπου το 2004 τιμώμενο βουνό ήταν ο Όλυμπος και κύριος ομιλητής ο Γ. Παπαστεργίου που είχε υπογράψει και τη συμφωνία συμμετοχής του Ολύμπου στην παγκόσμια ένωση φημισμένων βουνών.

Το Tàì Shān (υψόμ. 1.533μ., παλ. 1.545μ.) βρίσκεται στην περιφέρεια Shandong (ανατολική περιφέρεια της Κίνας με πληθυσμό 100.000.000 κατ. περίπου) και στην κορυφή του υπάρχει σύμπλεγμα βουδιστικών ναών. Αποτελεί ένα από τα εθνικά πάρκα της Κίνας και έχει ενταχθεί από το 1987 στον κατάλογο των Μνημείων Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO και από το 2006 στον κατάλογο των Γεωπάρκων του Κόσμου.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Αν και υπάρχουν αναφορές από αρχαίους συγγραφείς για «ύπαρξη» θεϊκών δωμάτων και λατρευτικών κέντρων στον Όλυμπο, αν και υπάρχουν μαρτυρίες από σύγχρονους περιηγητές και εξερευνητές του Ολύμπου για υπολείμματα αρχαίων κτισμάτων, αν και έχουν βρεθεί εκατοντάδες κεραμικές πλάκες σε πολλές κορυφές και το κυριότερο βρέθηκαν το 1961-1965 ενεπίγραφες λίθινες πλάκες και νομίσματα στην κορυφή Άγιος Αντώνιος, δεν έχει γίνει μέχρι σήμερα σοβαρή αρχαιολογική έρευνα πάνω στον κύριο όγκο του Ολύμπου.

Αρχαιολογικές έρευνες και ανασκαφές έχουν γίνει και γίνονται (από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης) στο Δίον (βρίσκεται σε υψόμετ. 0 - 20μ., 4χλμ. από τους ΒΑ πρόποδες του Ολύμπου), που ήταν μία σημαντική ιερή μακεδονική πόλη, καθώς και πρωτεύουσα - λιμάνι της αρχαίας Πιερίας (επικοινωνούσε με το Θερμαϊκό κόλπο με τον ποταμό Βαφύρα που τότε ήταν πλωτός) και που είχε ζωή 1.000 περίπου ετών (από τον 5ο π.Χ. αι. μέχρι τον 5ο μ.Χ. αι.). Το Δίον, στη σύγχρονη εποχή, πρωτοαναφέρεται στη χαλκογραφία «Ελλάς, Graecia, Sophiani» του Abr. Ortelius το 1579(+) και την ακριβή του θέση πρωτοκαθόρισε ο W. Leake το 1806 και επιβεβαίωσε αργότερα ο L. Heuzey το 1855. Το 1914 οι A. Plassart και G. Blum μαζί με τον τότε Έφορο αρχαιοτήτων Γ. Οικονόμο συγκέντρωσαν όλο το σωζόμενο επιγραφικό υλικό του Δίου, της Μαλαθριάς και της Καρίτσας, «αντέγραψαν» προσεκτικά τις επιγραφές και τις δημοσίευσαν μαζί με ερμηνευτικά σχόλια.

Οι πρώτες συστηματικές ανασκαφές έγιναν στο Δίον το 1928 και συνεχίστηκαν μέχρι το 1931 από τον καθηγητή Γιώργο Σωτηριάδη, όπου ήρθαν στο φως αρκετά ευρήματα, όπως ένας υπόγειος μακεδονικός τάφος (4ος αι. π.Χ.), μία παλαιοχριστιανική βασιλική, μέρος των τειχών και των λιθόστρωτων δρόμων, ίχνη αποχετευτικών και διοχετευτικών (υδρευτικών) έργων κ.ά. Τότε έγινε και το πρώτο μουσείο του Δίου όπου μεταφέρθηκαν τα ευρήματα της ανασκαφής. Το 1963 ξανάρχισαν οι ανασκαφές από τον καθηγητή Γιώργο Μπακαλάκη και αποκαλύφθηκαν η σκηνή του ρωμαϊκού θεάτρου, το ωδείο, οι μεγάλοι πύργοι, διάφοροι τάφοι κ.ά., ενώ το Δίον και η γύρω περιοχή χαρακτηρίστηκε αρχαιολογικός χώρος (Φ.Ε.Κ. 583B/1963).

Από το 1973 συνεχίζει τις ανασκαφές ο καθηγητής Δημήτριος Παντερμαλής και στην τελευταία αυτή φάση αποκαλύφθηκε μεγάλο μέρος της αρχαίας πόλης με τα τείχη και τους πύργους της και ήρθαν στο φως σημαντικά ευρήματα, όπως το ελληνιστικό θέατρο, μακεδονικοί τάφοι, αγάλματα ελληνικών και αιγυπτιακών θεοτήτων (Αφροδίτης, Ίσιδος, Σαράπιδος κ.ά.), ερείπια ιερών (Ασκληπιού, Δήμητρας και Κόρης, Διονύσου, Αθηνάς, Διός Υψίστου), τα θερμαινόμενα λουτρά (θέρμες), δημόσια κτήρια, επαύλεις (Διονύσου κ.ά.), το στάδιο, πολλοί δρόμοι, ο βωμός του θυσιαστηρίου, ψηφιδωτά δάπεδα, διάφορα αναθήματα, το μουσικό όργανο ύδραυλις και χιλιάδες αντικείμενα (ειδώλια, νομίσματα, λυχνάρια, περιδέραια κ.ά.). Τα περισσότερα από τα ευρήματα του Δίου και της γύρω περιοχής, καθώς και της κορυφής Άγιος Αντώνιος του Ολύμπου βρίσκονται από το 1983 στο νέο αρχαιολογικό μουσείο του Δίου.

Στο Δίον, όπως μαρτυρεί και η ονομασία του, λατρευόταν ο Ολύμπιος Ζευς (Υψίστος Δίας), του οποίου το μέγα ιερό και τα τείχη καταστράφηκαν από τους Αιτωλούς με τον Σκόπα το 219 π.Χ., αλλά ξανακτίστηκαν από τους Μακεδόνες. Επίσης, στη σημαντική αυτή αρχαία μακεδονική πόλη γινόντουσαν από το 400 π.Χ. περίπου, άγνωστο ποια εποχή του χρόνου (πιθανώς αρχές Φθινοπώρου), «τα εν Δίω Ολύμπια» (αναφέρονται σε επιγραφή του 2ου αι. π.Χ.), δηλαδή γιορτές (γυμνικοί και σκηνικοί αγώνες και «πανήγυρη») που κρατούσαν εννέα ημέρες και είχαν αντίστοιχα τα ονόματα των εννέα Μουσών των θυγατέρων του Διός (Διόδωρος ο Σικελιώτης - 1ος αι. π.Χ.), που κατά μία μυθολογική παράδοση «γεννήθηκαν» και λατρεύτηκαν στην αρχαία Πιερία πριν να μεταφερθούν στον Ελικώνα και σε άλλα μέρη της Ελλάδας. Όλος ο αρχαιολογικός χώρος του Δίου έχει διαμορφωθεί κατάλληλα και έχει χαρακτηριστεί αρχαιολογικό πάρκο, παρέχοντας υπηρεσίες πληροφόρησης, ξενάγησης και αναψυχής.

Στους ανατολικούς πρόποδες του Ολύμπου υπήρχε η αρχαία πόλη Πίμπλεια που δεν έχει εντοπιστεί ακόμη. Πιθανώς στα Β-ΒΔ του Λιτοχώρου προς την παλιά Αγία Παρασκευή, ή νοτιότερα προς Άγιο Μηνά και Τοπόλια (Τοπόλιανη) όπου έχουν βρεθεί αρχαιότητες. Πρωτοαναφέρεται Pimlee σε χάρτη το 1788.

Στη ΝΑ άκρη του Ολύμπου, σε υψόμετ. 120-140μ. και πριν τη συμβολή της ρεματιάς (Λάζη) Γρίβα με τη Ζιλιάνα (ο αρχαίος Συς ποταμός) και την Καβουρόλακκα (μικρό ρέμα), νότια της Παλαιάς Λεπτοκαρυάς προς τη Σκοτίνα, εκεί που κατά πάσα πιθανότητα υπήρχε η αρχαία πόλη Λειβήθρα, βρέθηκαν το 1931 από τον καθηγητή Γιώργο Σωτηριάδη αρχαίοι ογκόλιθοι που στον έναν υπήρχε βάση αρχαίας στήλης και το 1937 από τον αρχαιολόγο Νίκο Κοτζιά, τμήματα τείχους 120x40μ. από την ακρόπολη των Λειβήθρων. Τη θέση αυτή είχαν επισημάνει οι Γάλλοι αρχαιολόγοι L. Heuzey (στο περίπου) το 1855 και A. Plassart (ακριβώς) το 1914.

Στο χώρο αυτό έγιναν το 2003-2006 διορθωτικές επεμβάσεις και περίφραξη για να προστατευθούν τα τείχη, η ακρόπολη και τα διάφορα ευρήματα από τη διάβρωση των χειμάρρων και τους αρχαιοκάπηλους, ενώ ξανάρχισαν οι ανασκαφές από την αρχαιολόγο Έφη Πουλάκη-Παντερμαλή, όπου βρέθηκαν αρκετοί τάφοι της Ύστερης Εποχής του Χαλκού (12ος αι. π.Χ.), τμήματα τειχών και οικισμός, όστρακα, νομίσματα, αμφορείς κ.ά., ενώ τάφοι βρέθηκαν και λίγο πιο πάνω από την Παλαιά Λεπτοκαρυά, καθώς και ορεινός λιθόστρωτος δρόμος. Το 2009 άρχισε να δημιουργείται το αρχαιολογικό πάρκο Λειβήθρων, που είναι ένα μεγάλο κτήμα με αρχαιότητες και κτηριακά συγκροτήματα. Λειτουργεί από το καλοκαίρι του 2016.

Σχεδόν σε όλο το μήκος των βόρειων, των ανατολικών και ΝΑ υπωρειών του Ολύμπου έχουν βρεθεί οχυρωματικοί περίβολοι, οικισμοί, νεκροταφεία και ταφικοί τύμβοι (με εκατοντάδες τάφους και αντικείμενα, όπως πόρπες, περιδέραια, αγγεία κ.ά.) της Ύστερης Εποχής του Χαλκού (1600-1100 π.Χ.) και της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου (1000-700 π.Χ.). Οι περιοχές αυτές, που έχουν χαρακτηριστεί αρχαιολογικοί χώροι, είναι οι εξής:

1. Η περιοχή γύρω από την Παλαιά Βροντού και μεταξύ των ρεμάτων Αγίας Κόρης και Κακόλακκου {Υ.Α. 59169/2196/17-12-1986 (Φ.Ε.Κ. 149Β/1986) & Υ.Α. 117246/4943/29-11-2011 (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)}.
2. Η περιοχή ανατολικά της Αγίας Κόρης και Ν-ΝΑ της Βροντούς και μεταξύ των εξόδων των ρεμάτων Αγίας Κόρης και Αραπλάκου {Υ.Α. 9500/352/3-4-1985 (Φ.Ε.Κ. 208Β/1985), Υ.Α. 28211/1023/13-6-1985 (Φ.Ε.Κ. 453Β/1985) & Υ.Α. 117246/4943/29-11-2011 (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)}.
3. Η περιοχή του λόφου Καστράκι - Άγιος Βασίλειος και μεταξύ των εξόδων των ρεμάτων Γαβρόλακκα και Ξυλιάς (Ξιδιάς) στα ΝΔ του Δίου {Υ.Α. 6657/243/8-2-1985 (Φ.Ε.Κ. 77Β/1985), Υ.Α. 28211/1023/13-6-1985 (Φ.Ε.Κ. 453Β/1985) & Υ.Α. 117246/4943/29-11-2011 (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)}.
4. Η περιοχή του αρχαίου Δίου και η περιοχή που εκτείνεται μεταξύ και γύρω των οικισμών Καρίτσα, Πλατανάκια, Δίον, καθώς και οι θέσεις «Αμπέλια», «Γαβριά», «Καμπούρα», «Καραούλι Βελή», «Κλαδερή», «Μεσονήσι» {Υ.Α. 17848/18-12-1963 (Φ.Ε.Κ. 583Β/1963), Υ.Α. 36676/2920/1973 (Φ.Ε.Κ. 1194Β/1973) & Υ.Α. 117246/4943/29-11-2011 (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)}.
5. Περιοχές του Λιτοχώρου και συγκεκριμένα η περιοχή του Πεδίου βολής, όπου βρέθηκαν νεκροταφεία, αρχαίος οικισμός και περίβολοι, που ίσως ταυτίζεται με την αρχαία Πίμπλεια, καθώς και η θέση «Καμαρούλα», μεταξύ Λιτοχώρου και Μονής Αγίου Διονυσίου όπου βρέθηκε νεκροταφείο Μυκηναϊκών Χρόνων {Υ.Α. 117246/4943/29-11-2011 (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)}.
6. Η περιοχή μεταξύ των θέσεων Βακούφικα ή Παλιομέτοχο και Τοπόλιανη που εκτείνεται μεταξύ Λιτοχώρου και Παλαιάς Λεπτοκαρυάς και μεταξύ των ρεμάτων Τοπόλιανης, Γκορτσίλα - Αγίου Μηνά και Ντελή - Περαστικού {Υ.Α. 9500/352/3-4-1985 (Φ.Ε.Κ. 208Β/1985), Υ.Α. 31680/693/12-7-1985 (Φ.Ε.Κ. 455Β/1985), Υ.Α. 13267/902/15-3-2003 (Φ.Ε.Κ. 394Β/2003) & Υ.Α. 117246/4943/29-11-2011 (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)}.
7. Η περιοχή των αρχαίων Λειβήθρων (παλ. ονομ. Κανάλια που είναι η λατινική απόδοση της αρχαίας ονομασίας Λειβηθρα) που εκτείνεται μεταξύ Σκοτίνας και Παλαιάς Λεπτοκαρυάς και γύρω από το μεγάλο ρέμα και τα μικρορέματα της Ζιλιάνας, καθώς και οι θέσεις «Αλώνια», «Βουλκάνη», «Καστρί», «Κουφός» και «Ξηροκάμπι» {Υ.Α. 36676/2920/1973 (Φ.Ε.Κ. 1194Β/1973), Υ.Α. 59170/2197/11-12-1985 (Φ.Ε.Κ. 839Β/1985), Υ.Α. 34919/1358/2-6-2010 (Φ.Ε.Κ. 228ΑΑΠ/2010) & Υ.Α. 117246/4943/29-11-2011 (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)}.

Επίσης, γύρω από τον Όλυμπο έχουν βρεθεί και άλλα νεκροταφεία Μυκηναϊκών Χρόνων, καθώς και διάσπαρτες επιφανειακές αρχαιότητες, όπως στην περιοχή της αρχαίας Πέτρας (43 τάφοι της Μυκηναϊκής Εποχής - 11ος αι. π.Χ.), στην περιοχή της Κονταριώτισσας - Λόφου στις θέσεις «Λιάσκοβο», «Ξηροκάμπι» και «Ροκατσάρια» (ταφικοί τύμβοι, οικισμός), σε διάφορες θέσεις, όπως «Αγία Μαρίνα», «Γρεβένι», «Καλόγηρος», «Μαγούλα» και «Τρεις Ελιές», καθώς και στην περιοχή Σπάθες της Βουλγάρας - Καρδαρά, νότια του Αγίου Δημητρίου (κιβωτιόσχημοι τάφοι, μυροδοχεία, περιδέραια κ.ά. - 13ος αι. π.Χ.) {Υ.Α. 36676/2920/1973 (Φ.Ε.Κ. 1194Β/1973) & Υ.Α. 117246/4943/29-11-2011 (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)}.

Στη νότια και δυτική πλευρά του Ολύμπου, τη θεσσαλική, δεν έχουν γίνει αξιόλογες αρχαιολογικές έρευνες. Στην περιοχή της αρχαίας πόλης Πύθιον, έχουν βρεθεί οι βάσεις από τους ναούς του Πυθίου Απόλλωνα, της Αρτέμιδος και του Ποσειδώνα Πατρώου, κάτω από το λόφο των Αγίων Αποστόλων σε υψόμεν. 650μ., καθώς και ίχνη ερειπίων αρχαίου; τείχους στο Καστρί σε υψόμεν. 950μ. Στα ΝΔ του Πυθίου, στην τοποθεσία Τοπόλιανη, σε υψόμεν. 580μ. έχει βρεθεί νεκροταφείο της Μεσοελλαδικής Περιόδου (14ος αι. π.Χ.), καθώς και διάφορα αντικείμενα (λίθινοι πέλεκεις, πήλινα σφοντύλια, τριπτήρες κ.ά.). Επίσης έχουν βρεθεί και τα ερείπια του αρχαίου κυκλικού τείχους που περιβάλλει την κορυφή Παλαιόκαστρο ή Οξιά της Καρυάς, σε υψόμεν. 1.440μ.

Πάνω στον κύριο όγκο του Ολύμπου έχουν βρεθεί από παλιούς εξερευνητές και ορειβάτες, εκατοντάδες μεγάλες συμμετρικές κεραμικές πλάκες διαστάσεων περίπου 40x30x3εκ., οι οποίες ήταν στρωμένες σε μερικές κορυφές με τη μορφή κυκλικών δαπέδων ή αλωνιών (σχεδόν ίδιες πλάκες υπάρχουν στους αρχαιολογικούς χώρους του Δίου και της Πύδνας). Υπολείμματα των κεραμιδιών αυτών, λίγα μεγάλα κομμάτια και πολλά θραύσματα, βρίσκονται ακόμα (1983-85) στις κορυφές Πάγος, Καλόγηρος, Φράγκου Αλώνι, Μεταμόρφωση, Κακάβρακας, Εννέα Πύργοι, Πύργος και Τερπιθέα. Τα «δάπεδα» μάλλον θα υπήρχαν σε 2-3 κορυφές (Φράγκου Αλώνι, Κακάβρακας, Εννέα Πύργοι), ενώ στις υπόλοιπες φαίνεται ότι οι κεραμικές πλάκες μεταφέρθηκαν αργότερα για διάφορους λόγους (μετερίζια, οριοθετήσεις κ.ά.).

Η ύπαρξη των κεραμικών αυτών «δαπέδων» στις κορυφές του Ν-ΝΔ τμήματος του Ολύμπου και οι μαρτυρίες για την αναγραφή δύο λατινικών κεφαλαίων γραμμάτων σε πολλές πλάκες, σε συνδυασμό με την ιστορία της περιοχής και τη δράση του μακεδονικού στρατού και των ρωμαϊκών λεγεώνων το 2ο αι. π.Χ. στον ανατολικό (πυρικό) Όλυμπο και τον Κάτω Όλυμπο, μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι πιθανόν στις κορυφές αυτές να είχαν εγκαταστήσει παρατηρητήρια οι Μακεδόνες όταν φρουρούσαν την περιοχή και επιτηρούσαν τις κινήσεις των Ρωμαίων το διάστημα 171-168 π.Χ. ή οι Ρωμαίοι αργότερα με τον Αιμίλιο Παύλο, όταν κατόρθωσαν να αιφνιδιάσουν το βασιλιά της Μακεδονίας Περσέα και να τον νικήσουν τελικά στη μάχη της Πύδνας (168 π.Χ.).

Η ονομασία Εννέα Πύργοι, που έχει δοθεί σε μία κορυφή νότια του Κακάβρακα, πιθανώς να δίνει μία εξήγηση, αν και η κοινή λογική δεν μπορεί να δεχτεί ότι είχαν κτιστεί παρατηρητήρια και είχαν εγκατασταθεί φρουρές σε τόσο μεγάλα ύψη (2.450μ.-2.678μ.), που η πρόσβαση ακόμα και σήμερα είναι αρκετά κοπιαστική. Θραύσματα κεραμιδιών, αλλά διαφορετικού είδους, έχουν βρεθεί και στις κορυφές Σκολιό, Άγιος Αντώνιος, Προφήτης Ηλίας και Σαραΐ (Τρύπες), μαζί με λίγα ίχνη αρχαίων(;) υπολειμμάτων (κυρίως στο Σκολιό). Πιθανώς να πρόκειται για αρχαίους βωμούς ή για φρουκτώρια ή για τόπους θυσιών που αργότερα χρησίμευαν με διάφορες προσθήκες και για χριστιανική λατρεία ή για καλοκαιρινή διαμονή μοναχών και βοσκών.

Το βέβαιο είναι ότι στις ψηλές κορυφές του Ολύμπου δεν είχε κτιστεί αρχαίος ναός (δεν βρέθηκε κανένα ίχνος) παρά τις μυθολογικές και τις λαϊκές παραδόσεις, όχι γιατί ήταν αδύνατη η μεταφορά των υλικών εκεί, αλλά γιατί ήταν αδύνατη και αδιανόητη η επαναφορά τους στα χαμηλά υψόμετρα και η τέλεια εξαφάνισή τους, είτε από επιδρομείς, είτε από φανατικούς (πρωτο)χριστιανούς που επιδίδονταν με πάθος στην καταστροφή των αρχαίων μνημείων (υπήρχαν ναοί σε ψηλές κορυφές διαφόρων βουνών, αλλά έχουν διασωθεί ερείπιά τους).

Επίσης πιστεύω ότι κατά την αρχαιότητα δεν είχαν επισκεφθεί το δυσπρόσιτο Β-ΒΑ κορυφαίο τμήμα του Ολύμπου οι κάτοικοι της περιοχής, είτε γιατί ήταν αρκετά δύσκολη αν όχι αδύνατη η ανάβαση τότε, είτε γιατί θεωρείτο η έδρα των θεών, και δεν υπήρξε κανένας αρχαίος ναός στην κορυφή Προφήτης Ηλίας, όπως αναφέρουν μερικοί συγγραφείς, παρασυρόμενοι ίσως και από μία χαλκογραφία του 1808 (υπάρχει στο μουσείο της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου) που γράφει τα εξής : *«Ενταύθα ανέβαινον κατ' έτος τον παλαιόν καιρόν οι έλληνες και έπαιζον τους ολυμπιακούς Αγώνας, ήτοι το πένταθλον και εόρταζον ημέρας τεσσαράκοντα το άγαλμα της ολυμπιάδος. Σώζονται δε μέχρι του νυν λείψανα της οικοδομής και των αγαλμάτων από λίθων λευκών. Εισ τον τόπον των αγαλμάτων ο άγιος Διονύσιος οικοδόμησεν εις τον τόπον των αγαλμάτων τας δύο εκκλησίας την θεϊαν μεταμόρφωσιν και τον προφήτην ηλίαν»*. Μάλλον τα πρώτα υποτυπώδη κτίσματα (εκκλησιάκια) έγιναν κατά τους βυζαντινούς χρόνους ή και αργότερα. Τα λίγα θραύσματα κεραμιδιών που βρέθηκαν στις κορυφές αυτές νομίζω είναι μεταβυζαντινά, γιατί όμοιά τους υπάρχουν στη Μονή Αγίου Διονυσίου.

Τα σημαντικότερα αρχαιολογικά ευρήματα στον Όλυμπο ήρθαν τυχαία στο φως το διάστημα 1961-1962 κατά τις εκσκαφές και τις εργασίες διαμόρφωσης του χώρου της κορυφής Άγιος Αντώνιος για την εγκατάσταση μετεωροσκοπείου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τα ευρήματα αυτά ήταν 14 λίθινες και μαρμάρινες πλάκες και στήλες με επιγραφές, όπως «ΔΙ ΟΛΥΝΠΙΩ ΙΕΡΗΤΕΥΟΝΤΟΣ.....,ΟΛΥΜΠΙΩ κ.ά.», 1 χρυσό νόμισμα του Λέοντος Α΄ και 25 χάλκινα νομίσματα (ασσάρια) του 3ου - 4ου μ.Χ. αι. των Αντιγόνου Γονατά, Κωνσταντίνου Β΄, Ιουλιανού, Θεοδοσίου Α΄, Αρκαδίου κ.ά., θραύσματα αγγείων, δύο βάθρα αγαλμάτων, μικρά τεμάχια αγαλμάτων και λίγα σιδερένια καρφιά. Το είδος των παραπάνω ευρημάτων, που ανακαλύφθηκαν μέσα σε ένα παχύ στρώμα υπολειμμάτων καύσης και οστών αιγοπροβάτων, φανερώνει την ύπαρξη βωμού και την αλληπάλληλη τέλεση θυσιών, πιθανώς από τους αγρότες της περιοχής, προς τιμήν του επάκριου ή του όμβριου Δία, όπως συνηθιζόταν όταν οι καιρικές συνθήκες δεν ευνοούσαν τις καλλιέργειές τους.

Το Υπουργείο Πολιτισμού, με σκοπό την πληρέστερη προστασία όλης της περιοχής του Ολύμπου, με την Υ.Α. 28383/1244/10-7-1985 (Φ.Ε.Κ. 474Β/1985) κήρυξε τον Πιερίκο Όλυμπο ως αρχαιολογικό και ιστορικό τόπο, προκειμένου να προστατευθούν οι διάσπαρτοι αρχαιολογικοί του χώροι, καθώς και η συνολική εικόνα της ανατολικής και ΒΑ του πλευράς, που αποτελεί και την κατεξοχήν μνημειακή και ιστορική του όψη, από κάθε είδους έμμεση και άμεση αλλοίωση. Επίσης, με την Υ.Α. 21159/939/18-6-1987 (Φ.Ε.Κ. 317Β/1987), χαρακτήρισε τον Θεσσαλικό Όλυμπο {Κάτω Όλυμπος και Όλυμπος (..... Πύθιο - Καρδαράς - Βουλγάρα - Μπάρα - Μπαρμπάλας - Προφήτης Ηλίας - Σκολιό - Άγιος Αντώνιος - Μεταμόρφωση - Δραγασιά) - Καλλιπεύκη} ως αρχαιολογικό χώρο και ιστορικό τόπο που συνδέεται άμεσα με τις ιστορικές μνήμες του Ελληνισμού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Εκτός των παραπάνω ισχύουν και οι διατάξεις του Ν. 3028/2002 «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς» (Φ.Ε.Κ. 153Α/2002), ενώ το 2011 με την απόφαση του ΥΠ.ΠΟ.Τ Φ43/117246/4943/29-11-2011 (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011) έγινε αναδιοργάνωση του αρχαιολογικού χώρου του Πιερίκου Ολύμπου (τμήματα Βουλγάρας, Ολύμπου και Κάτω Ολύμπου) και καταγραφή όλων των προστατευόμενων αρχαιοτήτων του στις οποίες προστέθηκαν και οι θεωρούμενες ως βυζαντινές αρχαιότητες της περιοχής, όπως π.χ. το Καθολικό της παλαιάς Μονής Πέτρας (Εισόδια Θεοτόκου), η παλαιά Μονή Αγίου Διονυσίου, τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία του Λιτοχώρου {Αγία Μαρίνα, Αγία Παρασκευή, Αγία Σολομονή, Άγιος Αθανάσιος, Άγιος Γεώργιος, Άγιος Δημήτριος, Άγιος Νικόλαος, Κοίμηση Θεοτόκου και τα ευρήματα αγνώστου ναού (Άγιος Δημήτριος;)}, τα μεταβυζαντινά μνημεία της Παλαιάς Βροντούς (Αγία Κόρη, Αγία Τριάδα και Άγιος Νικόλαος), τα ερείπια των παλαιοχριστιανικών βασιλικών στην Παλαιά Λεπτοκαρυά κ.ά.

Επίσης, με την παραπάνω απόφαση (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011) καταγράφηκαν ως αρχαιολογικοί χώροι (υπάρχει ασάφεια στην απόφαση) και τα διάφορα σπήλαια και βάραθρα του Ολύμπου (από τον Άγιο Δημήτριο μέχρι τον Πλαταμώνα - υπάρχουν όμως και λάθη στην καταγραφή), τα οποία εξάλλου προστατεύονται και από τη σχετική νομοθεσία, γιατί από το 1983 περιλαμβάνονται στην κατηγορία των μνημείων και θεωρούνται αναπόσπαστο τμήμα της πολιτιστικής και αρχαιολογικής μας κληρονομιάς και οποιοδήποτε εύρημα σε αυτά θεωρείται αρχαιολογικό αντικείμενο {Υ.Α. 34593/1108/23-6-1983 (Φ.Ε.Κ. 398Β/1983)}.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Μονή Αγίου Διονυσίου (παλαιά) : Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 820μ.-830μ., μέσα στη χαράδρα του Ενιπέα ποταμού. Η Μονή, που μέχρι τα μέσα του 18ου αιώνα λεγόταν Μονή Αγίας Τριάδος, ιδρύθηκε από τον Όσιο Διονύσιο το 1542, επί Οικουμενικού Πατριάρχου Ιερεμία του Α΄ και άρχισε να κτίζεται το 1546. Ο Όσιος Διονύσιος γεννήθηκε προς τα τέλη του 15ου αι. (1474 σύμφωνα με τον P. Uspenskij) στο χωριό Πλάτ(α)ινα ή Σ(κ)λάταινα (σήμερα Δρακότρυπα) του Νομού Καρδίτσας και πριν να ιδρύσει τη Μονή του Ολύμπου είχε μονάσει στα Μετέωρα ως Δανιήλ (1494-1500) και στο Άγιον Όρος («Καραϊσκοδάφνη» ή Καρυές & σκήτη Μονής Καρακάλου) ως Διονύσιος (1500-1513). Το διάστημα 1513-1522 διετέλεσε Ηγούμενος στη Μονή Φιλοθέου, την οποία αναδιοργάνωσε και καθιέρωσε την ελληνική γλώσσα στην ανάγνωση και στις ωδές, αντί της σλαβικής (βουλγαρικής). Μετά το Άγιον Όρος πήγε στη Μονή Τιμίου Προδρόμου στη Βέροια (1522-1542), όπου οργάνωσε την εκεί μοναστική κοινότητα, συνέταξε το τυπικό, ενώ δίδασκε αδιάκοπα την αδελφότητα.

Επισκέφθηκε την Ιερουσαλήμ και τους Αγίους Τόπους δύο φορές, την περίοδο που ήταν στο Άγιον Όρος και στη Βέροια. Το 1542 (σε ηλικία 68; ετών) ήρθε στον Όλυμπο, όπου, σύμφωνα με την παράδοση, ασκήτευσε σε σπηλιά στα ΝΑ της Μονής (υψόμ. 750μ.), γνωστής σήμερα ως Άγιο Σπήλαιο, όπου και το εκκλησάκι της Γέννησης του Χριστού, ενώ άρχισε να κτίζει μονύδριο, στα ΒΔ της Μονής στη θέση που ονόμασε Γολγοθά (υψόμ. 1.120μ. - γνωστής σήμερα ως «Παλαιομονάστηρο»), αφιερωμένο στην Αγία Τριάδα και στην Ύψωση του Τιμίου Σταυρού, αλλά ο πασάς της Λάρισας τον έδιωξε γιατί δεν είχε άδεια του Τούρκου διοικητή. Ο Όσιος Διονύσιος κατέφυγε τότε στο Πήλιο (1543-1546), όπου ίδρυσε τη Μονή Αγίας Τριάδος ή Σουρβιάς. Το 1546 επανήλθε στον Όλυμπο, μετά από αίτημα των κατοίκων και την άδεια (Φιρμάνιον) του Σουλτάν(ου) Σελίμ του Β΄ και άρχισε το κτίσιμο του ναού και του μοναστηριού (στη σημερινή του θέση), αφού το μονύδριο είχε καταστραφεί από πτώσεις βράχων. Στην τοποθεσία αυτή του μονυδρίου έκτισε πύργο ο Επίσκοπος Πλαταμώνα μετά το θάνατο του Οσίου.

Η Μονή αναφέρεται στο «Επιβεβαιωτήριο σταυροπηγιακής αξίας του κατά το θεπταλικόν όρος του Ολύμπου μοναστηρίου της Αγίας Τριάδος επικαλουμένου Νέα Λαύρα, διδασκάλου Κριτίου» (της Πατριαρχικής Σχολής - 1720+) Κώδιξ Β, σ. 292, στο Σιγίλιο του 1753 του Πατριάρχη Κυρίλλου του Ε΄, ως Σταυροπηγιακή (διατελούσε υπό «σταυροπηγιακήν αξίαν») και στο Σιγίλιο του 1797 του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄, ως «Μονή του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω και της ζωαρχικής Τριάδος».

Το μοναστήρι, εκτός από το Καθολικό της Αγίας Τριάδος, είχε και τρία παρεκκλήσια (εντός) των Ταξιαρχών και των Αρχαγγέλων (στον πύργο) και του Οσίου Νικάνορα (στο Καθολικό), συνασκητού του Οσίου Διονυσίου και δύο (εκτός) του Τιμίου Προδρόμου στο κοιμητήριο της Μονής και του Αγίου Λαζάρου κάτω από τη Μονή όπου «εκοιμήθη» ο Όσιος Διονύσιος, καθώς και διάφορα κτίσματα (Ηγουμενείο, Τράπεζα, κελιά, κωδωνοστάσιο, νερόμυλος) και ένα μικρό πύργο (τον έκτισε μετά το θάνατο του Οσίου, ο Επίσκοπος Κίτρους Σωφρόνιος). Η Μονή καταστράφηκε από πυρκαγιά μεταξύ των ετών 1720-1750.

Το 1813 η Μονή ανατινάχθηκε και λεηλατήθηκε από Τούρκους με αρχηγό τον Αλβανό Βελή Πασά (διοικητής της Θεσσαλίας, 1812-1819). Επειδή στη Μονή έβρισκαν καταφύγιο οι καπεταναίοι του Ολύμπου, οι Τούρκοι την πυρπόλησαν το 1828. Το 1846 έγιναν βελτιώσεις στη Μονή και στα μετόχια της. Το 1853 μεταφέρθηκαν στη βιβλιοθήκη της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης 268 σπάνια βιβλία και χειρόγραφα Ελλήνων, Ρωμαίων και Βυζαντινών. Το 1856-57 έγιναν ανακαινίσεις στο Καθολικό και γενικά στη Μονή. Στη επανάσταση του Ολύμπου το 1878 η Μονή πρόσφερε καταφύγιο στα γυναικόπαιδα του Λιτοχώρου, καταργώντας το άβατο που είχε καθιερώσει ο Όσιος Διονύσιος.

Το 1928 που όλες οι Μητροπόλεις των λεγομένων (εκκλησιαστικά) «Νέων Χωρών» περιήλθαν στη δικαιοδοσία της Εκκλησίας της Ελλάδος (Φ.Ε.Κ. 123Α/1928) η Μονή προσαρτήθηκε διοικητικά στη Μητρόπολη Κίτρους, ενώ πνευματικά παρέμεινε στη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Η τελευταία και σχεδόν ολική καταστροφή της Μονής έγινε από τους Γερμανούς κατακτητές το 1943, όταν βομβάρδισαν τη Μονή στις 16-4-1943 (και το Μετόχι της) και στη συνέχεια την ανατίναξαν και την πυρπόλησαν στις 29-4-1943.

Το 1972, όταν ανοίχθηκε ο δρόμος για το μοναστήρι, άρχισαν και οι ενέργειες για αποκατάσταση των ζημιών, ενώ το 1986 άρχισαν να γίνονται οι πρώτες σωστικές επεμβάσεις. Σήμερα έχει ανακαινιστεί η εκκλησία της Μονής, η Τράπεζα (που λειτουργούσε περιστασιακά ως ναός μέχρι το 1996), τμήματα των κελιών και των υπόλοιπων κτισμάτων. Το μοναστήρι εορτάζει στις 23 Ιανουαρίου, ημερομηνία «κοιμήσεως» του Οσίου Διονυσίου (άγνωστο πότε ακριβώς. Ο P. Uspenskij γράφει 1563, δηλ. ήταν 89 ετών), του οποίου τα άγια λείψανα φυλάσσονταν στη Μονή και περιφέρονταν από τους Πατέρες στους γύρω τόπους για προσκύνημα. Σε μία τέτοια περιοδεία χάθηκε η κάρα του Αγίου, στις 12 Ιουλίου του 1890, στη Νιγρίτα Σερρών.

Ο Όσιος Διονύσιος έκτισε και το ερημοκλήσι του Προφήτη Ηλία στην ομώνυμη ψηλή κορυφή του Ολύμπου (2.788μ.), όπου πήγαινε και λειτουργούσε στις 20 Ιουλίου. Αυτό γινόταν κάθε χρόνο και μετά το

θάνατο του Οσίου από τους Πατέρες της Μονής μέχρι την επανάσταση του 1878. Ο Μ. Kurz το 1923 αναφέρει ότι οι μοναχοί ανέβαιναν για να λειτουργήσουν στις 12 Ιουλίου (δηλ. 30 Ιουνίου στην Ελλάδα), ημέρα των Αγίων Αποστόλων. Στον Προφήτη Ηλία υπήρχε, μέχρι το 1907, μία πολύ παλιά ανάγλυφη χάλκινη τριπλή εικόνα που απεικόνιζε τη Μεταμόρφωση του Σωτήρος, τον Προφήτη Ηλία και τον Άγιο Διονύσιο, ενώ ο Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος το 1917 ανέφερε ότι αφαιρέθηκε πριν μερικά χρόνια από βέβηλους μία ορειχάλκινη αρχαιοτάτη εικόνα του Αγίου Διονυσίου και του Προφήτη Ηλία.

Σύμφωνα με την παράδοση, ο Όσιος Διονύσιος έκτισε και το ερημοκλήσι της Μεταμόρφωσης, στη «δεύτερη νότια κορυφή, παρά τη θέση Λιβαδάκι», όπου πήγαινε και λειτουργούσε κάθε 6 Αυγούστου. Δεν έχει εντοπιστεί, αλλά πιθανολογείται ότι ήταν σε μία (2.622μ.) από τις δύο κορυφές της Μεταμόρφωσης που το 1855 ο L. Heuzey βρήκε μερικά ίχνη, ενώ ο H. Barth το 1862 και άλλοι περιηγητές ανέφεραν την κορυφή ως Άγιος Ηλίας ο νότιος.

Η Μονή αναφέρεται ως Μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου του Ολυμπίου από τον Ι. Λεονάρδο το 1836, M(ονaste)re d' Hs Dionysios από τον L. Heuzey το 1860, Mon. Aj. Zionisios σε χάρτη του 1871/1916 και Μον. Αγίου Διονυσίου σε όλους τους χάρτες.

Η Μονή έχει κηρυχθεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο, ως σημαντικό αρχιτεκτονικό συγκρότημα και ως στενά δεμένο με τη σύγχρονη ελληνική ιστορία (Φ.Ε.Κ. 854B/1984), ενώ έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

Μονή Αγίου Διονυσίου (νέα) : Το Μετόχι της Μονής του Αγίου Διονυσίου, όπου κατέφυγαν κάθε χειμώνα οι μοναχοί, ήταν σε υψόμ. 400μ. στα ΒΔ του Λιτοχώρου στη θέση Σκάλα. Το Μετόχι είχε δύο εκκλησίες, της Κοιμήσεως της Θεοτόκου (Καθολικό), που κτίστηκε πιθανώς το 1650 και της Αγίας Μακρίνης (Μακρίνας) στο χώρο του κοιμητηρίου, καθώς και μία εκκλησία, με κελιά, της Αγίας Παρασκευής, στα ΒΔ προς την πεδιάδα.

Σε «Επιβεβαιωτήριο σταυροπηγιακής αξίας του κατά το θεπταλικόν όρος του Ολύμπου μοναστηρίου της Αγίας Τριάδος επικαλουμένου Νέα Λαύρα, διδασκάλου Κριτίου» (της Πατριαρχικής Σχολής - 1720+) Κώδιξ Β, σ. 292, σε Συνοδικό έγγραφο του 1762 (Πατριάρχης Ιωαννίκιος Γ΄) και σε Συνοδική Πράξη του 1767 (Πατριάρχης Σαμουήλ Α΄) αναφέρονται μεταξύ άλλων και τα εξής: «το μετόχιον επονομαζόμενον Σκάλα» & «εκκλησία της Αγίας Παρασκευής και τα κελιά πασών των καλογραιών», η «εκκλησία της Υπεραγίας Θεοτόκου Σκάλας επιλεγόμενη», «του γυναικείου μοναστηρίου του καλουμένου εις το όνομα της Αγίας Παρασκευής» κ.ά.

Στην επανάσταση του 1878 πυρπολήθηκε από τους Τούρκους το Λιτόχωρο, καθώς και το Μετόχι της Μονής, ενώ καταργήθηκε το άβατο στη Μονή Αγίου Διονυσίου, όπου κατέφυγαν τα γυναικόπαιδα. Το 1883 κτίστηκε ένα μεγάλο τριώροφο κτήριο στη δυτική πλευρά (ο Ν. Σχινάς το 1886 αναφέρει κελιά 300 ατόμων και στάβλους 100 αλόγων), που χρησίμευε από το 1916 για αναρρωτήριο του Γαλλικού στρατού της Μακεδονίας, καθώς και ένα μικρότερο στην ανατολική πλευρά, που ανακαινίστηκε το 1891 και χρησίμευε ως κατάλυμα των προσκυνητών. Το Μετόχι καταστράφηκε μετά από το βομβαρδισμό της περιοχής της Μονής και του Λιτοχώρου από τους Γερμανούς κατακτητές στις 16 Απριλίου 1943 (στο βομβαρδισμό καταστράφηκαν και τα εξωκλήσια των Αγίων Αποστόλων Πέτρου & Παύλου και του Προφήτη Ηλία στο Λιτόχωρο).

Στον ίδιο χώρο που ήταν το παλιό Μετόχι, λειτουργεί σήμερα η Νέα Μονή του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω, που το νέο Καθολικό της, αφιερωμένο στην Κοίμηση της Θεοτόκου, εγκαινιάστηκε στις 22-8-1954, ενώ τις εικόνες του τέμπλου της ζωγράφισε ο Φώτης Κόντογλου. Στις 27-7-1963 επισκέφθηκε τη Μονή ο Οικουμενικός Πατριάρχης Αθηναγόρας, επιβεβαιώνοντας τον Πατριαρχικό και Σταυροπηγιακό χαρακτήρα της. Από το 1989 ισχύει πάλι το άβατο (απαγόρευση εισόδου γυναικών) για τους χώρους του παλιού Καθολικού, των κελιών, και λοιπών χώρων των μοναχών. Για να έχουν πρόσβαση όλοι οι επισκέπτες της Μονής κτίστηκε η νέα εκκλησία του Αγίου Διονυσίου (εγκαίνια 1992), ενώ αναστηλώθηκε το παλιό Ηγουμενείο που στεγάζει το Σκευοφυλάκιο / μουσείο / βιβλιοθήκη και εγκαινιάσε ο Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος στις 29-5-1999. Εκτός της Μονής υπάρχουν και τα παρεκκλήσια του Αγίου Παΐσιου και του Αγίου Παχωμίου. Η Μονή υπάγεται στη Μητρόπολη Κίτρους, Κατερίνης και Πλαταμώνος.

Μονή Αγίας Τριάδος ή Μονή Σπαρμού : Βρίσκεται στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.000μ., στην πλαγιά της κορυφής Μαγούλες προς τη ρεματιά-χαράδρα του Μαυρατζά - Σπαρμού. Το έτος ίδρυσης της Μονής είναι άγνωστο, γιατί ο παλιός κώδικας του μοναστηριού καταστράφηκε σε πυρκαγιά που έγινε στα τέλη του 18ου αιώνα. Από επιγραφές όμως που έχουν διασωθεί και από το νέο κώδικα της Μονής, βγαίνει το συμπέρασμα ότι η εκκλησία της Αγίας Τριάδος (Καθολικό) κτίστηκε ή ανακαινίστηκε το 1633 (επιγραφή ΖΡΜΑ από Κτίσεως Κόσμου, δηλαδή 7141-5508=1633. Η Στ΄ Οικουμενική Σύνοδος του 680 καθόρισε ως έτος κτίσεως του κόσμου το 5509, ή 5508 λόγω της διαφοράς 1 π.Χ. - 1 μ.Χ.). Το μεγάλο μετόχι (ξενώνας) της Μονής κτίστηκε το 1779 και τον επόμενο χρόνο πυρπολήθηκε από τους Τούρκους γιατί είχε γίνει χωρίς την άδεια του Σουλτάνου. Υπάρχουν ακόμα και τα παρεκκλήσια του Αγίου Χαραλάμπους (1755) και του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου (2009) εντός και εκτός της Μονής, των Αγίων Πάντων (1739), κοντά στη Μονή, όπου το κοιμητήριο και το οστεοφυλάκιο και της Αγίας Ζώνης της Θεοτόκου (2001) κοντά στον Παλαιό Σπαρμό.

Αναφέρεται Σπαρμός και Μοναστήρι της Αγίας Τριάδας από τον Ι. Λεονάρδο το 1836, Monastery of Spermos από τον D. Urquhart το 1838, ως μεγάλο μοναστήρι της Αγίας Τριάδας από τον L. Heuzey το 1860, Μον. Σπαρμός στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και Μονή Σπαρμού στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. (1948).

Η Μονή Σπαρμού (όπως συνηθίζεται να λέγεται) και Τσιμπίνου ή Τζιμπίνου (ουγγρική πόλη με ελληνική παροικία που βοήθωσε τη Μονή) υπαγόταν μέχρι το 1766 στην Επισκοπή Πέτρας. Ανακηρύχθηκε Πατριαρχική Σταυροπηγιακή το 1761, το 1779 και το 1834. Το 1928 που όλες οι Μητροπόλεις των λεγομένων (εκκλησιαστικά) «Νέων Χωρών» περιήλθαν στη δικαιοδοσία της Εκκλησίας της Ελλάδος (Φ.Ε.Κ. 123Α/1928), η Μονή προσαρτήθηκε διοικητικά στη Μητρόπολη Ελασσώνας, ενώ πνευματικά παρέμεινε στη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

Η Μονή είχε μεγάλη περιουσία και βοήθησε να ιδρυθεί η ονομαστή Σχολή της Τσαρίτσανης, ενώ πρόσφερε και καταφύγιο στους Κλέφτες και Αρματολούς του Ολύμπου, με αποτέλεσμα να κάνουν επιδρομές οι Τούρκοι το 1774, το 1780 και να την πυρπολήσουν το 1822. Από την πλούσια βιβλιοθήκη της (βιβλία, χειρόγραφα κ.ά.) και τα αξιόλογα ξυλόγλυπτά της που φυλάσσονταν από το 1928 στη Μονή Ολυμπιώτισσας, καθώς και στο Μητροπολιτικό Ναό (Άγιος Δημήτριος) της Ελασσόνας, σώζονται λίγα σήμερα. Το 2015 επέστρεψαν στη Μονή.

Το 1997 έγινε ανασύσταση της Μονής, ενώ από το 2000 λειτουργεί ως αντρικό μοναστήρι που υπάγεται διοικητικά στη Μητρόπολη Ελασσόνας (Φ.Ε.Κ. 229Α/1997) ενώ πνευματικά παρέμεινε στη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Έξω από τη Μονή υπήρχε κτιστή θολωτή βρύση από το 1727, που γκρεμίστηκε για να κτιστεί νέα το 2003 στο πλαίσιο των έργων ανακαίνισης της Μονής. Σήμερα έχουν ανακαινιστεί όλα τα κτίσματα. Έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο με ζώνη προστασίας 100μ. (Φ.Ε.Κ. 668Β/1992).

Μονή Παναγίας Κανάλων : Βρίσκεται στη Ν-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 840μ., στη βόρεια πλευρά της ρεματιάς-χαράδρας Ζιλιάνα, σε μια θέση που δεσπόζει όλης της ρεματιάς μέχρι την έξοδο της στη θάλασσα. Παλαιότερα λεγόταν και Παναγία των Καναλιών ή Παναγία Καναλιώτισσα, από τα κανάλια νερού που υπάχουν στο οροπέδιο της Καρυάς (μεταξύ Ολύμπου και Κάτω Ολύμπου) και καταλήγουν στη Ζιλιάνα. Αναφέρεται ως μοναστήρι Καναλιώτικον από το Ι. Λεονάρδο το 1836 και ως μοναστήρι των Καναλιών από τον L. Heuzey το 1860.

Η Μονή, της οποίας το έτος ίδρυσης είναι άγνωστο, είναι αφιερωμένη στη Γέννηση της Θεοτόκου και εορτάζει στις 8 Σεπτεμβρίου. Σύμφωνα με την παράδοση, αλλά και από μαρτυρίες του 19ου αιώνα, το μοναστήρι το ίδρυσαν οι μοναχοί Δαμιανός και Ιωακείμ, γύρω στον 11ο αιώνα. Το Καθολικό (η μεγάλη εκκλησία στην αυλή) έχει μία επιγραφή 1883 που είναι το έτος επισκευής της, γιατί σύμφωνα με εντοχιτισμένη μαρμαρίνη πλάκα, ο ναός καταστράφηκε το 1881, αλλά και όπως αναφέρει ο Ρ. Uspenskij η Μονή προϋπήρχε, αφού το 1638 κτίστηκε ή ανακαινίστηκε και το 1689 αγιογραφήθηκε το Καθολικό, ενώ σύμφωνα με τον L. Heuzey λεηλατήθηκε το 1843 από Αλβανούς ληστές (κατ' άλλους το 1853).

Στην εξώπορτα της Μονής υπάρχει η επιγραφή «Πατριαρχική Σταυροπηγιακή», στο δε παρεκκλήσι του Αγίου Δημητρίου που είναι στην άκρη της αυλής (κτίστηκε το 1684) και είναι πλήρως αγιογραφημένο υπάρχουν βυζαντινές επιγραφές, καθώς και η ημερομηνία Νοέμβριος ΑΧ'ς (1696), που μάλλον δηλώνει το τέλος της αγιογράφησης. Το 1688 έγινε η αγιογράφηση του παρεκκλησίου των Αγίων Πάντων που ήταν στο κοιμητήριο της Μονής (σήμερα ερειπωμένο). Έξω από το μεγάλο περίβολο της Μονής υπάρχει νέα κτιστή θολωτή βρύση, στη θέση παλαιότερης που είχε κατασκευαστεί μάλλον το 1847.

Η Μονή υπαγόταν στην Επισκοπή Πλαταμώνος (καταργήθηκε το 1899) και μετέπειτα στην Επισκοπή Κίτρους μέχρι το 1903 που ανακηρύχθηκε Πατριαρχική Σταυροπηγιακή. Το 1928 που όλες οι Μητροπόλεις των λεγομένων (εκκλησιαστικά) «Νέων Χωρών» περιήλθαν στη δικαιοδοσία της Εκκλησίας της Ελλάδος (Φ.Ε.Κ. 123Α/1928) η Μονή προσαρτήθηκε διοικητικά στη Μητρόπολη Κίτρους, ενώ πνευματικά παρέμεινε στη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Το 1930 για να συντηρηθεί και για να μην ερειπωθεί τελείως «ενώθηκε» με τη Μονή Αγίου Διονυσίου στον Όλυμπο (Φ.Ε.Κ. 391Α/1930). Πολλά κειμήλια και εικόνες της Μονής, που είχαν μεταφερθεί στη Μονή Αγίου Διονυσίου και στο Μετόχι της, καταστράφηκαν κατά το βομβαρδισμό του Μετοχίου στις 16-4-1943 και την πυρπόληση της Μονής στις 29-4-1943 από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής. Το 1987 αποσπάστηκε από τη Μητρόπολη Κίτρους και υπήχθη στη Μητρόπολη Ελασσώνας (Ελασσόνας) που από το 1996 ανακαίνισε σιγά-σιγά όλα τα κτίσματα. Το 2000 έγινε η ανασύσταση της Μονής και από το 2001 λειτουργεί ως γυναικεία μονή (Φ.Ε.Κ. 159Α/2000). Έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο, με ζώνη προστασίας 500μ. (Φ.Ε.Κ. 183Β/1967 & 373Β/1994).

Παλαιότερα υπήρχαν στην ευρύτερη περιοχή και τα εξής μικρομοναστήρια:

Μονή Παναγίας Πέτρας : Παλιό μοναστήρι στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, σε υψόμ. 400μ., βόρεια της Πέτρας. Η εκκλησία της Μονής, που είναι αφιερωμένη στα Εισόδια της Θεοτόκου, κτίστηκε από τον Επίσκοπο Πέτρας Νικήτα το 1151 όπως δήλωνε μία επιγραφή που βρέθηκε σε πλάκα του δαπέδου και έγραφε SXNΘ ιν(δικτιώνος) ιδ, δηλαδή έτος 6659 από Κτίσεως Κόσμου που ισοδυναμεί με το έτος 1151 από τη Γέννηση του Χριστού (η Στ΄ Οικουμενική Σύνοδος του 680 καθόρισε ως έτος κτίσεως του κόσμου το 5509, ή 5508 λόγω της διαφοράς 1 π.Χ. - 1 μ.Χ.). Η επιγραφή 1151 που είναι εντοιχισμένη είναι μεταγενέστερη. Ο παλιός ναός καταστράφηκε (άγνωστο πότε) και κτίστηκε νέος το 1608 (βρέθηκε η επιγραφή των εγκαινίων του) που ανακαινίστηκε το 1754 και 1815. Ο ναός των Εισοδίων της Θεοτόκου έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 77Β/1982), ενώ έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011). Είναι άγνωστο αν και η Μονή ιδρύθηκε μαζί με το κτίσιμο της εκκλησίας της ή αργότερα, όπως αναφέρουν ορισμένες πηγές και συγκεκριμένα στις αρχές του 14ου αιώνα από τον Αυτοκράτορα Ανδρόνικο Β΄ τον Παλαιολόγο.

Μέχρι το 1896 υπαγόταν στην Επισκοπή Πέτρας που καταργήθηκε. Προστέθηκε το 1896 στη δικαιοδοσία της Επισκοπής Κίτρους της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης. Το 1903 ανακηρύχθηκε «Πατριαρχική Σταυροπηγιακή». Το 1928 που όλες οι Μητροπόλεις των λεγομένων (εκκλησιαστικά) «Νέων Χωρών» περιήλθαν στη δικαιοδοσία της Εκκλησίας της Ελλάδος (Φ.Ε.Κ. 123Α/1928) η Μονή προσαρτήθηκε διοικητικά στη Μητρόπολη Κίτρους, ενώ πνευματικά παρέμεινε στη δικαιοδοσία του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Στη συνέχεια η Μονή κατεδαφίστηκε, εκτός από το Καθολικό της, και μετατράπηκε (Φ.Ε.Κ. 65Α/1929) σε νοσοκομείο (σανατόριο) για φυματικούς (1929-1969). Το 1969 καταργήθηκε το санατόριο και ιδρύθηκε στον ίδιο χώρο ψυχιατρείο με την επωνυμία Θεραπευτήριον Ψυχικών Παθήσεων Ι.Μ. Πέτρας Ολύμπου (Φ.Ε.Κ. 220Α/1969) το οποίο λειτούργησε το διάστημα 1970-2004. Αναφερόταν και ως Ψυχιατρικόν Νοσοκομείον Πέτρας Ολύμπου. Δεν έχει αποφασιστεί ακόμα (Μάιος 2019) από την Πολιτεία η τύχη των εγκαταστάσεων της παλιάς Μονής.

Αναφέρεται Μ(οναστε)re de Petra από τον L. Heuzey το 1860, Μ. Πέτρας στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884, Petra Monast. στο χάρτη του Η. Kierpert το 1897, Mon. Petras σε χάρτη του 1871/1916 και Mon. Πέτρας στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910.

Μονή Αγίας Τριάδος & Αγίου Ελευθερίου ή Μονή Κλημάδων : Παλιό μοναστήρι που καταστράφηκε ολοσχερώς από πυρκαγιά το 1833. Αναφέρεται ως μοναστήρι Αγίου Ελευθερίου από τον Ι. Λεονάρδο το 1836. Η Μονή της Αγίας Τριάδος και του Αγίου Ιερομάρτυρος Ελευθερίου του Κλήμεντος, ή Μονή των Κλημάδων ή και Παλαιομοναστήρι (κατά τους ντόπιους), βρισκόταν στη νότια πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.315μ.-1.320μ., Β-ΒΑ της Καρυάς και στη θέση που είναι σήμερα το ερημοκλήσι της Αγίας Τριάδας και του Αγίου Ελευθερίου που κτίστηκε το 1913 και ανακαινίστηκε το 2005. Βρίσκεται αριστερά του ορεινού δρόμου Καρυάς - Μπιχτέςι και πριν τη ρεματιά Κοκκινόχωμα, σε μια «κρυφή» περιοχή μέσα στο δάσος, όπου και παλιό πηγάδι.

Κατά μία εκδοχή η Μονή ιδρύθηκε το 1640, ενώ κατά την τοπική παράδοση είχε κτιστεί πολύ παλαιότερα. Μετά την ολοσχερή καταστροφή του (1833), το μοναστήρι λειτούργησε στο Μετόχι του που ήταν στην Καρυά. Υπαγόταν στην Επισκοπή Πλαταμώνος. Το 1919 συγχωνεύτηκε με τη Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου του Σαρανταπόρου. Το Μετόχι και το έρημο μοναστήρι πυρπολήθηκαν (και η Καρυά) την Άνοιξη του 1943 από τους Γερμανούς κατακτητές. Το 1950 κτίστηκε ο νέος ναός του Αγίου Ελευθερίου (Μετόχι) στην Καρυά.

Μονή Αγίας Παρασκευής : Παλιό μοναστήρι, άγνωστο πότε ακριβώς ιδρύθηκε, στα ΒΑ του Ολύμπου στην περιοχή του Δίου (Μαλαθριάς), σε υψόμ. 30μ. Αναφέρεται ως Μονή Αγίας Παρασκευής από τον Επίσκοπο Κίτρους Παρθένιο το 1918. Το 1936 «ενώθηκε» με τη Μονή Αγίου Διονυσίου στον Όλυμπο και έγινε μετόχι της. Πολλά κειμήλια και εικόνες της Μονής, που είχαν μεταφερθεί στη Μονή Αγίου Διονυσίου και στο Μετόχι της, καταστράφηκαν κατά το βομβαρδισμό του Μετοχίου στις 16-4-1943 και την πυρπόληση της Μονής στις 29-4-1943 από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής. Η Μονή κήκε το 1965. Στη θέση της λειτουργεί από το 1967 η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής.

Μονή Αγίου Αντωνίου : Παλιό μοναστήρι στα δυτικά του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, στον οικισμό Κοκκινόγι ή Κοκκινόγειο (παλ. Δεμιράδες) σε υψόμ. 530μ. Ιδρύθηκε το 1755 (επιγραφή στην πύλη) ή από τον Διονύσιο Μπαμπαλιάρη (πληροφορίες από τη Μονή Σπαρμού) ή από μοναχούς τη ομώνυμης Μονής της Σιάπκας που ερημώθηκε το 1750. Αναφερόταν και ως Μονή Δεμιράδων, μετόχι της Μονής Αγίου Αντωνίου Σιάπκας, υπαγόμενη στη Μητρόπολη Σερβίων και Κοζάνης. Αναφέρεται από τον Ι. Λεονάρδο το 1836 και τον Ν. Σχινά το 1886. Το 1910 υπήχθη στη Μητρόπολη Ελασσώνος. Το 1930 ερημώθηκε και προσαρτήθηκε αρχικά στη Μονή Σπαρμού και το 1931 στη Μονή Ολυμπιώτισσης, όπου μεταφέρθηκαν και τα αξιόλογα κινητά κειμήλιά της. Η εκκλησία της παλιάς Μονής που σώζεται μέχρι σήμερα (ως ενοριακός και κοιμητηριακός ναός), έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο με ζώνη προστασίας 500μ. (Φ.Ε.Κ. 424Β/1985 & 384Β/1994).

ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ & ΕΚΚΛΗΣΑΚΙΑ

Το πιο ονομαστό εκκλησάκι του Ολύμπου είναι του Προφήτη Ηλία που βρίσκεται σε υψόμ. 2.788μ., πάνω στην ομώνυμη κορυφή και είναι το ψηλότερο της Ελλάδας. Το έκτισε, σύμφωνα με την παράδοση, ο Όσιος Διονύσιος κατά τα μέσα του 16ου αιώνα. Είναι ένα μικρό εκκλησάκι, με μέγιστο ύψ. 1,60μ. και διαστάσεις 3,80x2,80μ. κατασκευασμένο από υλικό (δολομιτικές πλάκες/πέτρες) της γύρω περιοχής. Ανακαινίστηκε το 1961 από τον Ε.Ο.Σ. & το 1994 από την Ε.Ο.Ο.Σ. (σήμερα Ε.Ο.Ο.Α.). Παλαιότερα, σύμφωνα με την παράδοση, υπήρχε και το «εκκλησάκι» της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στην ομώνυμη κορυφή, σε υψόμ. 2.622μ.

Στα χαμηλά και στους πρόποδες του Ολύμπου υπάρχουν και τα εξής σημαντικά εκκλησάκια & εκκλησίες:

Στη Β-ΒΔ πλευρά, περιοχή Πέτρας

Άγιος Γεώργιος

Εισόδια της Θεοτόκου (Καθολικό - 1151 & 1608 - της παλιάς Μονής Πέτρας) που έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 77B/1982) και έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)

Στη βόρεια πλευρά, περιοχή Παλαιάς Βροντούς

Αγία Κόρη (1968)

Αγία Παρασκευή (δεκ. 1960)

Αγία Τριάδα (16ος αι.)

Άγιοι Απόστολοι (2000)

Άγιος Νικόλαος (17ος-18ος αι.) - κτίσμα που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 61B/1985)

Σημ. : Η Αγία Τριάδα, ο Άγιος Νικόλαος και το ιερό της Αγίας Κόρης έχουν καταγραφεί και ως βυζαντινές αρχαιότητες (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)

Στη Β-ΒΑ πλευρά, περιοχή Δίου - Ορλιά

Αγία Παρασκευή (1967)

Άγιοι Θεόδωροι ή Άγιος Θεόδωρος (στην παραλία)

Άγιος Βασίλειος

Άγιος Γεώργιος

Άγιος Δημήτριος (1740)

Άγιος Διονύσιος (1964)

Άγιος Κωνσταντίνος & Ελένη

Άγιος Σπυρίδων (1863) - κτίσμα που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 1045B/1999)

Στην ανατολική πλευρά, στη Νέα Μονή Αγίου Διονυσίου και γύρω

Άγιος Διονύσιος (1992)

Άγιος Παΐσιος (στο κοιμητήριο)

Άγιος Παχώμιος (εκτός της Μονής)

Κοίμηση της Θεοτόκου (Καθολικό - 1954)

Παλαιότερα (δεν υπάρχουν σήμερα) : Αγία Μακρίνα, Αγία Παρασκευή, Άγιος Γεώργιος και Άγιος Δημήτριος που έχει καταγραφεί ως βυζαντινή αρχαιότητα (ως άγνωστος ναός στο Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)

Στην ανατολική πλευρά, στην παλαιά Μονή Αγίου Διονυσίου και γύρω

Αγία Τριάδα (Καθολικό - 16ος αι.)

Γέννηση του Χριστού και Όσιος Διονύσιος (σε σπηλιά - Άγιο Σπήλαιο)

παρεκκλήσι Αγίου Λαζάρου

παρεκκλήσι Τιμίου Προδρόμου ή Αγίου Ιωάννου Προδρόμου

Στην ανατολική πλευρά, περιοχή Λιτοχώρου

Οι ναοί, που έχουν χαρακτηριστεί ιστορικά διατηρητέα μνημεία:

Αγία Σολομονή* (Άγιος Νικόλαος ο Νέος εκ Βουναίνης ή Βουναίνων / 16ος-17ος αι. - Φ.Ε.Κ. 461B/1992)

Άγιος Δημήτριος* (1760 & 1894 - Φ.Ε.Κ. 177B/1996)

Άγιος Νικόλαος* (1580 & 1914 - Φ.Ε.Κ. 159B/1996)

Οι ναοί/εξωκλήσια, που έχουν χαρακτηριστεί κτίσματα ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 757B/1995):

Αγία Μαρίνα* (1917)

Αγία Παρασκευή* (1904)

Άγιος Αθανάσιος* (1872 & 1983)

Άγιος Γεώργιος* (1878 & 1909)

Κοίμηση της Θεοτόκου* (1902)

Τα εξωκλήσια:

Άγιοι Απόστολοι (Πέτρος και Παύλος / θεμ. 1954)

Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος (ανακ. 1962)

Παναγία (Γενέθλιο Θεοτόκου - 1989)

Παναγία Ολύμπου (ιδιωτ.)

Προφήτης Ηλίας (θεμ. 1954 / 1973)

Παλαιότερα (δεν υπάρχουν σήμερα) : Αγία Ματρώνα

Σημ. : Τα σημειούμενα με * έχουν καταγραφεί και ως βυζαντινές αρχαιότητες (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011)

Εκκλησία των Γ.Ο.Χ. Παναγία Γοργοεπήκοος με το παρεκκλήσι της : Αγία Ειρήνη Χρυσοβαλάντου

Στη ΝΑ πλευρά, περιοχή παλαιάς Λεπτοκαρυάς

Αγία Τριάδα

Άγιος Νικόλαος

Στη Ν-ΝΑ πλευρά, Μονή Κανάλων

Άγιος Δημήτριος (1684)

Γέννηση της Θεοτόκου (Καθολικό - 1638)

Στη νότια πλευρά, περιοχή Καρυάς

Αγία Παρασκευή (19ος αι.)

Αγία Τριάδα & Άγιος Ελευθέριος (1913 & 2005)

Άγιος Ελευθέριος (1950)

Άγιος Νεκτάριος (1971)

Άγιος Νικόλαος (1807) που έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 452B/2002)

Παναγία (Κοίμηση Θεοτόκου) (19ος αι.)

Στη νότια πλευρά, περιοχή Σκαμνιάς (Σκαμνιάς)

Αγία Τριάδα Παλαιάς Σκαμνιάς (1520 & 1710) που έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο

(Φ.Ε.Κ. 302B/1987 & 373B/1994)

Αγία Παρασκευή

Παλαιότερα (δεν υπάρχουν σήμερα, μόνο λίγα ερείπια & εικονοστάσια) : Παναγία & Προφήτης Ηλίας

Στη Ν-ΝΔ πλευρά, περιοχή Κρυόβρυσης

Αγία Κυριακή

Άγιος Δημήτριος (1883 & 1904) - κτίσμα που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 312B/2002)

Παναγία (Κοίμηση της Θεοτόκου)

Παλαιότερα (σήμερα λίγα ερείπια) : Προφήτης Ηλίας (δυτικά της Κρυόβρυσης)

Στη Ν-ΝΔ πλευρά, Μονή Σπαρμού και γύρω

Αγία Τριάδα (Καθολικό - 1633)

παρεκκλήσια (εκτός της Μονής) :

Αγία Ζώνη Θεοτόκου (2001)

Άγιοι Πάντες (1739)

Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος (2009)

Μεταμόρφωση Σωτήρος στο Κ.Ε.Ο.Α.Χ.

Άγιος Νικόλαος στον Παλαιό Σπαρμό

Παλαιότερα (σήμερα ερειπωμένο) : Προφήτης Ηλίας (ΝΑ της Μονής)

Στη ΝΔ πλευρά, περιοχή Καλυβίων

Άγιος Γεώργιος (1834 & 2001)

Προφήτης Ηλίας (1994)

Στη δυτική πλευρά, περιοχή Πυθίου

Ναοί που έχουν χαρακτηριστεί ιστορικά διατηρητέα μνημεία:

Αγία Κυριακή (18ος-19ος αι.- Φ.Ε.Κ. 328B/2002)

Άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος (17ος αι.- Φ.Ε.Κ. 148B/1994)

Κοίμηση της Θεοτόκου (17ος αι. - Φ.Ε.Κ. 170B/1994)

Παλιά ασκητήρια : Ανάληψης και

Τιμίου Σταυρού ή Παμμεγίστων Ταξιαρχών με τοιχογραφίες 14ου αι. που έχει χαρακτηριστεί αρχαίο μνημείο

(Φ.Ε.Κ. 408B/2002 & 452B/2002)

Άγιοι Απόστολοι

Άγιος Γεώργιος

Παναγία (Κοίμηση Θεοτόκου)

Στη δυτική πλευρά, περιοχή Κοκκινοπηλού

Αγία Παρασκευή (18ος αι.) και το παρεκκλήσι

Άγιος Χαράλαμπος (18ος αι.) που έχουν χαρακτηριστεί ιστορικά διατηρητέα μνημεία (Φ.Ε.Κ. 2253B/1999)

Άγιος Αθανάσιος (1973)

Κοίμηση της Θεοτόκου (2001)

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ ΚΑΙ ΞΕΝΩΝΕΣ

1. Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός». Στην «καρδιά» του Ολύμπου και ΝΑ των ψηλών κορυφών, στη θέση Μπαλκόνι ή Εξώστης, σε υψόμ. 2.065μ. βρίσκεται το «Καταφύγιο Α» του Ολύμπου (αρχική ονομασία) που ανήκει στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης (αρχικά Ε.Ο.Σ. και μετέπειτα Ε.Ο.Χ.Ο. και Ε.Ο.Ο.Σ.). Το καταφύγιο, που ο θεμέλιος λίθος του τέθηκε στις 8 Σεπτεμβρίου 1930, υπήρξε το πρώτο ελληνικό ορειβατικό καταφύγιο. Κατασκευάστηκε με χρήματα του τότε Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, πάνω σε σχέδια του μηχανικού-αρχιτέκτονα Σπήλιου Αγαπητού, 1ου Προέδρου του Ε.Ο.Σ. Η κατασκευή του τελείωσε το Σεπτέμβριο του 1931 και στη μοναδική αίθυσά του μπορούσε να φιλοξενήσει 25 ορειβάτες. Αναφέρεται Καταφύγιον στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Το καταφύγιο ονομάστηκε με απόφαση του Κ.Σ. του Ε.Ο.Σ. (29-1-1943) «καταφύγιο Σπήλιος Αγαπητός» προς τιμήν του αποβιώσαντος την 27-1-1943 Προέδρου του Ε.Ο.Σ.

Το 1959-1960 έγιναν βελτιώσεις στο αρχικό κτίσμα και προστέθηκε νέα αίθουσα και διάφοροι βοηθητικοί χώροι, με αποτέλεσμα να αυξηθούν οι θέσεις ύπνου σε 52. Το 1964 μεγάλωσε η δεξαμενή νερού και κτίστηκε ο μικρός ξενώνας, ενώ το διάστημα 1975-1979 έγιναν ανακαινίσεις και προστέθηκαν και άλλες αίθουσες. Το 1984-1985 έγιναν διαμορφώσεις του εξωτερικού χώρου. Το διάστημα 1999-2001 με χρηματοδότηση από το Β' Κ.Π.Σ. (Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης) και από την Ε.Ο.Ο.Α. κατασκευάστηκε νέα πτέρυγα, έγιναν σημαντικές βελτιώσεις στις εγκαταστάσεις και στον εξοπλισμό όλων των κτισμάτων του καταφυγίου και διαμορφώθηκε ο περιβάλλον χώρος. Σήμερα το καταφύγιο διαθέτει 110 θέσεις ύπνου.

Διαχειριστής του καταφυγίου ήταν από το 1954 μέχρι το 2001 ο επίσημος οδηγός του Ολύμπου Κώστας Ζολώτας που λειτουργήσε άψογα το καταφύγιο, με αποτέλεσμα το Δ.Σ. της Ε.Ο.Ο.Α. να ονομάσει το νέο κτίσμα του καταφυγίου, που εγκαινιάστηκε την 29-6-2002, «πτέρυγα Κώστας Ζολώτας». Επίσης, με την ίδια απόφαση του Δ.Σ. οι αίθουσες της νέας πτέρυγας πήραν τα ονόματα Προέδρων της Ομοσπονδίας : Φ. Θεοδωρίδης, Α. Τζάρτζανος, Σ. Βασιλόπουλος, Μ. Δέφνερ, Δ. Χατζίδης, Δ. Γεωργούλης, καθώς και του μεγάλου ορειβάτη και εκπαιδευτή Γ. Μιχαηλίδη που έχασε τη ζωή του στον Όλυμπο, όπως και ο Ι. Χασιώτης, πρόεδρος του Ε.Ο.Σ. Κατερίνης, που το καθιστικό φέρει το όνομά του.

Το καταφύγιο παρουσιάζει τη μεγαλύτερη κίνηση ορειβατών από όλα τα ελληνικά καταφύγια. Οι διανυκτερεύσεις και οι διημερεύσεις στο καταφύγιο αυξάνουν χρόνο με το χρόνο και οι 280 διανυκτερεύσεις του 1954 (160 Έλληνες και 120 ξένοι) έφθασαν τις 10.757 το 2017 (3.591 Έλληνες και 7.166 ξένοι από 75 κράτη). Το καταφύγιο, που διαθέτει και εστιατόριο, είναι ανοικτό από το Μάιο μέχρι και τον Οκτώβριο και από τις 6 το πρωί μέχρι τις 10 το βράδυ. Τηλέφωνο καταφυγίου 23520-81800 και τηλέφωνα διαχειριστών 6973210687 & 6973210688. Πληροφορίες για τους χειμερινούς μήνες στο τηλέφωνο 23520-81329, κ. Μαρία Ζολώτα, που είναι κόρη του Κ. Ζολώτα και σημερινή διαχειρίστρια του καταφυγίου και στην ιστοσελίδα www.mountolympus.gr

2. Καταφύγιο «Βρυσσπούλες». Στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, πάνω στο αντέρεισμα που βρίσκεται δυτικά της αρχής της χαράδρας Μαυρατζά, στη θέση Βρυσσπούλες και σε υψόμ. 1.800μ., βρίσκεται το «Καταφύγιο Β» του Ολύμπου (αρχική ονομασία) που ανήκει στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης (αρχικά Ε.Ο.Σ. και μετέπειτα Ε.Ο.Χ.Ο. και Ε.Ο.Ο.Σ.). Η τελετή ίδρυσης και θεμελίωσης του καταφυγίου, που βαπτίστηκε προσωρινά «Helvetia/Ελβετία», λόγω του C.A.S./Club Alpin Suisse (ως αναδόχου & δωρητού), έγινε στις 20 Μαΐου 1934, αλλά δυστυχώς δεν προχώρησε η κατασκευή του. Στις 14 Αυγούστου 1938 τέθηκε πάλι ο θεμέλιος λίθος και άρχισε η ανέγερσή του με προοπτική να γίνει διώροφο και να εξυπηρετεί 62 ορειβάτες. Δυστυχώς ο ορεινός αυτός ξενώνας, όπως είχε ονομαστεί, έμεινε ημιτελής ενώ έπαθε αρκετές ζημιές στη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και των μετέπειτα γεγονότων στην περιοχή.

Το διάστημα 1957-59 έγιναν από τον Ε.Ο.Σ. έργα αποκατάστασης των ζημιών και επέκτασης του καταφυγίου με αποτέλεσμα το διώροφο οίκημα να μπορεί να φιλοξενήσει 22 ορειβάτες και χιονοδρόμους. Φύλακας του καταφυγίου ορίστηκε ο Γιώργος Μπασμπανάς από την Ολυμπιάδα, γιος του παλιού (πριν από τον Πόλεμο) οδηγού του Ολύμπου Χαράλαμπος Μπασμπανά. Το 1960 η περιοχή όπου το καταφύγιο, παραχωρήθηκε στο Στρατό (το 1973 την αγόρασε από τον Ο.Δ.Δ.Ε.Π.) για την εκπαίδευση των Δυνάμεων Καταδρομών (Λ.Ο.Κ.), ανοίχθηκε ο ορεινός δρόμος από τον Παλιό Σπαρμό (17 χλμ.) και κατασκευάστηκαν τολ και άλλες εγκαταστάσεις. Τα εγκαίνια του Κέντρου Εκπαιδύσεως Χιονοδρόμων (Κ.Ε.Χ.) Ολύμπου έγιναν στις 29 Ιανουαρίου 1961, ο δε κάτω όροφος του καταφυγίου παραχωρήθηκε προσωρινά από τον Ε.Ο.Σ. στο Στρατό για Λέσχη Αξιωματικών. Το διάστημα 1992-94 έγιναν βελτιώσεις στο καταφύγιο από το πρόγραμμα Leader.

Ο πάνω όροφος του καταφυγίου έχει ανακαινιστεί πλήρως από τις Ειδικές Δυνάμεις και λειτουργεί ως Λέσχη των Αξιωματικών, ενώ ως καταφύγιο λειτουργεί ο κάτω όροφος, όπου μπορούν να διανυκτερεύσουν γύρω στα 30 άτομα (δεν υπάρχουν κουβέρτες). Σήμερα το καταφύγιο το διαχειρίζεται το Κ.Ε.Ο.Α.Χ. (Κέντρο Εκπαιδύσεως Ορεινού Αγώνα και Χιονοδρομιών) και για τη διανυκτέρευση απαιτείται άδεια (τηλέφωνο στρατοπέδου 24930-62163).

3. Καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος». Στη ΝΔ άκρη του Οροπεδίου των Μουσών και σε υψόμ. 2.650μ. βρίσκεται το «Καταφύγιο Γ» του Ολύμπου (αρχική ονομασία) που ανήκει στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης (αρχικά Ε.Ο.Σ. και μετέπειτα Ε.Ο.Χ.Ο. - Ε.Ο.Ο.Σ.) και διαθέτει 22 θέσεις ύπνου. Το καταφύγιο που κτίστηκε το 1960-61 ονομάστηκε την 6-3-1964 «καταφύγιο Βασιλεύς Παύλος» προς τιμήν του εκλιπόντος επιτίμου προέδρου του Ε.Ο.Σ. και την 13-6-1984 μετονομάστηκε σε «καταφύγιο Χρήστος Κάκαλος» προς τιμήν του πρώτου οδηγού του Ολύμπου, που το 1913 ανέβηκε με τους Fred. Boissonnas & D. Baud-Bovy στο Μύτικα. Το διάστημα 2000-2001 με χρηματοδότηση από το Β΄ Κ.Π.Σ. και από την Ε.Ο.Ο.Α. κατασκευάστηκαν δωμάτιο φύλακα, τουαλέτες και δεξαμενή, ενώ έγιναν σημαντικές βελτιώσεις στις εγκαταστάσεις και στον εξοπλισμό του. Το 2017 διανυκτέρευσαν εντός και εκτός του καταφυγίου 3.444 ορειβάτες, εκ των οποίων 321 ξένοι από 13 κράτη. Είναι ανοικτό όλο το χρόνο (το χειμώνα μετά από συνεννόηση). Πληροφορίες στον διαχειριστή του καταφυγίου Μιχάλη Στύλλα, στο τηλέφωνο 6937361689 και στην ιστοσελίδα www.olympus-climbing.gr

4. Καταφύγιο «Σταυρού» ή «Δημήτρης Μπουντόλας». Στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, στη θέση Σταυρός και σε υψόμ. 930μ. βρίσκεται το «Καταφύγιο Δ» του Ολύμπου (αρχική ονομασία), που ανήκει στον Ε.Ο.Σ. Θεσσαλονίκης και διαθέτει 30 θέσεις ύπνου. Απέχει 9,5 χλμ. από το Λιτόχωρο και είναι δίπλα στον ορεινό δασικό δρόμο για τα Πριόνια. Ο θεμέλιος λίθος του καταφυγίου τέθηκε στις 28-5-1961 τα δε εγκαίνια της αποπεράτωσης του έγιναν στις 9-11-1969. Το καταφύγιο μετονομάστηκε την 13-7-1986 σε «καταφύγιο Δημήτρης (Τάκης) Μπουντόλας» προς τιμήν του μέλους του Ε.Ο.Σ. Θεσσαλονίκης που σκοτώθηκε από χιονοστιβάδα στην Αππαρμα South (Ιμαλαΐα) την 22-10-1985.

Το διάστημα 1999-2001 έγιναν επεκτάσεις, ανακαινίσεις και διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου, στο πλαίσιο έργου του Β΄ Κ.Π.Σ. Το καταφύγιο που διαθέτει οργανωμένο εστιατόριο και αναψυκτήριο είναι ανοικτό από το Μάιο μέχρι και τον Οκτώβριο και από το πρωί μέχρι αργά το βράδυ και από το Νοέμβριο μέχρι και τον Απρίλιο τα Σαββατοκύριακα και τις εορτές. Πληροφορίες στον διαχειριστή του καταφυγίου, στα τηλέφωνα 23520-84100 & 6939225857

5. Καταφύγιο «Γιώσος Αποστολίδης». Στο διάσελο μεταξύ των κορυφών Προφήτης Ηλίας και Τούμπα, σε υψόμ. 2.700μ. βρίσκεται το καταφύγιο του Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης που διαθέτει 90 θέσεις ύπνου. Ο πρώτος όροφος του καταφυγίου έγινε το 1961-62 κυρίως χάρις στις προσπάθειες των ορειβατών του Σ.Ε.Ο. Γιώσου (Ιωσήφ) Αποστολίδη και Καραμπέτ Αρζουμανιάν. Τα εγκαίνια έγιναν στις 15-8-1962. Ο δεύτερος όροφος έγινε το 1964, ενώ το καταφύγιο ονομάστηκε «Γιώσος Αποστολίδης» προς τιμήν του ορειβάτη του Σ.Ε.Ο. που σκοτώθηκε στον Όλυμπο την 4-5-1964

Το πρώτο ορεινό κτίσμα του Σ.Ε.Ο. στον Όλυμπο ήταν η λεγόμενη «ορειβατική καλύβα» που βρισκόταν λίγο χαμηλότερα από το σημερινό καταφύγιο και που κτίστηκε το καλοκαίρι του 1959. Ήταν ένα μικρό κτίσμα που μπορούσε να κοιμίσει 15 άτομα, αλλά «κατεδαφίστηκε» τον Οκτώβριο του 1959, μετά από σχετική απόφαση της Νομαρχίας Πιερίας, γιατί ο Σ.Ε.Ο. το είχε κτίσει χωρίς την άδεια του Ε.Ο.Τ. (δεν ήταν τότε μέλος Ομοσπονδίας, Ο.Ε.Σ.Ε. ή Ε.Ο.Σ.). Το 1995 έγιναν εκτεταμένες ανακαινίσεις στο καταφύγιο και στον περιβάλλοντα χώρο, ενώ το 1996 κατασκευάστηκε μεγάλη υδατοδεξαμενή στη Γούρνα του Στεφανιού. Το διάστημα 1999-2001 έγιναν επεκτάσεις και ανακαινίσεις, ενώ κατασκευάστηκαν νέες εσωτερικές τουαλέτες, στο πλαίσιο έργου του Β΄ Κ.Π.Σ. Προς τιμήν του πρώτου προέδρου του Σ.Ε.Ο. Ρήγα Ρεπανά το καθιστικό πήρε το όνομά του, ενώ δύο αίθουσες ονομάστηκαν Καραμπέτ Αρζουμανιάν και Γιώργος Μιχαηλίδης. Το καταφύγιο είναι ανοικτό όλο το χρόνο (τους χειμερινούς μήνες μετά από συνεννόηση). Η βεράντα/τζαμαρία μένει ανοικτή το χειμώνα, ως καταφύγιο ανάγκης, διαθέτοντας και κουβέρτες. Πληροφορίες στο τηλέφωνο του καταφυγίου 23510-82840 & στα τηλέφωνα των διαχειριστών του 6948043655 & 6939777064, καθώς και στην ιστοσελίδα www.apostolidisrefuge.gr

6. Καταφύγιο στην Πετρόστρουγκα. Βρίσκεται στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.925μ. και διαθέτει 72 θέσεις ύπνου, κουζίνα, θέρμανση κ.ά. σχετικά. Κατασκευάστηκε από τη Διεύθυνση Δασών Πιερίας και το Δήμο Λιτοχώρου το διάστημα 2004-2007 και λειτουργεί από το 2012 (εγκαίνια 11/11). Το διαχειρίζεται η Ελληνική Ομάδα Διάσωσης. Είναι ανοικτό όλο το χρόνο (τους χειμερινούς μήνες μετά από συνεννόηση). Πληροφορίες στους διαχειριστές του καταφυγίου, στα τηλέφωνα 2310-310649, 6948821513 & 6977246350

7. Καταφύγιο στο Άνω Πηγάδι. Βρίσκεται στο ΝΑ τμήμα του Ολύμπου, ανατολικά της ράχης Πάνω Περιβόλι, σε υψόμ. 1.410μ., στη θέση Άνω Πηγάδι. Κατασκευάστηκε από το Σ.Ε.Ο. Λεπτοκαρυάς το 1995 και διαθέτει 18 θέσεις ύπνου. Απέχει 4 χλμ. (δύσκολος ορεινός χωματόδρομος) από τον ορεινό δρόμο Λιτοχώρου - Παλαιάς Λεπτοκαρυάς {η διασταύρωση απέχει 18 χλμ. χωματόδρομος+άσφαλτος} από το Λιτόχωρο και 17 χλμ. (κακός χωματόδρομος) από την Παλαιά Λεπτοκαρυά}. Λίγο πιο πάνω από το καταφύγιο βρίσκεται η πηγή Κάτω Πηγαδάκι. Πληροφορίες στα τηλέφωνα 23520-31585 & 23520-31276

8. Καταφύγιο στην Κορομηλιά. Βρίσκεται στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου στην τοποθεσία Κορομηλιά, σε υψόμ. 1.020μ. Απέχει 9 χλμ. (ορεινός χωματόδρομος) από την είσοδο του ρέματος Ορλιά (4 χλμ. από το Δίον). Κατασκευάστηκε από τη Ν.Α. Πιερίας το 2007-2008 (εγκρίνεται 13-10-2008), λειτούργησε το 2012 και διαθέτει 17 θέσεις ύπνου, κουζίνα, θέρμανση κ.ά. σχετικά. Ανήκει στο Δήμο Δίου - Ολύμπου. Πληροφορίες στον διαχειριστή του καταφυγίου, στο τηλέφωνο 6945661104

9. Καταφύγιο στα Κρεβάτια. Βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.008μ., στην τοποθεσία «Κρεβάτια» ΝΔ της Παλαιάς Βροντούς. Είναι ένα διώροφο κτίσμα που κατασκευάστηκε το διάστημα 1999-2001, στο πλαίσιο έργου του Β' Κ.Π.Σ. για τη Διεύθυνση Δασών Πιερίας που το παραχώρησε στη συνέχεια στο Δήμο Δίου (σήμερα Δίου - Ολύμπου). Στο καταφύγιο πηγαίνει ορεινός χωματόδρομος (9 χλμ.). Διαθέτει 20 θέσεις ύπνου. Πληροφορίες στον διαχειριστή του καταφυγίου, στα τηλέφωνα 6971773070 & 6938186984

10. Καταφύγιο στις Κορομηλιές. Βρίσκεται στην Α-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 880μ., ανατολικά από την τοποθεσία Κοπάνες πάνω στη ράχη Κορομηλιές και λίγο μετά την τοποθεσία Πετρογέφυρο, 500μ. στα δεξιά του ορεινού δρόμου Λεπτοκαρυάς - Καρυάς (13ο χλμ.) όπου δεξαμενή, παλιά στάνη και ποτίστρα. Είναι ένα διώροφο κτίσμα που κατασκευάστηκε στο πλαίσιο έργου του Β' Κ.Π.Σ. για το Δήμο Ανατολικού Ολύμπου το διάστημα 1999-2001. Δεν λειτούργησε ποτέ με αποτέλεσμα να έχει ερημώσει και λεηλατηθεί.

11. Καταφύγιο ανάγκης στην κορυφή του Αγίου Αντωνίου, σε υψόμ. 2.810μ. Χρησιμοποιείται μία αίθουσα του παλιού (1961-62) διώροφου κτίσματος του Μετεωρολογικού Σταθμού Ολύμπου του Α.Π.Θ. που λειτούργησε για 16 περίπου χρόνια (μόνο τα καλοκαίρια). Η Ο.Λ. Θεσσαλονίκης (που της είχε παραχωρηθεί η χρήση) επισκέυασε και διασκεύασε αρχικά (1993-94) μία αίθυσά του και στη συνέχεια « ανέλαβε » η Ελληνική Ομάδα Διάσωσης και διάφοροι ορειβάτες τη συνέχιση της προσπάθειας για να χρησιμοποιείται ως καταφύγιο ανάγκης. Διαθέτει ασύρματο ανάγκης και μπορεί να φιλοξενήσει 12 άτομα. Πληροφορίες στο τηλέφωνο 2310-310649

12. Καταφύγια ανάγκης στη Μεγάλη Γούρνα, σε υψόμ. 2.425μ. Στην περιοχή αυτή, που πηγαίνει δρόμος από τα Καλύβια (4 χλμ. ασφαλτος & 19 χλμ. δύσβατος χωματόδρομος), βρίσκονται δύο μονόχωρα πέτρινα οικήματα που χρησιμοποιούνται ως καταφύγια ανάγκης (είναι ανοικτά όλο το χρόνο). Το πρώτο, που ονομάζεται «Η καλύβα του Χριστάκη», και κτίστηκε το 1998 από τον Ορειβατικό Σύλλογο Καλυβίων Κοκκινοπλού «Ο Χριστάκης», διαθέτει 6 κρεβάτια και ασύρματο ανάγκης και το δεύτερο που κτίστηκε (άγνωστο από ποιους) το διάστημα 2010-2012 διαθέτει 30 κρεβάτια, τζάκι κ.ά. σχετικά. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) σημειώνεται ημιονικός δρόμος και μία καλύβα, απέναντι (νότια) από τη σημερινή.

13. Καταφύγιο ανάγκης στη νότια πλευρά του Αγίου Αντωνίου, σε υψόμ. 2.380μ. Είναι μία μικρή ξύλινη καλύβα δίπλα στους πυλώνες του χιονοδρομικού κέντρου στις Βρυσσοπούλες, που κατασκευάστηκε το 1981 για τις ανάγκες του σκι-λιφτ. Παραχωρήθηκε στην Ελληνική Ομάδα Διάσωσης με σκοπό να χρησιμοποιηθεί ως καταφύγιο ανάγκης. Διαθέτει 9 κρεβάτια, σόμπα και ασύρματο ανάγκης. Έχει την ονομασία «Κωνσταντίνος Μιγκοτζίδης» (μέλος της Ε.Ο.Δ. που έπεσε από τη Σκάλα στα Μεγάλα Καζάνια στις 2-2-2006). Πληροφορίες στο Κ.Ε.Ο.Α.Χ., τηλέφωνο 24930-62163 και στην Ε.Ο.Δ. τηλέφωνο 2310-310649

14. Καταφύγιο ανάγκης στο Λιβαδάκι, σε υψόμ. 2.080μ. Βρίσκεται στην τοποθεσία Λιβαδάκι στα ανατολικά της μεγάλης ράχης Καλόγερος - Πάγος - Σημαιοφόρος (Λιβαδάκι). Είναι μία μικρή χαμηλή πέτρινη καλύβα με ανοικτή δεξαμενή νερού δίπλα, που κατασκευάστηκε το 1955 από τη Δασική Υπηρεσία για τις ανάγκες των κτηνοτρόφων. Το 1992-93 ανακαινίστηκε από τον Ε.Ο.Σ. Λιτοχώρου με σκοπό να χρησιμοποιηθεί ως καταφύγιο ανάγκης. Διαθέτει 3 κρεβάτια και τζάκι (δεν είναι πάντα σε καλή κατάσταση). Πληροφορίες στα τηλέφωνα 23520-83000 & 23520-84544.

15. Καταφύγιο ανάγκης στο Πυξάρι Σαλατούρας, σε υψόμ. 1.800μ. Βρίσκεται στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, στη θέση Πυξάρι της μεγάλης ράχης Κίτρος - Σαλατούρα. Είναι ένα μικρό κτίσμα, παλιό δασικό πυροφυλάκιο (δεκαετίας του 1980), που επισκευάστηκε και εξοπλίστηκε αρχικά (1990-91) από το Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης, μετέπειτα από το Χ.Ο.Σ. Ελασσόνας και το 2011 από την Ελληνική Ομάδα Διάσωσης, στην οποία παραχωρήθηκε από το Δασαρχείο Ελασσόνας με σκοπό την ανακατασκευή και λειτουργία του ως καταφύγιο ανάγκης. Απέχει 1.30 ώρα περίπου από το τέλος του ορεινού δασικού δρόμου που φθάνει μέχρι το υψόμ. των 1.540μ. στη δυτική πλευρά της ράχης Σαλατούρα. Διαθέτει 6 κρεβάτια, τζάκι και ασύρματο ανάγκης (δεν είναι πάντα σε καλή κατάσταση). Πληροφορίες στην Ε.Ο.Δ. τηλέφωνο 2310-310649

Συχνότητα κινδύνου : Καταφύγια Ολύμπου 146.500 Mhz-FM

ΑΘΛΗΜΑΤΑ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ - ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δεν είναι γνωστό το πότε ακριβώς άρχισαν οι άνθρωποι, κατά τους προϊστορικούς και μετέπειτα χρόνους, να εξερευνούν τον Όλυμπο. Οι εξερευνήσεις και αναβάσεις αυτές δεν γινόντουσαν για λόγους προσωπικής ευχαρίστησης, αλλά γινόντουσαν για να καλύψουν βασικές βιοτικές ανάγκες των αρχαίων αυτών πληθυσμών (κυνήγι, υλοτομία, βοσκοτόπια, καλλιέργειες). Είναι πολύ πιθανό να επισκέφθηκαν πρώτοι τον Όλυμπο, άγνωστο όμως μέχρι ποιο ύψος έφθασαν, οι κάτοικοι της πανάρχαιης πόλης Πύθιον που ήταν κτισμένη στους πρόποδες και στις δυτικές ομαλές πλαγιές του. Δεν συνέβαινε όμως το ίδιο (υποθέτουμε) και με τους κατοίκους των δύο άλλων πανάρχαιων πόλεων Λείβηθρα και Πίμπλεια που βρίσκονταν στους ΝΑ και Α πρόποδες του Ολύμπου, καθώς και με τους κατοίκους οικισμών στα Β-ΒΑ του Ολύμπου, γιατί από τα σημεία αυτά οι πλαγιές του βουνού είναι αρκετά απότομες με βαθιές χαράδρες και πλούσια βλάστηση.

Αργότερα, κατά τους ιστορικούς χρόνους, όταν άρχισε να αναπτύσσεται στα ΒΑ του Ολύμπου η ιερή μακεδονική πόλη Δίον, μετά τον 5ο αι. π.Χ., οι κάτοικοί της θα επισκέπτονταν το βουνό για κυνήγι και υλοτομία, όπως και οι κάτοικοι της άλλης αρχαίας πόλης Πέτρα, που έφθαναν μέσω Ξερολακκίου στη βάση των ψηλών κορυφών για να μαζεύουν χιόνι για τις ανάγκες τους. Ιστορικά εξακριβωμένο είναι επίσης και το γεγονός ότι το πέρασμα ή η παράκαμψη του κύριου όγκου του Ολύμπου, είχε γίνει και από τους Πέρσες και από τους Σπαρτιάτες, ενώ οι Μακεδόνες και οι Ρωμαίοι είχαν κυριολεκτικά «οργώσει» μεγάλο τμήμα του Ολύμπου και Κάτω Ολύμπου για πολεμικούς σκοπούς κατά το 2ο αι. π.Χ. και είχαν εγκαταστήσει στις Ν-ΝΔ κορυφές του βουνού, όπου βρέθηκαν κεραμιδένια δάπεδα, παρατηρητήρια για τις καλοκαιρινές φρουρές ή περιπόλους τους.

Εκτός όμως από τις παραπάνω αιτίες παρουσίας των αρχαίων πληθυσμών στον Όλυμπο, υπήρχε και ένας άλλος λόγος που έκανε τους ανθρώπους αυτούς να ανεβαίνουν στο βουνό και ο λόγος αυτός ήταν καθαρά θρησκευτικός. Από τα αρχαιολογικά ευρήματα του Αγίου Αντωνίου και από τις άλλες ενδείξεις που βρέθηκαν στο Σκολιό, βγαίνει το συμπέρασμα ότι στον Όλυμπο ανέβαιναν οι άνθρωποι κατά την αρχαιότητα (μάλλον μετά την κλασική εποχή) και μάλιστα αρκετά συχνά, για τέλεση θυσιών ή άλλου είδους λατρεία των αρχαίων θεών. Στους αιώνες που ακολούθησαν οι ίδιοι λόγοι που έκαναν τους αρχαίους να ανέβουν στον Όλυμπο οδήγησαν και τους νεότερους Έλληνες, αλλά και τους βάρβαρους κατακτητές, πάνω στο βουνό.

Κανένας όμως από αυτούς τους χιλιάδες ανθρώπους (αρχαίους και νεότερους), είτε ήταν βοσκός, κυνηγός ή ξυλοκόπος, είτε ήταν πολεμιστής, Κλέφτης ή Αρματολός, είτε ήταν μοναχός, ασκητής ή πιστός, δεν κατόρθωσε να ανέβει (μέχρι τις αρχές του 20ου αι.) σε δύο κορυφές του Ολύμπου, στο Μύτικα, που είναι και η ψηλότερη και στο Στεφάνι, που είναι η πιο απόκρημνη. Εάν είχε συμβεί ένα τόσο αξιοσημείωτο γεγονός θα υπήρχε οπωσδήποτε κάποια ένδειξη ή μαρτυρία, λόγω και της μυθικής ιερότητας των απρόσιτων αυτών κορυφών, και το κυριότερο η «γνώση» αυτή δεν θα είχε χαθεί, αλλά θα είχε διατηρηθεί μέσα στα χρόνια και στους αιώνες και ο «δρόμος» για την κορυφή, θα ήταν γνωστός τουλάχιστον στους ντόπιους.

Η ιστορία των εξερευνήσεων και των ορειβατικών αναβάσεων του Ολύμπου, καθώς και ο «αγώνας» για την κατάκτηση της ψηλότερης και απάτητης κορυφής του, αρχίζει από τη στιγμή που ορισμένες αναβάσεις δεν έγιναν υποχρεωτικά, δηλαδή για την ικανοποίηση κάποιων βιοτικών αναγκών των κατοίκων της περιοχής ή εξαιτίας πολεμικών γεγονότων, αλλά έγιναν για λόγους επιστημονικούς, περιέργειας για ανακάλυψη νέων τόπων ή ευχαρίστησης για την προσπάθεια ανάβασης ενός βουνού ή μιας κορυφής. Επειδή όμως δεν μπορεί να καθοριστεί με ακρίβεια πότε άρχισαν να εμφανίζονται οι τάσεις αυτές και σε ποιους ανθρώπους, γιατί δεν ήταν δυνατό να έχουν καταγραφεί οι προσπάθειες για ανάβαση στις κορυφές του Ολύμπου, που οπωσδήποτε πρέπει να έγιναν από κάποιους άγνωστους βοσκούς, κυνηγούς, πολεμιστές ή αρχαίους οδοιπόρους, θα αναφερθούν παρακάτω μόνο οι περιηγήσεις, οι εξερευνήσεις και οι αναβάσεις που έγιναν και για τις οποίες υπάρχει ιστορική μαρτυρία.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΕΩΝ

Πρώτος σύγχρονος εξερευνητής και οδοιπόρος του Ολύμπου θεωρείται ο Όσιος Διονύσιος, ο οποίος το **1542** περιπλανήθηκε αρκετά στον Όλυμπο με σκοπό να βρει κατάλληλη τοποθεσία για την ίδρυση μοναστηριού, ενώ, κατά την παράδοση, έφθασε αργότερα μέχρι τις κορυφές του Προφήτη Ηλία και της Μεταμόρφωσης, όπου έκτισε εκκλησιάκια τα οποία και επισκεπτόταν κάθε χρόνο για να λειτουργήσει.

Σημείωση : Κακώς αναφέρεται από διάφορους συγγραφείς ως πρώτος εξερευνητής του Ολύμπου ο Σουλτάνος Μεχμέτ (Μωάμεθ) ο Δ΄, που λόγω της αφόρητης ζέστης που επικρατούσε στην πεδιάδα της Λάρισας, ανέβηκε το καλοκαίρι του 1669 και για 2 μήνες στις νότιες κορυφές με άλογα και καμήλες, συνοδευόμενος από εκατοντάδες υποτακτικούς με σκοπό την αποφυγή της ζέστης και το κυνήγι με γεράκια. Το γεγονός αναφέρεται από τον Ed. Brown (1673) και ως η πρώτη επίσκεψη/εξερεύνηση του Ολύμπου αναφέρεται από τους Ed. Richter και M. Kurz (1923) και από τότε αναπαράγεται συνέχεια. Η καθαρά κυνηγετική αυτή εξόρμηση, αλλά και η ανάβαση με άλογο στις κορυφές, δεν έχει θέση στο χρονικό των εξερευνήσεων του Ολύμπου.

Το **1780** ο Γάλλος φυσιοδίφης και πρώην αξιωματικός του Ναυτικού Charles Nicolas Sonnini φθάνει με τη συνοδεία του στο Μετόχι της Σκάλας και με έναν Έλληνα οδηγό πηγαίνουν στη Μονή του Αγίου Διονυσίου. Στις 14 Ιουλίου αρχίζουν την ανάβαση, αλλά λίγο ψηλότερα οι μεγάλες ποσότητες χιονιού που συναντούν, μάλλον στο Μαυρόλογο, καθώς και η ομίχλη, τους αναγκάζουν να σταματήσουν. Ο Sonnini συνεχίζει την ανάβαση, αλλά τελικά εγκαταλείπει και αυτός. Από την περιγραφή της ανάβασης (ο M. Kurz αναφέρει ότι περιέχει φανταστικά στοιχεία) φαίνεται ότι μάλλον έφθασε στο πάνω μέρος της Χονδρομεσοράχης, γιατί ανέφερε ότι έβλεπε την «κορυφή», το Πήλιο, την Όσσα και τη χαράδρα των Τεμπών(;). Το μονοπάτι τότε ακολουθούσε το Μαυρόλογο για να καταλήξει στη Μπάρρα, νότια από τις Σταυροϊτιές.

Το Μάρτιο του **1784** ο νεαρός Σουηδός κληρικός Adolf Fredrik Sturtzenbecker περιηγήθηκε την Πιερία και τους αρχαιολογικούς της χώρους, ενώ έφθασε μέχρι τη Μονή Αγίου Διονυσίου, όπου κατέγραψε βιβλία και στοιχεία από τη βιβλιοθήκη της Μονής.

Το Δεκέμβριο του **1806** ο Άγγλος αξιωματικός William Martin Leake επισκέφθηκε περιοχές του δυτικού Ολύμπου, του Κάτω Ολύμπου και του ανατολικού Ολύμπου (Λιτόχωρο, Μαλαθριά, Δίον). Στα τέλη Ιουλίου του **1810** ο Γάλλος περιηγητής Francois Rouqueville, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του, επιχειρεί και ανάβαση στον Όλυμπο από την πλευρά του Λιτοχώρου, απ' όπου πηγαίνει στη Μονή Αγίου Διονυσίου. Στο βιβλίο του περιγράφει για την περιπλάνησή του στα βράχια της κορυφής «Στεφάνια» και αναφέρει ότι από τον Όλυμπο φαίνεται η δυτική χερσόνησος της Χαλκιδικής. Από αυτά βγαίνει το συμπέρασμα ότι, ή ανέβηκε στην κορυφή Προφήτης Ηλίας με τους καλόγερους της Μονής που πήγαν εκεί για λειτουργία, ή το πιθανότερο (όπως το συνηθίζει στα βιβλία του) έγραψε αυτά μετά από σχετικές διηγήσεις των μοναχών. Το Νοέμβριο του **1812** ο Άγγλος γιατρός Henry Holland επισκέφθηκε (όπως και ο W. Leake) περιοχές του Κάτω Ολύμπου και του Ολύμπου (Λιτόχωρο).

Τον Ιούλιο του **1830** ο Άγγλος διπλωμάτης David Urquhart πήγε στην Καρυά, όπου συνάντησε τον «Καπετάν Δήμο» (Τζαχείλα) που τον συνόδευσε στον Κάτω Όλυμπο μέχρι τη Ραφάνη. Μετά πήγε στην Ελασσόνα και στην Τσαρισάνη και κατέληξε στη Μονή Σπαρμού. Από εκεί ανεβαίνοντας από τη χαράδρα (Μαυρατζά;) έφθασε σε ένα σημείο όπου είδε τη θάλασσα. Στη συνέχεια ανέβηκε από γυμνές και σαθρές πλαγιές σε μία κορυφή όπου βρήκε υπολείμματα κεραμικής (τούβλα) και μία πλάκα που είχε μία επιγραφή, ενώ είδε μία τεράστια άβυσσο να τον χωρίζει από την ψηλότερη κορυφή. Από την όχη και τόσο ακριβή περιγραφή του φαίνεται ότι πέρασε από τις κορυφές Μαγούλες, Άγιος Αντώνιος και κατέληξε μάλλον στο Σκολιό, που τον ανέφερε Άγιο Στέφανο.

Το **1836** ο Γάλλος βοτανικός Remi Aucher-Eloy επισκέφθηκε τον Κάτω Όλυμπο και τον Όλυμπο, μάλλον από τη Ν-ΝΔ πλευρά (ασαφές το κείμενό του) και συνέλεξε διάφορα φυτά και από την αλπική ζώνη. Το **1840** ο Γερμανός γεωγράφος G. Eckenbrecher ανεβαίνει στον Όλυμπο από τη νότια πλευρά (Καρυά) και όπως συμπεραίνεται από τα γραφόμενά του πρέπει να έφθασε μάλλον στο Σκολιό που του φαινόταν ψηλότερη, όπου βρήκε πολλές κεραμιδιένιες πλάκες.

Το Μάιο του **1846** ο Δανός καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης Johan Ussing κατορθώνει να ανέβει μόνο λίγο ψηλότερα από τη Μονή Αγίου Διονυσίου, επισκεπτόμενος και το σπήλαιο του Αγίου Διονυσίου με το μικρό παρεκκλήσι, που όπως του είπαν το έκτισε ο Άγιος Διονύσιος. Τον Ιούλιο του **1851** ο Γερμανός Theodor Heldreich, Επιμελητής του Βοτανικού Κήπου Αθηνών, πραγματοποιεί επίσκεψη στον Όλυμπο για τη μελέτη της πλούσιας χλωρίδας του, φθάνοντας από το Λιτόχωρο μέχρι εκεί που άρχιζαν τα χιόνια.

Το Φθινόπωρο του **1855** ο Γάλλος αρχαιολόγος Léon Heuzey, μέλος της Γαλλικής Σχολής Αθηνών, πραγματοποιεί μία μεγάλη περιοδεία στα χωριά του Κάτω Ολύμπου, καθώς και στα χωριά του δυτικού και νότιου Ολύμπου. Αναφέρει πολλές τοπογραφικές και ιστορικές πληροφορίες για διάφορους λόφους, κορυφές και βουνά, αλλά και για την επίσκεψή του στη Μονή Αγίας Τριάδας στο Σπαρμό, την οποία περιγράφει λεπτομερώς. Στο βιβλίο του που εκδόθηκε το 1860 αναφέρει για μία διαδρομή (μονοπάτι) από την Καρυά προς μία κορυφή που την ονομάζει «Itchouma» δηλ. Ίτσουμα = Ίσωμα; ή «Η Τσούμα». Σύμφωνα με μία εκδοχή, που δημοσιεύθηκε από τον E. Isambert το 1873, στην κορυφή αυτή ο Heuzey βρήκε κομμάτια τούβλων πιθανώς

από κατεστραμμένο ερημοκλήσι. Μάλλον πρόκειται ή για την κορυφή Μεταμόρφωση (τσούμα) ή για την κορυφή Φράγκου Αλώνι (ίσωμα), όπου κεραμιδίνο «αλώνι».

Τις επόμενες ημέρες ο L. Heuzey επισκέπτεται τη Λεπτοκαρυά, το Λιτόχωρο, του Αγίου Θεοδώρου στο Θερμαϊκό και το Δίον και πηγαίνει στη Σκάλα, όπου το μετόχι της Μονής Αγίου Διονυσίου και από εκεί στο «διάσημο» μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου, που το περιγράφει αρκετά καλά. Από τη Μονή επιχειρεί την ανάβαση στις ψηλές κορυφές και περνώντας από τα πριονιστήρια στον καταρράκτη και στο πριονιστήριο «Χριστόμυλο» ανεβαίνει το Μαυρόλογγο και φθάνει σε ένα πλάτωμα - ράχη (Χονδρομεσοράχη), όπου βλέπει από πάνω του ένα βράχινο αμφιθέατρο που την κορυφή του αναφέρει «Καλόγερο». Ο Heuzey στο χάρτη που σχεδίασε δείχνει τον Προφήτη Ηλία σαν ψηλότερη κορυφή του Ολύμπου και με υψόμ. 2.972μ., όπου μικρό πέτρινο εκκλησάκι, στηριζόμενος στις πληροφορίες των βοσκών και των μοναχών και τις δικές του παρατηρήσεις, οι οποίες όμως ήταν λανθασμένες, γιατί από τα σημεία που βρέθηκε (Χονδρομεσοράχη, Μεταμόρφωση ή Φράγκου Αλώνι) δε μπορούσε να διακρίνει ποια ήταν η ψηλότερη κορυφή και αρκέστηκε στη γνώμη των βοσκών και των μοναχών που δεν «αναγνώριζαν» ψηλότερη κορυφή από αυτήν του Προφήτη Ηλία. Συνεχίζοντας την περιοδεία του επισκέπτεται τα χωριά του ΒΔ Ολύμπου, τα Στενά της Πέτρας και τη Μονή της Πέτρας και αναφέρει για το μονοπάτι Πέτρας - Κοκκινοπλού.

Το **1857** και το **1862** ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Θεόδωρος Ορφανίδης επισκέπτεται τον Όλυμπο και μελετά την πλούσια χλωρίδα του. Τον Ιούνιο του **1859** ο Ρώσος Porfirij Uspenskij επισκέπτεται τη Μονή του Αγίου Διονυσίου και το μετόχι της, καθώς και τη Μονή Κανάλων μελετώντας τα αρχεία και τα βιβλία τους. Στις 14 Οκτωβρίου **1862** ο Γερμανός γεωγράφος και εξερευνητής Heinrich Barth ξεκινά με συνοδεία από τον Κοκκινοπλό για να ανέβει στον Όλυμπο, με τη βοήθεια ενός πρόχειρου χάρτη που είχε σχεδιάσει και μιας πυξίδας, αφού τις προηγούμενες ημέρες είχε μελετήσει το βουνό από μακριά με τηλεσκόπιο και είχε χαράξει περίπου την πορεία που θα ακολουθούσε. Ο Barth φθάνει μέσω Σταλαματιάς που την αναφέρει «Λάκκο», στο Σμέο όπου υπήρχε κοντά μία μικρή δολίνη 30-40μ. διάμετρο (που άλλες χρονιές είχε νερό από τα χιόνια) και από εκεί στη Μικρή Γούρνα, όπου διανυκτερεύει στην τοποθεσία «Σκαμνί».

Την επόμενη ημέρα, μάλλον μέσω Μεγάλης Γούρνας ανεβαίνει στο «Σχολείον» (όπως το ονόμαζαν οι οδηγοί του), όπου βρίσκει ερείπια μικρού κτίσματος, πλευράς 12 ποδών, που πιθανώς να ήταν πύργος φρουκτωρίας, ή βωμός ή παρατηρητήριο. Από το Σκολίο κατεβαίνει στη «Stavroidia / Stavropolegia» (Σταυροϊδιά ή Σταυροπηγιά) και από εκεί με έναν οδηγό (η συνοδεία του είχε αποχωρήσει σταδιακά) διασχίζοντας τα σημερινά Ζωνάρια και περνώντας από την «Πόρτα» καταλήγει στον Προφήτη Ηλία, όπου «πέτρινο» εκκλησάκι. Εκεί διαπιστώνει το λάθος του Heuzey, σχετικά με το ύψος της κορυφής αυτής. Επιστρέφει πάλι από τα Ζωνάρια και μέσω Μπάρας και Μαυρόλογγου κατεβαίνει στο «Πριόνι» και στη Μονή Αγίου Διονυσίου και ύστερα στο Λιτόχωρο. Ο Barth είναι ο πρώτος που επίσημα σημειώνει τη θέση της κορυφής Μύτικας, που την αναφέρει «Höchste Spitze» δηλαδή ψηλότερη κορυφή, αφού τότε ή ήταν ανώνυμη, ή δε ρώτησε ο Barth πως λεγόταν.

Στις 7 Αυγούστου **1865** ο Άγγλος γεωγράφος, καθηγητής της Οξφόρδης και αλπινιστής Henry Tozer μαζί με τον Thomas Crowder ανεβαίνει από το Δίον στο Μετόχι της Μονής στη Σκάλα (Άνω Σκάλα) και από εκεί στη Μονή Αγίου Διονυσίου. Στις 9 Αυγούστου μαζί με τρεις Έλληνες ανεβαίνουν την πλαγιά βόρεια του μοναστηριού και περνώντας από ένα μικρό πλάτωμα, όπου βρίσκουν βοσκούς (Πετρόστρουγκα) και μία στενή κόχη (Σκούρτα) φθάνουν στην κορυφή Προφήτη Ηλίας (ερείπια κελιού), όπου ο Tozer ως έμπειρος αλπινιστής αντιλαμβάνεται ποια είναι η ψηλότερη κορυφή και αποφασίζει να αναρριχηθεί σε αυτήν. Η έλλειψη όμως κατάλληλων υλικών, αλλά και οδηγού δεν του το επιτρέπουν. Έτσι κατεβαίνει, πιθανώς από τα Ζωνάρια, στο Μαυρόλογγο και περνώντας από το Πριόνι φθάνει στη Μονή και από εκεί στο Λιτόχωρο.

Προς το τέλος της δεκαετίας του **1860** ο Γάλλος γιατρός και περιηγητής-συγγραφέας Emile Isambert περιηγήθηκε περιοχές του Ολύμπου και Κάτω Ολύμπου για τη συγγραφή των ταξιδιωτικών οδηγών του. Το **1869** ο Γάλλος Henri Claude Gorceix, γεωλόγος, επιστημονικός συνεργάτης της Γαλλικής Σχολής Αθηνών, ανεβαίνει στον Καλόγερο ή στον Άγιο Αντώνιο (ασαφείς αναφορές). Το **1875** ο Γάλλος διπλωμάτης και περιηγητής-συγγραφέας Eugène Melchior περιηγήθηκε στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου (Λιτόχωρο) και του Κάτω Ολύμπου. Στις 4-9 Αυγούστου **1875** ο Αυστριακός λοχαγός Gerstner επισκέπτεται τον Όλυμπο. Ξεκινά από την Καρυά, πηγαίνει στη Μονή Σπαρμού και ανεβαίνοντας από τα Σκαμνιά φθάνει (όπως αναφέρεται σε έγγραφο του Στρατιωτικού Γεωγραφικού Ινστιτούτου της Βιέννης) στην κορυφή που είχε υψόμ. 2.973μ. Στην κορυφή αυτή φθάνει μετά από μία πολύ δύσκολη αναρρίχηση πάνω σε βράχινες πλάκες, σωρούς θραυσμάτων και βαθιές ρωγμές. Όπως φαίνεται από την περιγραφή, που δημοσιεύθηκε αργότερα (1917) στο περιοδικό «Reichsport» της Βιέννης, αλλά και διευκρινίστηκε από τον M. Kurz, ο Gerstner ανέβηκε στον Προφήτη Ηλία.

Το **1875** οι Αυστριακοί γεωλόγοι Melchior Neumayr και L. Burgerstein επισκέπτονται τη Μονή Αγίου Διονυσίου και διενεργούν γεωλογικές έρευνες στον ανατολικό και ΝΑ Όλυμπο. Οι βοτανικοί Paul Sintenis (από τη Σιλεσία) το **1889** και **1891** και Josef Bornmüller (Γερμανός) το **1891** εξερευνούν την ανατολική πλευρά του βουνού, συλλέγοντας πάρα πολλά φυτά. Τη δεκαετία του 1880 ο Σκωτσέζος λαογράφος John Stuart-Glennie περιηγήθηκε τον Κάτω Όλυμπο (Lower Olympus) μαζί με μία τουρκική κυνηγετική ομάδα, ενώ πολύ αργότερα, όπως αναφέρει (μέχρι το 1894 που έκανε τη δημοσίευση. Ο E. Richter αναφέρει «**1892**»), συμμετείχε σε ομάδα σύλληψης ληστών στον κυρίως Όλυμπο (Higher Olympus) αλλά είναι άγνωστο μέχρι που έφτασε.

Το 1894 ο Colmar, Γερμανός βαρόνος του Goltz, ταξίδεψε στα ελληνοτουρκικά σύνορα για στρατιωτικούς λόγους. Άγνωστο αν η περιήγηση έγινε πεζή ή με άλογο και που ακριβώς. Αναφέρεται από τον Ed. Richter στον M. Kurz το 1923. Δε νομίζω ότι έχει θέση στο χρονικό των περιηγήσεων και εξερευνήσεων του Ολύμπου. Το **1899** ο Γερμανός αξιωματικός J. Baumann περιηγήθηκε περιοχές του Ολύμπου (Λιτόχωρο, Καρυά κ.ά.). Αναφέρεται από τον Ed. Richter στον M. Kurz το 1923. Τον ίδιο χρόνο (**1899**) ο Γερμανός φιλόλογος και αρχαιολόγος Otto Kern περιηγήθηκε περιοχές και χωριά του δυτικού Ολύμπου.

Το Φθινόπωρο του **1904** ο Σέρβος γεωλόγος, καθηγητής του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου, Jovan Cvijic διασχίζει το Δ-ΝΔ Όλυμπο, από τον Κοκκινοπηλό μέχρι την Καρυά, περνώντας από τη Σολατούρα (άγνωστο ποια εννοεί) - Ζυγό (Σαμάρι;) - πλαγιές Αγίου Αντωνίου και Μονή Αγίας Τριάδας Σπαρμού. Τον επόμενο χρόνο **1905** εξερευνά τη Β-ΒΑ πλευρά, από Βροντού μέχρι Λιτόχωρο, φθάνοντας μέχρι τη Μονή Αγίου Διονυσίου. Ο Cvijic πρωτοαναφέρει στις γεωλογικές μελέτες του τα τοπωνύμια Μεγάλη Καζανιά, Μικρή Καζανιά, Χριστάκη και Τρεις Πίπτες (εννοεί τις τρεις κορυφές που ο Tozer είχε αναφέρει Τρία «Αδέλφια»), ενώ το Ξερολάκι το αναφέρει, με την τουρκική ονομασία του, Kurudere. Επίσης το **1905** επισκέπτεται τον Όλυμπο και ο Σέρβος βοτανικός Lujó Adamoníc, φθάνοντας από το Λιτόχωρο μέχρι την αλπική ζώνη.

Τον Αύγουστο του **1907** ανεβαίνει από τη Βροντού στον Προφήτη Ηλία, με ζώα μέχρι τις Παλιοκοπρισιές και περπατώντας μέχρι την κορυφή (8 ώρες ανάβαση) ο Επίσκοπος Κίτρους Παρθένιος με τον εφημέριο της Βροντούς. Στην κτιστή Αγία Τράπεζα του ερημοκλησιού (5x3x3μ.) καμωμένου μόνο από πλάκες υπήρχε η παλιά ανάγλυφη χάλκινη τριπλή εικόνα της Μεταμόρφωσης, του Προφήτη Ηλία και του Αγίου Διονυσίου (η εικόνα χάθηκε του επόμενου μήνες).

Το Μάιο του **1909** ο Γερμανός μηχανικός και εξερευνητής Edwart Richter φθάνει με τους φίλους του στο Λιτόχωρο και ανεβαίνει στη Μονή Αγίου Διονυσίου. Στις 16 Μαΐου όλοι οι ορειβάτες ξεκινούν για την ανάβαση, μέσω Ενιπέα και Μαυρόλογγου, αλλά οι δυσκολίες που συναντούν στη διαδρομή εξαιτίας του χιονιού, αναγκάζουν όλους τους συντρόφους του Richter να τον εγκαταλείψουν σταδιακά και να γυρίσουν στο μοναστήρι. Ο Richter μόνος του πια διασχίζει τη Μπάρα, ανεβαίνει στον Άγιο Αντώνιο και από εκεί κατηφορίζει προς τη χαράδρα της «Δρίμας» (Μαυρατζά) όπου και διανυκτερεύει στην αρχή του δάσους (πιθανώς στις Βρυσσοπούλες ή στις Μαγούλες). Την άλλη μέρα διασχίζει όλο το νότιο τμήμα του Ολύμπου και το βράδυ φθάνει στην Καρυά, απ' όπου την άλλη μέρα ξεκίνησε το ταξίδι του στον Κάτω Όλυμπο.

Τον επόμενο χρόνο (**1910**) ο Richter μαζί με τους φίλους του Arnold Samuelson και Henry Cauchi φθάνουν στον Κοκκινοπηλό από την Πέτρα και αρχίζουν, μαζί με τη συνοδεία του, την ανάβαση στις 12 Μαΐου, με άσχημες καιρικές συνθήκες. Περνούν από τα πλάγια τις κορυφές Σμέος και Γρίβας και καταλήγουν στην κορυφή «Καφενείο» (Χότζα ή Τερψιθέα). Από εκεί ο Richter, αφού σε ένα ξάνοιγμα του καιρού προσανατολίστηκε, κατεβαίνει την κοιλάδα «Οντάς» και αφού διασχίσει το οροπέδιο της Μπάρας κατηφορίζει στο Μαυρόλογγο και διανυκτερεύει σε μια σπηλιά, σε υψόμ. 1.150μ. κοντά στα Πριόνια (πιθανώς στη «σπηλιά» - στέγαστρο που υπάρχει δίπλα στο μονοπάτι). Την άλλη μέρα ο Richter πηγαίνει στη Μονή Αγίου Διονυσίου και από εκεί στο Μετόχι της και στη Σκάλα των Αγίων Θεοδώρων για να πάρει το καΐκι για τη Θεσσαλονίκη.

Ο Richter όμως δεν απογοητεύεται από τις δύο προηγούμενες αποτυχίες του και τον άλλο χρόνο ετοιμάζει τρίτη αποστολή. Έτσι στις 27 Μαΐου **1911** (για τρίτη συνεχή χρονιά προτιμά το μήνα Μάιο για ανάβαση) ξεκινάει από τον Κοκκινοπηλό μαζί με δύο Τούρκους χωροφύλακες και ανεβαίνουν σε μία κορυφή (Φλάμπουρο) για αναγνώριση. Στην επιστροφή και κοντά στη βρύση Ρούδι, δέχονται επίθεση ληστών με αρχηγό τον Γ. Λιόλιο (Γ. Παπαγιάννης) που σκοτώνουν τους Τούρκους και αιχμαλωτίζουν τον Richter. Η αιχμαλωσία του κράτησε αρκετά, λόγω των διαπραγματεύσεων των ληστών με τις Τουρκικές Αρχές και τελικά τον απελευθερώνουν στις 22 Αυγούστου. Το κρησφύγετό τους ήταν σε μια σπηλιά, στο λόφο Μελούνα πάνω από την πηγή Μάτι του Турνάβου. Όπως αποδείχθηκε αργότερα η σύλληψη και η μεγάλης διάρκειας αιχμαλωσία του Richter είχε πολιτικά αίτια.

Σημείωση : Το Ιούνιο του 1941 και λίγο μετά την κατάληψη και της Ελλάδος από τους Γερμανούς ήρθε στον Κοκκινοπηλό ο γιος του Richter που ήταν αξιωματικός της Γερμανικής Αεροπορίας. Έμεινε στο αρχοντικό του Ι. Μαρωνίδη που είχε φιλοξενήσει τον πατέρα του το 1910 και 1911 και ανέβηκε στον Όλυμπο (μάλλον στο Μύτικα). Λίγο καιρό αργότερα έπεσε με το αεροπλάνο του και σκοτώθηκε, όταν δε ο πατέρας Richter ήρθε στην Ελλάδα μετά τον Πόλεμο αναζητώντας το μέρος όπου είχε σκοτωθεί ο γιος του, διαπίστωσε ότι το αεροπλάνο του είχε πέσει κοντά στο μέρος που είχε αιχμαλωτιστεί ο ίδιος το 1911.

Ίσως σήμερα να μη φαίνονται σπουδαίες οι προσπάθειες που έκαναν τότε οι διάφοροι ξένοι περιηγητές, επιστήμονες και αλπινιστές για να ανέβουν στον Όλυμπο, τη στιγμή κατά την οποία οι ντόπιοι (βοσκοί, κυνηγοί, μοναχοί, Κλέφτες και Αρματολοί) όργωναν κυριολεκτικά όλο τον ορεινό όγκο του Ολύμπου. Για τη σωστή αξιολόγηση των αναβάσεων αυτών πρέπει να ληφθούν υπόψη η μεγάλη περίοδος της τουρκικής κατοχής, η χάραξη στον Όλυμπο των Ελληνοτουρκικών συνόρων (1881-1912), οι σχετικές άδειες που χρειαζόνταν για την επίσκεψη ξένων, η έλλειψη κατάλληλων χαρτών και πληροφόρησης, η δυσχέρεια εξεύρεσης στρατιωτικής συνοδείας και αγωγιατών - οδηγών, τα συχνά πολεμικά επεισόδια που γινόντουσαν και η παρουσία τέλος πολλών ληστών μέχρι το 1926 (Λιόλιου, Γκαντάρα, Γιαγκούλα, Μπαμπάνη, Τσαμήτρα, Τζατζά κ.ά.).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΝ, ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΞΕΡΕΥΝΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ (1542-1911)

(στην παρένθεση αναφέρεται το πιθανό, λόγω ασάφειας των περιγραφών, σημείο που έφθασαν)

1.	1542	Όσιος Διονύσιος	Ιδρυτής Μονής Αγ. Διονυσίου (Προφήτης Ηλίας)
2.	1780	Charles N. Sonnini	Γάλλος φυσιοδίφης (Χονδρομεσοράχη)
3.	1784	Adolf F. Sturtzenbecker	Σουηδός κληρικός (Μονή Αγ. Διονυσίου)
4.	1802	Edward D. Clarke	Άγγλος περιηγητής (πρόποδες)
5.	1806	William M. Leake	Άγγλος αξιωματικός (Λιτόχωρο)
6.	1810	Francis C. Pouqueville	Γάλλος περιηγητής (Μονή Αγ. Διονυσίου)
7.	1812	Henry Holland	Άγγλος γιατρός (Λιτόχωρο)
8.	1830	David Urquhart	Άγγλος διπλωμάτης (Σκολιό)
9.	1836	Remi Aucher-Eloy	Γάλλος βοτανικός (N-ΝΔ πλευρά)
10.	1840	G. Eckenbrecher	Γερμανός γεωγράφος (Σκολιό)
11.	1846	Johan L. Ussing	Δανός καθηγητής (Μονή Αγ. Διονυσίου)
12.	1851	Theodor Heldreich	Γερμανός βοτανικός (άγνωστο)
13.	1855	Léon Heuzey	Γάλλος αρχαιολόγος (Μεταμόρφωση)
14.	1857	Θεόδωρος Ορφανίδης	Έλληνας βοτανικός (άγνωστο)
15.	1859	Porfirij Uspenskij	Ρώσος περιηγητής (Μονή Αγ. Διονυσίου)
16.	1862	Θεόδωρος Ορφανίδης	Έλληνας βοτανικός (άγνωστο)
17.	1862	Heinrich Barth	Γερμανός γεωγράφος (Σκολιό)
18.	1865	Henry F. Tozer	Άγγλος γεωγράφος (Προφήτης Ηλίας)
19.	186.;	Emile Isambert	Γάλλος γιατρός (πρόποδες)
20.	1869	Henri Claude Gorceix	Γάλλος γεωλόγος (Καλόγερος)
21.	1875	Eugène Melchior	Γάλλος διπλωμάτης (Λιτόχωρο)
22.	1875	Gerstner	Αυστριακός αξιωματικός (Προφήτης Ηλίας)
23.	1875	Melchior Neumayr	Αυστριακός γεωλόγος (Μονή Αγ. Διονυσίου)
24.	1875	L. Burgerstein	Αυστριακός γεωλόγος (Μονή Αγ. Διονυσίου)
25.	1889	Paul Sintenis	Σιλεσιανός βοτανικός (Μονή Αγ. Διονυσίου)
26.	1891	Paul Sintenis	Σιλεσιανός βοτανικός (άγνωστο)
27.	1891	Josef Bornmüller	Γερμανός βοτανικός (άγνωστο)
28.	1892;	John Stuart-Glennie	Σκωτσέζος λαογράφος (άγνωστο)
29.	1899	J. Baumann	Γερμανός αξιωματικός (Λιτόχωρο & Καρυά)
30.	1899	Otto Kern	Γερμανός αρχαιολόγος (πρόποδες)
31.	1904	Jovan Cvijić	Σέρβος γεωλόγος (Άγιος Αντώνιος)
32.	1905	Jovan Cvijić	Σέρβος γεωλόγος (Λιτόχωρο)
33.	1905	Lujo Adamović	Σέρβος βοτανικός (άγνωστο)
34.	1907	Παρθένιος	Επίσκοπος Κίτρους (Προφήτη Ηλίας)
35.	1909	Edwart Richter	Γερμανός μηχανικός (Άγιος Αντώνιος)
36.	1910	Edwart Richter	Γερμανός μηχανικός (Τερπιθέα)
37.	1911	Edwart Richter	Γερμανός μηχανικός (Φλάμπουρο)

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΑΝΑΒΑΣΕΙΣ

Περίοδος 1913-1919

Τον Ιούλιο του 1913 οι Ελβετοί Frédéric Boissonnas (1858 - 1946), φωτογράφος - εκδότης και Daniel Baud-Bovy (1870 - 1958), συγγραφέας - τεχνοκρίτης, με πολλές φωτογραφικές περιηγήσεις στην Ελλάδα (από το 1903), φθάνουν στη Θεσσαλονίκη για να παρακολουθήσουν τις πολεμικές επιχειρήσεις, προσκαλεσμένοι της Ελληνικής Κυβέρνησης. Οι δύο Ελβετοί για να αξιοποιήσουν τις οκτώ ημέρες που μεσολαβούσαν μεταξύ των δύο υποχρεωτικών εμβολιασμών τους για χολέρα, αποφάσισαν να εξερευνησουν τον Όλυμπο, εκπληρώνοντας έτσι ένα παλιό τους όνειρο. Στις 28 Ιουλίου το βράδυ φθάνουν στο Λιτόχωρο, ερχόμενοι με καΐκι από τη Θεσσαλονίκη (όπως συνηθιζόταν τότε), και αφού παίρνουν για οδηγό τον κυνηγό αγριοκάτσικων Χρήστο Κάκαλο (1882 - 1976) ξεκινούν την επόμενη ημέρα για τη Μονή Αγίου Διονυσίου, όπου φθάνουν το μεσημέρι. Μετά από λίγο ανηφορίζουν το παλιό μονοπάτι στα βόρεια του μοναστηριού και το βράδυ κατασκηνώνουν στην τοποθεσία Πετρόστρουγκα.

Στις 30 Ιουλίου αφού αφήνουν την Πετρόστρουγκα και το κατεστραμμένο από μεγάλη πυρκαγιά δάσος της, ανηφορίζουν στη Σκούρτα, περνούν δίπλα από τον «Κόκκινο Βράχο» και αφού διασχίσουν το «λαιμό» φθάνουν στην άκρη του οροπεδίου που αμέσως το βαφτίζουν «Prairie dex dieux / Λιβάδι των θεών». Στη συνέχεια ανεβαίνουν στον Προφήτη Ηλία και στην Τούμππα που την ονομάζουν «Jacques Philippe» (προς τιμήν του φροντιστή τους) και εξερευνούν τη βάση του Στεφανιού. Την κορυφή αυτή τη βαφτίζουν «Trone de Zeus / Θρόνος του Διός», ενώ στο Σκολιό δίνουν την ονομασία «Tête Noire / Μαύρη κεφαλή» (ίσως γιατί εκείνη την ώρα ήταν σκοτεινή η πλευρά της προς τα Μεγάλα Καζάνια).

Από το οροπέδιο κατεβαίνουν κάτι απότομες σάρες και σε δύο ώρες φθάνουν στην άκρη του δάσους (κατεστραμμένου και αυτού από φωτιά), όπου υπήρχε μία καλύβα ξυλοκόπων. Από την περιγραφή φαίνεται ότι κατέβηκαν από την άκρη της Γούρνας του Στεφανιού κατευθείαν στην «Καλύβα» (υψόμ. 1.960μ.), εκεί που είναι σήμερα το μικρό ξέφωτο, ΒΑ του καταφυγίου «Σπήλιος Αγαπητός». Εκεί στην Καλύβα συνειδητοποιούν ποιος είναι ο «δρόμος» για την ψηλότερη κορυφή. Λίγο αργότερα κατηφορίζουν τη ρεματιά του Μαυρόλογγου και του Ενιπέα και το βράδυ φθάνουν στη Μονή του Αγίου Διονυσίου.

Στις 31 Ιουλίου όλη η ομάδα παίρνει το δρόμο της επιστροφής. Όμως λίγο πιο πέρα από το μοναστήρι αποφασίζουν να επιχειρήσουν την ανάβαση στην ψηλότερη και απάτητη κορυφή του Ολύμπου. Έτσι, γυρνούν πίσω και κατασκηνώνουν στα Πριόνια όπου όλο το βράδυ δοκιμάζονται από μία φοβερή θύελλα. Την άλλη μέρα αρκετά ταλαιπωρημένοι ανηφορίζουν το Μαυρόλογγο και το απόγευμα φθάνουν στην καλύβα των ξυλοκόπων όπου και διανυκτερεύουν. Είναι ο Frédéric Boissonnas, ο Daniel Baud-Bovy, ο Χρήστος Κάκαλος (Christo Kakalo), ένας κυνηγός ο Νίκος Μπιστικός (Niko Bistiko) και ένας βοσκός ο Αθανάσιος Κατρατζής (Athansi Katradzi) με ένα μικρό παιδί. Πριν να ξημερώσει ακόμα ξεκινάνε με ομίχλη, χαλάζι και δυνατό αέρα και μετά από μία κοπιαστική ανάβαση από μικρές χαραδρώσεις, σάρες και απότομους γλιστερούς βράχους, φθάνουν με μία τελευταία έφοδο πάνω σε μία στενή κορυφογραμμή - ράχη (από την περιγραφή φαίνεται ότι ανέβηκαν από την Καλύβα κατευθείαν για Ζωνάρια και ράχη Σκάλας), όπου έμειναν οι Ν. Μπιστικός και Α. Κατρατζής.

Σκαρφαλώνοντας συνέχεια μέσα στην ομίχλη, ο Χρήστος Κάκαλος μπροστά ξυπόλητος και πίσω οι δύο Ελβετοί δεμένοι με σχοινί, ανεβαίνουν στις 9 η ώρα σε μία «καταφαγωμένη» κορυφή που νομίζοντας ότι είναι η ψηλότερη την ονομάζουν «Pic de la Victoire / Κορυφή της Νίκης», προς τιμήν του Βασιλέως Κωνσταντίνου και της νίκης των ελληνικών στρατευμάτων στα Στενά του Σαρανταπόρου. Οι Ελβετοί γράφουν λίγα λόγια σε μία κάρτα για την ανάβαση, τη βάζουν μέσα στο μπουκάλι που φύλαγαν τους χάρτες τους και το τοποθετούν κάτω από ένα σωρό πέτρες για να το προστατεύσουν. Βρέθηκε από τον Ellisson στη μνημειώδη ανάβαση του 1927, όπου ο D. Baud-Bovy διάβασε το σχετικό κείμενο (δημοσιεύθηκε στο περιοδικό L'illustration, 29 Oct. 1927): «Σήμερα στις 2 Αυγούστου 1913 ώρα 9 το πρωί, αφού είχαμε κοιμηθεί σε μια καλύβα ξυλοκόπων στο Μαυρόλογγο και συνοδευόμενοι από τους κυνηγούς Χρήστο Κάκαλο, ο οποίος μόνος ήρθε μέχρι την κορυφή, Νίκο Μπιστικό από το Λιτόχωρο και το βοσκό Αθανάση Κατρατζή που παρέμειναν στη ράχη, φτάσαμε στην κορυφή του Ολύμπου που της δώσαμε το όνομα Κορυφή της Νίκης προς τιμήν του Βασιλέως Κωνσταντίνου. Ομίχλη, θύελλα, βράχια παγωμένα». Σε ένα ξάνοιγμα όμως του καιρού βλέπουν μία άλλη φοβερότερη κορυφή ψηλότερα από αυτούς και καταλαβαίνουν το λάθος τους. Απογοητευμένοι κατεβαίνουν την απόκρημνη κορυφή που τώρα ονομάζουν «Roche Tarpeienne / Ταρπηία Πέτρα» και παίρνουν το «δρόμο» προς τα κάτω.

Αλλά, όπως γράφει αργότερα ο Boissonnas, στην καρδιά κάθε θνητού βρίσκεται ένα κομματάκι από τη φωτιά του Προμηθέα. Ο Χρήστος Κάκαλος με κατεβασμένο το κεφάλι, αμίλητος, κατεβαίνει την απότομη κόψη. Σταματάει. Μπροστά του ο «κατακόρυφος διάδρομος» που οδηγεί στην ψηλότερη κορυφή. Απάνω; ρωτάει. Οι Ελβετοί του γνέφουν να. Είναι η μυστική απόφαση που είχαν πάρει προηγουμένα και οι τρεις τους, ο καθένας για τον εαυτό του, χωρίς να ανταλλάξουν λέξη. Όλοι τους μία σκέψη, μία καρδιά. Χωρίς άλλο λόγο ο Κάκαλος αφήνει τα φωτογραφικά σύνεργα που κουβαλούσε και ρίχνεται μπροστά, σκαρφαλώνει με πείσμα στους λείους και επικίνδυνους βράχους ακολουθούμενος από τους δύο Ελβετούς και να, σε λίγο είναι στο τέρμα, δεν πάει παραπάνω, είναι στην κορυφή. Έτσι στις 2 Αυγούστου 1913, ώρα 10 και 25' το πρωί κατακτιέται η ψηλότερη

κορυφή της Ελλάδας, η απάτητη μέχρι εκείνη τη στιγμή κορυφή του Ολύμπου. Νικητές της οι Χρήστος Κάκαλος, Frédéric Boissonnas και Daniel Baud-Bovy. Ο Χρήστος Κάκαλος έγινε αργότερα (1932) ο πρώτος επίσημος οδηγός του Ολύμπου και για τελευταία φορά ανέβηκε στο Μύτικα την 14-9-1972. Η ανάβαση αυτή και η κατάκτηση της κορυφής, που τη βάφτισαν «Pic Veniselos / Κορυφή Βενιζέλος», έγινε επίσημα γνωστή το 1919 με την έκδοση του βιβλίου «La Grèce Immortelle». Δυστυχώς, ενώ αποδεδειγμένα ανέβηκε πρώτος ο Κάκαλος (δεν το αμφισβήτησαν ποτέ οι Ελβετοί), οι διάφοροι Έλληνες συγγραφείς και αντιγραφείς τους αναφέρουν στις «μελέτες» τους ή στα άρθρα τους πρώτα τους Ελβετούς και μετά τον Κάκαλο, ενώ παλαιότερα σε φυλλάδιο ορειβατικού συλλόγου ο Κάκαλος δεν αναφερόταν καθόλου(!).

Την άνοιξη του 1914 έρχονται από την Αμερική ο Έλληνας καθηγητής του Harvard Αριστειδης Φουτρίδης (αργότερα Υφηγητής στο Yale) και ο συνάδελφός του Αμερικανός Francis Farquhar (αργότερα Πρόεδρος του Sierra Club) με σκοπό να ανέβουν στον Όλυμπο. Φθάνουν στη Μονή της Αγίας Τριάδας Σπαρμού και από εκεί ανεβαίνουν στις 30 Απριλίου με αρκετό χιόνι στον Άγιο Αντώνιο, στο Σκολιό και στη Σκάλα, όπου ο Fr. Farquhar ονόμασε τις ψηλές κορυφές «Θρόνο του Διός και της Ήρας». Οι 8 φωτογραφίες των ψηλών κορυφών που βγάζουν δημοσιεύονται το 1915 σε δύο αμερικανικά περιοδικά («Scribner's magazine» & «Sierra Club Bulletin») και είναι οι πρώτες φωτογραφίες του Ολύμπου (ο Fr. Farquhar ανέβηκε στο Μύτικα το 1951).

Το 1916 ο έφεδρος αξιωματικός του Μηχανικού Σπήλιος Αγαπητός (αργότερα πρώτος Πρόεδρος του Ε.Ο.Σ. - 1930) ξεκινάει από την Κατερίνη με έναν αδαή οδηγό, με σκοπό να ανέβει στις ψηλές κορυφές του Ολύμπου. Τελικά ανεβαίνουν μέχρι την κορυφή Καλόγερος. Τον Ιούνιο του 1918 ανεβαίνουν από το Λιτόχωρο στην Πετρόστρουγκα και στην κορυφή Προφήτης Ηλίας οι Άγγλοι αξιωματικοί του βρετανικού στρατού της Θεσσαλονίκης C. Meade και William Rycroft. Ο C. Meade σχολίασε αργότερα και τις πρώτες αεροφωτογραφίες του κορυφαίου τμήματος του Ολύμπου, που τράβηξαν τον ίδιο χρόνο οι Άγγλοι αξιωματικοί R. Wood και R. Todd, αναγνώρισε και προσδιόρισε τις ψηλές κορυφές και διατύπωσε τη σωστή άποψη ότι για την ανάβαση στο Στεφάνι ο καλύτερος «δρόμος» είναι η ρωγμή μεταξύ αυτού και του Μύτικα. Στο γαλλικό περιοδικό «L'Illustration» της 4-1-1919 αναφέρεται, και με φωτογραφία, ότι Γάλλοι στρατιώτες της Στρατιάς της Ανατολής πραγματοποίησαν τους τελευταίους μήνες του 1918 ανάβαση στην κορυφή Προφήτης Ηλίας, όπου στο ερειπωμένο εκκλησάκι έκανε καθολική λειτουργία ο στρατιωτικός ιερέας Versey.

Στις 17 Ιουλίου 1919 ο Frédéric Boissonnas με το γιο του Henri-Paul και τον Daniel Baud-Bovy φθάνουν από την Κατερίνη στον Κοκκινοπηλό με σκοπό να ξανανέβουν στον Όλυμπο. Την άλλη μέρα με οδηγό τον Νίκο Βελή φθάνουν μέσω Σταλαματιάς στο οροπέδιο της Μπάρας, όπου και κατασκηνώνουν. Κάθονται εκεί μία εβδομάδα και κάθε μέρα κάνουν και μία εξόρμηση με σκοπό την εξερεύνηση και φωτογράφιση όλων των κορυφών του Ολύμπου. Στις 21 Ιουλίου κατορθώνουν (χωρίς τον οδηγό τους) να ανέβουν από τη Σκάλα στην κορυφή «Βενιζέλος» (Μύτικας) όπου στήνουν και το πρώτο ορόσημο με πέτρες που ήταν τόσο μεγάλο ώστε φαινόταν από τη Μπάρα. Αν και γράφτηκε το 1936, ότι οι τρεις τους κατέβηκαν από το Μύτικα για πρώτη φορά από το «Λούκι», οι ίδιοι δεν αναφέρουν τίποτε τέτοιο στις δημοσιεύσεις που έκαναν γι' αυτή την ανάβαση.

Περίοδος 1920-1929

Το 1919 και 1920 η Γεωγραφική Υπηρεσία Στρατού τοποθετεί στο Σκολιό τριγωνομετρικό σημείο Α' τάξης, καθώς και δώδεκα άλλα Γ' τάξης σε διάφορες μικρότερες κορυφές του Ολύμπου. Στις 20 Ιουλίου 1920 ανεβαίνει στο Μύτικα ο Γιώργος Κωνσταντάκος, που πιθανώς να ήταν ένας από την ομάδα της Γ.Υ.Σ. που τοποθέτησε το τριγωνομετρικό σημείο στο Σκολιό. Η ανάβαση αυτή έγινε γνωστή τον Αύγουστο του 1921, όταν ο Marcel Kurz ανέβηκε στο Μύτικα και βρήκε εκεί μία πλάκα με χαραγμένο το όνομα του άγνωστου αυτού «ορειβάτη», καθώς και την ημερομηνία. Η ανάβαση αυτή αποτελεί την πρώτη μοναχική ανάβαση στο Μύτικα.

Στις 6 Ιουνίου 1921 ξεκινούν από το Λιτόχωρο για να ανέβουν στις κορυφές του Ολύμπου ο Βασίλης Παπαγιαννόπουλος, ο Αμερικανός Ch. Smith, καθηγητής της Αμερικανικής Αρχαιολογικής Σχολής Αθηνών, οι Αμερικανοί Mozer και Douglas και ο Άγγλος διπλωμάτης Shirley Atchley. Για οδηγό παίρνουν τον Γιώργο Νίκα από το Λιτόχωρο. Περνούν από το υδραγωγείο του Μετοχιού, την τοποθεσία «Κανάλια», όπου μεγάλη βρύση και κατασκήνωση Σαρακατσαναίων, το «Σταυρό» (εκεί που είναι σήμερα το εικονοστάσι της Αγίας Κυριακής) και τέλος φθάνουν στη Μονή Αγίου Διονυσίου. Από εκεί ανεβαίνουν στη σπηλιά του Στράγγου (σήμ. Ιθακήσιου), όπου και διανυκτερεύουν. Την άλλη μέρα ανέβηκαν όλοι, πλην του Sh. Atchley, στην κορυφή Προφήτης Ηλίας.

Το 1921 όταν ο Ελβετός τοπογράφος και αλπινιστής (μέλος του Club Alpin Suisse) Marcel Kurz βρισκόταν με επίσημη ελβετική αποστολή στο Υπουργείο Συγκοινωνίας στην Αθήνα, για την εφαρμογή νέων στερεοφωτογραμμετρικών μεθόδων τοπογραφίας, πέτυχε να πάρει άδεια από την Ελληνική Κυβέρνηση για μία τοπογραφική αποστολή στον Όλυμπο. Έτσι, με συνεργάτη τον επίσης Ελβετό τοπογράφο-μηχανικό Hans Bickel, τη Γαλλίδα Cécile Morand (αργότερα κυρία Kurz) και έναν Έλληνα που μιλούσε Γαλλικά και Τουρκικά, φθάνουν την 1η Αυγούστου 1921 στον Κοκκινοπηλό, παίρνουν για οδηγούς τους Νίκο Βελή και Στέργιο Καστανάρα που μιλούσε ιταλικά και αρχίζουν τη λεπτομερή εξερεύνηση και χαρτογράφιση του δυτικού τμήματος του Ολύμπου, ανεβαίνοντας και στις κορυφές Σαλατούρα, Ραδομίρ, Τσαμπάς (Άνθιμος), Φλάμπουρο,

Κίτρος, Σμέος, Γρίβας, Καφενείο κ.ά. Στις 9 Αυγούστου ανεβαίνουν στο Σκολιό και έτσι η Cécile Morand είναι η πρώτη γυναίκα που «επίσημα» ανέβηκε στην κορυφή αυτή, αλλά και στον Όλυμπο. Στις 10 Αυγούστου έρχεται από το Λιτόχωρο για οδηγός ο Χρήστος Κάκαλος (που είχε ειδοποιηθεί από χωροφύλακα της αποστολής) και αρχίζουν τη χαρτογράφηση του υπόλοιπου τμήματος του Ολύμπου και κυρίως των πιο ψηλών κορυφών του.

Στις 12 Αυγούστου ο Marcel Kurz με τον Χρήστο Κάκαλο (μόνο αυτοί) ανεβαίνουν από τη Σκάλα στην Ταρπηρία Πέτρα, στο Λειρί του Κόκορα και στο Μύτικα και κατεβαίνουν από το Λούκι, όχι μέχρι τη βάση του, γιατί κάποια στιγμή πέρασαν στη Στριβάδα. Έτσι χαράζεται για πρώτη ίσως φορά ο δεύτερος ορειβατικός «δρόμος» του Μύτικα. Από εκεί (Στριβάδα) ανεβαίνουν στην πρώτη κορυφή (προκορυφή) του Στεφανιού, που μάλλον πάτησε πρώτος ο Κάκαλος. Αφού ξεκουράζονται στο μικρό πλάτωμα, ο M. Kurz συνεχίζει πάνω στην οδοντωτή κορυφογραμμή και φθάνει στην κύρια κορυφή του Στεφανιού, ακολουθούμενος σε λίγο από τον Κάκαλο, ο οποίος έστησε ένα τεράστιο ορόσημο που μπορούσε να φανεί από το Λιτόχωρο. Τα ονόματά τους, καθώς και την ημερομηνία χάραξαν σε μία πλάκα που βρέθηκε το 1926 από την ομάδα Sleeman - Elmslie. Έτσι, στις 12 Αυγούστου 1921 κατακτήθηκε και η τελευταία απάτητη κορυφή του Ολύμπου, το Στεφάνι ή Θρόνος Διός, από τους Marcel Kurz και Χρήστο Κάκαλο.

Στη συνέχεια όλη η ομάδα (13 άτομα, εκ των οποίων οι 3 χωροφύλακες) κατεβαίνει από το Μαυρόλογο και τη Μονή Αγίου Διονυσίου στο Λιτόχωρο, απ' όπου ξεκινάει για Αθήνα στις 14 Αυγούστου. Αποτέλεσμα της 15ήμερης αυτής αποστολής ήταν η έκδοση το 1923 του θαυμάσιου βιβλίου του Kurz «Le Mont Olympe» που είχε συνημμένο ένα λεπτομερέστατο (κλ. 1:20.000) χάρτη του κορυφαίου τμήματος του Ολύμπου. Στο χάρτη αυτό εμφανίζονται για πρώτη φορά πολλά τοπωνύμια, όπως Μύτικας, Στεφάνι, Σκάλα, Καλάγια, Παλιμανάστρι (για τον Άγιο Αντώνιο), Ζωνάρια, Χονδρομεσοράχη, Κίτρος κ.ά.

Στις 14 Αυγούστου 1921 φθάνει στο Λιτόχωρο με σκοπό να ανέβει στον Όλυμπο και να συναντήσει τον M. Kurz, ο Ελβετός μηχανικός Fritz Kuhn, μέλος και αυτός της ελβετικής αποστολής στο Υπουργείο Συγκοινωνίας, μαζί με έναν Ρώσο εξόριστο αξιωματικό τον Stavronoff. Ήταν όμως αργά. Η ομάδα του M. Kurz είχε κατέβει την ίδια μέρα στο Λιτόχωρο, οπότε ο Fr. Kuhn παίρνει τις πληροφορίες που θέλει από τον M. Kurz και προσλαμβάνει αμέσως για οδηγό τον Χρήστο Κάκαλο και ξεκινούν για τη Μονή Αγίου Διονυσίου. Στις 15 Αυγούστου ανεβαίνουν στην Καλύβα, όπου παραμένει ο Stavronoff, ενώ ο Fr. Kuhn με τον Χρ. Κάκαλο ανεβαίνουν στο Σκολιό, στη Σκάλα και από εκεί στο Μύτικα. Στη συνέχεια ανεβαίνουν στο Στεφάνι και βράδυ πια κατηφορίζουν για την Καλύβα. Την επόμενη ημέρα μαζί με τον Stavronoff ανεβαίνουν στον Προφήτη Ηλία και μετά κατεβαίνουν από την Πόρτα στα Μεγάλα Καζάνια και στη σπηλιά Ναούμ, όπου διανυκτερεύουν. Στις 17 Αυγούστου διασχίζουν το Ξερολάκκι και φθάνουν στη Βροντού και οι μιν Fr. Kuhn και Stavronoff φεύγουν για Κατερίνη - Θεσσαλονίκη, ο δε Χρ. Κάκαλος φεύγει νύχτα για το Λιτόχωρο.

Στις 28 Μαΐου 1922 φθάνουν από την Αθήνα στο σταθμό Μπαμπά (Τέμπη) οι Ιωάννης Δεμέστιχας, Ι. Γεωργαντάς, Α. Λεβίδης και Σ. Ζερβός μαζί με τον Άγγλο διπλωμάτη Shirley Atchley με σκοπό ανάβαση στον Όλυμπο. Την επόμενη ημέρα με συνοδεία 5 χωροφυλάκων αρχίζουν τη μεγάλη πολυήμερη πορεία τους. Διασχίζουν όλο τον Κάτω Όλυμπο και φθάνουν στην Καρυά, όπου παίρνουν οδηγό. Από εκεί πηγαίνουν στο οροπέδιο «Μπικτή» (Μπικτέσι), ανεβαίνουν από τη ράχη Παπαμισιώτη στο Βουρτόπι και από εκεί στις κορυφές Φράγκου Αλώνι, Μεταμόρφωση και Άγιος Αντώνιος με αρκετό χιόνι. Ο Ι. Δεμέστιχας ανεβαίνει και μέχρι το Σκολιό, που το αναφέρει Σκόλειον. Στη συνέχεια κατεβαίνουν, αφού περάσουν από τη βρύση Λιόλιου, στη Μονή Σπαρμού και από εκεί στην Ελασσόνα. Τον Ιούλιο του 1922 ο Ρήγας Ρεπανάς από τη Θεσσαλονίκη (αργότερα πρώτος Πρόεδρος του Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης - 1959), ο Αυστριακός Raimund Grafinger και ο Γερμανός Paul Feusner ανεβαίνουν από την Καρυά στην κορυφή Καλόγερος.

Στις 31 Ιουλίου 1922 δύο Αμερικανίδες, η Winona Bailey και η Laurie Frazier με οδηγό τον Χρήστο Κάκαλο ανεβαίνουν στην προκορυφή του Στεφανιού, όπου έστησαν ορόσημο. Στις 4 Αυγούστου ανεβαίνουν και στο Μύτικα. Η 8ήμερη αυτή «αποστολή» δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «The Mountaineer», Δεκ. 1922 (το 1926 η ομάδα Sleeman - Elmslie βρήκε στο Μύτικα γραμμένο το όνομα L.R. Frazier, Chicago, U.S.A.).

Τέλη Ιουλίου του 1923 ο Ρήγας Ρεπανάς, ο Αυστριακός Raimund Grafinger, ο Γερμανός Πρόξενος στο Βόλο Helmut Scheffel και ο επίσης Γερμανός Heinz Schmidt ξεκινούν από το Λιτόχωρο και φθάνουν μέσα από το Μαυρόλογο στην Καλύβα (όπου διανυκτερεύουν) και στη συνέχεια στο Σκολιό και μετά μέσω Μονής Αγίου Διονυσίου (όπου διανυκτερεύουν) στο Λιτόχωρο (οι Ρ. Ρεπανάς και R. Grafinger ξαναπήγαν στον Όλυμπο το 1962 στα εγκαίνια του καταφυγίου του Σ.Ε.Ο.).

Σημείωση : Οι μέχρι εδώ αναφερόμενες ημερομηνίες είναι με το ισχύον Γρηγοριανό ημερολόγιο (νέο), γιατί οι δημοσιεύσεις προέρχονται από τους ξένους ορειβάτες που ήδη το χρησιμοποιούσαν. Οι Έλληνες χρησιμοποιούσαν το Ιουλιανό ημερολόγιο (παλαιό), γι' αυτό και η μη ταύτιση μερικών ημερομηνιών με τοπικά γεγονότα (π.χ. γιορτές) που περιγράφονται στα διάφορα οδοιπορικά. Στην Ελλάδα το νέο ημερολόγιο (διαφορά 13 ημερών) εφαρμόστηκε από την Πολιτεία την 16-2-1923 που θεωρήθηκε ως 1-3-1923 (Φ.Ε.Κ. 24Α/1923), ενώ από την Εκκλησία της Ελλάδος εφαρμόστηκε την 10-3-1924 που μετρήθηκε ως 23-3-1924.

Τον Ιούλιο του 1924 επισκέπτεται τον Όλυμπο ο Αυστριακός ορειβάτης και καθηγητής Franz Spunda με μαθητές του (έφθασαν μέχρι τη Μονή του Αγίου Διονυσίου). Το 1925 κάποιος Στ. Κότσιος ανέβηκε στο Μύτικα και έγραψε το όνομά του που βρέθηκε τον επόμενο χρόνο από την ομάδα Sleeman - Elmslie. Πιθανώς να

πρόκειται για κάποιο μέλος του αποσπάσματος που τότε κυνηγούσε τη συμμορία του λήσταρχου Γιαγκούλα στην περιοχή του Προφήτη Ηλία (είχαν γράψει τα ονόματά τους σε μία πλάκα που βρέθηκε το 1928 από την ομάδα του Ο.Σ. Αθηνών. Τελικά τους σκότωσαν στην Κλεφτόβρυση τον επόμενο χρόνο).

Το καλοκαίρι του 1925 ανεβαίνουν (ασαφές το κείμενο για τη διαδρομή τους) στο Μύτικα οι Αμερικανοί Richard Halliburton και Roderic Crane με ένα ντόπιο βοσκό-οδηγό τον μικρό Λάζαρο (έτσι τον αναφέρουν, Lazarus, στο βιβλίο «The glorious adventure» - 1927), όπου και πραγματοποιούν, λόγω ομίχλης, την πρώτη διανυκτέρευση πάνω στο Μύτικα. Το 1926 η ομάδα των Sleeman - Elmslie βρήκε χαραγμένο το όνομα Halliburton, N.Y.

Τον Αύγουστο του 1926, 4 μέλη του άτυπου ορειβατικού ομίλου «Οι Κούκοι» (έγινε Ορειβατικός Σύνδεσμος Αθηνών την 7-3-1928) οι Ηλίας Νικόπουλος, Βασίλης Παπαδόπουλος, Αντώνης Στεφανίδης και Νίκος Βάλλας φθάνουν στο Λιτόχωρο με σκοπό να ανέβουν στον Όλυμπο. Δεν βρίσκουν τον Χρ. Κάκαλο και παίρνουν για οδηγό τον Γιώργο Νίκα που τους πήγε μέχρι την Καλύβα γιατί δεν γνώριζε καλά τη διαδρομή για το Μύτικα. Από την Καλύβα ανεβαίνουν στη Σκάλα και από εκεί επιχειρούν, μόνο ο Ηλ. Νικόπουλος και ο Β. Παπαδόπουλος, να αναρριχηθούν στο Μύτικα μέσα σε πυκνή ομίχλη. Κάνουν το ίδιο λάθος που έκαναν το 1913 ο Χρ. Κάκαλος και οι Ελβετοί και ανεβαίνουν μάλλον στην Ταρπητριά Πέτρα που ονομάζουν Μικρό Μύτικα. Σε ένα ξάνοιγμα του καιρού βλέπουν ότι υπάρχει ψηλότερη κορυφή και επιχειρούν να την ανέβουν, αλλά παρά τις προσπάθειές τους μέσα στην ομίχλη δεν βρίσκουν τον τρόπο και επιστρέφουν άπρακτοι. Την επόμενη ημέρα ανεβαίνουν στον Προφήτη Ηλία και κατεβαίνουν στο Λιτόχωρο από τη Σκούρτα.

Την 1η Σεπτεμβρίου 1926 φθάνουν στο Λιτόχωρο για να πραγματοποιήσουν ανάβαση στις ψηλές κορυφές του Ολύμπου οι Άγγλοι αλπινιστές Cyril Sleeman, W. Elmslie, A. Storr και L. Ellwood. Ξεκινούν την επόμενη ημέρα με έναν αγωγιάτη, τον Νίκο Γιουργούρα, ανεβαίνουν τη βόρεια πλευρά του Ενιπέα, περνούν από τις καλύβες των Σαρακατσαναίων, την πηγή Σταυρός και μετά από 4 ώρες φθάνουν στο Πριόνι και λίγο αργότερα στην Καλύβα. Την άλλη ημέρα 3 Σεπτεμβρίου ανεβαίνουν μόνοι τους (με τη βοήθεια του χάρτη και του βιβλίου του M. Kurz) στην άκρη της Γούρνας Ηλία που ονομάζουν «κάτω διάσελο». Από εκεί κάνουν αριστερά, ανεβαίνουν την κόψη που τους οδηγεί στο «πάνω διάσελο» και μετά στη Στριβάδα, μεταξύ Μύτικα και Στεφανιού. Κάνουν μία προσπάθεια από εκεί για το Μύτικα, δεν τα καταφέρνουν και ξανακατεβαίνουν στη Στριβάδα, απ' όπου ανεβαίνουν τελικά χωρίς καμία δυσκολία (όπως αναφέρουν) στην κορυφή Θρόνος του Διός, όπου βρίσκουν στο ορόσημο τα ονόματα των M. Kurz - Χρ. Κάκαλου. Κατεβαίνουν από τον ίδιο «δρόμο» και στη συνέχεια ανεβαίνοντας από το Λούκι φθάνουν στο Μύτικα. Επειδή δεν έχουν καιρό να πάνε στη Σκάλα κατεβαίνουν από το Λούκι, πηγαίνουν στον Προφήτη Ηλία, όπου αφήνουν στο εκκλησάκι το ορειβατικό τους σχοινί και επιστρέφουν στο Λιτόχωρο, αφού διανυκτερεύσουν στη Μονή Αγίου Διονυσίου.

Τον Ιούνιο του 1926 οι Σουηδοί βοτανικοί August Hayek και Otto Cytén μελέτησαν τη δυτική και νότια πλευρά του Ολύμπου, φθάνοντας μέχρι τα 2.400μ. περίπου (κατέβηκαν από το Μαυρόλογγο). Το 1927 ο Αυστριακός βοτανικός H. Handel-Mazzetti ανέβηκε σε πολλές ψηλές κορυφές του Ολύμπου και συνέλεξε σημαντικό αριθμό αλπικών φυτών (το 1928 ο A. Hayek δημοσίευσε τα στοιχεία του μαζί με τα δικά του).

Στις 10 Σεπτεμβρίου 1927 ξεκινά από το Λιτόχωρο για την Καλύβα, η μεγαλύτερη ίσως ομάδα που ανέβηκε ποτέ στον Όλυμπο και στην οποία συμμετείχαν Έλληνες και ξένοι (22) ορειβάτες, καθηγητές, γιατροί, δημοσιογράφοι, Ελβετίδες προσκοπίνες, Έλληνες στρατιώτες και εύζωνοι (12), συνολικά 105 άτομα που χρειάστηκαν 56 ζώα για να μεταφέρουν όλο το υλικό τους. Αρκετά άτομα ήταν μέλη του Οδοιπορικού Συνδέσμου Αθηνών, του Club Alpin Francais (C.A.F.), του Club Alpin Suisse (C.A.S.) και του Alpine Club, ενώ οι υπόλοιποι ήταν ανεξάρτητοι. Την επόμενη ημέρα οι περισσότεροι ανεβαίνουν στον Προφήτη Ηλία, ενώ μία ομάδα από 12 άτομα επιχειρεί ανάβαση στο Στεφάνι, στην κορυφή του οποίου φθάνουν (πιθανώς με αυτή τη σειρά) οι Χρήστος Κακαλός, Ιωάννης Δεμέστιχας, Γρηγοριάδης, Τ. Αποστολόπουλος, Ηρακλής Ιωαννίδης, Frédéric και Paul Boissonnas, Daniel και Samuel Baud-Bovy, Evelyne Baron, W. Ellison και Etienne May. Η Evelyne Baron είναι η πρώτη γυναίκα που ανέβηκε στο Στεφάνι. Οι Et. May, D. Baud-Bovy και W. Ellison αφού προσπάθησαν να κατέβουν στο διάσελο Πόρτα από τη βόρεια κόψη του Στεφανιού, κατέβηκαν τελικά από την A-NA κόψη που είναι πάνω από το Λούκι του Στεφανιού (άγνωστη η ακριβής διαδρομή τους).

Στις 12 Σεπτεμβρίου 1927 ανεβαίνουν στο Σκολιό γύρω στα 30 άτομα και μετά μέσω Σκάλας φθάνουν στην ψηλότερη κορυφή τα 24. Ο M. Brut έμεινε στη Σκάλα για να κινηματογραφήσει την ανάβαση. Οι 24 που ανέβηκαν είναι (πιθανώς με αυτή τη σειρά) οι Χρήστος Κάκαλος, Ιωάννης Δεμέστιχας, Γρηγοριάδης, Τ. Αποστολόπουλος, Ηρακλής Ιωαννίδης, οι Frédéric και Paul Boissonnas καθώς και η Danielle Boissonnas, οι Yvonne και Irene Cuénod, οι Daniel και Samuel Baud-Bovy, η Τούλα Αποστολοπούλου, η N. Burnat, η Evelyne Baron, η Yvette Magnin ο W. Ellison, η Έφη Νομίδη (μετέπειτα Μαρκεζίνη), ο Μιχάλης Πράσινος, ο Etienne May, η Dreyfus-See, η Elisabeth (ή η Jeanne) Odier, ο Marc-Adrien Dollfus και Φρίξος Θεοδωρίδης (Ο Et. May δεν τον αναφέρει στο άρθρο του, ίσως γιατί δεν γνώριζε όλη την ελληνική ομάδα. Το 1934 γράφει ο ίδιος ο Θεοδωρίδης ότι ανέβηκε, γεγονός που επιβεβαίωσε και ο Daniel Baud-Bovy). Η Evelyne Baron είναι η πρώτη γυναίκα που ανέβηκε και στις δύο κορυφές Μύτικα και Στεφάνι, ενώ η Τούλα Αποστολοπούλου και η Έφη Νομίδη, είναι οι πρώτες Ελληνίδες που ανέβηκαν στο Μύτικα, λίγα λεπτά μετά την πρώτη Danielle Boissonnas. Ο W. Ellison ανέβηκε και στην Ταρπητριά Πέτρα, όπου κάτω από ένα γκρεμισμένο σωρό από πέτρες βρήκε το

μπουκάλι με το σημείωμα που είχαν κρύψει το 1913 οι δύο Ελβετοί στην πρώτη ανάβαση (το μπουκάλι με το σημείωμα του 1913 παραδόθηκε το 1973 από τους απογόνους των Boissonnas και Baud-Bovy στο Ε.Ο.Σ. κατά τον εορτασμό των 60 χρόνων από την πρώτη ανάβαση. Σήμερα βρίσκεται στο μουσείο της Ε.Ο.Ο.Α.).

Τη διεθνή αυτή αποστολή, της οποίας διοργανωτές ήταν οι Σπήλιος Αγαπητός και Ηρακλής Ιωαννίδης και αρχηγός ο Frédéric Boissonnas, κάλυψαν οι δημοσιογράφοι Χαρμίδης από το «Ελεύθερον Βήμα», Georges Bourdon από τη «Figaro», Jean Botrot από τη «Journal» και ο M. Brut από την κινηματογραφική εταιρεία «Pathe». Πάνω στην κορυφή του Ολύμπου, που βαφτίστηκε εκείνη την ημέρα (12-9-1927) Πάνθεον, και μετά την παρότρυνση των ξένων αλπινιστών, πάρθηκε η απόφαση ίδρυσης Ελληνικού Ορειβατικού Συνδέσμου (ιδρύθηκαν το 1928 οι Ορειβατικός Σύνδεσμος Αθηνών (7/3), και Ορειβατικός Σύνδεσμος Πατρών (27/6), οι οποίοι ίδρυσαν (20-2-1930) τον Ελληνικό Ορειβατικό Σύνδεσμο (σήμερα Ε.Ο.Ο.Α.)).

Στις 7 Μαρτίου 1928 ανεβαίνει στον Όλυμπο ο ζωγράφος Βασίλης Ιθακήσιος μαζί με τον Χρήστο Κάκαλο και φθάνουν στη σπηλιά κοντά στο Στραγγονέρι, που αργότερα ονόμασε Άσυλο Μουσών και που έγινε γνωστή σαν σπηλιά Ιθακήσιου. Τη σπηλιά αυτή τη χρησιμοποίησε ο Ιθακήσιος για κατοικία και εργαστήριο, καθώς και για ξενώνα για τους περαστικούς ορειβάτες. Έμεινε σε αυτή (κατά διαστήματα) όλα τα καλοκαίρια μέχρι τον Πόλεμο του 1940. Το καλοκαίρι του ίδιου χρόνου (Ιούλιο;) ανέβηκε με τον Κάκαλο στο Μύτικα και στο Στεφάνι.

Στις 22 Μαΐου 1928 ο Κλεόβουλος Δενδρινός ξεκινάει από την Καρυά με ένα πρόχειρο σχεδιάγραμμα και μετά από ολοήμερη πορεία μέσα στο χιόνι φθάνει το βράδυ στο Σκολιό όπου και διανυκτερεύει. Την άλλη ημέρα προσπαθεί να ανέβει στο Μύτικα από τη Σκάλα αλλά δεν τα καταφέρνει και κατεβαίνει στην Καλύβα. Από εκεί ανεβαίνει μέχρι τη βάση της Στριβάδας, μεταξύ Μύτικα και Στεφανιού, και στη συνέχεια κατεβαίνει στα Πριόνια όπου και διανυκτερεύει. Στις 24 Μαΐου φθάνει στο Λιτόχωρο, περνώντας από τη Μονή Αγίου Διονυσίου.

Στις 2 Αυγούστου 1928 φθάνουν στο Λιτόχωρο 10 μέλη του Ορειβατικού Συνδέσμου Αθηνών οι Αντώνης Στεφανίδης, Ηλίας Νικόπουλος, Πλάτων Μεταξάς, Κώστας Νάτσης, Βασίλης Παπαδόπουλος, Σ. Λοβέρδος, Μουσούρης, Καλοπέσας, Γοργ και Wolf, 3 μέλη του Ορειβατικού Συνδέσμου Πατρών οι Α. Οικονομόπουλος, Ιωάννης Διακίδης και Φίλιππος Δεστούνης, 5 μέλη του Ομίλου Εκδρομικών Λαρίσης, οι Πιπινόπουλος, Τουφεξής, Δαφνόπουλος και Αφοί Μαλάκη, καθώς και οι Ζησιάδης από Θεσσαλονίκη, Μόδης από Φλώρινα και Πισάβας από Κατερίνη. Παίρνουν για οδηγό τον Χρήστο Κάκαλο και αρχίζουν την ανάβαση. Περνούν από τις τοποθεσίες Σταυρός, Λεύκα, Γκορτσιά, πηγή Κολοκύθες, Στραγγονέρι, ρέμα Γκαβός, ράχη Γομαρόσταλου, Καλύβα. Τη νύχτα ανεβαίνουν 12 μαζί με τον Κάκαλο στον Προφήτη Ηλία και βλέπουν από εκεί την ανατολή του ηλίου. Αργότερα μαζί με άλλους 4 που ήρθαν από την Καλύβα ανεβαίνουν στο Στεφάνι (οι 13 & οι 3 στην προκορυφή). Στη συνέχεια οι 11 ανεβαίνουν στο Μύτικα από το Λούκι, περνούν μετά στη Σκάλα και στο Σκολιό και στο τέλος κατεβαίνουν από τη Χονδρομεσοράχη και φθάνουν στην Καλύβα. Την άλλη μέρα ξανανεβαίνει ο Κάκαλος με τους υπόλοιπους στο Σκολιό, ένας ανεβαίνει και στο Μύτικα, και αργότερα όλοι μαζί κατεβαίνουν το Μαυρόλογγο και τον Ενιπέα, περνούν από τη Μονή Αγίου Διονυσίου και καταλήγουν στο Λιτόχωρο.

Το Σεπτέμβριο του 1928 ξεκινάει από το Λιτόχωρο με οδηγό (μάλλον τον Γιώργο Νίκα) ο ορειβάτης δημοσιογράφος Δημήτρης Χατζόπουλος («Ο Αττικός»). Ανεβαίνουν στα Πριόνια και στο Μαυρόλογγο, περνούν από τη Βρυσούλα και φθάνουν στη βάση του Καλόγερου. Στη συνέχεια ανεβαίνουν σε όλες τις κορυφές, Καλόγερο, Φράγκου Αλώνι, Μεταμόρφωση, Κακάβρακα, Άγιο Αντώνιο, Σκολιό, και Σκάλα. Όπως φαίνεται από την περιγραφή που έκανε αργότερα ο Δ. Χατζόπουλος στην εφημ. «Η Καθημερινή» (25-29 Νοεμ. 1928) σε ένα από τα μεγαλύτερα σε έκταση δημοσιεύματα για τον Όλυμπο, μάλλον δεν ανέβηκαν στις δύο απόκρημνες κορυφές Μύτικας και Στεφάνι, γιατί δεν γράφει λεπτομέρειες για την ανάβαση ή κατάβασή τους, όπως γράφει για τις άλλες κορυφές (η περιγραφή είναι ξεκάθαρα από απόσταση, δηλαδή όπως φαίνεται ότι γίνονται οι αναβάσεις από Σκάλα και Ζωνάρια). Μετά ανεβαίνουν στον Προφήτη Ηλία και ή συνεχίζουν (πάλι ασαφής η περιγραφή) για Σκούρτα, Πετρόστρουγκα, Γκορτσιά ή μέσω Γούρνας Ηλία (Στεφανιού), Καλύβας καταλήγουν στο Λιτόχωρο. Στις 13 Ιουλίου 1929 ξαναέρχονται στον Όλυμπο οι Άγγλοι αλπινιστές Cyril Sleeman και W. Elmslie. Ξεκινούν τώρα από τον Κοκκινόπηλο, διανυκτερεύουν στη Μικρή Γούρνα και την άλλη μέρα ανεβαίνουν στο Σκολιό και από εκεί στη Σκάλα, μετά στο Μύτικα και τέλος από τη Στριβάδα στο Στεφάνι. Γυρνούν πίσω στη Μικρή Γούρνα όπου και διανυκτερεύουν. Την επόμενη περνούν από τη «Δρίστελα» κατεβαίνουν τη χαράδρα και φθάνουν στη Μονή Αγίας Τριάδας Σπαρμού και από εκεί στην Ελασσόνα.

Περίοδος 1930-1959

Στις 2 Αυγούστου 1930 ξεκινούν από το Λιτόχωρο με οδηγό τον Χρ. Κάκαλο 12 μέλη του Φ.Σ. «Ο Παν», οι Κ. Χρηστίδης, Γ. Γεωργιάδης, Ι. Πετρόχειλος, Α. Μινάρδου (αργότερα κ. Πετροχείλου), Κ. Κωνσταντινίδης, Α. Καλιαμπέτσου, Σ. Καλιαμπέτσος (16 ετών), Π. Κλωναρίδης, Κλ. Δενδρινός, Π. Ουδενιώτης, Ε. Τριφύλλης και Γ. Καλούλης, καθώς και 4 μέλη του Ομίλου Εκδρομέων Λαρίσης, οι Α. Καίρης, Ι. Πανέτσος, Δ. Προκόβας και ο G. Viapelli Ιταλός Πρόξενος στη Λάρισσα. Κατασκηνώνουν στα Πριόνια και την επόμενη ημέρα ανεβαίνουν στο «Άσυλο Μουσών», όπου βρίσκουν τον Β. Ιθακήσιο που τους συντροφεύει μέχρι τη βάση του Προφήτη Ηλία. Εκεί στήνουν τη δεύτερη κατασκήνωση και στις 4 Αυγούστου ανεβαίνουν όλοι στο Στεφάνι και στο Μύτικα. Το βράδυ κατασκηνώνουν στη Μπάρα και την άλλη ημέρα πηγαίνουν στην Καρυά. Στη συνέχεια περνούν από τη Μονή Κανάλων, το δάσος της Καλλιπεύκης, το Νεζερό, τη Ραψάνη και καταλήγουν στα Τέμπη. Οι Άννα Μινάρδου και Αμαλία Καλιαμπέτσου είναι οι πρώτες Ελληνίδες που ανέβηκαν στο Στεφάνι.

Με την ευκαιρία της τελετής θεμελίωσης του πρώτου καταφυγίου στον Όλυμπο, στη θέση «Μπαλκόνι», φθάνουν στο Λιτόχωρο στις 7 Σεπτεμβρίου 1930, οι Σπήλιος Αγαπητός, Πρόεδρος του Ε.Ο.Σ., Νίκος Λέκκας, Διευθυντής του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, Στέλιος Χιλιαδάκης του Ε.Ο.Τ. και εκπρόσωπος του Οδοιπορικού Συνδέσμου Αθηνών, Σ. Νικολόπουλος εκπρόσωπος του Ε.Ο.Τ., Νίκος Τσεκούρας εκπρόσωπος του Φ.Σ. «Ο Παν» και μερικά μέλη των Τμημάτων Αθηνών και Θεσσαλονίκης του Ε.Ο.Σ. Ορισμένοι μένουν στη Μονή Αγίου Διονυσίου για διανυκτέρευση, ενώ 8 ορειβάτες οι Ηλ. Νικόπουλος, Κ. Νάτσης, Β. Παπαδόπουλος, Πλ. Ταβλαρίδης, Ν. Τσεκούρας, Γ. Κοντογιάννης, Κ. Τούρτουλης και η δ/νίς Φράγκου, πηγαίνουν στην Καλύβα, απ' όπου ξεκινούν μετά τα μεσάνυχτα για την κορυφή Στεφάνι στην οποία φθάνουν πριν να ξημερώσει, βλέποντας έτσι από εκεί την ανατολή του ηλίου. Στη συνέχεια ανεβαίνουν στο Μύτικα από το Λούκι, ενώ ο Κώστας Νάτσης σκαρφαλώνει κατευθείαν από το διάσελο Στριβάδα, χαράζοντας έτσι τον πρώτο αναρριχητικό δρόμο (II βαθμού δυσκολίας) στο Μύτικα (είναι γνωστός σαν «το πέρασμα Νάτση»).

Στις 20 Μαρτίου 1931 μία ομάδα από τους Daniel και Samuel Baud-Bovy, C. Brunius, Vauquelin, Gustave Dorier, Ηρακλή Ιωαννίδη και Κώστα Νάτση με οδηγό τον Χρήστο Κάκαλο ξεκινά από τη Μονή Αγίας Τριάδας Σπαρμού και ανεβαίνει μέχρι το Σκολιό. Στη συνέχεια οι G. Dorier, Ηρ. Ιωαννίδης και Κ. Νάτσης χρησιμοποιώντας κραμπόν, πιολέ και σχοινί ανεβαίνουν από τη Σκάλα στο Μύτικα. Μετά ξαναγυρίζουν στη Σκάλα και από εκεί με σκι κατεβαίνουν μέχρι το Σπαρμό όπου συναντούν και την υπόλοιπη ομάδα που είχε χρησιμοποιήσει και αυτή σκι. Η ανάβαση αυτή είναι η πρώτη χειμερινή στην ψηλότερη κορυφή του Ολύμπου, ενώ για πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκαν σκι σε διάσχιση και κατάβαση στον Όλυμπο.

Στις 23 Μαΐου 1931 οι Δ. Κογιάμης, Κ. Τούρτουλης, Ι. Κυπριάδης, Μ. Νίκογλου και Ed. Cunio από τον Ε.Ο.Σ. Θεσσαλονίκης, με οδηγούς τους Χρήστο Κάκαλο και το γιό του Γιώργο, ανεβαίνουν στη σπηλιά (του Ιθακήσιου) περνώντας από τη θέση «Μπάρμπα». Πρώτη φορά αναφέρεται αυτή η ονομασία, γιατί μάλλον πρώτη φορά πέρασαν από εκεί ορειβάτες, αφού το παλιό μονοπάτι ήταν πολύ νοτιότερα. Μετά τη διανυκτέρευση στη σπηλιά ανεβαίνουν από το λαιμό της Σκούρτας στο χιονοσκεπαστο οροπέδιο όπου κάνει σκι ο Cunio στην τοποθεσία «Αστρέχα» ή λημέρι του Γιαγκούλα. Στη συνέχεια ανεβαίνουν στον Προφήτη Ηλία και στο Μύτικα με αρκετό χιόνι. Δεν κατεβαίνουν από τη Σκάλα, αλλά από το λούκι (όπως δηλ. ανέβηκαν), περνούν από το ανεγειρόμενο καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. στη θέση «Εξώστης» και κατηφορίζοντας το Μαυρόλογο φθάνουν με βροχή και χαλάζι στη Μονή Αγίου Διονυσίου όπου και διανυκτερεύουν.

Στις 6 Σεπτεμβρίου 1931 ξεκινούν για ανάβαση στις ψηλές κορυφές οι Γ. Μανιάτης, Θ. Καλούδης και Γ. Καλαμίτσης (Έλατος), μέλη του Φ.Σ. «Ο Ζήνων», με οδηγό τον Γιώργο Κάκαλο. Περνούν από το Σταυρό, όπου δίπλα στην πηγή βλέπουν τις κοπάνες (ποτίστρες), τη σπηλιά Ιθακήσιου, παίρνουν νερό από τη βρυσούλα «Στραγγοπούτσι» (πρώτη φορά αναφέρεται η ονομασία αυτή για το Στραγγονέρι και σήμερα Στράγγο), ανηφορίζουν τη Σκούρτα, διασχίζουν το οροπέδιο και ανεβαίνουν στο Στεφάνι (μάλλον στο μικρό πλάτωμα πριν το πρώτο ορόσημο). Στη συνέχεια ανεβαίνουν στο Μύτικα μόνο οι Γ. Κάκαλος και Γ. Μανιάτης. Στις 13 Σεπτεμβρίου 1931 ανεβαίνουν στον Όλυμπο 13 μέλη του Σ.Ε. «Η Υπαίθριος Ζωή» με αρχηγό τον Γ. Δαδιώτη.

Στις 25 Δεκεμβρίου 1931 ξεκινούν από το Λιτόχωρο για μία χειμερινή ανάβαση στο Στεφάνι οι G. Dorier, Κ. Νάτσης, Κλ. Δενδρινός, Αντ. Στεφανίδης, και Τρ. Παπατριανταφύλλου. Μετά την παραμονή τους στη σπηλιά Ιθακήσιου ξεκινούν μόνο οι Gustave Dorier, Κώστας Νάτσης και Κλεόβουλος Δενδρινός που έχουν κατάλληλα εφόδια. Περνούν το λαιμό της Σκούρτας και ανεβαίνουν στον Προφήτη Ηλία από τη ΒΑ πλευρά (από τη θέση «Αστρέχα»). Στη συνέχεια περνούν τα ζωνάρια του Στεφανιού και ανεβαίνουν στην προκορυφή του από το λούκι δεξιά της Στριβάδας (από εκεί που ανεβαίνουν σήμερα) στις 27 Δεκεμβρίου ώρα 5 το απόγευμα. Η κατάβαση γίνεται, μετά από υπόδειξη του Κ. Νάτση, από τη Στριβάδα. Στο δρόμο της επιστροφής τους πιάνει χιονοθύελλα στη Σκούρτα, αλλά κατορθώνουν να φθάσουν στη σπηλιά το πρωί της 28ης Δεκεμβρίου. Μετά κατηφορίζουν στη Μονή Αγίου Διονυσίου και από εκεί στο Λιτόχωρο. Στην ανάβαση αυτή έπαθε κρουσπαγήματα ο Αντώνης Στεφανίδης και πέθανε αργότερα από σηψαιμία στις 15-2-1932.

Από το 1932 και μετά αρχίζει μία νέα περίοδος στις αναβάσεις του Ολύμπου. Το καταφύγιο Α΄ του Ε.Ο.Σ. έχει τελειώσει και χρησιμοποιείται ήδη (από το Σεπτέμβριο του 1931), το μονοπάτι από τα Πριόνια προς το καταφύγιο έχει βελτιωθεί αρκετά, ενώ σχεδόν όλα τα φυσιολατρικά και ορειβατικά σωματεία διοργανώνουν

αναβάσεις στον περισσότερο προσιτό τώρα Όλυμπο. Επειδή όμως δεν είναι δυνατόν να καταγραφούν όλες οι αναβάσεις που έγιναν από το 1932 και μετά, θα αναφερθούν μόνο οι σπουδαιότερες και οι πιο χαρακτηριστικές από αυτές και για τις οποίες υπάρχει σχετική δημοσίευση (βλ. και κεφάλαιο Αναρρίχηση).

Στις 15 Αυγούστου 1932 ανεβαίνουν στο Μύτικα 30 μέλη των Τμημάτων Θεσσαλονίκης και Βόλου του Ε.Ο.Σ. Τον ίδιο μήνα ανεβαίνουν στο Μύτικα και 4 μέλη του Φ.Ο.Π. οι Μ. Παϊδούσης, Ρ. Πρωτοπαπάς, Κ. Ζησιάδης και Α. Κρητικός μαζί με την Αυστριακή Martha Pollak. Επίσης στις 14-9-1932 ανεβαίνει στο Μύτικα και στο Στεφάνι ο μαέστρος Δημήτρης Μητρόπουλος μαζί με άλλους 8 του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ. (Β. Λεοντόπουλος, Α. Μαρίνος, Α. Σάββας, Τ. Ζάππας κ.ά.) και οδηγούς τον Χρήστο Κάκαλο με το γιό του Γιώργο.

Στις 31 Ιουλίου 1933 ανεβαίνουν στον Όλυμπο 25 μέλη του Τμήματος Αθηνών του Ε.Ο.Σ. με αρχηγό τον Ηλ. Νικόπουλο. Κάνουν τις κορυφές Προφήτης Ηλίας, Στεφάνι, Μύτικας, Σκολιό και Καλόγερος. Στην ανάβαση αυτή και συγκεκριμένα την 1η Αυγούστου οι Α. Μαρίνος, Ηλ. Νικόπουλος, Γ. Σούτσος και Δ. Χανιώτης (πιθανώς με αυτή τη σειρά) σκαρφαλώνουν για πρώτη φορά στη Στριβάδα, μεταξύ Στεφανιού και Μύτικα, από την πλευρά όμως των Μεγάλων Καζανιών (200μ. ανάβαση με κλίση 60^ο). Όταν κατέβηκαν στο Λιτόχωρο ο Χρ. Κάκαλος ισχυρίστηκε ότι είχε ανέβει παλαιότερα από το μέρος αυτό στην προσπάθειά του να πιάσει ένα αγριοκάτσικο. Στη συνέχεια οι τρεις (μάλλον οι Νικόπουλος, Σούτσος, Χανιώτης) προσπαθούν να βρουν άλλο πέρασμα για το Μύτικα, δίπλα στο «πέρασμα Νάτση», αλλά δεν το κατορθώνουν.

Στις 11 Μαρτίου 1934 ανεβαίνουν στο Μύτικα οι Ηλίας Νικόπουλος και Κώστας Νάτσης. Είναι η πρώτη χειμερινή ανάβαση που έγινε από το Λιτόχωρο για καταφύγιο-Μύτικα. Ο τρίτος της ομάδας Μ. Γενεράλης έφθασε μέχρι τη Σκάλα.

Με την ευκαιρία της τελετής θεμελίωσης του Β' καταφυγίου στον Όλυμπο, στη θέση Βρυσσοπούλες ή Βρυσσούλες, ανεβαίνουν στη Μονή Αγίου Διονυσίου, στις 18 Μαΐου 1934 και από εκεί στο καταφύγιο Α', αρκετά μέλη του Ε.Ο.Σ. (Τμήματα Αθηνών - Πατρών - Λαρίσης - Θεσσαλονίκης), καθώς και 20 μέλη του Club Alpin Suisse (Felix Gugler - Πρόεδρος, Marcel Morel, William Matheson κ.ά.). Στις 19 Μαΐου ανεβαίνουν στις κορυφές Σκάλα, Μύτικας και Στεφάνι και την επόμενη στο Σκολιό. Από εκεί κατεβαίνουν στις Βρυσσοπούλες για την τελετή και στη συνέχεια στη Μονή Αγίας Τριάδας Σπαρμού.

Στα χρόνια που ακολούθησαν έγιναν πολλές αναβάσεις στο Στεφάνι και ακόμη περισσότερες στο Μύτικα, από όλους τους ορειβατικούς και φυσιολατρικούς συλλόγους, μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο που σταμάτησε κάθε ορειβατική δραστηριότητα. Μετά την εισβολή των Γερμανών στην Ελλάδα και κατά τη διάρκεια των μαχών στην περιοχή Ολύμπου - Πιερίων, 7 αλπινιστές του Γερμανικού Στρατού ανεβαίνουν στις 16 Απριλίου 1941 στο Μύτικα και υψώνουν τη γερμανική σημαία. Μετά τη λήξη του Πολέμου αρχίζουν πάλι να διοργανώνονται αναβάσεις στον Όλυμπο και στα άλλα ελληνικά βουνά. Στις 13 Αυγούστου 1945 ανεβαίνουν στο Μύτικα 30 μέλη του Τμήματος Θεσσαλονίκης του Ε.Ο.Σ., υψώνουν πάλι την Ελληνική Σημαία και τοποθετούν μία μικρή μεταλλική σημαία ως μόνιμο εθνικό σύμβολο.

Στις 12-6-1951 ο Francis Farquhar μαζί με τους Marjory Farquhar, Ηλία Βενέζη, Χρήστο Κάκαλο, 4 μέλη του Ε.Ο.Σ. Αθηνών και τους αξιωματικούς Γιώργο Βλάση και Νίκο Ρώσση μαζί με 10 στρατιώτες της πολυμελούς συνοδείας του ανέβηκαν στο Μύτικα, εκπληρώνοντας την υπόσχεσή του του Απρ. 1914.

Το 1952 αρχίζει από τον Ε.Ο.Σ. η κινηματογράφηση των ελληνικών βουνών και σπηλαίων. Για το λόγο αυτό στις 11 Φεβρουαρίου 1952 ξεκινούν από το Λιτόχωρο οι Γκότφριντ Πολυκράτης, Θεοδόσης Μακρής, Γιώργος Μιχαηλίδης και Ηλίας Νικόπουλος, οι οποίοι ανεβαίνουν στη Σκάλα και στο Σκολιό με πολύ δύσκολες καιρικές συνθήκες, παγωμένο χιόνι και χαμηλές θερμοκρασίες, και επιστρέφουν στο Λιτόχωρο στις 17 Φεβρουαρίου. Ο Ηλ. Νικόπουλος κατόρθωσε να κινηματογραφήσει και να φωτογραφίσει τη διαδρομή και τις ψηλές κορυφές του Ολύμπου. Στις 23 Μαρτίου 1952 ξεκινούν από το Λιτόχωρο με σκοπό να συνεχίσουν την κινηματογράφηση και φωτογράφιση του Ολύμπου, οι Γιώργος Μιχαηλίδης, Στέλιος Βασιλόπουλος, Ηλίας Νικόπουλος, Ιωάννης Κατράκης και Καίσαρ Αλεξόπουλος. Ακολουθούν τη διαδρομή διασταύρωση - σπηλιά Ιθακήσιου - Σκούρτα - Στεφάνι, στο οποίο φθάνουν μόνο μέχρι το πρώτο ορόσημο (προκορυφή). Επιστροφή στις 25 Μαρτίου στο Λιτόχωρο (φωτογραφίες από τις δύο αναβάσεις δημοσιεύθηκαν το 1956 στο βιβλίο του Η. Νικόπουλου «Όλυμπος»). Στις 23 Δεκεμβρίου 1953 ξεκινούν από το Λιτόχωρο με πολύ χιόνι και άσχημες καιρικές συνθήκες οι Γιώργος Μιχαηλίδης, Γιώργος Τσαμακίδης, Άννα Πετροχείλου και Ιωάννης Πετρόχειλος με οδηγό τον Γιώργο Κάκαλο, με σκοπό να κάνουν την τρίτη χειμερινή ανάβαση στο Μύτικα. Το βράδυ κατασκηνώνουν στα Σαρακατσαναϊκά καλύβια που ήταν λίγο πιο πάνω από τα Πριόνια και την επόμενη ημέρα ανεβαίνουν στο καταφύγιο Α' όπου και διανυκτερεύουν, ενώ ο Γ. Κάκαλος επιστρέφει στο Λιτόχωρο για τα Χριστούγεννα. Στις 25 Δεκεμβρίου επιχειρούν την ανάβαση, αλλά ο πολύ σκληρός πάγος που συναντούν στη Σκάλα και η προχωρημένη ώρα τους αναγκάζει να γυρίσουν πίσω. Την άλλη μέρα, 26 Δεκεμβρίου, ξεκινούν μόνο οι Γ. Μιχαηλίδης, Γ. Τσαμακίδης και Ι. Πετρόχειλος, ανεβαίνουν σχετικά εύκολα τη Σκάλα και από εκεί σκάβοντας συνέχεια σκαλοπάτια στον πάγο, φθάνουν το βράδυ λίγο πιο κάτω από το ορόσημο. Παραμένουν σε ένα κοίλωμα πάγου 14 ώρες με θερμοκρασία -18^ο C. και την επομένη σκαρφαλώνουν τα λίγα μέτρα που τους απομένουν και φθάνουν στην κορυφή. Στη συνέχεια κατεβαίνουν στο Καταφύγιο με την Α. Πετροχείλου που είχε ανέβει μέχρι τη Σκάλα για βοήθεια, και από την ίδια διαδρομή επιστρέφουν στο Λιτόχωρο. Στην ανάβαση αυτή έγινε για πρώτη φορά διανυκτέρευση (binouac) πάνω στο Μύτικα κατά τη χειμερινή περίοδο.

Στις 5-8 Μαρτίου 1954 ανέβηκε από το Λιτόχωρο στο Μύτικα με πολύ χιόνι ο διάσημος Αμερικανός κινηματογραφιστής και ορειβάτης Ray Garner συνοδευόμενος από τους Ιωάννη Κατράκη, Πρόδρομο Ιδοσίδη και Δημήτρη Λιάγκο του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών και οδηγό τον Γιώργο Κάκαλο με σκοπό το γύρισμα ταινίας για τους αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας, η οποία θα άρχιζε με εικόνες από το χειμερινό Όλυμπο. Για τη λήψη νέας κινηματογραφικής ταινίας του χειμερινού Ολύμπου από τον Ηλ. Νικόπουλο, ανεβαίνουν μαζί του και οι Π. Νικόπουλος, Γ. Μιχαηλίδης, Λ. Λεοντιάδης, Γ. Κούμαρης, Κ. Ζολώτας, Κ. Δημητριάδης και Ν. Νικολάου. Η ομάδα ανέβηκε στο Μύτικα και όλη η προσπάθεια διήρκεσε από 23 μέχρι 27 Μαρτίου 1957

Στις 18 Ιανουαρίου 1959 ξεκινούν από το Λιτόχωρο με σκοπό να κατακτήσουν με χειμερινές συνθήκες την ψηλότερη κορυφή του Στεφανιού, οι Γιώργος Μιχαηλίδης, Στελίνα Σταυρίδου, Ιωσήφ (Γιώσος) Αποστολίδης, Καραμπέτι Αρζουμανιάν και Χρήστος Παπαδόπουλος. Διανυκτερεύουν στη σπηλιά του Ιθακήσιου με θερμοκρασία -20° C και στις 19 Ιανουαρίου ξεκινούν οι 4 πρώτοι, οι οποίοι μετά από 8 ώρες φθάνουν στην κύρια κορυφή (δεύτερο ορόσημο), αφού αναγκάστηκαν από τη βάση των Ζωναριών να σκάβουν συνέχεια σκαλοπάτια στον πολύ σκληρό πάγο που υπήρχε στο Λούκι του Στεφανιού. Στη συνέχεια κατεβαίνουν στη σπηλιά όπου διανυκτερεύουν και την επόμενη ημέρα επιστρέφουν στο Λιτόχωρο. Έτσι, μετά την ολοκληρωμένη χειμερινή ανάβαση του Στεφανιού, της πιο απρόσιτης κορυφής του Ολύμπου, που έγινε 38 χρόνια μετά την καλοκαιρινή, τελειώνει και η ιστορία των πρώτων αναβάσεων στις κορυφές του Ολύμπου.

Περίοδος 1960-.....

Από το 1960 και κυρίως από το 1980 και μετά, με την εξέλιξη της τεχνικής και των υλικών, αλλά και της ειδικής εκπαίδευσης των ορειβατών/αλπινιστών, έχουν γίνει σε όλες τις ψηλές κορυφές του Ολύμπου, μεγάλης δυσκολίας και υψηλής τεχνικής καλοκαιρινές και χειμερινές διαδρομές, εκτός των αρχικών καθιερωμένων «δρόμων» για τις κορυφές. Η καταγραφή του χρονικού αυτών των διαδρομών δεν είναι εύκολο να γίνει, μάλλον είναι αδύνατον, γιατί όλες οι διαδρομές είτε δεν έχουν δημοσιευθεί σε όσα περιοδικά συλλόγων κυκλοφορούσαν, είτε οι ορειβάτες που έκαναν ορισμένες από αυτές τις διαδρομές δεν τους ενδιέφερε η δημοσίευση και η προβολή. Για τους λόγους αυτούς, αλλά και για να είμαστε δίκαιοι με την ιστορία και τους ανθρώπους αυτούς, θεωρήσαμε σκόπιμο η καταγραφή να σταματήσει στις γνωστές διαδρομές που αναφέρθηκαν μέχρι και το 1959. Δημοσιεύονται μόνο μερικές χαρακτηριστικές φωτογραφίες από διάφορες αναβάσεις που έγιναν διαχρονικά και δείχνουν την εξέλιξη υλικών, τεχνικών, διαδρομών, τοπίων κ.ά.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑΒΑΣΕΩΝ ΣΤΟ ΜΥΤΙΚΑ (1913-1953)

2-8-1913	Χρήστος Κάκαλος, Frédéric Boissonnas, Daniel Baud-Bovy Πρώτη απόλυτη ανάβαση (Ζωνάρια - αυχένια Σκάλας & λούκι - Ταρπητρία Πέτρα - Μύτικας)
21-7-1919	Frédéric Boissonnas, Henri-Paul Boissonnas, Daniel Baud-Bovy (Σκάλα - αυχένια Σκάλας & λούκι - Μύτικας & πιθανή κατάβαση από το Λούκι του Μύτικα)
20-7-1920	Γιώργος Κωνσταντάκος. Πρώτη μοναχική ανάβαση στην κορυφή
12-8-1921	Χρήστος Κάκαλος, Marcel Kurz. Πρώτη (διαπιστωμένη) κατάβαση από το Λούκι του Μύτικα
15-8-1921	Χρήστος Κάκαλος, Fritz Kuhn
4-8-1922	Χρήστος Κάκαλος, Winona Bailey, Laurie Frazeur Πρώτη ανάβαση γυναικών στην κορυφή
Καλοκ. 1925	Στ. Κότσιος
Καλοκ. 1925	Richard Halliburton, Roderic Crane, Λάζαρος Πρώτη διανυκτέρευση στην κορυφή
Αύγ. 1926	Ηλίας Νικόπουλος, Βασίλης Παπαδόπουλος (στο «Μικρό Μύτικα» - μάλλον Ταρπητρία Πέτρα)
3-9-1926	L. Ellwood, W. Elmslie, C. Sleeman, A. Storr
12-9-1927	Χρ. Κάκαλος, Ι. Δεμέστιχας, Γρηγοριάδης, Τ. Αποστολόπουλος, Ηρ. Ιωαννίδης, Fred. Boissonnas, Paul και Danielle Boissonnas, Yv. & Ir. Cuénod, Daniel Baud-Bovy, Samuel Baud-Bovy, T. Αποστολοπούλου, N. Burnat, Ev. Baron, Y. Magnin, W. Ellisson, E. Νομίδη, Μ. Πράσιнос, Et. May, Dreyfus-See, El. (ή J.) Odier, M. Dollfus, Φρ. Θεοδωρίδης. Πρώτη μεγάλη ομαδική ανάβαση από τη Σκάλα (24 άτομα) Πρώτη ανάβαση Ελληνίδων (Τ. Αποστολοπούλου - E. Νομίδη) Πρώτη ανάβαση μελών ελληνικού σωματείου (Οδοιπορικός Σύνδεσμος)
Ιούλ. 1928	Χρήστος Κάκαλος, Βασίλης Ιθακήσιος
3-8-1928	Ορειβατικός Σύνδεσμος Αθηνών, Ορειβατικός Σύνδεσμος Πατρών, Όμιλος Εκδρομικών Λαρίσης, διάφοροι ανεξάρτητοι. Πρώτη οργανωμένη ανάβαση ελληνικών συλλόγων στον Όλυμπο (21 άτομα - 11 στο Μύτικα. Πιθανώς οι Χρ. Κάκαλος, Αντ. Στεφανίδης, Ηλ. Νικόπουλος, Κ. Νάτσης, Πλ. Μεταξάς, Β. Παπαδόπουλος, Α. Οικονομόπουλος, Σ. Λοβέρδος, Gorrp, Ι. Διακίδης, Φ. Δεστούνης)
14-7-1929	C. Sleeman, W. Elmslie
4-8-1930	Φ.Σ. «Ο Παν», Όμιλος Εκδρομικών Λαρίσης : Χρ. Κάκαλος, Κ. Χρησιδής, Γ. Γεωργιάδης, Ι. Πετρόχειλος, Α. Μινάρδου (μετέπειτα Πετροχείλου), Κ. Κωνσταντινίδης, Α. Καλιαμπέτσου, Σ. Καλιαμπέτσος (16 ετών), Π. Κλωναρίδης, Κλ. Δενδρινός, Π. Ουδενιώτης, Ε. Τριφύλλης, Γ. Καλούλης, Α. Καΐρης, Ι. Πανέτσος, Δ. Προκόβας και G. Vianelli (62 ετών)
8-9-1930	Ε.Ο.Σ. - Τμ. Αθηνών, Ε.Ο.Σ. - Τμ. Θεσσαλονίκης, Φ.Σ. «Ο Παν»: Ηλ. Νικόπουλος, Κ. Νάτσης, Β. Παπαδόπουλος, δ'νίς Φράγκου, Π. Ταβλαρίδης, Ν. Τσεκούρας, Γ. Κοντογιάννης, Κ. Τούρτουλης. Πρώτη ανάβαση-αναρρίχηση από τη Στριβάδα. Έγινε από τον Κώστα Νάτση (II β. δυσκολίας)
20-3-1931	Gustave Dorier, Ηρακλής Ιωαννίδης, Κώστας Νάτσης Πρώτη χειμερινή ανάβαση με κραμπόν-πιολέ-σχοινί (Βρυσοπούλες - Σκάλα - Μύτικας) Πρώτη χρησιμοποίηση σκι (Σκάλα - Μονή Σπαρμού) Σημ. Οι Daniel & Samuel Baud-Bovy ανέβηκαν μέχρι το Σκολιό.
24-5-1931	Χρήστος Κάκαλος, Γιώργος Κάκαλος και 5 μέλη του Ε.Ο.Σ. Θεσσαλονίκης, οι Δ. Κογιάμης, Κ. Τούρτουλης, Ι. Κυπριάδης, Μ. Νικόγλου, Ed. Cunio
6-9-1931	Γιώργος Κάκαλος, Γιώργος Μανιάτης (Φ.Σ. «Ο Ζήνων»)
.....	
14-9-1932	Δημήτρης Μητρόπουλος, Βασίλης Λεοντόπουλος, Αντώνης Μαρίνος, Αλέκος Σάββας, Τάσος Ζάππας, Χρήστος Κάκαλος, Γιώργος Κάκαλος κ.ά.
.....	
11-3-1934	Ηλίας Νικόπουλος, Κώστας Νάτσης Χειμερινή ανάβαση (Λιτόχωρο - καταφύγιο - Σκάλα - Μύτικας)
.....	
26/27-12-1953	Γιώργος Μιχαηλίδης, Γιώργος Τσαμακίδης, Ιωάννης Πετρόχειλος Πρώτη χειμερινή διανυκτέρευση στην κορυφή Πρώτη ανάβαση γυναικάς (Α. Πετροχείλου) με χειμερινές συνθήκες (ανέβηκε στη Σκάλα 2 φορές).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑΒΑΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΤΕΦΑΝΙ (1921-1959)

12-8-1921	Marcel Kurz, Χρήστος Κάκαλος Πρώτη απόλυτη ανάβαση στην κορυφή (Μύτικας - Στριβάδα - Στεφάνι)
15-8-1921	Χρήστος Κάκαλος, Fritz Kuhh
31-7-1922	Χρήστος Κάκαλος, Winona Bailey, Laurie Frazeur Πρώτη ανάβαση γυναικών στην προκορυφή
3-9-1926	L. Ellwood, W. Elmslie, C. Sleeman, A. Storr
11-9-1927	Χρ. Κάκαλος, Ι. Δεμέστιχας, Γρηγοριάδης, Τ. Αποστολόπουλος, Ηρ. Ιωαννίδης, Fred. και Paul Boissonnas, Daniel και Samuel Baud-Bovy, Ev. Baron, W. Ellisson, Et. May Πρώτη μεγάλη ομαδική ανάβαση (12 άτομα) Πρώτη ανάβαση γυναίκας στην κορυφή (Evelyne Baron) Πρώτη ανάβαση μελών ελληνικού σωματείου (Οδοιπορικός Σύνδεσμος) Πρώτη διάσχιση όλης της κορυφογραμμής του Στεφανιού (μέχρι τη βόρεια κόψη), από τους Et. May, D. Baud-Bovy, W. Ellison που έκαναν και την πρώτη κατάβαση από την Α-ΝΑ κόψη
Ιούλ. 1928	Χρήστος Κάκαλος, Βασίλης Ιθακήσιος
3-8-1928	Ορειβατικός Σύνδεσμος Αθηνών, Ορειβατικός Σύνδεσμος Πατρών, Όμιλος Εκδρομικών Λαρίσης και διάφοροι ανεξάρτητοι Πρώτη οργανωμένη ανάβαση ελληνικών συλλόγων στον Όλυμπο (21 άτομα - 16 στο Στεφάνι. Πιθανώς οι Χρ. Κάκαλος, Αντ. Στεφανίδης, Ηλ. Νικόπουλος, Κ. Νάτσης, Πλ. Μεταξάς, Β. Παπαδόπουλος, Α. Οικονομόπουλος, Σ. Λοβέρδος, Gorrp, Ι. Διακίδης, Φ. Δεστούνης κ.ά.)
14-7-1929	C. Sleeman, W. Elmslie
4-8-1930	Φ.Σ. «Ο Παν», Όμιλος Εκδρομικών Λαρίσης : Χρ. Κάκαλος, Κ. Χρηστίδης, Γ. Γεωργιάδης, Ι. Πετρόχειλος, Α. Μινάρδου (αργότερα κ. Πετροχειλού), Κ. Κωνσταντινίδης, Α. Καλιαμπέτσου, Σ. Καλιαμπέτσος (16 ετών), Π. Κλωναρίδης, Κλ. Δενδρινός, Π. Ουδενιώτης, Ε. Τριφύλλης, Γ. Καλούλης, Α. Καΐρης, Ι. Πανέτσος, Δ. Προκόβας και G. Vianelli (62 ετών) Πρώτη ανάβαση Ελληνίδων (Α. Μινάρδου, Α. Καλιαμπέτσου)
8-9-1930	Ε.Ο.Σ. - Τμ. Αθηνών, Ε.Ο.Σ. - Τμ. Θεσσαλονίκης, Φ.Σ. «Ο Παν» (Ηλ. Νικόπουλος, Κ. Νάτσης, Β. Παπαδόπουλος, Πλ. Ταβλαρίδης, Ν. Τσεκούρας, Γ. Κοντογιάννης, Κ. Τούρτουλης, δ/νίς Φράγκου) Πρώτη νυκτερινή ανάβαση στην κορυφή
.....	
27-12-1931	Gustave Dorier, Κώστας Νάτσης, Κλεόβουλος Δενδρινός Χειμερινή ανάβαση από το Λούκι μέχρι προκορυφή. Η κατάβαση έγινε από τη Στριβάδα
.....	
14-9-1932	Δημήτρης Μητρόπουλος, Βασίλης Λεοντόπουλος, Αντώνης Μαρίνος, Αλέκος Σάββας, Τάσος Ζάππας, Χρήστος Κάκαλος, Γιώργος Κάκαλος κ.ά.
.....	
24-3-1952	Γιώργος Μιχαηλίδης, Στέλιος Βασιλόπουλος, Ηλίας Νικόπουλος, Καίσαρ Αλεξόπουλος, Ιωάννης Κατράκης. Χειμερινή ανάβαση από το Λούκι μέχρι προκορυφή
.....	
19-1-1959	Γιώργος Μιχαηλίδης, Στελίνα Σταυρίδου, Καραμπέτ Αρζουμανιάν και Ιωσήφ (Γιώσος) Αποστολίδης. Πρώτη χειμερινή ανάβαση στην κύρια κορυφή Πρώτη ανάβαση γυναίκας στο Στεφάνι με χειμερινές συνθήκες

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ

Στη Γενική Συνέλευση των Τμημάτων του Ε.Ο.Σ., στις 16-2-1936, ο Πρόεδρος του Τμήματος Πατρών Σωτήρης Γεροκωστόπουλος, επαναλαμβάνοντας παλαιότερη (1935) σύσταση και ευχή του, πρότεινε την καθιέρωση ετήσιας ορειβατικής συγκέντρωσης, ο δε Πρόεδρος του Κεντρικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Σ. Σπήλιος Αγαπητός διατύπωσε την ιδέα η πρώτη αυτή συγκέντρωση να έχει την επισημότερη μορφή ενός ορειβατικού συνεδρίου. Έτσι, στις 15-6-1936, έγινε στη Μονή Αγίου Διονυσίου στον Όλυμπο το πρώτο πανελλήνιο ορειβατικό συνέδριο στο οποίο παραβρέθηκαν ο τότε Διάδοχος Παύλος (Επίτιμος Πρόεδρος του Ε.Ο.Σ.), ανώτεροι κρατικοί λειτουργοί, οι Πρόεδροι των Τμημάτων του Ε.Ο.Σ., αντιπρόσωποι φυσιολατρικών σωματείων, πολλοί ορειβάτες κ.ά. (περίπου 200 άτομα). Σκοπός του συνεδρίου ήταν η ανασκόπηση της ορειβατικής δραστηριότητας, η μελέτη του τρόπου προαγωγής της ορειβασίας στην Ελλάδα, καθώς και η ανταλλαγή γνώμων πάνω σε επιστημονικά, τεχνικά, αθλητικά και καλλιτεχνικά θέματα σχετικά με το βουνό. Είχε προηγηθεί μία δοκιμαστική πρώτη συγκέντρωση που έγινε στις 14 Ιουλίου 1935 στον Όλυμπο (Καταφύγιο Α), όπου έλαβαν μέρος 6 σύλλογοι με 56 άτομα, από τα οποία ανέβηκαν την άλλη ημέρα ομαδικά στο Μύτικα τα 46.

Οι Πανελλήνιες αυτές Ορειβατικές Συγκεντρώσεις (Π.Ο.Σ.) καθιερώθηκε να γίνονται κάθε χρόνο, την εορτή του Προφήτη Ηλία (20 Ιουλίου) και σε διαφορετικό βουνό. Από το 1987 καθιερώθηκε να γίνονται ημέρα Κυριακή, πριν ή μετά την εορτή του Προφήτη Ηλία. Στον Όλυμπο και συγκεκριμένα στην κορυφή Προφήτη Ηλίας (εκτός από τη δοκιμαστική που έγινε στο Μύτικα και την 1η που έγινε στη Μονή Αγίου Διονυσίου) έγιναν συνολικά 13 (1936-1951-1960-1964-1970-1975-1980-1985-1990-1995-2000-2010-2013).

Στην Πανελλήνια Ορειβατική Συγκέντρωση του 1964, που ήταν αφιερωμένη στα 50 χρόνια από την πρώτη ανάβαση του 1913, συμμετείχαν διακεκριμένοι ξένοι ορειβάτες από 11 χώρες (Α. Cernik, Αl. & Β. Eggler, Α. Gregory, U. Jordi, Αn. Steiner, Βr. Streitmann, G. Tonella, Ed. Wyss-Dunant κ.ά.) που έκαναν και αναβάσεις στο Σκολιό, Μύτικα και Στεφάνι. Στον εορτασμό δε του 1973 για τα 60 χρόνια συμμετείχαν και οι απόγονοι των Boissonnas και Baud-Bovy οι Daniele Baud-Bovy, Pierre Boissonnas και Annita Boissonnas.

Η Πανελλήνια Ορειβατική Συγκέντρωση της 21-7-2013 ήταν αφιερωμένη στη συμπλήρωση 100 χρόνων από την 1η ανάβαση του 1913. Αξιοσημείωτο είναι ότι το 2013 ανέβηκαν στην κορυφή απόγονοι του Fred. Boissonnas (Ariane & Lucien Boissonnas). Για την επέτειο των 100 χρόνων τα Ελληνικά Ταχυδρομεία κυκλοφόρησαν ειδικές φιλοτελικές εκδόσεις στις 19-7-2013, ενώ η Ε.Ο.Ο.Α διοργάνωσε εκδήλωση στην Παλαιά Μονή Αγίου Διονυσίου στις 20-7-2013, όπου παραβρέθηκαν και απόγονοι του Χρήστου Κάκαλου (Θεόδωρος Κάκαλος), του Fred. Boissonnas (Ariane, Daniel, Jonathan, Lucien & Valentin Boissonnas) και του D. Baud-Bovy (Gabriel & Manuel Baud-Bovy), καθώς επίσης και ο Πρέσβης της Ελβετίας (Lorenzo Anberg). Μετά τη δοξολογία ακολούθησαν χαιρετισμοί επισήμων, ομιλίες και προβολή διαφανειών.

Επίσης, στις 15 Αυγούστου και από το 1970 μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980, γινόταν κάθε χρόνο στον Όλυμπο πανελλήνια συγκέντρωση των φυσιολατρικών σωματείων, μελών της Ο.Ε.Σ.Ε., όπου μπροστά από το καταφύγιο του Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης άναβε η «Πυρά του Γιώσου» προς τιμήν του Γιώσου Αποστολίδη.

Στις 25-29 Αυγούστου 1977 έγινε στον Όλυμπο η 3η Βαλκανική Ορειβατική Συγκέντρωση (Βαλκανιάδα), θεσμός που καθιερώθηκε το 1975 (σταμάτησε το 1983). Μορφή πανελλήνιας ορειβατικής συγκέντρωσης είχε και ο εορτασμός των 50 χρόνων του Ε.Ο.Σ. Αθηνών που έγινε στον Όλυμπο στις 17-19 Ιουνίου 1978

ΣΧΟΛΕΣ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑΣ

Το 1963 το Κεντρικόν Συμβούλιον του Ε.Ο.Σ. (σήμερα Ε.Ο.Ο.Α.) οργάνωσε για πρώτη φορά στην Ελλάδα συστηματική πανελλήνια χειμερινή σχολή ορειβασίας στον Όλυμπο, που λειτούργησε κατά τη διάρκεια των Χριστουγέννων στις Βρυσσοπούλες, και στην οποία έλαβαν μέρος αρκετοί ορειβάτες από όλα σχεδόν τα Τμήματά του. Η σχολή είχε αρκετή επιτυχία με αποτέλεσμα να καθιερωθεί και να λειτουργήσει συνολικά 12 φορές στις Βρυσσοπούλες και στο οροπέδιο των Μουσών (1963-1966-1967-1968-1971-1972-1975-1977-1978-1979-1980-1983).

Το 1984 η Ε.Ο.Χ.Ο. (σήμερα Ε.Ο.Ο.Α.) καθιέρωσε διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης με τελικό σκοπό να δημιουργήσει εκπαιδευτές ορειβασίας. Έτσι, στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων της, διοργάνωσε στον Όλυμπο 5 Σχολές Βοηθών Εκπαιδευτών Ορειβασίας (1985, 2003, 2005, 2010, 2013), 4 Σχολές Εκπαιδευτών Ορειβασίας (1990, 1995, 2003, 2015) και σχολή διάσωσης στον Ενιπέα (28/2-2/3/1986) όπου έλαβαν μέρος 57 μέλη 11 συλλόγων, καθώς και Αλπινιστικό Κέντρο (2018). Επίσης, πολλοί σύλλογοι, για την εξοικείωση των μελών τους στις χειμερινές συνθήκες και τεχνικές, διοργανώνουν πολύ συχνά μαθήματα και σχολές στον Όλυμπο.

ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Σε όλο τον ορεινό όγκο του Ολύμπου, ο οποίος παρουσιάζει τέτοια ποικιλόμορφη δομή που ικανοποιεί τόσο τον απλό πεζοπόρο όσο και τον εξασκημένο ορειβάτη και αναρριχητή, μπορούν να γίνουν πάρα πολλές θαυμάσιες διαδρομές, μέσα σε πυκνά δάση ή πάνω σε βραχώδεις κορυφογραμμές, από ωραιότατα μονοπάτια που ξεκινούν, είτε από τις πολλές «εισόδους» του βουνού προς αυτό, είτε από «μέσα» από το βουνό προς διάφορες κατευθύνσεις. Λόγω της μεγάλης επισκεψιμότητας απλών πεζοπόρων και ορειβατών, αλλά και της διεξαγωγής διαφόρων ορειβατικών μαραθωνίων και αγώνων, δημιουργήθηκε ένα δίκτυο μονοπατιών που είναι πλέον καλοδιατηρημένα, με επαρκή σήμανση και κατατοπιστικές πινακίδες. Επίσης, τα τελευταία 300-400μ. των διαδρομών που καταλήγουν στις «δύσκολες» κορυφές Μύτικας και Στεφάνι είναι σηματοδοτημένα με κόκκινο χρώμα βήμα προς βήμα, για την καλύτερη ασφάλεια των ορειβατών.

Παρακάτω αναφέρονται μερικές ενδεικτικές διαδρομές (36) που μπορούν να γίνουν στον Όλυμπο (πεζή ή και σε συνδυασμό με αυτοκίνητο ή αυτοκίνητα) και που καλύπτουν σχεδόν όλες τις πλευρές του. Όμως η φαντασία και το κυριότερο η διάθεση (τάση) για εξερεύνηση, μπορούν να τις πολλαπλασιάσουν και να τις ποικίλλουν (στις περιπτώσεις βέβαια που η μορφολογία του εδάφους, αλλά και η εμπειρία των πεζοπόρων επιτρέπουν λογικές παρεκκλίσεις). Εξ' άλλου, στο χάρτη του βιβλίου και σε έγκυρους ορειβατικούς χάρτες, σε βιβλία - οδηγούς για τον Όλυμπο, σε σχετικές με μονοπάτια και περιγραφή διαδρομών σελίδες σε περιοδικά και στο διαδίκτυο υπάρχουν σημειωμένες ή αναφέρονται και άλλες διαδρομές που μπορεί να πραγματοποιήσει κάποιος, ή να σχεδιάσει αν είναι αρκετά έμπειρος στην ανάγνωση και κατανόηση χαρτών, ενώ στις σελίδες των φορέων που διοργανώνουν τους ορεινούς αγώνες υπάρχουν λεπτομερείς καταγραφές πολλών διαδρομών.

Οι ώρες πορείας που αναφέρονται στην κάθε διαδρομή είναι ενδεικτικές, έχουν υπολογιστεί ότι γίνονται χωρίς σχεδόν στάσεις (δηλ. καθαρή πορεία) και αποτελούν το μέσο όρο πολλών παραγόντων (μικρή ορειβατική ομάδα, ομαλές καιρογενείς συνθήκες, «μέσο» βάρος σακκιδίου κ.ά.). Εάν η ομάδα που πραγματοποιεί μία ανάβαση είναι μεγάλη και ανομοιογενής, εάν γίνουν πολλές στάσεις για ξεκούραση ή φωτογράφιση, εάν ο καιρός είναι άσχημος κ.ά., οι απαιτούμενες ώρες μπορεί να διπλασιαστούν, ή αν είναι χειμώνας να πολλαπλασιαστούν. Αντίθετα εάν η ανάβαση γίνει από 1 ή 2 εξασκημένους ορειβάτες που ο σκοπός τους θα είναι η προπόνηση και η διατήρηση της άριστης φυσικής τους κατάστασης, τότε οι ώρες μπορεί να είναι και οι μισές από αυτές που αναφέρονται.

Οδηγίες για καλοκαιρινή πεζοπορία στον Όλυμπο & ανάβαση στις κορυφές του

1. Συγκεντρώστε πληροφορίες για το βουνό από βιβλία, περιοδικά, χάρτες και ορειβατικούς συλλόγους, ενημερωθείτε αρκετά και καταστρώστε προσεκτικά το σχέδιο της εξόρμησής σας.
2. Πριν από την πεζοπορία και την ανάβαση ενημερωθείτε για τις μετεωρολογικές συνθήκες που θα επικρατούν το διάστημα κατά το οποίο θα βρίσκεστε στο βουνό.
3. Μην περπατάτε ή ανεβαίνετε μόνοι σας και χωρίς τον κατάλληλο εξοπλισμό και ένδυση για βουνό (ορειβατικά παπούτσια, μπουφάν, αντιανεμικό, καπέλο, γυαλιά, σακίδιο, παγούρι με νερό, χάρτης, φακός, σφυρίκτρα κ.ά.).
4. Μην παρεκκλίνετε από την ομάδα και μην ακολουθείτε μονοπάτια και διαδρομές που δεν είστε σίγουροι που οδηγούν ή τις ώρες πορείας που απαιτούνται, ή δεν γνωρίζετε το βαθμό δυσκολίας και επικινδυνότητάς τους.
5. Ο βαθμός δυσκολίας και επικινδυνότητας μιας διαδρομής που αναφέρεται σε ένα βιβλίο - οδηγό, ή σε μία δημοσίευση, έχει οριστεί με ιδανικές καιρικές συνθήκες. Μία διαδρομή που είναι ή έχει χαρακτηριστεί εύκολη, μπορεί να γίνει εξαιρετικά επικίνδυνη σε περίπτωση αλλαγής του καιρού (ομίχλη, κρύο, βροχή, χαλαζόπτωση ή χιονόπτωση), αλλά και στην περίπτωση έλλειψης εμπειρίας.
6. Στα ιδιαίτερος επικίνδυνα σημεία της τελικής ανάβασης στο Μύτικα ή στο Στεφάνι ή σε άλλες διαδρομές, ακολουθείτε απαράβατα τη σήμανση (π.χ. κόκκινα σημάδια), με όλες τις αισθήσεις σας σε επιφυλακή και προσέχετε που βάζετε κάθε φορά το πόδι ή το χέρι σας, φροντίζοντας να μην κατακυλήσουν πέτρες, οι οποίες θα είναι ολέθριες για αυτούς που ακολουθούν.
7. Μάθετε να προσανατολιζέστε με το χάρτη και την πυξίδα, ή να είστε εξοικειωμένοι με τη χρήση συσκευών προσδιορισμού θέσης (G.P.S.).
8. Αν δεν είστε σε καλή φυσική κατάσταση, ή αν αισθανθείτε οποιαδήποτε αδιαθεσία, σταματήστε αμέσως την ανάβαση, ενημερώστε τον υπεύθυνο οδηγό ή συνοδό της ομάδας, ή τους συνοδοιπόρους σας και κατευθυνθείτε με συνοδεία χαμηλότερα, ή στο πλησιέστερο ορειβατικό καταφύγιο.
9. Εάν προγραμματίζετε και διανυκτέρευση σε κάποιο ορειβατικό καταφύγιο, φροντίστε έγκαιρα να έχετε κάνει κράτηση για θέσεις.
10. Φροντίστε να ενημερώνετε τις Αρχές, ή τους τοπικούς ορειβατικούς συλλόγους, ή τα ορειβατικά καταφύγια για την πορεία που θα ακολουθήσετε στο βουνό, όταν επικρατούν δύσκολες ή ιδιαίτερες καιρικές συνθήκες.

I. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΛΙΤΟΧΩΡΟ

1. Λιτόχωρο - Πριόνια - Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός»

1α. Λιτόχωρο (280μ.) - δρόμος για Πριόνια: Νέα Μονή Αγίου Διονυσίου (400μ. - 3χλμ.) - Σταυρός / Καταφύγιο Σταυρού (930μ. - 9,5χλμ.) - Γκορτσιά ή Διασταύρωση (1.120μ. - 13,5χλμ.) - Πριόνια (1.080μ. - 18χλμ.) ή

1α. Λιτόχωρο / Μύλοι (320μ.) - μονοπάτι (E4) Ενιπέα - Πόρτες (360μ. - 600μ. - 570μ.) - σπηλιά Αγίου Διονυσίου (750μ.) - Ενιπέας / ξύλινη γέφυρα (785μ.) - διακλάδωση μονοπατιού (για Μονή Αγίου Διονυσίου) - Παλιοπρίονο (950μ.) - Πριόνια (1.080μ.). Σύνολο πορείας 5.30-6 ώρες.

1β. Πριόνια (1.080μ.) - μονοπάτι (E4) Μαυρόλογγου - Σούρι (1.200μ.) - Πηγαδούλι / «βρύση - παγκάκια - κιάσκι» (1.350μ.) & διακλάδωση μονοπατιού (για Λιβαδάκι ή Μπάρα) - Μαγαλιάς (1.700μ.) & διακλάδωση μονοπατιού (για Γομαρόσταλο - καταφύγιο Πετρόστρουγκας) - Παλιοκαλύβα / ελικοδρόμιο (1.960μ.) - Καταφύγιο Α ή «Σπήλιος Αγαπητός» (2.065μ.). Σύνολο πορείας 3-3.30 ώρες.

2. Λιτόχωρο - Καταφύγια : Πετρόστρουγκας - «Χρήστος Κάκαλος» - «Γιώσος Αποστολίδης»

2α. Λιτόχωρο (280μ.) - δρόμος για Πριόνια: Νέα Μονή Αγίου Διονυσίου (400μ. - 3χλμ.) - Σταυρός/Καταφύγιο Σταυρού («Δ. Μπουρντόλας») (930μ. - 9,5χλμ.) - Γκορτσιά ή Διασταύρωση (1.120μ. - 13,5χλμ.).

2β. Γκορτσιά (1.120μ.) - Μπάρμπα (1.480μ.) - Οξιώνας & διακλάδωση (1.560μ.) μονοπατιού για βρύση Σ.Ε.Ο. ή Κολοκυθίες - διακλάδωση μονοπατιού (1.840μ.) για σπηλιά Ιθακήσιου - καταφύγιο Πετρόστρουγκας (1.925μ.) - Σκούρτα (2.476μ.) - λαιμός - πέρασμα Γιώσου/αρχή οροπέδιου Μουσών (2.600μ.) - καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος» ή Γ (2.650μ.) - καταφύγιο «Γιώσος Αποστολίδης» ή Σ.Ε.Ο. (2.700μ.). Σύνολο πορείας 6.30-7 ώρες.

3. Λιτόχωρο - Ζιλνιά - Ενιπέας - Γκόλνα - Λιτόχωρο

3α. Λιτόχωρο / Λάκκος (260μ.) - Χωράφι Χούτα / Μαντρινιές (620μ.-650μ.) - Ζιλνιά (700μ.-900μ.) - Χαντόλια (950μ.) / διακλάδωση μονοπατιού για καταφύγιο Σταυρού - Ασπρόγιες (900μ.) - Πέντε Οξιές (880μ.) - Ενιπέας (720μ.) - Γιάννακα (620μ.) / διακλάδωση μονοπατιού για Γκόλνα - Καστάνα (840μ.) - Γκόλνα (1.033μ.) - δρόμος Αγίου Ιωάννη-Προφήτη Ηλία / διασταύρωση (500μ.) - Λιτόχωρο / Λάκκος (260μ.). Σύνολο πορείας 7-7.30 ώρες.

II. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ «ΣΠΗΛΙΟΣ ΑΓΑΠΗΤΟΣ»

4. Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - Οροπέδιο Μουσών & Καταφύγια

4α. Καταφύγιο Α ή «Σπήλιος Αγαπητός» (2.065μ.) - «κοφτό» μονοπάτι για οροπέδιο Μουσών - πέρασμα «παγετώννα» / χιονούρας (2.200μ.) - διάσελο Γούρνας Στεφανίου (2.580μ.) - καταφύγιο Γ ή «Χρήστος Κάκαλος» (2.650μ.) - καταφύγιο «Γιώσος Αποστολίδης» ή Σ.Ε.Ο. (2.700μ.). Σύνολο πορείας 3-3.30 ώρες, ή

4α. Καταφύγιο Α ή «Σπήλιος Αγαπητός» (2.065μ.) - Χονδρομεσοράχη (2.200μ.) - διασταύρωση για Ζωνάρια (2.480μ.) - Ζωνάρια (2.740μ.) - καταφύγιο «Γιώσος Αποστολίδης» ή Σ.Ε.Ο. (2.700μ.) - καταφύγιο Γ ή «Χρήστος Κάκαλος» (2.650μ.). Σύνολο πορείας 3.30-4 ώρες.

5. Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - Σκάλα - Μύτικας - επιστροφή

5α. Καταφύγιο Α ή «Σπήλιος Αγαπητός» (2.065μ.) - Χονδρομεσοράχη (2.200μ.) - διασταύρωση για Σκάλα (2.500μ.) - Σκάλα (2.875μ.) - Λούκι Σκάλας (Κακόσκαλα) - Μύτικας (2.918μ.). Σύνολο πορείας 3-3.30 ώρες.

5β. Επιστροφή, ή **5β.** Μύτικας (2.918μ.) - Λούκι Μύτικα - Ζωνάρια (2.740μ.) - διασταύρωση μονοπατιού (2.480μ.) - Χονδρομεσοράχη (2.200μ.) - Καταφύγιο «Σπήλ. Αγαπητός» (2.065μ.). Σύνολο πορείας 2.30-3 ώρες.

6. Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - ψηλές κορυφές - επιστροφή

6α. Καταφύγιο Α ή «Σπήλιος Αγαπητός» (2.065μ.) - Χονδρομεσοράχη (2.200μ.) - διασταύρωση μονοπατιού για Σκάλα (2.500μ.) - βάραθρο/χιονότρυπα Σταυροϊτιάς (2.610μ.) - Β-ΒΑ ράχη Αγίου Αντωνίου - Άγιος Αντώνιος (2.816μ.) - διάσελο (2.720μ.) - Σκολιό (2.905μ.) - Σκάλα (2.875μ.)* - Λούκι Σκάλας (Κακόσκαλα) - Μύτικας (2.918μ.) - Λούκι Μύτικα - Ζωνάρια (2.740μ.) - διασταύρωση μονοπατιού (2.480μ.) - Καταφύγιο Α ή «Σπήλιος Αγαπητός» (2.065μ.). Σύνολο πορείας 7.30-8 ώρες.* ή - διασταύρωση μονοπατιού (2.500μ.) - Χονδρομεσοράχη (2.180μ.) - Καταφύγιο Α ή «Σπήλιος Αγαπητός» (2.065μ.). Σύνολο πορείας 5.30-6 ώρες.

7. Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - Καλόγερος - Λιτόχωρο

7α. Καταφύγιο Α ή «Σπήλιος Αγαπητός» (2.065μ.) - Χονδρομεσοράχη (2.200μ.) - διασταύρωση μονοπατιού για Σκάλα (2.500μ.) - Σταυροϊτιά (2.637μ.) - Μπάρα (2.350μ.) - Καλόγερος (2.701μ. & 2.696μ.) - Πάγος (2.677μ.) - ράχη Λιβαδάκι ή Σημαιοφόρος (2.382μ.) - λάκκα Λιβαδάκι και καταφύγιο ανάγκης (2.080μ.) - Πελεκούδια (1.800μ.-1.560μ.) - Άνω Τσουκνίδα/βόρεια πλευρά (1.400μ.) - Κάτω Τσουκνίδα (1.220μ.) - δασικός δρόμος (730μ.) 5χλμ. - Λιτόχωρο (280μ.). Σύνολο πορείας 7.30-8 ώρες.

III. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ Γ («Χρήστος Κάκαλος») & Σ.Ε.Ο. («Γιώσος Αποστολίδης»)

8. Καταφύγια «Χρήστος Κάκαλος» & Σ.Ε.Ο. - ψηλές κορυφές - επιστροφή

8α. Καταφύγια (2.650μ. ή 2.700μ.) - Ζωνάρια (2.740μ.) - Λούκι Στεφανιού - Στεφάνι (2.903μ.-2.912μ.) - Στεφάνι (2.912μ.-2.903μ.) - Λούκι Στεφανιού - Ζωνάρια (2.740μ.) - Λούκι Μύτικα - Μύτικας (2.918μ.) - Λούκι Σκάλας (Κακόσκαλα) - Σκάλα (2.875μ.) - Σκολιό (2.905μ.) - ανώνυμη κορφούλα (2.803μ.) - Άγιος Αντώνιος (2.816μ.) - Β-ΒΑ ράχη Αγίου Αντωνίου - βάραθρο/χιονότρυπα Σταυροϊτιάς (2.610μ.) - διασταύρωση μονοπατιού για Καταφύγιο Α (2.480μ.) - Ζωνάρια (2.740μ.) - Καταφύγια (2.650μ. ή 2.700μ.). Σύνολο πορείας 6.30-7 ώρες.

IV. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΣΤΑΥΡΟΥ

9. Καταφύγιο Σταυρού - Μονή Αγίου Διονυσίου - Πριόνια

9α. Καταφύγιο Σταυρού («Δημήτρης Μπουρντόλας») (930μ.) - μονοπάτι για Χαντόλια / Ζιλνιά (950μ.) - Ασπρόγιες (900μ.) - Πέντε Οξιές (880μ.) - Ενιπέας (720μ.) - σπήλαιο Αγίου Διονυσίου (750μ.) - Ενιπέας / ξύλινη γέφυρα (785μ.) - διακλάδωση μονοπατιού - Μονή Αγίου Διονυσίου (830μ.) - διακλάδωση μονοπατιού - Παλιοπρίονο (950μ.) - Πριόνια (1.080μ.). Σύνολο πορείας 3.30-4 ώρες.

10. Καταφύγιο Σταυρού - Καταφύγιο Κορομηλιάς

10α. Καταφύγιο Σταυρού («Δημήτρης Μπουρντόλας») (930μ.) - ρέμα Μάννας / δεξαμενή νερού (960μ.) - ράχη Σέλωμα (1.135μ.) - χωματόδρομος & μονοπάτι - καταφύγιο Κορομηλιάς (1.020μ.). Σύνολο πορείας 3-3.30 ώρες.

V. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΠΕΤΡΟΣΤΡΟΥΓΚΑΣ

11. Καταφύγιο Πετρόστρουγκας - Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός»

11α. Καταφύγιο Πετρόστρουγκας (1.925μ.) - μονοπάτι για Στράγγο ή βρύση Αποστολίδη (1.860μ.) - μονοπάτι για ρέμα Γκαβού & 1ο Γομαρόσταλο (1.760μ.) - Μαγαλιάς (1.680μ.) - Καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» (2.065μ.). Σύνολο πορείας 3-3.30 ώρες.

12. Καταφύγιο Πετρόστρουγκας - Οροπέδιο Μουσών & Καταφύγια

12α. Καταφύγιο Πετρόστρουγκας (1.925μ.) - Σκούρτα (2.476μ.) - λαιμός (2.440μ.) - πέρασμα Γιώσου (2.560μ.) - αρχή οροπεδίου Μουσών (2.600μ.) - καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος» ή Γ (2.650μ.) - καταφύγιο «Γιώσος Αποστολίδης» ή Σ.Ε.Ο. (2.700μ.). Σύνολο πορείας 3.30-4 ώρες.

13. Καταφύγιο Πετρόστρουγκας - Καταφύγιο Κορομηλιάς

13α. Καταφύγιο Πετρόστρουγκας (1.925μ.) - Οξούλα (1.700μ.) - Λιανοξυιά (1.260μ.) - καταφύγιο Κορομηλιάς (1.020μ.). Σύνολο πορείας 2.30-3 ώρες.

VI. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΒΡΥΣΟΠΟΥΛΕΣ / Κ.Ε.Ο.Α.Χ.

14. Καταφύγιο Βρυσοπούλες - Σκολιό - Μύτικας

14α. Κ.Ε.Ο.Α.Χ. / Καταφύγιο Βρυσοπούλες (1.800μ.) - πυλώνες χιονοδρομικού κέντρου - καταφύγιο ανάγκης «Κ. Μιγκοτζίδης» (2.380μ.) - ΒΔ άκρη (διάσελο) Αγίου Αντωνίου (2.720μ.) - Άγιος Αντώνιος (2.816μ.) - διάσελο Αγίου Αντωνίου (2.720μ.) - ανώνυμη κορφούλα (2.803μ.) - Σκολιό (2.905μ.) - Σκάλα (2.875μ.) - Λούκι Σκάλας (Κακόσκαλα) - Μύτικας (2.918μ.). Σύνολο πορείας 4-4.30 ώρες.

15. Καταφύγιο Βρυσοπούλες - Μεταμόρφωση κ.ά. κορυφές - Καλόγερος

15α. Κ.Ε.Ο.Α.Χ. / Καταφύγιο Βρυσοπούλες (1.800μ.) - πυλώνες χιονοδρομικού κέντρου - μονοπάτι για αρχή ρέματος Μαυρατζιά (2.000μ.) - Μπάρα (2.350μ.) - Κακάβρακας (2.619μ.) - διάσελο (2.500μ.) - Μεταμόρφωση (2.699μ.) - διάσελο (2.582μ.) - Φράγκου Αλώνι (2.678μ.) - διάσελο (2.545μ.) - Καλόγερος (2.701μ. & 2.696μ.). Σύνολο πορείας 5.30-6 ώρες.

16. Καταφύγιο Βρυσοπούλες - ΝΔ κορυφές - Κοκκινοπηλός

16α. Κ.Ε.Ο.Α.Χ. / Καταφύγιο Βρυσοπούλες (1.800μ.) - πυλώνες χιονοδρομικού κέντρου - καταφύγιο ανάγκης «Κ. Μιγκοτζίδης» (2.380μ.) - κοιλάδα Οντάς (2.340μ.) - Πύργος (2.330μ.-2.442μ.) - Ντριστελά - Τερπιθέα ή Χότζα (2.589μ.) - διάσελο Διακόπι - Γρίβας (2.394μ.) - Πύργος Γρίβα (2.324μ.) - Ρήγας/ορεινός δρόμος (2.120μ.) - χαράδρα Σταλαματιάς - Κοκκινοπηλός (1.160μ.). Σύνολο πορείας 6-7 ώρες.

VII. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΑΝΩ ΠΗΓΑΔΙ

Προσπέλαση: 22χλμ. (άσφαλτος 3χλμ.+χωματόδρομος 15χλμ.+κακός χωματόδρομος 4χλμ.) από το Λιτόχωρο (310μ.), ή 21χλμ. (κακός χωματόδρομος) από την Παλαιά Λεπτοκαρυά (300μ.) ή από το μονοπάτι Παλαιάς Λεπτοκαρυάς - Πηγάδια σε 3.30-4 ώρες.

17. Καταφύγιο Άνω Πηγάδι - Ράχη Αρβανίτη - Δραγασιά - Καλόγερος

17α. Καταφύγιο Άνω Πηγάδι (1.410μ.) - Πάνω Περιβόλι (1.740μ.) - Ράχη Αρβανίτη (2.056μ.) - Δραγασιά (2.253μ.) - λάκκα Μπάρα (2.550μ.) - Καλόγερος (2.696μ./σημαία & 2.701μ.). Σύνολο πορείας 4-4.30 ώρες.

VIII. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΡΥΑ

18. Καρυά - Άγιος Αντώνιος - Σκολιό

18α. Καρυά (900μ.) - μονοπάτι (02) - ερημοκλήσι Παναγίας (1.140μ.) - Χαρβαλόβρυση (1.400μ.) - σαράντα καγκέλια - διάσελο Κακάβρακα (2.500μ.)* - Μπάρα (2.350μ.) - καταφύγιο ανάγκης «Κ. Μιγκοτζίδης» (2.380μ.) - Άγιος Αντώνιος (2.816μ.) - Σκολιό (2.905μ.). * ή & Κακάβρακας (2.619μ.) ή & Μεταμόρφωση (2.699μ.). Σύνολο πορείας 6-7 ώρες.

IX. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΛΥΒΙΑ - ΜΕΓΑΛΗ ΓΟΥΡΝΑ / ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ «Καλύβα Χριστάκη»

Προσπέλαση: Καλύβια (580μ.) - 22χλμ. ορεινός δρόμος (άσφαλτος 6χλμ.+κακός χωματόδρομος 16χλμ.) - καταφύγιο «Καλύβα Χριστάκη» (2.425μ.).

19. Μεγάλη Γούρνα / «Καλύβα Χριστάκη» - Άγιος Αντώνιος - Σκολιό - Μεγάλη Γούρνα

19α. Καταφύγιο Μεγάλης Γούρνας ή «Καλύβα Χριστάκη» (2.425μ.) - μονοπάτι στα νότια για διάσελο (2.570μ.) κορυφογραμμής Τρύπες - διάσελο Αγίου Αντωνίου (2.720μ.) - Άγιος Αντώνιος (2.816μ.) - διάσελο (2.720μ.) - διάσελο Σκολιού (2.800μ.) - Σκολιό (2.905μ.) - διάσελο (2.800μ.) - μονοπάτι για Χριστάκη & Μεγάλη Γούρνα - δολίνη/χιονούρα (2.580μ.) - καταφύγιο Μεγάλης Γούρνας (2.425μ.). Σύνολο πορείας 5-6 ώρες.

20. Μεγάλη Γούρνα / «Καλύβα Χριστάκη» - Σκολιό - Μύτικας - Μεγάλη Γούρνα

20α. Καταφύγιο Μεγάλης Γούρνας ή «Καλύβα Χριστάκη» (2.425μ.) - μονοπάτι στα ΒΑ για δολίνη/χιονούρα (2.580μ.) και διάσελο Σκολιού (2.800μ.) - Σκάλα (2.875μ.) - λούκι Σκάλας (Κακόσκαλα) - Μύτικας (2.918μ.). Σύνολο πορείας 4 ώρες περίπου.

20β. Επιστροφή με ανάβαση στις κορυφές Σκολιό (2.905μ.) και Χριστάκης (2.707μ.) και κατάβαση στη Μεγάλη Γούρνα (2.425μ.) σε 4 ώρες περίπου. ή

20γ. Επιστροφή με ανάβαση στις κορυφές Σκολιό - μονοπάτι για την κορυφή Άγιος Αντώνιος (2.816μ.) και κατάβαση στη Μεγάλη Γούρνα από το διάσελο (2.570μ.) της κορυφογραμμής Τρύπες σε 3-3.30 ώρες.

X. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΚΚΙΝΟΠΗΛΟ

21. Κοκκινοπηλός - Μεγάλη Γούρνα / καταφύγιο «Καλύβα Χριστάκη» - Κοκκινοπηλός

21α. Κοκκινοπηλός (1.160μ.) - μονοπάτι (Ε4) για χαράδρα Σταλαματιάς - Σμέος - σουβάλα (βουστάσιο & στέρνα) (2.170μ.) - διάσελο Καρδαρά (2.355μ.) - δρόμος & μονοπάτι για Μικρή Γούρνα (2.280μ.) - μονοπάτι & δρόμος για Μεγάλη Γούρνα & καταφύγιο «Καλύβα Χριστάκη» (2.425μ.). Σύνολο πορείας 6-7 ώρες.

21β. Επιστροφή από διάσελο Καρδαρά (2.355μ.) - Καρδαράς (2.451μ.) - Φλάμπουρο (2.473μ.) - Κίτρος (2.416μ.) - βρύση/ποτίστρα Ρούδι (1.760μ.) - Κοκκινοπηλός (1.160μ.). Σύνολο πορείας 5-6 ώρες.

22. Κοκκινοπηλός - Σαλατούρα - Πυξάρι / καταφύγιο ανάγκης

22α. Κοκκινοπηλός (1.160μ.) - βρύση/ποτίστρα Ρούδι (1.760μ.) - ράχη Τσαμπάς (2.260μ.) - Κίτρος (2.416μ.) - Νάνα (2.285μ.) - Στενή Σαλατούρα (2.089μ.) - Ραδομίρ (1.860μ.) - καταφύγιο ανάγκης στο Πυξάρι Σαλατούρας (1.800μ.). Σύνολο πορείας 5-6 ώρες

22β. Κοκκινοπηλός (1.160μ.) - ορεινός δασικός χωματόδρομος για Άγιο Αθανάσιο / δυτικά του Άνθιμου - βρύση/ποτίστρα Βδι ή Βντι (1.325μ.) και «Βρύση» Παππού / Σμίξη (1.450μ.) & τέρμα δρόμου στη δυτική πλευρά Σαλατούρας (9χλμ. - 1.540μ.) - μονοπάτι για κόψη και ράχη Σαλατούρας - καταφύγιο ανάγκης στο Πυξάρι (1.800μ.) σε 1.30 ώρα.

XI. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΞΕΡΟΛΑΚΚΙ

23. Ξερολάκκι - Μεγάλη Γούρνα - καταφύγιο «Καλύβα Χριστάκη» - Σκολιό

23α. Δασικός δρόμος Ξερολακκιού - νότιο άκρο δασικού δρόμου/ποτίστρα (9 χλμ. - 1.360μ.) - ανάβαση του ρέματος μεταξύ των κορυφών Κίτρος / Φλάμπουρο & Χριστάκης - σπηλιά Μεγάλης Γούρνας (2.380μ.) - καταφύγιο ανάγκης «Καλύβα Χριστάκη» (2.425μ.) - Σκολιό (2.905μ.). Σύνολο πορείας 5-6 ώρες.

24. Ξερολάκκι - ράχη & κόψη Σκολιού - Σκολιό

24α. Δασικός δρόμος Ξερολακκιού / σπηλιές Ναούμ (10,5χλμ. - 1.300μ.) - ράχη & κόψη Σκολιού* - Σκολιό (2.905μ.). * ή μονοπάτι για Μικρά Καζάνια (2.200μ.) - διάσελο Χριστάκη / Σκολιού (2.625μ.) - Σκολιό (2.905μ.). Σύνολο πορείας 8-9 ώρες (διαδρομή με στοιχεία αναρρίχησης).

25. Ξερολάκκι - ρέμα Ναούμ - καταφύγια «Γιώσος Αποστολίδης» & «Χρήστος Κάκαλος»

25α. Δασικός δρόμος Ξερολακκιού / αρχή ρέματος Ναούμ (10,7χλμ. - 1.285μ.) - ρέμα Ναούμ - μονοπάτι στα Μεγάλα Καζάνια (βραχοσπηλιά - συμβολή μονοπατιών 2.160μ.) - Πόρτα (2.700μ.) - καταφύγιο «Γιώσος Αποστολίδης» (2.700μ.) - καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος» (2.650μ.). Σύνολο πορείας 7-8 ώρες (διαδρομή με στοιχεία αναρρίχησης).

XII. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΒΡΟΝΤΟΥ

26. Βροντού - Αγία Κόρη - καταφύγιο Πετρόστρουγκας

26α. Βροντού (130μ.) - δρόμος (5+1χλμ.) για Αγίους Αποστόλους (375μ.) & Αγία Κόρη (350μ. ή 180 σκαλοπάτια - 310μ.) - μονοπάτι ρέματος Αγίας Κόρης - πηγή Ίταμος (900μ.) - Βρύση/ποτίστρα (980μ.) & πηγή Κοπανούλα (1.040μ.) - δρόμος & μονοπάτι (1.300μ.) στη βόρεια & δυτική πλαγιά ράχης Ρομπολάκια - διάσελο Έλατος (1.500μ.)* - μονοπάτι για Πετρόστρουγκα: θέσεις Παλιοκοπρισιές (1.700μ.) & Αλαταριά (1.860μ.) - καταφύγιο Πετρόστρουγκας (1.925μ.). Σύνολο πορείας 6-7 ώρες.

* ή διάσελο Έλατος (1.500μ.) - πηγή Κλεφτόβρυση (1.400μ.) - διάσελο Έλατος (1.500μ.) σε 1-1.30 ώρα.

27. Βροντού - Αγία Κόρη - Κλεφτόβρυση - Άγιοι Απόστολοι

27α. Βροντού (130μ.) - δρόμος (5+1χλμ.) για Αγίους Αποστόλους (375μ.) & Αγία Κόρη (350μ. ή 180 σκαλοπάτια - 310μ.) - μονοπάτι ρέματος Αγίας Κόρης - πηγή Ίταμος (900μ.) - Βρύση/ποτίστρα (980μ.) & πηγή Κοπανούλα (1.040μ.), δρόμος & μονοπάτι (1.300μ.) στη βόρεια & δυτική πλαγιά ράχης Ρομπολάκια - διάσελο Έλατος (1.500μ.) - πηγή Κλεφτόβρυση (1.400μ.) - διάσελο Έλατος (1.500μ.) - μονοπάτι & δρόμος για πηγή Μαστορούλι (970μ.) - κακός χωματόδρομος & μονοπάτι για Αγίους Αποστόλους (375μ.). Σύνολο πορείας 7-8 ώρες.

28. Βροντού - καταφύγιο Κρεβάτια - ρέμα Αγίας Τριάδας - Άγιοι Απόστολοι

28α. Βροντού (130μ.) - δρόμος (5+1χλμ.) για Αγίους Αποστόλους (375μ.) & Αγία Τριάδα (430μ.) - μονοπάτι ή χωματόδρομος (9χλμ.) για καταφύγιο Κρεβάτια (1.008μ.) - μονοπάτι για Κατραμαριά (800μ.-750μ.) - μονοπάτι ανατολικά του ρέματος Αγίας Τριάδας (Παπά Αλώνι ρέμα) - σπηλιά Παππού κελί ή Παπά κελί (570μ.) - Άγιοι Απόστολοι (375μ.). Σύνολο πορείας 5-6 ώρες.

29. Βροντού - καταφύγιο Κρεβάτια - Μπαρμπαλάς - καταφύγια Σ.Ε.Ο. & Ε.Ο.Ο.Α.

29α. Βροντού (130μ.) - δρόμος (5+1χλμ.) για Αγίους Αποστόλους (375μ.) & Αγία Τριάδα (430μ.) - μονοπάτι ή χωματόδρομος (9χλμ.) για καταφύγιο Κρεβάτια (1.008μ.) - μονοπάτι για κορυφή Μπαρμπαλάς (1.842μ.) - Παπά Ράχη (1.865μ.) - Παλιομονάστηρο (1.932μ.) - ράχη & κόψη για Β-ΒΔ άκρη Λάκκας Προφήτη Ηλία (2.640μ.) - καταφύγιο Σ.Ε.Ο. ή «Γιώσος Αποστολίδης» (2.700μ.) - οροπέδιο Μουσών & καταφύγιο Ε.Ο.Ο.Α. ή «Χρήστος Κάκαλος» (2.650μ.). Σύνολο πορείας 8-9 ώρες (διαδρομή με στοιχεία αναρρίχησης).

XIII. ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΟΝ

30. Δίον - καταφύγια Κορομηλιάς & Πετρόστρουγκας

30α. Δίον (20μ.) - δρόμος (6χλμ.) για ρέμα Ορλιά και εκκλησάκι Αγίων Κωνσταντίνου & Ελένης (270μ.) - μονοπάτι καταρρακτιών Ορλιά (280μ. - 380μ. - 560μ./Κόκκινος Βράχος) ή ορεινός χωματόδρομος (9χλμ.) - καταφύγιο Κορομηλιάς (1.020μ.) - μονοπάτι για Πετρόστρουγκα: θέσεις Λιανοξυά (1.260μ.) & Οξούλα (1.700μ.) - καταφύγιο Πετρόστρουγκας (1.925μ.). Σύνολο πορείας 5-6 ώρες.

ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΕΩΝ

Αντίθετα με τις περιηγήσεις και τις απλές ορειβατικές αναβάσεις, που η απαρχή τους τοποθετείται αιώνες πριν, η ιστορία των αναρριχήσεων στις κορυφές του Ολύμπου χρονολογείται από το 1934. Στοιχεία όμως αναρριχητικής τεχνικής είχαν χρησιμοποιηθεί και παλαιότερα στον Όλυμπο, κατά τις αναβάσεις των ξένων κυρίως ορειβατών και συγκεκριμένα:

Στις 2-8-1913 στην πρώτη ανάβαση του Μύτικα, που έγινε από τους Χρήστο Κάκαλο, Frédéric Boissonnas και Daniel Baud-Bovy, κατά τη διαδρομή από Καλύβα κατευθείαν για Ζωνάρια - Ταρπηϊά Πέτρα - Μύτικας, όπου χρησιμοποιήθηκε σχοινί από τους δύο Ελβετούς (πρώτος και μάλλον σε μερικά σημεία δεύτερος βαθμός δυσκολίας).

Στις 12-8-1921 στην πρώτη ανάβαση του Στεφανιού, που έγινε από τους Marcel Kurz και Χρήστο Κάκαλο, κατά τη διαδρομή Μύτικας - Λούκι - Στριβάδα - προκορυφή - κορυφή Στεφάνι, όπου χρησιμοποιήθηκε σχοινί και από τους δύο ορειβάτες (πρώτος και σε ένα σημείο δεύτερος βαθμός δυσκολίας).

Στις 3-9-1926 στην απόπειρα αναρρίχησης στο Μύτικα από Γούρνα Ηλία (Στεφανιού) - κόψη - Ζωνάρια - Στριβάδα, που έγινε από τους Άγγλους αλпинιστές Cyril Sleeman, W. Elmslie, A. Storr και L. Ellwood, όπου χρησιμοποιήθηκε σχοινί (πιθανά περάσματα δεύτερου βαθμού δυσκολίας).

Στις 11-9-1927 στην απόπειρα κατάβασης της βόρειας κόψης του Στεφανιού, από τους Etienne May, Daniel Baud-Bovy και W. Ellison, στη συνέχεια κατά τη διάσχιση αντίστροφα της κορυφογραμμής του Στεφανιού και στην κατάβαση της Α-ΝΑ κόψης, όπου χρησιμοποιήθηκε σχοινί (πρώτος και σε μερικά σημεία δεύτερος βαθμός δυσκολίας).

Στις 8-9-1930 όταν ο Κώστας Νάτσης αναρριχήθηκε από τη Στριβάδα στο Μύτικα. Η αναρρίχηση, που έγινε χωρίς σχοινί, χαρακτηρίστηκε δεύτερου βαθμού δυσκολίας και ονομάστηκε «το πέραςμα Νάτση».

Στις 1-8-1933 στην ανάβαση της δυτικής χαράδρωσης της Στριβάδας, δηλ. από τη ρίζα της δυτικής ορθοπλαγιάς του Στεφανιού στα Μεγάλα Καζάνια μέχρι πάνω στο διάσελο, από τους Αντώνη Μαρίνο, Ηλία Νικόπουλο, Γιώργο Σούτσο και Δημήτρη Χανιώτη. Η αναρρίχηση αυτή χαρακτηρίστηκε αργότερα πρώτου βαθμού δυσκολίας (κατά τον Γ. Μιχαηλίδη ήταν δεύτερου βαθμού).

Οι πραγματικές όμως αναρριχήσεις στον Όλυμπο (αναρρίχηση σχοινοσυντροφιάς, χρησιμοποίηση καρφιών κ.ά. υλικών) αρχίζουν με την επίσκεψη στον Όλυμπο του Ιταλού δάσκαλου της αναρρίχησης Emilio Comici και της Ελβετίδας Anna Escher (μέλη του C.A.I.) οι οποίοι χαράζουν τις πρώτες αναρριχητικές διαδρομές στον Όλυμπο (αλλά και στην Ελλάδα), δύο στο Στεφάνι - στη βόρεια κόψη την 25-6-1934 (πέμπτου βαθμού δυσκολίας) και στην Α-ΒΑ ορθοπλαγιά την 26-6-1934 (τετάρτου βαθμού δυσκολίας) και μία στο Μύτικα στη Β-ΒΔ ορθοπλαγιά την 28-6-1934 (πέμπτου βαθμού δυσκολίας).

Τον επόμενο μήνα και συγκεκριμένα στις 22-7-1934 οι Γιουγκοσλάβοι αναρριχητές Marijan Lipovsec και Leo Piran πραγματοποιούν την πρώτη αναρρίχηση στη Β-ΒΑ ορθοπλαγιά του Σκολιού (τετάρτου βαθμού δυσκολίας). Στις 23-7-1934 επαναλαμβάνουν την αναρρίχηση των Comici - Escher στη βόρεια κόψη του Στεφανιού, διασχίζουν όλη την κορυφογραμμή και από τη Στριβάδα αναρριχώνται στο Μύτικα από τη Β-ΒΑ κόψη (πιθανώς έκαναν επανάληψη «του περάσματος Νάτση»).

Το 1935 έρχονται στον Όλυμπο οι Γιουγκοσλάβοι αναρριχητές Vinko Modec και France Ancin, οι οποίοι την 27-7-1935 κάνουν μία πρώτη προσπάθεια αναρρίχησης στη δυτική ορθοπλαγιά του Στεφανιού, αλλά αποτυγχάνουν λόγω τραυματισμού του F. Ancin. Μία δεύτερη προσπάθεια που έγινε στις 30-7-1935 δεν ολοκληρώθηκε και αυτή λόγω βροχής.

Το 1936 οι Γερμανοί αναρριχητές Hans και Sepp Demleitner κατορθώνουν να αναρριχθούν για πρώτη φορά στη δυτική ορθοπλαγιά του Στεφανιού ύστερα από μία διανυκτέρευση στα μέσα περίπου της διαδρομής (η πρώτη διανυκτέρευση σχοινοσυντροφιάς σε ελληνική ορθοπλαγιά). Μετά την αναρρίχηση (έκτου βαθμού δυσκολίας) που έγινε στις 21 και 22-7-1936 οι αδελφοί Demleitner κατεβαίνουν με ραπέλ τη βόρεια κόψη του Στεφανιού (έγινε για πρώτη φορά) και μετά ανεβαίνουν στη Στριβάδα, πιθανώς από τη διαδρομή των Μαρίνου - Νικόπουλου - Σούτσο - Χανιώτη (της 1-8-1933).

Τον επόμενο μήνα και συγκεκριμένα στις 28-8-1936 οι Αυστριακοί αναρριχητές Robert Knappe (μέλος και του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Βόλου) και Willy Schwachhöfer κάνουν μία προσπάθεια να αναρριχθούν στη ΒΔ ορθοπλαγιά του Μύτικα, αλλά φθάνοντας στη μέση περίπου της διαδρομής και πιθανώς στο «δρόμο» των Comici - Escher εγκατέλειψαν την προσπάθεια λόγω βροχής. Την άλλη ημέρα, 29-8-1936, πραγματοποιούν τη δεύτερη αναρρίχηση (νέα διαδρομή) στην Α-ΒΑ ορθοπλαγιά του Στεφανιού (τρίτου βαθμού δυσκολίας).

Το 1938 πέντε Ιταλοί αναρριχητές, οι Carletto Avanzo, Mauro Botteri, Guido Mussafia, Sergio Pirnetti και Giorgio Trevisini, μαζί με τον Κώστα Νάτση πραγματοποίησαν πολλές νέες αναρριχητικές διαδρομές και επανέλαβαν παλιές και συγκεκριμένα:

Στις 5-8-1938 οι G. Trevisini - S. Pirnetti ανεβαίνουν από τη Στριβάδα στο Μύτικα κάνοντας μία παραλλαγή «του περάσματος Νάτσης» και χαρακτήρισαν τη διαδρομή τρίτου βαθμού δυσκολίας (κατά τον Γ. Μιχαηλίδη είναι δεύτερου βαθμού). Οι C. Avanzo - G. Mussafia επαναλαμβάνουν τη διαδρομή των Comici - Escher στη βόρεια κόψη του Στεφανιού, όπως και οι M. Botteri - K. Νάτσης. Στις 6-8-1938 οι S. Pirnetti - G. Trevisini ανεβαίνουν όλη την Α-ΝΑ κόψη του Στεφανιού (δεύτερος βαθμός δυσκολίας).

Στις 7-8-1938 οι M. Botteri - K. Νάτσης πραγματοποιούν την πρώτη αναρρίχηση στη Β-ΒΔ ορθοπλαγιά της Σκάλας (τετάρτου βαθμού δυσκολίας), ενώ οι G. Mussafia - C. Avanzo - G. Trevisini - S. Pirnetti ανεβαίνουν τη δυτική χαράδρωση της Στριβάδας κάνοντας μία παραλλαγή της διαδρομής των Μαρίνου - Νικόπουλου - Σούτσου - Χανιώτη (1-8-1933), χαρακτηρίζοντας την τρίτου βαθμού δυσκολίας (κατά τον Γ. Μιχαηλίδη είναι δεύτερου βαθμού).

Στις 8-8-1938 οι G. Mussafia - C. Avanzo ανεβαίνουν από τη Σκάλα στο Μύτικα αναρριχώνται στη μικρή νότια ορθοπλαγιά της Ταρπηϊας Πέτρας (τρίτου βαθμού δυσκολίας), ενώ οι S. Pirnetti - G. Trevisini ανέβηκαν τη μικρή ανατολική κόψη της (πρώτου και σε μερικά σημεία δεύτερου βαθμού δυσκολίας).

Στις 11-8-1938 οι C. Avanzo - G. Mussafia - G. Trevisini ανοίγουν μία νέα διαδρομή στη Β-ΒΔ ορθοπλαγιά του Μύτικα (τετάρτου βαθμού δυσκολίας), ξεκινώντας από το διάσελο Στριβάδα, ενώ πιο δίπλα οι M. Botteri - K. Νάτσης επαναλαμβάνουν τη διαδρομή των Comici - Escher στο Μύτικα.

Στις 12-8-1938 οι C. Avanzo - G. Mussafia - G. Trevisini ανοίγουν την τρίτη αναρριχητική διαδρομή (τετάρτου βαθμού δυσκολίας) στην Α-ΒΑ ορθοπλαγιά του Στεφανιού (ένα τμήμα της συμπίπτει με τη διαδρομή των Knappe - Schwackhoefer) και οι M. Botteri - K. Νάτσης επαναλαμβάνουν τη διαδρομή των Comici - Escher στην ίδια ορθοπλαγιά.

Στις 6-8-1939 ο Γερμανός αναρριχητής G. Schwab και ο Ιταλός Nino Agliardi (μέλη και του Ε.Ο.Σ. - Τμήμα Αθηνών) πραγματοποιούν μία νέα αναρρίχηση στην Α-ΒΑ ορθοπλαγιά του Στεφανιού (τρίτου + βαθμού δυσκολίας).

Λόγω του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και των μετέπειτα γεγονότων στην περιοχή, δεν έγιναν αναρριχήσεις στον Όλυμπο. Πέρασαν 15 χρόνια από την τελευταία αναρρίχηση και 20 χρόνια από την πρώτη για να ανοιχθεί ένας νέος «αναρριχητικός δρόμος» σε ορθοπλαγιά του Ολύμπου.

Στις 3 και 4-8-1954 οι Γιώργος Μιχαηλίδης, Γιώργος Τσαμακίδης, Δημήτρης Λιάγκος και Πρόδρομος Ιδοσιδής (η πρώτη ελληνική σχοινοσυντροφία στον Όλυμπο) χαράζουν μία νέα διαδρομή στη Β-ΒΔ ορθοπλαγιά του Μύτικα (πέμπτου βαθμού δυσκολίας) ύστερα από μία διανυκτέρευση στα μέσα περίπου της διαδρομής. Τον επόμενο χρόνο, στις 14-7-1955, οι Γιώργος Μιχαηλίδης και Κώστας Πινάτσης κατορθώνουν να αναρριχηθούν στην Α-ΒΑ ορθοπλαγιά του Στεφανιού, χαράζοντας μία ακόμα νέα διαδρομή (τετάρτου βαθμού δυσκολίας).

Στις 4 και 5-8-1955 τρεις Γερμανοί αναρριχητές οι Bernhard Huhn, Horst Wiedmann και Werner Huhn πραγματοποιούν τη δεύτερη αναρρίχηση της δυτικής ορθοπλαγιάς του Στεφανιού (έκτου βαθμού δυσκολίας).

Τον Αύγουστο του 1956 οι Γιώργος Μιχαηλίδης και Γιώργος Ξανθόπουλος ανοίγουν δύο νέες διαδρομές στη δυτική ορθοπλαγιά του Στεφανιού στις 1 και 2-8-1956 (τετάρτου + βαθμού δυσκολίας) και στις 3-8-1956 (τετάρτου βαθμού δυσκολίας). Μετά από δύο ημέρες, έχοντας στη σχοινοσυντροφία και τον Κώστα Ζολώτα αναρριχώνται για πρώτη φορά στη δυτική ορθοπλαγιά της Τούμπας (τρίτου βαθμού δυσκολίας). Τον ίδιο χρόνο και συγκεκριμένα στις 29-10-1956 οι Κώστας Ζολώτας, Αθανάσιος Κατσαμάκας και Ιωάννης Παπανικολάου αναρριχώνται για πρώτη φορά από τον Ενιπέα στην κορυφή της Γκόλνας (τετάρτου βαθμού δυσκολίας).

Στις 19-7-1957 ανοίγεται μία νέα διαδρομή στη Β-ΒΑ ορθοπλαγιά του Σκολιού (πέμπτου βαθμού δυσκολίας) από τους Γιώργο Τσαμακίδη, Δημήτρη Λιάγκο και Αθανάσιο Καπετανάκη. Στις 29 και 30-7-1957 ανοίγεται μία πρώτη διαδρομή στη δυτική ορθοπλαγιά του Μύτικα (έκτου βαθμού δυσκολίας) από τους Γιώργο Μιχαηλίδη και Κώστα Ζολώτα.

Στα επόμενα χρόνια γίνονται δύο αναρριχήσεις στην Α-ΒΑ ορθοπλαγιά του Στεφανιού, στις 11-8-1959 (τετάρτου βαθμού δυσκολίας) από τους Γιώργο Μιχαηλίδη, Κώστα Ζολώτα και Νίκο Καραπατάκη και στις 11-8-1961 (τετάρτου+ Β.Δ.) από τους Γιώργο Μιχαηλίδη, Τηλέμαχο Μπαλτούμη και Στέφανο Χατζηλουκά.

Μέχρι τέλους του 1963, 30 χρόνια μετά την πρώτη αναρρίχηση των Comici - Escher είχαν γίνει στον Όλυμπο οι πιο πάνω αναφερόμενες 22 αναρριχητικές διαδρομές (πρώτες και νέες). Από αυτές οι 11 έγιναν την πρώτη 5ετία, όλες από ξένους αναρριχητές (μόνο σε μία ήταν ο Κ. Νάτσης δεύτερος στη σχοινοσυντροφία) και οι υπόλοιπες 11 την τρίτη 10ετία εκ των οποίων μόνο μία έγινε από ξένους αναρριχητές. Στα επόμενα 20 χρόνια ανοίχθηκαν 47 αναρριχητικές διαδρομές από Έλληνες αναρριχητές και μόνο 2 από ξένες σχοινοσυντροφίες.

Συνολικά στα 50 χρόνια (1934-1983) έχουν ανοιχτεί στις διάφορες ορθοπλαγίες του Ολύμπου 69 πρώτες και νέες διαδρομές και 16 παραλλαγές τους. Από αυτές οι 40 έχουν γίνει στο κύριο αναρριχητικό πεδίο του Ολύμπου, που είναι το συγκρότημα των ψηλών κορυφών του και συγκεκριμένα 7 στο Μύτικα, 20 στο Στεφάνι, 12 στο Σκολιό και 1 στη Σκάλα. Μέχρι σήμερα (2018) οι αναρριχητικές διαδρομές που έχουν ανοιχθεί σε όλα τα αναρριχητικά πεδία του Ολύμπου υπολογίζεται ότι ξεπερνούν τις 150. Τις πιο πολλές αναρριχήσεις (πρώτες και νέες) έχουν κάνει οι Δημήτρης Μπουντόλας (14), Γιώργος Μιχαηλίδης (10), Σάκης Σπανούδης (10), Κώστας Ζολώτας (6), Ε. Ελευθεριάδης (6), Γ. Βουτυρόπουλος (5), Θ. Χατζησυρλής (4), Δ. Ζάρρας (4) κ.ά.

ΑΝΑΡΡΙΧΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

Αναφέρονται 130 αναρριχητικές διαδρομές (III Β.Δ. και πάνω) που έχουν γίνει στα αναρριχητικά πεδία του Ολύμπου. Οι 85 (με αρίθμηση - 69+16 παραλλαγές) των πρώτων 50 χρόνων (1934-1983) και οι 45 σημαντικότερες (χωρίς αρίθμηση) από αυτές που ανοίχθηκαν τα επόμενα 30+ χρόνια και για τις οποίες υπάρχει δημοσίευση ή κάποια αναφορά με μία σχετική σαφήνεια και πληρότητα (το αδύνατο σημείο των αναρριχητικών δημοσιεύσεων / ημερομηνίες, προσανατολισμός ορθοπλαγιάς, Υ.Δ., ονόματα). Αναφέρονται επίσης και 40 χαρακτηριστικές και ιστορικές πρώτες επαναλήψεις.

Κορυφή Μύτικας

Β-ΒΔ ορθοπλαγιά

1.	28-6-1934	E. Comici - A. Escher	280μ., V
	Επαν. 11-8-1938	M. Botteri - K. Νάτσης	
2.	11-8-1938	C. Avanzo - G. Mussafia - G. Trevisini	200μ., IV
	Επαν. 6-3-1976	A. Σπανούδης - Δ. Μπουντόλας - Π. Σκουτέλης - Δ. Καστανιώτης	
3.	3/4-8-1954	Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Τσαμακίδης - Δ. Λιάγκος - Π. Ιδοσίδης	280μ., V
	Επαν. 27-6-1966	Γ. Μιχαηλίδης - Β. Καλέκας	

-	2001-22/7/2004	Γ. Καστανίδης - Γ. Αλιφέρης	430μ., VII- (ονομ.: «Γιάννης Κινατίδης»)
	Επαν. 24-7-2004	N. Τσαβδάρης - Μ. Στύλλας	
-	13-8-2004	Γ. Βουτυρόπουλος - Δ. Αϊβαζίδης - Δ. Μαυρόπουλος	380μ., V+
		(ονομ.: «Παρασκευή και 13»)	
	Επαν. 18-8-2005	Χ. Ανανιάδης - Θ. Θωμίδης	
-	10-7-2005	N. Τσαβδάρης - L. Castaldi	365μ., VII- (ονομ.: «Una faccia una razza»)
-	1993-5/3/2006	Σ. Σταματίου - Μ. Στύλλας	280μ., IV, M4 (ονομ.: «Εκδημία»)

Στριβάδα

-	9-8-1999	Z. Τρόμπκακας - Μ. Κοκκινίδης	V-

Δυτική ορθοπλαγιά

1.	29/30-7-1957	Γ. Μιχαηλίδης - Κ. Ζολώτας	380μ., VI
	Επαν. Ιούλ. 1979	Δ. Μπουντόλας - Β. Χατζηρβασάνης	
2.	1-9-1972	F. Kölar - M. Doubner	340μ., VI
3.	22/23-8-1976	A. Σπανούδης - Δ. Μπουντόλας - Π. Τυρνινής	360μ., V
		(ονομ.: «Ιωάννης Πανταζίδης»)	
4.	17-7-1983	Χ. Δελημπαλτάς - Π. Θεοδώρου	350μ., V+

-	1993	A. Σπανούδης - Γ. Γκάλιος	350μ., VI- (ονομ.: «Σχίσμα Ταρπηϊας»)
Παραλ.	18-8-2001	Θ. Χατζησυρλής - Σ. Παπαγεωργίου	VI, A0
-	2003	B. Γαλάνης - Ε. Παρούσης	380μ., VI+, A2

Ταρπηϊά Πέτρα (Νότια ορθοπλαγιά)

1.	8-8-1938	G. Mussafia - C. Avanzo	50μ., III

-	18-6-2000	Z. Τρόμπκακας - Π. Τσαπατσάρης	50μ., V-

Κορυφή Στεφάνι

Βόρεια κόψη

1. 25-6-1934 E. Comici - A. Escher 160μ., V
Επαν. 23-7-1934 M. Lipovsek - L. Piran
1α. 25-8-1958 K. Ζολώτας - Α. Βούρος - Ι. Μόσχοβας
1β. 20-7-1970 Δ. Κινατίδης - Ν. Κάκαλος - Ο. Ιωαννίδης
2. 28-6-1964 B. di Beaco - W. Mejak - S. Glavina 160μ., III+
3. 22-7-1964 E. Αρβανιτίδης - Γ. Κωνσταντόπουλος 160μ., III

- ; Άγνωστοι (ονομασία: «μάτι») 135μ., V+

A-BA ορθοπλαγιά

1. 26-6-1934 E. Comici - A. Escher 160μ., IV
Επαν. 12-8-1938 M. Botteri - Κ. Νάτσης
Επαν. 2-8-1961 E. Αρβανιτίδης
2. 29-8-1936 R. Knappe - W. Schwackhöfer 170μ., III
Επαν. 21-7-1978 Θ. Αδαμακόπουλος - Μ. Αρζόγλου - Δ. Μπουντόλας
3. 12-8-1938 C. Avanzo - G. Mussafia - G. Trevisini 170μ., IV
Επαν. 6-6-1960 Γ. Μιχαηλίδης - Π. Ευσταθίου - Β. Μωυσιάδης
Επαν. 14-8-1970 Α. Σπανούδης
3α. 11-8-1959 J. Nestgen - Μ. Παρασκευαΐδης - Λ. Λεοντιάδης
4. 6-8-1939 G. Schwab - N. Agliardi 170μ., III+
5. 14-7-1955 Γ. Μιχαηλίδης - Κ. Πινάτσης 170μ., IV
5α. 19-7-1960 J. Riera - J. Ylla
5β. 19-7-1964 C. Schourp - P. Weisgerber - B. Egger - Χ. Ψαριάδης
6. 11-8-1959 Γ. Μιχαηλίδης - Κ. Ζολώτας - Ν. Καραπατάκης 180μ., IV
6α. 22-7-1979 Μ. Αρζόγλου - Κ. Μανάλης
7. 11-8-1961 Γ. Μιχαηλίδης - Τ. Μπαλτούμης - Σ. Χατζηλουκάς 170μ., IV+
8. 19-7-1964 Γ. Μιχαηλίδης - Α. Egger - Β. Egger - Κ. (Αικ.) Μιχαηλίδου 170μ., IV
9. 25-7-1964 E. Αρβανιτίδης - Φ. Γαληνός 140μ., IV+ (ονομ.: «αχλάδι»)
10. 11-8-1975 Δ. Μπουντόλας - Π. Σκουτέλης 170μ., IV
11. 3-8-1977 Α. Σπανούδης - Δ. Μπουντόλας - Δ. Νικηφορίδης 140μ., V
Επαν. 21-7-1979 Τ. Αδαμακόπουλος - Α. Μανεισιώτης - Δ. Μπουντόλας
11α. 27-7-1978 Μ. Αρζόγλου - Β. Χατζηρβασάνης - Θ. Αδαμακόπουλος
12. 6-6-1982 Λ. Γιαννακούλης - Β. Βαμβακάς 160μ., V-
13. 24-7-1982 Δ. Μπουντόλας 170μ., IV+
- 18-7-1993 Λ. Μποτέλης - Δ. Ζάρρας 135μ., VII-
Επαν. 7-8-1993 Χ. Καραπιπέρης - Π. Μιχαηλίδης - Χ. Κόττας
- 29-8-1993 Π. Μιχαηλίδης - Χ. Καραπιπέρης 120μ., VII, A0 (ονομ.: «το άρωμα του ονείρου»)
Επαν. 16-10-1993 Σ. Βαζαλούκας - Π. Σαραντάκος
- 2001 Δ. Παπαγεωργίου κ.ά. 160μ., VII (ονομ.: «Νεφέλη»)
Επαν. Ιούλ. 2002 Α. Αντωνόπουλος - Μ. Στύλλας
- 2006 Ν. Τσαβδάρης - Β. Κατσεμακίδης 90μ., VIII+ (ονομ.: «Σε περιμένω να 'ρθεις»)
Επαν. 15-8-2006 Δ. Παπαγεωργίου - Σ. Μπεκίρης
- 5-1-2014 Σ. Κωνσταντακόπουλος - Α. Ασημακόπουλος - Γ. Βουτυρόπουλος 230μ., 85°, M5
(ονομ.: «-όπουλοι»)

Δυτική ορθοπλαγιά

1. 21/22-7-1936 H. Demleitner - S. Demleitner 210μ., VI
Επαν. 7-8-1983 Δ. Μπουντόλας - Γ. Θώμογλου
2. 4/5-8-1955 B. Huhn - H. Wiedmann - W. Huhn 230μ., VI
Επαν. 21/22-7-1970 Ο. Ιωαννίδης - Δ. Κινατίδης
3. 1/2-8-1956 Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος 210μ., V+
Επαν. 15-8-1966 Ο. Ιωαννίδης - Α. Σπανούδης
4. 3-8-1956 Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος 170μ., V
Επαν. 31-7-1983 Δ. Μπουντόλας - Γ. Θώμογλου

- 23/24-9-1989 E. Βρούτσης - Β. Γραβάνης 200μ. VI, A1

Κορυφή Σκολιό

Β-ΒΑ ορθοπλαγιές

1. 22-7-1934 M. Lipovsek - L. Piran 400μ., IV
 - 1α. 30-6-1966 Γ. Μιχαηλίδης - Β. Καλέκας
 2. 19-7-1957 Γ. Τσαμακίδης - Δ. Λιάγκος - Α. Καπετανάκης 320μ., V
 - Επαν. 3-8-1977 Δ. Μπουντόλας - Δ. Νικηφορίδης
 3. 23-7-1964 M. Zerf - E. Αρβανιτίδης 300μ., V+
 - Επαν. 16-8-1969 Ο. Ιωαννίδης - Σ. Γουναρίδης
 4. 17-9-1964 Κ. Ζολώτας 320μ., IV
 5. 19-7-1966 Ο. Ιωαννίδης - Σ. Γουναρίδης 350μ., IV
 6. 14-8-1967 Θ. Νάστος - Δ. Κινατίδης 350μ., V
 7. 14-8-1967 Ο. Ιωαννίδης - Ε. Ελευθεριάδης 330μ., V
 8. 12-9-1976 Δ. Μπουντόλας - Ε. Ελευθεριάδης - Θ. Χρηστίδης 600μ., III (ονομ.: «καραούλι»)
 9. 4-8-1977 Σ. Αποστόλου - Δ. Σεραφειμίδης - Α. Σπανούδης 330μ., IV+
(ονομ.: «Δημήτρης Καστανιώτης»)
 10. 15-9-1980 Γ. Μιχαηλίδης - Ε. Perren - Α. Perren 350μ., V
 11. 27-6-1982 Μ. Αρζόγλου - Μ. Μαυρίδης 450μ., IV+
 12. 27-6-1982 Π. Θεοδώρου - Θ. Παπαποστόλου 500μ., V
-
- 1998-1999 Α. Σπανούδης - Π. Σαραντάκος 400μ., VI (ονομ.: «Φαίδων Γαληνός»)
- Επαν. 14-8-2000 Α. Ασημακόπουλος - Δ. Πάνου
- 9/11-8-1999 Γ. Βουτυρόπουλος - Γ. Αλιφέρης - Τ. Καραντώνας - Γ. Καστανίδης 400μ., VI+, A2
(ονομ.: «εις μνήμην»)
- Επαν. 28/30-5-2001 Β. Γαλάνης
- 11-3-2000 Γ. Βουτυρόπουλος - Μ. Ζέρβας - Ν. Κουτσούκη 400μ., III+, 3, M2
(ονομ.: «Τρύπα»)
- 3-3-2002 Σ. Σταματίου - Θ. Χατζησυρλής 300μ., IV, 3+, M2, A0
(ονομ.: «Λευκή αντανάκλαση»)
- 23-6-2002 Θ. Χατζησυρλής - Γ. Κολώνης 400μ., VI (ονομ.: «Δώρο των θεών»)
- 2003-20/7/2005 Ι. Κινατίδης - Π. Αθανασιάδης & Γ. Αλιφέρης - L. Castaldi - Ν. Τσαβδάρης -
Π. Αναστασιάδης 650μ., VII, A0
(ονομ.: «τα άλογα του Αχιλλέως» / στη μνήμη Ιωάννη Κινατίδη)
- Επαν. 1-7-2007 Δ. Παπαγεωργίου - Β. Ναξάκης
- 27-8-2005 Θ. Πιτένης - Δ. Κασιάρας - Γ. Κάραλης 397μ., V+ (ονομ.: «Των Ελασσονιτών»)
- 29-8-2009 Θ. Χατζησυρλής - Α. Μπόσκος 300μ., VII, A1 (ονομ.: «Wind of Change»)
- Επαν. 10-8-2010 Γ. Τορέλλι - Ν. Καρύμπαλης (VIII-)
- 2010-9/9/2012 Θ. Χατζησυρλής - Ε. Σαχπαζίδης & Α. Μπόσκος - Α. Λυμπεράκης 255μ., VIII, A2
(ονομ.: «Θεόφιλος Χατζησυρλής»)
- 16-18/7/2013 Α. Γράφας - Γ. Βουτυρόπουλος - Χ. Τσούτσιας 240μ., VII- (ονομ.: «Γρα-βού-τσ»)

Κορυφή Σκάλα

ΒΔ ορθοπλαγιά

1. 7-8-1938 M. Botteri - Κ. Νάτσης 300μ., IV
- Επαν. 26-7-1969 Ο. Ιωαννίδης - Σ. Χατζάκος - Α. Μαθαίου
- 1α. 25-7-1978 Δ. Μπουντόλας - Φ. Γαληνός - Θ. Αδαμακόπουλος 300μ., V

Πλάκα Καζανιών

1. 14-9-1980 Δ. Μπουντόλας - Χ. Δελημπαλάς & Μ. Αρζόγλου - Ν. Ματσάκας 200μ., V
(ονομ.: «Δημήτρης Λιάγκος»)
 - Επαν. Ιούν. 1982 Β. Χατζηρβασάνης - Χ. Δελημπαλάς
 2. 1981 Ν. Ματσάκας - Π. Σκουτέλης 200μ., IV+
-
- 1-9-1985 Δ. Μπουντόλας - Δ. Ζάρρας 200μ., VI, A1 (VIII-) (ονομ.: «Ήφαιστος»)

Κορυφή Χριστάκης

B-BA ορθοπλαγιά

1. 14-9-1975 Α. Σπανούδης - Β. Γεωργιάδης - Ε. Ελευθεριάδης 270μ., IV+

- 18-3-2007 Σ. Σταματίου - Α. Μπόσκος 340μ., IV, M3+W13 (ονομ.: «εναλλακτική πρόταση»)

Κόψη Ναούμ - Καραϊσκήνη (Κόψη Ξερολακκιού)

1. 15/16-7-1975 Α. Σπανούδης - Π. Τυρνινής & Π. Μποτίνης - Ε. Ελευθεριάδης 1.300μ., III+
(ονομ.: «κόψη του Ξερολακκιού») (μικτή διαδρομή)
Επαν. 25/26-12-1975 Α. Σπανούδης - Π. Τυρνινής - Β. Γεωργιάδης
1α. 10-7-1977 Α. Σπανούδης - Ε. Ελευθεριάδης 230μ., IV (ονομ.: «πόδι του Ναούμ»)

Κορυφή Τούμπα

Δυτική ορθοπλαγιά

1. 5-8-1956 Γ. Μιχαηλίδης - Γ. Ξανθόπουλος - Κ. Ζολώτας 100μ., III

Περιοχή Γκαβός

N-ND ορθοπλαγιές

1. 4-11-1973 Ε. Ελευθεριάδης - Ν. Λαδόπουλος 500μ., III (μικτή διαδρομή)

Καλάγια

Νότιες ορθοπλαγιές

1. 21-8-1976 Α. Σπανούδης - Δ. Μπουντόλας - Π. Τυρνινής 190μ., IV+
2. 24-7-1978 Θ. Αδαμακόπουλος - Μ. Αρζόγλου - Δ. Μπουντόλας 180μ., IV

Περιοχή Κόκκαλα

Βόρειες ορθοπλαγιές

1. 26-6-1983 Δ. Μπουντόλας 600μ., IV (μικτή διαδρομή)

Μεγάλη Σταυροϊτιά

A-BA ορθοπλαγιά & κόψη

1. 24-7-1964 Κ. Ζολώτας 170μ., V
Επαν. 11-6-1972 Κ. Αδαμαντίδης - Α. Σπανούδης - Ε. Ελευθεριάδης

Μικρή Σταυροϊτιά

Ανατολική ορθοπλαγιά

1. 26-9-1976 Δ. Μπουντόλας - Θ. Χρηστίδης - Ε. Τσιλίδου - Δ. Καστανιώτης 180μ., V

Κορυφή Καλόγερος

Βόρειες ορθοπλαγιές

1. 16-10-1981 Π. Ιδοσίδης - Ν. Μπρόκος 250μ., V

Ράχη Κόκκα

Βόρειες ορθοπλαγιές

1. 25-5-1973 Ε. Ελευθεριάδης - Ν. Λαδόπουλος 500μ., IV (μικτή διαδρομή)
- 29/30-8-1987 Β. Γραβάνης - Μ. Χολέβας 450μ., IV; (ονομ.: «αγριοπερίστερα Ι»)
- 29/30-8-1987 Κ. Βλασιάδης - Ζ. Χαρταλάμης 500μ., IV; (ονομ.: «αγριοπερίστερα ΙΙ»)

Γκόλνα

Βόρεια ορθοπλαγιά

1. 29-10-1956 Κ. Ζολώτας - Α. Κατσαμάκας - Ι. Παπανικολάου 500μ., IV (μικτή διαδρομή)
2. 20-7-1964 Β. Γεωργιάδης - Ο. Ιωαννίδης 500μ., III+ (μικτή διαδρομή)

Βόρεια κόψη

1. 1-6-1969 Ν. Λαδόπουλος - Α. Ματθαίου - Δ. Κινατίδης 500μ., III (μικτή διαδρομή)
(ονομ.: «η κόψη της χαράς»)

Φαράγγι Ενιπέα / Βύθος

- 2001 Διάφορες μικρές διαδρομές 20μ.-80μ., V+, VI-, VI+, VII
(ονομασίες: «κλασική», «Ηρώ», «Λυδία», «Άννα», «νάρκισσος», «πήγασος» κ.ά.).

Ζιλνιά

ΝΑ ορθοπλαγιά

1. 15-3-1964 Σ. Γουναρίδης - Β. Γεωργιάδης 140μ., IV (ονομ.: «η κλασική»)
- Επαν. 19-9-1965 Ο. Ιωαννίδης - Ι. Παντούλας - Σ. Γουναρίδης - Α. Σπανούδης
2. 28-5-1967 Π. Μποτίνης - Σ. Γουναρίδης 140μ., V
- Επαν. 6-12-1967 Α. Σπανούδης - Ε. Ελευθεριάδης
3. 12/13-5-1968 Α. Σπανούδης - Θ. Νάστος - Ε. Ελευθεριάδης 160μ., VI
(ονομ.: «η στιγμή της αλήθειας»)
- Επαν. 29-4-1978 Δ. Μπουντόλας - Δ. Νικηφορίδης
- 3α. 13-11-1979 Τ. Αδαμακόπουλος - Β. Χατζηρβασάνης (ονομ.: «η τρίτη δόση»)
4. 11-2-1979 Β. Χατζηρβασάνης - Τ. Αδαμακόπουλος 140μ., IV
(ονομ.: «ο ήλιος του Φεβρουαρίου»). Είναι η συνέχεια της απόπειρας της 15-5-1966 των Α. Σπανούδη - Σ. Γουναρίδη (ονομ.: «ξεχασμένη»)
- Επαν. 8-5-1982 Β. Χατζηρβασάνης - Χ. Δελημπαλάς
5. 28-4-1981 Δ. Μπουντόλας - Χ. Δελημπαλάς 140μ., V (ονομ.: «πέμπτη φορά»)
- 5α. 23-4-1983 Β. Χατζηρβασάνης - Μ. Αρζόγλου
6. 23-5-1982 Δ. Μπουντόλας - Χ. Δελημπαλάς 200μ., VI- (ονομ.: «εκκρεμές»)
- 24-5-1986 Π. Θεοδώρου - Γ. Γκάλιος 100μ., VI (ονομ.: «Rayban»)
- Οκτ. 1986 Δ. Ζάρρας - Π. Σκουτέλης - Σ. Καλαϊτζής 140μ., VII- (ονομ.: «αντίο φίλε»)
- 28-6-1997 Ε. Γαλάνης - Χ. Χαλδογερίδου 220μ., VI+ (ονομ.: «του Φουκώ»)
- Οκτ. 1998 Ε. Γαλάνης - Χ. Χαλδογερίδου - Κ. Γιάντσης 240μ., VIII, A3
(ονομ.: «το θηρίο στο κλουβί του»)
- 7-10-1999 Μ. Νταούκας - Ε. Παρούσης 270μ. (ονομ.: «μίγμα της Ζηλνιάς»)
(«στα φτερά του φωτός» - «εκκρεμές» - «του Φουκώ» κ.ά.)
- 11-11-2000 Ε. Παρούσης - Μ. Νταούκας 190μ., VIII-, A1 (ονομ.: «απαγορευμένος καρπός»)
- Φεβρ. 2001 Γ. Καστανίδης - Π. Κόντρας - Κ. Φασούλης 160μ., VIII, A1
(ονομ.: «υπάρχουν στιγμές»)
- Επαν. 9-9-2001 Β. Γαλάνης - Γ. Καστανίδης
- 2001-2/5/2003 Β. Παρούσης - Μ. Νταούκας - Β. Παπαγεωργίου 90μ., VIII, A1
(ονομ.: «αγκάθινο στεφάνι»)

Ζιλνιά

ΝΔ ορθοπλαγιά

1. 25-3-1968 Σ. Γουναρίδης - Ζ. Καπογιαννάτου & Α. Σπανούδης - Π. Μποτίνης 230μ., V
(ονομ.: «κρυφό πέραςμα»)
Επαν. 23-6-1968 Α. Μαθαίου - Α. Κραστούδης - Α. Σπανούδης
Επαν. 16-5-1976 Δ. Μπουντόλας
1α. 28-1-1979 Τ. Αδαμακόπουλος - Β. Χατζηρβασάνης
2. 1-6-1969 Ο. Ιωαννίδης - Α. Κραστούδης 320μ., V (ονομ.: «περιστέρια»)
Επαν. 12-3-1983 Δ. Μπουντόλας
3. 29-4-1978 Χ. Αδαμαντίδης - Μ. Αρζόγλου 240μ., IV+ (ονομ.: «πήδημα»)

- 1-5-1985 Λ. Γιαννακούλης - Δ. Μπουντόλας 250μ., VI

Νότια κόψη

1. 13-4-1969 Ι. Παντούλας - Δ. Κινατίδης (& Ε. Ελευθεριάδης - Ο. Ιωαννίδης) 190μ., V+
(ονομ.: «η κόψη των αετών»)
Επαν. 27-4-1969 Ο. Ιωαννίδης - Α. Μαθαίου
Επαν. 30-9-1979 Δ. Μπουντόλας
1α. 13-4-1969 Ο. Ιωαννίδης - Ε. Ελευθεριάδης
1β. 26-9-1982 Τ. Αδαμακόπουλος - Β. Χατζηρβασάνης (ονομ.: «πίσω πόρτα»)
2. 31-8-1980 Τ. Αδαμακόπουλος - Π. Ματσούκα 180μ., V+ (ονομ.: «ταραντούλα»)
Επαν. 9-5-1982 Δ. Μπουντόλας - Χ. Δελημπαλιτάς - Β. Χατζηρβασάνης
3. 26-6-1982 Τ. Αδαμακόπουλος - Β. Χατζηρβασάνης - Π. Ματσούκα 220μ., V+
(ονομ.: «μεγάλη κομπίνα των αετών»)
3α. 24-4-1983 Δ. Μπουντόλας - Μ. Αρζόγλου (ονομ.: «Αφροδίτη»)

ΣΧΟΛΕΣ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ

Το 1959 ο Ε.Ο.Σ. - Κ.Σ. (Κεντρικόν Συμβούλιον) και σήμερα Ε.Ο.Ο.Α., οργάνωσε για πρώτη φορά στην Ελλάδα συστηματική πανελλήνια σχολή αναρρίχησης βράχου. Βέβαια τα πρώτα μαθήματα αναρριχητικής τεχνικής βράχου είχαν δοθεί το 1929 στην Πέτρα Βαρυμπόπτης και η πρώτη επίσημη αναρριχητική σχολή του Ε.Ο.Σ. λειτούργησε τον Οκτώβριο του 1935 στον ίδιο χώρο, αλλά σχολή αναρρίχησης πάνω σε βουνό και πολυήμερης διάρκειας δεν είχε γίνει. Στο Όλυμπο έγιναν οι εξής πανελλήνιες σχολές αναρρίχησης:

- 1η 7-13/8/1959 με εκπαιδευτή τον Γ. Μιχαηλίδη και βοηθούς τους Κ. Ζολώτα, R. Pillas, J. Nestgen
3η 9-13/8/1961 με εκπαιδευτή τον Γ. Μιχαηλίδη και βοηθούς τους Κ. Ζολώτα, Π. Ιδοσίδη
4η 6-14/8/1962 με εκπαιδευτή τον Γ. Μιχαηλίδη και βοηθούς τους Κ. Ζολώτα, W. Huhn
5η 21-31/7/1966 με εκπαιδευτή τον Γ. Μιχαηλίδη και τους S. Dalla Porta Xidias, V. Zechini, G. Trevisan
6η 15-23/8/1967 με εκπαιδευτή τον S. Dalla Porta Xidias και βοηθό τον Γ. Μαρτζούκο
7η 11-18/8/1968 με εκπαιδευτή τον S. Dalla Porta Xidias και βοηθό τον Γ. Μαρτζούκο

Από το 1983 και μετά, που σταμάτησαν οι πανελλήνιες σχολές αναρρίχησης, η εκπαίδευση των αναρριχητών γίνεται στις διάφορες σχολές ορειβασίας ή αναρρίχησης που διοργανώνουν οι σύλλογοι σε διάφορα βουνά και στον Όλυμπο. Επίσης στις διάφορες σχολές ανάδειξης στελεχών εκπαίδευσης που διοργανώνει η Ε.Ο.Ο.Α., οι συμμετέχοντες εκπαιδεύονται και στην αναρρίχηση. Τέτοιες σχολές, που έχουν διεξαχθεί στον Όλυμπο, είναι οι σχολές Βοηθών Εκπαιδευτών Ορειβασίας (1985, 2003, 2005, 2010, 2013) και οι σχολές Εκπαιδευτών Ορειβασίας (1990, 1995, 2003, 2015), καθώς και η λειτουργία Αλπινιστικών Κέντρων (στον Όλυμπο το 2018 & 2019).

ΑΝΑΡΡΙΧΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ

Στον Όλυμπο έχουν διεξαχθεί δύο Πανελλήνιες Αναρριχητικές Συναντήσεις (Π.Α.Σ.) στις 22-26/9/1989 και στις 21-23/7/1995.

ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑ

ΓΕΝΙΚΑ : Στον Όλυμπο υπάρχει ένα μικρό χιονοδρομικό κέντρο, που πρωτολειτούργησε το 1961 (εγκαίνια 29 Ιανουαρίου 1961) και ανήκει στο Στρατό. Βρίσκεται στη Ν-ΝΔ πλευρά του βουνού, στην περιοχή Βρυσσοπούλες (υψόμ. 1.800μ.), όπου (από το 1960) το στρατόπεδο Κ.Ε.Ο.Α.Χ. (Κέντρο Εκπαιδεύσεως Ορεινού Αγώνα και Χιονοδρομιών) - παλαιότερα Κ.Ε.Χ. (Κέντρο Εκπαιδεύσεως Χιονοδρόμων) - και το καταφύγιο Β΄ της Ε.Ο.Ο.Α. (από το 1934/1938). Το κέντρο διαθέτει μία μεγάλη πίστα και δύο αναβατήρες που μεταφέρουν τους χιονοδρόμους από τα 1.900μ. στα 2.400μ., σε ένα μικρό πλάτωμα που βρίσκεται νότια της κορυφής Άγιος Αντώνιος (2.816μ.). Επειδή χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά από το Στρατό, για την επίσκεψη ιδιωτών στο στρατόπεδο και στο χιονοδρομικό κέντρο πρέπει να προηγηθεί συνεννόηση (τηλέφωνο 24930-62163). Η συνηθισμένη προσπέλαση γίνεται από την Ελασσόνα - Καλλιθέα - Ολυμπιάδα - Παλαιός Σπαρμός (όπου παλαιότερα υπήρχε στρατιωτικό φυλάκιο) - Βρυσσοπούλες. Ο ορεινός δρόμος (17 χλμ.) ανοίχθηκε το 1960.

ΑΓΩΝΕΣ : Στην κατηγορία «πρωταθλήματα βουνών» των αγώνων χιονοδρομίας που είχε καθιερώσει ο Ε.Ο.Σ. από το 1936 (Βέρμιο), προστέθηκε το 1939 και το πρωτάθλημα ή κύπελλο Ολύμπου με αγώνες κατάβασης από την κορυφή Άγιος Αντώνιος (2.816μ.), ή από λίγο χαμηλότερα στους μετέπειτα αγώνες, στο καταφύγιο στις Βρυσσοπούλες (1.800μ.) ή λίγο ψηλότερα στους μετέπειτα αγώνες (ανάλογα των εκάστοτε καιρικών συνθηκών).

Οι 1οι αγώνες έγιναν στις 9-4-1939 (Πάσχα) με συμμετοχή 16 αθλητών και νικητή τον Π. Πανώριο με χρόνο 7'49" και οι 2οι έγιναν στις 28-4-1940 (Πάσχα) με συμμετοχή 17 αθλητών και νικητή τον Μ. Δέφνερ με χρόνο 3'54". Οι αγώνες αυτοί που σταμάτησαν για αρκετά χρόνια, λόγω του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και των μετέπειτα γεγονότων στην περιοχή, ξανάρχισαν στις 16-4-1955 χωρίς όμως να ολοκληρωθούν, λόγω των πολύ κακών καιρικών συνθηκών, όπου ο χιονοδρόμος Γ. Κρίκης λοξοδρόμησε και χάθηκε. Το πτώμα του βρέθηκε τρεις μήνες αργότερα στην αρχή του Μαυρόλογγου.

Οι επόμενοι αγώνες για το κύπελλο Ολύμπου έγιναν στις 23-3-1959, στις 26-3-1960, στις 25-3-1961, στις 17-3-1963 και στις 16-3-1964.

Στο πλαίσιο των πανελληνίων πρωταθλημάτων χιονοδρομίας που διοργάνωνε ο Ε.Ο.Σ. από το 1932 (Πάρνηθα) έγιναν στον Όλυμπο οι εξής αγώνες:

25-3-1961 (XXI πρωτάθλημα - αγώνας ελεύθερης κατάβασης) (φωτ.)

25-3-1962 (XXII πρωτάθλημα - αγώνας ελεύθερης κατάβασης)

15-3-1964 (XXIV πρωτάθλημα - αγώνας τεχνικής κατάβασης)

13-3-1965 (XXV πρωτάθλημα - αγώνας ελεύθερης κατάβασης)

4/5-3-1967 (XXVII πρωτάθλημα)

31-3-1968 (XXVIII πρωτάθλημα)

Σημείωση : Από το 1984 τη διεξαγωγή των αγώνων χιονοδρομίας ανέλαβε (έγγραφο 12196/22-6-1983 της Γ.Γ.Α.) η ίδρυθείσα την 31 Οκτωβρίου 1982 Ελληνική Ομοσπονδία Χιονοδρομίας (Ε.Ο.Χ.).

Στον Όλυμπο έγιναν επίσης, στις 11 & 12-3-1962, και οι Α΄ Παμμακεδονικοί Αγώνες χιονοδρομίας με τα αγωνίσματα της ελεύθερης κατάβασης, τεχνικής κατάβασης και γιγαντιαίας τεχνικής κατάβασης, με νικητές αντίστοιχα τους Τ. Μπαλτούμη και Θ. Τριανταφυλλίδη (στα δύο τελευταία αγωνίσματα).

Στο πλαίσιο των στρατιωτικών χιονοδρομικών αγώνων «Παπαρρόδεια», που είχε καθιερώσει ο Στρατός (Δυνάμεις Καταδρομών) από το 1951 (4-5 Μαρτίου - Βέρμιο), προς τιμήν του Διοικητή του θρυλικού Α΄ Τάγματος Χιονοδρόμων Ιωάννη Παπαρρόδου και μέλους του Ε.Ο.Σ. Αθηνών (σκοτώθηκε 15-4-1941 στην περιοχή του Δισπηλιού Καστοριάς), έγιναν στον Όλυμπο διάφοροι αγώνες, που ήταν δρόμοι αντοχής 9-20 χλμ., αγώνες ανωμάλου δρόμου 12 χλμ. και αγώνες ελεύθερης και τεχνικής κατάβασης, όπως στις : 25-3-1961, στις 24-3-1962, στις 17-3-1963, στις 14-3-1965, στις 6-3-1966, στις 5-3-1967, στις 7-3-1971, στις 13-3-1972 και στις 13-3-1977. Άγνωστο αν συνεχίστηκαν οι αγώνες «Παπαρρόδεια» στον Όλυμπο ή αλλού.

Στους αγώνες του 1965 έγιναν και τα αποκαλυπτήρια της προτομής του Ι. Παπαρρόδου, λίγο πιο πάνω (1.900μ.) από το καταφύγιο και το στρατόπεδο στις Βρυσσοπούλες.

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟ ΣΚΙ

Ο Όλυμπος λόγω της μορφολογίας του, κυρίως του θεσσαλικού τμήματός του, προσφέρεται τόσο για εξάσκηση στο άθλημα του ορειβατικού σκι, όσο και για αγώνες. Μέχρι το 1960 ήταν συνηθισμένο φαινόμενο οι ορειβάτες να χρησιμοποιούν και τα σκι τους στον Όλυμπο για τη διάσχιση ή κατάβαση του.

Πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκαν «ορειβατικά» σκι στον Όλυμπο την 20-3-1931, στην κατάβαση μελών του Ε.Ο.Σ. Αθηνών από τη Σκάλα στο Σπαρμό που πραγματοποίησαν οι Gustave Dorier, Ηρακλής Ιωαννίδης και Κώστας Νάσης. Μετά τη δεκαετία του 1960, που άλλαξαν οι συνθήκες, η νοοτροπία, η τεχνική και ο εξοπλισμός των ορειβατών, η χρησιμοποίηση ορειβατικών σκι δεν είναι συνηθισμένο φαινόμενο στον Όλυμπο. Βέβαια, τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει και γίνονται αρκετές διαδρομές με ορειβατικά σκι, κυρίως από ορειβάτες συλλόγων της περιοχής Ολύμπου και της Θεσσαλονίκης, αλλά πολλές δεν έχουν γίνει ευρύτερα γνωστές.

Αξιοσημείωτη είναι η extreme κατάβαση με ορειβατικά σκι που πραγματοποίησαν την 13-3-1994 από το Λούκι του Μύτικα (έγινε για πρώτη φορά) οι Ιωάννης Θεοχαρόπουλος, Αθανάσιος Δημήτρουλας και Τρύφων Καραχάλιος, οι οποίοι στη συνέχεια κατέβηκαν από τα Μεγάλα Καζάνια στην Πέτρα.

Από το 2004, που ανέλαβε διαχειριστής του καταφυγίου «Χρήστος Κάκαλος» ο Μιχάλης Στύλλας, εξαιρετος επιστήμονας (γεωλόγος) και αλπινιστής με διεθνείς επιτυχίες, και με το καταφύγιο να λειτουργεί και το χειμώνα, έχουν γίνει διάφορες extreme καταβάσεις από Σκάλα, Μύτικα και Στεφάνι και διασχίσεις - καταβάσεις από Έλληνες και ξένους διάσημους αθλητές, όπως των Sylvio Egea & Marc Amigues (2007), Γιώργου Κλαουδάτου & Christophe Moulin (2009), Γιώργου Κλαουδάτου, Eva Walkner, Andy Razik & Ruedi Fluck, όπου έκαναν για πρώτη φορά κατάβαση από το Στεφάνι (Άνοιξη 2010) και των Davo & Petra Karnicar, Δημήτρη Παπακωνσταντίνου, Κώστα Παπανικολάου, Γιώργου Κλαουδάτου και Μιχάλη Στύλλα, (2012), καθώς και των Παύλου Τσιαντού και Χρήστου Τσούτσια που έκαναν και κινηματογράφηση του όλου εγχειρήματος. Σχετικό βίντεο <https://vimeo.com/55136061> («May the Gods Ski With You»). Άλλο ενδιαφέρον βίντεο είναι και του Κώστα Παπανικολάου (Const. Papanicolaou) <https://vimeo.com/144256383> («Frozen Ambrosia»).

Απώτερος σκοπός των δράσεων αυτών, με επίκεντρο το καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος», καθώς και η δημιουργία ποιοτικού οπτικοακουστικού υλικού ήταν και είναι η προβολή του Ολύμπου και η καθιέρωσή του ως ενός διεθνούς κλάσης προορισμού για ορειβατικό σκι, προσπάθειες που απέδωσαν τα μέγιστα, με αποτέλεσμα αρκετές ομάδες ξένων επιφανών ορειβατών-χιονοδρόμων να επισκέπτονται κάθε χειμώνα τον Όλυμπο για να απολαμβάνουν καταβάσεις από τις χιονοσκεπείς πλαγιές ή τα απότομα λούκια του.

Βλέπε και σχετικά βίντεο στο www.youtube.com :

Mt. Olympus (Greece) descend from summit on skis - part 1 & 2

Skiing at rema Gavou, Mt. Olympus, Greece

Snowboarding & skiing Mt. Olympus

Η Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης (Ε.Ο.Ο.Α.), ως αθλητική Ομοσπονδία, στο πλαίσιο των διαφόρων εκπαιδευτικών προγραμμάτων της και των αγωνιστικών υποχρεώσεών της, έχει διοργανώσει στον Όλυμπο διάφορες σχολές ορειβατικού σκι (1988 - 1989 - 1995 - 2000), καθώς και αγώνες ορειβατικού σκι, όπως πρωταθλήματος (από το 1992 - Βέρμιο), κυπέλλου (από το 1995 - Βασιλίτσα) και διεθνείς.

Αγώνες Κυπέλλου «Αθ. Λευκαδίτη»

9/3/1996 (νικητής Ι. Θεοχαρόπουλος).

Αγώνες Πρωταθλήματος

21-22/3/1998 (νικητές Ι. Θεοχαρόπουλος & Λ. Ανέστης).

20-21/3/1999 (νικητής Ι. Θεοχαρόπουλος).

31/3-1/4/2012 (νικητές S. Matras, Γ. Μπατάς, Ε. Κλαπανάρα & νικητές ομάδων Ν. Κωστόπουλος - S. Matras, Γ. Μπατάς - Ν. Μαλίζος).

17/3/2013 (νικητές ομάδων S. Matras - Γ. Καλογερόπουλος, Ε. Κλαπανάρα - Β. Λαζοπούλου, Α. Καραμπέρης - Ε. Μπόικος).

30/3/2014 (νικητές Πλ. Αρώνης - Η. Μωυσιδής, Δ. Μπίκα - Μ. Καλογήρου, Α. Εξακοΐδης - Δ. Μωραΐτης).

21/2/2015 (νικητές Πλ. Αρώνης, Δ. Μπίκα & Ν. Μεζίλης, Ι. Mihaylova).

27/3/2016 (νικητές Πλ. Αρώνης - Γρ. Καλογερόπουλος).

Διεθνείς αγώνες

9/3/1996 – 21&22/3/1998 – 20&21/3/1999 – 1/4/2012 – 17/3/2013 – 30/3/2014

ΟΡΕΙΝΟ ΤΡΕΞΙΜΟ

Εισαγωγή: Οι πρώτοι επίσημοι αγώνες ορεινού τρεξίματος στην Ελλάδα έγιναν το 1925 στον Υμηττό και το 1926 στην Πεντέλη. Οι αγώνες αυτοί, που ήταν ένας συνδυασμός ορειβασίας και τρεξίματος στο βουνό και αναφέρονταν ως «αγώνες ορειβασίας ή ορειβατικοί αγώνες», διοργανώθηκαν από τον Οδοιπορικό Σύνδεσμο και ήταν υπό την αιγίδα του Σ.Ε.Α.Γ.Σ. (Σύνδεσμος Ελληνικών Αθλητικών & Γυμναστικών Σωματείων, που το 1928 μετονομάστηκε Σ.Ε.Γ.Α.Σ.) Τη γενική εποπτεία είχε ο Ι. Χρυσάφης, ενώ υπήρχαν κανονισμοί, δελτία αθλητών, επόπτες πορείας, χρονομέτρες, καθώς και γιατροί και προσκοπικές ομάδες που πλαισίωναν τους σταθμούς πρώτων βοηθειών που είχαν εγκατασταθεί σε καίρια σημεία.

Οι 1οι Αγώνες (ομαδικοί και ατομικοί) έγιναν στον Υμηττό στις 22 Μαρτίου 1925 με τη συμμετοχή 39 αθλητών από 6 συλλόγους {Διδασκαλείο Γυμναστικής (20), Εθνικός Γυμναστικός Σύλλογος (3), Οδοιπορικός Σύνδεσμος (6), Πανελλήνιος Γυμναστικός Σύλλογος (7), Πανιώνιος (2), Προσκοπική Ομάδα (1)}, καθώς και 6 ανεξάρτητων ορειβατών (Ν. Βάλλας, Ν. Γεωργιάδης, Κ. Νάτσης, Ηλ. Νικόπουλος, Αντ. Στεφανίδης, Γ. Παντελίδης) που στη συνέχεια άφησαν σημαντικά ίχνη στην ορειβατική ιστορία του Ολύμπου. Η διαδρομή ήταν : Εκκλησιάκι Ανάληψη Βύρωνα (υψόμ. 160μ.) - χαράδρα Κακόρεμα - κορυφή Εύζωνας (υψόμ. 1.026μ.). Υψομετρική διαφορά 866μ. Οι χρόνοι που έγιναν ήταν από 1 ώρα 12'21'' ο πρώτος μέχρι 1 ώρα 58'17'' ο τελευταίος. Πρώτη νικήτρια ομάδα ήταν το Διδασκαλείο Γυμναστικής. Ήταν δε τόσο μεγάλη η απήχηση των αγώνων αυτών που τα έπαθλα απένειμε ο Υπουργός Παιδείας σε ειδική τελετή.

Οι 2οι Αγώνες (ομαδικοί) έγιναν στην Πεντέλη στις 16 Μαΐου 1926 με τη συμμετοχή αθλητών από 6 συλλόγους {Διδασκαλείο Γυμναστικής, Οδοιπορικός Σύνδεσμος, Υπαίθριος Ζωή, Γυμναστικός Σύλλογος Αμαρουσίου και (μάλλον) Εθνικός Γ.Σ. και Πανελλήνιος Γ.Σ.}. Η διαδρομή ήταν : πλατεία Κηφισιάς (υψόμ. 300μ.) - ρέμα Κοκκινάρα - κορυφή Πυργάρι (υψόμ. 1.108μ.). Υψομετρική διαφορά 808μ. Πρώτη νικήτρια ομάδα ήταν το Διδασκαλείο Γυμναστικής. Δεύτερη νικήτρια ομάδα ήταν ο Γυμναστικός Σύλλογος Αμαρουσίου με τη συμμετοχή 16 αθλητών και χρόνους από 1 ώρα 20' έως 1 ώρα 32'. Οι αθλητές αυτοί, που εντάχθηκαν για τους συγκεκριμένους αγώνες στον Γ.Σ.Α. και πήραν την άτυπη ονομασία «Κούκοι», ήταν μία ομάδα ανεξάρτητων ορειβατών, οι οποίοι στη συνέχεια ίδρυσαν στις 7-3-1928 τον Ορειβατικό Σύνδεσμο Αθηνών.

Για την ιστορία του σύγχρονου ορεινού τρεξίματος βλ.: <https://bornultra.com>

Ορειβατικός Μαραθώνιος Ολύμπου & Ορειβατικός Άθλος Ολύμπου

Ο Ε.Ο.Σ. Θεσσαλονίκης διοργάνωσε το 1986 (6/7) έναν αγώνα στον Όλυμπο, που είχε τα στοιχεία ενός αγώνα ανωμάλου δρόμου μεγάλης απόστασης και ορειβασίας. Η διαδρομή ήταν: Σταυρός (920μ.) - Μπάρμπα - Πετρόστρουγκα - οροπέδιο Μουσών / καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος» (2.650μ.) - καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - Πριόνια - Ενιπέας - Λιτόχωρο (290μ.). Λόγω των απαιτήσεων του αγώνα, από άποψη απόστασης (35χλμ. περίπου), της μορφολογίας του εδάφους και των μεγάλων υψομετρικών διαφορών, αλλά και της συμμετοχής αθλητών και ορειβατών αποφασίστηκε να διεξάγεται κάθε χρόνο με την ονομασία «Πανελλήνιος Ορειβατικός Μαραθώνιος» και αργότερα ως «Ορειβατικός Μαραθώνιος Ολύμπου». Το 1989 δεν έγινε.

Τα τελευταία χρόνια στη διαδρομή προστέθηκε το μονοπάτι: καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος» - Ζωνάρια (2.740μ.) - καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» με αποτέλεσμα η διαδρομή να είναι πλέον 42χλμ. περίπου και με υψομετρική διαφορά ανάβασης 1.820μ. (συνολική 2.400μ.) και κατάβασης 2.460μ. (τέρμα στο πάρκο - 280μ.)

Το 2019 (8/9) διοργανώθηκε ο 33ος αγώνας, όπου συμμετείχαν 185 αθλητές και αθλήτριες (τερμάτισαν 178) και οι χρόνοι ήταν 4 ώρες 25'24'' για τον πρώτο αθλητή και 4 ώρες 57'57'' για την πρώτη αθλήτρια.

Το 2019 (8/9) έγινε και ο 1ος «Ορειβατικός Άθλος Ολύμπου» με αφετηρία τη Γκορτσιά (1.120μ.) και τέρμα το Λιτόχωρο (280μ.), μήκους 38 χλμ. περίπου. Συμμετείχαν 17 αθλητές και 1 αθλήτρια (τερμάτισαν 14) και οι χρόνοι που ήταν 5 ώρες 42'02'' για τον πρώτο αθλητή και 11 ώρες 43'06'' για τη μοναδική αθλήτρια.

Πληροφορίες και στις ιστοσελίδες: www.eosthessalonikis.gr & www.olympus-marathon.gr

Olympus Marathon (ομάδα 5 αγώνων)

Το 2004 (27/6) διοργανώθηκε στον Όλυμπο, από άτομα του Ε.Ο.Σ. Λιτοχώρου κ.ά. (Άριστείδης Νίκας, Δημήτρης Γεωργίου, Ιωάννης Μπουντόλας κ.ά.) και τον Λάζαρο Ρήγο («Adventure Zone»), ένας αγώνας ορεινού τρεξίματος μαραθώνιας απόστασης, με την ονομασία «Olympus Marathon» και τη συμμετοχή 115 αθλητών και αθλητριών από 6 κράτη (τερμάτισαν 101), ενώ από το 2007 τον αγώνα διοργανώνει η Εταιρεία «Μαραθώνιος Ολύμπου». Ο αγώνας αρχίζει από το αρχαίο Δίον (5μ.) - ρέμα Ορλιά - καταφύγιο «Κορομηλιά» - Πετρόστρουγκα - Σκούρτα - Οροπέδιο Μουσών - καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος» - Ζωνάρια (2.740μ.) - Χονδρομεσοράχη - καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - Πριόνια - Ενιπέας και τερματίζει στο Λιτόχωρο (280μ.). Σύνολο απόστασης 43χλμ. περίπου και με υψομετρική διαφορά ανάβασης 2.735μ. (συνολική 3.200μ.) και κατάβασης 2.460μ. Στις 29-6-2019 διοργανώθηκε ο 16ος αγώνας «**Olympus Marathon**», όπου έλαβαν μέρος 622 αθλητές και αθλήτριες (τερμάτισαν 558) και οι χρόνοι ήταν 4 ώρες 31'47'' (ρεκόρ 4 ώρες 24'26'' το 2017) για τον πρώτο αθλητή και 5 ώρες 14'18'' (ρεκόρ) για την πρώτη αθλήτρια.

Την επόμενη ημέρα του αγώνα «Olympus Marathon» γινόταν από το 2015 και ένας μικρότερος αγώνας 11χλμ. περίπου με αφετηρία (τα Πριόνια το 2017) και τέρμα το Λιτόχωρο (280μ.) και με την ονομασία «Ολύμπια Μονοπάτια», με σκοπό την ευαισθητοποίηση του κόσμου στην προστασία των σπάνιων λουλουδιών του Ολύμπου. Ο 1ος αγώνας του 2015 ήταν αφιερωμένος στη *Jankaea heldreichii*, ο 2ος αγώνας του 2016, ήταν αφιερωμένος στο *Alyssum handelii* και ο 3ος αγώνας του 2017, ως «Ολύμπια Μονοπάτια (3ος) - Στην Κόψη των Αετών (1ος)» ήταν αφιερωμένος στη *Viola striis-notata*.

Από το 2018 ο αγώνας «Ολύμπια Μονοπάτια» διεξάγεται μαζί με τον αγώνα «Χειμωνιάτικος Ενιπέας» (βλ. σχετικό λήμμα), ενώ στις 30-6-2019 έγινε ο 3ος αγώνας «**Στην Κόψη των Αετών**» όπου τερμάτισαν 471 αθλητές και αθλήτριες με χρόνους 1 ώρα 2'31'' & 1 ώρα 27'38'' αντίστοιχα. Η διαδρομή μήκους 13χλμ. ήταν: Πριόνια (1.080μ.) - Ενιπέας - «Άγιο Σπήλαιο» - Χαντόλια - Ζιλνιά - Λιτόχωρο (280μ.).

Στις 28-6-2019 έγινε ο 2ος αγώνας «**Olympus Vertical**», που λέγεται και «κάθετος αγώνας χιλιομέτρου» γιατί καλύπτει υψομετρική διαφορά 1.000μ. περίπου σε απόσταση 4,25χλμ. Αρχίζει λίγο πριν τα Πριόνια (1.047μ.) και ακολουθώντας το μονοπάτι «Γομαρόσταλος ή Γομαροστάλια» καταλήγει λίγο πριν τα Καλάγια (2.063μ.). Συμμετείχαν 55 αθλητές και αθλήτριες (τερμάτισαν 54) και οι χρόνοι ήταν 39'41'' (ρεκόρ) για τον πρώτο αθλητή και 48'03'' (ρεκόρ 45'23'' το 2018) για την πρώτη αθλήτρια.

Στις 29-6-2019 έγινε ο 2ος αγώνας «**Olympus Ultra**» που είχε την εξής διαδρομή μήκους 70χλμ. και συνολική Υ.Δ. 5.300μ.: Αρχαίο Δίον (5μ.) - ρέμα Ορλιά - καταφύγιο «Κορομηλιά» - Πετρόστρουγκα - Αλαταριά - Παλιοκοπρισιές - διάσελο Έλατος - Τσιρκνιά - καταφύγιο «Κρεβάτια» - Μπαρμπαλάς - Ράχη Παπά - Ξερολάκκι - Μεγάλη Γούρνα - Σκάλα - καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός - Πριόνια - Ενιπέας - Λιτόχωρο (280μ.). Συμμετείχαν 64 αθλητές και αθλήτριες (τερμάτισαν 49) και οι χρόνοι ήταν 10 ώρες 48'36'' (ρεκόρ 9 ώρες 23'07'' το 2018) για τον πρώτο αθλητή και 14 ώρες 09'40'' (ρεκόρ) για την πρώτη αθλήτρια.

Στις 30-6-2019 έγινε ο 4ος αγώνας «**Melindra Trail**» μήκους 5χλμ. και συνολική Υ.Δ. 180μ., με αφετηρία και τέρμα το Λιτόχωρο (280μ.) και τη συμμετοχή 123 ατόμων. Οι 2 πρώτοι αγώνες (2016 & 2017) είχαν διεξαχθεί μαζί με τον «Χειμωνιάτικο Ενιπέα» (βλ. σχετικό λήμμα).

Πληροφορίες και περιγραφή των διαδρομών στην ιστοσελίδα www.olympus-marathon.com

Χειμωνιάτικος Ενιπέας & Ολύμπια Μονοπάτια

Ο αγώνας Χειμωνιάτικος Ενιπέας, που άρχισε το 2006, διοργανώνεται από την εταιρεία «Μαραθώνιος Ολύμπου». Είναι ένας αγώνας ημιμαραθωνίου 22χλμ. περίπου, που αρχίζει και τελειώνει στο Λιτόχωρο (280μ.), αφού κάνει ένα μεγάλο γύρο της χαράδρας του Ενιπέα (μέγιστο υψόμετρο 1.040μ.) και με συνολική υψομετρική διαφορά 1.650μ. Το 2019 (8/12) διοργανώθηκε ο 14ος αγώνας «**Χειμωνιάτικος Ενιπέας**», όπου έλαβαν μέρος 626 αθλητές και αθλήτριες (τερμάτισαν 617) και οι χρόνοι ήταν 2 ώρες 00'16'' (ρεκόρ) για τον πρώτο αθλητή και 2 ώρες 30'48'' (ρεκόρ 2 ώρες 28'53'' το 2017) για την πρώτη αθλήτρια.

Το 2016 (11/12) έγινε και ένας μικρότερος αγώνας 5χλμ., με την ονομασία «Melindra Trail». Το 2017 έγινε ο 2ος αγώνας με τη συμμετοχή 164 αθλητών και αθλητριών. Από το 2018 - 3ος αγώνας - διεξάγεται τον Ιούνιο, μαζί με τους υπόλοιπους αγώνες του «Olympus Marathon» (βλ. σχετικό λήμμα).

Από το 2018 διεξάγεται και ο αγώνας «**Ολύμπια Μονοπάτια**», 11χλμ. περίπου, με αφετηρία και τέρμα το Λιτόχωρο (280μ.), που οι 3 πρώτοι αγώνες του (2015 *Jankaea heldreichii* - 2016 *Alyssum handellii* - 2017 *Viola striis-notata*) είχαν διεξαχθεί Ιούνιο μαζί με τον αγώνα «Olympus Marathon» (βλ. σχετικό λήμμα). Το 2018 έγινε ο 4ος αγώνας, που ήταν αφιερωμένος στο ενδημικό *Potentilla deorum*, και το 2019 (8/12) έγινε ο 5ος αγώνας, αφιερωμένος στο σπάνιο *Veronica thessalica* με τη συμμετοχή 234 αθλητών και αθλητριών. Οι χρόνοι ήταν 56'09'' (ρεκόρ 51'44'' το 2018) για τον πρώτο αθλητή και 1 ώρα 07'02'' (ρεκόρ 59'46'' το 2018) για την πρώτη αθλήτρια.

Πληροφορίες και περιγραφή των διαδρομών στην ιστοσελίδα www.olympus-marathon.com

Olympus Mythical Trail

Ο αγώνας αυτός, που άρχισε το 2012 να διοργανώνεται από τον Λάζαρο Ρήγο κ.ά., είναι ένας αγώνας υπεραντοχής (ultra trail) 106χλμ. με μεγάλες υψομετρικές διαφορές (6.840μ.), που διεξάγεται και νύκτα. Από το 2014 διοργανώνεται από το σωματείο «Olympus Trails» (Μονοπάτια Ολύμπου). Αρχίζει και τελειώνει στο Λάκκο Λιτοχώρου (260μ.) (πριν στον Άγιο Ιωάννη Λιτοχώρου - 590μ.), αφού κάνει ένα μεγάλο γύρο του Ολύμπου.

Το 2019 (5-6/7) διοργανώθηκε ο 8ος αγώνας με τη συμμετοχή 146 αθλητών και αθλητριών από 20 κράτη (τερμάτισαν 91) και οι χρόνοι ήταν 14 ώρες 20'33'' (ρεκόρ) για τον πρώτο αθλητή και 20 ώρες 30'12'' (ρεκόρ 18 ώρες 46'34'' το 2015) για την πρώτη αθλήτρια.

Πληροφορίες και αναλυτική περιγραφή της διαδρομής στην ιστοσελίδα www.omt100.com

Lost Trail

Ο αγώνας αυτός, που διοργανώνεται από το σωματείο «Olympus Trails» (Μονοπάτια Ολύμπου), είναι ένας αγώνας ορεινού τρεξίματος, αφιερωμένος στους αγωγιάτες του Ολύμπου που με τις δραστηριότητές τους άνοιξαν και συντηρούσαν ένα δίκτυο μονοπατιών στον Όλυμπο, ξεχασμένων μέχρι πριν λίγα χρόνια.

Άρχισε το 2015 και το 2019 (21/9) έγινε ο 5ος αγώνας, μήκους 57χλμ., με αφετηρία και τέρμα το Λάκκο Λιτοχώρου (260μ.) και Υ.Δ. ανάβασης 4.030μ. Έλαβαν μέρος 64 αθλητές και αθλήτριες από 3 κράτη (τερμάτισαν 57) και οι χρόνοι ήταν 7 ώρες 20'03'' (ρεκόρ) για τον πρώτο αθλητή και 12 ώρες 35'02'' (ρεκόρ 10 ώρες 05'48'' το 2015) για την πρώτη αθλήτρια. Οι αγώνες του 2016 & 2017 είχαν αφετηρία και τέρμα τον Άγιο Ιωάννη Λιτοχώρου (590μ.) με ρεκόρ 7 ώρες 09'17'' το 2017 για τον πρώτο αθλητή και 8 ώρες 58'12'' το 2016 για την πρώτη αθλήτρια.

Πληροφορίες και αναλυτική περιγραφή της διαδρομής στην ιστοσελίδα www.omt100.com

Olympus W.A.R. (Winter Adventure Race)

Με την ονομασία αυτή έγινε μόνο ένας δοκιμαστικός αγώνας και διοργανώθηκε από το σωματείο «Olympus Trails» (Μονοπάτια Ολύμπου). Ήταν ένας αγώνας ορεινού τρεξίματος, με χειμερινές συνθήκες και με χρήση πλήρους ορειβατικού εξοπλισμού. Έγινε το 2016 (13/2), ήταν μήκους 38χλμ. περίπου, με αφετηρία και τέρμα το Λιτόχωρο (280μ.) και συνολική υψομετρική διαφορά 2.800μ. Έλαβαν μέρος 39 αθλητές και αθλήτριες (τερμάτισαν 38) και οι χρόνοι ήταν 6 ώρες 28'18'' για τον πρώτο αθλητή και 9 ώρες 24'50'' για την πρώτη αθλήτρια. Ο αγώνας αυτός συνεχίστηκε από το 2017 ως Rogkas.

Rogkas (Ρογκάς)

Ο αγώνας αυτός, που διοργανώνεται από το σωματείο «Olympus Trails» (Μονοπάτια Ολύμπου), είναι ένας αγώνας ορεινού τρεξίματος που διεξάγεται χειμώνα και με χρήση πλήρους ορειβατικού εξοπλισμού, σε μία διαδρομή γύρω από τον Ενιπέα ποταμό, πάνω σε παλιά ιστορικά μονοπάτια με σκοπό την ανάδειξη και διατήρησή τους. Η διαδρομή μήκους 26,3χλμ. έχει αφετηρία και τέρμα το Λάκκο Λιτοχώρου (260μ.) και συνολική υψομετρική διαφορά 1.880μ. Οι 2 πρώτοι αγώνες 2017 & 2018 είχαν αφετηρία και τέρμα τον Άγιο Ιωάννη Λιτοχώρου (590μ.) με ρεκόρ 3 ώρες 05'00'' το 2017 για τον πρώτο αθλητή και 4 ώρες 01'13'' το 2018 για την πρώτη αθλήτρια.

Το 2019 (27/1) έγινε ο 3ος αγώνας, όπου έλαβαν μέρος 178 αθλητές και αθλήτριες (τερμάτισαν 169) και οι χρόνοι ήταν 3 ώρες 10'53'' για τον πρώτο αθλητή και 4 ώρες 13'50'' για την πρώτη αθλήτρια.

Πληροφορίες και αναλυτική περιγραφή της διαδρομής στην ιστοσελίδα www.omt100.com

Faethon Olympus Marathon (F.O.M.) - Ruplicapra - Faethon Trail

Ο αγώνας αυτός, που άρχισε το 2012, διοργανώνεται από το σύλλογο «Φαέθων Όλυμπος Μάραθον» (Faethon Olympus Marathon) του Κοκκινοπηλού. Ο αγώνας, που έχει την ονομασία «**Faethon Olympus Marathon - Απόστολος Τσουρέκας**», αρχίζει από τον Κοκκινοπηλό (1.160μ.), συνεχίζει για Σμέος - Τερψιθέα (Χότζας) - καταφύγιο ανάγκης (2.380μ.) - διάσελο Μεταμόρφωσης - Σταυροϊτίες - Σκολιό (2.905μ.) - καταφύγιο Μεγάλης Γούρνας (2.425μ.) - Καρδαράς - Φλάμπουρο - Κίτρος - Ρούδι και καταλήγει στον Κοκκινοπηλό (1.160μ.). Σύνολο απόστασης 43,5χλμ. και συνολική υψομετρική διαφορά 3.600μ. Το 2018 (8/7) διοργανώθηκε ο 7ος αγώνας, όπου έλαβαν μέρος 176 αθλητές και αθλήτριες από 7 κράτη (τερμάτισαν 175) και οι χρόνοι ήταν 5 ώρες 09'20'' (ρεκόρ) για τον πρώτο αθλητή και 6 ώρες 37'19'' (ρεκόρ) για την πρώτη αθλήτρια. Το 2019 (14/7) λόγω κακών καιρικών συνθηκών έγινε αγώνας μόνο 28χλμ. με τη συμμετοχή 159 αθλητών/αθλητριών.

Ταυτόχρονα με τον κύριο αγώνα γίνεται από το 2016 και ένας άλλος αγώνας 20χλμ. και συνολική υψομετρική διαφορά 1.500μ., με την ονομασία «**Ruplicapra**». Το 2019 (14/7), έγινε ο 4ος αγώνας όπου έλαβαν μέρος 169 αθλητές και αθλήτριες (τερμάτισαν 163) και οι χρόνοι ήταν 2 ώρες 03'29'' (ρεκόρ) για τον πρώτο αθλητή και 2 ώρες 50'25'' (ρεκόρ) για την πρώτη αθλήτρια.

Από το 2015 γίνεται και ένας αγώνας 13,5χλμ. με συνολική Υ.Δ. 690μ. και την ονομασία «**Faethon Trail**». Το 2019 (13/7) έγινε ο 5ος αγώνας με τη συμμετοχή 155 αθλητών και αθλητριών (τερμάτισαν 151) και οι χρόνοι ήταν 1 ώρα 02'52'' για τον πρώτο αθλητή και 1 ώρα 30'46'' για την πρώτη αθλήτρια .

Πληροφορίες και στην ιστοσελίδα www.faethonolympusmarathon.gr

North Olympus Trail Vrontou (N.O.T. Vrontou)

Ο αγώνας αυτός, που άρχισε το 2016, διοργανώνεται από τον Ε.Ο.Σ. Βροντούς, με στόχο την προβολή και ανάδειξη της βόρειας & ΒΑ πλευράς του Ολύμπου. Το 2019 (2/6) έγινε ο 4ος αγώνας, μήκους 20χλμ. και συνολική υψομετρική διαφορά 1.450μ. Η διαδρομή ήταν: Άγιοι Απόστολοι Βροντούς (375μ.) - Αγία Κόρη - ρέμα και πηγές Ίταμος & Κοπανούλα - Ρομπολάκια - διάσελο (1.480μ.) - πηγή Μαστορούλι - Παπά Αλώνι - ρέμα Παπά (Αγίας Τριάδας) - Άγιοι Απόστολοι (375μ.). Έλαβαν μέρος 244 αθλητές και αθλήτριες (τερμάτισαν 241) και οι χρόνοι ήταν 2 ώρες 16'51'' (ρεκόρ) για τον πρώτο αθλητή και 2 ώρες 53'30'' (ρεκόρ) για την πρώτη αθλήτρια.

Την ίδια ημέρα έγινε και ο 4ος παιδικός αγώνας, μήκους 6χλμ. και συνολική Υ.Δ. 320μ., με την ονομασία «**Το μονοπάτι της Αγίας Κόρης**», όπου συμμετείχαν και τερμάτισαν 188 άτομα.

Πληροφορίες και στην ιστοσελίδα www.eosvrontous.gr

Ζεους - F.S.R - P.C.

Ο αγώνας αυτός που διοργανώνεται από τον Ο.Α.Σ.Υ.Σ. (Ορειβατικός Αθλητικός Σύλλογος «Υγεία» Σαλαμίνας) είναι ένας αγώνας ορεινής πεζοπορίας (ανάβασης - κατάβασης) που αναφέρεται και ως «αλπικός υπερμαραθώνιος». Η διαδρομή 47χλμ. περίπου είναι: πλατανοδάσος Σπαρμού (580μ.) - Σκολιό (2.905μ.) - πλατανοδάσος Σπαρμού (580μ.). Το 2016 (7/8) έγινε ο 1ος αγώνας, όπου έλαβαν μέρος 50 αθλητές και αθλήτριες (τερμάτισαν 37) και οι χρόνοι ήταν 5 ώρες 56' για τον πρώτο αθλητή και 11 ώρες 47' για την πρώτη αθλήτρια.

Το 2017 (6/8) έγιναν οι εξής 3 αγώνες :

1. Ο 2ος αλπικός αγώνας «Ζεους», μήκους 47χλμ. περίπου και Υ.Δ. 2.325μ., με τη συμμετοχή 18 αθλητών και αθλητριών (τερμάτισαν 15) και χρόνους 6 ώρες 41' ο πρώτος αθλητής και 10 ώρες 45' η πρώτη αθλήτρια.
2. Ο «F.S.R.» (Free Sky Running), μήκους 41χλμ. περίπου και συνολική υψομετρική διαφορά 3.700μ., με τη συμμετοχή και τερματισμό 13 αθλητών και αθλητριών και χρόνους 6 ώρες 38' ο πρώτος αθλητής και 10 ώρες 28' η πρώτη αθλήτρια.
3. Ο «P.C.» (Personal Choice), μήκους από 26 έως 36χλμ. (προσωπική επιλογή της διαδρομής από τους αθλητές), με τη συμμετοχή και τερματισμό 3 αθλητών και χρόνο 5 ώρες 04' ο πρώτος αθλητής.

Το 2018 είχε προγραμματιστεί να γίνει μόνο ο αγώνας F.S.R. με τη συμμετοχή 42 αθλητών/αθλητριών, αλλά ακυρώθηκε λόγω των κακών καιρικών συνθηκών που επικρατούσαν στην ψηλή περιοχή του Ολύμπου.

Το 2019 (4/8) έγινε ένας αγώνας 25χλμ. περίπου με την ονομασία «Zeus - F.S.F.» (Free Sky Flying) με αφετηρία και τέρμα τις Βρυσσοπούλες, όπου τερμάτισαν 19 αθλητές και 2 αθλήτριες. Η διαδρομή ήταν Βρυσσοπούλες (Κ.Ε.Ο.Α.Χ.) - Σκολιό - Σκάλα - Σταυροϊπίες - Άγιος Αντώνιος - Μεταμόρφωση - Κακάβρακας - Βρυσσοπούλες και οι χρόνοι που σημειώθηκαν ήταν 4 ώρ. 56'32'' για τον πρώτο αθλητή και 9 ώρ. 44'55'' για την πρώτη αθλήτρια.

Πληροφορίες και στην ιστοσελίδα www.zeusmarathon.gr

Ορεινός Αγώνας Κρυόβρυσης Ολύμπου & Pouliana Trail

Ο αγώνας αυτός, που γίνεται από το 2016 (14/8) στη νότια πλευρά του Ολύμπου, διοργανώνεται από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Κρυόβρυσης και το Σύλλογο Μαραθωνοδρόμων Λάρισας. Αρχίζει και τελειώνει στην Κρυόβρυση (1.050μ.), φθάνοντας μέχρι τα 1.250μ. υψόμετρο, μέσω δρόμων (17χλμ.) και μονοπατιού (3χλμ.), και με συνολική υψομετρική διαφορά 600μ. Το 2017 (13/8) έγινε ο 2ος αγώνας με τη συμμετοχή και τερματισμό 248 αθλητών και αθλητριών και χρόνους 1 ώρα 13'31'' ο πρώτος αθλητής και 1 ώρα 52'15'' η πρώτη αθλήτρια.

Την ίδια ημέρα (13/8) έγινε και ένας αγώνας 5χλμ., με την ονομασία «Pouliana Trail» και με τη συμμετοχή και τερματισμό 164 αθλητών και αθλητριών.

Το 2018 & 2019 δεν έγιναν οι παραπάνω αγώνες.

Πληροφορίες και στις ιστοσελίδες: www.larisamarathon.gr & www.run-kriovrisi.weebly.com

ΚΑΤΑΒΑΣΗ ΦΑΡΑΓΓΙΩΝ (CANYONING)

Κατάβαση φαραγγιών σημαίνει τη διάσχιση των φαραγγιών (canyoning) ακολουθώντας την πορεία των υδάτων και προσπερνώντας κάθε εμπόδιο με τεχνικά μέσα (περπάτημα μέσα από το νερό, βουτιές σε βαθιά νερά, φυσικές τσουλήθρες που έχουν σχηματιστεί στους βράχους από τη διάβρωση, κατάβαση με σχοινιά όταν έχει καταρράκτες κ.ά.). Το canyoning είναι ένας συνδυασμός αθλημάτων βουνού γιατί περιέχει ορειβασία, αναρρίχηση, σπηλαιολογία και κολύμβηση. Οι πρώτες εξερευνήσεις φαραγγιών στον Όλυμπο ξεκίνησαν το 1999 (Ενιπέας & Ορλιάς) και συνεχίστηκαν το 2000 (Αραπλάκος & Αγία Κόρη) και το 2002 (Ζιλιάννα).

Το canyoning γενικά απευθύνεται στο ευρύ κοινό και σε όλες τις ηλικίες, και γενικά σε όσους θέλουν να κάνουν μια φυσική εναλλακτική δραστηριότητα. Όπως όλα τα σπορ, έτσι και το canyoning χωρίζεται σε επίπεδα. Από πολύ εύκολα κι απλά, μέχρι τα πιο ακραία. Τα επίπεδα δυσκολίας είναι:

Family : Απευθύνεται σε οικογένειες με μικρά παιδιά και είναι ιδιαίτερα ψυχαγωγικές και εύκολες.

Αρχαρίων : Απευθύνεται σε όλους τους αρχαρίους και είναι εξίσου εύκολες, με μεγαλύτερη όμως διάρκεια.

Αθλητική : Απευθύνεται σε όσους έχουν αθλητικό προφίλ και θέλουν κάτι παραπάνω.

Extreme : Απευθύνεται σε όσους είναι γνώστες του σπορ και ψάχνουν αρκετά πιο δύσκολες διαδρομές.

Pro: Απευθύνεται σε όσους ασχολούνται εντατικά με το σπορ και επιζητούν ακραίου τύπου διαδρομές.

Οι διαδρομές του Ολύμπου καλύπτουν τις 4 πρώτες κατηγορίες και σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία οι τρεις πρώτες κατηγορίες, είναι αυτές με το μεγαλύτερο κοινό επισκεπτών της περιοχής.

Τα φαράγγια του Ολύμπου που είναι εξοπλισμένα για canyoning είναι του Ορλιά, του Ενιπέα, της Αγίας Κόρης και του Αραπλάκου.

Περισσότερες πληροφορίες στην Hellascanyon (τηλ. 24210-23957) και στο διαδίκτυο στη διεύθυνση www.canyoning.gr, καθώς και στη διεύθυνση www.canyoning-caving.blogspot.com/p/olympus_20.html

ΟΡΕΙΝΗ ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ

Με ποδήλατα διαφόρων τύπων έχουν γίνει και γίνονται αρκετές διαδρομές, τόσο στους δασικούς και ορεινούς δρόμους του Ολύμπου, όσο και σε μονοπάτια και κορυφές, είτε ανεβαίνοντας είτε κατεβαίνοντας. Διαδρομές που έχουν γίνει γνωστές είναι οι εξής :

1. Στις 25-30 Απριλίου 1986 έγινε από τους ποδηλάτες Γιώργο Δεληζώνα & Στέφανο Ασίκη η εξής διαδρομή, καθώς και «το πέρασμα του Ολύμπου» (με κανονικά ποδήλατα και πεζοπορία) : Αθήνα - Ελασσόνα - Βρυσοπούλες - Άγιος Αντώνιος - Σκολιό - Σκάλα - καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - Πριόνια - Σταυρός - Λιτόχωρο - Λάρισα.
2. Το 1989 οι Γερμανοί Stefan Etzel & Chr. Smolik, στο πλαίσιο ενός μεγάλου γύρου της Ελλάδας, και ερχόμενοι από την ανάβαση του Σμόλικα ανέβηκαν από το Σπαρμό - Βρυσοπούλες στο Σκολιό και από εκεί μέσω Σκάλας - Καταφυγίου «Σπήλιος Αγαπητός» - Πριονίων - Σταυρού κατέβηκαν στο Λιτόχωρο.
3. Το Μάιο του 1998 δύο αθλητές - ποδηλάτες, ο Λάζαρος Ρήγος και ο Δημήτρης Βενετικίδης, πραγματοποίησαν με ποδήλατα τη διάσχιση του ευρωπαϊκού μονοπατιού E4 από το ακρωτήριο Ταίναρο μέχρι τη Φλώρινα. Στο πλαίσιο αυτού του επιτυχούς εγχειρήματος έκαναν και τη διάσχιση του Ολύμπου από τον Κοκκινοπηλό - Μεγάλη Γούρνα στο Σκολιό και από εκεί Σκάλα - καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - Πριόνια - Ενιπέας στο Λιτόχωρο. Βλέπε και σχετικό βίντεο : <https://vimeo.com/244438137> (Στα ίχνη του E4).
4. Στις 19 Οκτωβρίου 2002 δύο ποδηλάτες πραγματοποίησαν τη διαδρομή : Πέτρα - Κοκκινοπηλός - Πύθιο - Καλύβια - Αεραθλητικό Κέντρο Ολύμπου - Μεγάλη Γούρνα - κορυφή Χριστάκης - κορυφή Σκολιό.
5. Το 2006 έγινε από τον Αλέξανδρο Πετρούτσο η διαδρομή Πριόνια - καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» - Σκολιό και επιστροφή από την ίδια διαδρομή. Το 2010 επανέλαβε, μαζί με άλλον ποδηλάτη την ίδια διαδρομή.
6. Το 2009 έγινε από τον Γ. Σπυράκη η κατάβαση του Ενιπέα, από τα Πριόνια στο Λιτόχωρο.
7. Το Νοέμβριο του 2012 έγινε από 12 ποδηλάτες του Ο.Σ. Καρδίτσας η διαδρομή : Κοκκινοπηλός - γύρος Ξερολακκίου - Πέτρα - Μπάρα - Κοκκινοπηλός.
8. Τον Ιούνιο του 2013 έγινε από 4 ποδηλάτες του Action Bike Club η διαδρομή : Γκορτσιά - Πετρόστρουγκα - οροπέδιο Μουσών - καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος» και κατάβαση την επόμενη ημέρα από την ίδια διαδρομή. Βλέπε και σχετικό βίντεο : <https://vimeo.com/74977626> («Mt. Olympus - Freeride Downhill»).
9. Τον Οκτώβριο του 2014 οι ποδηλάτες G. Czerner & M. Baumgartner και ο φωτογράφος M. Bissing ανέβηκαν από το Λιτόχωρο, μέσω Πετρόστρουγκας στο οροπέδιο των Μουσών. Την επόμενη ημέρα ανέβηκαν στο Σκολιό και από εκεί μέσω Σκάλας - Ζωναριών - οροπέδιου Μουσών - Σκούρτας - Πετρόστρουγκας - Γκορτσιάς κατέβηκαν στο Λιτόχωρο. Βλέπε και σχετικό βίντεο στο www.youtube.com / «Olymp - Riding on god's throne».
10. Στις 23-24 Ιουλίου 2016 έγινε το «Enduro MTB Days in Olympus» με συμμετοχή 106 ποδηλατών από Καρυά - Καλύβια - διάσελο Σμέου; (με αυτοκίνητο) και από εκεί με ποδήλατο Μεγάλη Γούρνα - ανάβαση στο Σκολιό και κατάβαση στην Καρυά από το μονοπάτι 02.

ΑΕΡΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

Στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου έχει δημιουργηθεί το Αεραθλητικό Κέντρο Ολύμπου για τους αθλητές του αιωρόπτερου ή «αετού» και του αλεξίπτωτου πλαγιάς ή «παραπέντε». Οι χώροι απογείωσης βρίσκονται στις κορυφές Τουρτοφωλιά (κυρίως), όπου και σχετικό μικρό οίκημα, και Καραγκούνη (παλαιότερα). Στις 30-7-2000 έγινε εκεί η κατηγορία Speed Gliding του 1ου Παγκοσμίου Πρωταθλήματος Αιωροπτερισμού.

Ως χώροι απογείωσης του αλεξίπτωτου πλαγιάς έχουν χρησιμοποιηθεί και οι κορυφές Προφήτης Ηλίας και Σκούρτα, όπου έγιναν για πρώτη φορά δύο «πτήσεις» τον Αύγουστο του 1996, η μία από Προφήτη Ηλία για Δίον και η άλλη από Σκούρτα για παραλία Κατερίνης. Τελευταία χρησιμοποιείται και η ράχη Α-ΒΑ του Σταυρού.

Πληροφορίες στην Ε.Α.Ο. - Ελληνική Αεραθλητική Ομοσπονδία (Αεραθλητική Λέσχη Αθηνών & Ολύμπου, Αερολέσχη Πιερίας κ.ά.) και στο διαδίκτυο στη διεύθυνση www.olympicwings.gr

Βλέπε και σχετικά βίντεο στο www.youtube.com :

Flying Mont Olympus

My Olympus paragliding, days 1-3

Olympus, 23-30 August 2014

B.A.S.E. JUMB

Στις 5 Νοεμβρίου 2010 έγινε από τον Στράτο Γιαμούκογλου, για πρώτη φορά στον Όλυμπο, ελεύθερη πτώση με αλεξίπτωτο από σταθερό σημείο, μία extreme δραστηριότητα που είναι γνωστή διεθνώς ως B(uilding), A(ntennas), S(pans), E(arth). Η ανάβαση έγινε από το δασικό δρόμο στο Ξερολάκκι στην κόψη Ναούμ και η ελεύθερη πτώση έγινε από τη ΒΑ ορθοπλαγιά της κόψης με προσγείωση στο ρέμα Καραϊσκήνη.

Βλέπε και σχετικό βίντεο στο www.youtube.com / «B.A.S.E.Jump Olympus.....Greece».

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΑ ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ

1.	15	Φεβρ.	1932	Αντώνης Στεφανίδης	σηψαιμία από κρουοπαγήματα στην ανάβαση της 25-12-31
2.	16	Απρ.	1955	Γιώργος Κρίκης	χάθηκε με τα σκι στην περιοχή Αγίου Αντωνίου
3.	24	Δεκ.	1958	Ιωάννης Μόσχοβας	γλίστρημα - πτώση στη Χονδρομεσοράχη
4.	4	Μαΐ	1964	Ιωσήφ (Γιώσος) Αποστολίδης	γλίστρημα - πτώση στο Λούκι του Μύτικα
5.		Ιούλ.	1972	B. Pawlowski	πτώση στο Λούκι Μύτικα
6.	5	Δεκ.	1976	Δημήτρης Καστανιώτης	χιονοστιβάδα στο Στεφάνι
7.	5	Δεκ.	1976	Κυριακή Λαζαρίδου	χιονοστιβάδα στο Στεφάνι
8.	5	Δεκ.	1976	Βικτωρία Μπαρτζελάϊ	χιονοστιβάδα στο Στεφάνι
9.	5	Δεκ.	1976	Παναγιώτης Παπαδόπουλος	χιονοστιβάδα στο Στεφάνι
10.	5	Δεκ.	1976	Πασχάλης Τυρινλής	χιονοστιβάδα στο Στεφάνι
11.	5	Δεκ.	1976	Στέργιος Χατζηγεωργίου	χιονοστιβάδα στο Στεφάνι
12.	9	Αυγ.	1977	Th. Pukart	γλίστρημα - πτώση στο καταφύγιο «Σπ. Αγαπητός»
13.	30	Ιουλ.	1978	Δ. Παππάς	από πέτρα στο Λούκι Μύτικα
14.	24	Δεκ.	1979	Δημήτρης Νικηφορίδης	χιονοθύελλα - υποθερμία
15.	24	Δεκ.	1979	Γιώργος Σούλας	χιονοθύελλα - υποθερμία
16.	30	Νοεμ.	1985	O. Huskic	γλίστρημα - πτώση στη Χονδρομεσοράχη
17.	31	Ιουλ.	1987	Γερμανός	πτώση στο Λούκι Μύτικα
18.	24	Σεπτ.	1989	Ιταλός	γλίστρημα - πτώση στη Χονδρομεσοράχη
19.	25	Δεκ.	1989	Αγησίλαος Κοτσιάντης	γλίστρημα - πτώση στη Χονδρομεσοράχη
20.		Δεκ.	1989	Βούλγαρος	εγκεφαλικό
21.		Αύγ.	1990	Τσέχος	καρδιακή προσβολή
22.		Καλοκ.	1991	Γερμανός	πνευμονικό οίδημα
23.	9	Αυγ.	1991	Τσέχος	γλίστρημα - πτώση στο Λούκι Μύτικα
24.	31	Μαΐ.	1994	Ελευθέριος Καλατσινίδης	γλίστρημα - πτώση στο Λούκι του Μύτικα
25.	23	Ιουλ.	1995	Γιώργος Μιχαηλίδης	γλίστρημα - πτώση στο Λούκι του Μύτικα
26.	6	Αυγ.	1998	Αλέξανδρος Αγοραστός	πτώση από Μύτικα στα Μεγάλα Καζάνια
27.	24	Ιαν.	1999	Αντώνης Μαρουλάς	πτώση σε αναρρίχηση στη Ζιλνιά
28.	14	Μαρτ.	1999	Αθανάσιος Αδαμαντίδης	γλίστρημα - πτώση στην κόψη Μπαρμπαλά
29.	14	Μαρτ.	1999	Αντώνης Βλάχος	γλίστρημα - πτώση στην κόψη Μπαρμπαλά
30.	14	Μαρτ.	1999	Ιωάννης Πεολίδης	γλίστρημα - πτώση στην κόψη Μπαρμπαλά
31.	17	Ιουν.	2000	Πολωνός	γλίστρημα στο Στράγγο
32.	8	Μαρτ.	2001	Τσέχος	γλίστρημα - πτώση στο καταφύγιο «Σπ. Αγαπητός»
33.	4	Ιουν.	2001	G. Kominek	από κεραυνό στη Σταυροϊτιά
34.	4	Ιουν.	2001	M. Kominkova	κακοκαιρία - υποθερμία
35.	12	Αυγ.	2001	Ιωάννης Χασιώτης	από πέτρα στο Λούκι Μύτικα
36.		Οκτ.	2001	Γερμανός	πτώση στον Ενιπέα (στο Παλιοπρίονο)
37.		Οκτ.	2002	Βούλγαρος	καρδιακή προσβολή
38.	20	Μαΐ.	2003	Γερμανίδα	γλίστρημα - πτώση στη Χονδρομεσοράχη
39.		Σεπτ.	2003	Στάθης Συμεωνίδης	καρδιακή προσβολή
40.	21	Σεπτ.	2003	Νίκος Κράλιος	γλίστρημα - πτώση στο Λούκι του Μύτικα
41.	25	Ιουλ.	2004	Νίκη Μητροπούλου	γλίστρημα από Μύτικα στα Μεγάλα Καζάνια
42.	2	Φεβρ.	2006	Κώστας Μιγκοτζίδης	γλίστρημα από Σκάλα στα Μεγάλα Καζάνια
43.	8	Ιουλ.	2006	Νίκος Λυμπέρης	γλίστρημα - πτώση στο Λούκι Μύτικα
44.	9	Σεπτ.	2006	Γερμανός	πτώση σε αναρρίχηση στο Στεφάνι
45.		Ιούλ.	2007	Φωτεινή (Φωφώ) Τοπούση	χάθηκε (περιοχή Πετρόστρουγκας-Σκούρτας)
46.	3	Σεπτ.	2009	Michael Wright	πτώση σε αναρρίχηση στη Ζιλνιά
47.	13	Ιουλ.	2010	Σλοβάκος	καρδιακή προσβολή
48.	17	Ιουλ.	2010	Μύρων Ξηρομερίτης	καρδιακή προσβολή
49.	7	Οκτ.	2010	Celine Choubraux	χάθηκε (περιοχή Καλόγερο)
50.	17	Ιουν.	2011	Ηλίας Ξηρομερίτης	καρδιακή προσβολή
51.	27	Φεβρ.	2012	Μιχάλης Κόταρης	χιονοθύελλα (μονοπάτι Πετρόστρουγκας - Κορομηλιάς)
52.	17	Ιουν.	2012	Ισραηλινός	γλίστρημα στον Ενιπέα
53.	24	Ιουν.	2012	Κωνσταντίνος Μίχωλος	πνευμονικό οίδημα
54.	1	Ιουν.	2014	Αυστριακός	καρδιακή προσβολή
55.	20	Ιουλ.	2014	Γεώργιος Γκόλτσιος	γλίστρημα - πτώση στο Λούκι της Σκάλας
56.	19	Ιουν.	2015	T. Liubchenko	κατολίσθηση στο Λούκι της Σκάλας
57.	1	Σεπτ.	2015	Δημήτρης Ζαφειριάδης	πτώση σε αναρρίχηση στο Σκολιό
58.	9	Δεκ.	2017	Χρήστος Δημητρίου	γλίστρημα - πτώση στο μονοπάτι για καταφύγιο Α
59.	11	Δεκ.	2017	Χρήστος Ανανιάδης	γλίστρημα - πτώση από Καλόγερο-Πάγο για Ενιπέα
60.	25	Ιουλ.	2018	Αθανάσιος Κωτούλας	υποθερμία σε αναρρίχηση στο Στεφάνι
61.	7	Αυγ.	2018	Αθανάσιος Αναστασιάδης	καρδιακή προσβολή (στο «πέραςμα Γιώσου»)
62.	20	Μαΐου	2019	Βούλγαρος	γλίστρημα - πτώση (στη χιονούρα του «κοφτού»)
63.	29	Ιουλ.	2019	Χαράλαμπος Κλημεντίδης	γλίστρημα - πτώση στο Λούκι του Μύτικα
64.	14	Σεπτ.	2019	Σκοπιανός	ανακοπή (κοντά στο καταφ. «Σπ. Αγαπητός»)
65.	21	Σεπτ.	2019	Βούλγαρος	γλίστρημα - πτώση στο Λούκι του Στεφανιού

{εκτός ορειβατικών δραστηριοτήτων : Λ. Καζακλάρης (1937), Δ. Γελαδάρης (1992), Σ. Δουκάκης (1993), Π. Γαλής (2016)}

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΟΙΚΙΣΜΟΙ Π.Ε. ΛΑΡΙΣΑΣ (Δήμος Ελασσόνας)

Άγιος Δημήτριος : Οικισμός (εκτός των ορίων του Ολύμπου) στα Δ-ΒΔ του ορεινού όγκου Καρδαρά - Βουλγάρας, σε μέσο υψόμ. 800μ. Αναφέρεται στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, σε χάρτη του 1871/1916 κ.α. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσόνας του Νομού Κοζάνης είχε 900 κατ. Προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Λειβαδίου της Επαρχίας Ελασσόνας του Νομού Λαρίσης το 1919 (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919) και τον ίδιο χρόνο αναγνωρίστηκε ως ανεξάρτητη Κοινότητα (Φ.Ε.Κ. 160Α/1919). Στις απογραφές του 1920 είχε 892 κατ., του 1928 είχε 1.037 κατ. και του 1940 είχε 1.694 κατ. Προσαρτήθηκε στη Μακεδονία, Επαρχία Πιερίας του Νομού Θεσσαλονίκης το 1942 (Φ.Ε.Κ. 292Α/1942).

Άζωρος (αρχ.) : Πόλη της αρχαίας Περραιβίας που μαζί με τη Δολίχη και το Πύθιον αποτελούσαν την αρχαία Τρίπολη ή Περραιβική Τριπολίτιδα. Αναφέρεται Αζογος σε χάρτη του 1871/1916 και Άζωρος στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910. Σύγχρονες ονομασίες **Βουβάλα** (από την απογραφή του 1913 και Φ.Ε.Κ. 3Α/1919) και **Άζωρος** (από την απογραφή του 1991) (εκτός των ορίων του Ολύμπου).

Ασπρόχωμα : Οικισμός στα Δ-ΝΔ του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 590μ. Προηγούμενη ονομασία Μπαϊρακλή ή **Μπαϊρακλί ή Μπαρακάδες** (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919 & 63Β/1924). Το 1928 προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Κοκκινοπλού της Επαρχίας Ελασσόνας (Φ.Ε.Κ. 36Α/1928). Στις απογραφές του 1940 είχε 114 κατ., του 1951 είχε 277 κατ. και του 1961 είχε 327 κατ. Το 1969 προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Λόφου (Φ.Ε.Κ. 54Α/1969). Στις απογραφές του 1971 είχε 259 κατ., του 1981 είχε 135 κατ., του 1991 είχε 81 κατ. και του 2001 είχε 102 κατ. Το Ασπρόχωμα το 2001 υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) στο Δήμο Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα). Στην απογραφή του 2011 είχε 103 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Λόφου της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

Αυλαί ή Αυλές : Παλιός εποχικός (δεν αναφέρεται στις απογραφές πληθυσμού) αγροτικός οικισμός στα δυτικά του Ολύμπου και στα ΝΔ του Πυθίου, σε μέσο υψόμ. 620μ. Αναφέρεται Αυλαίς στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884 και από τον Ν. Σχινά το 1886, Avles (Pythion) σε χάρτη του 1871/1916 και ως ερείπια Αυλών στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1969 & 1984 (εκτός των ορίων του Ολύμπου).

Βλαχολίβαδο : Παλιά κοινή ονομασία του οικισμού Λειβάδιον (Λιβάδι) του ορεινού όγκου του Τίταρου. Αναφέρεται Livadhī και Vlakho-Livadhο από τον W. Leake το 1835, Βλαχολείβαδον από τον Ι. Λεονάρδο το 1836, Vlakholivadhī στο χάρτη του L. Heuzey το 1860 και Vlakholivadhο στο χάρτη του H. Kiepert το 1897 (εκτός των ορίων του Ολύμπου).

Βρυσσοπούλες ή Βρυσσοπούλαι : Βρίσκεται στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.720μ.-1.800μ. (είναι το στρατόπεδο Κ.Ε.Ο.Α.Χ.). Στις απογραφές του 1971, ως Βρυσσοπούλες της Κοινότητας Φλαμπούρου της Επαρχίας Ελασσόνας, είχε 53 κατ., του 1981, ως Βρυσσοπούλαι, είχε 48 κατ. και του 1991, ως Βρυσσοπούλες, είχε 85 κατ. Στις απογραφές του 2001 και του 2011 δεν αναφέρεται πληθυσμός.

Δεμιράδες : Η παλαιότερη ονομασία του οικισμού Κοκκινόγι ή Κοκκινόγειον (εκτός των ορίων του Ολύμπου). Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη demir = σιδεράς. Αναφέρεται Zemirazes (Demirler) σε χάρτη του 1871/1916. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 182 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό Δεμεράδες της Υποδιοικήσεως Ελασσόνας του Νομού Κοζάνης είχε 156 κατ. Το 1919 προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Σέλους της Επαρχίας Ελασσόνας του Νομού Λαρίσης (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Στην απογραφή του 1920 είχε 199 κατ. Το 1928 μετονομάστηκε **Κοκκινόγι** (Φ.Ε.Κ. 156Α/1928).

Διάβα : Παλιό χωριό στην αρχή της ρεματιάς της Διάβας (Στενό Διάβας - μεταξύ Ολύμπου και Κάτω Ολύμπου), που καταστράφηκε από τους Τούρκους το 1822. Αναφέρεται Danja από τον L. Heuzey το 1860, Ζιάνα σε χάρτη του 1871/1916 και Διάβα σε όλους του ελληνικούς χάρτες.

Δολίχη (αρχ.) : Πόλη της αρχαίας Περραιβίας, που μαζί με την Άζωρο και το Πύθιον αποτελούσαν την αρχαία Τρίπολη ή Περραιβική Τριπολίτιδα. Αναφέρεται Doliche σε χάρτη το 1811 και από τον L. Heuzey το 1860.

Δολίχη (νέα) : Οικισμός στα δυτικά του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 580μ. Παλαιότερη ονομασία **Δούχλιστα** (Φ.Ε.Κ. 156Α/1928). Στις απογραφές του 1928, ως Δολίχη (Δούχλιστα) χωριό της Κοινότητας Πυθίου (Σέλους) της Επαρχίας Ελασσόνας, είχε 253 κατ., του 1940 είχε 382 κατ., του 1951 είχε 431 κατ. και του 1961 είχε 497 κατ. Κοινότητα Δολίχης το 1966 (Φ.Ε.Κ. 136Α/1966). Στις απογραφές του 1971 είχε 492 κατ., του 1981 είχε 546 κατ., του 1991 είχε 496 κατ. και του 2001, ως Δ.Δ. του Δήμου Λιβαδίου (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) είχε 473 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 440 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Δολίχης της Δημοτικής Ενότητας Λιβαδίου του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

Δούλος ή Δούλοι : Παλιός εποχικός (δεν αναφέρεται στις απογραφές πληθυσμού) κτηνοτροφικός οικισμός του Κοκκινοπηλού στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 760μ., στον ορεινό όγκο της Βουλγάρας. Λέγεται και στου Δούλου. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη δούλος = σκλάβος, αν έχει αυτή την έννοια το τοπωνύμιο. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Δούχλιστα : Αναφέρεται Douklista από τον W. Leake το 1835, στο χάρτη του L. Heuzey το 1860 και σε χάρτη του 1871/1916. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 172 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσώνος του Νομού Κοζάνης είχε 216 κατ. Το 1919 προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Σέλους της Επαρχίας Ελασσόνας του Νομού Λαρίσης (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Στην απογραφή του 1920 είχε 223 κατ. Το 1928 μετονομάστηκε **Δολίχη** (Φ.Ε.Κ. 156Α/1928) (εκτός των ορίων του Ολύμπου).

Ελασσόνα & Ελασσών : Κωμόπολη στα δυτικά του Κάτω Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 300μ. (εκτός των ορίων του Ολύμπου). Αρχαία ονομασία Ολο(ο)σσών. Στην απογραφή του 1904, ως έδρα του Καζά (Καζα = Επαρχία) Ελασσόνας του Σαντζακίου (Sancak = Υποδιοίκηση/Περιφέρεια) Σερβίων, είχε 1.040 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως πόλη-έδρα της Υποδιοικήσεως Ελασσώνος του Νομού Κοζάνης είχε 1.887 κατ. Το 1915 η Επαρχία Ελασσώνος προσαρτήθηκε στο Νομό Λαρίσης (Φ.Ε.Κ. 120Α/1915). Κοινότητα Ελασσόνος (Ελασσών) το 1919 (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Στις απογραφές του 1920 είχε 2.995 κατ., του 1928 είχε 3.015 κατ. και του 1940 είχε 3.581 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 7.234 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στη Δημοτική Κοινότητα Ελασσόνος της Δημοτικής Ενότητας Ελασσόνας του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών) της Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας (έδρα Λάρισα).

Καλλιθέα : Οικισμός στα ΝΔ του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 530μ. Παλαιότερη ονομασία Σάντοβον. Κοινότητα Καλλιθέας Ολύμπου της Επαρχίας Ελασσόνος το 1927 (Φ.Ε.Κ. 306Α/1927). Στις απογραφές του 1928 είχε 1.254 κατ., του 1940 είχε 718 κατ., του 1951 είχε 934 κατ., του 1961 είχε 918 κατ., του 1971 είχε 759 κατ., του 1981 είχε 730 κατ. και του 1991 είχε 746 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 678 κατ. και αποτελούσε την έδρα του Δ.Δ. Καλλιθέας Ελασσόνος και του Δήμου Ολύμπου στον οποίο υπάγονταν και τα Δημοτικά Διαμερίσματα Κοκκινογείου, Κοκκινοπηλού, Λόφου, Ολυμπιάδος, Πυθίου και Φλαμπούρου (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997). Στην απογραφή του 2011 είχε 641 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Καλλιθέας Ελασσόνος της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

Καλύβια (Κοκκινοπηλού) : Οικισμός στους Δ-ΝΔ πρόποδες του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 580μ. Ιδρύθηκε από κατοίκους του Κοκκινοπλού, που μέχρι τότε το χρησιμοποιούσαν ως χειμερινό οικισμό. Αναφέρεται ως Καλίβια Zinica σε χάρτη του 1871/1916, ως Καλύβια στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910, ως Καλύβια (Χειμάδι) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934, ως Καλύβια στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. (1948), ως Καλύβια (Κάτω Κοκκινοπηλός) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1969 και ως Καλύβια στο χάρτη της του 1984. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 20 κατ. Στις απογραφές του 1940, ως οικισμός της Κοινότητας Κοκκινοπηλού της Επαρχίας Ελασσόνος, είχε 264 κατ., του 1951 είχε 752 κατ., του 1961 είχε 891 κατ. και του 1971 είχε 725 κατ. Το 1977 τα Καλύβια ορίζονται ως έδρα της Κοινότητας Κοκκινοπηλού (Φ.Ε.Κ. 14Α/1977). Στις απογραφές του 1981 είχε 614 κατ. και του 1991 είχε 764 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 526 κατ. και υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) ως Δ.Δ. Κοκκινοπηλού στο Δήμο Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα). Στην απογραφή του 2011 είχε 467 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Κοκκινοπηλού της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών) της Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας.

Καλύβια (Κρυόβρυσης) : Στις απογραφές του 1940, ως χωριό της Κοινότητας Κρυόβρυσης της Επαρχίας Ελασσόνος, είχε 38 κατ., και του 1951 είχε 149 κατ. Στην απογραφή του 1961 δεν αναφέρεται. Πιθανώς τα Καλύβια που αναφέρονται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1969 & 1985, σε υψόμ. 530μ. στα Ν-ΝΔ της Κρυόβρυσης προς το Φλάμπουρο.

Καλύβια Μητσούνι : Στην απογραφή του 1920, ως χωριό της Κοινότητας Σαντόβου, είχε 68 κατ. Το 1935 προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Φλαμπουρίου (Φ.Ε.Κ. 14Α/1935) (εκτός των ορίων του Ολύμπου).

Καλύβια Μπάρας : Παλιός εποχικός (δεν αναφέρεται στις απογραφές πληθυσμού) κτηνοτροφικός οικισμός στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 700μ., στη λάκκα-βύθισμα Μπάρα. Αναφέρεται από τον Μ. Kurz το 1923. Αναφέρονται Καλίβια Baras σε χάρτη του 1871/1916, αλλά σε λάθος θέση (στο Μακρύρεμα), όπως και στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 που τα αναφέρει ως Μπάρα (Καλύβια Κοκκινοπλού).

Καλύβια Νταρίβα : Παλιός εποχικός (δεν αναφέρεται στις απογραφές πληθυσμού) κτηνοτροφικός οικισμός στα βόρεια του Παλαιού Σπαρμού και στα ΒΔ της Μονής Σπαρμού, σε υψόμ. 1.200μ. περίπου. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 ως Κλβ. Νταρίβα (θέρετρον). Πιθανώς τα παλαιά Καλύβια Σπαρμού.

Καλύβια Σπαρμού : Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσώνος του Νομού Κοζάνης αναφέρεται ως ακατοίκητον. Πιθανώς τα αναφερόμενα ως Καλύβια Νταρίβα.

Καλύβια (Συκαμινέας) : Στην απογραφή του 1940, ως χωριό της Κοινότητας Συκαμινέας της Επαρχίας Ελασσόνας, είχε 96 κατ. Αναφέρονται ως Κλβ. Σκαμινιάς στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως (1946) και ως Καλύβια στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε (1948) και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1969 & 1985, σε υψόμετ. 930μ., στα ΝΔ της Συκαμινέας προς τα Στενά της Διάβας.

Καραούλι : Παλιά ονομασία του οικισμού **Σκοπιά**. Προέλευση της ονομασίας από την σλαβική λέξη karaul = σκοπιά, φυλάκιο. Πιθανώς από το υπερκείμενο μικρό ύψωμα (614μ.). Αναφέρεται Karakol σε χάρτη του 1871/1916. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 63 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσόνας του Νομού Κοζάνης είχε 69 κατ. Στην απογραφή του 1920, ως χωριό της Κοινότητας Σαντόβου της Επαρχίας Ελασσόνας του Νομού Λαρίσης (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919), είχε 80 κατ. Στην απογραφή του 1928 δεν αναφέρεται. Το 1935 αποσπάστηκε από την Καλλιθέα (Σάντοβον) και προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Φλαμπουρίου (Φ.Ε.Κ. 14Α/1935). Στην απογραφή του 1940 αναφέρεται ως Σκοπιά.

Καρυά : Οικισμός στη νότια πλευρά του Ολύμπου, σε μέσο υψόμετ. 900μ. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη καρύα = καρυδιά. Πρωτοαναφέρεται σε κείμενο του 1602. Αναφέρεται Caria σε χάρτη του 1828 και από τον D. Urquhart το 1838, Καρυά από τον I. Λεονάρδο το 1836, Karyα από τον L. Heuzey το 1860, Καρυά στο χάρτη του M. Χρυσόχου το 1884 και Karia (Kozkoiej) σε χάρτη του 1871/1916. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 462 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσόνας του Νομού Κοζάνης είχε 907 κατ. Κοινότητα Καρυάς της Επαρχίας Ελασσόνας του Νομού Λαρίσης το 1919 (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Στις απογραφές του 1920 είχε 923 κατ., του 1928 είχε 1.052 κατ. και του 1940 είχε 1.572 κατ. Ο οικισμός καταστράφηκε από τους Γερμανούς κατακτητές την Άνοιξη του 1943. Το διάστημα 24-3-1943 / 14-1-1944 υπαγόταν στην Επαρχία Πιερίας του Νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 65Α/1943 & Φ.Ε.Κ. 5Α/1944). Στις απογραφές του 1951 (ο νέος οικισμός στην ίδια θέση) είχε 1.373 κατ., του 1961 είχε 1.230 κατ., του 1971 είχε 903 κατ., του 1981 είχε 750 κατ. και του 1991 είχε 801 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 833 κατ. και αποτελούσε έδρα του Κ.Δ. Καρυάς της Κοινότητας Καρυάς στην οποία υπάγονταν και τα Κ.Δ. της Κρυόβρυσης και της Συκαμινέας (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997). Στην απογραφή του 2011 είχε 538 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Καρυάς της Δημοτικής Ενότητας Καρυάς του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών) της Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας (έδρα Λάρισα).

Κάτω Κοκκινοπηλός : Άλλη ονομασία του οικισμού Καλύβια. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1969.

Κάτω Φιλιππαιοί : Έτσι μετονομάστηκε το 1927 ο οικισμός Παζαρλή ή **Παζαρλάδες** (Φ.Ε.Κ. 306Α/1927). Στην απογραφή του 1928 δεν αναφέρεται.

Κοκκινόγειον (παλ. Κοκκινόγι) : Οικισμός στα δυτικά του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμετ. 540μ. Παλαιότερη ονομασία **Δεμιράδες** (Φ.Ε.Κ. 156Α/1928). Στην απογραφή του 1928, ως Κοκκινόγι (Δεμιράδες) χωριό της Κοινότητας Πυθίου (Σέλους), είχε 238 κατ. Το 1935 αποσπάστηκε από την Κοινότητα Πυθίου και έγινε Κοινότητα Κοκκινόγιου (Φ.Ε.Κ. 14Α/1935). Στις απογραφές του 1940, ως Κοκκινόγειον, είχε 325 κατ., του 1951 είχε 402 κατ., του 1961 είχε 457 κατ., του 1971 είχε 413 κατ., του 1981 είχε 414 κατ. και του 1991 είχε 357 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 326 κατ. και υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) ως Δ.Δ. Κοκκινόγειου στο Δήμο Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα). Στην απογραφή του 2011 είχε 242 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Κοκκινόγειου της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

Κοκκινοπηλός (παλ. Κοκκινοπλός) : Οικισμός στη Δ-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, σε μέσο υψόμετ. 1.150μ. Η ονομασία οφείλεται στο κόκκινο χρώμα της περιοχής, δηλ. κόκκινος πηλός. Ήταν μετά το Λιβιάδι στον Τίταρο το μεγαλύτερο βλαχοχώρι της περιοχής. Ιδρύθηκε το 16ο αι. Αναφέρεται Kokkinoplo(s) από τον W. Leake το 1835 και στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, Κοκκινοπλός από τον I. Λεονάρδο το 1836 και στο χάρτη του M. Χρυσόχου το 1884, Κοκκινόπλο σε χάρτη του 1871/1916, Κοκκινόπουλο στο χάρτη του D. Baud-Bovy το 1919, Κοκκινοπλός στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934 και Κοκκινοπηλός στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948 και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 1.625 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσόνας του Νομού Κοζάνης είχε 1.976 κατ. Κοινότητα Κοκκινόπλου της Επαρχίας Ελασσόνας του Νομού Λαρίσης το 1919 (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Στις απογραφές του 1920 είχε 1.349 κατ., του 1928 είχε 1.619 κατ., του 1940, ως Κοκκινοπηλός, είχε 1.734 κατ., του 1951 είχε 732 κατ., του 1961 είχε 707 κατ. και του 1971 είχε 420 κατ. Το 1977 ορίζονται τα Καλύβια ως έδρα της Κοινότητας Κοκκινόπηλου (Φ.Ε.Κ. 14Α/1977). Το 1978 προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Πυθίου (Φ.Ε.Κ. 46Α/1978) μέχρι το 1991 που προσαρτήθηκε πάλι στην Κοινότητα Κοκκινόπηλου (Φ.Ε.Κ. 66Α/1991). Στις απογραφές του 1981 είχε 639 κατ. και του 1991 είχε 221 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 200 κατ. και υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) στο Δ.Δ. Κοκκινόπηλου του Δήμου Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα). Στην απογραφή του 2011 είχε 121 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Κοκκινόπηλου της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών) της Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας (έδρα Λάρισα).

Κρυόβρυση : Οικισμός στη νότια πλευρά του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 1.040μ. Παλαιά ονομασία **Πουλιάνα** και Κοινότητα Πουλιάνας το 1920 (Φ.Ε.Κ. 98Α/1920). Μετονομάστηκε Κρυόβρυση το 1927 (Φ.Ε.Κ. 306Α/1927). Στις απογραφές του 1928 ως Κρυόβρυση (Πουλιάνα) είχε 488 κατ. και του 1940 ως Κρυόβρυση είχε 583 κατ. Ο οικισμός καταστράφηκε από τους Γερμανούς κατακτητές την Άνοιξη του 1943. Στις απογραφές του 1951 (ο νέος οικισμός στην ίδια θέση) είχε 391 κατ., του 1961 είχε 510 κατ., του 1971 είχε 373 κατ., του 1981 είχε 180 κατ. και του 1991 είχε 323 κατ. Το 1997 προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Καρυάς (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997). Στην απογραφή του 2001 είχε 82 κατ. και υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) ως Κ.Δ. Κρυόβρυσης στην Κοινότητα Καρυάς. Στην απογραφή του 2011 είχε 84 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Κρυόβρυσης της Δημοτικής Ενότητας Καρυάς (έδρα Καρυά) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

Λιβιάδι (παλ. Λειβάδιον) : Βρίσκεται στην περιοχή Σιάπκα του ορεινού όγκου του Τίταρου, σε μέσο υψόμ. 1.160μ. Αναφέρεται Livadhi και Vlakho-Livadho από τον W. Leake το 1835. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 3.480 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσώνος του Νομού Κοζάνης είχε 2.723 κατ. Κοινότητα Λειβαδίου της Επαρχίας Ελασσόνος του Νομού Λαρίσης το 1919 (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Στις απογραφές του 1920 ως Λειβάδιον είχε 2.385 κατ., του 1928 είχε 2.388 κατ. και του 1940 ως Λιβιάδιον είχε 3.199 κατ. Σε κείμενο του 1836 και σε χάρτη του 1859 τοποθετείται λανθασμένα πάνω στον Όλυμπο, με αποτέλεσμα να αναφέρεται σε διάφορα κείμενα ως Λιβιάδι Ολύμπου.

Λόφος : Οικισμός στα Δ-ΝΔ του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 550μ. Παλαιά ονομασία Παζαρλή ή **Παζαρλάδες** (Φ.Ε.Κ. 11Α/1957). Στις απογραφές του 1961, ως έδρα της Κοινότητας Λόφου της Επαρχίας Ελασσόνος, είχε 448 κατ., του 1971 είχε 319 κατ., του 1981 είχε 251 κατ. και του 1991 είχε 196 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 202 κατ. και υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) ως Δ.Δ. Λόφου στο Δήμο Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα). Στην απογραφή του 2011 είχε 234 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Λόφου της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

Μετόχι Μονής Σπαρμού : Αναφέρεται Mth. Sparmos σε χάρτη του 1871/1916 και Μτχ. Σπαρμού στους χάρτες του Γ. Κοντογόνη το 1910, και της Γ.Υ.Σ. το 1934 στη θέση του οικισμού Σπαρμός. Στην απογραφή του 1920, ως χωριό της Κοινότητας Σαντόβου της Επαρχίας Ελασσόνος, είχε 120 κατ. (και η Μονή Σπαρμού 49 κατ.), ενώ σε αυτήν του 1928 δεν αναφέρεται (όπως και η Μονή Σπαρμού). Το 1935 προσαρτήθηκε ως συνοικισμός Σπαρμός στην Κοινότητα Φλαμπουρίου (Φ.Ε.Κ. 14Α/1935).

Μητσούνι : Βρίσκεται στα ΝΔ του Ολύμπου και εκτός των ορίων του. Αναφέρεται Mikuni από τον D. Urquhart το 1838, Micon σε χάρτη του 1871/1916, Μητσούνι στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και (παραδόξως) Μήκων σε χάρτη της Χ.Υ.Σ. το 1924. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 94 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσώνος του Νομού Κοζάνης είχε 80 κατ. (μαζί με το Σπαρμό). Στην απογραφή του 1920, ως χωριό της Κοινότητας Σαντόβου της Επαρχίας Ελασσόνος του Νομού Λαρίσης (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919), είχε 147 κατ. Το 1927 μετονομάστηκε **Φλάμπουρον** (Φ.Ε.Κ. 306Α/1927). Το 1935 αποσπάστηκε από την Κοινότητα Καλλιθέας Ολύμπου (Σάντοβον) και προσαρτήθηκε ως συνοικισμός Μητσούνιον στην Κοινότητα Φλαμπουρίου (Φ.Ε.Κ. 14Α/1935).

Μονή Αγίας Τριάδας Σπαρμού : Παλιό μοναστήρι (πιθανή ίδρυση το 1633) στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.000μ., στην πλαγιά της κορυφής Μαγούλες και δίπλα στη ρεματιά Μαυρατζά και τον παλιό οικισμό Σπαρμό. Αναφέρεται Σπαρμός και Μοναστήρι της Αγίας Τριάδας από τον Ι. Λεονάρδο το 1836, Monastery of Spermios από τον D. Urquhart το 1838, ως μεγάλο μοναστήρι της Αγίας Τριάδας από τον L. Heuzey το 1860, Μον. Σπαρμός στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910, Μονή Σπάρμου στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως (1946) και Μονή Σπαρμού στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. (1948). Στην απογραφή του 1920, ως Μονή Σπαρμού και συνοικισμός της Κοινότητας Σάντοβου (Καλλιθέας), είχε 49 κατ. (εκ των οποίων 18 θήλεις) (και το Μετόχι Μονής Σπαρμού 120 κατ.). Στην απογραφή του 1928 δεν αναφέρεται (όπως και το Μετόχι Μονής Σπαρμού). Στην απογραφή του 1940, ως συνοικισμός της Κοινότητας Φλαμπούρου, είχε 1 κάτ. Σήμερα έχει ανακαινιστεί και λειτουργεί ως αντρικό μοναστήρι από το 1997 (Φ.Ε.Κ. 229Α/1997). Στην απογραφή του 2011 είχε 1 κάτ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Φλαμπούρου της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

Μονή Αγίου Αντωνίου : Βρισκόταν στον οικισμό Κοκκινόγι ή Κοκκινόγειον (παλ. Δεμιράδες), σε υψόμ. 530μ., εκτός των ορίων του Ολύμπου. Συνοικισμός της Κοινότητας Σέλους (Πυθίου) το 1919 (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Στις απογραφές του 1920 είχε 15 κατ. και του 1928 είχε 2 κατ. Στην απογραφή του 1940 δεν αναφέρεται. Το Καθολικό της είναι σήμερα κοιμητηριακός ναός.

Μπαϊρακλή ή Μπαϊρακλί ή Μπααρακάδες : Η παλαιότερη ονομασία του ήταν (μάλλον βυζαντινή) Βραγγάδες. Αναφέρεται Barakades στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, Βαϊρακλί στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884 και Bajrakli σε χάρτη του 1871/1916. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 113 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσώνος του Νομού Κοζάνης είχε 62 κατ. Στην απογραφή του 1920, ως χωριό της Κοινότητας Σαντόβου της Επαρχίας Ελασσόνος του Νομού Λαρίσης (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919), είχε 104 κατ. Το 1924 μετονομάστηκε **Ασπρόχωμα** (Φ.Ε.Κ. 63Β/1924).

Ολυμπιάς & Ολυμπιάδα : Οικισμός στα ΝΔ του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 570μ. Ιδρύθηκε το 1923-1924 από πρόσφυγες της Μικράς Ασίας. Το 1927 αποσπάστηκε από την Καλλιθέα Ολύμπου και έγινε ανεξάρτητη Κοινότητα της Επαρχίας Ελασσόνας (Φ.Ε.Κ. 316Α/1927). Στις απογραφές του 1928 ως Ολυμπιάς είχε 316 κατ., του 1940 είχε 454 κατ., του 1951 είχε 590 κατ., του 1961 είχε 439 κατ., του 1971 είχε 682 κατ., του 1981 είχε 481 κατ. και του 1991 είχε 431 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 398 κατ. και υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) ως Δ.Δ. Ολυμπιάδος στο Δήμο Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα). Στην απογραφή του 2011 είχε 470 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Ολυμπιάδος της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

Ορμανλί : Παλαιότερη (πριν το 1913) ονομασία του χωριού **Σάντοβον**. Αναφέρεται Ormanli από τον W. Leake το 1835 και στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, Σάδοβον (Ορμανλί) στο χάρτη του M. Χρυσοχόου το 1884, Ορμανλή (Σάδοβον) στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910, Sazonon (Ormanli) σε χάρτη του 1871/1916 και (παραδόξως) πάλι Ορμανλή σε χάρτη της Χ.Υ.Σ. το 1924.

Παζαρλή ή Παζαρλάδες : Η παλαιότερη ονομασία του Λόφου. Αναφέρεται Bazarli από τον W. Leake το 1835 και στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, Παζαρλί στο χάρτη του M. Χρυσοχόου το 1884 και Pazarli σε χάρτη του 1871/1916. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 182 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσόνας του Νομού Κοζάνης είχε 157 κατ. Στην απογραφή του 1920, ως χωριό της Κοινότητας Σαντόβου της Επαρχίας Ελασσόνας του Νομού Λαρίσης (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919), είχε 265 κατ. Το 1927 μετονομάστηκε **Κάτω Φιλιππάιοι** (Φ.Ε.Κ. 306Α/1927), ενώ στην απογραφή του 1928 δεν αναφέρεται. Το 1935 αποσπάστηκε, ως Παζαρλάδες, από την Καλλιθέα Ολύμπου και έγινε Κοινότητα Παζαρλάδων (Φ.Ε.Κ. 14Α/1935). Στις απογραφές του 1940 είχε 404 κατ. και του 1951 είχε 460 κατ. Το 1957 μετονομάστηκε **Λόφος** (Φ.Ε.Κ. 11Α/1957).

Παλαιά Σκαμνιά : Βλ. Σκαμνιά (Παλαιά).

Παλαιός Σπαρμός : Βλ. Σπαρμός (Παλαιός).

Παλιάμπελα : Οικισμός στη Β-ΒΔ άκρη του Ολύμπου, σε υψόμ. 720μ., στον ορεινό όγκο της Βουλγάρας. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 ως Παλιάμπελα. Στους νεότερους χάρτες της (1970 & 1982) αναφέρεται Παλιάμπελα, όπως και στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε (1948). Στην απογραφή του 1940, ως χωριό της Κοινότητας Κοκκινοπηλού, είχε 77 κατ., του 1951 είχε 60 κατ. και του 1961 είχε 91 κατ. Στην απογραφή του 1971 δεν αναφέρεται.

Πουλιάνα : Η παλιά ονομασία της Κρυόβρυσης. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη poljana = λιβάδι, οροπέδιο. Πρωτοαναφέρεται σε κείμενο του 1592. Αναφέρεται Πολυάνη από τον Ι. Λεονάρδο το 1836, Rouliana από τον D. Urquhart το 1838, Boliana από τον W. Leake το 1835 και στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, Πολιάνα στους χάρτες του M. Χρυσοχόου το 1884, του Γ. Κοντογόνη το 1910 και Poljana σε χάρτη του 1871/1916. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 87 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσόνας του Νομού Κοζάνης είχε 390 κατ. Χωριό της Κοινότητας Καρυάς της Επαρχίας Ελασσόνας του Νομού Λαρίσης (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Το 1920 αποσπάστηκε από την Καρυά και έγινε ανεξάρτητη Κοινότητα (Φ.Ε.Κ. 98Α/1920). Στην απογραφή του 1920 είχε 415 κατ. Το 1927 μετονομάστηκε **Κρυόβρυση** (Φ.Ε.Κ. 306Α/1927).

Πύθιον (αρχ.) : Αρχαία πόλη στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, στα ΝΔ του σημερινού οικισμού Πύθιον, σε μέσο υψόμ. 650μ. Πρωτοαναφέρεται Pythium σε χάρτη του 1788, Η. Apostoli (Pythion) στο χάρτη του L. Heuzey το 1860 και Πύθιον στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910. Μαζί με την Αζωρο και τη Δολίχη αποτελούσαν την αρχαία Τρίπολη ή Περραιβική Τριπολίτιδα.

Πύθιον (νέο) : Παλαιότερη ονομασία **Σέλος** (Φ.Ε.Κ. 156Α/1928) και Κοινότητα Σέλου της Επαρχίας Ελασσόνας (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Οικισμός στους δυτικούς πρόποδες του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 725μ. Στις απογραφές του 1928 ως Πύθειον (Σέλος) είχε 724 κατ., του 1940, ως Πύθιον, είχε 1.182 κατ., του 1951 είχε 926 κατ., του 1961 είχε 1.024 κατ., του 1971 είχε 857 κατ., του 1981 είχε 621 κατ. και του 1991 είχε 892 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 639 κατ. και υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) ως Δ.Δ. Πυθίου στο Δήμο Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα). Στην απογραφή του 2011 είχε 437 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Πυθίου της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

Σάντοβον : Παλαιά ονομασία του οικισμού Καλλιθέα Ολύμπου. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική/βουλγαρική λέξη sadono = αμπελότοπος. Αναφέρεται Sazonon (Ormanli) σε χάρτη του 1871/1916. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό Ορμανλί του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 934 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσόνας του Νομού Κοζάνης είχε 490 κατ. Κοινότητα Σαντόβου της Επαρχίας Ελασσόνας του Νομού Λαρίσης το 1919 (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Στην απογραφή του 1920 είχε 608 κατ. Το 1927 μετονομάστηκε **Καλλιθέα Ολύμπου** (Φ.Ε.Κ. 306Α/1927).

Σέλος : Παλιά ονομασία του οικισμού Πύθειον ή Πύθιον. Προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη selo = χωριό. Αναφέρεται Selos από τον W. Leake το 1835 και στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, Σέλος στο χάρτη του M. Χρυσοχόου το 1884 και Selos σε χάρτη του 1871/1916. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά

Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 242 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσώνος του Νομού Κοζάνης είχε 527 κατ. Κοινότητα Σέλου της Επαρχίας Ελασσόνος του Νομού Λαρίσης το 1919 (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Στην απογραφή του 1920 είχε 648 κατ. Το 1928 μετονομάστηκε **Πύθειον** (Φ.Ε.Κ. 156Α/1928). Στην απογραφή του 1928 ως Πύθειον (Σέλος) είχε 724 κατ.

Σκαμνιά (Παλαιά) : Οικισμός στη νότια πλευρά του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 1.050μ. Σε κώδικες και επιγραφές της Μονής Σπαρμού (1602-1877) αναφέρεται Σκαμινέα. Αναφέρεται Scamnia σε χάρτη του 1828, Σκαμνιά από τον Ι. Λεονάρδο το 1836, Skamnia από τον W. Leake το 1835 και τον L. Heuzeu το 1860, Σκαμνιά στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και Skamnja σε χάρτη του 1871/1916. Στην απογραφή του 1904, ως χωριό του Καζά Ελασσόνας του Σαντζακίου Σερβίων, είχε 342 κατ. Στην απογραφή του 1913 ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσώνος του Νομού Κοζάνης είχε 557 κατ. Χωριό της Κοινότητας Καρυάς της Επαρχίας Ελασσόνος του Νομού Λαρίσης (Φ.Ε.Κ. 3Α/1919). Το 1920 αποσπάστηκε από την Καρυά και έγινε ανεξάρτητη Κοινότητα (Φ.Ε.Κ. 98Α/1920). Στις απογραφές του 1920 είχε 550 κατ., του 1928 είχε 660 κατ. και του 1940 ως Σκαμινέα, είχε 845 κατ. Καταστράφηκε από τους Γερμανούς κατακτητές την Άνοιξη του 1943.

Σκοπιά : Παλαιότερη ονομασία **Καραούλι**. Πιθανώς από το υπερκείμενο μικρό ύψωμα (614μ.). Οικισμός στα ΝΔ του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 560μ. Το 1935 αποσπάστηκε από την Καλλιθέα Ολύμπου (Σάντοβον) και προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Φλαμπουρίου (Φ.Ε.Κ. 14Α/1935). Στις απογραφές του 1940 είχε 138 κατ., του 1951 είχε 156 κατ., του 1961 είχε 176 κατ., του 1971 είχε 190 κατ., του 1981 είχε 187 κατ. και του 1991 είχε 112 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 97 κατ. και υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) στο Δ.Δ. Φλαμπούρου του Δήμου Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα). Στην απογραφή του 2011 είχε 107 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Φλαμπούρου της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

Σπαρμός (Νέος) : Νέος οικισμός στα Ν-ΝΔ του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 570μ., δίπλα στην Ολυμπιάδα. Στην απογραφή του 1961, ως οικισμός της Κοινότητας Φλαμπούρου της Επαρχίας Ελασσόνος, είχε 244 κατ., του 1971 δεν αναφέρεται, του 1981 είχε 215 κατ. και του 1991 είχε 166 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 149 κατ. και υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) στο Δ.Δ. Φλαμπούρου του Δήμου Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα). Στην απογραφή του 2011 είχε 126 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Ολυμπιάδος της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

Σπαρμός (Παλιός) : Παλιός οικισμός στη ΝΔ άκρη του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 650μ. Στην απογραφή του 1913 αναφέρεται μαζί με το Μητσούνι (σύνολο 80 κάτ.) ως χωριό της Υποδιοικήσεως Ελασσώνος του Νομού Κοζάνης. Στην απογραφή του 1920, ως Μετόχι Μονής Σπαρμού, χωριό της Κοινότητας Σάντοβου (Καλλιθέας), είχε 120 κατ. (και η Μονή Σπαρμού 49 κατ.). Στη απογραφή του 1928 δεν αναφέρεται (όπως και η Μονή Σπαρμού). Το 1935 προσαρτήθηκε ως Σπαρμός στην Κοινότητα Φλαμπουρίου (Φ.Ε.Κ. 14Α/1935). Στην απογραφή του 1940 είχε 284 κατ. Καταστράφηκε ολοσχερώς από τους Γερμανούς κατακτητές την Άνοιξη του 1943. Πρωτοαναφέρεται Isparmo σε απογραφή του 15ου αι., Σπαρμός από τον Ι. Λεονάρδο το 1836, Sparmo από τον L. Heuzeu το 1860 και Mth. Sparmos (Μετόχι Σπαρμού) σε χάρτη του 1871/1916, Σπαρμός στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884, Μτχ. Σπαρμού στους χάρτες του Γ. Κοντογόνη το 1910 και της Γ.Υ.Σ. το 1934, Σπαρμός στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948 και Ερ(είπια) Σπαρμού στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982

Σκαμινέα : Παλαιότερη ονομασία Σκαμνιά. Ο νέος οικισμός βρίσκεται στη νότια πλευρά του Ολύμπου σε μέσο υψόμ. 900μ. Στις απογραφές του 1951 είχε 370 κατ., του 1961 είχε 521 κατ., του 1971 είχε 289 κατ., του 1981 είχε 216 κατ. και του 1991 είχε 227 κατ. Το 1997 προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Καρυάς (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997). Στην απογραφή του 2001 είχε 171 κατ. και υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) ως Κ.Δ. Σκαμινέας στην Κοινότητα Καρυάς. Στην απογραφή του 2011 είχε 94 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Σκαμινέας της Δημοτικής Ενότητας Καρυάς (έδρα Καρυά) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών). Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη συκάμινον = μούρο.

Φλάμπουρον (παλ. Φλαμπούρι) : Οικισμός στα ΝΔ του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 510μ. Παλαιότερη ονομασία **Μητσούνι** (Φ.Ε.Κ. 306Α/1927). Κοινότητα Φλαμπουρίου της Επαρχίας Ελασσόνος το 1935 (Φ.Ε.Κ. 14Α/1935) στην οποία προσαρτήθηκαν οι συνοικισμοί της Κοινότητας Καλλιθέας Καραούλι, Καλύβια, Σπαρμός, Μητσούνιον και Φλαμπούρι. Στις απογραφές του 1940 είχε 199 κατ., του 1951 είχε 231 κατ., του 1961 είχε 264 κατ., του 1971 είχε 291 κατ., του 1981 είχε 275 κατ. και του 1991 είχε 275 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 212 κατ. και υπαγόταν (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) ως Δ.Δ. Φλαμπούρου στο Δήμο Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα). Στην απογραφή του 2011 είχε 177 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Φλαμπούρου της Δημοτικής Ενότητας Ολύμπου (έδρα Καλλιθέα) του Δήμου Ελασσόνας (έδρα Ελασσών).

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΔΙΟΥ - ΟΛΥΜΠΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ Π.Ε. ΠΙΕΡΙΑΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΛΥΜΠΟ

Αγία Παρασκευή : Παλιός εποχικός οικισμός (δεν αναφέρεται στις απογραφές πληθυσμού) στην περιοχή που εκτείνεται στα ΒΔ του Λιτοχώρου και στα βόρεια της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου Ολύμπου. Πιθανώς τα αναφερόμενα Kallidia του E. Clarke (1816), όπου υπήρχε χάνι και αρχαία πηγή. Έχει αναφερθεί ως Καλύβια Ποιμένων (Kalivia Pimeni) σε χάρτη του 1871/1916 και σε χάρτη του Υπουργείου Στρατιωτικών του 1884, Αγία Παρασκευή (Καλύβια Σαρακατσαναίων) στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910, Παληοκάλυβα στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934 και 1944 και Αγία Παρασκευή και Παλιοχώρι σε διάφορα κείμενα και διηγήσεις (ασαφής η σημείωση της θέσης στους χάρτες, καθώς και η αναφορά σε κείμενα της ακριβούς τοποθεσίας).

Αγία Παρασκευή : Άλλη ονομασία για τον παλιό (1913-1928) οικισμό Καλύβια Μαλαθριάς.

Άγιος Δημήτριος : Οικισμός (εκτός των ορίων του Ολύμπου) στα Δ-ΒΔ του ορεινού όγκου Καρδάρα - Βουλγάρας, σε μέσο υψόμ. 800μ. Στην απογραφή του 1940 είχε 1.694 κατ. Προσαρτήθηκε από τη Θεσσαλία (Επαρχία Ελασσόνας) στη Μακεδονία, Επαρχία Πιερίας του Νομού Θεσσαλονίκης το 1942 (Φ.Ε.Κ. 292Α/1942). Στην απογραφή του 2011 είχε 623 κατ. Ο Άγιος Δημήτριος υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Αγίου Δημητρίου της Δημοτικής Ενότητας Πέτρας του Δήμου Κατερίνης (έδρα Κατερίνη) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Άγιος Δημήτριος : Οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 50μ. Στις απογραφές του 1971, ως οικισμός της Κοινότητας Πόρων της Επαρχίας Πιερίας, είχε 63 κατ., του 1981 είχε 91 κατ., του 1991 είχε 39 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Πόρων του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου (έδρα Λεπτοκαρυά - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 29 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 14 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Πόρων της Δημοτικής Ενότητας Ανατολικού Ολύμπου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον).

Άγιος Μηνάς : Παλιός οικισμός στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου και στα ΝΑ του Λιτοχώρου, στην ομώνυμη περιοχή του Αγίου Μηνά. Αναφέρεται Μον. Minas σε χάρτη του 1871/1916 και Αγ. Μηνάς στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου το 1884 και του Γ. Κοντογόνη το 1910 και Μονή Αγίου Μηνά από τον Τρ. Ευαγγελίδη το 1913. Προσαρτήθηκε, μαζί με τα Τοπόλια, στην Κοινότητα Λεπτοκαρυάς το 1918 (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Δεν αναφέρεται στις απογραφές πληθυσμού (διεγράφη με Υ.Α. το 1928 ως ακατοίκητος).

Άγιος Σπυριδών : Οικισμός στα βόρεια του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, δίπλα στη Βροντού σε μέσο υψόμ. 70μ. Παλαιότερες (1913-1958) ονομασίες **Καλύβια Κουντουριώτισσας** και Καλύβια Κονταριωτίσσης ή Κουντουριωτίσσης. Άγιος Σπυριδών και Κοινότητα Αγίου Σπυριδώνος της Επαρχίας Πιερίας το 1958 (Φ.Ε.Κ. 84Α/1958). Στις απογραφές του 1961 είχε 1.060 κατ., του 1971 είχε 1.137 κατ., του 1981 είχε 1.180 κατ., του 1991 είχε 1.337 κατ. και του 2001, ως Δ.Δ. του Δήμου Δίου (έδρα Κονταριώτισσα - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 1.558 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 1.490 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Αγίου Σπυριδώνος της Δημοτικής Ενότητας Δίου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Αδριανός : Παλιός οικισμός στα βόρεια του Ολύμπου και εκτός των ορίων του. Αναφέρεται Αδριανός στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884, Ανδριανός στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και Αδριανός στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934. Στην απογραφή του 1913, ως Ανδριανός, χωριό της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, εμφανίζεται χωρίς κατοίκους. Προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Ζιαζιάκου (μετέπειτα Λόφου) το 1918 (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στις απογραφές του 1920 είχε 6 κατ. και του 1928 είχε 14 κατ.

Άνω Σκοτίνα : Οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 730μ. Παλαιότερη (μέχρι το 1965) ονομασία Σκοτίνα (Φ.Ε.Κ. 243Α/1965). Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1970. Το 1971 η έδρα της Κοινότητας Σκοτίνης μεταφέρθηκε από τον οικισμό Άνω Σκοτίνα στον οικισμό Σκοτίνα (παλ. Σκοτινιώτικα) (Φ.Ε.Κ. 164Α/1971). Έχει χαρακτηριστεί, ως **Παλαιά Σκοτίνα**, παραδοσιακός οικισμός (Φ.Ε.Κ. 167Δ/1986). Στις απογραφές του 1971, του 1981 και του 1991 δεν εμφανίζεται. Στις απογραφές του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Σκοτίνης του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου (έδρα Λεπτοκαρυά - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), εμφανίζεται χωρίς πληθυσμό, όπως και στην απογραφή του 2011. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Σκοτίνης της Δημοτικής Ενότητας Ανατολικού Ολύμπου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον).

Βροντού : Νέος οικισμός (από το 1951) στα βόρεια του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 130μ., στη θέση που βρισκόντουσαν τα Καλύβια Βροντούς, σύμφωνα με το χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Έχει αναφερθεί ανεπίσημα και ως «Νέα Βροντού», για διάκριση από την «Παλαιά Βροντού» (Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982) που καταστράφηκε κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου και ήταν κτισμένη πιο ψηλά (μέσο υψόμ. 320μ.) και στα ΝΔ του σημερινού οικισμού.

Κοινότητα Βροντούς της Επαρχίας Πιερίας του νέου Νομού Πιερίας το 1949 (Φ.Ε.Κ. 105Α/1949). Αναφέρεται στο χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1963. Στις απογραφές του 1951 είχε 883 κατ., του 1961 είχε 1.195 κατ.,

του 1971 είχε 1.493 κατ., του 1981 είχε 1.541 κατ., του 1991 είχε 1.800 κατ. και του 2001, ως Δ.Δ. του Δήμου Δίου (έδρα Κονταριώτισσα - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 2.081 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 1.915 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στη Δημοτική Κοινότητα Βροντούς της Δημοτικής Ενότητας Δίου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Βροντού (Παλαιά) : Βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 320μ. από τις αρχές του 18ου αι. Αναφέρεται Vrondoussa στο χάρτη του L. Heuzeu το 1860, Bronodus από τον H. Barth το 1864, Βροντοί στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884, Βροντούσα στο χάρτη του Υπουργείου Στρατιωτικών το 1884 και Βροντού στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910, στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934, στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως το 1946 και στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη βροντή (αρχ. βρομή) που δημιουργούσαν οι πέτρες του ορμητικού ρέματος (Παπά ή Αγίας Τριάδας και παλ. Βρόντας) ή κατά μία άλλη εκδοχή από τη σλαβική λέξη brod, που έχει ίδιο νόημα, αλλά δηλώνει και το πέρασμα. Στην απογραφή του 1913, ως χωριό Βροντός της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 490 κατ. Προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Κουντουριωτίσσης το 1918 (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στην απογραφή του 1920 είχε 522 κατ. Κοινότητα Βροντούς της Επαρχίας Πιερίας του Νομού Θεσσαλονίκης το 1927 (Φ.Ε.Κ. 296Α/1927). Στις απογραφές του 1928 είχε 639 κατ. και του 1940 είχε 964 κατ. Καταστράφηκε κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου. Αναφέρεται ως Ερ(είπια) Παλαιάς Βροντούς στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. το 1970 και το 1982.

Δίον (αρχ.) : Αρχαία μακεδονική πόλη στα Β-ΒΑ του Ολύμπου, σε υψόμ. 0-20μ., που υπήρξε πρωτεύουσα - λιμάνι της αρχαίας Πιερίας και ήκμασε για πάνω από 1.000 χρόνια (5ος π.Χ. αι. - 5ος μ.Χ. αι.). Ο Στέφανος ο Βυζάντιος (6ος αι.) στα «Εθνικά» του γράφει : πόλις εστι και Μακεδονίας, ένθα τον Ολυμπικόν αγώνα ετέλουν. Κατά τον λεξικογράφο Ησύχιο (5ος αι.) Δίον σημαίνει το θεϊόν, αλλά και το εκ Διός γενόμενον αγαθόν. Το Δίον, στη σύγχρονη εποχή, πρωτοαναφέρεται στη χαλκογραφία «Graecia Sorphiani» του Abr. Ortelius το 1579+ και την ακριβή του θέση πρωτοκαθόρισε ο W. Leake το 1806 (1835) και επιβεβαίωσε ο L. Heuzeu το 1855 (1860).

Δίον (νέο) : Βρίσκεται στα Β-ΒΑ του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 20μ. Το 1918 συστάθηκε η Κοινότητα Δίου της Υποδιοικήσεως Κατερίνης (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918) με οικισμούς την Καρύτσα (έδρα της Κοινότητας), τη Μαλαθριά και τα Καλύβια Μαλαθριάς (Αγία Παρασκευή). Ως οικισμός Δίον αναφέρεται το 1962 όταν μετονομάστηκε έτσι η Μαλαθριά (Φ.Ε.Κ. 9Α/1962), καθώς και το 1963 στο χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε. Στις απογραφές του 1971, ως έδρα της Κοινότητας Δίου (Μαλαθριάς) της Επαρχίας Πιερίας του Νομού Πιερίας, είχε 1.020 κατ., του 1981 είχε 1.080 κατ. και του 1991 είχε 1.149 κατ. Δήμος Δίου το 1992 (Φ.Ε.Κ. 143Α/1992). Στην απογραφή του 2001, ως Δ.Δ. του Δήμου Δίου (έδρα Κονταριώτισσα - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 1.336 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 1.147 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Δίου της Δημοτικής Ενότητας Δίου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον & ιστορική έδρα το Δίον) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Ζιάζιακον ή Ζιάζικον : Παλιός οικισμός στα βόρεια του Ολύμπου και εκτός των ορίων του. Η ίδρυσή του πιθανολογείται το 16ο αι. Αναφέρεται Ζιάσικο(ς) σε πρόθεση (χειρόγραφο Νο 84) της Μονής Σπαρμού των αρχών του 17ου αι. Αναφέρεται ως Ζηάσικος και Ζιάσακος σε κώδικες της Μονής Σπαρμού (1709-1710), ως Καλ(ύβια) Ζιάσακο στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884 και Ζιάζιακον στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910. Στην απογραφή του 1913, ως Ζιάζικον, χωριό της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 637 κατ. Κοινότητα Ζιαζιάκου το 1918 (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στην απογραφή του 1920 είχε 722 κατ. Μετονομάστηκε **Λόφος** και Κοινότητα Λόφου το 1926 (Φ.Ε.Κ. 346Α/1926).

Καλύβια Βαρικού : Μικρός οικισμός στα Β-ΒΑ του Χελοπόταμου και της γέφυρας Παπά, στα ανατολικά του Δίου και του παλιού σιδηροδρομικού σταθμού του, δίπλα στη θάλασσα στη θέση Σκάλα Στόλου (εκτός των ορίων του Ολύμπου). Αναφέρονται Καλίβια Βάρκα σε χάρτη του 1871/1916, Καλύβια Βάρκα στο χάρτη της Χ.Υ.Σ. το 1924, Καλύβια Λιτοχώρου στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934 και Καλύβια Βαρικού στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948 και στο χάρτη της το 1963, καθώς και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1983. Στις απογραφές του 1940, ως οικισμός της Κοινότητας Λιτοχώρου, είχε 9 κατ., του 1951 είχε 40 κατ., του 1961 είχε 55 κατ., του 1971, ως οικισμός του Δήμου Λιτοχώρου, είχε 7 κατ., του 1981 είχε 4 κατ., του 1991 είχε 16 κατ. και του 2001 είχε 38 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 42 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στη Δημοτική Κοινότητα Λιτοχώρου της Δημοτικής Ενότητας Λιτοχώρου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον).

Καλύβια Βροντούς : Ονομασία που αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 για οικισμό (δεν αναφέρεται στις απογραφές πληθυσμού) που βρισκόταν στη θέση της «Νέας» (1951) Βροντούς.

Καλύβια Δρανίτσας : Μικρός οικισμός (μάλλον εποχικός) που αναφέρεται μόνο στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. το 1934 και το 1945, στα ΒΑ του παλιού σιδηροδρομικού σταθμού του Δίου και των Καλυβίων Βαρικού και δίπλα στο Μετόχι της Μονής Αγ. Διονυσίου. Σε χάρτη του 1871/1916 αναφέρεται οικισμός Καλίβια Ζρανίστας δυτικά της Κατερίνης, όπως και στους χάρτες του Γ. Κοντογόνη το 1910 και της Χ.Υ.Σ. το 1924 ως Καλύβια Δράνιστας.

Καλύβια Δριμήτσα : Στις απογραφές του 1920, ως χωριό της Κοινότητας Κουντουριωτίσσης, είχε 183 κατ. και του 1928 είχε 192 κατ. Από μαρτυρίες παλιών κατοίκων (δεν σημειώνεται στους χάρτες) ήταν οικισμός Σαρακατσάνων και βρισκόταν κοντά στα Καλύβια Κουντουριωτίσσης.

Καλύβια Κουντουριωτίσσης : Η παλαιότερη (1913-1958) ονομασία του οικισμού Άγιος Σπυριδών (εκτός των ορίων του Ολύμπου). Αναφέρονται στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934. Πιθανώς τα Καλύβια Φτέρης που αναφέρονται στους χάρτες του 1871/1916 & 1884.

Στις απογραφές του 1913, ως Καλύβια Κουντουριωτίσσης, χωριό της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 359 κατ., του 1920, ως Καλύβια Κουντουριωτίσσης και χωριό της Κοινότητας Κουντουριωτίσσης, είχε 310 κατ., του 1928 είχε 332 κατ., του 1940, ως Καλύβια Κονταριωτίσσης, είχε 588 κατ. και του 1951 είχε 752 κατ. Αναφέρονται Καλύβια Κονταριωτίσσης στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948. Αναγνωρίστηκε ως Κοινότητα Καλυβίων Κουντουριωτίσσης του Νομού Πιερίας το 1953 (Φ.Ε.Κ. 2Α/1953 & 62Α/1953). Μετονομάστηκε **Άγιος Σπυριδών** και Κοινότητα Αγίου Σπυριδωνος το 1958 (Φ.Ε.Κ. 84Α/1958).

Καλύβια Λιτοχώρου : Ονομασία που αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 για τα Καλύβια Βαρικού.

Καλύβια Μαλαθριάς : Αναφέρονται οι ονομασίες Kalynes de Malathria από τον L. Heuzey το 1860 στην περιοχή της Μαλαθριάς (Δίου) και Καλύβια Μαλαθριάς από τον Ν. Σχινά το 1886. Βρισκόταν στα δυτικά της Μαλαθριάς, όπου παλιά Μονή Αγίας Παρασκευής. Εκτός των ορίων του Ολύμπου. Στην απογραφή του 1913, ως χωριό της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 249 κατ. Το 1918 ήταν ένας από τους οικισμούς (Καρύτσα, Μαλαθριά, Καλύβια Μαλαθριάς) της Κοινότητας Δίου (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στις απογραφές του 1920, ως χωριό Καλύβια Μαλαθριάς (Αγία Παρασκευή) της Κοινότητας Δίου, είχε 147 κατ. και του 1928 είχε 215 κατ. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 αναφέρεται Συν(οικισμός) Μαλαθριάς και στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως το 1946 αναφέρεται οικισμός Καλύβια Μαλαθριάς. Στην απογραφή του 1940 δεν αναφέρεται. Σε κείμενο του 1938 οι καλύβες των βοσκών στη θέση Κορομηλιά αναφέρονταν ως Καλύβια Μαλαθριάς.

Καλύβια Πέτρας : Εμφανίζεται στην απογραφή του 1913 με 15 κατ., ως χωριό της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης. Πιθανώς στη θέση Μετόχι Λόκοβη (Mth. Lokoni) που αναφέρεται σε χάρτη του 1871/1916 στα ΝΑ της Μονής Πέτρας και του χωριού Λόκοβη που εμφανίζεται από την απογραφή του 1940.

Καλύβια Ποιμένων : Ονομασία Καλύβια Ποιμένων (Kalivia Pimeni) που αναφέρεται σε χάρτη του 1871/1916 και στο χάρτη του Υπουργείου Στρατιωτικών το 1884 για τον παλιό εποχικό οικισμό Αγία Παρασκευή που βρισκόταν στα ΒΔ του Λιτοχώρου και στα βόρεια της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου.

Καλύβια Ποριώτικα : Παλιός μικρός εποχικός παραλιακός οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, στην περιοχή που αναφέρεται στους παλιούς χάρτες ως Ιχθυοτροφείον (Βιβάρι) και από το 1981 βρίσκεται ο οικισμός Νέοι Πόροι. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1970. Δεν αναφέρεται στις απογραφές πληθυσμού.

Καλύβια Σαρακατσαναίων : Ονομασία Αγία Παρασκευή (Καλύβια Σαρακατσαναίων) που αναφέρεται στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 για τον παλιό εποχικό οικισμό Αγία Παρασκευή που βρισκόταν στα ΒΔ του Λιτοχώρου και στα βόρεια της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου. Πιθανώς τα αναφερόμενα Kallidia του E. Clarke (1816), όπου υπήρχε χάνι και αρχαία πηγή.

Καλύβια Σκοτίνας : Παλιός μικρός εποχικός οικισμός στα ΝΔ της Σκάλας Σκοτίνας - Παραλία Σκοτίνης, στην τοποθεσία που αναφέρεται Πεδινά στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1983. Αναφέρονται Kalivia Skotinas σε χάρτη του 1871/1916, Καλύβια Σκοτίνας στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884, Καλύβια Σκοτίνας στους χάρτες του Γ. Κοντογόνη το 1910 και της Χ.Υ.Σ. το 1924 και **Καλύβια Σκοτινώτικα** από τον Επίσκοπο Κίτρους Παρθένιο το 1918. Δεν αναφέρεται στις απογραφές πληθυσμού.

Καλύβια Φτέρης & Καλύβια Φτεριώτικα : Παλιές ονομασίες (19ος αι.) οικισμών της περιοχής. Αναφέρονται (ασαφής η θέση τους) τα Καλύβια Φτέρης (Kalivia Fteri) στα ΒΔ της Καρίτσας & στα ΝΔ της Κονταριωτίσσης σε χάρτη του 1871/1916 και στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884 και τα Καλύβια Φτεριώτικα στο χάρτη του Υπουργείου Στρατιωτικών το 1884 Σημείωση: Ως Phteri ανέφερε την Καρίτσα ο L. Heuzey το 1860 και ως Φτέρη ο Ν. Σχινάς το 1886. Ως Φτέρη εμφανίζεται από την απογραφή του 1928 και ένα χωριό της Κοινότητας Μηλιάς.

Καρίτσα (παλ. Καρύτσα) : Οικισμός στα Β-ΒΑ του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 20μ. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τις καρυδιές που είχε. Αναφέρεται Karitza ή Phteri από τον L. Heuzey το 1860, Karitza σε χάρτη του 1871/1916, Καρίτσα στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884, Καρύτσα στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934 και Καρίτσα στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948 και στο χάρτη της το 1963. Στην απογραφή του 1913, ως χωριό Καρύτσα της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 829 κατ. Το 1918 ήταν η έδρα και ένας από τους οικισμούς (Καρύτσα, Μαλαθριά, Καλύβια Μαλαθριάς) της Κοινότητας Δίου (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στις απογραφές του 1920 είχε 775 κατ. και του 1928 είχε 997 κατ. Στις απογραφές του 1940, ως Καρίτσα της Κοινότητας Δίου, είχε 1.019 κατ., του 1951 είχε 1.309 κατ. και του 1961 είχε 1.598 κατ. Το 1962 η Κοινότητα Δίου μετονομάστηκε Κοινότητα Καρίτσας της Επαρχίας Πιερίας του Νομού Πιερίας (Φ.Ε.Κ. 9Α/1962). Στις απογραφές του 1971, ως έδρα της Κοινότητας Καρίτσας, είχε 1.751 κατ., του 1981 είχε 1.983 κατ., του 1991 είχε 2.205 κατ. και του 2001, ως Δ.Δ. του Δήμου Δίου (έδρα Κονταριωτίσσης - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997) είχε 2.220 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 2.013 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στη Δημοτική Κοινότητα Καρίτσας της Δημοτικής Ενότητας Δίου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτοχώρων) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Καρυά : Η Κοινότητα Καρυάς της Επαρχίας Ελασσόνας του Νομού Λαρίσης το διάστημα από 24-3-1943 έως 14-1-1944 υπαγόταν στην Επαρχία Πιερίας του Νομού Θεσσαλονίκης (Φ.Ε.Κ. 65Α/1943 & Φ.Ε.Κ. 5Α/1944).

Καρύτσα : Παλαιότερη γραφή/ονομασία (1913-1940) του οικισμού Καρίτσα.

Κατερίνη : Βρίσκεται στα ανατολικά των Πιερίων Ορέων, σε μέσο υψόμ. 35μ. Η ίδρυσή της πιθανολογείται το 16ο αι. Αναφέρεται Katerina από τον W. Leake το 1835, Ekaterini (Αικατερίνη) από τον L. Heuzey το 1860, Katerini σε χάρτη του 1871/1916 και Κατερίνα στο χάρτη του Υπουργείου Στρατιωτικών το 1884 και στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910. Στην απογραφή του 1913, ως Κατερίνα και έδρα της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 7.393 κατ. Αναγνωρίστηκε ως Κοινότητα Κατερίνης της Υποδιοικήσεως Αικατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης το 1918 (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918) και ως Δήμος Κατερίνης της Επαρχίας Πιερίας το 1929 (Φ.Ε.Κ. 139Α/1929). Το 1927 η Επαρχία (τ. Υποδιοίκησις) Κατερίνης μετονομάζεται Επαρχία Πιερίας (Φ.Ε.Κ. 304Α/1927). Στην απογραφή του 1920, ως Κατερίνη, είχε 6.540 κατ. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 εμφανίζεται με 1.253 πρόσφυγες. Στις απογραφές του 1928 είχε 10.138 κατ. και του 1940 είχε 16.938 κατ. Έδρα του νέου Νομού Πιερίας το 1949 (Φ.Ε.Κ. 105Α/1949). Προέλευση της ονομασίας από την εκκλησία της Αγίας Αικατερίνης. Στην απογραφή του 2011 είχε 55.574 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στη Δημοτική Κοινότητα Κατερίνης της Δημοτικής Ενότητας Κατερίνης, του Δήμου Κατερίνης της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη) της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (έδρα Θεσσαλονίκη).

Κονταριώτισσα : Βρίσκεται στα βόρεια του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 60μ. Αναφέρεται στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. (1948). Παλαιότερη ονομασία Κουντουριώτισσα. Στις απογραφές του 1940, ως έδρα της Κοινότητας Κονταριωτίσσης της Επαρχίας Πιερίας, είχε 1.173 κατ., του 1951 είχε 1.301 κατ., του 1961 είχε 1.522 κατ., του 1971 είχε 1.372 κατ., του 1981 είχε 1.390 κατ. και του 1991 είχε 1.717 κατ. Η Κονταριώτισσα στην απογραφή του 2001 είχε 1.980 κατ. και αποτελούσε την έδρα του Δήμου Δίου στον οποίο υπάγονταν και τα Δημοτικά Διαμερίσματα Αγίου Σπυριδώνος, Βροντούς, Δίου (και Πλατανάκια), Καρίσης και Νέας Εφέσου (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997). Στην απογραφή του 2011 είχε 1.668 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Κονταριωτίσσης της Δημοτικής Ενότητας Δίου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Κουντουργιώτισσα ή Κουντουριώτισσα : Αναφέρεται Kondouriotissa στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, Κουντουριώτισσα σε χάρτη του 1884 και Κουντουριώτισσα στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου και του Υπουργείου Στρατιωτικών το 1884. Στην απογραφή του 1913, ως χωριό Κουντουργιώτισσα της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 388 κατ. Κοινότητα Κουντουριωτίσσης το 1918 στην οποία προσαρτήθηκαν οι οικισμοί Βροντού και Μονή Πέτρας (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στις απογραφές του 1920 είχε 447 κατ. και του 1928 είχε 888 κατ. Μετέπειτα αναφέρεται ως Κονταριώτισσα.

Λείβηθρα (αρχ.) : Αρχαία πόλη στη ΝΑ άκρη του Ολύμπου, μεταξύ των ρεμάτων Γρίβα και Ζιλιάνας, όπου και αρχαιολογικά ευρήματα σε μέσο υψόμ. 140μ. Ο Πausanias (ΙΧ,30,9) την αναφέρει Λίβηθρα (λιβάς = πηγή, ρυάκι). Σημαίνει τόπος που διαρρέεται από άφθονα νερά, εξ' ου και η ονομασία Κανάλια για την περιοχή που αναφέρεται και σε χάρτη του 1871/1916. Πρωτοαναφέρεται Libethra σε χάρτη του 1788 και Λίβηθρον στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934.

Λεπτοκαρυά : Βρίσκεται στα ΝΑ του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, στην παλιά θέση Σκάλα Καναλιών (Τρ. Ευαγγελίδης 1913) ή Σκάλα Λεπτοκαρυάς (Γ.Υ.Σ. 1934). Κοινότητα Λεπτοκαρυάς της Επαρχίας Πιερίας του νέου Νομού Πιερίας το 1949 (Φ.Ε.Κ. 105Α/1949). Το 1954 η έδρα της Κοινότητας Λεπτοκαρυάς (παλαιά) μεταφέρθηκε στο νέο οικισμό Λεπτοκαρυά (Φ.Ε.Κ. 2Α/1955). Στις απογραφές του 1961 είχε 2.275 κατ., του 1971 είχε 2.247 κατ., του 1981 είχε 2.874 κατ. και του 1991 είχε 3.366 κατ. Η Λεπτοκαρυά στην απογραφή του 2001 είχε 4.225 κατ. και αποτελούσε την έδρα του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου, στον οποίο υπάγονταν και τα Δημοτικά Διαμερίσματα Παντελεήμονος, Πλαταμώνος, Πόρων και Σκοτίνης (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997). Στην απογραφή του 2011 είχε 3.840 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στη Δημοτική Κοινότητα Λεπτοκαρυάς της Δημοτικής Ενότητας Ανατολικού Ολύμπου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Λεπτοκαρυά (Παλαιά) : Βρίσκεται στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 300μ. Η ίδρυσή της πιθανολογείται το 16ο-17ο αι. Πρωτοαναφέρεται Leftokarya από τον W. Leake το 1835 και τον L. Heuzey το 1860 και Λεπτοκαρυά στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου και του Υπουργείου Στρατιωτικών το 1884, σε όλους τους χάρτες της Χ.Υ.Σ. και της Γ.Υ.Σ. (1924-1947), καθώς και στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως το 1946 και στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948. Στην απογραφή του 1913, ως χωριό της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 1.075 κατ. Κοινότητα Λεπτοκαρυάς το 1918 στην οποία προσαρτήθηκαν οι συνοικισμοί Άγιος Μηνάς και Τοπόλια (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στις απογραφές του 1920 είχε 1.112 κατ., του 1928 είχε 1.244 κατ., του 1940 είχε 1.668 κατ. και του 1951 είχε 1.586 κατ. Κοινότητα Λεπτοκαρυάς της Επαρχίας Πιερίας του νέου Νομού Πιερίας το 1949 (Φ.Ε.Κ. 105Α/1949). Το 1954 η έδρα της Κοινότητας Λεπτοκαρυάς μεταφέρθηκε στη σημερινή θέση της δίπλα στη θάλασσα (Φ.Ε.Κ. 2Α/1955). Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983 αναφέρεται ως Ερ(είπια) Λεπτοκαρυάς.

Λιμήν Λιτοχώρου : Βρίσκεται στα ΒΑ του Λιτοχώρου στην παλιά θέση Άγιος Θεόδωρος - Σκάλα Λιτοχώρου (εκτός των ορίων του Ολύμπου). Στο χάρτη της Χ.Υ.Σ. το 1924 αναφέρεται ως Άγ. Θεόδωροι (Σκάλα Λιτοχώρου), στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934 αναφέρεται ως Σκάλα Λιτοχώρου και στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948, καθώς και στο χάρτη της το 1963 ως Λιμήν Λιτοχώρου. Στις απογραφές του 1940, ως οικισμός της Κοινότητας Λιτοχώρου, είχε 81 κατ., του 1951 είχε 43 κατ., του 1961 είχε 118 κατ., του 1971, ως οικισμός του Δήμου Λιτοχώρου, είχε 26 κατ., του 1981 είχε 12 κατ., του 1991 είχε 42 κατ., του 2001 είχε 38 κατ. και του 2011 είχε 196 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στη Δημοτική Κοινότητα Λιτοχώρου της Δημοτικής Ενότητας Λιτοχώρου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον).

Λιτόχωρο(ν) : Βρίσκεται στους ανατολικούς πρόποδες του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 310μ. Η ίδρυσή του πιθανολογείται το 15ο αι. Αναφέρεται σε χαλκογραφία του Ν. Visscher το 1682 ως Lisa ή Lito (δυσανάγνωστο), στο βίο του Αγίου Διονυσίου Ολύμπου (16ος αι.), στο Συναξάριο της Ακολουθίας του Αγίου Διονυσίου το 1728, 1816 και 1901 ως Λιτή {...Δαμασκηνού, Επισκόπου Λιτής και Ρενδίνης (δηλ. Λιτοχώρου και Ρητίνης Κίτρους)} και σε ένα χρυσόβουλο του 1730, καθώς και στη Χάρτα της Ελλάδος του Ρήγα Βελεστινλή το 1796-1797 ως Λιτόχωρο και λανθασμένα ως αρχ. Ηράκλεια (είναι ο Πλαταμώνας). Αναφέρεται Litokhorο από τους W. Leake το 1835 και L. Heuzey το 1860, Letokhorι από τον Η. Barth το 1864 και Litochorι στο χάρτη του Η. Kierpert το 1897. Έχει γραφτεί Λυτόχωρον το 1821 και το 1882, Λειτόχωρον το 1836, Λητόχωρον το 1878, Λιτοχώριον σε Πατριαρχικά έγγραφα και Συνοδικές πράξεις του 18ου αι., σε χάρτη του Υπουργείου Στρατιωτικών το 1884 και Λιτόχωρον το 1879 & 1887 (οι διαφορετικές και λανθασμένες γραφές τοπωνυμίων ήταν συνηθισμένο φαινόμενο το 19ο αι.). Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη λίθος-λίθος και τη νεότερη χωριό - έχει γραφτεί παλαιότερα και Λιθόχωρον (Γ. Σωτηριάδης - 1930). Αναφέρεται και άλλη πιθανή προέλευση της ονομασίας από τις σλαβικές λέξεις Ljuto selo = ορεινό δυσπρόσιτο χωριό (Χ. Συμεωνίδης - 1996 & 2010).

Στην απογραφή του 1913, ως πόλη της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 5.339 κατ. (2.734 άρρενες & 2.605 θήλειες). Κοινότητα το 1918 μαζί με το «συνοικισμό» Μονή Αγίου Διονυσίου (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στην απογραφή του 1920 είχε 4.187 κατ. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 εμφανίζεται με 35 πρόσφυγες. Το 1927 η Επαρχία (τ. Υποδιοίκησις) Κατερίνης μετονομάστηκε Επαρχία Πιερίας (Φ.Ε.Κ. 304Α/1927). Στις απογραφές του 1928 είχε 4.602 κατ. και του 1940 είχε 4.936 κατ. (2.117 άρρενες & 2.819 θήλειες). Κοινότητα Λιτοχώρου της Επαρχίας Πιερίας του νέου Νομού Πιερίας το 1949 (Φ.Ε.Κ. 105Α/1949) μαζί με τους οικισμούς Καλύβια Βαρικού, Λιμήν Λιτοχώρου και Μονή Αγίου Διονυσίου. Στις απογραφές του 1951 είχε 5.987 κατ. και του 1961 είχε 5.032 κατ. Δήμος Λιτοχώρου το 1964 (Φ.Ε.Κ. 185Α/1964). Στις απογραφές του 1971 είχε 5.561 κατ., του 1981 είχε 6.109 κατ. και του 1991 είχε 6.656 κατ. Στην απογραφή του 2001 είχε 6.697 κατ. και αποτελούσε την έδρα του Δήμου Λιτοχώρου (συνολικός πληθυσμός 6.697+314=7.011 κάτ.) (Φ.Ε.Κ. 244Α/1997). Στην απογραφή του 2011 είχε 6.942 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στη Δημοτική Κοινότητα Λιτοχώρου της Δημοτικής Ενότητας Λιτοχώρου (συνολικός πληθυσμός 7.504 κάτ.) του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον & ιστορική έδρα Δίων - συνολικός πληθυσμός 26.297 κάτ.) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Λόκοβη : Η παλιά ονομασία του οικισμού **Πέτρα** (Νέα). Αναφέρεται σε πρόθεση (χειρόγραφο Νο 84) της Μονής Σπαρμού των αρχών του 17ου αι. Αναφέρονται τα χωριά Λόκοβη ή Λόκοβι και Πέτρα σε κώδικες της Μονής Σπαρμού (1709-1710). Αναφέρονται οι ονομασίες Mth. Lokonί σε χάρτη του 1871/1916, Λόκοβη ερ.(είπια) στο χάρτη του Μ. Χρυσοχόου το 1884, Λόκοβα (ερ. χωρίου) στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910, Λόκοβα στους χάρτες της Χ.Υ.Σ. το 1924 και της Γ.Υ.Σ. το 1934 και το 1947 και Λόκοβη στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως το 1946 και στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη lokva = έλος (ίσως από το έλος Μπάρα στα νότια του οικισμού). Στην απογραφή του 1940, ως χωριό της Κοινότητας Βροντούς, είχε 105 κατ. Μετονομάστηκε Πέτρα το 1950 (Φ.Ε.Κ. 39Α/1950). Στην απογραφή του 1951, ως Πέτρα (Λόκοβη), είχε 749 κατ.

Λόφος : Βρίσκεται στα βόρεια του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 260μ. Παλαιότερη (1913-1926) ονομασία **Ζιάζιακον** ή Ζιάζικον. Το 1926 μετονομάστηκε Λόφος και Κοινότητα Λόφου της Υποδιοικήσεως Κατερίνης (Φ.Ε.Κ. 346Α/1926). Το 1927 η Επαρχία (τ. Υποδιοίκησις) Κατερίνης μετονομάστηκε Επαρχία Πιερίας (Φ.Ε.Κ. 304Α/1927). Αναφέρεται Λόφος (Ζιάζιακον) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934. Στις απογραφές του 1928 είχε 823 κατ., του 1940 είχε 891 κατ., του 1951, ως οικισμός και Κοινότητα της Επαρχίας Πιερίας του νέου Νομού Πιερίας (Φ.Ε.Κ. 105Α/1949), είχε 1.012 κατ., του 1961 είχε 1.319 κατ., του 1971 είχε 1.456 κατ., του 1981 είχε 1.568 κατ., του 1991 είχε 1.608 κατ. και του 2001 είχε, ως οικισμός του Δ.Δ. Λόφου του Δήμου Πέτρας (έδρα Μηλέα - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), 1.726 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 1.530 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Λόφου της Δημοτικής Ενότητας Πέτρας του Δήμου Κατερίνης (έδρα Κατερίνη) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Μαλαθριά : Οικισμός στα Β-ΒΑ του Ολύμπου και εκτός των ορίων του. Αναφέρεται Malathria από τον W. Leake το 1835 και από τον L. Heuzey το 1860 και Μαλαθριά στους χάρτες του Μ. Χρυσοχόου και του Υπουργείου Στρατιωτικών το 1884, στους χάρτες της Χ.Υ.Σ. το 1924 και της Γ.Υ.Σ. το 1934 και το 1947, καθώς και στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως το 1946 (ως Μαλαθριά) και στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948. Στην απογραφή

του 1913, ως χωριό της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 116 κατ. Το 1918 ήταν ένας από τους οικισμούς (Καρύτσα, Μαλαθριά, Καλύβια Μαλαθριάς) της Κοινότητας Δίου (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στις απογραφές του 1920 είχε 144 κατ., του 1928 είχε 231 κατ., του 1940 είχε 514 κατ. και του 1951 είχε 688 κατ. Κοινότητα Μαλαθριάς της Επαρχίας Πιερίας του Νομού Πιερίας το 1959 (Φ.Ε.Κ. 48Α/1959). Στην απογραφή του 1961 είχε 910 κατ. Το 1961-62 μετονομάστηκε Δίον (Φ.Ε.Κ. 9Α/1962). Η ίδρυσή του πιθανολογείται το 14ο-15ο αι. Αναφέρεται στο βίο του Αγίου Διονυσίου Ολύμπου (16ος αι.). Πήρε την ονομασία από το αρωματικό φυτό μάλαθρο (αρχ. ονομ. μάραθρον).

Μετόχι Αγίου Διονυσίου : Μικρός «οικισμός» που αναφέρεται από τον Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιο το 1917, καθώς και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934, 1945, 1983 στα ΒΑ του παλιού σιδηροδρομικού σταθμού του Δίου και των Καλυβίων Βαρικού (Λιτοχώρου), δίπλα στη θάλασσα.

Μετόχι Λόκοβη : Αναφέρεται η ονομασία Mth. Lokonί σε χάρτη του 1871/1916 στα ΝΑ της Μονής Πέτρας (Λόκοβης). Πιθανώς στη θέση του χωριού Καλύβια Πέτρας που αναφέρεται στην απογραφή του 1913 και του χωριού Λόκοβη που αναφέρεται από την απογραφή του 1940.

Μονή Αγίου Διονυσίου : Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 820μ. Αναφέρεται M(onaste)re d Hs Dionysios από τον L. Heuzey το 1860, Mon. Aj. Zionisios σε χάρτη του 1871/1916 και Μον. Αγίου Διονυσίου ή Μονή Αγ. Διονυσίου σε όλους τους χάρτες. Στην απογραφή του 1913, ως χωριό της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 15 κατ. Προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Λιτοχώρου το 1918 (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στις απογραφές του 1920 είχε 13 κατ., του 1928 είχε 27 κατ. και του 1940 είχε 6 κατ. Το 1943 (16/4 & 29/4) καταστράφηκε ολοσχερώς από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής.

Μονή Αγίου Διονυσίου (Νέα) : Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 400μ., στα ΒΔ του Λιτοχώρου και στη θέση που βρισκόταν το παλιό Μετόχι της που καταστράφηκε στις 16 Απριλίου 1943 από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής. Στις απογραφές του 1951, ως οικισμός της Κοινότητας Λιτοχώρου, είχε 4 κατ., του 1961 είχε 5 κατ., του 1971, ως οικισμός του Δήμου Λιτοχώρου, είχε 15 κατ., του 1981 είχε 3 κατ., του 1991 είχε 16 κατ., του 2001 είχε 26 κατ. και του 2011 είχε 25 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στη Δημοτική Κοινότητα Λιτοχώρου της Δημοτικής Ενότητας Λιτοχώρου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον).

Μονή Πέτρας : Βρισκόταν στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, σε υψόμ. 400μ. Αναφέρεται M(onaste)re de Petra από τον L. Heuzey το 1860, Μ. Πέτρας στο χάρτη του Μ. Χρυσοχόου το 1884, Petra Monast. στο χάρτη του Η. Κίερπερτ το 1897, Mon. Petras σε χάρτη του 1871/1916 και Μον. Πέτρας στο χάρτη του Γ. Κοντογόννη το 1910. Προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Κουντουριωτίσσης της Υποδιοικήσεως Αικατερίνης το 1918 (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στις απογραφές του 1920 είχε 58 κατ. και του 1928 είχε 102 κατ. Το 1929 μετατράπηκε σε σανατόριο (Φ.Ε.Κ. 65Α/1929). Στην απογραφή του 1940 αναφέρεται ως Σανατώριον Ιεράς Μονής Πέτρας Ολύμπου στην Κοινότητα Βροντούς.

Νέα Έφεσος : Βρίσκεται στα βόρεια του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 60μ. Παλαιότερες ονομασίες **Σπή ή Σπί** (1913-1926) και **Στουπί** ή Στουπίον (1926-1953). Αναφέρεται στο χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1963. Νέα Έφεσος και Κοινότητα Νέας Εφέσου της Επαρχίας Πιερίας του Νομού Πιερίας το 1953 (Φ.Ε.Κ. 10Α/1953). Στην απογραφή του 1961, ως Νέα Έφεσος (Στουπίον) είχε 1.503 κατ. Στις απογραφές του 1971 είχε 1.273 κατ., του 1981 είχε 1.497, του 1991 είχε 1.516 κατ. και του 2001, ως Δ.Δ. του Δήμου Δίου (έδρα Κονταριώτισσα - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 1.859 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 1.560 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Νέας Εφέσου, της Δημοτικής Ενότητας Δίου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Νέα Κατερίνη : Στην απογραφή του 1928, ως οικισμός της Κοινότητας Δίου, είχε 69 κατ. Από μαρτυρίες παλιών κατοίκων ήταν οικισμός Βλάχων και βρισκόταν στα ανατολικά του Δίου και κοντά στο εκκλησάκι του Αγίου Δημητρίου (δεν σημειώνεται στους χάρτες).

Νέοι Πόροι : Παραλιακός οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου. Στις απογραφές του 1981, ως οικισμός της Κοινότητας Πόρων της Επαρχίας Πιερίας, είχε 273 κατ., του 1991, ως έδρα της Κοινότητας Πόρων (Φ.Ε.Κ. 211Α/1988) είχε 631 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Πόρων του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου (έδρα Λεπποκαρυά - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 691 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 760 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Πόρων της Δημοτικής Ενότητας Ανατολικού Ολύμπου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον).

Νέος Παντελεήμων : Οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 120μ., στα Ν-ΝΔ του Κάστρου του Πλαταμώνα. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1983. Στις απογραφές του 1971, ως οικισμός της Κοινότητας Παντελεήμονος (Πλαταμώνος) της Επαρχίας Πιερίας, είχε 544 κατ., του 1981, ως οικισμός της Κοινότητας Παντελεήμονος, είχε 848 κατ., του 1991 είχε 890 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Παντελεήμονος του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου (έδρα Λεπποκαρυά - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 861 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 803 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Παντελεήμονος της Δημοτικής Ενότητας Ανατολικού Ολύμπου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον).

Παλαιά Βροντού : Βλ. Βροντού (Παλαιά).

Παλαιά Λεπτοκαρυά : Βλ. Λεπτοκαρυά (Παλαιά).

Παλαιά Σκοτίνα : Βλ. Άνω Σκοτίνα και Σκοτίνα.

Παλαιο-Μαλαθριά : Ονομασία, Paleo-Malathria, που αναφέρεται από τους F. de Beaujour το 1829 και L. Heuzey το 1860 για την περιοχή που βρισκόταν το αρχαίο Δίον.

Παληοκάλυβα : Ονομασία που αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 ως τοποθεσία στην περιοχή του παλιού οικισμού της Αγίας Παρασκευής και ως ρέμα Παλιοκάλυβα στα νότια του Δίου.

Παλιοχώρι : Ονομασία που αναφέρεται σε διάφορα κείμενα και διηγήσεις για τον παλιό εποχικό οικισμό Αγία Παρασκευή που βρισκόταν στα ΒΔ του Λιτοχώρου.

Παντελεήμων : Οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 450μ. Η ίδρυσή του πιθανολογείται το 16ο αι. Αναφέρεται Pandeileimon από τον L. Heuzey το 1860, Pandeileimon σε χάρτη του 1871/1916, Παντελεήμων στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου το 1884 και του Γ. Κοντογόνη το 1910, Παντελεήμονον από τον Επίσκοπο Κίτρους Παρθένιο το 1918 και Παντελεήμων στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως το 1946, στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948 και στο χάρτη της το 1963, καθώς και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1970. Στην απογραφή του 1913, ως χωριό της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 910 κατ. Το 1918 ορίζεται έδρα της νέας Κοινότητας Πλαταμώνος της Υποδιοικήσεως Αικατερίνης (από το 1927 Επαρχίας Πιερίας - Φ.Ε.Κ. 304Α/1927), στην οποία υπήχθησαν και οι συνοικισμοί Πούρλια και Σκοτίνα (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στην απογραφή του 1920 είχε 849 κατ. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 εμφανίζεται με 2 πρόσφυγες. Στις απογραφές του 1928 είχε 919 κατ., του 1940 είχε 1.158 κατ., του 1951 είχε 997 κατ. και του 1961 είχε 929 κατ. Το 1961 η Κοινότητα Πλαταμώνος μετονομάστηκε Κοινότητα Παντελεήμονος (Φ.Ε.Κ. 213Α/1961). Στις απογραφές του 1971, ως οικισμός της Κοινότητας Παντελεήμονος (Πλαταμώνος) είχε 77 κατ., του 1981 είχε 4 κατ., του 1991 είχε 86 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Παντελεήμονος του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου (έδρα Λεπτοκαρυά - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 34 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 11 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Παντελεήμονος της Δημοτικής Ενότητας Ανατολικού Ολύμπου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη). Έχει χαρακτηριστεί, ως Παντελεήμων και ως **Παλιός Παντελεήμων**, παραδοσιακός οικισμός (Φ.Ε.Κ. 594Δ/1978 & 1039Β/2000 & 220Β/2001).

Παραλία Παντελεήμονος : Παραλιακός οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, στα ΒΔ του Κάστρου του Πλαταμώνα. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1983. Στις απογραφές του 1971, ως οικισμός της Κοινότητας Παντελεήμονος (Πλαταμώνος), είχε 36 κατ., του 1981, ως οικισμός της Κοινότητας Παντελεήμονος της Επαρχίας Πιερίας, είχε 96 κατ., του 1991 είχε 128 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Παντελεήμονος του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου (έδρα Λεπτοκαρυά - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 292 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 88 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Παντελεήμονος της Δημοτικής Ενότητας Ανατολικού Ολύμπου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον).

Παραλία Σκοτίνης : Παραλιακός οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, στη θέση που παλαιότερα (μέχρι το 1947) αναφερόταν ως **Σκάλα Σκοτίνας**. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983. Στις απογραφές του 1971, ως οικισμός της Κοινότητας Σκοτίνης της Επαρχίας Πιερίας, είχε 47 κατ., του 1981 είχε 103 κατ., του 1991 είχε 108 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Σκοτίνης του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου (έδρα Λεπτοκαρυά - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 67 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 64 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Σκοτίνης της Δημοτικής Ενότητας Ανατολικού Ολύμπου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον).

Πέτρα (αρχ.) : Αρχαία μακεδονική πόλη στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, πλησίον του σημερινού ομώνυμου οικισμού. Έχουν βρεθεί τάφοι του 11ου π.Χ. αι. και ερείπια αρχαίων τειχών. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη πέτρα ή πέτρη ή πέτρος = βράχος, κρημνός.

Πέτρα (βυζ.-μεταβυζ.) : Αναφέρεται περιοχή και οικισμός Πέτρα το 10ο & 13ο & 14ο αι. Αναφέρονται τα χωριά Λόκοβη ή Λόκοβι και Πέτρα σε κώδικες της Μονής Σπαρμού (1709-1710). Ο οικισμός Πέτρα που αναφέρεται στους κώδικες πιθανολογείται ότι ερήμωσε αρχές του 19ου αι. (1805-1813). Αναφέρεται οικισμός Πέτρα σε χάρτη του 1810, αλλά σε τελείως λάθος θέση. Αναφέρεται οικισμός Petra στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, βόρεια της ομώνυμης Μονής προς τα Στενά της Πέτρας (μάλλον η αρχαία Πέτρα).

Πέτρα (Νέα) : Οικισμός στα ΒΔ του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 530μ. Παλαιότερη (1940-1950) ονομασία **Λόκοβη** (Φ.Ε.Κ. 39Α/1950). Αναφέρεται στους χάρτες της Ε.Σ.Υ.Ε. (1963) και της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Στις απογραφές του 1951, ως Πέτρα ή Λόκοβη της Κοινότητας Βροντούς της Επαρχίας Πιερίας, είχε 749 κατ., του 1961 είχε 190 κατ. και του 1971 είχε 149 κατ. Το 1972 προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Φωτεινών της Επαρχίας Πιερίας του Νομού Πιερίας (Φ.Ε.Κ. 76Α/1972). Στις απογραφές του 1981 είχε 80 κατ., του 1991 είχε 78 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Φωτεινών του Δήμου Πέτρας (έδρα Μηλέα - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 120 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 37 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Φωτεινών της Δημοτικής Ενότητας Πέτρας του Δήμου Κατερίνης (έδρα Κατερίνη).

Πηγή Αρτέμιδος : Οικισμός της Κοινότητας Πλαταμώνος της Επαρχίας Πιερίας, με πληθυσμό 29 κατ. το 1981

Πίμπλεια (αρχ.) : Αρχαία πόλη στους ανατολικούς πρόποδες του Ολύμπου που δεν έχει εντοπιστεί ακόμη. Πιθανώς στη θέση του Λιτοχώρου στα Β-ΒΔ προς παλιά Αγία Παρασκευή, ή νοτιότερα προς Άγιο Μηνά και Τοπόλια. Πρωτοαναφέρεται Pimlee σε χάρτη το 1788.

Πλάκα : Βρίσκεται στα Α-ΝΑ του Λιτοχώρου, δίπλα στη θάλασσα, και εκτός των ορίων του Ολύμπου. Αναφέρεται Σκάλα Λιτοχώρου σε χάρτη του 1871/1916 (Skala Litochoy), στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και στο χάρτη της Χ.Υ.Σ. το 1924. Αναφέρεται Πλάκα από τον Ν. Σχινά το 1886, καθώς και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1983, αλλά πάνω (δυτικά) από την Εθνική Οδό για Κατερίνη - Θεσσαλονίκη. Στις απογραφές του 1971, ως οικισμός του Δήμου Λιτοχώρου, είχε 47 κατ., του 1981 είχε 29 κατ., του 1991 είχε 134 κατ. και του 2001 είχε 212 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 299 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στη Δημοτική Κοινότητα Λιτοχώρου της Δημοτικής Ενότητας Λιτοχώρου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον).

Πλαταμών (Κάστρο Πλαταμώννα) : Παλιός οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου. Είναι το αρχαίο Ηράκλειον και ο βυζαντινός Πλαταμών. Η ίδρυσή του πιθανολογείται το 12ο αι. στο ομώνυμο κάστρο, σε υψόμ. 100μ., που αναφέρεται Ενετ. Φρούριον στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934 και Φρούριον στο χάρτη της το 1983. Ο οικισμός ερήμωσε στα μέσα του 19ου αι. λόγω χολέρας. Αναφέρεται Platamona σε χαλκογραφία του Α. Ortelius (1579+), σε χάρτη του Lapie το 1828 και στο χάρτη του Η. Kierpert το 1897, Platamona (Heracleion) από τον L. Heuzey το 1860 και Iraklion (Platamon) σε χάρτη του 1871/1916, Πλαταμών στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910, Ηράκλειον στο χάρτη της Χ.Υ.Σ. το 1924 και Ηράκλειον (Πλαταμών) ως αρχαία ονομασία στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. το 1934 και το 1983.

Πλαταμών : Παραλιακός οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου. Παλαιότερες ονομασίες Σιδηροδρομικός Σταθμός Πλαταμώνος (1920), Σιδηροδρομικός Σταθμός (1940) και Σταθμός (1961) που μετονομάστηκε Πλαταμών και Κοινότητα Πλαταμώνος της Επαρχίας και Νομού Πιερίας (Φ.Ε.Κ. 213Α/1961). Στην απογραφή του 1971 είχε 1.368 κατ., του 1981 είχε 1.539 κατ., του 1991 είχε 1.586 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Πλαταμώνος του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου (έδρα Λεπτοκαρυά - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 2.197 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 2.226 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στη Δημοτική Κοινότητα Πλαταμώνος της Δημοτικής Ενότητας Ανατολικού Ολύμπου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Πλατανάκια : Οικισμός στα Β-ΒΑ του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 15μ. Αναφέρεται στο χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1963. Στις απογραφές του 1961, ως οικισμός της Κοινότητας Μαλαθριάς, είχε 184 κατ., του 1971, ως οικισμός της Κοινότητας Δίου ή Μαλαθριάς, είχε 131 κατ., του 1981 είχε 156 κατ., του 1991 είχε 151 κατ., του 2001 είχε 218 κατ. και του 2011 είχε 294 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στην Τοπική Κοινότητα Δίου της Δημοτικής Ενότητας Δίου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Πόροι : Οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 520μ. Αναφέρεται ως Πόροι (Πούρλια) στο χάρτη του Υφπτ. Ανοικοδομήσεως το 1946 και ως Πόροι στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1947, στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948 και στο χάρτη της το 1963. Παλαιότερη (μέχρι το 1926) ονομασία **Πούρλια** και Κοινότητα Πούρλιας (Φ.Ε.Κ. 157Α/1924). Νεότερη ονομασία Πόροι και Κοινότητα Πόρων της Υποδιοικήσεως Κατερίνης (Φ.Ε.Κ. 346Α/1926) και από το 1927 της Επαρχίας Πιερίας (Φ.Ε.Κ. 304Α/1927). Στις απογραφές του 1928 είχε 410 κατ., του 1940 είχε 601 κατ., του 1951 είχε 441 κατ., του 1961 είχε 533 κατ., του 1971 είχε 295 κατ. και του 1981 είχε 94 κατ. Το 1988 ως έδρα της Κοινότητας Πόρων ορίζεται ο οικισμός Νέοι Πόροι (Φ.Ε.Κ. 211Α/1988). Στις απογραφές του 1991 είχε 53 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Πόρων του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου (έδρα Λεπτοκαρυά - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 21 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 22 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010 & 955Β/2014) στην Τοπική Κοινότητα Πόρων της Δημοτικής Ενότητας Ανατολικού Ολύμπου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη). Έχει χαρακτηριστεί, ως **Παλαιοί Πόροι**, παραδοσιακός οικισμός (Φ.Ε.Κ. 167Δ/1986).

Πούρλια : Οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 520μ. Αναφέρεται Πούρλαις από τον Ι. Λεονάρδο το 1836, Pouriia από τον L. Heuzey το 1860 και στο χάρτη του Η. Kierpert το 1897, Purlia σε χάρτη του 1871/1916 και Πούρλια στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου το 1884, του Γ. Κοντογόνη το 1910 και της Χ.Υ.Σ. το 1924. Στην απογραφή του 1913, ως χωριό της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 282 κατ. Το 1918 υπήχθη στην Κοινότητα Πλαταμώνος (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918) της Υποδιοικήσεως Αικατερίνης. Στην απογραφή του 1920 είχε 329 κατ. Κοινότητα Πούρλιας της Υποδιοικήσεως Κατερίνης το 1924 (Φ.Ε.Κ. 157Α/1924). Μετονομάστηκε **Πόροι** και Κοινότητα Πόρων της Υποδιοικήσεως Κατερίνης το 1926 (Φ.Ε.Κ. 346Α/1926) και από το 1927 της Επαρχίας Πιερίας (Φ.Ε.Κ. 304Α/1927).

Προσφυγικός Συνοικισμός Παντελεήμονος : Παλιός οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 60μ., ανατολικά της Σκοτίνας. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934 και στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948. Στις απογραφές του 1928, ως οικισμός της Κοινότητας Πλαταμώνος της Επαρχίας Πιερίας, είχε 189 κατ. και του 1940 είχε 138 κατ.

Ράχη : Βρίσκεται στα βόρεια του Ολύμπου και εκτός των ορίων του, σε μέσο υψόμ. 260μ. Οικισμός της Κοινότητας Λόφου της Επαρχίας Πιερίας του Νομού Θεσσαλονίκης που στην απογραφή του 1940 είχε 287 κατ. Στις απογραφές του 1951, ως οικισμός της Κοινότητας Λόφου της Επαρχίας Πιερίας του νέου Νομού Πιερίας (Φ.Ε.Κ. 105Α/1949), είχε 325 κατ., του 1961 είχε 419 κατ., του 1971 είχε 489 κατ., του 1981 είχε 513 κατ., του 1991 είχε 483 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Λόφου του Δήμου Πέτρας (έδρα Μηλέα - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), 523 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 432 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010) στη Δημοτική Κοινότητα Λόφου της Δημοτικής Ενότητας Πέτρας του Δήμου Κατερίνης (έδρα Κατερίνη).

Σανατώριον (Σανατόριον) Ιεράς Μονής Πέτρας Ολύμπου : Η παλιά Μονή Πέτρας το 1929 μετατράπηκε σε σανατώριο (Φ.Ε.Κ. 65Α/1929), που λειτούργησε το διάστημα 1929-1969. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ το 1934 και το 1947, στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948 και στο χάρτη της το 1963. Στις απογραφές του 1940, ως οικισμός της Κοινότητας Βροντούς, είχε 328 κατ., του 1951 είχε 43 κατ. και του 1961 είχε 185 κατ. Το διάστημα 1970-2004 λειτούργησε ως Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Πέτρας (Φ.Ε.Κ. 220Α/1969).

Σιδηροδρομικός Σταθμός Μαυρονερίου : Το χιλιομετρικό σημείο 430+000, μεταξύ Λιτοχώρου και Κατερίνης, μετονομάστηκε Σιδηροδρομικός Σταθμός Μαυρονερίου (Φ.Ε.Κ. 243Α/1965).

Σιδηροδρομικός Σταθμός Πλάκας : Το χιλιομετρικό σημείο 415+350, μεταξύ Λεπτοκαρυάς και Λιτοχώρου, μετονομάστηκε Σιδηροδρομικός Σταθμός Πλάκας (Φ.Ε.Κ. 243Α/1965).

Σιδηροδρομικός Σταθμός Πλαταμώνος : Παραλιακός οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου. Αναφέρεται Σ.Σ. Πλαταμώννα στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως το 1946 και στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948. Στην απογραφή του 1920, ως οικισμός της Κοινότητας Πλαταμώνος της Υποδιοικήσεως Κατερίνης, είχε 62 κατ. Στην απογραφή του 1928 δεν εμφανίζεται. Στις απογραφές του 1940, ως **Σιδηροδρομικός Σταθμός**, είχε 296 κατ., του 1951, ως **Σταθμός**, είχε 543 κατ. Μετονομάστηκε **Πλαταμών** και Κοινότητα Πλαταμώνος το 1961 (Φ.Ε.Κ. 213Α/1961).

Σκάλα Λεπτοκαρυάς : Παλαιότερη ονομασία της θέσης που βρίσκεται από το 1954 η Λεπτοκαρυά (Νέα). Αναφέρεται στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου το 1884 (ως Σκάλα Λεφτοκαράς), και του Γ. Κοντογόνη το 1910, από τον Τρ. Ευαγγελίδη το 1913 (ως Σκάλα Καναλιών). Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Χ.Υ.Σ. και της Γ.Υ.Σ. (1924-1947).

Σκάλα Λιτοχώρου : Παλαιότερη ονομασία του Λιμένος Λιτοχώρου. Αναφέρεται Σκάλα Λειτοχωρίου από τον Ι. Λεονάρδο το 1836, Αγ. Θεόδωροι (Σκάλα Λιτοχώρου) στους χάρτες του Γ. Κοντογόνη το 1910 και της Χ.Υ.Σ. το 1924 και Σκάλα Λιτοχώρου στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. το 1934 και το 1947, καθώς και στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως το 1946.

Σκάλα Λιτοχώρου : Έτσι αναφέρεται η σημερινή θέση Πλάκα Λιτοχώρου, σε χάρτη του 1871/1916 (Skala Litochoru), στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και στο χάρτη της Χ.Υ.Σ. το 1924.

Σκάλα Σκοτίνας : Αναφέρεται Skala Skotinas σε χάρτη του 1871/1916 και Σκάλα Σκοτίνας στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου το 1884, του Γ. Κοντογόνη το 1910, της Χ.Υ.Σ. το 1924 και της Γ.Υ.Σ. το 1934 και το 1947, στη θέση που βρίσκεται σήμερα η **Παραλία Σκοτίνης**. Δεν αναφέρεται στις απογραφές πληθυσμού.

Σκάλα Στόλου : Θέση στα Α-ΒΑ του Δίου και του παλιού σιδηροδρομικού σταθμού, εκεί περίπου που βρίσκεται σήμερα ο οικισμός Καλύβια Βαρικού. Αναφέρεται, σε χάρτη του 1871/1916 (Skala Stolos), στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου το 1884, του Γ. Κοντογόνη το 1910, της Χ.Υ.Σ. το 1924 και της Γ.Υ.Σ. το 1934 και το 1983.

Σκοτίνα : Οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 730μ. Η ίδρυσή της πιθανολογείται το 16ο-17ο αι. Αναφέρεται Σκουτίνα από τον Ι. Λεονάρδο το 1836, Skotina από τον L. Heuzey το 1860, Σκοτίνα στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου το 1884 και Γ. Κοντογόνη το 1910, Σκοτίνα (Σκοτινιώτικα) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934 και Σκοτίνα στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως το 1946, στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948 και στο χάρτη της το 1963. Στην απογραφή του 1913, ως χωριό της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 526 κατ. Το 1918 προσαρτήθηκε στη νέα Κοινότητα Πλαταμώνος (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918) της Υποδιοικήσεως Αικατερίνης. Στην απογραφή του 1920 είχε 636 κατ. Κοινότητα Σκοτίνης της Υποδιοικήσεως Κατερίνης το 1922 (Φ.Ε.Κ. 19Α/1922). Στις απογραφές του 1928 είχε 741 κατ. και του 1940 είχε 353 κατ. Κοινότητα Σκοτίνης της Επαρχίας Πιερίας του νέου Νομού Πιερίας το 1949 (Φ.Ε.Κ. 105Α/1949). Στις απογραφές του 1951 είχε 0 κατ. και του 1961 είχε 89 κατ. Μετονομάστηκε **Άνω Σκοτίνα** της Κοινότητας Σκοτίνης το 1965 (Φ.Ε.Κ. 243Α/1965) και έτσι αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1970. Έχει χαρακτηριστεί, ως **Παλαιά Σκοτίνα**, παραδοσιακός οικισμός (Φ.Ε.Κ. 167Δ/1986).

Σκοτίνα (Νέα) : Οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 120μ. Παλαιότερη ονομασία **Σκοτινιώτικα** (1940-1965). Το 1971 η έδρα της Κοινότητας Σκοτίνης μεταφέρθηκε από τον οικισμό Άνω Σκοτίνα στον οικισμό Σκοτίνα (παλ. Σκοτινιώτικα) (Φ.Ε.Κ. 164Α/1971). Στις απογραφές του 1971, ως Σκοτίνα (Σκοτινιώτικα) της Κοινότητας Σκοτίνης της Επαρχίας Πιερίας, είχε 1.110 κατ., του 1981, ως Σκοτίνα, είχε 1.017 κατ., του 1991 είχε 967 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Σκοτίνης του Δήμου Ανατολικού Ολύμπου (έδρα Λεπτοκαρυά - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 957 κατ. Στην απογραφή του 2011 είχε 878 κατ. Υπάγεται (Φ.Ε.Κ. 87Α/2010

& 955B/2014) στην Τοπική Κοινότητα Σκοτίνης της Δημοτικής Ενότητας Ανατολικού Ολύμπου του Δήμου Δίου - Ολύμπου (έδρα Λιτόχωρον) της Περιφερειακής Ενότητας Πιερίας (έδρα Κατερίνη).

Σκοτινιώτικα : Οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 120μ. Αναφέρεται Σκοτίνα (Σκοτινιώτικα) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934, στο χάρτη του Υφυπ. Ανοικοδομήσεως το 1946 (ως Σκοτινιώτικα) και στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. (1948) και στο χάρτη της (1963). Στις απογραφές του 1940, ως οικισμός της Κοινότητας Σκοτίνης (βλ. Σκοτίνα-παλαιά & Άνω Σκοτίνα), είχε 640 κατ., του 1951 είχε 1.159 κατ. και του 1961 είχε 1.257 κατ. Μετονομάστηκε **Σκοτίνα (Νέα)** της Κοινότητας Σκοτίνης το 1965 (Φ.Ε.Κ. 243Α/1965).

Σπή & Σπί : Αναφέρεται Spighi από τον W. Leake το 1835, Spighi στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, Stipi σε χάρτη του 1871/1916, Στυπί στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884 και Σπί στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910. Στην απογραφή του 1913, ως χωριό Σπή της Υποδιοικήσεως Κατερίνης του Νομού Θεσσαλονίκης, είχε 358 κατ. Προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Κατερίνης το 1918 (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Στην απογραφή του 1920, ως Σπή, είχε 332 κατ. Στην απογραφή προσφύγων του 1923 εμφανίζεται με 39 πρόσφυγες. Μετονομάστηκε από Σπί (!) σε **Στουπί** (ως «γλωσσικώς ορθός τύπος») το 1926 (Φ.Ε.Κ. 346Α/1926). Σημ.: στουπί είναι υλικό που προέρχεται από την επεξεργασία του λιναριού ή της κάνναβης, φυτών που καλλιεργούσαν στην περιοχή.

Σταδιά ή Σταντία : Παλαιότερη (από το 17ο αι. τουλάχιστον) ονομασία της περιοχής στην οποία βρίσκεται το αρχαίο Δίον. Σε χάρτες και κείμενα (17ος-18ος αι.) αναφέρεται Δίον (αρχ.) ή Σταδιά (ερείπιον), Sta Dia, Stadia & Dion και Standia από τον F. de Beaujour το 1829.

Σταθμός : Παραλιακός οικισμός στην ανατολική πλευρά του Κάτω Ολύμπου. Παλαιότερες ονομασίες Σιδηροδρομικός Σταθμός Πλαταμώνος (1920) και Σιδηροδρομικός Σταθμός (1940). Στην απογραφή του 1951, ως Σταθμός, οικισμός της Κοινότητας Πλαταμώνος της Επαρχίας Πιερίας, είχε 543 κατ. Κοινότητα Σταθμού το 1959 (Φ.Ε.Κ. 222Α/1959). Στην απογραφή του 1961 είχε 885 κατ. Μετονομάστηκε **Πλαταμών** και Κοινότητα Πλαταμώνος της Επαρχίας και Νομού Πιερίας το 1961 (Φ.Ε.Κ. 213Α/1961). Αναφέρεται Πλαταμών στο χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1963 και Σταθμός (Πλαταμών) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1970.

Στουπί & Στουπέιον : Παλαιότερη (1913-1926) ονομασία Σπή και Σπί (Φ.Ε.Κ. 346Α/1926). Στην απογραφή του 1928 ως Στουπί (Σπή) είχε 1.091 κατ. Αναφέρεται Στουπί (Σπή) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934. Αναφέρεται Στουπίον στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. το 1948. Κοινότητα Στουπίου της Επαρχίας Πιερίας το 1930 (Φ.Ε.Κ. 244Α/1930). Στις απογραφές του 1940, ως Στουπέιον, είχε 1.372 κατ. και του 1951 είχε 1.537 κατ. Μετονομάστηκε **Νέα Έφεσος** και Κοινότητα Νέας Εφέσου της Επαρχίας Πιερίας του Νομού Πιερίας το 1953 (Φ.Ε.Κ. 10Α/1953). Στην απογραφή του 1961, ως Νέα Έφεσος (Στουπέιον) είχε 1.503 κατ.

Τοπόλια : Πολύ παλιός οικισμός στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου και στα ΝΑ του Λιτοχώρου, στην περιοχή του Αγίου Μηνά, προς την Παλαιά Λεπτοκαρυά. Ήταν κτισμένος πάνω στα ερείπια αρχαίου οικισμού, πιθανώς της Πίμπλειας. Αναφέρεται Τοπολία σε χάρτη του 1871/1916 και Τοπόλια στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου το 1884 και του Γ. Κοντογόνη το 1910. Έχει αναφερθεί και ως Τοπόλιανη. Προσαρτήθηκε, μαζί με τον Άγιο Μηνά, στην Κοινότητα Λεπτοκαρυάς το 1918 (Φ.Ε.Κ. 152Α/1918). Δεν αναφέρεται στις απογραφές πληθυσμού (διεγράφη με Υ.Α. το 1928 ως ακατοίκητος). Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη topol-a = λεύκα.

Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Πέτρας Ολύμπου : Η παλιά Μονή Πέτρας μετατράπηκε και λειτούργησε ως Σανατώριο (Σανατόριο) Ιεράς Μονής Πέτρας Ολύμπου το διάστημα 1929-1969 (Φ.Ε.Κ. 65Α/1929), ενώ το διάστημα 1970-2004 λειτούργησε ως Θεραπευτήριο Ψυχικών Παθήσεων Ιεράς Μονής Πέτρας Ολύμπου (Φ.Ε.Κ. 220Α/1969). Στις απογραφές του 1971, ως οικισμός της Κοινότητας Βροντούς, είχε 128 κατ. Το 1972 προσαρτήθηκε στην Κοινότητα Φωτεινών (Φ.Ε.Κ. 76Α/1972). Στις απογραφές του 1981 είχε 398 κατ., του 1991 είχε 333 κατ. και του 2001, ως οικισμός του Δ.Δ. Φωτεινών του Δήμου Πέτρας (έδρα Μηλέα - Φ.Ε.Κ. 244Α/1997), είχε 248 κατ.

ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Αβίντι : Άλλη (λανθασμένη;) ονομασία της βρύσης Βδι ή Βντι. Αναφέρεται στους χάρτες «Route» & «Geopsis».

Αγαστέρνες : Τοποθεσία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου σε υψόμ. 1.380μ. περίπου, στην αρχή της ρεματιάς της Μάλτας, όπου φυσικές πέτρινες γούρνες/δεξαμενές που «κρατούν» βρόχινο νερό. Σύμφωνα με τους ντόπιους σημαίνει στέρνες του Αγά. Αναφέρεται στους χάρτες Ολύμπου της «Ανάβασης». Αναφέρεται σε τοπωνυμική μελέτη (1996) όπου σημειώνεται σε υψόμ. 1.100μ. περίπου προς τη ράχη Κορομηλιές.

Αγία Βαρβάρα : Βλ. Αγία Σοφία.

Αγία Δασκάλα : Παλιά τοπική προσωνυμία για την Αγία Μακρίνα. Κατά μία εκδοχή δεν είναι προσωνυμία, αλλά παραφθορά της κουτσοβλάχικης (αρωμουλικής) έκφρασης ντι Σκάλα, δηλ. της Σκάλας. Παρεκκλήσι της Μονής Αγίου Διονυσίου στο Μετόχι της Σκάλας που δεν υπάρχει σήμερα.

Αγία Ειρήνη Χρυσοβαλάντου : Παρεκκλήσι της εκκλησίας των Γ.Ο.Χ. Παναγίας Γοργοεπηκόου στο Λιτόχωρο.

Αγία Ζώνη της Θεοτόκου : Νέο παρεκκλήσι (2001) της Μονής Αγίας Τριάδας Σπαρμού, σε υψόμ. 850μ.

Αγία Κόρη : Ερημοκλήσι στους βόρειους πρόποδες του Ολύμπου, σε υψόμ. 310μ., μέσα σε ένα εντυπωσιακό φαράγγι με μικρό καταρράκτη. Η τοποθεσία μοιάζει με τεράστιο φυσικό σπηλαιοβάραθρο. Αρκετά σκαλοπάτια (180) οδηγούν στο βάθος του όπου πηγή (αγίασμα) και το μικρό εκκλησάκι που κτίστηκε ή ανακαινίστηκε το 1968. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982, ενώ στο χάρτη της του 1934 σημειώνεται ως θέση (+Αγ. Κόρη). Το ιερό της Αγίας Κόρης έχει καταγραφεί ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

Αγία Κυριακή : Εκκλησία (18ος - 19ος αι.) στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, στον οικισμό Πύθιο, που έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 328Β/2002).

Αγία Κυριακή : Νέα εκκλησία στην Κρυόβρυση, δίπλα στον κεντρικό δρόμο Καρυάς - Σπαρμού.

Αγία Κυριακή : Παλιό μικρό εξωκλήσι στον Παλαιό Σπαρμό (στο λοφίσκο, όπου μεγάλο εικονοστάσι).

Αγία Μακρίνα : Παλιό παρεκκλήσι της Μονής Αγίου Διονυσίου, στο κοιμητήριο του Μετοχίου της στη θέση Σκάλα, σε υψόμ. 400μ. Δεν υπάρχει σήμερα. Αναφέρεται από τον Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιο το 1917. Αναφέρεται λανθασμένα ως Αγία Μακραίνη από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928. Βλ. και Αγία Δασκάλα.

Αγία Μαρίνα : Σε χάρτη του 1871/1916 αναφέρεται ένα εκκλησάκι «Marina (Marula)» στα ΒΔ του Λιτοχώρου κοντά στο Μετόχι της Μονής Αγίου Διονυσίου. Μάλλον είναι λάθος και πρόκειται για την Αγία Μακρίνα.

Αγία Μαρίνα : Εκκλησάκι (κτίστηκε το 1917), σε υψόμ. 215μ., στην ανατολική πλευρά του Λιτοχώρου, που έχει χαρακτηριστεί κτίσμα που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 757Β/1995). Έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011). Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983.

Αγία Μαρίνα : Στο χάρτη του Μ. Χρυσοχού (1884) αναφέρεται εκκλησάκι Αγία Μαρίνα μεταξύ του Λιτοχώρου και του Ενιπέα. Πιθανώς πρόκειται για το παλιό (δεν υπάρχει σήμερα) εκκλησάκι Αγία Ματρώνα.

Αγία Ματρώνα : Παλιό εκκλησάκι στο Λιτόχωρο στην τοποθεσία Χοροστάσι(ον), σε υψόμ. 350μ. περίπου. Ήταν μετόχι της Μονής Αγίου Διονυσίου. Αναφέρεται από τον Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιο το 1917. Δεν υπάρχει σήμερα. Υπάρχει αγιογραφία της Οσίας Ματρώνας στην Αγία Σολομωνή (Σολομονή) Λιτοχώρου.

Αγία Παρασκευή : Εξωκλήσι / ερημοκλήσι στον Όλυμπο,

1. σε υψόμ. 300μ., στους Α-ΒΑ πρόποδες και ΒΔ της νέας Μονής Αγίου Διονυσίου. Υπήρξε και μετόχι, με κελιά καλογραιών, της παλιάς Μονής και μνημονεύεται σε σιγίλια των Πατριαρχών Κύριλλου του Ε' (1753) και Ιωαννικίου του Γ' (1762). Αναφέρεται «Metokhi Hagia Paraskevi» από τον Η. Barth το 1864, στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 (ως οικισμός) και στο βιβλίο του Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιου το 1917, ως ετοιμόρροπο μετόχι στο οποίο υπήρχαν 2 μοναχές «κοινοβιάτιδες». Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 δεν σημειώνεται. Σήμερα είναι κατεστραμμένο και έτσι σημειώνεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

2. σε υψόμ. 305μ., στους βόρειους πρόποδες του Ολύμπου, πάνω ακριβώς (ανατολικά) από την κοίτη του ρέματος Πόρος (ρέμα Αγίας Τριάδας) και απέναντι από τον παλιό οικισμό της Παλαιάς Βροντούς. Το παλιό εκκλησάκι του 1870 κήκε στον Εμφύλιο και ξανακτίστηκε τη δεκαετία του 1960, ενώ ανακαινίστηκε πρόσφατα.

3. σε υψόμ. 380μ., στη Δ-ΝΔ πλευρά του Λιτοχώρου (κτίστηκε το 1904). Πρωτοαναφέρεται σε Συνοδική Πράξη το 1477. Έχει χαρακτηριστεί κτίσμα που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 757Β/1995). Έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

4. σε υψόμ. 900μ. στη νότια πλευρά, ΝΔ της Συκαμινέας (Σκαμινιάς). Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1985

Αγία Παρασκευή : Εκκλησία στον Κοκκινόπηλο (18ος αι.), σε υψόμ. 1.200μ. Έχει πολλές τοιχογραφίες και έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 2253Β/1999).

Αγία Παρασκευή : Παλιά (πιθανώς του 19ου αι.) μικρή εκκλησία στην Καρυά, η αρχαιότερη του οικισμού. Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 βρέθηκαν εκεί αρκετοί χριστιανικοί τάφοι.

Αγία Παρασκευή : Νέα εκκλησία (1967) στο Δίον, κοντά στο αρχαιολογικό μουσείο, σε υψόμ. 35μ. Παλαιότερα υπήρχε η μικρή Μονή Αγίας Παρασκευής Μαλαθριάς. Αναφέρεται ως Μονύδριον Αγίας Παρασκευής από τον Επίσκοπο Κίτρους Παρθένιο το 1918.

Αγία Παρασκευή : Εικονοστάσι, σε υψόμ. 1.140μ., στα ΝΔ του Παλαιόκαστρου (Οξιάς), στη διασταύρωση των ορεινών δρόμων, από Κρυόβρυση & Καρυά, για Παλαιά Σκαμνιά. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1985.

Αγία Σολομωνή ή Αγία Σολομονή : Εκκλησία με αξιόλογες τοιχογραφίες (16ος-17ος αι. & επιγραφή 1762) στο Λιτόχωρο, σε υψόμ. 345μ., που έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 461B/1992). Παλαιότερα αναφερόταν και ως Άγιος Νικόλαος ο Νέος εκ Βουναίνης ή Βουναίνων ή Βουναίνους (Λαρίσης). Σύμφωνα με το Φ.Ε.Κ. Αγία Σολομωνή και σύμφωνα με την Εκκλησία Αγία Σολομονή. Έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

Αγία Σοφία : Ονομασία που αναφέρουν όλοι οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982) σε πηγές και αρχή ρεματίας, στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, δυτικά του δρόμου για Βρυσοπούλες, σε υψόμ. 1.300μ.-1.400μ. Σύμφωνα με τους ντόπιους υπήρχαν παλαιότερα ίχνη ερειπίων. Μερικοί ντόπιοι αναφέρουν την περιοχή ως Αγία Βαρβάρα. Βλ. και Κολιτσίδα ή Κολτσίδα ρέμα.

Αγία Τριάδα (Αγία Τριάς) : Εξωκλήσι / ερημοκλήσι στον Όλυμπο,

1. στη ΝΑ άκρη, σε υψόμ. 320μ., στο κοιμητήριο της Παλαιάς Λεπτοκαρυάς.

2. στη βόρεια πλευρά, σε υψόμ. 430μ., πάνω ακριβώς (ΒΔ) από την έξοδο του ρέματος Παπά ή Αγίας Τριάδας προς την Παλαιά Βροντού. Είναι κτίσμα μάλλον του τέλους του 16ου αιώνα, πάνω σε παλαιότερο βυζαντινό υπόβαθρο του 14ου αι. (επιγραφή ΖΡΣΤ = 7106 από κτίσεως κόσμου που ισοδυναμεί με το έτος 1597/1598. Η Στ' Οικουμενική Σύνοδος του 680 καθόρισε ως έτος κτίσεως του κόσμου το 5509 ή 5508). Έχει αρκετές τοιχογραφίες του 18ου αι. (επιγραφή 1761). Το 1963 κάηκε το μεγαλύτερο τμήμα του. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. Έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011). Τα τελευταία χρόνια το ετοιμάζουν για μοναστήρι (επιγραφή, ανακαίνιση, πύλη φαραωνικού τύπου και σχετικές αναφορές).

3. στη νότια πλευρά, σε υψόμ. 1.070μ., στη νότια πλαγιά της κορυφής Εννέα Πύργοι. Ήταν η εκκλησία του κατεστραμμένου από τους Γερμανούς κατακτητές οικισμού (Παλαιά) Σκαμνιά. Κτίστηκε το 1520 και το κωδωνοστάσιο το 1710. Έχει τοιχογραφίες και εξωτερικές επιγραφές. Έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο με ζώνη προστασίας 500μ. (Φ.Ε.Κ. 302B/1987 & 373B/1994). Αναφέρεται στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου το 1884 και του Γ. Κοντογόνη το 1910.

Αγία Τριάδα (Αγία Τριάς) : Παλιό εκκλησάκι στα ΝΑ του Πυθίου σε υψόμ. 930μ. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Δεν υπάρχει σήμερα. Στην περιοχή υπάρχει το εξωκλήσι της Παναγίας (Κοίμηση Θεοτόκου).

Αγία Τριάδα (Αγία Τριάς) : Το Καθολικό της παλαιάς Μονής Αγίου Διονυσίου (16ος αι.) και το Καθολικό της Μονής Σπαρμού (17ος αι.).

Αγία Τριάδα (Αγία Τριάς) : Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) αναφέρεται τοπωνύμιο **Αγιατριάς** στα ΒΑ του Μπαρμπαλά προς το ρέμα Παπά (Παπά Αλώνι) ή Αγίας Τριάδας, σε υψόμ. 650μ.-700μ. περίπου.

Αγία Τριάδα & Άγιος Ελευθέριος : Ερημοκλήσι στη Ν-ΝΑ πλευρά, σε υψόμ. 1.315μ., Β-ΒΑ της Καρυάς. Ήταν το νέο (1913) Καθολικό της παλαιάς (1833) Μονής Αγίας Τριάδος και του Αγίου Ιερομάρτυρος Ελευθερίου του Κλήμεντος ή Μονής Κλημάδων. Ανακαινίστηκε ολόκληρο (νέο εκκλησάκι) το 2005.

Αγίας Βαρβάρας ρέμα : Βλ. Αγία Σοφία και Αγίας Σοφίας ρέμα.

Αγίας Κόρης ρέμα : Μικρή, στενή και κλειστή (αθέατη από μακριά) ρεματιά (φαράγγι) στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου μεταξύ των ρεμάτων Παπά (Παπά Αλώνι) και Αράπη (Αράπλακος). Αρχίζει από την πλαγιά της ράχης Ρομπολάκια και καταλήγει (σβήνει) στην πεδιάδα μεταξύ Βροντούς - Καρίτσας. Στο πιο στενό σημείο της βρίσκεται το εκκλησάκι της Αγίας Κόρης (310μ.). Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ.

Αγίας Μαρίας ρέμα : Μικρό ρέμα στα ανατολικά του Λιτοχώρου. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Αγίας Παρασκευής Μονή : Παλιό μοναστήρι, άγνωστο πότε ιδρύθηκε, στα ΒΑ του Ολύμπου στην περιοχή του Δίου (Μαλαθριάς), σε υψόμ. 35μ. Το 1936 «ενώθηκε» με τη Μονή Αγίου Διονυσίου στον Όλυμπο και έγινε μετόχι της. Η Μονή κάηκε το 1965. Στη θέση της λειτουργεί από το 1967 η εκκλησία της Αγίας Παρασκευής.

Αγίας Σοφίας ρέμα : Έτσι αναφέρεται σε ορισμένα κείμενα το ρέμα στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, που αρχίζει από την τοποθεσία Αγία Σοφία (βλ. λέξη) και καταλήγει στη λιμνοδεξαμενή του Παλαιού Σπαρμού. Σύμφωνα με ορισμένους ντόπιους λέγεται Αγίας Βαρβάρας ρέμα. Βλ. και Κολιτσίδα ή Κολτσίδα ρέμα.

Αγίας Τριάδας ρέμα : Τοπική ονομασία του ρέματος Παπά (Παπά Αλώνι), στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, από την αρχή του μέχρι την πεδιάδα στα δυτικά της Βροντούς που τη συνέχειά του οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982 το αναφέρουν Πόρος.

Αγίας Τριάδος Μονή : Η αρχική ονομασία (1542 - μέσα 18ου αι.) της παλαιάς Μονής Αγίου Διονυσίου.

Αγίας Τριάδος Μονή ή Μονή Σπαρμού : Παλιό μοναστήρι (πιθανή ίδρυση το 1633) στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.000μ., στην πλαγιά της κορυφής Μαγούλες, δίπλα στη ρεματιά Μαυρατζά και στα ΒΑ του Παλαιού Σπαρμού. Πυρπολήθηκε από τους Τούρκους το 1780 και 1822. Πρωτοαναφέρεται «Monastery of Spermios» από τον D. Urquhart το 1838, ως μεγάλο μοναστήρι της Αγίας Τριάδας από τον L. Heuzey το 1860 και M. Αγία Τριάς στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 που αναφέρει και Μον. Σπαρμός στο Μτχ. Σπαρμού. Έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο με ζώνη προστασίας 100μ. (Φ.Ε.Κ. 668B/1992).

Αγίας Τριάδος & Αγίου Ελευθερίου Μονή : Παλιό μοναστήρι (πιθανή ίδρυση το 1640) στη νότια πλευρά του Ολύμπου και στα Β-ΒΑ της Καρυάς, σε υψόμ. 1.315μ.-1.320μ. Καταστράφηκε από πυρκαγιά το 1833 και από τους Γερμανούς κατακτητές το 1943. Σώζεται μόνο ο νεότερος (1913) ναΐσκος της Αγίας Τριάδας και του Αγίου Ελευθερίου, καθώς και λίγα ερείπια κελιών. Επίσημη ονομασία Μονή Αγίας Τριάδος και Αγίου Ιερομάρτυρος Ελευθερίου του Κλήμεντος. Αναφέρεται M. Κλημάδων στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910.

Αγίασμα : Ονομασία που αναφέρεται για πηγές που θεωρούνται ιερές ή θαυματουργές, όπως π.χ. για την πηγή στο σπήλαιο του Αγίου Διονυσίου (760μ.), για τις βρύσες των μοναστηριών ή για την πηγή στο Δίον.

Άγιο σπήλαιο : Τοπική ονομασία της σπηλιάς όπου κατά την παράδοση πρωτομόνασε ο Όσιος Διονύσιος.

Άγιοι Απόστολοι : Εξωκλήσι / ερημοκλήσι στον Όλυμπο,

1. στη βόρεια πλευρά, σε υψόμ. 375μ., στην έξοδο του ρέματος Παπά (Παπά Αλώνι) ή Αγίας Τριάδας. Ήταν παλιό προσκυνητάρι/εικονοστάσι του 1870 που αναφέρεται σε κείμενα του 1878 & 1890 και ως ανώνυμο σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. Σήμερα υπάρχει ένα πολύ μικρό εκκλησάκι (κτίστηκε το 2000). Έτσι αναφερόταν από παλιά (Άγιοι Απόστολοι) και όλη η γύρω περιοχή.

2. στην ανατολική πλευρά, σε υψόμ. 460μ., μέσα σε μικρή ρεματιά και δίπλα στο δρόμο που πηγαίνει από το Λιτόχωρο στον Άγιο Ιωάννη (θεμ. 1-8-1954). Το παλιό εκκλησάκι των Αγίων Αποστόλων (Πέτρος και Παύλος) καταστράφηκε από τους Γερμανούς κατακτητές κατά το βομβαρδισμό του Λιτοχώρου στις 16-4-1943.

3. στη δυτική πλευρά, σε υψόμ. 712μ., πάνω στον ομώνυμο λόφο, ΝΔ του Πυθίου και πάνω από τον εκεί αρχαιολογικό χώρο. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη του L. Heuzey το 1860. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934 & 1984).

Άγιοι Απόστολοι : Μικρό ύψωμα (712μ.) στους δυτικούς πρόποδες του Ολύμπου, ΝΔ του Πυθίου και πάνω από τον εκεί αρχαιολογικό χώρο (650μ.) του Πυθίου Απόλλωνα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1969 με υψόμ. 728μ. και 1984 με υψόμ. 712μ.).

Άγιοι Θεόδωροι : Βλ. Άγιος Θεόδωρος.

Άγιοι Πάντες : Παρεκκλήσι (1739), κοντά στη Μονή Σπαρμού, όπου το κοιμητήριο και το οστεοφυλάκιό της.

Άγιοι Πάντες : Παλιό παρεκκλήσι (1688) στο παλιό κοιμητήριο της Μονής Κανάλων. Σήμερα ερειπωμένο.

Άγιοι Ταξίαρχες : Τοπική ονομασία ασκηταριού ανατολικά του Πυθίου. Βλ. Τιμίου Σταυρού ή Παμμεγίστων Ταξιαρχών Ασκητήριο.

Αγιονέρι : Ονομασία τμήματος του Πετριώτικου ποταμού, κάτω από το βράχο της Πέτρας στα ομώνυμα Στενά, όπου πηγή (αγίασμα). Αναφέρεται και ως χείμαρρος Καμάρα λόγω του εκεί μικρού τοξοειδούς γεφυριού.

Αγιονέρι : Πηγή στον αρχαιολογικό χώρο του Δίου, δίπλα στο παλιό εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής. Λέγεται και Αγίασμα.

Άγιος Αθανάσιος : Εκκλησία (1872 & 1983) στο κοιμητήριο του Λιτοχώρου, σε υψόμ. 330μ. Έχει χαρακτηριστεί κτίσμα που χρήζει ειδικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 757B/1995). Έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

Άγιος Αθανάσιος : Νέο (1973) εξωκλήσι στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.270μ., πάνω ακριβώς (βόρεια) από τον Κοκκινοπηλό (το παλιό εκκλησάκι ήταν του 1831). Πρωτοαναφέρεται από τον M. Kurz το 1923 και ως Άϊ Θανάσης. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Άγιος Αντώνιος : Εκκλησία στο Κοκκινόγειο που υπήρξε Καθολικό της παλιάς (1755) Μονής Αγίου Αντωνίου. Έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 424B/1985 & 384B/1994).

Άγιος Αντώνιος : Κορυφή στο κέντρο σχεδόν του Ολύμπου, με υψόμ. 2.816μ. Κατά την παράδοση, στα Β-ΒΔ της κορυφής προς το Σκολιό, στις εκεί διομορφωμένες από βοσκούς δολίνες, ασκήτευσε κάποιος μοναχός Αντώνιος (πιθανώς από τη Μονή Σπαρμού ή τη Μονή Αγίου Αντωνίου στο Κοκκινόγειο). Πρωτοαναφέρεται «H. Antonios» στο χάρτη του H. Barth (1864), ενώ ο D. Baud-Bovy (1919) την αναφέρει Άγιος Αντώνιος ή Άγιος Ηλίας νότιος (St. Antonios ou St. Elie Meridional) και ο M. Kurz (1923) «Palimnastri», σημειώνοντας ότι η ονομασία Άγιος Αντώνιος δεν χρησιμοποιείται πλέον. Σε παλιές περιγραφές συγχέεται ο Άγιος Αντώνιος με τον Καλόγερο και έτσι σε χάρτη του 1871/1916 αναγράφεται «Ajos Andonios (Kalogiros)» και Αγ. Αντώνιος (Καλόγηρος) στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910. Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) αναφέρουν την κορυφή

Κάστρον (με υψόμ. 2.817μ. & 2.815μ.), ενώ οι παλαιότεροι (1934) και με τις δύο ονομασίες (με υψόμ. 2.813μ.). Στην κορυφή έχει κτιστεί από το 1961-62 ένας μετεωρολογικός σταθμός του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που δεν λειτουργεί εδώ και πολλά χρόνια. Μία αίθυσά του διαμορφωμένη κατάλληλα από ορειβάτες, λειτουργεί ως καταφύγιο ανάγκης. Κατά τις εκσκαφές που έγιναν για την εγκατάσταση του Μετεωροσκοπίου αυτού βρέθηκαν σημαντικά αρχαιολογικά αντικείμενα (νομίσματα, στήλες, θραύσματα αγγείων κ.ά.).

Άγιος Βασίλειος : Εξωκλήσια / ερημοκλήσια (παλιό & νέο) στους Β-ΒΑ πρόποδες του Ολύμπου, σε υψόμ. 220μ., στην έξοδο του ρέματος Ορλιά και στα ΝΔ της Καρίτσας και του Δίου. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Στην περιοχή έχει βρεθεί αρχαίο νεκροταφείο.

Άγιος Γεώργιος : Εκκλησία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, στο Λιτόχωρο (280μ.). Κτίστηκε το 1909 (πιθανώς σε παλιότερο ναό του 1878/1879). Έχει χαρακτηριστεί κτίσμα που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 757Β/1995). Έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

Άγιος Γεώργιος : Εκκλησία στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, στον οικισμό Πέτρα, σε υψόμ. 530μ.

Άγιος Γεώργιος : Εξωκλήσι / ερημοκλήσι στον Όλυμπο,

1. στην ανατολική πλευρά και στα Β-ΒΑ της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου, στην περιοχή Παλιοκάλυβα. Αναφέρεται ως κατερειπωμένο εκκλησάκι από τον Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιο το 1917 στη θέση που αναφέρει ως Πέττα. Αναφέρεται ερειπωμένο στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

2. στην ανατολική πλευρά και στα ΝΔ του Δίου, σε υψόμ. 80μ., όπου παραδοσιακές καλύβες Σαρακατσαναίων.

3. στη ΝΔ πλευρά, στον οικισμό Καλύβια (640μ.). Αρχικό κτίσμα του 1834 που ανακαινίστηκε το 2001.

4. στη δυτική πλευρά, στα δυτικά του Πυθίου, σε υψόμ. 650μ., βόρεια του λόφου των Αγίων Αποστόλων.

Άγιος Δημήτριος : Εκκλησία,

1. στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, στο Λιτόχωρο (310μ.). Έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 177Β/1996). Ο παλιός ναός ήταν του 18ου αι. (1760). Η νέα εκκλησία κτίστηκε το 1894. Έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

2. στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, στον οικισμό Κρυόβρυση (1.040μ.). Έχει χαρακτηριστεί κτίσμα (1883 & 1904) που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 312Β/2002).

Άγιος Δημήτριος : Εξωκλήσι / ερημοκλήσι,

1. στο Δίον, έξω (ανατολικά) από το αρχαιολογικό πάρκο του Δίου, σε υψόμ. 5μ. Κτίστηκε το 1740 και έχει εξωτερικές τοιχογραφίες (επιγραφή 1901). Αναφέρεται από τους W. Leake το 1835 & L. Heuzey το 1860.

2. βόρεια της Παλαιάς Βροντούς, δίπλα στο ρέμα Πόρος και στο παλιό προσκυνητάρι/εικονοστάσι του 1700 ή του 1870, σε υψόμ. 240μ. Αναφέρεται (ως εκκλησάκι και εικονοστάσι) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Άγιος Δημήτριος : Παρεκκλήσι (κτίσμα του 1684) εντός της Μονής Κανάλων. Είναι πλήρως αγιογραφημένο.

Άγιος Δημήτριος : Ονομασία περιοχής στα Β-ΒΑ του Λιτοχώρου, όπου το πεδίο βολής του στρατοπέδου. Βρέθηκαν κατάλοιπα κατεστραμμένου παλιού (βυζαντινού) ναού. Ο άγνωστος αυτός ναός έχει καταγραφεί ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011). Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983 ως εικονοστάσι.

Άγιος Διονύσιος : Ονομασία που αναφερόταν σε παλιούς χάρτες (από το 1796) για την τοποθεσία όπου η Μονή Αγίου Διονυσίου.

Άγιος Διονύσιος : Νέα εκκλησία (1992) στη Νέα Μονή Αγίου Διονυσίου.

Άγιος Διονύσιος : Νέο εξωκλήσι (1964) στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, κοντά στα Πλατανάκια.

Άγιος Ελευθέριος : Νέο εξωκλήσι (1950) στην Καρυά, σε υψόμ. 930μ., στη θέση που ήταν παλαιότερα το μετόχι της Μονής Κλημάδων, που πυρπολήθηκε από τους Γερμανούς κατακτητές το 1943.

Άγιος Ελευθέριος και Αγία Τριάδα : Βλ. Αγία Τριάδα και Άγιος Ελευθέριος.

Άγιος Ηλίας : Παλαιότερη ονομασία της κορυφής Προφήτης Ηλίας του Ολύμπου. Πρωτοαναφέρεται «Hos Hiliias» στο χάρτη του L. Heuzey το 1860 με υψόμ. 2.972μ. (τον θεωρούσε ως ψηλότερη κορυφή), «Ajos Ilias» σε χάρτη του 1871/1916, ο οποίος σημειώνει σωστά την ψηλότερη κορυφή, αλλά με υψόμ. 2.985μ., Άγιος Ηλίας στο χάρτη του M. Χρυσοχόου το 1884 και «St. Elie» από τον D. Baud-Bovy το 1919.

Άγιος Ηλίας (νότιος) : Ονομασία, «Hos Elias», της κορυφής Μεταμόρφωση που πρωτοαναφέρεται από τον H. Barth το 1864. Ο D. Baud-Bovy το 1919 αναφέρει τον Άγιο Αντώνιο ως Άγιο Ηλία νότιο (St Elie meridional).

Άγιος Θεόδωρος : Παλιό εκκλησάκι δίπλα στη θάλασσα στα ΒΑ του Λιτοχώρου στα νότια του Λιμένος Λιτοχώρου. Αναφέρεται Άγιος Θεόδωρος από τον I. Λεονάρδο (1836), «Hos Theodoros Echelle (Σκάλα)» στο χάρτη του L. Heuzey στο 1860, «Theodor (Ajos Seozoros)» σε χάρτη του 1871/1916, Άγιος Θεόδωρος στο χάρτη του M. Χρυσοχόου το 1884, Άγιοι Θεόδωροι (Σκάλα Λιτοχώρου) στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και Άγιοι Θεόδωροι στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983. Σήμερα υπάρχει το νέο εκκλησάκι Άγιος Θεόδωρος.

Άγιος Ιωάννης : Βλ. Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος (Τιμίου Προδρόμου).

Άγιος Ιωάννης : Εξωκλήσι στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 585μ., στα ΝΔ του Λιτοχώρου. Αναφέρεται σε χάρτες του 1871/1916, του 1884 και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934. Το παλιό εκκλησάκι μισοκαταστράφηκε από τους Γερμανούς κατακτητές στο βομβαρδισμό του Λιτοχώρου (16-4-1943). Αναφέρεται και ως Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος. Ανακαινίστηκε το 1962 μαζί με τον εκεί ξενώνα που δόθηκε για κοινή χρήση.

Άγιος Ιωάννης : Τοποθεσία στα Β-ΒΑ του Κοκκινοπηλού, σε υψόμ. 1.340μ. περίπου. Παλαιότερα υπήρχε ομώνυμο εικονοστάσι που αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος : Εκκλησία (17ος αι.) στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, στον οικισμό Πύθιο (720μ.). Έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 148Β/1994).

Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος : Νέο παρεκκλήσι (2002) της Μονής Σπαρμού, σε υψόμ. 1.000μ.

Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος : Παλιό παρεκκλήσι (Τιμίου Προδρόμου) στο κοιμητήριο της παλαιάς Μονής Αγίου Διονυσίου. Αναφέρεται Άγιος Ιωάννης στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Άγιος Κωνσταντίνος & Ελένη : Ερημοκλήσι στους Β-ΒΑ πρόποδες του Ολύμπου, σε υψόμ. 270μ., στην είσοδο του ρέματος Ορλιά και στα ΝΔ του Δίου.

Άγιος Λάζαρος : Παρεκκλήσι της παλαιάς Μονής Αγίου Διονυσίου Ολύμπου (εκτός της Μονής), όπου κατά την παράδοση «εκοιμήθη» ο Άγιος. Αναφέρεται από τον Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιο το 1917.

Άγιος Μηνάς : Παλιό ερημοκλήσι στα νότια του Λιτοχώρου, σε υψόμ. 360μ. στον παλιό ομώνυμο συνοικισμό και στην περιοχή όπου βρίσκεται σήμερα ο Ιππικός Όμιλος Λιτοχώρου. Σήμερα υπάρχει εικονοστάσι. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη του L. Heuzey το 1860. Αναφέρεται «Μον. Μίνας» σε χάρτη του 1871/1916 και Άγιος Μηνάς στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884. Ξαναεμφανίζεται η ονομασία στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1983.

Άγιος Νεκτάριος : Νέο (1971) εξωκλήσι στη νότια πλευρά του Ολύμπου, βόρεια της Καρυάς, σε υψόμ. 980μ.

Άγιος Νικόλαος : Εκκλησία στο Όλυμπο,

1. στην ανατολική πλευρά, στην πλατεία του Λιτοχώρου (290μ.). Ο παλιός ναός ήταν του 16ου αι. (1580). Η νέα εκκλησία κτίστηκε το 1914. Έχει χαρακτηριστεί ιστορικό μνημείο χρήζον ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 159Β/1996). Έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

2. στη νότια πλευρά, στον οικισμό Καρυά και σε υψόμ. 920μ. που κτίστηκε το 1807 (σύμφωνα με επιγραφή). Έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 452Β/2002).

Άγιος Νικόλαος : Μεγάλο εξωκλήσι / ερημοκλήσι στους βόρειους πρόποδες του Ολύμπου, σε υψόμ. 335μ. Υπήρξε η εκκλησία (τρίκλιτη βασιλική) της Παλαιάς Βροντούς. Βρίσκεται δίπλα στο ρέμα Παπά-Αγίας Τριάδας και μέσα σε περιφραγμένο χώρο, μοναστηριακού τύπου. Το αρχικό κτίσμα ήταν του 17ου-18ου αι. που ανακαινίστηκε το 1871 (ή 1876). Έχει χαρακτηριστεί κτίσμα που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 61Β/1985). Έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

Άγιος Νικόλαος : Νέο εξωκλήσι στους ΝΔ πρόποδες του Ολύμπου, σε υψόμ. 650μ., στον Παλιό Σπαρμό.

Άγιος Νικόλαος : Νέο εξωκλήσι στους ΝΑ πρόποδες του Ολύμπου, σε υψόμ. 320μ., στο εσωτερικό της παλιάς, μισογκρεμισμένης σήμερα, μεγάλης ομώνυμης εκκλησίας της Παλαιάς Λεπτοκαρυάς.

Άγιος Νικόλαος ο Νέος εκ Βουναίνης ή Βουναίων / Βουναίνιος : Βλ. Αγία Σολομωνή Λιτοχώρου.

Άγιος Παχώμιος : Νέο εκκλησάκι, σε υψόμ. 300μ., στο χώρο του Ηγουμενείου της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου Ολύμπου.

Άγιος Σπυριδών : Εκκλησία (1863) στο Δίον, που έχει χαρακτηριστεί κτίσμα που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 1045Β/1999).

Άγιος Στέφανος : Ονομασία που αναφέρεται μόνο από τον D. Urquhart το 1839 για την κορυφή Σκολιό.

Άγιος Χαράλαμπος : Παρεκκλήσι (18ος αι.) της Αγίας Παρασκευής Κοκκινοπηλού, σε υψόμ. 1.200μ. Έχει πολλές τοιχογραφίες και έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ.2253Β/1999).

Άγιος Χαράλαμπος : Παρεκκλήσι εντός της Μονής Αγίας Τριάδας Σπαρμού. Το παλιό ήταν του 1755.

Αγίου Αντωνίου Μονή : Παλιό μοναστήρι στα δυτικά του Ολύμπου και κοντά στον οικισμό Κοκκινόγειον (παλ. Δεμιράδες) σε υψόμ. 530μ. Έχει επιγραφή στην πύλη που αναφέρει 1755. Αναφέρεται από τον Ν. Γεωργιάδη το 1894. Η εκκλησία του που σώζεται μέχρι σήμερα, έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο με ζώνη προστασίας 500μ. (Φ.Ε.Κ. 424Β/1985 & 384Β/1994).

Αγίου Αντωνίου σπηλαιοβάραθρο : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.640μ. στη ΝΑ ράχη της κορυφής Άγιος Αντώνιος του Ολύμπου. Το στόμιό του έχει διαστάσεις 8x4μ. και «βλέπει» τις λάκκες της Μπάρας. Έχει κατακόρυφο βάθος 10μ. περίπου και στο τέλος του υπάρχει αίθουσα διαστάσεων 23x2,5μ.

Αγίου Διονυσίου Νέα Μονή : Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 400μ., και σε απόσταση 3 χλμ. ΒΔ του Λιτοχώρου. Λειτουργεί από το 1954, ως Μονή Οσίου Διονυσίου του εν Ολύμπω (αντρικό μοναστήρι), στη θέση Σκάλα που ήταν το Μετόχι της παλαιάς ομώνυμης Μονής.

Αγίου Διονυσίου Παλαιά Μονή : Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμετ. 820μ.-830μ., στη χαράδρα του Ενιπέα ποταμού. Η Μονή που στην αρχή λεγόταν Μονή Αγίας Τριάδος, ιδρύθηκε από τον Όσιο Διονύσιο το 1542-1543. Αναφέρεται από τον W. Leake το 1835 και ως «η διάσημη» Μονή Αγίου Διονυσίου από τον L. Heuzey το 1860. Το μεγάλο και ωραίο αυτό μοναστήρι καταστράφηκε ολοσχερώς από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής το 1943 (16/4 & 29/4). Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 αναφέρεται Μον. Αγ. Διονυσίου, ενώ στο χάρτη της του 1970 αναφέρεται ως Ερ(είπια) Μ. Αγ. Διονυσίου. Σήμερα έχει ανακαινιστεί η εκκλησία του, καθώς και τμήματα των κελιών και άλλων κτισμάτων. Η Μονή έχει κηρυχθεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 854B/1984). Έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

Αγίου Διονυσίου ρέμα : Ονομασία που αναφέρουν οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) για το πάνω τμήμα του Ενιπέα ποταμού. Το κάτω τμήμα το αναφέρουν Μαυρόλογγος π. (Ενιπεύς).

Αγίου Διονυσίου σπήλαιο : Βρίσκεται σε υψόμετ. 750μ., ΝΑ της παλαιάς Μονής Αγίου Διονυσίου Ολύμπου και δίπλα (νότια) του Ενιπέα ποταμού και του μονοπατιού για Λιτόχωρο. Έχει άνοιγμα 32μ., ύψος 15μ. και βάθος 22μ. Μέσα στη σπηλιά υπάρχει το εκκλησάκι της Γέννησης του Χριστού και του Οσίου Διονυσίου, καθώς και πλούσια πηγή. Τοπική ονομασία και «Άγιο σπήλαιο». Αναφέρεται από τον J. Ussing το 1857.

Αγίου Μηνά βρύση : Βρύση, σε υψόμετ. 355μ., στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, στα νότια του Λιτοχώρου και στο ρέμα Τοπόλιανη.

Αγίου Μηνά ρέμα : Έτσι αναφέρεται στους νεότερους (1970 & 1983) χάρτες της Γ.Υ.Σ. η συνέχεια του ρέματος Γκορτσιλά προς την πεδιάδα που καταλήγει βόρεια της Λειποκαρυάς. Είναι στα νότια του Αγίου Μηνά και του ρέματος Τοπόλιανη. Αναφέρεται χείμαρρος Αγίου Μηνά από τον L. Heuzey το 1860 και «Minas» σε χάρτη του 1871/1916. Ο παλιός (1934) χάρτης της Γ.Υ.Σ. το αναφέρει Παληορουμάνα.

Αγοραστά : Περιέργη ονομασία τοποθεσίας στον Όλυμπο, σε υψόμετ. 2.400.-2.300μ., Β-ΒΔ της Παλιοκαλύβας και νότια από τα Καλάγια που αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Αγριαχλαδιά : Μικρή ράχη, 700μ.-600μ., στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, συνέχεια της Ράχης Σέλωμα (Κώνωπες). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1983.

Αγριοσπάνακα : Τοποθεσία, σε μέσο υψόμετ. 2.350μ., στη βόρεια πλευρά της κορυφής Κακάβρακας του Ολύμπου. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Αεραθλητικό Κέντρο Ολύμπου : Έτσι ονομάζεται το μικρό κτίσμα, σε υψόμετ. 1.240μ., στην Τουρτοφωλιά του ΝΔ Ολύμπου, όπου και χώρος απογείωσης για τα αιωρόπτερα και τα αλεξίπτωτα πλαιγιάς.

Αηλιά ρέμα : Ρέμα στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου που αναφέρεται σε έγγραφο του Φορέα Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου. Δεν αναφέρεται στους χάρτες. Πιθανώς λανθασμένη ονομασία.

Αηλιάς ή Αηλιάς : Ονομασίες που αναφέρει ο Δ. Χατζόπουλος το 1928 για τον Προφήτη Ηλία.

Αίσων ποταμός : Αρχαία ονομασία ποταμού της Πιερίας, μεταξύ Κατερίνης και Πύδνας. Αναφέρεται από τον N. Hammond (1972). Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934 & 1972) ως Αίσων αναφέρεται λανθασμένα ο ποταμός Μαυρονέρι.

Ακατόν(ς) : Βλ. Κάτω Τοπική ονομασία (περιοχή Καρυάς κ.α.) της λέξης Κάτω.

Αλαντομίρι : Ονομασία που αναφέρει ο Δ. Χατζόπουλος το 1928 για την τοποθεσία Ραδομίρι.

Αλαταριά : Ράχη, με υψόμετ. 1.860μ.-1.700μ., στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, ΒΑ της Σκούρτας. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Στην ορεινή Θεσσαλία αλαταριά ονομάζουν μία περιοχή, συνήθως με επίπεδες πλάκες, στην οποία ρίχνουν αλάτι οι βοσκοί για τα ζώα τους. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη αλς-άλας = αλάτι, αλατίζω. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 αναφέρεται ως Κόκκαλα.

Αναβρυκό : Ονομασία που αναφέρουν οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) για ένα τμήμα της Μπάρας στον Όλυμπο, βόρεια της Μεταμόρφωσης, σε υψόμετ. 2.240μ. περίπου, στην τοποθεσία Σπιθάρι. Δηλώνει το μέρος που αναβλύζουν νερά. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη αναβρύω.

Ανάθεμα : Τοποθεσία, σε υψόμετ. 2.000μ.-2.200μ., στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, πάνω στο μονοπάτι Στράγγου - Σκούρτας. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σύγχρονη ερμηνεία της λέξης, που δηλώνει το καταραμένο μέρος, το δύσκολο, το αποτρόπαιο. Το ανάθεμα είναι και εκκλησιαστική ποινή, αλλά και τόπος όπου τα παλιά χρόνια έριχναν οι κάτοικοι πέτρες, εκφωνώντας ανάθεμα, για κάποιον «ιερόσυλο».

Ανάληψη : Παλιό εκκλησάκι (σήμερα δεν υπάρχει), σε υψόμετ. 1.440μ. περίπου, μέσα στην οχύρωση του Παλαιόκαστρου (Οξυάς), στη νότια πλευρά του Ολύμπου. Αναφέρεται σε τοπωνυμική μελέτη (1999).

Ανάληψη : Άγνωστο ερημοκλήσι μέσα σε σπηλιά, απέναντι από το Παλαιομονάστηρο της Μονής Αγίου Διονυσίου του Ολύμπου, που εικάζεται ότι υπήρχε εκεί. Αναφέρεται από τον Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιο το 1917, αλλά είναι ασαφής η περιγραφή της θέσης του.

Ανάληψη : Ερημοκλήσι μέσα σε σπηλιά, σε υψόμετ. 850μ., στη δυτική πλευρά του Ολύμπου και ανατολικά του Πυθίου. Ανακαινίστηκε το 1970.

Ανάληψης σπήλαιο : Βρίσκεται σε υψόμε. 850μ., στην τοποθεσία Σπήλια, ανατολικά του Πυθίου στη δυτική πλευρά του Ολύμπου. Η κύρια αίθουσα της σπηλιάς έχει διαστάσεις 14x11μ. και είναι χωρισμένη με τοίχους σε 4 τμήματα. Μέσα στο σπήλαιο, που έχει Α.Σ.Μ. 6.442, βρίσκεται η εκκλησούλα της Ανάληψης.

Ανατούμπαρο : Παλιά ονομασία μικρής έξαρσης στη βόρεια πλευρά της Μπάρας στον Όλυμπο και ΝΑ της Μικρής Σταυροϊτιάς, πιθανώς αυτό που αναφέρει η Γ.Υ.Σ. ως Κεραμίδι. Σε σχεδιάγραμμα/χάρτη του Ι. Σαρρή το 1928 ως Ανατούμπαρο αναγράφεται η κορυφή Σκούρτα.

Ανθιμος : Ράχη στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμε. 1.999μ. (Γ.Υ.Σ. 1982), πάνω (ΒΑ) από τον Κοκκινοπηλό και στη ΒΔ προέκταση της κορυφής Κίτρος. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1970 με υψόμε. 2.005μ. Πιθανώς πήρε την ονομασία αυτή προς τιμήν του ονομαστού μοναχού του 18ου αι. Ανθιμου Ολυμπιώτη, από το Λιβάνι. Ο Μ. Kurz (1923) την αναφέρει Τσαμπάς (Tsambas).

Αντάρηδες : Άλλη ονομασία του τοπωνυμίου Αντάρτες. Πρωτοαναφέρεται σε κείμενο του 1937.

Αντάρτες : Τοποθεσία, σε υψόμε. 1.800μ. περίπου, στη δυτική πλευρά της κορυφής Χριστάκης Ολύμπου, προς το Ξερολάκκι. Μέχρι το 1940 υπήρχαν κρεμασμένα σε ένα δέντρο 10 κρανία, που κατά την παράδοση ανήκαν σε Έλληνες από την επανάσταση του 1878. Πιθανώς είναι οι λεγόμενοι «Αντάρτες του Ντουμπιώτη» (το Σώμα του Λοχαγού Δουμπιώτη). Σε κείμενο του 1937 (περιοδ. «το βουνό», Μάϊ. 1937, σ. 107) αναφέρεται Αντάριδες. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη ανταίρω = εξεγείρω.

Αντάρτες : Τοποθεσία στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, Δ-ΒΔ από το Ταμπούρι του Λιάκου. Πήρε την ονομασία από το θάνατο ομάδας Ελλήνων κατά την επανάσταση του 1878. Αναφέρεται σε τοπωνυμική μελέτη (1996).

Αντώνης : Ονομασία τοποθεσίας μεταξύ της ράχης Πελεκούδια και του Ενιπέα, απέναντι (νότια) από τη Μονή Αγίου Διονυσίου. Αναφέρεται μόνο στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Άνω ή Ψηλός Όλυμπος : Ονομασία (Haut Olympe) που αναφέρει ο D. Baud-Bovy το 1919 για τον Όλυμπο.

Άνω Μονή : Άλλη ονομασία-προσηγορία της Μονής Αγίου Διονυσίου από τους μοναχούς του Μετοχίου της.

Άνω Πηγάδι : Τοποθεσία στην Α-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου και ανατολικά της ράχης Πάνω Περιβόλι, όπου σε υψόμε. 1.410μ. βρίσκεται το καταφύγιο του Σ.Ε.Ο. Λεπτοκαρυάς. Η περιοχή λέγεται και Πηγάδια.

Άνω Σκάλα : Έτσι αναφέρει ο H. Tozer το 1869 τη Σκάλα, όπου το Μετόχι της Μονής Αγίου Διονυσίου.

Άνω Τσουκνίδα : Κορυφή στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμε. 1.506μ., από την οποία περνά το μονοπάτι από Λιτόχωρο για Λιβαδάκι. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 όλη η ράχη Άνω Τσουκνίδα - Κάτω Τσουκνίδα αναφέρεται ως Τσουκνίδα.

Απα(λ)νό(ς) : Βλ. Πάνω/Επάνω Τοπική ονομασία (περιοχή Καρυάς κ.α.) της λέξης Πάνω.

Απόλλωνος σπήλαιο : Βρίσκεται σε υψόμε. 2.030μ. περίπου, κάτω (νότια) από την τοποθεσία Ανάθεμα του Ολύμπου. Είναι στη ρίζα μεγάλου βράχου και χωρίζεται σε δύο μικρά τμήματα με διαστάσεις 5x7x2μ. και 4x4x1μ. Η ονομασία οφείλεται στο «ζωγράφο του Ολύμπου» Β. Ιθακήσιο. Ίσως είναι η αναφερόμενη παλαιότερα ως σπηλιά Σπανού.

Αράπη Λάκκος & Αράπης ρέμα : Λανθασμένες ονομασίες που αναγράφουν οι χάρτες της Γ.Υ.Σ., 1934 & 1970/1982 αντίστοιχα, για την αρχή (το πάνω μέρος) του ρέματος Ορλιάς μέχρι την έξοδό του στην πεδιάδα, όπου εκεί αναφέρουν τη σωστή ονομασία (Ορλιάς).

Αράπ Λάκκος & Αράπλακος ή Αράπη ρέμα : Μεγάλη ρεματιά στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει από τις πλαγιές της Αλαταριάς και από την Κλεφτόβρυση, συνεχίζει ως Αράπλακος στην έξοδό του στην πεδιάδα και χάνεται στην πεδιάδα Καρίτσας - Δίου, ή αν έχει πολλά νερά ενώνεται υπογειώς με τον Βαφύρα - Χελοπόταμο. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. αναφέρεται ως Αράπ Λάκκος - Αράπλακος (1934) και Αράπλακος (1970 & 1982). Σημαίνει «του Αράπη ο Λάκκος» (Αράπ' λάκκος), ονομασία που αναφέρεται (σωστά) στην έξοδό του στην πεδιάδα. Λάκκος σημαίνει ρέμα και μάλιστα το φαρδύ και ξερό ρέμα, όπως είναι το πεδινό τμήμα του (π.χ. Ξερολάκκι, Ξηρόλακκος, Μέγας Λάκκος, Σκαμινιώτικος Λάκκος κ.ά.) και όχι το ρέμα τύπου χαράδρας, όπως είναι σε όλη τη διαδρομή του. Αναφέρεται από τους ντόπιους ως **ρέμα Αράπη** και η συνέχειά του στην πεδιάδα ως Ξερόλακκος. Αναφέρεται «Arapo-lakos» από τον H. Barth το 1864 και ως «Arib Lakos» σε χάρτη του 1871/1916. Σε κείμενο του 1890 αναφέρεται ότι πήρε την ονομασία αυτή επειδή είναι στενό και μονίμως σκοτεινό από τα μεγάλα ρόμππολα. Πιθανώς όμως να οφείλεται στον τουρκαλβανό Γιουσούφ Αράπη που δρούσε στην περιοχή στα τέλη του 18ου αι. Μέσα στη ρεματιά - χαράδρα υπάρχουν αρκετοί καταρράκτες.

Αρβανίτη ράχη : Ράχη, με υψόμε. 2.056μ.-2.011μ., στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, στην ανατολική προέκταση της κορυφής Σαμάρι (Δραγασιά). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Αρβανίτης : Λανθασμένη ονομασία για τη Ράχη Παπά που αναφέρεται σε χάρτη της Διοίκησης Καταδρομών (1965) για τους χιονοδρομικούς αγώνες «Παπαρρόδεια».

Αρκουδοσπηλιά : Μικρή σπηλιά στα δυτικά τοιχώματα του ρέματος Μαυρατζά, στα Β-ΒΔ της Μονής Σπαρμού.

Αρτεμεις : Σπήλαιο στην περιοχή της Πέτρας.

Αρχάγγελοι Μιχαήλ & Γαβριήλ : Εκκλησιάκι (του 1977), σε υψόμ. 270μ., στους Β-ΒΑ πρόποδες του Ολύμπου, μεταξύ Αγίας Κόρης & Αγίου Βασιλείου, ανατολικά του ρέματος Αράπτης.

Αρχαγγέλων : Παρεκκλήσι εντός της παλαιάς Μονής Αγίου Διονυσίου Ολύμπου (στον πύργο της Μονής).

Αρχαιολογικό Πάρκο Δίου : Μεγάλος περιφραγμένος χώρος, 1.500 περίπου στρεμμάτων, στα ΒΑ του Ολύμπου και σε μέσο υψόμ. 10μ. που περιλαμβάνει όλο τον αρχαιολογικό χώρο του Δίου, παρέχοντας στους επισκέπτες υπηρεσίες άνετης περιήγησης, πληροφόρησης και αναψυχής.

Αρχαιολογικό Πάρκο Λειβήθρων : Μεγάλο περιφραγμένο κτήμα με αρχαιότητες και κτηριακά συγκροτήματα στη ΝΑ άκρη του Ολύμπου, στην περιοχή Κουφός και στα ΝΑ της Παλαιάς Λεπτοκαρυάς, σε μέσο υψόμ. 150μ. Στο πάρκο εντάσσεται και ο διπλανός αρχαιολογικός χώρος των Λειβήθρων.

Ασκηταριά ή Ασκητήρια : Σπηλιές που χρησιμοποιήθηκαν ως ασκηταριά και ως εκκλησιάκια, όπως είναι τα δύο ασκηταριά στο Πύθιο (Ανάληψης και Τιμίου Σταυρού ή Παμμεγίστων Ταξιαρχών), το ασκητήριο του Οσίου Διονυσίου δυτικά του Λιτοχώρου (Άγιο σπήλαιο), τα ασκητήρια στην Αγία Κόρη, στην Αγία Τριάδα Βροντούς και λίγο πιο πάνω του Παππού ή Παπά το κελί κ.ά.

Ασπρόγιες : Τοπική ονομασία ξέφωτου στο μονοπάτι Ζιλνιά - Μονή Αγίου Διονυσίου, σε υψόμ. 900μ. περίπου.

Ασπροπόταμος : Ρέμα στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, που αρχίζει από την κορυφή Μεγάλη Πάδη στα νότια του Πυθίου, ενώνεται στην πεδιάδα με το Ξερολάκκι και καταλήγει στον Σαραντάπορο - Βούλγαρη. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1969 & 1984). Στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. (1948) αναφέρεται Κουρουνιώτικο ρέμα.

Αστραποκαμένη : Έτσι αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) η περιοχή στα βόρεια της πηγής Καρούπια (740μ.). Ο παλαιότερος χάρτης της (1934) αναφέρει Στραποκαμένη την περιοχή στα νότια της πηγής, δηλαδή το μικρό οροπέδιο Κρεβάτια.

Αστρέχα : Τοποθεσία στη Β-ΒΑ πλευρά της κορυφής Προφήτης Ηλίας του Ολύμπου, σε υψόμ. 2.650μ. περίπου. Πρωτοαναφέρεται σε κείμενα του 1931. Παλαιότερη ονομασία «το λημέρι του Γιαγκούλα» (ληστής που δρούσε στην περιοχή μέχρι το 1926).

Άσυλο Μουσών : Ονομασία (σημαίνει ο ιερός τόπος των μουσών) που είχε δώσει το 1930 «ο ζωγράφος του Ολύμπου» Β. Ιθακήσιος στη σπηλιά που έμενε και που αργότερα ονομάστηκε σπηλιά Ιθακήσιου.

Αχριάνη Ράχη : Μεγάλη μακρόστενη ράχη στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.300μ. - 2.000μ., ανατολικά του Καλόγερου - Πάγου και νότια από το Λιβαδάκι. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από παραφθορά της παλιάς ονομασίας «στ' Χρόνη», ή κατά μία άλλη εκδοχή από το «στ' Χριάνη» - όνομα κτηνοτρόφου της περιοχής. Αναφέρεται Αχράντης στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και Ράχη Αχριάνη στους χάρτες της του 1970 & 1982, ενώ στο Β.Δ. του 1938 για την ίδρυση του εθνικού δρυμού αναφέρεται Αχριάνη το ρέμα.

Βαθύρεμα : Ένα από τα μικρορέματα (παλ. ονομ. Κανάλια) που περνά από τα αρχαία Λειβήθρα.

Βακούφι ή Βακούφικο : Τοπική ονομασία τοποθεσιών στην περιοχή της Τοπόλιανης - Αγίου Μηνά, νότια του Λιτοχώρου και στην περιοχή της Λεπτοκαρυάς. Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη vakif = κτήμα, κληροδότημα μοναστηριού (των Κανάλων). Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και ως Μοναστηριακά στο νεότερο χάρτη της (1983).

Βαλεντί : Τοποθεσία, σε υψόμ. 800μ. περίπου, στα Α-ΒΑ του οικισμού Καλύβια στην ευρύτερη περιοχή Κελανίτη. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Η ονομασία είναι άγνωστη στους ντόπιους που ονομάζουν την τοποθεσία Γαλανί, από το χρώμα του νερού που έβγαζε παλαιότερα η εκεί βρύση.

Βαλτοκούκκι : Βλ. Μπαλτακούκη.

Βάλτος : Η ελώδης περιοχή ανατολικά του Δίου. Πρωτοαναφέρεται «Valtos» σε χάρτη του 1871/1916 και Βάλτος στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884, καθώς και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934 & 1983). Τοπική ονομασία Βαρικό ή Βαρκό που αναφέρεται και στο χάρτη του 1871/1916, ως «Varkos», αλλά βορειότερα του Δίου. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη blato.

Βάλτος : Έτσι αναφέρεται σε τοπωνυμική μελέτη (1996) η περιοχή ανατολικά της Τοπόλιανης (Τοπόλια) προς τη θάλασσα της Λεπτοκαρυάς, όπου βρέθηκαν αρκετές αρχαιότητες της Εποχής του Χαλκού (1800 π.Χ.).

Βαρδαμπάς ρέμα : Μικρό ρέμα στη Β-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου που ενώνεται με το Ξερολάκκι στη δυτική πλευρά της Μπάρας, όπου και μικρή τεχνητή λίμνη (ταμιευτήρας) στην τοποθεσία Πλύμα. Ίσως από την ονομασία Βαρλαμάς, της υπερκείμενης κορυφής. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Στους νεότερους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) αναφέρεται Βαρδαμπάς το τμήμα του ρέματος μέχρι την ένωσή του με το Ξερολάκκι, ενώ το υπόλοιπο (η συνέχειά του) αναφέρεται Καράμπα ρέμα.

Βαρικό ή Βαρκό : Τοπική ονομασία για τη βαλτώδη περιοχή ανατολικά του Δίου και της Καρίτσας. Λέγεται και Βαρκό, όπως και σε πολλά μέρη της Ελλάδας. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) λέξη varko = έλος που έχει ρίζα την αρχαία ελληνική λέξη βαρύς. Αναφέρεται ως «Varkos» σε χάρτη του 1871/1916, ως Βαρικό Λιτοχώρου από τον Επίσκοπο Κίτρους Παρθένιο το 1918, Βαρυκό (προς τα

Καλύβια Λιτοχώρου) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και ως Βαρικός σε κείμενο του 1934. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983 αναφέρεται Σκανδαλιάρου Βάρκα.

Βαρκό : Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934 & 1983 σημειώνεται μία τοποθεσία ως Βαρκό & Βάρκα! (αντίστοιχα) δίπλα στη θάλασσα και στα νότια της εξόδου του ποταμού Μαυρονέρι.

Βαρλαμά : Τοποθεσία και μικρό ρέμα στη δυτική πλευρά του Μπαρμπαλά προς το Ξερολάκκι. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Βαρλαμάς : Μικρό ύψωμα και περιοχή στη Β-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.047μ., δίπλα στο δασικό δρόμο Κοκκινοπηλού - Πέτρας, όπου εικονοστάσι και βρύση (1.020μ.). Παλαιότερα υπήρχε εκεί δασικό φυλάκιο. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Βασίλη ράχη : Τοπική ονομασία μικρής ράχης βόρεια του παλαιού Σπαρμού.

Βαφύρας : Η αρχαία ονομασία του ποταμού ή των ποταμών / ρεμάτων που διαρρέουν την περιοχή του Δίου. Είναι η συνέχεια του ρέματος Ορλιάς (ο αρχαίος Ελικών ποταμός) που καταλήγει στη θάλασσα με πολλά ρέματα - κανάλια φυσικά και τεχνητά. Αναφέρεται «Baphygas» σε χάρτη του 1788, «Helikon - Baphygas» από τον W. Leake το 1835, καθώς και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1934 & 1983.

Βδι ή Βντι : Βρύση/ποτίστρα στα Β-ΒΑ του Κοκκινοπηλού, σε υψόμ. 1.325μ., δίπλα στο δασικό δρόμο για βρύση Παππού. Τοπική βλάχικη ονομασία, αλλά οι ντόπιοι δεν γνωρίζουν τι σημαίνει. Πιθανώς από το όνομα Αβδής ή από το αύντου = ακούω ή από την αρχαία ελληνική αυδή = ομιλία (ήχος; - από τα νερά που κελαρύζουν;). Μήπως αυτζί; (ίδια σημασία). Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι είναι από το βίδι που σε ορισμένα μέρη λένε έτσι τα δέντρα οστρυσές. Έχει αναφερθεί και ως Αβίντι.

Βενιζέλος : Ονομασία, «Pic Veniselos», που δόθηκε το 1913 (στην πρώτη ανάβαση) στην ψηλότερη κορυφή του Ολύμπου Μύτικας (που τότε ήταν ανώνυμη), από τους Ελβετούς Fred. Boissonnas και Daniel Baud-Bovy.

Βλάχας ρέμα : Ονομασία του πάνω τμήματος της ρεματιάς Γρίβα, στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, βόρεια των κορυφών Καλλιθέα και Πύργος. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Βόλος : Τοποθεσία, σε υψόμ. 1.800μ. περίπου, στη ΒΔ πλευρά (προς το Ξερολάκκι) της κορυφής Χριστάκης, που πρωτοαναφέρεται σε τοπωνυμική μελέτη του 1946, αλλά και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Πιθανή προέλευση της ονομασίας από παραφθορά της σλαβικής λέξης gol-u = γυμνός, φαλακρός, ή τον τοπογραφικό όρο gol-o που δηλώνει τόπο γυμνό από βλάστηση ή από την αρχαία ελληνική λέξη βώλος = σπάσιμο χώματος σε κομμάτια, αλλά και μικρός όγκος χώματος.

Βορτόπο : Τοποθεσία, σε υψόμ. 2.000μ.-2.100μ., στις Ν-ΝΔ πλαγιές της κορυφής Τερψιθέα (Χότζα). Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982). Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη vutpara = μικρός επίπεδος βοσκότοπος. Ορισμένοι ντόπιοι το αναφέρουν βορτόπα ή βουρτόπα.

Βουλγάρα : Βουνό με υψόμ. 1.683μ. μεταξύ του Ολύμπου, από τον οποίο χωρίζεται με το Μακρύρεμα και του Τίταρου, από τον οποίο χωρίζεται με τον Πετριώτικο ποταμό. Ορισμένοι φορείς, π.χ. Δασαρχεία περιοχής, το εντάσσουν στον Όλυμπο (μάλλον διοικητικά). Οι ντόπιοι, είτε από την πλευρά του Αγίου Δημητρίου, είτε από την πλευρά του Κοκκινοπηλού, αν και έχουν χωράφια εκεί δεν θεωρούν ότι είναι Όλυμπος. Κατά τους Α. Philirpsson (1897) και Β. Δούσμανη (1934) η λέξη Βουλγάρα είναι λαϊκή ονομασία πουλιού.

Βούλγαρης : Ονομασία τμήματος του Σαραντάπορου ποταμού, από την περιοχή της Βουβάλας (Άζωρος) μέχρι τη συμβολή του με τον Ελασσονίτικο ποταμό. Συνεχίζει ως Τιταρήσιος (Ξεριάς). Αναφέρεται Βούργαρης από τον Τρ. Ευαγγελίδη (1913). Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη λατινική λέξη burgarii = φρουροί, φύλακες πύργων. Αναφέρεται Vourgaris (Titaresios) στο χάρτη του L. Heuzey το 1860.

Βουρτόπα : Τοποθεσία μεταξύ των κορυφών Δραγασιά και Αχριάνη στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη vutpara = μικρός επίπεδος βοσκότοπος. Ορισμένοι ντόπιοι το αναφέρουν βορτόπα και το εξηγούν ως λιβαδότοπο. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Βουρτόπα ή βορτόπα : Βλ. Βορτόπο.

Βράχη : Παλιά ονομασία των κορυφών Μύτικας και Στεφάνι που στις αρχές του 20ου αι. ήταν ανώνυμες. Την ονομασία «Βράχη» ή «τα τρία βράχη/βράχια» τη χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι της ΒΔ πλευράς του Ολύμπου.

Βρίγκας (ή Βρίνκας) : Μικρό ρέμα ΒΑ του Κοκκινοπηλού που αρχίζει από την κορυφή Άνθιμος και καταλήγει στο Μακρύρεμα. Αναφέρεται «Vringas» από τον M. Kurz (1923).

Βρομό- : Βλ. & Βρωμο-

Βρομόβρυση : Παλιά βρύση/ποτίστρα, σε υψόμ. 1.020μ., δυτικά της Αγίας Τριάδας Παλαιάς Σκαμνιάς.

Βρόντας : Παλιά ονομασία του ρέματος Παπά (Αγίας Τριάδας), κυρίως στην περιοχή της Παλαιάς Βροντούς.

Βροντούς ρέμα : Μικρή ρεματιά στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου. Είναι η συνέχεια του ρέματος Παπά (Αγίας Τριάδας) προς την Παλαιά Βροντού. Οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. την αναφέρουν ρέμα Πόρος.

Βρυσσοπούλες : Τοποθεσία στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, δυτικά της χαράδρας Μαυρατζά, σε υψόμετ. 1.720-1.800μ., εκεί που βρίσκεται σήμερα το στρατόπεδο Κ.Ε.Ο.Α.Χ., καθώς και το καταφύγιο της Ε.Ο.Ο.Α. Πήρε την ονομασία αυτή από τις πολλές πέτρινες βρύσες που υπήρχαν παλαιότερα εκεί. Στην αρχή η τοποθεσία λεγόταν Βρυσούλες. Δεν αναφέρονται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934 & 1970. Ο νεότερος χάρτης της (1982) αναφέρει την ονομασία Βρυσσοπούλες σε πηγές, σε υψόμετ. 1.400μ., στη μέση περίπου του δρόμου Σπαρμός - Κ.Ε.Ο.Α.Χ.

Βρυσούλα : Έτσι αναφέρεται (Vrissoula) από τον Μ. Kurz το 1923 το ρέμα που αρχίζει από τα Ζωνάρια - Παλιοκαλύβα - Καλάγια, στα βόρεια του καταφυγίου «Σπήλιος Αγαπητός», ενώνεται στη θέση Πηγαδούλι με το ρέμα του Μαυρόλογγου και συνεχίζει πάλι ως Βρυσούλα για Πριόνια.

Βρυσούλα : Μικρή πηγή στον κεντρικό Όλυμπο, σε υψόμετ. 1.800μ., κοντά στο μονοπάτι Μαυρόλογγου - Μπάρας ή Καλόγερου. Κοινή ονομασία και για άλλες μικρές πηγές, κυρίως εποχικές, του Ολύμπου. Σύμφωνα με περιγραφή του D. Baud-Bovy το 1919 είχε πολύ νερό. Σήμερα το νερό της κατεβαίνει με λάστιχο μέχρι το μονοπάτι, στη θέση Πηγαδούλι, όπου και παγκάκια (1.350μ.). Αναφέρεται από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928 και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Βρυσούλες : Παλιά ονομασία της τοποθεσίας Βρυσσοπούλες στον Όλυμπο. Η ονομασία δόθηκε το 1910, όταν κτίστηκαν οι πέτρινες βρύσες.

Βρωμόβρυση : Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 στα νότια της κορυφής Καρδάρα (914μ.) σε υψόμετ. 820μ., στην Α-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου.

Βύθος : Έτσι ονομάζεται ο Ενιπέας ποταμός του Ολύμπου, λίγο πριν την έξοδό του στο Λιτόχωρο, όπου βρίσκονται και τα πιο στενά σημεία του, με τα ψηλά κάθετα τοιχώματα και τις χαρακτηριστικές γούρνες. Η ονομασία Βύθος προέρχεται από το αρχαίο βυθός. Πρωτοαναφέρεται «Vythos (Enipeus)» στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, «Vithos» από τον H. Barth το 1864, ενώ ο Ν. Σχινάς το 1886 και ο Μ. Kurz το 1923 αναφέρουν ότι όλος ο Ενιπέας, από τη Μονή Αγίου Διονυσίου και κάτω λέγεται Βύθος. Στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884 η ονομασία Βύθος σημειώνεται στα νότια της Μονής Αγίου Διονυσίου, στη συνέχεια του Μαυρόλογγου.

Γαβρόλακκα : Η χαλικοαμμώδης πεδινή ρεματιά στους Β-ΒΑ πρόποδες του Ολύμπου, μεταξύ των εξόδων των ρεμάτων Αράπλακος και Ορλιάς, με τον οποίο ενώνεται στην περιοχή του Δίου. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από το φυτό γάβρος.

Γάβρος : Τοποθεσία Ν-ΝΑ της Καρυάς προς το ρέμα της Ζιλιάνας. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1985).

Γαλανί : Τοπική ονομασία τοποθεσίας στα Α-ΒΑ των Καλυβίων, σε υψόμετ. 750μ. περίπου, στην περιοχή Κελανίτη. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982 ως Βαλεντί. Πήρε την ονομασία από το χρώμα του νερού που έβγαζε παλαιότερα η εκεί βρύση.

Γέννηση της Θεοτόκου : Το Καθολικό (κτίσμα του 1638) της Μονής Κανάλων.

Γέννηση του Χριστού : Μικρό εκκλησάκι, αφιερωμένο και στον Όσιο Διονύσιο, σε υψόμετ. 750μ., μέσα στο σπήλαιο Αγίου Διονυσίου (Αγιο Σπήλαιο) στη χαράδρα του Ενιπέα.

Γερμανός ρέμα : Βρίσκεται στη νότια πλευρά του Ολύμπου, ανατολικά της Καρυάς και Α-ΝΑ της ράχης Καστανιές. Αναφέρεται σε χάρτη του Δασαρχείου Ελασσόνας (2006).

Γιαμούρι : Μικρό ρέμα, με περιοδική μικρή πηγή, στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου και ανατολικά από το Λιβαδάκι, που καταλήγει στη ρεματιά Σκανδαλιάρα, στην περιοχή Τσεμπίλι ή Τσιμπίλι. Τοπική ονομασία.

Γιαμπάδι : Μικρή ράχη, με υψόμετ. 1.639μ., που αναφέρει ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1934, στα ΒΔ της Κόψης Μπαρμπαλά. Οι ντόπιοι ως Γιαμπάδι αναφέρουν το μικρό ρέμα που αρχίζει από το Μπαρμπαλά (θέση Στάμνα) και τη ράχη αυτή και καταλήγει στα Κρεβάτια.

Γιάννακα ρέμα : Μικρό ρέμα στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει από την κορυφή Άνω Τσουκνίδα και καταλήγει στον Ενιπέα. Στη συμβολή του με το μονοπάτι Ε4 υπάρχει ξύλινο γεφυράκι και βρύση (620μ.). Πιθανώς πήρε την ονομασία αυτή προς τιμήν του Λιτοχωρίτη σπλαρχηγού του 1819 Δημητρίου Γιάννακα.

Γκ... ή Γ. : Βλ. και Γ...

Γκαβός ρέμα : Μεγάλη ρεματιά που αρχίζει από το οροπέδιο των Μουσών και το λαιμό της Σκούρτας και καταλήγει στον Ενιπέα ποταμό. Αναφέρεται «Gavos» από τον Μ. Kurz το 1923, ως μία βαραθρώδης τοποθεσία, και σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934-1982). Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) λέξη gānu = τυφλός, που ταιριάζει στην «κλειστή» αυτή ρεματιά που δεν έχει φανερή έξοδο.

Γκαλντριμός : Μικρό ρέμα στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου που αρχίζει από την περιοχή του Σταυρού, περνά βόρεια της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου και «σβήνει» στο Ξερολάκκι - Ξεροκάμπι. Τοπική ονομασία Γκαλντριμά ή Γκαλντεριμά. Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη Kaldırım = λιθόστρωτο, που υπήρχε παλαιότερα στην αρχή της ρεματιάς. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1970.

Γκέκα Καραούλι : Ονομασία που αναφέρει ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. (1934) για μία κορπούλα, με υψόμετ. 1.789μ., στις Βρυσσοπούλες. Οι νεότεροι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) την αναφέρουν Νίκη. Είναι η μικρή έξαρση -

λοφίσκος που βρίσκεται μέσα στο στρατόπεδο του Κ.Ε.Ο.Α.Χ. Πιθανώς πήρε την ονομασία από τον αρματωλό και κουρσάρο Γκέκα από το Λιβάδι, που έδρασε στην περιοχή κατά την προεπαναστατική περίοδο.

Γκλουμποσίτσα : Ορμητικό ρέμα στον Όλυμπο που εκβάλλει στη θάλασσα στην περιοχή του Αγίου Θεοδώρου. Αναφέρεται έτσι από τον Ρ. Uspenskij το 1859. Πιθανώς το ρέμα Ορλιάς.

Γκόλιανη : Άλλη ονομασία της κορυφής Γούλενα ή Γυμνοκορυφή (1.268μ.) στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου. Προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη gol-u = γυμνός, φαλακρός, ή τον τοπογραφικό όρο gol-o που δηλώνει τόπο γυμνό από βλάστηση.

Γκόλια(ς) : Τοποθεσία στη βόρεια και ΒΔ πλευρά της κορυφής Καλόγερος, που στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1934, 1970 & 1982 και στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας του 1971 αναφέρεται η κορυφή ως Γκόλιας. Προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη gol-u = γυμνός, φαλακρός, ή τον τοπογραφικό όρο gol-o που δηλώνει τόπο γυμνό από βλάστηση. Όλα τα γυμνά ορεινά μέρη οι ντόπιοι τα λένε γκόλια.

Γκόλνα : Ράχη στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου με υψόμετρο 1.078μ.-1.033μ. (παλ. υψόμετρο 1.032μ. & 1.034μ.). Βρίσκεται Δ-ΝΔ του Λιτοχώρου και στη νότια πλευρά του Ενιπέα ποταμού. Πρωτοαναφέρεται «Golna» σε χάρτη του 1871/1916. Προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη gol-u = γυμνός, φαλακρός, ή τον τοπογραφικό όρο gol-o που δηλώνει τόπο γυμνό από βλάστηση. Οι παλαιότεροι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1944) την αναφέρουν **Γκόνα** (με λάθος υψόμετρο 1.084μ. που διορθώνεται στην έκδοση 1944-45 σε 1.034μ.), ενώ οι νεότεροι (1970 & 1982) την αναφέρουν Ράχη.

Γκόλνα : Ονομασία της κορυφής Στήθωμα (1.133μ.) που ανέφερε ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1934. Σε χάρτη του 1916 αναφέρεται η ονομασία «Gojona» για περιοχή του ρέματος Γρίβα στα ΝΑ της κορυφής.

Γκορόσκολα : Ονομασία, «Goroskola», που αναφέρεται σε χάρτη του 1871/1916 για μία περιοχή του Ολύμπου, στα βόρεια της Πετρόστρουγκας. Μάλλον λανθασμένη σύμφωνα με τον Μ. Kurz το 1923.

Γκορτσιά : Τοποθεσία στον Όλυμπο, σε υψόμετρο 1.120μ., στο 13,5 χλμ. του δασικού ορεινού δρόμου Λιτόχωρο - Πριόνια, εκεί ακριβώς που βρίσκεται η αρχή του μονοπατιού (διασταύρωση) για Σκούρτα - οροπέδιο Μουσών. Πήρε την ονομασία αυτή από το ομώνυμο δέντρο (αγριαχλαδιά) που υπήρχε εκεί. Προέλευση της ονομασίας από την αλβανική λέξη goricë = αγριαχλαδιά ή gorrishtëa = τόπος με αγριαχλαδιές.

Γκορτσιάλα ρέμα : Ρεματιά στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ των κορυφών Παλιόκαστρο και Καρδάρα. Αναφέρεται «Gorcila» σε χάρτη του 1871/1916 και σε χάρτη του 1884 (μήπως Γκορτσούλα;). Τη συνέχειά του στην πεδιάδα ο παλιός χάρτης της Γ.Υ.Σ. (1934) την αναφέρει Παληορουμάνια και ο νεότερος (1983) χάρτης της την αναφέρει ρέμα Αγίου Μηνά.

Γκορτσούλα : Βλ. Γκουρτσούκι.

Γκούλεμα : Λανθασμένη γραφή της κορυφής Γούλενα. Αναφέρεται στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884.

Γκουρτσούκι : Μικρή ράχη, με υψόμετρο 600μ.-500μ., στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ δύο ανώνυμων μικρών ρεμάτων που καταλήγουν στη Γαβρόλακκα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982). Τοπική ονομασία Γκορτσούλα.

Γκρίτσα : Τοποθεσία στα ΒΑ του Λιτοχώρου προς τη θάλασσα. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 σε δύο θέσεις, ως τριγωνομετρικό σημείο 39,56μ. στα νότια της Σκάλας (Λιμένος) Λιτοχώρου και στην παραλία μεταξύ των εξόδων του Ενιπέα και του ρέματος της Αγίας Μαρίας.

Γολγοθάς : Ονομασία που κατά την παράδοση είχε δώσει ο Όσιος Διονύσιος στην απότομη βραχύωδη πλαγιά, εκεί που άρχισε να κτίζει το αρχικό μοναστήρι / ασκητήριο του και είναι γνωστή σήμερα ως Παλαιομονάστηρο. Αναφέρεται σε «Επιβιβαιωτήριοι σταυροπηγιακής αξίας» του 1720+.

Γολγοθάς : Ράχη και ρέμα στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου και στα ΝΑ της κορυφής Κάτω Πύργος, προς τη Ζιλιάνια. Αναφέρεται σε χάρτη του Δασαρχείου Ελασσόνας.

Γολόσι : Τοποθεσία στη δυτική πλευρά του Ολύμπου και ανατολικά του Πυθίου. Αναφέρεται σε τοπωνυμική μελέτη του 1946 (περιοδ. «το βουνό», επετ. 1946, σ. 130). Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη gol-u = γυμνός, ή τον τοπογραφικό όρο gol-o που δηλώνει τόπο γυμνό από βλάστηση.

Γομαροστάλι(α) ή Γομαρόσταλος : Τοποθεσία στην κεντρική περιοχή του Ολύμπου. Βρίσκεται στη μακριά ράχη που κατεβαίνει από τη ΝΑ άκρη του οροπέδιου των Μουσών μέχρι σχεδόν τα Πριόνια. Στη ράχη αυτή υπάρχουν 3-4 τοποθεσίες με την ονομασία γομαροστάλι(α) ή Γομαρόσταλος (1ος στα 1.760μ., 2ος στα 1.940μ., 3ος στα 2.140μ. και 4ος στα 2.400μ.) που προσδιορίζουν τα μέρη που στάλιζαν παλαιότερα τα ζώα οι υλοτόμοι. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη γομάριον = μουλάρι και τη λέξη στάλος = μαντρί. Αναφέρεται Γομαρόσταλος στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και ως Γομαροστάλι στους χάρτες της του 1970 & 1982.

Γουινό : Περιέργη ονομασία, «Guino», που αναφέρει ο Μ. Kurz το 1923 για τη δυτική πλευρά της Στενής Σαλατούρας προς τη ρεματιά Πόρος και τη Βρύση του Παππού. Πιθανώς ή κύριο όνομα ή από το «γκουανό» που σημαίνει περιπτώματα πουλιών. Η ονομασία αυτή είναι άγνωστη στους βοσκούς της περιοχής.

Γούλενα : Παλαιότερη ονομασία της κορυφής Γυμνοκορυφή (1.268μ.) του Ολύμπου. Λέγεται και Γκόλιανη. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη gol-u = γυμνός, φαλακρός, ή τον τοπογραφικό όρο gol-o που δηλώνει τόπο γυμνό από βλάστηση. Πρωτοαναφέρεται «Goulepa» στο χάρτη του L. Heuzey το 1860. Σε ορισμένους παλιούς χάρτες και βιβλία έχει γραφτεί λανθασμένα «Goulema», Γκούλεμα και Γουλενά.

Γουμαρόσταυλος : Τοποθεσία στα Β-ΒΔ της Καρυάς Ολύμπου, σε υψόμ. 1.600μ. περίπου, βόρεια της Χαρβαλόβρυσης. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη γομάριον = μουλάρι και τη λέξη στάλος = μαντρί. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ., καθώς και στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας το 1971.

Γούρνα : Τοποθεσία, σε υψόμ. 1.800μ. περίπου, στα βόρεια της ράχης Σκούρτα και στην αρχή του ρέματος Παπά, κοντά στις Παλιοκοπρισιές. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Γούρνα Ηλία : Παλαιά ονομασία της Γούρνας Στεφανιού στον Όλυμπο, που βρίσκεται στα νότια της κορυφής Προφήτης Ηλίας (παλιά Άγιος Ηλίας). Πρωτοαναφέρεται «Gourna Ilias» από τον M. Kurz το 1923.

Γούρνα Σταυροϊτιάς : Μεγάλος, βαθύς και αμφιθεατρικός λάκκος στο κέντρο σχεδόν του Ολύμπου, βόρεια της Μεγάλης Σταυροϊτιάς και νότια της Σκάλας - Σκολιού. Το βαθύτερο σημείο είναι σε υψόμ. 2.480μ.

Γούρνα Στεφανιού : Μεγάλος, βαθύς και αμφιθεατρικός λάκκος στα Α-ΒΑ της κορυφής Στεφάνι και κάτω από τα καταφύγια του Σ.Ε.Ο. και της Ε.Ο.Ο.Α. Το βαθύτερο σημείο της είναι σε υψόμ. 2.540μ. Αναφέρεται Γούρνα Ηλία από τον M. Kurz το 1923 και ως Πόρτα (βλ. λέξη) από τον H. Tozer το 1865 (μάλλον το πέρασμα).

Γούρνες : Έτσι λέγονται από τους ντόπιους όλες οι μεγάλες και βαθιές λάκκες του Ολύμπου. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη γρώνη = κοιλότητα, βαθούλωμα. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934 & 1983) Γούρνες αναφέρεται μία τοποθεσία στα ΒΑ του Λιτοχώρου προς το Ξεροκάμπι.

Γουρούνα : Η νότια ράχη της κορυφής Πάνω Πύργος στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου και στα ΒΔ της Μονής Κανάλων. Αναφέρεται σε χάρτη του Δασαρχείου Ελασσόνας (2006). Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη γουρούνιον (αρχαία γρυ).

Γραμμένη Πέτρα : Κορυφή στη Ν-ΝΔ άκρη του Ολύμπου, με υψόμ. 1.091μ. Μαζί με την κορυφή Κουκούλι του Κάτω Ολύμπου σχηματίζουν τα Στενά της Διάβας. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1935 & 1985.

Γρίβα ρέμα : Μεγάλη ρεματιά στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, μήκους 9 χλμ. Αρχίζει από την τοποθεσία Μπιχτέσι, ΒΑ της Καρυάς και καταλήγει στην Παλαιά Λεπτοκαρυά. Πρωτοαναφέρεται Λάζη Γρίβα σε χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και ένα τμήμα ως Βλάχας ρ. και ένα άλλο τμήμα ως Λάζη Γρίβα ρ. στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1970) και ρέμα Γρίβα στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. 1983. Σε χάρτη του 1871/1916 αναφέρεται η ονομασία «Gojona» για περιοχή του ρέματος Γρίβα στα ΝΑ της κορυφής Γκόλνα ή Στήθωμα.

Γρίβας : Κορυφή στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.394μ., μεταξύ των κορυφών Τερψιθέα (Χότζα) και Πύργος Γρίβα. Πρωτοαναφέρεται από τον E. Richter (1911) και από τον M. Kurz (1923), αλλά για την κορυφή Πύργος Γρίβα. Πιθανώς όνομα κτηνοτρόφου.

Γρίβα(ς) : Ράχη στη Ν-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.400μ.-2.281μ. και ΝΑ της κορυφής Φράγκου Αλώνι. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. ως Γρίβα (1934) και ως Γρίβας (1970 & 1982). Βλ. & Χρόνος.

Γυμνοκορυφή : Νέα ονομασία της κορυφής Γούλενα ή Γκόλιανη του Ολύμπου, που βρίσκεται στη Ν-ΝΔ πλευρά του, με υψόμ. 1.268μ., νότια της Κρυόβρυσης. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1969 & 1985.

Γυφτοπήγαδο : Βρύση/ποτίστρα νότια του Κοκκινόπηλου, σε υψόμ. 1.050μ. Πρωτοαναφέρεται σε έγγραφο του 1858. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1970).

Δαμασκηνιές : Ονομασία στην τοποθεσία Σούρι ή Σούρια (1.200μ.), δυτικά από τα Πριόνια, όπου δαμασκηνιές. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη δαμάσκηνον.

Δαμασκηνιές : Ονομασία στον Ενιπέα, στο μονοπάτι από το Λιτόχωρο προς τα Πριόνια, σε υψόμ. 620μ.

Δάσος Μάλτας : Περιοχή, στη νότια πλευρά του ρέματος Μάλτας. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Δάσος Μονής Πέτρας : Περιοχή στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, στα βόρεια της Πέτρας. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Δεδινίκενα ή Δεδινίκαινα : Τοπική ονομασία βράχου, σε υψόμ. 1.400μ. περίπου, στην τοποθεσία Μεσονήσι - Κόψη Προφήτη Ηλία. Πιθανώς σημαίνει η γυναίκα του Δεδινίκου.

Δέματα : Λανθασμένη απόδοση-αντιγραφή της ονομασίας «Mt. Detnata (Τιτνάτα)» που αναφέρει ο L. Heuzey το 1860. Αναφέρεται ως «Dernasa» σε χάρτη του 1871/1916, ως Όρ. Δέματα στο χάρτη του M. Χρυσόχου το 1884 και ως Δέματα (Δερνάζα) στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910.

Δενδρορράχη : Ονομασία που ανέφεραν οι παλαιότεροι (1934 & 1944) χάρτες της Γ.Υ.Σ. για την κορυφή Μεγάλη Πάδη (1.050μ.) στα νότια του Πυθίου.

Δερνάζα : Βλ. Δέματα & Τιτνάτα.

Διάβας ρέμα : Μεγάλη ρεματιά-χαράδρα, μήκους 10 χλμ., στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, που αρχίζει από τη δυτική άκρη του οροπεδίου της Καρυάς-Σκαμνιάς, σε υψόμ. 800μ., και συνεχίζει ως Ελασσονίτικος ποταμός. Χωρίζει τον Όλυμπο από τον Κάτω Όλυμπο. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη διάβα = διάβαση, πέρασμα. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1985.

Διάβας Στενά : Έτσι ονομάζεται το πιο στενό και βαθύ τμήμα της ρεματιάς της Διάβας στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ των κορυφών Κουκούλι ή Ορθόλιθος (1.154μ.) του Κάτω Ολύμπου και Γραμμένη Πέτρα (1.091μ.) του Ολύμπου. Πρωτοαναφέρεται Στενόν της Διάβας στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1985.

Διακόπι : Διάσελο και τοποθεσία μεταξύ των κορυφών Τερψιθέα (Χότζα) και Γρίβας σε υψόμ. 2.380μ. Δηλώνει το μέρος που διακόπτεται, είτε λόγω της μορφολογίας του εδάφους, είτε από το πέρασμα - μονοπάτι των κοπαδιών. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη διακόπτω. Μερικοί ντόπιοι την αναφέρουν Διακοπτό ή Διακόφτης, ενώ ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. (1934) την ανέφερε Διακόπτης. Σε πολλά μέρη της Ελλάδας η λέξη έχει την ίδια έννοια.

Διακόπτης : Ονομασία που αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 για την τοποθεσία Διακόπι. Λόγω της λανθασμένης τοποθέτησης του τοπωνυμίου (Διακόπι / Διακόπτης) πάνω στο χάρτη, αρκετοί ορειβάτες και ιδιωτικοί χάρτες (από το 1956) ανέφεραν τη διπλανή κορυφή Τερψιθέα (Χότζα) ως Διακόπτης.

Διασέλα : Ράχη στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.534μ.-1.380μ. (κολονάκι Γ.Υ.Σ. στα 1.357μ.) Είναι η συνέχεια της ράχης Αλαταριά, μεταξύ των ρεμάτων Ορλιά και Αράπη. Τοπική ονομασία. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη σελλίον = σέλα ή την αρχαία λέξη έλλα = καθέδρα.

Διασταύρωση : Έτσι συνηθίζεται να λέγεται από τους ορειβάτες η θέση Γκορτσιά, στο δασικό ορεινό δρόμο Λιτόχωρο - Πριόνια, όπου αρχίζει το μονοπάτι, σε υψόμ. 1.120μ., για Σκούρτα - οροπέδιο Μουσών.

Διασταύρωση : Έτσι συνηθίζεται να λέγεται η θέση στη Χονδρομεσοράχη, όπου διακλαδίζεται (2.480μ.) το μονοπάτι για την κορυφή σε αυτό για Ζωνάρια - οροπέδιο Μουσών και σε αυτό για Σταυροϊτιές - Σκολιό - Σκάλα.

Διμάρκα : Τοποθεσία στη ΒΑ πλαγιά της κορυφής Φλάμπουρο του Ολύμπου, σε υψόμ. 2.000μ περίπου. Κατά μία εκδοχή σημαίνει διδυμάρικα. Πρωτοαναφέρεται «Dhymarka & Dhymarika» από τον Μ. Kurz (1923).

Δίσωβο : Ονομασία που αναφέρουν οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1969 & 1984) για το μικρό ύψωμα Κουρί στη ΝΔ άκρη του Ολύμπου, με υψόμ. 744μ., βόρεια του οικισμού Ασπρόχωμα και δυτικά του οικισμού Καλύβια.

Δόξα : Ονομασία που αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) για τη λάκκα που βρίσκεται ΝΔ της κορυφής Άγιος Αντώνιος, σε μέσο υψόμ. 2.340μ. περίπου. Παλαιότερη ονομασία Οντάς (βλ. λέξη).

Δουροβίτσα : Ρεματιά στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει από τις κορυφές Εννέα Πύργοι και Κακάβρακας και καταλήγει στο ρέμα Σπαρμού. Λέγεται και Ντουροβίτσα. Αναφέρεται σε όλους του χάρτες της Γ.Υ.Σ.

Δραγασιά : Άλλη ονομασία της κορυφής Σαμάρι (2.253μ.) του Ολύμπου. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη δραγασιά = καλύβα, ή σκοπιά, που μένει ο δραγάτης = ο αμπελοφύλακας, ο αγροφύλακας. Στην τοπική διάλεκτο λέγεται και Ντραγασιά. Αναφέρεται Δραγασιά στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982 και Σαμάρι στον παλαιότερο χάρτη της (1934).

Δραγατσά : Πιθανή παλαιά ονομασία του τοπωνυμίου Κεραμίδι. Παραφθορά του Δραγασιά - Δραγασιά.

Δραγασιά : Τοποθεσία στη ΝΔ άκρη του Ολύμπου, σε μία μικρή έξαρση με υψόμ. 643μ., της πεδιάδας ΝΔ του Πυθίου. Λέγεται και Δραγασιά. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1969 & 1984.

Δρακότρυπα : Παλιά αναφορά για βάραθρο στα ανατολικά του Κοκκινοπηλού και πάνω από τη βρύση Ρούδι.

Δρίμα : Έτσι ονομάζεται η έξοδος της χαράδρας Μαυρατζά στη μικρή πεδιάδα γύρω από τον παλιό οικισμό Σπαρμός στο ΝΔ Όλυμπο. Ο Ε. Richter (1911) ανέφερε Δρίμα την αρχή της χαράδρας στις Βρυσοπούλες. Ο Μ. Kurz το 1923 την αναφέρει και Σπαρμόλακκο. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982 Δρίμα αναφέρεται τοποθεσία βόρεια του νέου Σπαρμού, σε υψόμ. 700μ. περίπου, στην αρχή ρεματιάς στα ΝΔ της Τουρτοφωλιάς. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη δρίμα = ψύχος (λεξικό Ησύχιου, 5ος αι.) ή από τη λέξη δρυς ή και δρυμός = δάσος από βαλανιδιές.

Δριστέλα : Β. Ντριστελά.

Εισόδια της Θεοτόκου : Εκκλησία στη Β-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, μέσα στο παλιό Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Πέτρας (400μ.), που κτίστηκε το 1151 & ξανακτίστηκε το 1608. Υπήρξε το Καθολικό της παλιάς Μονής Πέτρας. Έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 77Β/1982). Έχει καταγραφεί και ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

Ε.Κ.Ο. : Επιστημονικό Κέντρο Ολύμπου. Έτσι λεγόταν το κτήριο στην κορυφή Άγιος Αντώνιος που στέγαζε το Μετεωρολογικό Σταθμό Ολύμπου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Αναφέρεται και ως Μ.Σ.Ο.

Ελασσονίτικος ποταμός : Έτσι ονομάζεται η συνέχεια της μεγάλης ρεματιάς Διάβα στη Ν-ΝΔ άκρη του Ολύμπου, που περνάει από την Ελασσόνα και καταλήγει στον Τιταρήσιο (Σαραντάπορος - Βούλγαρης).

Έλατος : Κορυφή, υψόμ. 1.672μ., και διάσελο, σε υψόμ. 1.500μ., στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, στα νότια της ράχης Ρομπολάκια και στα δυτικά της Κλεφτόβρυσης. Αναφέρεται σε φυλλάδιο-«χάρτη» του Δήμου Δίου.

Ελιές : Βλ. Τρεις Ελιές.

Ελικών : Αρχαία ονομασία ποταμού στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, που συνέχιζε ως Βαφύρας ποταμός στην περιοχή του Δίου. Εικάζεται ότι είναι το σημερινό ρέμα Ορλιάς. Οι παλαιοί χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934) ανέφεραν (λανθασμένα) ως Ελικώνα το τμήμα του Πετριώτικου μεταξύ Τίταρου και Βουλγάρας. Αναφέρεται «Helicon» σε χάρτη του 1788 και Ελικών σε χάρτη του 1884. Αναφέρεται Ελικών (Ποτόκι) από τον Μ. Δήμιτσα το 1879.

Έλος : Ονομασία που αναφέρουν οι νεότεροι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1972 & 1982) για τη λάκκα Μπάρα της ΒΔ πλευράς του Ολύμπου, όπου σχηματίζεται λούτσα (680μ.). Δηλώνει το μέρος που λιμνάζουν νερά, το τέλμα.

Έλος : Ονομασία που αναφέρουν οι νεότεροι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) για την ελώδη περιοχή, σε υψόμ. 2.540μ.-2.550μ., μεταξύ των κορυφών Καλόγερος και Φράγκου Αλώνι. Παλαιότερη ονομασία Μπάρα, από το τριγωνομετρικό σημείο που τοποθετήθηκε το 1919/1920 στην κορυφή Φράγκου Αλώνι.

Ελπειός : Όνομα ποταμού «Elpeus» στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, στα νότια του Δίου, που αναφέρεται από τον Τ. Livius κ.ά. Μάλλον αποδόθηκε - καταγράφηκε σε χαλκογραφίες (από το 1774), και αργότερα στους χάρτες, ως «Epipeus (Eνιπεύς)», ποταμός του Λιτοχώρου, ονομασία που παρέμεινε.

Έλυμπος : Παλαιή και όχι συνηθισμένη ονομασία του Ολύμπου. Πρωτοαναφέρεται σε χάρτη του 1828, «Elympos & Olympos» από τον W. Leake το 1835, σε έγγραφο του 1858 που όριζε τα σύνορα Κοκκινόπλου - Σέλους, σε έγγραφο του 1897 και από τον Τρ. Ευαγγελίδη το 1913. Ο Μ. Kurz το 1923 αναφέρει ότι το έλεγαν οι κάτοικοι των θεσσαλικών χωριών. Επειδή σε πολλά νησιά ή παράλια (Λέσβος, Χίος, Σκύρος, Κάρπαθος, Εύβοια, Αττική, Κύπρος κ.α.) όπου υπάρχει το τοπωνύμιο Όλυμπος, έχει διασωθεί και η ονομασία Έλυμπος (που δεν αναφέρεται πάντως στα αρχαία λεξικά), μάλλον πρέπει να προέρχεται από την αρχαία αιολική φωνητική μετατροπή - αφομοίωση του Ο σε Ε (Όλυμπος - Έλυμπος, Ορχομενός - Ερχομενός κ.ά.).

Ενιπέας ή Ενιπεύς ποταμός : Μεγάλη ρεματιά-χαράδρα, μήκους 9χλμ. στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου. Λέγεται και ρέμα Αγίου Διονυσίου. Αρχίζει από την τοποθεσία Πριόνια, όπου και οι πηγές του σε υψόμ. 1.130μ. & 1.180μ. και καταλήγει στην πεδιάδα και στη θάλασσα του Λιτοχώρου. Οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. τον αναφέρουν Ενιπεύς, ως αρχαία ονομασία, ενώ ονομάζουν τη ρεματιά Μαυρόλογγος ποταμός. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την πελασγική λέξη ινέβ ή ενέβ (euneb) που σημαίνει ορμητικός ή την ομηρική λέξη οίνοψ-οίνοπος που σημαίνει τον πόντο. Δεν αναφέρεται στα αρχαία λεξικά ότι λεγόταν Ενιπεύς ή Ενιπέας, ούτε από τον Τ. Livius που αναφέρουν ορισμένοι συγγραφείς, ο οποίος ονόμαζε τα δύο ποτάμια της περιοχής «Mitys» (Μίτυς), βόρεια του Δίου, και «Elpeus» (Ελπειός), νότια του Δίου. Πρωτοαναφέρεται «Epipee» σε χαλκογραφία του 1774 και σε χάρτη του 1788 και «Epipeus» από τον W. Leake το 1835 και στο χάρτη του D. Reimer το 1892. Οι περιηγητές τον ανέφεραν είτε Λάκκος, είτε Βύθος, είτε ποτάμι Λιτοχώρου (R. Litochoria).

Εννέα Πύργοι : Κορυφή στη νότια πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.450μ., που αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934 (υψόμ. 2.465μ. & 2.449,75μ.), του 1970 (υψόμ. 2.450μ.) και του 1982 (υψόμ. 2.426μ. - άλλη θέση). Είναι η συνέχεια προς νότο των κορυφών του Κακάβρακα (2.619μ. & 2.463μ.). Νέα υψομέτρηση 2.421μ.

Εξώστης : Άλλη ονομασία της θέσης Μπαλκόνι, όπου το καταφύγιο Α ή «Σπήλιος Αγαπητός» του Ολύμπου.

Επάνω Περιβόλι : Βλ. Πάνω Περιβόλι.

Ευδieron : Αρχαία τοποθεσία στη νότια πλευρά του Ολύμπου, πιθανώς στο οροπέδιο της Καρυάς-Σκαμνιάς, ή κατ' άλλη εκδοχή στην κορυφή Παλαιόκαστρο. Πρωτοαναφέρεται «Eudieru» σε χάρτη του 1788, «Eudierum» από τον W. Leake το 1835, «Eudieron» από τον L. Heuzey το 1860, καθώς και Ευδieron Ερ(είπια) στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884, δίπλα στον παλιό οικισμό Διάβα, που σημειώνει και αρχαιότητες. Αναφέρεται Ευδieros (Παληόκαστρο) στο χάρτη του Γ. Κοντογόνου το 1910. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη διερός = υγρός και το πρόθεμα eu και σημαίνει υγρός τόπος.

Ζαβοπούλι : Βλ. Ζοφοπούλι.

Ζανούλη : Βλ. Ζιανούλη.

Ζέλυμπος : Ονομασία του Ολύμπου από κατοίκους του χωριού Τσόρνοβο (Φυτειά) του Ν. Ημαθίας, όπου μεταφέρονταν τα λείψανα του Αγίου Διονυσίου για προσκύνημα τις ημέρες των Χριστουγέννων.

Ζεμπίλι : Άλλη ονομασία της θέσης Τσεμπίλι στον Όλυμπο. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη zembil = ψάθινος σάκος με χερούλια.

Ζερβόμυλος : Ονομασία τμήματος της ρεματιάς Μακρύρεμα στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, από τα Παλιάμπελα μέχρι την ένωσή της με το Ξερολάκκι. Στη ρεματιά υπήρχαν πολλοί νερόμυλοι ή μπαντάνια (σημειώνονται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 ως Μαντάνια). Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη ζαρβός-ζερβός = αριστερός και την αρχαία λέξη μύλη-μύλος. Σημαίνει ή αριστερός μύλος ή μύλος του Ζερβού, ενώ κατά τους ντόπιους ονομάστηκε έτσι γιατί η ρεματιά είναι «ανάποδη» ή κατ' άλλους γιατί ένας νερόμυλος είχε δύο φτερωτές που γύριζαν ανάποδα (αριστερά & δεξιά). Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ.

Ζηλιάννα : Λανθασμένη γραφή του τοπωνυμίου Ζιλιάνα, που αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970 & 1982) ως ποταμός. Πρωτοαναφέρεται από τον Ν. Γεωργιάδη (1894) ως Ζηλιάννα, αντί του αρχικού «Ziliana» (1860) και Ζιλιάνα (1878) ή του τοπικού Ζιλιάνα (1918).

Ζηλιανά & Ζηλιανά : Λανθασμένη γραφή του τοπωνυμίου Ζιλιάνα.

Ζιανούλη ή Τζιανούλη : Πηγή στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου σε παρακλάδι του ρέματος Πόρος, σε υψόμ. 1.200μ., νότια του δρόμου Κοκκινοπηλού - Πέτρας, δίπλα στο δασικό δρόμο για Σαλατούρα, όπου και δεξαμενή (1.180μ.). Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 αναφέρεται ως Ξενούλη. Τοπική ονομασία και Τζιανούλη / Τζιανούλι.

Ζιλιάνα : Μεγάλη ρεματιά - χαράδρα, μήκους 13 χλμ. περίπου, στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, που αρχίζει από το οροπέδιο της Καρυάς, σε υψόμ. 800μ. και καταλήγει στην πεδιάδα μεταξύ Λεπτοκαρυάς και Σκοτίνας. Χωρίζει τον Όλυμπο από τον Κάτω Όλυμπο. Πρωτοαναφέρεται «Ziliana» από τον L. Heuzey το 1860 και Ζιλιάνα από τον Α. Μηλιαράκη το 1878 και τον Μ. Δήμιτσα το 1879, καθώς και στο χάρτη του Υ.Σ. το 1884. Η αρχαία ονομασία της ήταν Συς ποταμός, που πρωτοαναφέρεται σε χάρτη του 1788. Σε παλιά μοναστηριακά έγγραφα λεγόταν Ζιλιάνα, ενώ οι ντόπιοι τη λένε Ζιλιάνα και Ζελιάνα. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη zelen = πράσινο. Στην τοπική διάλεκτο ζιλινιά (στην Ελασσόνα: ζιλινίκα) λέγεται ένα είδος θάμνου σαν το φιλίκι (από τη σλαβική λέξη zelenika-zelnika). Αναφέρεται Ζηλιάννα (Ποταμός). στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1934).

Ζιλινιά : Τοποθεσία στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 700-800μ. στα αριστερά του ορεινού δρόμου Λεπτοκαρυά - Καρυά, λίγο πριν και ΝΑ από το καταφύγιο στις Κορομηλιές. Στην τοπική διάλεκτο ζιλινιά λέγεται ένα είδος θάμνου σαν το φιλίκι (από τη σλαβική λέξη zelenika-zelnika).

Ζιλινιά : Έτσι ονομάζεται η ράχη που βρίσκεται δυτικά του Λιτοχώρου και πάνω ακριβώς (βόρεια) από τον Ενιπέα ποταμό, στην τοποθεσία Βύθος. Παλαιότερα ονομαζόταν Ζιλινιά. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934 και 1944-45 αναφέρεται Ζηλιανά, με υψόμ. 834μ. ενώ στους νεότερους δεν αναφέρεται καθόλου. Έχει πολύ απότομες ορθοπλαγιές και μεγαλύτερο υψόμ. 930μ. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη zelen = πράσινο. Στην τοπική διάλεκτο ζιλινιά λέγεται ένα είδος θάμνου σαν το φιλίκι (από τη σλαβική λέξη zelenika-zelnika).

Ζιλινιάς σπηλιό : Βρίσκεται σε υψόμ. 550μ. περίπου, στη μέση της δυτικής ορθοπλαγιάς της Ζιλινιάς. Είναι μία γαλαρία διαμέτρου 6-8μ. και άγνωστου βάθους. Για την επίσκεψη της σπηλιάς χρειάζεται αναρρίχηση.

Ζιλιάνα : Παλιά τοπική ονομασία της ρεματιάς Ζιλιάνα. Αναφέρεται από τον Επίσκοπο Κίτρους Παρθένιο (1918).

Ζοφοπούλι : Ράχη, με υψόμ. 980μ., στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, βόρεια της κορυφής Παναγία και νότια της Τουρτοφωλιάς. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Αναφέρεται ως Ζαβοπούλι από τους ντόπιους.

Ζύγι ή Ζυγός : Παλαιότερη ονομασία της ράχης Σαμάρι στη δυτική πλευρά της κορυφής Σμέος. Δηλώνει τη ράχη, την κορυφογραμμή. Πρωτοαναφέρεται από το 1858 σε έγγραφο και από τον J. Cvijic το 1904 σε χάρτη (άγνωστο αν εννοούσε αυτή την κορυφή ή κάποια άλλη).

Ζυγός : Έτσι έλεγαν παλαιότερα οι κάτοικοι του Κοκκινοπηλού το διάσελο μεταξύ των κορυφών Στεφάνι και Τούμπα. Πρωτοαναφέρεται από τον Μ. Kurz το 1923 με τη σημείωση ότι λέγεται και Πόρτα. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη ζυγός που στη μεσαιωνική, αλλά και σήμερα στην Πίνδο κ.α., δηλώνει το λαιμό, την κορυφογραμμή.

Ζυλιάννα : Λανθασμένη γραφή του τοπωνυμίου Ζιλιάνα. Αναφέρεται από τον Ν. Κοτζιά το 1949.

Ζωνάρια : Έτσι ονομάζονται τμήματα των ανατολικών απότομων πλαγιών των κορυφών Σκάλα - Μύτικας - Στεφάνι, γιατί κοντά στη βάση τους σχηματίζουν σχεδόν παράλληλες πτυχώσεις σαν ζώνες (γεωλογικό φαινόμενο). Αναφέρονται Σουνάρι (Sounari) ή Σνάρι, δηλ. Ζουνάρι / Ζνάρι από τον Μ. Kurz το 1923 και Ζωνάρια στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας το 1971. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη ζώνη και τη μεσαιωνική ζουνάρι-ζωνάρι. Στην Πίνδο, ζωνάρια λέγονται τα μονοπάτια που διασχίζουν, σαν ζώνη, τις απόκρημνες, πετρώδεις και γυμνές πλαγιές των βουνών.

Ζωναριών βάραθρο-χιονότρυπα : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.560μ. στην κεντρική περιοχή του Ολύμπου, ανατολικά του λουκιού του Στεφανιού. Η είσοδος του που «βλέπει» το καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος» έχει διάμετρο 12μ. Το βάθος στο ψηλότερο σημείο του είναι 16μ. περίπου.

Θρόνος Διός : Άλλη ονομασία της κορυφής Στεφάνι του Ολύμπου. Η ονομασία αυτή, «Trone de Zeus», δόθηκε το 1913 (έγινε γνωστή το 1919) από τους Ελβετούς Fred. Boissonnas και Daniel Baud-Bovy.

Θρόνος Διός και Θρόνος Ήρας : Ονομασίες που δόθηκαν το 1914 από τους Α. Φουτρίδη και Fr. Farquhar για τις κορυφές Μύτικας και Στεφάνι του Ολύμπου, αλλά τελικά δεν καθιερώθηκαν.

Ιθακήσιου σπηλιά : Βρίσκεται σε υψόμ. 1.830μ. περίπου στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, κοντά στο μονοπάτι για Πετρόστρουγκα. Η σπηλιά, που αναφερόταν σπηλιά του Στράγγου (Δ. Χατζόπουλος - 1928) και ονομάστηκε το 1931 από τον Β. Ιθακήσιο «Ασυλο Μουσών», έχει διαστάσεις 10x6x6μ. Ο Ιθακήσιος έζησε εκεί από το 1928 μέχρι το 1940 (τα καλοκαίρια και κατά διαστήματα). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Ισόπατο : Τοποθεσία στο δρόμο Πέτρας - Κοκκινοπηλού και στη διασταύρωση για Ξερολάκκι, όπου και η βρύση Παπαζήση. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Τοπική ονομασία Σόπατο.

Ίσωμα Ηλία : Ονομασία που έδιναν οι ντόπιοι στο οροπέδιο των Μουσών, επειδή ήταν κάτω και γύρω από την κορυφή Προφήτης Ηλίας. Πρωτοαναφέρεται από τον Μ. Kurz το 1923. Σήμερα η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται για τη λάκκα βόρεια του Προφήτη Ηλία.

Ισώματα : Έτσι λέγονται από τους ντόπιους όλες οι μεγάλες, αλλά αβαθείς λάκκες του Ολύμπου. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη ίσος και τη μεσαιωνική ίσιος. Ο Μ. Kurz το 1923 αναφέρει ως Ισώματα τις λάκκες στην αρχή της Σταλαματιάς, σε υψόμετ. 2.200μ.-2.100μ., όπου βοσκότοποι.

Ίταμος : Τοποθεσία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου και στα ΒΑ της κορυφής Στήθωμα ή Γκόλνα. Δηλώνει την παρουσία του δέντρου ίταμος. Ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1983 την αναφέρει Πυξάρι.

Ίταμος : Τοπική ονομασία «βρύσης» στο ρέμα Ορλιά, σε υψόμετ. 410μ., στο μονοπάτι για Κορομηλιά.

Ίταμος ρέμα : Μικρορέμα στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου που αρχίζει από τη ράχη Ρεμπτελάκια (Ρομπολάκια) και καταλήγει στο ρέμα της Αγίας Κόρης. Έχει μία ομώνυμη πηγή, σε υψόμετ. 900μ., καθώς και βρύση και πηγή, την Κοπανούλα, σε υψόμετ. 980μ. & 1.040μ. Αναφέρεται σε φυλλάδιο - «χάρτη» του Δήμου Δίου.

Ίταμος ή Ίτανο(ς) ρέμα : Παλαιότερες ονομασίες του Μακρυρέματος, μεταξύ Ολύμπου και Βουλγάρας. Αναφέρεται από τον L. Heuzey το 1860 και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Ο J. Cvijic το 1904 το αναφέρει Ίτον και ο Μ. Kurz το 1923 Ίτανο ή Ύτανο, από το αρχαίο ύτνον ή ύδνον, και που κατ' αυτόν σημαίνει μανιτάρι. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη ιτός - ιτόν = διαβατός - διαβατά. Μάλλον δηλώνεται η παρουσία του δέντρου ίταμος, που οι ντόπιοι το λένε ίτανο.

Ίτανο(ς) ρέμα : Ονομασία του ρέματος Ξιδιάς ή Ξυλιάς, βόρεια της περιοχής Μπάρμπα, όπου και πηγή (1.380μ.). Κατά μία εκδοχή σημαίνει μανιτάρι, ενώ αν προέρχεται από την αρχαία λέξη ιτός-ιτόν σημαίνει διαβατός. Πρωτοαναφέρεται σε περιγραφή ανάβασης του 1928. Μάλλον είναι παραφθορά της λέξης ίταμος που δηλώνει την παρουσία του ομώνυμου δέντρου. Ιτάνια λένε οι ντόπιοι τα μαύρα έλατα, δηλαδή τους ίταμους.

Ίτσουμα : Ονομασία «Itchouma» που αναφέρεται από τον L. Heuzey το 1860 πιθανώς για την κορυφή Μεταμόρφωση ή Φράγκου Αλώνι. Κατά μία εκδοχή σημαίνει «η Τσούμα, δηλ. η κορυφή» (οπότε είναι η Μεταμόρφωση), ενώ κατά μία άλλη εκδοχή σημαίνει «ίτσουμα, δηλ. ίσωμα» (οπότε είναι η Φράγκου Αλώνι).

Κάβος : Έτσι αναφέρεται (Κανος) από τον Μ. Kurz το 1923 η βαραθρώδης μικρή ρεματιά μεταξύ Καλόγερου και Πάγου. Η ονομασία είναι άγνωστη και πιθανώς να σημαίνει Χάβος (βλ. λέξη). Αναφέρεται και Γκόλιας.

Καβουρόλακκα(ς) : Μικρό ρέμα (δηλαδή λάκκος) στη ΝΑ άκρη του Ολύμπου, ΒΔ της ακρόπολης των αρχαίων Λειβήθρων, που καταλήγει στη Ζιλιάνα.

Καγκέλια : Το ανηφορικό ελικοειδές μονοπάτι που από τη Σκούρτα οδηγεί στο οροπέδιο των Μουσών στον Όλυμπο. Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη kangal = σπείρα σχοινοῦ ή φιδιού. Στην ορεινή Θεσσαλία καγκέλια ή καγκιόλια ονομάζουν και τις πολλές στροφές των δρόμων.

Καζακλάρη : Έτσι ονομάζεται από τους βοσκούς μία τοποθεσία στην κορυφογραμμή Καρδαράς - Φλάμπουρο, γιατί στις 29 Ιουλίου 1937 σκοτώθηκε εκεί από κεραυνό ο βοσκός Λάζος Καζακλάρης.

Καζάνια : Ονομασία της περιοχής γύρω από την Παλιοκάλυβα και από τα Ζωνάρια μέχρι τα Καλάγια. Αναφέρεται μόνο από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928.

Καζανιές : Έτσι λεγόταν και λέγονται ακόμα από τους ντόπιους οι μεγάλες χανοειδείς βαραθρώδεις κοιλάδες του Ολύμπου (αναφέρονται από τον J. Cvijic το 1904 και τον Μ. Kurz το 1923). Σήμερα έχουν επικρατήσει οι ονομασίες που έδωσαν οι ορειβάτες, δηλαδή Μεγάλα Καζάνια και Μικρά Καζάνια. Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη kazan = ατμοκάζανο.

Κακάβρακα βάραθρο-χιονότρυπα : Βρίσκεται σε υψόμετ. 2.440μ. στη βόρεια ράχη της κορυφής Κακάβρακας του Ολύμπου. Έχει περίμετρο 20μ. και κατακόρυφο βάθος γύρω στα 18μ.

Κακάβρακας : Κορυφή στη νότια περιοχή του Ολύμπου, με υψόμετ. 2.619μ., νότια της Μπάρας και ανατολικά από τις Βρυσσοπούλες. Στην κορυφή, όπως και στο νότιο αντέρεισμά της (ανώνυμη 2.463μ. & Εννέα πύργοι) υπάρχουν πολλά θραύσματα από αρχαία κεραμίδια (πιθανώς ρωμαϊκά). Λέγεται και Κακάβρακος, που πιθανό να σημαίνει κακός βράχος. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970 & 1982 με υψόμετ. 2.618μ. - νεότερη υψομέτρηση 2.619μ.). Ο Μ. Kurz το 1923 ανέφερε τις κορυφές της περιοχής ως Σκαμνιά ή Πύργοι.

Κακόλακκος : Η χαλικοαμμώδης ρεματιά στα βόρεια του Ολύμπου που αρχίζει από την Παλαιά Βροντού ως Κοντολάκκι και ενώνεται με το Ξηρολάκκι στην περιοχή της Κονταριώτισσας. Προέλευση της ονομασίας από τις αρχαίες λέξεις κακός+λάκκος. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Τοπική ονομασία Κακόλακκα.

Κακόσκαλα : Ονομασία του ΝΑ τμήματος της κορυφής Δραγασιά (Σαμάρι), όπου η αρχή της απόκρημνης ρεματιάς Μόρια, εκεί όπου το παλιό μονοπάτι (σήμερα δασικός ορεινός δρόμος) από το Μπιχτέσι ανέβαινε για το Πάνω Περιβόλι. Λέγεται και Κακή Σκάλα. Αναφέρεται σε χάρτη του Δασαρχείου Ελασσόνας (2006).

Κακόσκαλα : Η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται σήμερα για να προσδιορίζει την κακοτράχαλη διαδρομή Σκάλα - Λούκι Σκάλας - Μύτικας. Ονομάστηκε έτσι από μερικούς φυσιολάτρες και πρωτοαναφέρεται σε κείμενα του 1935. Πιο σωστές ονομασίες Σκάλα και Λούκι Σκάλας-Μύτικα.

Κακοσούλι : Περιέργη ονομασία τοποθεσίας μεταξύ του Χελοπόταμου και των Καλυβίων Βαρικού, δίπλα στη θάλασσα. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1983.

Καλάγια : Έτσι ονομάζονται οι N-NA εξάρσεις στην άκρη του οροπεδίου των Μουσών στον Όλυμπο, που έχουν υψόμε. 2.640μ., 2.625μ. και 2.400μ. (στο Γομαρόσταλο) και πέφτουν απότομα προς νότο. Πρωτοαναφέρονται «Καλαία» από τον Μ. Kurz το 1923. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη kalay = κασσίτερος, που μάλλον είναι δάνειο από τη μεσαιωνική, ή από την αρχαία κάλαϊς = πολύτιμος λίθος γαλαζοπράσινου χρώματος. Το λεξικό σουδά του 10ου αι. αναφέρει για το καλάϊνον χρώμα. Πάντως οι N-NA ορθοπλαγιές τους λάμπουν και ακτινοβολούν στον ήλιο σαν πλάκες κασίτερου.

Καλαμαράς : Ράχη, 1.800μ.-1.400μ., στο N-NA αντέρισμα της κορυφής Σαμάρι ή Δραγασιά του Ολύμπου. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Καλλιθέα : Ονομασία κορυφής, που αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982, στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμε. 1.404μ., Α-ΝΑ της τοποθεσίας Μπιχτές ή Μπιχτέσι. Προέλευση της ονομασίας από τις αρχαίες λέξεις καλλι+θέα = ωραία θέα. Η ονομασία είναι άγνωστη στους ντόπιους, που την αναφέρουν πυροφυλάκιο (υπάρχει παρατηρητήριο για πυρκαγιές), όπως και ο χάρτης του Δασαρχείου Ελασσόνας (2006).

Καλόγερος : Η ψηλότερη κορυφή του N-NA τμήματος του Ολύμπου. Έχει υψόμε. 2.701μ. & 2.696μ. (όπου μεταλλική σημαία) και απόκρημνες πλευρές προς τα βόρεια. Πρωτοαναφέρεται «Kalogheros» στο χάρτη του L. Heuzey το 1860 και Καλόγηρος από τον Α. Μηλιαράκη το 1878, στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884 και από τον Ν. Γεωργιάδη το 1894. Κατά την παράδοση πήρε αυτή την ονομασία από κάποιον καλόγερο της Μονής Αγίου Διονυσίου που πέθανε εκεί από ξαφνική χιονοθύελλα. Ίσως να πήρε την ονομασία αυτή από τον λήσασταρχο (από το Λιτόχωρο) Παναγιώτη Καλόγηρο που δρούσε στην περιοχή και που αργότερα πολέμησε ως οπλαρχηγός στην επανάσταση του 1878. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. αναγράφεται Γκόλιας. Σε παλιές περιγραφές συγχέεται ο Άγιος Αντώνιος με τον Καλόγερο και έτσι σε χάρτη του 1871/1916 αναγράφεται «Ajos Andonios (Kalogiros)».

Καλόγηρος : Ράχη στα βόρεια του Ολύμπου, με υψόμε. 356μ., που στα δυτικά πέφτει απότομα στον Πετριώτικο. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Έχει βρεθεί αρχαίο νεκροταφείο.

Καλύβα : Ονομασία που είχε η Παλιοκαλύβα (υψόμε. 1.962μ.) πριν κτιστεί το καταφύγιο Α του Ολύμπου το 1931 και που χρησίμευε για τη διανυκτέρευση των ορειβατών ή για κατάλυμα των υλοτόμων παλαιότερα. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη καλύβη. Αναφέρεται «Khalivnia» από τον D. Baud-Bovy το 1919, «Kalivnia» στο χάρτη του Μ. Kurz το 1923 και Καλύβα σε σχεδιάγραμμα/χάρτη του Ι. Σαρρή το 1928.

Καλύβα του Χριστάκη : Έτσι ονομάστηκε το 1998, το αρχικό μικρό μονόχωρο οίκημα που χρησιμεύει για καταφύγιο ανάγκης στη Μεγάλη Γούρνα.

Καλύβι του Παππού : Έτσι ονομάζεται από τους ντόπιους μία μικρή σπηλιά / στέγαστρο στα δυτικά του Λιτοχώρου και της τοποθεσίας Μύλοι, στη νότια πλαγιά του Ενιπέα, που κατά την τοπική παράδοση είχε ασκητεύσει και εκεί ο Όσιος Διονύσιος.

Καμάρα : Έτσι αναφέρεται παλιό τοξοειδές γεφυράκι στο ρέμα Αγιονέρι.

Καμάρια : Τοποθεσία, σε υψόμε. 600μ. περίπου, στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, βόρεια των οικισμών Ολυμπιάδα και Νέος Σπαρμός. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Καμαρούλα : Τοποθεσία μεταξύ Λιτοχώρου και Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου όπου βρέθηκε νεκροταφείο Μικηναϊκών Χρόνων (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

Καμίνια Κοκκινόπλου : Παλιά καμίνια που βρίσκονται λίγο πριν τον Κοκκινόπηλο σε υψόμε. 1.000μ. περίπου, όπου παρασκεύαζαν ξυλοκάρβουνα. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη κάμινος.

Καμπά : Ονομασία (Camba) κορυφής στην περιοχή της Μπάρας στα ΒΔ του Ολύμπου που πρωτοαναφέρεται από τον J. Cvijic το 1908. Πιθανώς η ονομασία Τσαμπάς (Tsambas) του Μ. Kurz (1923).

Καμπάνα : Πυραμιδοειδής κορυφή στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου με υψόμε. 1.142μ. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1985. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1935 το μικρό ρέμα του υψώματος αναφερόταν ως ρέμα Τσοούκα που μάλλον δηλώνει και την κορυφή.

Καμπαναριά ή Καμπάνες : Έτσι ονομάζεται από τους ντόπιους η ράχη (960μ.) στα ΝΑ της κορυφής Κάτω Τσουκνίδα και πάνω Δ-ΝΔ από την πηγή Μάννα. Τοπική ονομασία μικρών κορυφών στα ΝΔ του Λιτοχώρου.

Καμπούρα : Τοποθεσία, που αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982, στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου και μεταξύ των ρεμάτων Παλιοκάλυβα και Ξυλιά.

Κανάκη : Ράχη στο δυτικό τμήμα του Ολύμπου, με υψόμ. 2.463μ.-2.355μ., στη Β-ΒΔ προέκταση της κορυφής Τερψιθέα ή Χότζα. Είναι όνομα κτηνοτρόφου της περιοχής. Πρωτοαναφέρεται «odjac (ocak) Kanaki» από τον M. Kurz το 1923. Πιθανή προέλευση της ονομασίας ή από την κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) λέξη udzáke / ουτζάκι, δηλαδή τζάκι, ή από την τουρκική odziak / ocak = τζάκι.

Κανάκη ράχης σχίσμα - βάραθρο : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.410μ. στη ράχη Κανάκη του Ολύμπου. Είναι ένα σχίσμα 15μ. με στόμιο βάραθρου 5x3μ. και βάθος γύρω στα 12μ.

Κανάλια : Τοποθεσία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, προς την έξοδο της ρεματιάς της Μάννας, όπου υπήρχε μεγάλη πέτρινη βρύση, καθώς και καλύβες Σαρακατσαναίων. Ο Β. Παπαγιαννόπουλος το 1921 αναφέρει (ασαφώς) τοποθεσία Κανάλια με βρύση και καλύβες στην αρχή μάλλον της ρεματιάς («δύο ώρες από το υδραγωγείο του Μετοχίου και από εκεί δύο ώρες μέχρι το Σταυρό - Ράχη Κυριακούς»).

Κανάλια : Έτσι ονομάζεται το ανατολικό τμήμα του οροπεδίου μεταξύ Ολύμπου και Κάτω Ολύμπου, γιατί υπάρχουν πολλά μικρά κανάλια που διοχετεύουν τα νερά της περιοχής προς τη ρεματιά της Ζιλιάνας. Αναφέρονται από τον L. Heuzey το 1860 ως «Canalia (Λείβηθρα)» στο χάρτη και ως «Kanalia (Libethra)» στο κείμενο. Προέλευση της ονομασίας από τη λατινική λέξη canalis = οχετός, διώρυγα. Ο Η. Tozer το 1865 αναφέρει ότι η λέξη κανάλια είναι ταυτόσημη με τη λέξη λάκκος = ρεματιά.

Κανάλια : Τοποθεσία στη ΝΑ άκρη του Ολύμπου, προς την έξοδο της ρεματιάς της Ζιλιάνας, από τα αρχαία Λείβηθρα μέχρι τη θάλασσα. Αναφέρεται «Kanalia» σε χάρτη του 1871/1916, Κανάλια στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και Παραμύθα (Κανάλια) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 (η έξοδος στη θάλασσα). Κανάλια είναι η λατινική απόδοση της αρχαίας ονομασίας Λείβηθρα, που σήμαινε ρεϊθρα, οχετοί υδραγωγικοί, κρουνοί.

Κανάλων Μονή : Βλ. Παναγίας Κανάλων Μονή.

Καναπίτσα : Τοποθεσία βόρεια του Λιτοχώρου, σε υψόμ. 116μ., προς την πεδιάδα. Προέλευση της ονομασίας από το φυτό λυγαριά που λέγεται και καναπίτσα. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983.

Καραγιάννη : Βρύση/ποτίστρα στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.250μ., στη βόρεια άκρη της κορυφής Τουρτοφωλιά στην αρχή του ρέματος Κολιτσιδα ή Κολτσιδα. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Καραγιάννη ρέμα : Μικρό ρέμα απέναντι (νότια) από τα Πριόνια. Αρχίζει από τις πλαγιές της κορυφής Σημαιοφόρος (Λιβαδάκι) και καταλήγει στον Ενιπέα. Από το όνομα κτηνοτρόφου που σκοτώθηκε εκεί. Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) αναφέρουν στην αρχή σχεδόν του ρέματος το τοπωνύμιο Λογοθέτης. Αναφέρεται «Kara Yanni» από τον M. Kurz το 1923 και Λάκ(κος - δηλ. ρέμα) Καραγιάννης στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Καραγκούνη : Μικρή ράχη και πλάτωμα στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ 1.466μ., στην αρχή της ρεματιάς Σκανδάλη και δίπλα στον ορεινό δρόμο Καλύβια - Μεγάλη Γούρνα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982). Έχει πάρει την ονομασία ή από κτηνοτρόφο της περιοχής, ή από τον αγωνιστή Καραγκούνη Χατζηγιάννου που έδρασε μαζί με τον Χατζηπέτρο στη Θεσσαλία. Η ΝΑ ομαλή άκρη της (1.420μ.) είχε χρησιμοποιηθεί από τους αθλητές του αλεξίπτωτου πλαγιάς, ως τόπος απογείωσης.

Καραϊσκίνη βρύση : Βρίσκεται σε υψόμ. 1.580μ. στη Β-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, μέσα στο ομώνυμο ρέμα. Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982 την αναφέρουν βρ. Καρασκίνη. Πιθανώς όνομα κτηνοτρόφου, ή κατά τον M. Kurz (1923) υποκοριστικό του Καραϊσκου.

Καραϊσκίνη ρέμα : Βρίσκεται στη Β-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει από τα ΒΔ της Τούμπας και καταλήγει στο μεγάλο ρέμα Ξερολάκκι. Πρωτοαναφέρεται «Karaïskîn» από τον M. Kurz το 1923. Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982 το αναφέρουν ρ. Καρασκίνη.

Καρακόλι : Βράχινη κορυφή, ύψ. 457μ., στα βόρεια των Στενών Πέτρας, δίπλα στο δρόμο Κατερίνης - Αγίου Δημητρίου, κοντά στο μεσαιωνικό κάστρο της Πέτρας. Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη karakol = περιπολία, φρουρά, φυλάκιο. Έχει αναφερθεί και ως Παλάτι Κόλι ή Παλιόπετρα ή Παλιόχωρα. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Οι νεότεροι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) την αναφέρουν Μαυροκορυφή.

Καραμάν : Τοποθεσία στα ΒΑ των Καλυβίων, σε υψόμ. 1.500μ. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934. Τοπική ονομασία Καραμάνου. Οι νέοι χάρτες της Γ.Υ.Σ (1970 & 1982) την αναφέρουν (λανθασμένα) Πρόβατο.

Καράμπα ρέμα : Ονομασία που δίνουν οι ντόπιοι και οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) για το τμήμα του ρέματος Βαρδαμπάς μέχρι την ένωσή του με το Ξερολάκκι, Δ-ΒΔ της Μπάρας.

Καραούλι Γκέκα : Βλ. Γκέκα Καραούλι & Νίκη (1.789μ.).

Καραπέτσα : Ράχη, με υψόμ. 1.400μ.-1.300μ., στην Α-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, στη ΒΑ προέκταση της κορυφής και της θέσης Μπάρμπα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Καρασκίνη : Βλ. Καραϊσκίνη βρύση & ρέμα.

Καρατζά : Τοποθεσία στη νότια πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.400μ. περίπου, στα βόρεια της κορυφής Ταμπούρια της Καρυάς. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Καρδάρια : «Κορυφή» στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 914μ. (παλ. 916μ.), στην ανατολική απόληξη της ράχης Κορομηλίες, απ' όπου περνά ο ορεινός δασικός δρόμος από Λιτόχωρο για Άνω Πηγάδι. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη κάδος, μεσαιωνική καλδάριον, και κουτσοβλάχικη kârdâre = ξύλινο δοχείο για γάλα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Καρδαράς : Ράχη στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.451μ.-2.355μ. Αποτελεί τη ΝΑ απόληξη της κορυφής Φλάμπουρο. Από τον Μ. Kurz (1923) αναφέρεται ως «Kardharas» όλη η κορυφογραμμή Κίτρος - Φλάμπουρο - Καρδαράς μέχρι το διάσελο (2.355μ.) για Μικρή Γούρνα. Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. την έχουν ανώνυμη.

Καρδαράς : Ύψωμα 1.521μ. (παλ. 1.527μ.) στο ΝΔ άκρο του ορεινού όγκου της Βουλγάρας και ΒΔ του Κοκκινόπηλου. Πιθανή παλαιά ονομασία (1916) Καρούτια. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ.

Κάρναρος : Τοποθεσία στα βόρεια του Ολύμπου, βόρεια της Παλαιάς Βροντούς, σε υψόμ. 250μ. περίπου, στη όχθη του Κακόλακκου. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Πιθανώς από το κάρκαρος που σε πολλά μέρη σημαίνει βάραθρο. Στην περιοχή υπάρχουν σπηλιές και σπηλαιοβάραθρα. Η περιοχή λέγεται από τους ντόπιους **Καρναριές**, με υψόμ. 180μ.-200μ.

Καρούτια : Πηγή και ποτίστρα στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 740μ., δίπλα (βόρεια) στο δρόμο που πηγαίνει από την Αγία Τριάδα Παλαιάς Βροντούς στο οροπέδιο Κρεβάτια. Τοπική ονομασία. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη κορύτα = ξύλινη σκάφη και την κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) kârûtă.

Καρούτια : Τοποθεσία (Karoutia) που αναφέρεται από τον Μ. Kurz το 1923 στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου και στα ΒΔ της Σμίξης και της βρύσης Πόρος (Παππού βρύση).

Καρούτια : Ονομασία (Karotia) που αναφέρεται σε χάρτη του 1871/1916 για μία κορυφή της Βουλγάρας, πιθανώς τον Καρδάρ ή τις Κοπάνες.

Καρυάς οροπέδιο : Μεγάλο ανώμαλο οροπέδιο/υψίπεδο στα νότια του Ολύμπου, που τον ενώνει με τον Κάτω Όλυμπο. Κύριο γνώρισμά του τα πολλά ρέματα και κανάλια που έχει, τα οποία δέχονται τα νερά του Ολύμπου και του Κάτω Ολύμπου και τα διοχετεύουν στα δύο μεγάλα ρέματα της Διάβας και της Ζιλιάνας. Έχει διαστάσεις 9x3,5 χλμ. και βρίσκεται σε υψόμ. 800-900μ. Αναφέρεται «Karğa» από τον W. Leake το 1835, και πεδιάδα της Καρυάς από τον L. Heuzey το 1860. Κατά μία εκδοχή, ένα τμήμα του λεγόταν οροπέδιο της Κονόσπολης. Αναφέρεται τοπωνύμιο «Konospoli» στο χάρτη του L. Heuzey το 1860.

Καρυές : Κορυφή στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.182μ., δίπλα στο δασικό δρόμο Λιτόχωρο - Πριόνια και ΝΔ του Σταυρού. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη καρύα = καρυδιές. Αναφέρεται λανθασμένα ως Σκούρτα στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και Καρυές στους χάρτες της (1970 & 1982).

Καρυότοπος : Ονομασία περιοχής στα ΒΑ του Λιτοχώρου και στα δυτικά του λιμανιού του. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη καρύα = καρυδιές.

Καστάνα : Άλλη ονομασία (Γ.Υ.Σ. 1934 & 1985) της ράχης Καστανιές (1.322μ.).

Καστάνα ρέμα : Μικρό ρέμα στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει από την κορυφή Κάτω Τσουκνίδα και καταλήγει στον Ενιπέα, περνώντας από παλιό κτήμα με καστανιές και ομώνυμη παλιά πηγή (700μ.) που παλαιότερα σχημάτιζε καταρράκτη. Αναφέρεται πηγή Καστάνα από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928 και Κάστανα στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934, καθώς και στο Β.Δ. του 1938 για την ίδρυση του εθνικού δρυμού.

Καστανάρα : Άλλη ονομασία της Παλιόχωρας Κοκκινόπηλου. Πιθανώς από όνομα παλιού κτηνοτρόφου και ιδιοκτήτη της περιοχής (Στέργιος Καστανάρας) που ήταν και οδηγός στην ομάδα του Μ. Kurz το 1921.

Καστανιές : Τοποθεσία, σε υψόμ. 500μ.-600μ., στα ΒΔ του Ολύμπου και στη ΒΑ άκρη της Βουλγάρας προς το Ζερβόμυλο. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Τοπική ονομασία **Κασταναριό**.

Καστανιές : Ράχη και μικρό οροπέδιο στη Ν-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.260μ.-1.100μ., στα ΒΑ του οικισμού Καρυά και νότια από το Μπιχτέσι. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη κάστανα = καστανιά. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1970). Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934 & 1985) την αναφέρουν Καστάνα, όπως και χάρτης του Δασαρχείου Ελασσόνας (2006).

Καστράκι : Μικρή κορφούλα (420μ.) στους Β-ΒΑ πρόποδες του Ολύμπου, στην έξοδο του φαραγγιού του Ορλιά, όπου και αρχαιότητες (τείχη οχύρωσης, οικισμός, ταφικά μνημεία κ.ά.).

Καστρί : Μικρή κορυφή στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 961μ. (παλ. 969μ.), πάνω (ανατολικά) από τον οικισμό Πύθιο. Προέλευση της ονομασίας από τη λατινική λέξη castrum = φρούριο, οχυρωμένο κτίσμα. Σώζονται («πνιγμένα» στη βλάστηση) ίχνη ερειπίων αρχαίου; ή βυζαντινού τείχους και πύργου. Αναφέρεται και ως Παλιόκαστρον από τον L. Heuzey το 1860. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1969, 1984).

Καστρί : Ονομασία της ακρόπολης της αρχαίας Δολίχης, στα Δ-ΝΔ του σημερινού οικισμού, σε υψόμ. 561μ.

Καστρί : Ονομασία της ακρόπολης των αρχαίων Λειβήθρων στη ΝΑ άκρη του Ολύμπου, σε υψόμ. 150μ.

Κάστρο(ν) : Λανθασμένη ονομασία που δίνουν οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. στην κορυφή Άγιος Αντώνιος του Ολύμπου. Οι παλαιότεροι χάρτες της (1934 & 1944) ανέφεραν και τις δύο ονομασίες.

Κάστρο(ν) : Ονομασία που έχει αναφερθεί για μία μικρή ράχη βόρεια του παλιού οικισμού Σπαρμός. Λέγεται και Ράχη του Βασίλη.

Κατάρτι : Τοποθεσία στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, στα Ν-ΝΔ της Αγίας Κόρης και στα βόρεια της ράχης Ρεμπελάκια (Ρομπολάκια) σε υψόμετ. 1.452μ.-1.400μ. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 σημειώνεται σε μέσο υψόμετ. 1.350μ. στη ΒΑ άκρη της ράχης, ενώ στους νεότερους χάρτες της (1970 & 1982) σημειώνεται σε μέσο υψόμετ. 1.000μ. Η ονομασία οφείλεται στα ισοκέφαλα ρόμπολα που τα χρησιμοποιούσαν παλαιότερα για κατάρτια στα πλοία. Το 19ο αι. το λιτόχωρο ήταν ονομαστό για το μεγάλο στόλο των ιστιοφόρων και των καϊκιών που είχε (πάνω από 200). Τοπωνύμιο Κατάρτι υπάρχει και στα νότια του Σταυρού προς τον Ενιπέα. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη κατάρτιον.

Καταφύγια Ολύμπου :

1. καταφύγιο Α (παλ. ονομ.) ή «Σπήλιος Αγαπητός». Βρίσκεται στο κέντρο σχεδόν του Ολύμπου, στη θέση Μπαλκόνι, σε υψόμετ. 2.065μ. Ανήκει στην Ε.Ο.Ο.Α., από το 1931, και διαθέτει 110 θέσεις ύπνου. Πληροφορίες στα τηλ. 23520-81800 (καταφύγιο), 23520-81329 (το χειμώνα) και 6973210687 & 6973210688. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

2. καταφύγιο Β (παλ. ονομ.) ή «Βρυσοπούλες». Βρίσκεται στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, στη θέση Βρυσοπούλες, σε υψόμετ. 1.800μ. Το κτίσμα είναι κατασκευασμένο από τον Ε.Ο.Σ. (σήμ. Ε.Ο.Ο.Α.), τα έτη 1938 & 1959, και σήμερα βρίσκεται μέσα στο στρατόπεδο Κ.Ε.Ο.Α.Χ. Διαθέτει 30 θέσεις ύπνου. Πληροφορίες στο τηλ. 24930-62163.

3. καταφύγιο Γ (παλ. ονομ.) ή «Χρήστος Κάκαλος». Βρίσκεται στο οροπέδιο των Μουσών σε υψόμετ. 2.650μ. Ανήκει στην Ε.Ο.Ο.Α., από το 1961, και διαθέτει 22 θέσεις ύπνου. Πληροφορίες στο τηλ. 6937361689.

4. καταφύγιο Δ (παλ. ονομ.) ή «Σταυρού» ή «Δημήτρης Μπουντόλας». Βρίσκεται στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου στη θέση Σταυρός, σε υψόμετ. 930μ. Ανήκει στον Ε.Ο.Σ. Θεσσαλονίκης, από το 1969, και διαθέτει 30 θέσεις ύπνου. Πληροφορίες στα τηλ. 23520-84100 & 6939225857.

5. καταφύγιο Σ.Ε.Ο. ή «Γιώσος Αποστολίδης». Βρίσκεται σε υψόμετ. 2.700μ. μεταξύ των κορυφών Προφήτης Ηλίας και Τούμπα. Ανήκει στο Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης, από το 1962, και διαθέτει 90 θέσεις ύπνου. Πληροφορίες στα τηλ. 23510-82840 & 6948043655 & 6939777064.

6. καταφύγιο στην τοποθεσία Πετρόστρουγκα, σε υψόμετ. 1.925μ. Διαθέτει 72 θέσεις ύπνου. Κατασκευάστηκε το διάστημα 2004-2007 από τη Δ/ση Δασών Πιερίας και το Δήμο Λιτοχώρου. Το διαχειρίζεται από το 2012 η Ελληνική Ομάδα Διάσωσης. Πληροφορίες στα τηλ. 2310-310649 & 6948821513 & 6977246350.

7. καταφύγιο στην τοποθεσία Άνω Πηγάδι, στην Α-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμετ. 1.410μ. Διαθέτει 18 θέσεις ύπνου. Κατασκευάστηκε το 1995 από το Σ.Ε.Ο. Λεπτοκαρυάς. Πληροφορίες στα τηλ. 23520-31585.

8. καταφύγιο στην τοποθεσία Κορομηλιά, στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμετ. 1.020μ. Διαθέτει 12 θέσεις ύπνου. Κατασκευάστηκε το διάστημα 2007-2008 από τη Ν.Α. Πιερίας. Το διαχειρίζεται από το 2012 ο Δήμος Δίου - Ολύμπου. Πληροφορίες στα τηλ. 6945661104.

9. καταφύγιο στην τοποθεσία Κρεβάτια, στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμετ. 1.008μ., ΝΔ της Παλαιάς Βροντούς. Διαθέτει 20 θέσεις ύπνου. Κατασκευάστηκε το 2004 από τη Δ/ση Δασών Πιερίας. Το διαχειρίζεται ο Δήμος Δίου - Ολύμπου. Πληροφορίες στα τηλ. 6971773070 & 6938186984.

10. καταφύγιο στην τοποθεσία Κορομηλιές, στη Ν-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμετ. 880μ. Κατασκευάστηκε το διάστημα 1997-1998 από το Δήμο Ανατολικού Ολύμπου. Δεν λειτούργησε ποτέ. Σήμερα ληλατημένο.

11. καταφύγιο ανάγκης, από το 1994, στην κορυφή του Αγίου Αντωνίου (αίθουσα του παλιού κτίσματος του μετεωρολογικού σταθμού), σε υψόμετ. 2.810μ. Διαθέτει 12 θέσεις ύπνου. Ανήκει στο Α.Π.Θ. και το διαχειρίζεται η Ελληνική Ομάδα Διάσωσης. Πληροφορίες στο τηλ. 2310-310649.

12. καταφύγιο ανάγκης (2), από το 1998 & 2012, στη Μεγάλη Γούρνα, σε υψόμετ. 2.425μ. Διαθέτουν 36 θέσεις ύπνου. Πληροφορίες Ο.Σ. Καλυβίων «Ο Χριστάκης».

13. καταφύγιο ανάγκης «Κ. Μιγκοτζίδης» στη νότια πλευρά του Αγίου Αντωνίου, σε υψόμετ. 2.380μ. Διαθέτει 9 θέσεις ύπνου. Ανήκει στο Κ.Ε.Ο.Α.Χ., τηλ. 24930-62163 και το διαχειρίζεται η Ελληνική Ομάδα Διάσωσης. Πληροφορίες στο τηλ. 2310-310649.

14. καταφύγιο ανάγκης, από το 1993, στην τοποθεσία Λιβαδάκι, σε υψόμετ. 2.080μ. Διαθέτει 3 θέσεις ύπνου. Ανήκει στη Δασική Υπηρεσία και το διαχειρίζεται ο Ε.Ο.Σ. Λιτοχώρου. Πληροφορίες στο τηλ. 23520-84544.

15. καταφύγιο ανάγκης, από το 1991, στη ράχη Πυξάρι (Σαλατούρα), σε υψόμετ. 1.800μ. Διαθέτει 6 θέσεις ύπνου. Ανήκει στο Δασαρχείο Ελασσόνας και το διαχειρίζεται από το 2011 η Ελληνική Ομάδα Διάσωσης. Πληροφορίες στο τηλ. 2310-310649.

Κατραμαριά : Τοποθεσία, σε υψόμετ. 800μ.-750μ., στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου στην αρχή σχεδόν του ρέματος Αγίας Τριάδας, βόρεια από τη θέση Παπά Αλώνι. Η ονομασία δηλώνει ότι υπήρχαν κατραμοκάμινια ή

καλύβες που φύλαγαν το κατράμι. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική-λατινική *catrame* και την αραβική - τουρκική *qatran* - *Katran*. Πρωτοαναφέρεται σε κείμενα του 1934. Τοπική ονομασία Κατραναριά.

Κάτω Όλυμπος : Μεγάλος ορεινός όγκος στο ΒΑ τμήμα του Νομού Λαρίσης, ανατολικά της Ελασσόνας και Β-ΒΔ από τα Τέμπη, που η κορυφή του, η Μεταμόρφωση, έχει υψόμ. 1.585μ. Χωρίζεται από τον Όλυμπο με τα δύο μεγάλα ρέματα της Διάβας και της Ζιλιάνας και το οροπέδιο της Καρυάς-Σκαμνιάς. Από τους παλιούς χαρτογράφους αναφερόταν Όλυμπος όλη η περιοχή από τα Τέμπη μέχρι τα Πιέρια. Πρωτοαναφέρεται Κάτω Όλυμπος (*Bas Olympe*) από τον L. Heuzey (1860).

Κάτω Ουτζάκι : Βλ. Ουτζάκια.

Κάτω Περιβόλι : Η ανατολική απόληξη της μεγάλης ράχης Επάνω Περιβόλι στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.349μ. Τοπική ονομασία Ακατνό Περιβόλι.

Κάτω Πηγαδάκι : Πηγή σε υψόμ. 1.410μ., στη ρεματιά που αρχίζει από την κορυφή Επάνω Περιβόλι και 500μ. από το καταφύγιο του Σ.Ε.Ο. Λεπτοκαρυάς στο Άνω Πηγάδι. Οι ντόπιοι ονομάζουν την περιοχή Πηγάδια, που σημαίνει πηγές. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη πηγάδιον, που προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη πηγή. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Κάτω Πύργος : Η ανατολική άκρη της ράχης Πύργος στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.339μ. Τοπική ονομασία Ακατνός (Κάτω) Πύργος. Αναφέρεται Πύργος στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Κάτω Τσουκνίδα : Κορυφή στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.220μ., στη ΒΑ προέκταση της ράχης Άνω Τσουκνίδα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη τσουκνίδα (αρχαία κνιδη). Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 όλη η ράχη Άνω Τσουκνίδα - Κάτω Τσουκνίδα αναφέρεται ως Τσουκνίδα. Τοπική ονομασία και Ακατνή Τσουκνίδα.

Καφενείο : Παλιά ονομασία της κορυφής Τερψιθέα ή Χότζα του Ολύμπου. Αναφέρεται (*Kafenio*) από τον E. Richter (1911) και τον M. Kurz (1923). Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη *kahvehane* = καφενές.

Κελανίτη : Τοποθεσία, σε υψόμ. 680μ., στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου στα ΝΑ των Καλυβίων και στα ανατολικά του Προφήτη Ηλία. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Βλ. και Βαλεντί.

Κελλί ρέμα : Μικρό ρέμα στη δυτική πλευρά του Ολύμπου που αρχίζει από την κορυφή Σμέος - Ρήγας και καταλήγει στο Ξερολάκκι στα ΒΔ του Πυθίου. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Κεραμίδι : Μικρή έξαρση στη βόρεια πλευρά της Μπάρας στον Όλυμπο, με υψόμ. 2.402μ., ΝΑ της μικρής Σταυροϊτιάς, πάνω από τις Σκάλες. Πρωτοαναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Πιθανή παλαιότερη ονομασία Ανατούμπαρο ή Δραγατσά. Από το μονοπάτι του Μαυρόλογγου για το καταφύγιο Α΄ φαίνεται σαν προεξέχον κεραμίδι ή γέισο. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη κεραμίσ και κέραμος.

Κέρελι : Η παλαιότερη ονομασία της κορυφής Κερί, που αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Κερί : Ονομασία που δίνουν οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. σε μία μικρή κορυφή στη Δ-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ.1.046μ., μεταξύ των ρεμάτων Μακρύρεμα και Βαρδαμπά-Ξερολάκκι, δυτικά της Μπάρας. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη κηρίον. Παλαιότερη ονομασία Κέρελι.

Κίτρος : Κορυφή στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.416μ., πάνω (ανατολικά) από τον Κοκκινοπηλό. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. το 1934 με υψόμ. 2.411μ., το 1970 με υψόμ. 2.422μ. και το 1982 με υψόμ. 2.416μ. Αναφέρεται η ονομασία «*Kitros*» από τον M. Kurz το 1923, αλλά για όλη τη ράχη Κίτρος (που το αναφέρει Φλάμπορο με υψόμ. 2.421μ.) - Νάνα - Στενή Σαλατούρα - Ραδομίρ. Η ονομασία αυτή πιθανώς να δόθηκε προς τιμήν του Μητροπολίτη Κίτρος Νικόλαο, που έδρασε κατά την επανάσταση του 1878.

Κλεφτόβρυση : Πηγή στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.400μ., στην αρχή του ρέματος Αράπη ή Αράπλακος. Αναφέρεται σε σχεδιάγραμμα του I. Σαρρή το 1928 και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Κλημάδων Μονή : Βλ. Αγίας Τριάδος & Αγίου Ελευθερίου Μονή.

Κοίμηση Θεοτόκου : Εκκλησία (κτίστηκε το 1902) στο Λιτόχωρο, σε υψόμ. 360μ., που έχει χαρακτηριστεί κτίσμα που χρήζει ειδικής κρατικής προστασίας (Φ.Ε.Κ. 757B/1995). Έχει καταγραφεί & ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011).

Κοίμηση Θεοτόκου : Το Καθολικό (1954) της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου στο Λιτόχωρο.

Κοίμηση Θεοτόκου : Νέο (2001) εκκλησάκι στον Κοκκινοπηλό, σε υψόμ. 1.200μ.

Κοίμηση Θεοτόκου : Βλ. Παναγία Καρυάς, Παναγία Κρυόβρυσης & Παναγία Πυθίου (930μ. & 700μ.).

Κόκκα : Τοποθεσία στην κορυφογραμμή του Παλαιόκαστρου της Σκαμνιάς - Καρυάς.

Κόκκα : Έτσι λεγόταν το μικρό διάσελο (εγκοπή) μεταξύ των κορυφών Προφήτης Ηλίας και Τούμπα του Ολύμπου, δηλαδή εκεί που βρίσκεται σήμερα το καταφύγιο του Σ.Ε.Ο., ενώ ο Δ. Χατζόπουλος το 1928 ανέφερε Κόκκα την κορυφή Τούμπα, αλλά και το πέρασμα από τη Γούρνα Ηλία (Στεφανιού) προς την Παλιοκαλύβα. Στην ορεινή Θεσσαλία κόκκα ονομάζουν το πέρασμα, το άνοιγμα, το κομμένο μέρος. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνολατινική *cocca* = εγκοπή, αλλά και κεφάλι.

Κόκκα : Ονομασία του μικρού διάσελου (1.720μ.) στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, στο μονοπάτι για Πετρόστρουγκα και μετά το δάσος με τις οξυές. Ως Κόκκα αναφέρεται και η υπερκείμενη κορυφή 1.760μ.

Κόκκα : Ράχη, με υψόμ. 2080μ.-1.800μ., στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου που αποτελεί τη Β-ΒΑ συνέχεια της κορυφής Σημαιοφόρος (Λιβαδάκι) προς τον Ενιπέα ποταμό. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνολατινική *coeca* = εγκοπή, αλλά και κεφάλι. Ίσως η ράχη να πήρε την ονομασία από κάποιον κτηνοτρόφο Κόκκα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Κόκκαλα : Ονομασία που αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 για τοποθεσία στη ράχη Αλαταριά - Διασέλα στα ΒΑ της κορυφής Μάνδρες. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη κόκκαλον.

Κόκκαλα : Η απόκρημνη περιοχή στα βόρεια του Λαιμού της Σκούρτας. Τοπική ονομασία.

Κόκκινα Τρόχαλα : Ονομασία μεγάλων βράχων στη νότια πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ Καρυάς και Σκαμνιάς.

Κόκκινη Λάκ(κα) : Ρέμα στη νότια πλευρά του Ολύμπου, στα Α-ΝΑ της κορυφής Εννέα Πύργοι. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Οι νεότεροι χάρτες της (1970 & 1982) αναφέρουν το τοπωνύμιο Πολύζου.

Κόκκινη Πιστεριά : Τοποθεσία κοντά στην έξοδο της ρεματιάς της Ζιλιάνας προς τον Κάτω Όλυμπο. Σημαίνει Κόκκινη σπηλιά. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Πιο σωστή γραφή Κόκκινη Πιστιριά.

Κόκκινο Τρόχαλο : Τοποθεσία και ράχη στα Ν-ΝΑ της Σκούρτας, σε υψόμ. 2.180μ., όπου βρίσκονται χαρακτηριστικά κόκκινα βράχια (τρόχαλο = βράχος, κρόκαλο). Αναφέρεται από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928, καθώς και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Μάλλον ο Κοκκινόβραχος ή Κόκκινος Βράχος.

Κοκκινόβραχος ή Κόκκινος Βράχος : Έτσι αναφέρεται από τον D. Baud-Bovy (1919) και τον M. Kurz (1923) μία τοποθεσία στη διαδρομή Πετρόστρουγκα - Λαιμός Σκούρτας. Δεν σημειώνεται στο χάρτη του M. Kurz.

Κοκκινόγεια : Τοποθεσία, σε υψόμ. 750μ. περίπου, στη ΝΑ άκρη του Παλαιόκαστρου Σκαμνιάς - Καρυάς. Αναφέρεται σε χάρτη του Δασαρχείου Ελασσόνας (2006).

Κοκκινόλοφος : Μικρό ύψωμα στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 758μ., Β-ΒΔ του οικισμού Καλύβια. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1969 & 1984. Ονομασία άγνωστη στην περιοχή. Παλαιότερη (και γνωστή) ονομασία Μελίσι (Γ.Υ.Σ. 1934).

Κοκκινόπετρα : Μικρή κορυφή, με υψόμ. 572μ., στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου Δ-ΒΔ της παλαιάς Μονής Πέτρας. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Κόκκινος βράχος : Τοπική ονομασία του τρίτου (υψόμ. 580μ.) καταρράκτη στον Ορλιά. Πήρε την ονομασία αυτή από το χρώμα του πετρώματος του βράχου.

Κοκκινόχωμα : Ρεματιά στη νότια πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει από την κορυφή Φράγκου Αλώνι και καταλήγει στη ρεματιά της Ζιλιάνας με την ονομασία Ξερόλακκας. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ.

Κοκκώνα ρέμα : Μικρό ρέμα στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει σχεδόν από το Λιβαδάκι και καταλήγει στον Ενιπέα. Όνομα ιδιοκτήτη ή κτηνοτρόφου της περιοχής.

Κολιτσιδα : Τοποθεσία, σε υψόμ. 1.300μ. περίπου, στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, στα ΒΑ της κορυφής Τουρτοφωλιά. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Κολιτσιδα ή Κολτσιδα ρέμα : Ρεματιά στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει από τη μικρή κοιλάδα Κολιτσιδα ή Κολτσιδα ανατολικά της Τουρτοφωλιάς και καταλήγει σε κοινή πορεία με το λεγόμενο ρέμα Αγίας Σοφίας ή ρέμα Αγίας Βαρβάρας στη λιμνοδεξαμενή του Παλαιού Σπαρμού και παλαιότερα στο ρέμα Σπαρμού. Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982 την αναφέρουν Φαράγγι Ρ.

Κολοκυθιές : Τοποθεσία στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ της περιοχής Μπάρμπα και της ράχης Πετρόστρουγκα, στην αρχή σχεδόν του ρέματος Ξιδιάς/Ίτανος. Παλαιότερα λεγόταν Κολοκύθες (αναφέρεται σε κείμενα του 1928) και στην τοποθεσία αυτή υπάρχει πηγή σε υψόμ. 1.490μ. Είναι γνωστή και ως βρύση Σ.Ε.Ο. (Λιτοχώρου) που την αξιοποίησε και διαμόρφωσε το 1982.

Κομμένη Πέτρα : Τοποθεσία στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, νότια του δασικού δρόμου Κοκκινόπηλου - Πέτρας, όπου περνούσε το μονοπάτι για τη διάβαση (στενά) της Μπάρας. Παλιά ονομασία, πριν να ανοιχθεί ο δρόμος, Μεγάλη Σκάλα. Αναφέρεται από τον M. Kurz το 1923.

Κονιαρόπουλο(ν) : Ράχη, με υψόμ. 1.300μ.-1.233μ., στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, στα ΝΔ του οροπέδιου Κρεβάτια. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 (με υψόμ. 1.248μ.) & 1982. Σημαίνει τουρκόπουλο από το Ικόνιο (Κοπία). Ίσως από το γεγονός ότι Κονιάροι Τούρκοι από το Ικόνιο της Μικράς Ασίας είχαν εγκατασταθεί στα γύρω από τον Όλυμπο μουσουλμανικά χωριά. Ονομασία άγνωστη στην περιοχή.

Κονίσπολη ή Κονόσπολη : Παλιά ονομασία τμήματος του οροπέδιου της Καρυάς, ή παλιού οικισμού στο οροπέδιο που αφανίστηκε από την πανούκλα του 1812-1814. Άλλες ονομασίες Πεδίων Κονισπόλεως και Παλιοκονόσπολη. Πρωτοαναφέρεται «Κονισπολι» από τον W. Leake το 1835, «Κονοσπολι» στο χάρτη του L. Heuzey το 1860 και Κονίσπολις Ερ(είπια) στο χάρτη του M. Χρυσόχου το 1884. Κατά μία εκδοχή σημαίνει στα σλάβικα αλογότοπος, από το Κοηj = άλογο και Ροjε = πόλη, καρστική πεδιάδα.

Κοντολάκκι : Τοπική ονομασία μικρού ρέματος στην περιοχή της Παλαιάς Βροντούς, δυτικά του κυρίου ρέματος Παπά ή Αγίας Τριάδας ή Πόρος ρέμα. Η συνέχεια του αναφέρεται ως Κακόλακκος.

Κοπάνες : Ράχη στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.164μ.-1.050μ., μεταξύ των δύο μεγάλων ρεμάτων Γρίβα και Ζιλιάνα και πάνω (βόρεια) του δρόμου Λεπτοκαρυά - Καρυά. Πήρε την ονομασία αυτή από τις ξύλινες ποτίστρες (κοπάνες) των ζώων που υπήρχαν παλαιότερα εκεί. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη κόπανος = είδος σκάφης. Λέγεται και Κουπάνες. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Κοπάνες : Τοποθεσία μεταξύ Καρδαρά - Τρόχαλου του ορεινού όγκου της Βουλγάρας, βόρεια του Κοκκινοπηλού. Πρωτοαναφέρεται σε χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Πιθανή παλαιότερη ονομασία (1916) Καρούτια.

Κοπανούλα : Βρύση/ποτίστρα, σε υψόμ. 980μ. και πηγή στα 1.040μ., στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου στην αρχή του μικρορέματος Ίταμος του ρέματος της Αγίας Κόρης και στα ΒΑ της ράχης Ρομπολάκια ή Ρεμπελάκια. Αναφέρεται σε φυλλάδιο - «χάρτη» του Δήμου Δίου. Έχει αναφερθεί και ως **Κοπανάκι**.

Κοπρές : Ονομασία πλατώματος, σε υψόμ. 1.566μ., στη νότια πλαγιά της κορυφής Εννέα Πύργου του Ολύμπου. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη κοπρία. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Κόρακα ρέμα : Μικρή ρεματιά στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου. Είναι η συνέχεια του ρέματος της Μάννας, από τον παλιό οικισμό της Αγίας Παρασκευής προς την πεδιάδα. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ.

Κορακοσπηλιά : Ονομασία που έδωσαν σπηλαιολόγοι για το σχίσμα-βάραθρο Σκάλας.

Κόρνος : Τοποθεσία, σε μέσο υψόμ. 875μ., στην περιοχή Ξερολιακκιού - Πλύμας, ΝΔ της Μπάρας.

Κορακοφωλιά : Τοποθεσία, όπου μικρή σπηλιά, στη νότια πλαγιά της ράχης Κορομηλιές στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου προς τη χαράδρα της Ζιλιάνας. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη κόραξ+φωλιά.

Κορομηλιά : Ράχη, με υψόμ. 1.080μ., στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου και στη συνέχεια προς ΒΑ της ράχης Λιανοξυά, όπου ομώνυμο ορειβατικό καταφύγιο. Από τα τέλη του 19ου αι. υπήρχαν στην περιοχή κτηνοτρόφοι Σαρακατσάνοι που το χειμώνα κατέβαιναν στα Καλύβια Μαλαθριάς. Σε περιγραφή ανάβασης του 1938 αναφέρεται η τοποθεσία Κορομηλιές και οι εκεί καλύβες ως Καλύβια Μαλαθριάς. Κορομηλιά αναφέρεται και η κορυφούλα, υψόμ. 1.000μ., ανατολικά του καταφυγίου.

Κορομηλιές : Ράχη στην Α-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.369μ. (παλιό υψόμ. 1.372μ.), πάνω (βόρεια) από το ρέμα Μάλτας. Πήρε την ονομασία αυτή από τις πολλές αγριοκορομηλιές που υπάρχουν στην περιοχή. Τοπική ονομασία Κορομπλιές. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Κορομηλιές : Ράχη στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 900μ.-700μ., πάνω (βόρεια) του δρόμου Λεπτοκαρυά - Καρυά, όπου και κτίσμα που προοριζόταν για ορειβατικό καταφύγιο. Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. Κορομηλιές ονομάζουν μία ράχη νότια του δρόμου.

Κορτζά : Ονομασία που αναφέρει ο παλαιότερος (1934) χάρτης της Γ.Υ.Σ. για τη ράχη Κώνωπες (ή Σέλωμα).

Κορυφή Βενιζέλος : Βλ. Βενιζέλος & Μύτικας.

Κορυφή Νίκης : Βλ. Ταρπηϊά Πέτρα.

Κοτταβίτσες : Τοπική ονομασία της τοποθεσίας Πνάκια. Αναφέρεται σε τοπωνυμική μελέτη (1996).

Κότα Πλάκα : Ράχη στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, με υψόμ. 639μ. (παλ. 646μ.), ΒΔ του οικισμού Πέτρα. Πιθανή σωστή ονομασία Κάτω Πλάκα ή Κώττα Πλάκα, δηλ. η Πλάκα του Κώττα (από τον Καπετάν Κώττα, σπλαρχηγό του Μακεδονικού Αγώνα). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Κουκούλες : Έτσι αναφέρεται μία τοποθεσία, σε υψόμ. 400μ. περίπου, στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. το 1970 & 1982, στα ΝΔ της Αγίας Κόρης.

Κουκούλι : Βλ. Τρανό Κουκούλι.

Κουκούλι : Κορυφή του Κάτω Ολύμπου, στα Στενά της Διάβας, με υψόμ. 1.154μ. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη λατινική λέξη cucullus = κουκούλα. Πρωτοαναφέρεται Κουκούλι της Διάβας (Κουκουλι tis Davjas) στο κείμενο και «Mt. Koukouli» στο χάρτη από τον L. Heuzey το 1860. Αναφέρεται «Kukuli (Orzolofofos)» σε χάρτη του 1871/1916, Όρ. Κουκούλι (Ορθόλοφος) στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884, Ορθόλοφος (Κουκούλι) στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και Κουκούλι (Ορθόλιθος) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1985.

Κουρί : Μικρή κορυφή (έξαρση), με υψόμ. 744μ. (παλ. 746μ.), στη ΝΔ άκρη του Ολύμπου, βόρεια από το Ασπρόχωμα. Προέλευση της ονομασίας από την κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) λέξη Kurie = δασάκι (από πουρνάρια). Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1969 & 1984 την αναφέρουν Δίσωβο, ενώ ως Πουρναριά σημειώνουν μία θέση ανατολικά από το Ασπρόχωμα.

Κουρουνιώτικο : Μικρό ρέμα στη δυτική πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει από την κορυφή Μεγάλη Πάδη στα νότια του Πυθίου, ενώνεται στην πεδιάδα με το Ξερολάκκι και καταλήγει στον Σαραντάπορο - Βούλγαρη. Αναφέρεται στον Άτλαντα της Ε.Σ.Υ.Ε. (1948). Αναφέρεται Ασπροπόταμος σε χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1969 & 1984).

Κούτρα: Εντυπωσιακή βαραθροδολίνη στην περιοχή Παλαιάς Βροντούς.

Κούτρα : Μικρή έξαρση στα βόρεια του Ολύμπου, βόρεια της Παλαιάς Βροντούς. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 (με υψόμ. 314μ.) και του 1983 (με υψόμ. 310μ.).

Κουφός : Τοποθεσία στη ΝΑ άκρη του Ολύμπου, πάνω (ανατολικά) από το ρέμα της Ζιλιάνας και τα αρχαία Λειβήθρα, όπου αρχαιότητες και το Αρχαιολογικό Πάρκο Λειβήθρων, σε υψόμ. 150μ. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934 & 1983. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη κωφός.

Κοφτό μονοπάτι : Ονομασία που δόθηκε από τον Κ. Ζολώτα και καθιερώθηκε από τους ορειβάτες, για το μονοπάτι που δημιούργησε ο ίδιος σιγά-σιγά (από το 1965 και μετά) που συνδέει το καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» με το καταφύγιο «Χρήστος Κάκαλος».

Κόψη Μπαρμπαλά : Έτσι αναφέρεται από τους ορειβάτες - αναρριχητές η διαδρομή, στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, πάνω στην κορυφογραμμή - κόψη που αρχίζει (ή τελειώνει) από τη λάκκα του Προφήτη Ηλία (2.660μ.), περνά από την κορυφή Παλιομονάστηρο - Παπά Ράχη και καταλήγει (ή αρχίζει) στην κορυφή Μπαρμπαλάς (1.842μ.).

Κόψη Ναούμ : Έτσι λέγεται η κόψη στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, που βρίσκεται μεταξύ των ρεμάτων Καραϊσκήνη και Μεγάλων Καζανιών - Ναούμ. Αρχίζει (ή τελειώνει) από την κορυφή Μικρή Τούμπα (2.735μ.) και περνώντας από χαρακτηριστικά βράχια σημεία (ενδεικτικά υψόμ. 2.520μ. & 2.250μ. & 2.070μ.) καταλήγει (ή αρχίζει) στα ΒΔ σχεδόν στο Ξερολάκκι (θέση «σπηλιές» - 1.300μ.). Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. την αναφέρουν Χτένια, που είναι παραφθορά της τοπικής ονομασίας Πρένια. Αναφέρεται και ως **Κόψη Ξερολακκιού** (είναι η ονομασία της αναρριχητικής διαδρομής).

Κόψη Παπά : Μικρή κόψη που αρχίζει (ή τελειώνει) από την κορυφή Παπά Ράχη (ή Παλιομονάστηρο) και καταλήγει (ή αρχίζει) στο Ξερολάκκι (1.300μ.).

Κόψη Προφήτη Ηλία : Έτσι αναφέρεται η κόψη στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου που από την αρχή του ρέματος Παπά ή Αγίας Τριάδας (900μ.) καταλήγει στη λάκκα του Προφήτη Ηλία (2.660μ.). Η κόψη αποτελεί το όριο μεταξύ των νομών Πιερίας και Λάρισας.

Κόψη Σκολιού : Έτσι λέγεται η κόψη που αρχίζει από το ρέμα Ναούμ (θέση «σπηλιές» - 1.300μ.) και καταλήγει στην κορυφή Σκολιό (2.905μ.).

Κρανά : Η ράχη, με υψόμ. 1.120μ.-900μ. μεταξύ των ρεμάτων Ξιδιά και ανώνυμου, στα ΝΑ του καταφυγίου της Κορομηλιάς. Πιο σωστή ονομασία Κρανιά ή Κράνα που είναι οι καρποί του δέντρου κρανιά. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Κρανιά : Η ράχη, με υψόμ. 1.150μ.-1.050μ., πάνω (δυτικά) του ρέματος Ορλιά, στα Β-ΒΑ της Διασέλας.

Κρανιά : Τοπική ονομασία θέσης στο μονοπάτι Ζιλνιά - Μονή Αγίου Διονυσίου, σε υψόμ. 900μ. περίπου.

Κρανιά βρύση : Βρύση Β-ΒΑ του Κοκκινοπηλού, σε υψόμ. 1.300μ., στην τοποθεσία Άγιος Ιωάννης. Αναφέρεται από τον Μ. Kurz το 1923. Μάλλον καταστράφηκε από τη διάνοιξη του δασικού δρόμου.

Κρεβάτια : Μικρό οροπέδιο, μέσου υψομ. 935μ., στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, ΝΔ της Παλαιάς Βροντούς. Οι παλαιοί (1934 & 1944) χάρτες της Γ.Υ.Σ. ανέφεραν την περιοχή Στραποκαμένη και οι νεότεροι (1970 & 1982) την αναφέρουν Παλιοκέλλια, ενώ αναφέρουν ως Κρεββάτια μία περιοχή (υψόμ. 1.200μ.) περίπου στη δυτική πλαγιά του Μπαρμπαλά προς το Ξερολάκκι. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη κράβ(β)ατος.

Κρήνη : Βρύση/ποτίστρα στη Ν-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, στην περιοχή Μπιχτέσι και σε υψόμ. 1.275μ. Κατασκευάστηκε από τη Δασική Υπηρεσία το 1952. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Κρόντζ : Ονομασία (Krontz) που αναφέρει ο Μ. Kurz το 1923 για την ανώνυμη τότε κορυφή Φράγκου Αλώνι. Σύμφωνα με τον Kurz οι κάτοικοι του Λιτοχώρου την ονόμαζαν έτσι από κάποιον Κλέφτη που σκοτώθηκε εκεί. Πιθανώς ο Kurz δεν απέδωσε σωστά τη λέξη, που ίσως να σήμαινε σταυρός (krútse-i) στην κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) γλώσσα. Έχει αποδοθεί και ως Χρόνος. Αναφερόταν με την ονομασία Μπάρα, και με υψόμ. 2.678,87μ., το αρχικό τριγωνομετρικό σημείο της Γ.Υ.Σ. που είχε τοποθετηθεί στην κορυφή το 1919-20.

Κρούτσι ή Κρούτσιλι : Τοπική ονομασία του διάσελου Σταυρός, σε υψόμ. 1.220μ., βόρεια του Κοκκινοπηλού, όπου υπήρχε παλιό εικονοστάσι. Σήμερα έχει κτιστεί νέο, μεγαλύτερο και με βρύση. Προέλευση της ονομασίας από την κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) krútse-i.

Κρυόβρυση : Πηγή στη νότια πλευρά του Ολύμπου, στα δυτικά της κορυφής Τούμπα Καρυάς. Προέλευση της ονομασίας από τις αρχαίες λέξεις κρύος+βρύω.

Κρυόβρυση : Τοποθεσία με αρχαιότητες ανατολικά του οικισμού Πέτρα.

Κρουονέρια : Έτσι αναφέρεται σε φυλλάδιο - «χάρτη» του Δήμου Δίου η τοποθεσία (1.050μ. περίπου) στη συμβολή των μικρορεμάτων, μεταξύ της ράχης Μεσονήσι και της τοποθεσίας Παλιοκοπρισιές, που καταλήγουν στο ρέμα Παπά (Αγίας Τριάδας).

Χτένια : Βλ. Χτένια.

Κυνηγός : Τοποθεσία στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.100μ. περίπου, στην αρχή του ρέματος Σκανδαλία, όπου σήμερα λιμνοδεξαμενή και βρύση σε υψόμ. 920μ., δίπλα στο δρόμο Καλύβια-Μεγάλη Γούρνα. Αναφέρεται στους νεότερους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982), ενώ στο χάρτη της του 1934 αναφέρεται Πάκι.

Κυριακούς : Ράχη στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου με υψόμ. 1.050μ.-950μ. στην παλιά θέση Σταυρός. Βρίσκεται μεταξύ της θέσης Γκορτσιά και Μονής Αγίου Διονυσίου, δίπλα ακριβώς από το δασικό ορεινό δρόμο Λιτόχωρο - Πριόνια, όπου και το εικονοστάσι της Αγίας Κυριακής. Πήρε την ονομασία αυτή προς τιμήν της Κυριακής ή Κυριακούς ή Κυριακούλας (τοπική ονομασία), αδελφής του Οσίου Διονυσίου. Αναφέρεται Κυριακούς Ράχη από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928 και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982 το εικονοστάσι αναφέρεται Αγ. Διονύσιος.

Κώνωπες : Ράχη στην Α-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.135μ. Χωρίζεται από το καταφύγιο του Σταυρού με τη ρεματιά της Μάννας. Αναφέρεται Κορτζά στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1934) με υψόμ. 1.128μ. και Κώνωπες στους νεότερους χάρτες της (1970 & 1982). Τοπική ονομασία Σέλωμα.

Κωνώπες : Τοπική ονομασία της ράχης Περιστέρια.

Κωστή βρύση : Βρίσκεται ανατολικά της ράχης Αχριάνη, σε υψόμ. 1.420μ. Πήρε την ονομασία από κάποιον κτηνοτρόφο της περιοχής. Στη συμβολή σχεδόν του ρέματος Κωστή με τη ρεματιά της Σκανδαλιάρας, όπου και μεγάλη δεξαμενή νερού που αναφέρεται ως Σκανδαλιάρα, από τη Διεύθυνση Δασών Πιερίας, υπάρχει και άλλη βρύση, σε υψόμ. 820μ. που οι ντόπιοι την αναφέρουν (σωστά) ως βρύση Κωστή.

Κωστή ράχη : Η ράχη, με υψόμ. 1.540μ., στα ΝΑ της ομώνυμης πηγής και μεταξύ των κορυφών Αχριάνη και Κορομηλιές στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1934 & 1944 αναφέρεται Ρογκάδες.

Κωστή ρέμα : Μικρό ρέμα στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου που αρχίζει από τη ράχη Αχριάνη και καταλήγει στη Σκανδαλιάρα κοντά στο σημείο που περνά ο δασικός ορεινός δρόμος. Πρωτοαναφέρεται στο Β.Δ. του 1938 για την ίδρυση του εθνικού δρυμού.

Κώττα Πλάκα : Πιθανή σωστή ονομασία της κορυφής Κόττα Πλάκα.

Λαγαζάρι : Βλ. Μαγαζάρι.

Λαγοπήγαδα : Περιοχή με βρύσες στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.000μ. στο Μακρύρεμα, και στην Α-ΒΑ πλευρά της κορυφής της Βουλγάρας. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Λαγούδια : Τοποθεσία, σε μέσο υψόμ. 1.200μ., στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, στην αρχή του ρέματος της Σκανδαλιάρας. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη λαγώς = λαγός. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934, 1970 & 1982.

Λάζη Γρίβα ρέμα : Οι κάτοικοι της περιοχής ονομάζουν τη ρεματιά Γρίβα (βλ. λέξη) και την αρχή της ρέμα Βλάχας που αναφέρεται και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Με την ονομασία Λάζη εννοούν τη βόρεια πλευρά της ρεματίας, ενώ με την ονομασία Γρίβας εννοούν το ρέμα και τη νότια πλευρά του. Πρωτοαναφέρεται Λάζη Γρίβα στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934, ενώ στο χάρτη της (1970) αναφέρεται έτσι ένα τμήμα της ρεματίας.

Λαιμός Σκούρτας : Έτσι ονομάζεται η στενή ράχη, υψόμ. 2.440μ., που ενώνει την κορυφή Σκούρτα με την αρχή του οροπεδίου των Μουσών. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη λαιμός = ράχη.

Λάκκος : Τοπική ονομασία των ρεμάτων του Ολύμπου, όπως στη ΝΑ πλευρά (περιοχή Λεπτοκαρυάς), στη νότια πλευρά (περιοχή Καρυάς) και στη δυτική πλευρά (περιοχή Κοκκινοπηλού), π.χ. Ξερολάκκι, Ξερόλακκος, Ξηρόλακκος, Σκαμνιώτικος Λάκκος κ.ά. Έτσι λέγεται και το τμήμα του Ενιπέα στο Λιτόχωρο (Δ. Χατζόπουλος - 1928), ενώ ο Η. Tozer το 1865 ονομάζει Λάκκο όλο το ρέμα του Ενιπέα. Ο δε Η. Barth το 1864 ονομάζει Λάκκο τη Σταλαματιά. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη λάκκος = κούλωμα, φρέαρ.

Λαμπάδα : Θέση στον Ενιπέα, κάτω (βόρεια) της τοποθεσίας Μύλοι Λιτοχώρου, σε υψόμ. 290μ. περίπου.

Λάπατα : Τοποθεσία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 300-400μ., νότια του Αγίου Μηνά. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη λάπαθον = λάκκος, αλλά και αγριολάχανο. Πρωτοαναφέρεται Λαπατά στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και ως Λάπατα στο νεότερο χάρτη της (1983) λίγο πιο ΒΔ.

Λάσα ή Λάχα : Ονομασία (M. Lacha) για τον Όλυμπο ή Κάτω Όλυμπο που αναφέρεται σε χαλκογραφίες και χάρτες του τέλους του 17ου αι. (1683) και μετά. Μάλλον είναι τα συνηθισμένα λάθη των χαρτογράφων της εποχής. Σε χάρτη του J. Pedemontatus (16ος αι.) η ονομασία «Lacha» δινόταν σε ένα βουνό μεταξύ Λαμίας και Τρικάλων, ενώ σε άτλαντα του 1715 η θάλασσα μεταξύ Πλαταμώνα και Κατερίνης αναγραφόταν «Golfe Lacha» και σε χάρτη του J. D. Barbie du Bocage (1821) αναφέρεται η ονομασία σε βουνό στα ΝΔ των Φαρσάλων.

Λειρί του Κόκορα : Έτσι ονόμασαν (Crête de coq) οι Ελβετοί Fred. Boissonnas και D. Baud-Bovy (1913) την «οδοντωτή» κορυφογραμμή (τα χτένια) που ενώνει την Ταρπηϊά Πέτρα-Παρθένο με το Μύτικα.

Λεπτοκαρυές : Ονομασία (Leftokares) που αναφέρει ο M. Kuiz το 1923 για περιοχή στη Δ-ΒΔ πλευρά της κορυφής Χριστάκη προς το Ξερολάκκι. Δηλώνει την ύπαρξη λεπτοκαρυών (φουντουκιές). Προέλευση της ονομασίας από τις αρχαίες λέξεις λεπτός+καρυές.

Λεύκα : Τοποθεσία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.000μ. περίπου, μεταξύ της κορυφής Καρυές και της τοποθεσίας Γκορτσιά και δίπλα στο δασικό ορεινό δρόμο Λιτόχωρο - Πριόνια. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη λεύκη ή τη λόγια λεπτοκαρυά = φουντουκιά.

Λεύκος : Η αρχαία ονομασία του ποταμού Πέλεκας της Πιερίας. Αναφέρεται από τον Μ. Δήμιτσα το 1879, καθώς και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Λεφτοκαρές : Βλ. Λεπτοκαρυές.

Λιάκος : Τοποθεσία (1.080μ.) στα βόρεια της κορυφής Στήθωμα. Πιο σωστή ονομασία Ταμπούρια του Λιάκου. Πήρε την ονομασία προς τιμήν του Κλεφτοαρματωλού Μήτρου Λιάκου που συμμετείχε στην επανάσταση του 1822. Υπάρχει και κλέφτικο τραγούδι με τίτλο Λιάκος. Αναφέρεται Ταμπούρια Λιάκου από τον Ν. Σχινά το 1886, Λιάκου Ταμπούρι στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και Λιάκος στους νεότερους χάρτες της του 1970 & 1982.

Λιανοξυιά : Ράχη στην Α-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.260μ. και Β-ΒΑ της Πετρόστρουγκας, μεταξύ των ρεμάτων Ορλιάς και Ξιδιάς/Ξυλιάς. Πιο σωστή γραφή Λιανοξυιά = λεππή οξυά. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Προέλευση της ονομασίας από τις αρχαίες λέξεις λείος+οξυά. Ορισμένοι ντόπιοι λένε την περιοχή Οξυώνα, δηλ. δάσος με οξυές, όπως και για άλλες περιοχές με οξυές.

Λιανόπετρες : Τοποθεσία με βρύση στα δυτικά της Καρυάς.

Λιβαδάκι : Έτσι συνηθίζεται να λέγεται η ράχη στο Α-ΝΑ τμήμα του Ολύμπου, με υψόμ. 2.382μ. Αποτελεί τη συνέχεια προς τα Α-ΒΑ της κορυφογραμμής του Καλόγερου - Πάγου. Πήρε την ονομασία αυτή από το μεγάλο λιβάδι που βρίσκεται στα ανατολικά της ράχης αυτής, σε υψόμ. 2.100μ.-2.000μ., όπου και καταφύγιο ανάγκης (2.080μ.). Ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1970 την αναφέρει Σημαιοφόρος, με υψόμ. 2.366μ., ενώ ο χάρτης της του 1934 την αναφέρει Λειβαδάκι, με υψόμ. 2.366,07μ., όπως και ο χάρτης του Υπουργείου Γεωργίας το 1971. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη λιβάς-λιβάδος = πηγή, ρυάκι. Στις αρχές του 20ου αι. (1907) αναφέρεται ως κορυφή Λιβαδάκια, και ως Λιβαδάκι, με υψόμ. 2.359,85μ., από τον Μ. Kurz το 1923, με τη σημείωση ότι έτσι αναφερόταν στο πρωτόκολλο της Γ.Υ.Σ. για τα τριγωνομετρικά σημεία το 1919-20.

Λιβάδι των Θεών : Ονομασία (Prairie dex dieux) που δόθηκε στο Ίσωμα Ηλία (σήμερα οροπέδιο των Μουσών) από τους Ελβετούς Fred. Boissonnas και D. Baud-Bovy, κατά την πρώτη ανάβασή τους στον Όλυμπο (1913).

Λιτοχώρου ποτάμι : Έτσι αναφερόταν (R. Litochoria) σε χάρτη του 1827 ο Ενιπέας ποταμός.

Λογοθέτης : Τοποθεσία, σε υψόμ. 1.700μ., στα βόρεια της κορυφής Σημαιοφόρος (Λιβαδάκι) και στην αρχή του ρέματος Καραγιάννη. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Λούκι : Έτσι ονομάζεται η πολύ στενή και απότομη χαράδρωση που μοιάζει σαν λούκι και οδηγεί από τα Ζωνάρια στην κορυφή Μύτικας του Ολύμπου. Για το Στεφάνι συνηθίζεται η έκφραση «λούκι του Στεφανιού» σε αντίθεση με το «λούκι του Μύτικα» ή με το «λούκι της Σκάλας-Μύτικα». Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη oluk = υδροροή, που μάλλον είναι δάνειο από την αρχαία ελληνική λέξη αύλαξ.

Μ.Σ.Ο. : Έτσι λεγόταν το κτήριο στην κορυφή Άγιος Αντώνιος που στέγαζε το Μετεωρολογικό Σταθμό Ολύμπου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Αναφέρεται και ως Ε.Κ.Ο. (Επιστημονικό Κέντρο Ολύμπου).

Μαγαζάρι : Τοποθεσία, σε υψόμ. 500μ.-300μ. στο ρέμα της Μάννας και στην αρχή του ρέματος Κόρακα στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου και στα ΒΔ της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934, ενώ στο χάρτη της του 1944-45 αναφέρεται Λαγαζάρι.

Μαγαλιάς : Τοποθεσία στο κέντρο σχεδόν του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.700μ., στα Α-ΒΑ του Καταφυγίου «Σπήλιος Αγαπητός» και πάνω στο μονοπάτι που έρχεται από τα Πριόνια. Στο Μαγαλιά υπάρχει η διακλάδωση του μονοπατιού για Γομαρόσταλο και ρέμα Γκαβός. Πρωτοαναφέρεται στο Β.Δ. του 1938 για την ίδρυση του εθνικού δρυμού. Πήρε την ονομασία ή από το βοσκό Αστέριο Μαγαλιά που αγωνίστηκε στην απελευθέρωση του Λιτοχώρου (16-10-1912), ή από απόγονό του.

Μάγγος : Περιοχή στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου και μεταξύ των ρεμάτων Σκανδαλιάρα και Γκορτσιά, όπου απόκρημη ράχη, με υψόμ. 900μ. και στα ΒΑ του ομώνυμου διάσελου (800μ.) απ' όπου περνά ο δασικός δρόμος. Ίσως όνομα ιδιοκτήτη της περιοχής. Στα ΒΑ η ράχη συνεχίζει ως Παλιόκαστρο.

Μαγούλες : Κορυφή στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.849μ. (παλ. 1.847μ. - Γ.Υ.Σ. 1934 & 1970), πάνω (ΒΑ) από τη Μονή Σπαρμού. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη μάγουλον = μάγουλο, αλλά και μικρό ύψωμα με ομαλές πλαγιές. Πρωτοαναφέρεται στο γεωλογικό χάρτη του J. Cvijic το 1904.

Μακρύρεμα : Μεγάλη ρεματιά στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, μήκους 10 χλμ., που χωρίζει τον Όλυμπο από τον ορεινό όγκο της Βουλγάρας. Αρχίζει από το διάσελο Σταυρός (1.200μ.) στα βόρεια του Κοκκινοπηλού, συνεχίζει ως Ζερβόμυλος, ενώνεται με το Ξερολάκκι και καταλήγει στον Πετριώτικο ποταμό στα Στενά της Πέτρας. Αναφέρεται Ίτον από τον J. Cvijic το 1904, Ίτανο από τον Μ. Kurz το 1923, Ίταμος στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934 και Μακρύρεμα στους νεότερους χάρτες της (1970 & 1982).

Μάλαθρα : Τοποθεσία στα βόρεια του Ολύμπου, ΒΔ της Βροντούς, σε υψόμ. 250μ. περίπου. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Μάλας ρέμα : Μεγάλη ρεματιά στην Α-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου μήκους 9 χλμ. Αρχίζει από τις ράχες Αρβανίτη - Δραγασιά (Σαμάρι) - Αχριάνη και καταλήγει στη θάλασσα της Λεπτοκαρυάς με την ονομασία Τσακανιώτης. Πρωτοαναφέρεται στο Β.Δ. του 1938 για την ίδρυση του εθνικού δρυμού. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Μάνδρες : Περιοχή στην Α-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου με υψόμ. (στο κολονάκι) 2.248μ. Είναι η προέκταση, προς τα ΒΑ, της κορυφής Σκούρτα, κυρίως της δευτερεύουσας κορυφής της 2.397μ. Πήρε την ονομασία αυτή από τα μαντριά που υπήρχαν εκεί. Σε χάρτη του 1871/1916 αναφέρεται στην περιοχή η ονομασία «Petroska», ενώ αναφερόταν ως Πετρόστρουγκα το αρχικό τριγωνομετρικό σημείο της Γ.Υ.Σ. που είχε τοποθετηθεί εκεί το 1919-20, σε υψόμ. 2.248,11μ. Αναφέρεται Πετρόστρουγκα στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934, με υψόμ. 2.253,6μ. και Μάνδρες στους νεότερους χάρτες της, του 1970 με υψόμ. 2.254μ. και του 1982 με υψόμ. 2.247μ. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη μάνδρα και τη μεσαιωνική μάντρα.

Μανδρινιές : Τοποθεσία στα ΝΑ του Αγίου Αντωνίου, σε υψόμ. 2.500μ. περίπου, προς τη Μπάρα. Αναφέρεται σε σχεδιάγραμμα/χάρτη του Ι. Σαρρή το 1928. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη μάνδρα και τη μεσαιωνική μάντρα. Μάλλον οι μικρές μάντρες των καλοκαιρινών μαντριών.

Μάννα : Έτσι αναφέρονται από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928 οι πηγές του Ενιπέα στα Πριόνια.

Μάννα : Πλούσια πηγή (νερομάννα) στα βόρεια της Καρυάς, σε υψόμ. 950μ., απ' όπου υδρεύονταν παλαιότερα το χωριό. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη μάμμη και τη μεσαιωνική μάννα.

Μάννα : Πηγή, σε υψόμ. 800μ., στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου στη μικρή ρεματιά που περνά από τον Άγιο Ιωάννη. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη μάμμη και τη μεσαιωνική μάννα.

Μάννα : Πηγή, σε υψόμ. 820μ. & 960μ., στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου στο ομώνυμο ρέμα. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη μάμμη και τη μεσαιωνική μάννα. Λέγεται και Μάννα του νερού.

Μάννα ρέμα : Έτσι αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934 & 1983) ένα από τα μικρορέματα της εξόδου του Ενιπέα στα ΒΑ του Λιτοχώρου προς τη βαλτώδη περιοχή του αρχαίου Δίου.

Μάννα ρέμα : Ρεματιά στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, στα βόρεια των θέσεων Καρυές και Γκορτσιά, που αρχίζει από την κορυφή Μπάρμπα και καταλήγει στην πεδιάδα του Λιτοχώρου - Δίου με την ονομασία ρέμα Κόρακα. Μέσα στη ρεματιά υπάρχουν οι «νερομάννες» (βλ. Μάννα) που τροφοδοτούν τη Μονή Αγίου Διονυσίου, καθώς και το καταφύγιο στο Σταυρό. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Μαντάνια ή Μπαντάνια : Ονομασία που αναφέρεται στους νερόμυλους στο Ζερβόμυλο, αλλά και στα Καλύβια, στον Παλιό Σπαρμό, στον Ελασσονίτικο ποταμό κ.α. Πιθανή προέλευση από τη σαρακατσάνικη λέξη μαντάν. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1935.

Μαντρινιά : Τοποθεσία στην Α-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, λίγο πριν τον Σταυρό, σε υψόμ. 780μ., όπου και μαντριά. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη μάνδρα και τη μεσαιωνική μάντρα.

Μαντρινιές : Τοποθεσία στην Α-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, Β-ΒΔ του Λιτοχώρου, σε υψόμ. 620μ.-650μ., όπου και μαντριά. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Αναφέρεται και ως Χωράφι Χούτα.

Μανώλα : Κορυφή, με υψόμ. 1.222μ., στα ΒΑ του οικισμού Καρυά. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982). Μανώλα λέγεται και η ευρύτερη περιοχή προς το ρέμα της Βλάχας, που ανήκε παλαιότερα στη Μονή Κανάλων. Το 1960 βρέθηκε εκεί πανοπλία Πέρση στρατιώτη!

Μανώλακκας : Μικρό ρέμα στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, δυτικά της Παλαιάς Βροντούς. Σημαίνει ο λάκκος (δηλ. το ρέμα) του Μανώλη. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982). Τοπική ονομασία Τρανή Λάκκα. Κατά τους ντόπιους υπάρχει τοπωνύμιο **Μανώλυκος** (σχετικό με την ύπαρξη λύκων), αλλά δυτικότερα και σε υψόμ. 600μ. περίπου.

Μαρίνα ή Μαρούλα : Αναφέρεται η ονομασία «Marina (Marula)» σε χάρτη του 1871/1916 για τοποθεσία στα ΝΔ της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου. Είναι ένα από τα λάθη που υπάρχουν στο χάρτη αυτό και μάλλον πρόκειται για την Αγία Μακρίνα, παλιό παρεκκλήσι της Μονής.

Μαστορούλη ή Μαστορούλι : Βρύση στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 970μ. περίπου στο ρέμα της Αγίας Κόρης, Β-ΒΔ από τη ράχη Ρομπολάκια. Κατά τους ντόπιους σημαίνει μικρός μάστορας.

Μαυρατζά ρέμα : Μεγάλη ρεματιά - χαράδρα στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, μήκους 13 χλμ., που αρχίζει σχεδόν από τη Μπάρα και τις πλαγιές του Κακάβρακα και του Αγίου Αντωνίου και ενώνεται με το ρέμα Σπαρμού στον Παλιό Σπαρμό. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982.

Μαύρη κεφαλή ή Μαύρο Κεφάλι : Ονομασία (Tête Noire), που έδωσαν το 1913 οι Fred. Boissonnas και D. Baud-Bovy για το Σκολιό, βλέποντάς το από τον Προφήτη Ηλία.

Μαυρόλογγος : Μεγάλη ρεματιά - χαράδρα στο κέντρο σχεδόν του Ολύμπου, μήκους 5 χλμ., που αρχίζει από το οροπέδιο της Μπάρας και τις Σταυροϊτιές και καταλήγει στον Ενιπέα ποταμό, στη θέση Πριόνια, όπου μικρός καταρράκτης σε υψόμ. 1.100μ. Πήρε την ονομασία από το πολύ πυκνό δάσος που έχει εκατέρωθεν του ρέματος.

Πρωτοαναφέρεται «Manro Loggo & Manrolonggo» από τον L. Heuzey το 1860 και Μαυρόλογγος στο χάρτη του M. Χρυσόχου το 1884. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 ως Μαυρόλογγος αναφέρεται το κάτω τμήμα του Ενιπέα, από τη Μονή Αγίου Διονυσίου μέχρι το Λιτόχωρο, ενώ το πάνω τμήμα από τις Σταυροϊπίες μέχρι τη Μονή αναφέρεται Χαράδρα Μονής Αγίου Διονυσίου (Ενιπεύς). Στους νεότερους (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. ως Μαυρόλογγος αναφέρονται και το πάνω τμήμα (Σταυροϊπίες-Πριόνια) και το κάτω τμήμα (Πριόνια-Λιτόχωρο). Στο χάρτη του Υπουργείου Στρατιωτικών το 1884 ως Μαυρόλογγος αναφέρεται το τμήμα από το Λιτόχωρο μέχρι τη θάλασσα. Στο χάρτη του M. Kurz το 1923 σημειώνεται ο Μαυρόλογγος στη θέση της Χονδρομεσοράχης. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη μαυρός-αμαυρός και τη μεσαιωνική λόγγος.

Μαυρόλογγος : Ονομασία (Manrolonggo) που αναφέρεται σε χάρτη του 1871/1916 για την περιοχή στα ΒΑ του Λιτοχώρου, όπου καταλήγουν μικρορέματα του Ενιπέα.

Μαυρονέρι : Ποτάμι μεταξύ των Πιερίων και του Τίταρου, που ενώνεται με τον Πετριώτικο - Ίταμο και καταλήγει στο Θερμαϊκό κόλπο νότια της Κατερίνης. Πρωτοαναφέρεται «Μανρονερί» στο χάρτη του L. Heuzey το 1860 και από τον M. Δήμιτσα το 1879. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. Η ονομασία δηλώνει το σκούρο χρώμα του νερού που προέρχεται από τις ρίζες και τα φύλλα των καστανιών. Πιθανώς ο αρχαίος ποταμός Μίτυς.

Μαυροπόταμος : Πιθανή παλιά ονομασία του Χελοπόταμου. Πρωτοαναφέρεται σε χρυσόβουλο του 1730.

Μέγα : Τοποθεσία στη Β-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.500μ. περίπου και στα ανατολικά της κορυφής Ραδομίρ - Στενή Σαλατούρα προς το Ξερολάκκι. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη του M. Kurz το 1923. Πιθανώς όνομα κτηνοτρόφου της περιοχής ή προς τιμήν του Μήτηρα Μέγα, αγωνιστή στην επανάσταση του 1878. Αναφέρεται στους χάρτες τη Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Μέγα Πλαϊί : Ονομασία της νότιας μεγάλης πλαγιάς της κορυφής Πάνω Περιβόλι. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη μέγας = μεγάλος. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Μεγάλα Καζάνια : Έτσι ονομάζεται η μεγαλύτερη βαραθρώδης χοανοειδής κοιλότητα του Ολύμπου, σε υψόμ. 2.400μ.-2.000μ., που σχηματίζεται από τις κορυφές Σκολιό - Σκάλα - Μύτικας - Στεφάνι - Τούμπα. Έχουν άνοιγμα (Σκολιό - Στεφάνι) 1.000μ. και βάθος 600-700μ., ενώ στα ΒΔ έχουν διέξοδο με το ρέμα Ναούμ προς το Ξερολάκκι. Παλαιότερη ονομασία Μεγάλη Καζανιά, που πρωτοαναφέρεται από τον J. Cvijic το 1908, αλλά αναφέρεται και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Προέλευση της μισής ονομασίας από την τουρκική λέξη kazan = ατμοκάζανο (λογω των νεφών που συχνά σχηματίζονται εκεί). Αναφέρεται λανθασμένα «Trani Gourna», από τον D. Baud-Bovy το 1919.

Μεγάλη Γούρνα : Μεγάλη και βαθιά λάκκα στον Όλυμπο, σε υψόμ. 2.460μ.-2.380μ., στα νότια της κορυφής Χριστάκης, όπου και καταφύγιο ανάγκης σε υψόμ. 2.425μ. Προέλευση της μισής ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη γρώνη = κοιλότητα, βαθούλωμα. Αναφέρεται (ασαφώς) ως Τρανή Γούρνα (Trani Gourna) από τον H. Barth το 1864 και Μεγάλη Γούρνα (Megali Gourna) από τον M. Kurz το 1923. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Μεγάλη Γούρνα : Αναφέρεται (Megali Gourna) στο χάρτη του M. Kurz το 1923 η μεγάλη κατηφορική λάκκα από το διάσελο των κορυφών Κακάβρακας και Μεταμόρφωση μέχρι τη Μπάρα.

Μεγάλη Καζανιά : Βλ. Μεγάλα Καζάνια.

Μεγάλη Λάκκα : Μικρή ράχη και πλάτωμα στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.503μ., στην αρχή της ρεματιάς Σκανδάλη, όπου καλλιεργήσιμα κτήματα-χωράφια, καθώς και βρύση/ποτίστρα σε υψόμ. 1.460μ. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Οι ντόπιοι την ονομάζουν Μεγαλάκκα.

Μεγάλη Πάδη : Κορυφή στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.050μ., N-NA του Πυθίου. Οι παλαιότεροι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934 & 1944) την ανέφεραν Δενδροράχη και οι νεότεροι (1969 & 1984) Μεγάλη Πάδη. Πάδη ήταν και συνοικία του Πυθίου.

Μεγάλη Ράχη : Μικρό ύψωμα 716μ., στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, βόρεια της Ολυμπιάδας. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1935 & 1985.

Μεγάλη Σκάλα : Παλιά ονομασία τοποθεσίας στη διάβαση (στενά) της Μπάρας στη Β-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, που δήλωνε το απότομο και απόκρημνο του μονοπατιού. Σήμερα μετά τη διάνοιξη του δασικού δρόμου λέγεται Κομμένη Πέτρα.

Μεγάλη Σούδα : Ονομασία της αρχής της ρεματιάς της Βλάχας στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου στην τοποθεσία Μπιχτέσι. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη σουδα = χαντάκι.

Μεγάλης Γούρνας σπήλαιο : Βρίσκεται στην αρχή της Μεγάλης Γούρνας του Ολύμπου, σε υψόμ. 2.380μ. και έχει διαστάσεις 10x3x6μ. Συνήθως έχει χιόνι μέχρι τέλους καλοκαιριού.

Μεγάλος Λάκκος : Ρεματιά στα βόρεια των θέσεων Αντάρτες και Λιάκος που ενώνεται με τον Τσακανιώτη. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαίες λέξεις μέγας+λάκκος = μεγάλο κοίλωμα ή ρέμα κατά τους ντόπιους. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Μέζολα : Ονομασία (Mesola) που αναφέρεται σε χάρτη του 1871/1916 για τις νότιες κορυφές του Ολύμπου, που ο M. Kurz το 1923 ανέφερε ως Σκαμνιά.

Μελίσσι : Άλλη ονομασία της κορυφής Κοκκινόλοφος (758μ.). Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Μελτζάνη ρέμα ή Μερτζάνι λάκκος : Μικρή ρεματιά στον Όλυμπο που αρχίζει από τις πλαγιές του Πάγου και του Καλόγερου και καταλήγει στο Μαυρόλογο. Αναφέρεται ως Λάκ(κος - δηλ. ρέμα) Μερτζάνι στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και Μελτζάνη Ρ. στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Η αρχή του λέγεται από τους ντόπιους και Παλιοκόπρι.

Μεσονήσι : Το πλάτωμα στα ΝΔ του Δίου, μεταξύ των εξόδων των ρεμάτων Ορλιάς και Ξυλιάς.

Μεσονήσι : Έτσι αναφέρεται σε φυλλάδιο - «χάρτη» του Δήμου Δίου το αντέρεισμα, σε ύψ. 1.450μ.-1.300μ., στην κόψη του Προφήτη Ηλία μεταξύ μικρορέματος και ρέματος Παπά (Αγίας Τριάδας), που οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982) αναφέρουν ως Παπά Αλώνι.

Μεταμόρφωσις : Ράχη στη νότια περιοχή του Ολύμπου, με υψόμ. 2.699μ. & 2.622μ., νότια της Μπάρας. Πιθανώς να πήρε την ονομασία αυτή από ομώνυμο εκκλησάκι που ίσως να υπήρχε στη βόρεια απόληξη της κορυφής (2.622μ.). Υπάρχει σχετική αναφορά, αλλά ασαφής, στην ιστορία της Μονής Αγίου Διονυσίου (αναφέρεται σε γκραβούρα του 1808), αλλά και στην περιγραφή του L. Heuzey, που αναφέρει ότι βρήκε κομμάτια τούβλων μάλλον από εκκλησάκι (το αναφέρει ως κατερειπωμένο ο Μητροπολίτης Γεννάδιος το 1917). Ο H. Barth το 1864 την αναφέρει Άγιος Ηλίας (νότιος). Ο M. Kurz το 1923 την αναφέρει Σαράϊ (Sarai). Ο L. Heuzey το 1860 αναφέρει ασαφώς «Itchouma», που κατά μία εκδοχή δηλώνει η Τσούμα ή η Τσιούμα (δηλ. η Μεταμόρφωσις), ενώ κατά μία άλλη εκδοχή σημαίνει Ίσωμα (δηλ. εννοούσε την κορυφή Φράγκου Αλώνι). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Μεταμόρφωσις : Τοποθεσία στα Β-ΒΑ του Κοκκινόπηλου, σε υψόμ. 1.325μ., δίπλα στο δασικό δρόμο για βρύση Παππού, όπου παλιό εικονοστάσι. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Μετόχι Αγίου Διονυσίου : Μικρομονάστηρο της Μονής Αγίου Διονυσίου που υπήρχε στη θέση Σκάλα του Λιτοχώρου και χρησίμευε για μετόχι της Μονής, κυρίως κατά τους χειμερινούς μήνες. Καταστράφηκε από τους Γερμανούς κατακτητές στις 16-4-1943. Σήμερα στη θέση αυτή λειτουργεί η Νέα Μονή του Οσίου Διονυσίου του εν Ολύμπω. Αναφέρεται από τον Ch. Sonnini το 1801 και από τον L. Heuzey το 1860, καθώς και σε όλους τους ξένους και ελληνικούς χάρτες.

Μικρά Γούρνα : Ονομασία, «Micra Gourna», που αναφέρει ο D. Baud-Bovy το 1919 για τα Μικρά Καζάνια.

Μικρά Καζάνια : Μεγάλη βαραθρώδης χανοειδής κοιλότητα στον Όλυμπο, σε υψόμ. 2.300μ.-2.200μ. που σχηματίζεται στα Β-ΒΑ της κορυφής Χριστάκης. Παλαιότερη ονομασία (μέχρι το 1940) Μικρή Καζανιά που πρωτοαναφέρεται από τον J. Cvijic το 1908, αλλά αναφέρεται και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1970). Προέλευση της μισής ονομασίας από την τουρκική λέξη kazan = ατμοκάζανο. Αναφέρεται λανθασμένα, Micra Gourna, από τον D. Baud-Bovy το 1919.

Μικρή Γούρνα : Βαθιά λάκκα στον Όλυμπο, μέσου υψομ. 2.280μ., μεταξύ Ράχης Κανάκη και Μεγάλης Γούρνας. Πρωτοαναφέρεται από τον H. Barth το 1864. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Μικρής Γούρνας σπήλαιο : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.300μ., στη ΒΔ άκρη της Μικρής Γούρνας του Ολύμπου. Το στόμιό του, που είναι συνέχεια μιας κάθετης σχισμής στη βραχώδη πλαγιά, έχει διαστάσεις 8x4μ. και η αίθουσά του 12x8x10μ. Συνήθως έχει χιόνι μέχρι τέλους καλοκαιριού.

Μικρή Τούμπα : Η μικρή έξαρση στη βόρεια προέκταση της κορυφής Τούμπα του Ολύμπου, με υψόμ. 2.735μ.

Μικρός Μύτικας : Ονομασία που δόθηκε το 1926 από ορειβάτες σε προκορυφή του Μύτικα. Πρόκειται για την Ταρπηία Πέτρα και την Παρθένο. Οι προκορυφές και η οδοντωτή κορυφογραμμή (χτένια) όπως τις ονόμασαν το 1913 οι Fred. Boissonnas και D. Baud-Bovy είναι η Ταρπηία Πέτρα (Roche Tarpeienne), η Παρθένος (Vierge) στην άκρη και το Λειρί του Κόκορα (Crête de Coq) που τις ενώνει με το Μύτικα.

Μίτυς : Αρχαία ονομασία ποταμού (Mitys) στη βόρεια ή ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, στα βόρεια του Δίου που πρωτοαναφέρεται από τον T. Livius. Αναφέρεται από τον W. Leake το 1835 και τον M. Δήμιτσα το 1879. Πιθανώς το Μαυρονέρι.

Μοναστηριακά : Έτσι αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983 τοποθεσία μεταξύ Λιτοχώρου - Λεπτοκαρυάς όπου υπήρχαν παλαιότερα κτήματα / κληροδοτήματα της Μονής Κανάλων. Οι ντόπιοι την ονομάζουν Βακούφι ή Βακούφικο, όπως αναφέρεται και στον παλαιότερο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Μονή : Βλ. Αγίας Παρασκευής, Αγίας Τριάδας Σπαρμού, Αγίου Αντωνίου, Αγίου Διονυσίου, Παναγίας Κανάλων, Κλημάδων και Πέτρας. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη μένω-μονή.

Μόρια ρεματιά : Μικρή απόκρημνη ρεματιά στη Ν-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, ΒΑ της Καρυάς. Αρχίζει από την κορυφή Δραγασιά ή Σαμάρι και καταλήγει στη ρεματιά της Βλάχας στη Μεγάλη Σούδα.

Μόρια σπηλαιοβάραθρο : Βρίσκεται σε υψόμ. 1.220μ., στη Ν-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, και ΒΑ της Καρυάς, μέσα στην ομώνυμη απόκρημνη ρεματιά, μετά την τοποθεσία Μπιχτέσι. Το σπήλαιο, που η είσοδος του έχει διαστάσεις 3x1,7μ., έχει συνολικό βάθος 65μ. και χωρίζεται σε 4 θαλάμους, που ο τελευταίος έχει διαστάσεις 15x5x5μ., καθώς και ωραίους σταλακτίτες και σταλαγμίτες. Λέγεται σπηλιά του Μόρια ή Μώρια, από το όνομα παλιού κτηνοτρόφου και ιδιοκτήτη της μικρής λάκκας πάνω από τη σπηλιά.

Μούσειον : Σύμφωνα με τον Πολύβιο (2ος αι. π.Χ.) και τον Στέφανο Βυζάντιο (6ος αι.), «τόπος περί τον Όλυμπον τον εν Μακεδονία». Έχουν διατυπωθεί οι απόψεις (χωρίς όμως κάποια τεκμηρίωση) ότι ήταν φρούριο στην κορυφούλα Καστράκι (460μ.) στην έξοδο του Ορλιά, ή ότι βρισκόταν μεταξύ Λιτοχώρου και Λειβήθρων.

Μπαγιώτα : Παλιά βρύση στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.300μ., στην αρχή του ρέματος Σκανδάλη, στα ΝΑ του Πυθίου και στα ΒΑ των Καλυβίων. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Μπαλκόνι : Θέση στο κέντρο σχεδόν του Ολύμπου, σε υψόμ. 2.065μ., στο πρώτο βόρειο αντέρεισμα της Χονδρομεσοράχης, όπου είναι κτισμένο το καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός». Αναφέρεται Μπαλκονάκι σε περιγραφή ανάβασης του 1928. Λέγεται και Εξώστης.

Μπαλντακούκη : Ράχη, σε υψόμ. 1.680μ.-1.320μ., αλλά και ρέμα στην ανατολική περιοχή του Ολύμπου, ανατολικά του ρέματος Γκαβός και βόρεια του ορεινού δρόμου Λιτόχωρο - Πριόνια, όπου το Παλαιομονάστηρο. Αναφέρεται «Valtokoukki» από τον Μ. Kurz το 1923. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Μπαμπίτσι : Μικρό ρέμα στους Β-ΒΑ πρόποδες του Ολύμπου, μεταξύ των δύο μικρών κορυφών Καστράκι και Γκουρτσούκι (Γκορτσούλα), που καταλήγει στη Γαβρόλακκα. Τοπική ονομασία.

Μπάρα : Ονομασία της λάκκας στην περιοχή Μπιχτέσι, ΒΑ της Καρυάς, στην αρχή της ρεματιάς, όπου σχηματίζεται μικρή περιοδική λιμνούλα. Προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη bara = τέλμα.

Μπάρα : Μεγάλη λάκκα-βύθισμα στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 700μ., δίπλα στο δασικό δρόμο Κοκκινοπηλού - Πέτρας, που στο βαθύτερο σημείο της σχηματίζεται λούτσα (περιοδική λιμνούλα) μέχρι την αρχή του καλοκαιριού. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884, καθώς και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. αναφέρουν την περιοχή με την ονομασία Έλος. Προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη bara = τέλμα. Στην περιοχή υπήρχε ο παλιός μικρός κτηνοτροφικός οικισμός Καλύβια Μπάρας.

Μπάρα : Μεγάλη λάκκα στο κέντρο σχεδόν του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 2.350μ., μεταξύ των κορυφών Άγιος Αντώνιος και Μεταμόρφωση. Πρωτοαναφέρεται «Bara» από τον Η. Barth το 1864 και Μπάρα στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας το 1971. Προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη bara = τέλμα. Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982 την αναφέρουν ως Πηγές και Αναβρυκό.

Μπάρα : Έτσι αναφέρεται από τη Γ.Υ.Σ. το τριγωνομετρικό σημείο που τοποθετήθηκε το 1919/1920 στην κορυφή Φράγκου Αλώνι (2.678μ.), πιθανώς λόγω της ελώδους λάκκας στα ΒΑ σε υψόμ. 2.540μ.-2.550μ., που αναφέρεται Έλος στους νεότερους χάρτες της (1970 & 1982).

Μπάρα : Έτσι αναφέρεται μία θέση, σε υψόμ. 1.350μ. στο μονοπάτι Πετρόστρουγκα - καταφύγιο Κορομηλιάς.

Μπάρας σχίσμα-βάραθρο : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.450μ., στη ΝΑ πλευρά της Μπάρας, πάνω στο αντέρεισμα που υπάρχει ανάμεσα στις δύο μεγάλες λάκκες της Μεταμόρφωσης και του Καλόγερου. Το κύριο σχίσμα έχει άνοιγμα 7x3μ. και βάθος γύρω στα 25μ.

Μπάρμπα : Τοποθεσία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 1.480μ., στο μονοπάτι που πηγαίνει από τη Γκορτσιά στην Πετρόστρουγκα. Πρωτοαναφέρεται ως θέση Μπάρμπα από ορειβάτες το 1931.

Μπάρμπα : Κορυφή, με υψόμ. 1.748μ., στην Α-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου και πάνω (ΝΔ) από την ομώνυμη θέση. Πρωτοαναφέρεται ως ύψωμα Μπάρμπα σε κείμενα του 1934 και ως κορυφή στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Αναφέρεται λανθασμένα Πετρόστρουγκα στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και με υψόμ. 1.719μ.

Μπαρμπαλάς : Κορυφή στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.842μ., μεταξύ των δύο μεγάλων ρεμάτων Ξερολάκκι και Αγίας Τριάδας (Παπά ή Παπά Αλώνι). Έτσι αναφερόταν το αρχικό τριγωνομετρικό σημείο της Γ.Υ.Σ. που είχε τοποθετηθεί στην κορυφή, με υψόμ. 1.842,12, το 1919-20, ενώ στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. αναγράφονται υψόμ. 1.847,31μ. (το 1934), 1.847μ. (το 1970) και 1.841μ. (το 1982). Αναφέρεται «Barbalas» από τον Μ. Kurz το 1923, ονομασία που δίνει και στη Ράχη Παπά. Πιθανώς να πήρε την ονομασία από κάποιον κτηνοτρόφο ή ιδιοκτήτη Μπαρμπαλά και κατά τους ντόπιους από κάποιον κτηνοτρόφο Μπάρμπα Ηλία.

Μπέλλη βρύση : Βρύση βόρεια του Κοκκινοπηλού, σε υψόμ. 1.190μ., δίπλα στο δασικό δρόμο για Πέτρα. Πήρε την ονομασία από τον κατασκευαστή της Ευάγγελο Μπέλλη.

Μπιλόη ή Μπελόη : Μικρή ράχη, σε υψόμ. 830μ.-840μ., στην περιοχή της Πλύμας, ανατολικά του Βαρλαμά.

Μπιχτές ή Μπιχτέσι : Τοποθεσία, όπου μικρό οροπέδιο - κοιλάδα, στη Ν-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.300μ.-1.200μ., ΒΑ της Καρυάς στην αρχή της ρεματιάς της Βλάχας. Έχει γραφτεί κατά καιρούς Μπεκτάς ή Μπεχτάς («Behtas» - 1871/1916), «Bektech» (L. Heuzey - 1860), Μπεχτές (Γ.Υ.Σ. 1934) και από τους ντόπιους Μπιχτές και Μπιχτέσι. Στην «είσοδο» της κοιλάδας, σε υψόμ. 1.275μ., υπάρχει βρύση/ποτίστρα (Κρήνη).

Παλαιότερα υπήρχαν υδρόμυλοι και νεροτριβές στη ρεματιά. Σήμερα υπάρχουν στρούγγες. Κατά μία εκδοχή προέρχεται από την τουρκική λέξη bektasi üzümü = φραγκοστάφυλο. Ίσως να είναι και επώνυμο παλιού ιδιοκτήτη της περιοχής.

Μύλοι : Τοποθεσία στα ΒΔ του Λιτοχώρου και σε υψόμ. 320μ.-340μ., προς τον Ενιπέα, όπου παλαιότερα υπήρχαν νερόμυλοι. Ο Ν. Σχινάς το 1886 αναφέρει 10 υδρόμυλους. Αναφέρεται σε κείμενο του 1926. Σε χάρτη του 1810 ο Ενιπέας αναφέρεται **Μύλις**.

Μυλοκώστα ρέμα : Μικρό ρέμα που αρχίζει από την περιοχή του διάσελου Σταυρός (1.200μ.) και τις νότιες πλαγιές της Βουλγάρας - Καρδαρά και συνεχίζει ως Ξερολάκκι στα Ν-ΝΔ του Κοκκινόπηλου. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1969 & 1984).

Μύτικας : Η ψηλότερη κορυφή του Ολύμπου και της Ελλάδας με ύψος 2.918,8μ. Πρωτοαναφέρεται ως «Höchste Spitze» (Ψηλή κορυφή) από τον Η. Barth το 1864 και «Mitka» από τον Μ. Kurz το 1923 με υψόμ. 2.917,9μ. Το 1927 ονομάστηκε από τους ορειβάτες Πάνθεον, αλλά δεν πολυχρησιμοποιείται σήμερα. Κατακτήθηκε για πρώτη φορά το 1913 από τους Χρήστο Κάκαλο, Fred. Boissonnas και Daniel Baud-Bovy και επειδή ήταν ανώνυμη την ονόμασαν κορυφή Βενιζέλος (Pic Veniselos). Για την ανάβαση του Μύτικα υπάρχουν μόνο δύο, λίγο δύσκολα «μονοπάτια» το Λούκι και η Σκάλα. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη μυττίς ή μυττός = μύτη, που σημαίνει οξύ άκρο ή αιχμηρή κατάληξη κάποιου πράγματος, π.χ. βράχου, κορυφής, στεριάς κ.ά. Ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1934 την έχει ανώνυμη, αλλά αναφέρει υψόμ. 2.917μ. Οι νεότεροι χάρτες της Γ.Υ.Σ (1970 & 1982) αναφέρουν την ονομασία Μύτικας και για το Στεφάνι και την Τούμπα και χωρίς υψόμ.

Μύτικας : Μικρή έξαρση του εδάφους στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, με υψόμ. 762μ. (παλ. 768μ.), που υψώνεται μέσα στη λάκκα Μπάρα (680μ.). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Αναφέρεται Ραβάνι το χάρτη της Γ.Υ.Σ. 1934 με υψόμ. 763μ.

Μυτίκια : Έτσι ονομάζονται οι πολύ απόκρημνες και μυτερές κορφούλες (βράχια) της Α-ΝΑ πλευράς του Μύτικα του Ολύμπου, πάνω από τα Ζωνάρια.

Νάνα : Ονομασία τμήματος ράχης στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.285μ. (παλ. 2.290μ. - Γ.Υ.Σ. 1970 & 2.284 - Γ.Υ.Σ. 1982). Αποτελεί τη συνέχεια της κορυφής Κίτρος προς Β-ΒΑ. Πήρε την ονομασία από τα μικρά έρποντα δηλητηριώδη φυτά που υπάρχουν εκεί που οι ντόπιοι βλαχόφωνοι τα λένε νάνες και οι Σαρακατσάνοι νάνις. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη νάνος. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Στο χάρτη του Μ. Kurz το 1923 η ράχη αναφέρεται Κίτρος.

Ναούμ ή Ξερολακκιού βρύση : Παλιά ανώνυμη πηγή/βρύση, σε υψόμ. 1.450μ. περίπου, στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου και στους ΒΔ πρόποδες της κορυφής Χριστάκης, προς το νοτιότερο άκρο του δασικού δρόμου του Ξερολακκιού. Σημειώνεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Ναούμ κόψη : Βλ. Κόψη Ναούμ.

Ναούμ ρέμα : Ρεματιά στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, που αρχίζει από το βάθος των Μεγάλων Καζανιών και καταλήγει στο Ξερολάκκι. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982 ως Ναούμη ρέμα. Η ονομασία αυτή δόθηκε προς τιμήν του καπετάν Π. Ναούμ, που έδρασε στη Μακεδονία κατά την επανάσταση του 1878. Οι παλαιότεροι (1934 & 1944) χάρτες της Γ.Υ.Σ. το αναφέρουν (λανθασμένα) Τηγάνια, ενώ Ναούμι ονόμαζαν μία τοποθεσία στα βόρεια της κορυφής Χριστάκης μέσα στο ρέμα των Μικρών Καζανιών, που μερικοί βοσκοί της περιοχής το λένε και Ναούμ, ενώ το ρέμα των Μεγάλων Καζανιών (το κάτω τμήμα) το λένε Τόσκα.

Ναούμ σπηλιές : Έτσι ονομάζονται οι μικρές σπηλιές/στέγαστρα που βρίσκονται στο ομώνυμο ρέμα του Ολύμπου, στην έξοδο προς το δρόμο του Ξερολακκιού, σε υψόμ. 1.300μ. περίπου. Αναφέρεται στο χάρτη του Μ. Kurz το 1923 μία σπηλιά Ναούμ, αλλά βορειότερα στην έξοδο του ρέματος Καραϊσκήνη και σε υψόμ. 1.200μ. περίπου. Η σπηλιά αυτή (πιστιριά Τόσκα κατά τους βοσκούς) καταστράφηκε κατά τη διάνοιξη της συνέχειας του δρόμου του Ξερολακκιού, από το ρέμα Ναούμ/Τόσκα προς την Πέτρα.

Νέα Μονή Οσίου Διονυσίου του εν Ολύμπω : Βλ. Αγίου Διονυσίου Νέα Μονή.

Νεραπέδες : Τοποθεσία στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, Ν-ΝΑ του Πυθίου, όπου παλιά υπήρχαν νερόμυλοι.

Νερότοπος : Βλ. Ντριστέλα.

Νίκη : Ονομασία (άγνωστη στην περιοχή) που αναφέρουν οι νεότεροι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) για την κορφούλα (1.789μ.) Γκέκα Καραούλι στις Βρυσσούλες (μέσα στο στρατόπεδο Κ.Ε.Ο.Α.Χ.) που ανέφεραν οι παλαιότεροι χάρτες της (1934 & 1944).

Ντελή : Κορυφή, με υψόμ. 880μ., στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, στα ΒΑ της κορυφής Κάτω Τσουκνίδα. Αναφέρεται περιοχή Ντελή στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη deli = τρελός. Ίσως και όνομα παλιού ιδιοκτήτη της περιοχής.

Ντελή ρέμα : Μικρό ρέμα στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ των κορυφών Γκόλνα και Κάτω Τσουκνίδα, που στη συνέχειά του στα νότια του Λιτοχώρου αναφέρεται Περαστικό. Αναφέρεται περιοχή Ντελή στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Πτερέκι : Περίεργη ονομασία που έχει δοθεί τα τελευταία χρόνια από ορισμένους ορειβάτες για την ανατολική ράχη/αντέρευση της κορυφής Μάνδρες, ή για την αρκετά ανηφορική διαδρομή από την Πετρόστρουγκα προς αυτήν. Αναφέρεται σε φυλλάδιο - «χάρτη» του Δήμου Δίου.

Ντερνάζα : Βλ. Δέματα & Τιπνάτα.

Ντιπνάτα : Βλ. Τιπνάτα.

Ντραμάλα : Ονομασία μικρού ξέφωτου στα ΒΑ του οροπεδίου Κρεβάτια, σε υψόμ. 770μ. Τοπική ονομασία που σημαίνει τραμπάλα. Αναφέρεται σε φυλλάδιο - «χάρτη» του Δήμου Δίου.

Ντριστελά : Μεγάλη και βαθιά δολίνη στον Όλυμπο, ανάμεσα στις κορυφές Τερψιθέα (Χότζα) και Πύργος. Έχει διάμετρο 400μ. και βάθος 80-90μ. Πρωτοαναφέρεται «Dristela» από τον H. Barth το 1864. Οι νέοι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. την αναφέρουν Νερότοπος, ενώ οι παλαιότεροι (1934) Ντριστελά. Ο M. Kurz το 1923 αναφέρει ως «Dristela» μία δολίνη σε υψόμ. 2.265μ. στην κοιλάδα Οντάς. Προέλευση της ονομασίας από την κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) λέξη dristeală = νερότοπος, ντριστελά.

Νιζαμίδες : Ονομασία που αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 για περιοχή μέσου υψομ. 760μ., στα ΒΑ της μεγάλης λάκκας Μπάρα στη Β-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου. Στους νεότερους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) αναφέρεται η περιοχή ως Παλαιοχώραφα. Ίσως πιο σωστή ονομασία Νιζαμίδες ή Νιζάμηδες (ομάδες Τούρκων στρατιωτών του 19ου αι.). Βλ. και Κονιαρόπουλον στα νότια της περιοχής.

Ξενούλη : Παλιά πηγή στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, κοντά στο δασικό δρόμο Πέτρας - Κοκκινόπηλου, στα ΒΔ της Βρύσης Παππού. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Ίσως η πηγή Ζανούλη.

Ξεριάς : Τοπική ονομασία του Τιταρήσιου ποταμού. Λέγεται και Ξηριάς.

Ξερο- : Βλ. και Ξηρο-.

Ξεροκάμπι : Τοποθεσία στα Β-ΒΑ του Λιτοχώρου. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934 & 1983).

Ξεροκάμπι : Ονομασία τοποθεσίας μεταξύ Παλαιάς Λεπτοκαρυάς και Σκοτίνας, Α-ΝΑ των αρχαίων Λειβήθρων, όπου και αρχαιότητες. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983.

Ξερόλακκας : Τοποθεσία, σε υψόμ. 780μ.-800μ., στη νότια πλευρά του Ολύμπου και στα ανατολικά της Καρυάς, όπου χώρος δασικής αναψυχής δίπλα στο δρόμο για Μονή Κανάλων ή Λεπτοκαρυά. Στο χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε. (1963) αναφέρεται Ξηρόλακκος η αρχή του ρέματος Ζιλιάνα που αρχίζει από την περιοχή αυτή.

Ξερολάκκι : Το μεγαλύτερο ρέμα του Ολύμπου μήκους 16χλμ. Αρχίζει από τη συμβολή σχεδόν της Μεγάλης και Μικρής Γούρνας, ανάμεσα στις κορυφές Χριστάκη και Καρδαρά-Φλάμπουρο, ενώνεται ως ρέμα Καράμπα - Βαρδαμπά με το Μακρύρεμα στο Ζερβόμυλο και συνεχίζει μέχρι τα Στενά της Πέτρας που ενώνεται με τον Πετριώτικο ποταμό. Πρωτοαναφέρεται «Xero Lako» από τον H. Barth το 1864. Προέλευση της ονομασίας από τις αρχαίες λέξεις ξηρός = ξερός, άνυδρος και λάκκος. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ.

Ξερολάκκι : Μικρό ρέμα στη δυτική πλευρά του Ολύμπου. Είναι η συνέχεια του ρέματος Μυλοκόωστα που αρχίζει από την περιοχή του διάσελου Σταυρός (1.200μ.) και τις νότιες πλαγιές της Βουλγάρας - Καρδαρά. Ενώνεται με τον Ασπροπόταμο στην πεδιάδα ΝΔ του Πυθίου για να καταλήξουν στον Σαραντάπορο - Βούλγαρη. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1969 & 1984). Ο M. Kurz το 1923 το αναφέρει Παλαιοκόπρι.

Ξερολάκκι : Ονομασία ενός ξηρορέματος Β-ΒΑ του Λιτοχώρου, όπου γίνονται αμμοληψίες. Πρωτοαναφέρεται «Xerolakko» από τον L. Heuzey το 1860. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934 & 1983).

Ξερολακκιού κόψη : Παλιά ονομασία της Κόψης Ναούμ. Ονομασία της αναρριχητικής διαδρομής της κόψης.

Ξερόλακκος : Τοπική ονομασία του πεδινού τμήματος του ρέματος Αράπη, που οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1983) το αναφέρουν Αράπλακος.

Ξηρόκαμπος : Ονομασία τοποθεσίας στα Β-ΒΔ του Λιτοχώρου. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ.

Ξηρολάκκι : Ονομασία του ξηρορέματος ΒΑ του Λιτοχώρου προς τη θάλασσα. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Ξηρολάκκι : Μεγάλο ρέμα στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου που αρχίζει να σχηματίζεται στην περιοχή της Πέτρας, διασχίζει την πεδιάδα μεταξύ Βροντούς - Κονταριώτισσας, όπου και χωρίζεται σε δύο ρέματα που το ένα καταλήγει στο Μαυρονέρι στα ανατολικά της Νέας Εφέσου και το άλλο ενώνεται με τον Ορλιά στα ΝΑ της Καρίτσας καταλήγοντας στον Βαφύρα - Χελοπόταμο. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. Αναφέρεται Ξηρόλακκος από τον L. Heuzey το 1860.

Ξηρόλακκος : Μικρό ρέμα στη νότια πλευρά του Ολύμπου συνέχεια της ρεματιάς Κοκκινόχωμα που καταλήγει στη Ζιλιάνα. Στο χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε. (1963) αναφέρεται ως Ξηρόλακκος η αρχή του ρέματος Ζιλιάνα που αρχίζει από την περιοχή αυτή, όπου και χώρος αναψυχής με βρύση σε υψόμ. 800μ. Αναφέρεται και ως Ξερόλακκας. Προέλευση της ονομασίας από τις αρχαίες λέξεις ξηρός και λάκκος.

Ξιδιάς ρέμα : Ρεματιά στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει από τις πλαγιές των κορυφών Μπάρμπα και Πετρόστρουγκα και καταλήγει (σε κοινή πορεία με διπλανό ανώνυμο ρέμα) στην πεδιάδα του Δίου με την

ονομασία Ξυλές ή Ξιλές. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Τοπική ονομασία Ξυλιάς, οπότε η γραφή Ξιδιάς είναι λανθασμένη (προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη όξος = ξίδι). Το πάνω τμήμα του ρέματος λέγεται και Ίτανος.

Ξινίθρες : Βλ. Ξυνίθρες ή Ξύνθρες.

Ξυλές ή Ξιλές ρέμα: Ονομασίες που δίνουν οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (Ξιλές το 1934 & Ξυλές το 1970, 1982) σε ρέμα που καταλήγει στα Πλατανάκια. Αποτελεί το τμήμα του ρέματος Ξιδιάς και ενός ανώνυμου στα δυτικά του στην κοινή έξοδο και πορεία τους προς τον οικισμό Πλατανάκια. Οι ντόπιοι αναφέρουν όλο το ρέμα Ξυλιάς.

Ξυλιάς : Μάλλον η σωστή ονομασία του ρέματος Ξιδιάς - Ξυλές/Ξιλές στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου. Λέγεται έτσι γιατί το χειμώνα κατεβάζει πολλά ξύλα. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη ξύλον.

Ξυλογέφυρα : Θέση στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, δυτικά του ρέματος Μανώλακκα. Αναφέρεται στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας το 1971.

Ξυνίθρες ή Ξύνθρες : Τοποθεσία στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, στο δάσος της Μάλτας, όπου σε υψόμετ. 1.430μ. υπάρχει βρύση/ποτίστρα.

Οκτόλοφος : Ονομασία «Mt. Octolophos» που πρωτοαναφέρεται σε χάρτη του 1788 για κορυφή του Ολύμπου. Αναφέρεται «Octolophus» από τον W. Leake το 1835. Στο χάρτη του L. Heuzey το 1860 αναφέρεται το τμήμα του Κάτω Ολύμπου, μεταξύ οροπεδίου Καρυάς-Σκαμνιάς και οροπεδίου Νεζερού ως «Bas Olympe (Octolophos)». Μάλλον πρόκειται για τη λοφώδη περιοχή (οκτώ λόφοι) μεταξύ Ολύμπου και Κάτω Ολύμπου. Πιθανώς από τις ονομασίες Ottolobus ή Octolophum των Ρωμαίων, που αναφέρει ο T. Livius.

Όλυμπος : Το ψηλότερο βουνό της Ελλάδας, με ύψ. 2.918μ. Οι διαστάσεις του είναι: μήκος 25 χλμ., πλάτος 30 χλμ., περίμετρος 150 χιλ. και εμβαδόν περίπου 600 τετρ. χλμ. Βρίσκεται στη ΒΑ πλευρά της Θεσσαλίας και στο ΝΔ άκρο της Κεντρικής Μακεδονίας, στα όρια των Νομών Λαρίσης και Πιερίας. Έχει 66 κορυφές - θέσεις πάνω από τα 2.000μ., 82 κορυφές - θέσεις από 1.000μ. μέχρι 2.000μ., καθώς και 34 κορυφές μέχρι τα 1.000μ. Έχει πλούσια χλωρίδα (πάνω από 1.700 είδη φυτών) και πανίδα. Διαθέτει 14 ορειβατικά καταφύγια-ξενώνες και έχει τη μεγαλύτερη κίνηση ορειβατών από όλα τα ελληνικά βουνά. Ο Όλυμπος υπήρξε το κέντρο της ελληνικής μυθολογίας, καθώς και «κατοικία» των 12 αρχαίων ολυμπίων θεών. Στα νεότερα χρόνια αναφέρεται «Olimpus» σε χαλκογραφία το 1150, «Olympos» σε ξυλογραφία το 1545 και «M. Olimpos» σε χαλκογραφία το 1579.

Οντάς : Παλιά τοπική ονομασία (χωριά ΝΔ Ολύμπου) της κοιλάδας στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου που βρίσκεται βόρεια της κορυφής Πύργος και ΒΑ της Ντριστέλας και στα ΝΔ του Αγίου Αντωνίου, σε μέσο υψόμετ. 2.340μ. περίπου. Πρωτοαναφέρεται «Odas» από τον H. Barth το 1864 και από τον M. Kurz το 1923. Οι νέοι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. την αναφέρουν Δόξα και οι παλαιότεροι (1934 & 1944) Οντάς, όπως και ο χάρτης του Υπουργείου Γεωργίας το 1971. Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη oda - odasi = δωμάτιο - κοιτών. Στην περιοχή υπήρχαν στρουγγες.

Οξούλα : Τοποθεσία, σε υψόμετ. 1.700μ. περίπου, στα βόρεια της Πετρόστρουγκας.

Οξιά ή Οξυές (Οξιά ή Οξιές) : Τοποθεσία με οξυές (οξιές) στο δάσος της Μάλτας, νότια της ράχης Κορομηλιές. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη οξία.

Οξιά (Οξιά) : Τοπική ονομασία της κορυφής Παλαιόκαστρο(ν) (1.447μ.) δυτικά της Καρυάς στα νότια του Ολύμπου. Έχει αναφερθεί και ως Τιπνάτα.

Οξυώνας (Οξιώνας) : Τοπική ονομασία τοποθεσιών με πολλές οξυές (οξιές). Σημαίνει δάσος με οξυές.

Ορθόλιθος & Ορθόλοφος : Βλ. Κουκούλι.

Ορκάν : Ονομασία μικρής κορυφής στην περιοχή της Μπάρας, στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, που αναφέρεται από τον J. Cvijic το 1904.

Ορλιάς ή Ουρλιάς ρέμα : Ρεματιά στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει να σχηματίζεται από τις κορυφές Σκούρτα και Μάνδρες, συνεχίζει στην πεδιάδα του Δίου, είτε φανερά είτε υπογείως - ανάλογα με την ποσότητα των νερών, ενώνεται με τη Γαβρόλακκα και το Ξηρολάκκι στην περιοχή της Καρίτσας και περνώντας από τον αρχαιολογικό χώρο του Δίου με την ονομασία Βαφύρας - Χελοπόταμος καταλήγει με φυσικά και τεχνητά κανάλια στη θάλασσα. Τοπική ονομασία Ουρλιάς. Πρωτοαναφέρεται «Ourlias & Ourlaes» από τον L. Heuzey το 1860 και «Norlaj» σε χάρτη του 1871/1916. Πιθανώς η ονομασία να προέρχεται από το ουρλιαχτό των ζώων ή το ουρλιαχτό (βουητό) των εκεί πολλών καταρρακτών. Εικάζεται ότι είναι ο αρχαίος Ελικών ποταμός. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 αναφέρεται (λανθασμένα) Αράπη Λάκκος η αρχή του ρέματος και Ορλιάς στην πεδιάδα, ενώ στους χάρτες της του 1970 & 1982 αναφέρεται ως Αράπη Ρ(έμα) και Ορλιάς Ρ(έμα) στην πεδιάδα.

Οροπέδιο Μουσών : Έτσι λέγεται το ανώμαλο υψίπεδο που βρίσκεται στα νότια της κορυφής Προφήτης Ηλίας του Ολύμπου. Η αρχική του ονομασία ήταν Ίσωμα Ηλία. Το 1913 οι Fred. Boissonnas και D. Baud-Bovy το ονόμασαν Λιβάδι των Θεών (Prairie dex dieux). Παλαιότερα (δεκαετία του 1940) λεγόταν και οροπέδιο Προφήτη Ηλία. Το 1961 ονομάστηκε από τον Γιώσο Αποστολίδη οροπέδιο Μουσών, ονομασία που καθιερώθηκε.

Ορτζίνι ή Ορντζίνι : Τοποθεσία, σε υψόμε. 700μ.-800μ. στα ανατολικά του Αγίου Αθανασίου του Κοκκινοπηλού που αναφέρεται (Ordxini) από τον M. Kurz το 1923. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την κουτσοβλάχικη - αρωμαυική λέξη ordju = κριθάρι. Οι παλαιότεροι (1934 & 1944) χάρτες της Γ.Υ.Σ. ανέφεραν Ουρτζίν τη βόρεια ράχη της υπερκείμενης ανώνυμης κορυφής που οι νεότεροι χάρτες της (1970 & 1982) αναφέρουν Άνθιμος.

Ορφανός : Μικρό ύψωμα στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμε. 735μ., πάνω (ΝΑ) από τον οικισμό Καλύβια. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1969 & 1984).

Όσιος Νικάνωρ : Παρεκκλήσι εντός της παλαιάς Μονής Αγίου Διονυσίου Ολύμπου (στο Καθολικό).

Όσιου Διονυσίου του εν Ολύμπω Μονή : Βλ. Αγίου Διονυσίου Νέα Μονή.

Οτζάκ Κανάκη : Έτσι αναφέρεται (Odjac Kanaki) 2.349μ. από τον M. Kurz το 1923 το διάσελο Καρδάρ (2.355μ.), στα δυτικά της ράχης Κανάκη και ως Ουτζά Κανάκη στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας το 1971. Πιθανή προέλευση της ονομασίας ή από την κουτσοβλάχικη (αρωμαυική) λέξη udzake / ουτζάκι, δηλαδή τζάκι, ή από την τουρκική odziak / ocaak = τζάκι. Το Kanaki μάλλον σημαίνει όνομα κτηνοτρόφου, όπου είχε στην περιοχή κάποια στρώγκα.

Ουρλιάς : Άλλη ονομασία (τοπική) του ρέματος Ορλιάς.

Ουρτζίν : Έτσι αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 η βόρεια ράχη της κορυφής Άνθιμος στη δυτική πλευρά του Ολύμπου. Βλ. και Ορτζίνι.

Ουτζάκια : Έτσι αναφέρονται από τους ντόπιους τα μικρά ξέφωτα στη ΒΑ ράχη του Μπαρμπαλά, σε υψόμε. 1430μ. (Κάτω Ουτζάκι) & 1.620μ. (Άνω ή Πάνω Ουτζάκι), όπου άναβαν φωτιές. Πιθανή προέλευση της ονομασίας ή από την κουτσοβλάχικη (αρωμαυική) λέξη udzake / ουτζάκι, δηλαδή τζάκι, ή από την τουρκική odziak / ocaak = τζάκι. Αναφέρεται σε φυλλάδιο - «χάρτη» του Δήμου Δίου.

Οψίδα : Μικρή ράχη, με υψόμε. 860μ.-800μ., στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, προς στη συμβολή του Μακρυρέματος με το Ξερολάκκι. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Παγίδα : Μικρή ράχη, σε υψόμε. 740μ. περίπου, στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, στα ΝΑ της Αγίας Κόρης. Αναφέρεται σε φυλλάδιο - «χάρτη» του Δήμου Δίου.

Πάγος : Έτσι αναφέρεται ένα σημείο, με υψόμε. 2.677μ., στη ΒΑ προέκταση της κορυφής του Καλόγερου. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη πάγος = υψηλός τόπος ή βράχος ή πάγοι = αι εξοχαί - προεξοχαί - των πετρών και των ορέων. Πήρε την ονομασία μάλλον από το παγωμένο χιόνι που διατηρούσε και εφοδίαζε τους βοσκούς μέχρι το τέλος του καλοκαιριού. Αναφέρεται (Paghos) από τον M. Kurz το 1923 με τη σημείωση ότι έτσι αναφερόταν, με υψόμε. 2.675,56μ., στο πρωτόκολλο της Χ.Υ.Σ. για τα πρώτα τριγωνομετρικά σημεία του Ολύμπου (1919-20) και ότι η προηγούμενη ονομασία ήταν Βράχος. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ., με υψόμε. 2.682,08μ. (το 1934), 2.682μ. (το 1970), 2.676μ. (το 1982) και 2.677μ. η τελευταία υψομέτρηση.

Πάδες : Τοποθεσία στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμε. 1.150μ. - 1.200μ., ΝΑ της Μονής Αγίας Τριάδας Σπαρμού, στα ανατολικά του ρέματος Δουροβίτσα. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την κουτσοβλάχικη (αρωμαυική) λέξη rade = έδαφος ή από τη σλαβική rad = κατηφορικό μέρος. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982). Τοπική ονομασία Πάδη του Αρβανίτη.

Πάδες : Ονομασία περιοχής στη ΝΑ πλευρά της κορυφής Καρδάρ (914μ.) προς τη ρεματιά της Μάλτας.

Πάδη : Ονομασία θέσης στην Καρυά, όπου σήμερα είναι πλατεία. Αναφέρεται σε τοπωνυμική μελέτη (1999).

Πάκι : Τοποθεσία στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμε. 1.000-1.100μ. περίπου, στην αρχή του ρέματος Σκανδάλη και βόρεια του εκεί φράγματος & λιμνοδεξαμενής. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934, ενώ οι νεότεροι χάρτες της (1970 & 1982) την αναφέρουν Κυνηγός.

Παλαβός : Τοπική ονομασία της περιοχής (1.180μ.-1.130μ.), όπου οι πηγές του Ενιπέα, λίγο πιο πάνω από τον καταρράκτη στα Πριόνια. Αναφέρεται Μάννα από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928.

Παλαιο- : Βλ. και Παλιο- και Παλιο-.

Παλαιόκαστρο(ν) : Κορυφή στη νότια πλευρά του Ολύμπου, με υψόμε. 1.447μ., πάνω (δυτικά) από την Καρυά. Παλαιότερες τοπικές ονομασίες Τιτνάτα και Τιτνάτες και νεότερη Οξυά. Γύρω από την κορυφή υπάρχουν ερείπια αρχαίας κυκλικής οχύρωσης, ενώ λίγο ψηλότερα (εσωτερικά του τείχους) υπάρχουν άλλα ερείπια πιθανώς βυζαντινής εποχής (υπήρχε εκκλησιά της Ανάληψης). Αναφέρεται «Paleo-Kastro» από τον L. Heuzey το 1860 με τη σημείωση ότι οι ντόπιοι το ονομάζουν «Detnata», Παλαιόκαστρον στο χάρτη του Υ.Σ. το 1884 και Ευδieroς (Παληόκαστρο) στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910. Βλ. Δέματα & Ευδieroν & Τιτνάτα. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ.

Παλαιοκόπρι : Ονομασία που αναφέρεται από τον J. Cvijic το 1904 για το ρέμα Ξερολάκκι του Κοκκινοπηλού.

Παλαιομονάστηρο : Τοποθεσία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμε. 1.120μ. και στα δεξιά (βόρεια) του δασικού - ορεινού δρόμου για Μονή Αγίου Διονυσίου (300μ. πριν τη διασταύρωση, όπου πέτρινη βρύση). Ο σωζόμενος πύργος έχει κτιστεί από τον Επίσκοπο Πλαταμώνα μετά το θάνατο του Όσιου. Αναφέρεται από

τον Δ. Χατζόπουλο το 1928. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 σημειώνεται ένα εκκλησάκι στη θέση αυτή. Σύμφωνα με την παράδοση, είχε κτίσει κοντά στον πύργο ένα ερημοκλήσι ο Όσιος Διονύσιος, αφιερωμένο στην Ύψωση του Τιμίου Σταυρού, στη θέση που ονόμαζε Γολγοθά.

Παλιομονάστηρο : Τοπική ονομασία της περιοχής, υψόμ. 1.320μ., ΒΑ της Καρυάς, όπου ήταν παλαιότερα το μοναστήρι του Αγίου Ελευθερίου και της Αγίας Τριάδας που λεγόταν και Μονή Κλημάδων και καταστράφηκε από πυρκαγιά το 1833. Αναφέρεται Παλιομονάστηρο σε χάρτη του Δασαρχείου Ελασσόνας (2006).

Παλιοχώραφα : Τοποθεσία, σε μέσο υψόμ. 760μ., στη Β-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, στα ΒΑ της μεγάλης λάκκας Μπάρα (Έλος). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Αναφέρεται ως Νυζαμίδες στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Παλιό- : Βλ. και Παλαιο- και Παλιο-.

Παλιοκκλησιάς ρέμμα : Έτσι αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 ένα από τα μικρορέματα / κανάλια του ποταμού Βαφύρα - Χελοπόταμου στην περιοχή του Δίου.

Παλιοπήγαδο : Βλ. Πηγαδούλι.

Παλιόπορος : Ονομασία που αναφέρεται από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928 για την τοποθεσία Καλύβια Βαρικού.

Παλιορουμάνια : Ονομασία που αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 για το τελευταίο κομμάτι του ρέματος Γκορτσίλα, που οι νεότεροι χάρτες της (1983) το αναφέρουν ρέμα Αγίου Μηνά.

Παλιάμπελα : Ονομασία πολλών περιοχών του Ολύμπου με παλιά αμπέλια, όπως στην περιοχή Λεπποκαρυάς, περιοχή Καρυάς και περιοχή Κοκκινοπηλού.

Παλιμανάστρι : Ονομασία (Palimanastri) που αναφέρει ο M. Kurz το 1923 για την κορυφή Άγιος Αντώνιος.

Παλιο- : Βλ. και Παλαιο- και Παλιο-.

Παλιοδέρβενο : Το διάσελο μεταξύ της Βουλγάρας και του Τίταρου, σε υψόμ. 1.020μ., στο σημείο που ο δρόμος Αγίου Δημητρίου - Ελασσόνας διακλαδίζεται με αυτόν για το Λιβάδι. Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη dervent = κλεισούρα, μεθοριακό φυλάκιο. Αναφέρεται Παλιοδέρβενα στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και Παλιοδέρβενο στους νεότερους χάρτες της του 1969 & 1984. Ορισμένοι συγγραφείς παλαιότερα το ανέφεραν (λανθασμένα) ως Στενά της Πέτρας.

Παλιοκαλύβα : Έτσι ονομάστηκε μετά το 1932 η Καλύβα (υψόμ. 1.962μ.) που υπήρχε στον Όλυμπο και χρησίμευε για κατάλυμα των υλοτόμων και ορειβατών πριν να κτιστεί το καταφύγιο Α (1931). Βρισκόταν στη θέση του σημερινού ελικοδρομίου. Αναφέρεται «Καλίβια» από τον M. Kurz το 1923.

Παλιοκάλυβα : Ονομασία που αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 για την περιοχή Β-ΒΑ της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου, όπου παλαιότερα υπήρχε εποχικός οικισμός (καλύβες Σαρακατσαναίων), καθώς και τα εκκλησάκια Αγία Παρασκευή & Άγιος Γεώργιος.

Παλιοκάλυβα ρέμα : Μικρή ρεματιά στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου που αρχίζει από τη ράχη Κωνώπες και «σβήνει» στην πεδιάδα κοντά στα Πλατανάκια. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982 και ως ρέμα Παλιοκαλύβα στο χάρτη της του 1934.

Παλιόκαστρο(ν) : Παλιά τοπική ονομασία της κορυφής Καστρί (961μ.) πάνω (ανατολικά) από το Πύθιον. Αναφέρεται Καστρί και Παλιόκαστρον από τον L. Heuzey (1860).

Παλιόκαστρο(ν) : Ράχη στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 820μ.-760μ., μεταξύ των ρεμάτων Σκανδαλιέρα και Γκορτσίλα και στη συνέχεια (ΒΑ) της κορυφής Μάγγος. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 ως Παλιοκαστρο και ως Παλιόκαστρον στους χάρτες της του 1970 & 1982. Δεν έχει αναφερθεί κάτι που να υποδηλώνει ύπαρξη κάστρου.

Παλιόκαστρο(ν) : Ράχη στα βόρεια του Ολύμπου, με υψόμ. 308μ., που στα δυτικά πέφτει απότομα στον Πετριώτικο, στο σημείο που ενώνεται με το Μαυρονέρι. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Παλιοκέλλια : Ονομασία που αναφέρουν οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) για το μικρό οροπέδιο Κρεβάτια στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, ΝΔ της Παλαιάς Βροντούς. Αναφέρεται Στραποκαμένη στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934. Αναφέρεται σε φυλλάδιο - «χάρτη» του Δήμου Δίου, αλλά στη δυτική πλευρά του ρέματος Παπά.

Παλιοκονόσπολη : Βλ. Κονόσπολη.

Παλιοκόπρι : Τοπική ονομασία της αρχής του ρέματος Μετζάνη ή Μερτζάνη, βόρεια του Καλόγερου - Πάγου όπου παλαιότερα στάλιζαν τα πρόβατα. Προέλευση της ονομασίας από τις αρχαίες λέξεις παλαιός+κοπρία.

Παλιοκόπρι : Τοποθεσία, σε υψόμ. 1.100μ. περίπου, νότια του Κοκκινοπηλού, στην αρχή της Σταλαματιάς, όπου και μαντριά. Αναφέρεται «Palikopri» στο χάρτη του M. Kurz το 1923.

Παλιοκοπριά ή Παλιοκοπρισι-ά(-ές) : Τοποθεσία στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, βόρεια της Σκούρτας προς την Κλεφτόβρυση, σε υψόμ. 1.600μ.-1.700μ. περίπου. Αναφέρεται Παλιοκοπριά στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982. Προέλευση της ονομασίας από τις αρχαίες λέξεις παλαιός+κοπρία.

Παλιομονάστηρο: Τοποθεσία που αναφέρουν οι χάρτες της Γ.Υ.Σ., του 1934 (ως Παλιομονάστηρο) και του 1970 & 1982 (ως Παλιομονάστερο), στη δυτική πλαγιά της ράχης Παπά, σε μέσο υψόμ. 1.400μ. Ο Μ. Kurz το 1923 το αναφέρει Πατραλέξη (Patalexi). Οι ντόπιοι αναφέρουν έτσι τη ράχη Παπά και κυρίως τον ψηλό βράχο στα νότια, με υψόμ. 1.932μ. (Γ.Υ.Σ. 1934), που από μακριά φαίνεται σαν τρούλος εκκλησίας.

Παλιομονάστρι ή Παλιομονάστηρο : Τοποθεσία στα ΒΑ των Καλυβίων, σε υψόμ. 900μ. περίπου, στα ανατολικά του δρόμου και στους πρόποδες της Τουρτοφωλιάς, όπου φράγμα-λιμνοδεξαμενή. Κατά τους ντόπιους, υπήρχαν παλαιότερα ίχνη ερειπίων μοναστηριού (μάλλον φράγκικου).

Παλιόπετρα : Παλιά τοπική ονομασία της περιοχής όπου η αρχαία Πέτρα.

Παλιοπρίονο : Τοποθεσία στον Ενιπέα, σε υψόμ. 950μ., ανατολικά της σημερινής τοποθεσίας Πριόνια, κοντά στο «δίδυμο» καταρράκτη, όπου στις αρχές του 19ου αι. είχαν εγκατασταθεί τα πρώτα υδραυλικά πριόνια. Αναφέρεται «Prioni (scierie)», δηλ. Πριόνι (πριονιστήριο), από τον Μ. Kurz το 1923.

Παλιούρια : Γήλοφος στα Β-ΒΑ του οικισμού Σκοπιά.

Παλιόχανο : Ονομασία ΝΔ του Πυθίου, κοντά στο λόφο των Αγίων Αποστόλων.

Παλιόχωρα : Ονομασία της περιοχής όπου ήταν η αρχαία ή η βυζαντινή Πέτρα.

Παλιόχωρα : Άλλη ονομασία της Παλαιάς Λεπτοκαρυάς.

Παλιόχωρα : Τοπική ονομασία περιοχής στη νότια πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ Καρυάς και Μονής Κανάλων.

Παλιόχωρα : Τοποθεσία στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ του Μακρυρέματος και της Βουλγάρας, όπου εποχική εγκατάσταση κτηνοτρόφων του Κοκκινόπηλου. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ.

Παμμεγίστων Ταξιαρχών : Βλ. Τιμίου Σταυρού ή Παμμεγίστων Ταξιαρχών Ασκητήριο.

Παναγία ή Παρθένος : Ονομασία (Vierge) που έδωσαν οι Fred. Boissonnas και D. Baud-Bovy το 1913 για μία προκορυφή («βελόνα» ή μυτίκι) του Μύτικα, στην άκρη της Ταρπηϊας Πέτρας.

Παναγία : Εξωκλήσια / ερημοκλήσια στον Όλυμπο,

1. στην ανατολική πλευρά, βόρεια του Λιτοχώρου, σε υψόμ. 320μ. Ιδιωτικό εκκλησάκι γνωστό ως Παναγία Ολύμπου (Μετάσταση της Θεοτόκου).

2. στην ανατολική πλευρά, Ν-ΝΔ του Λιτοχώρου, σε υψόμ. 560μ. Νέο εκκλησάκι (1989). Το παλιό αναφερόταν στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Αναφέρεται και ως Γενέθλιον ή Γενέσιον Θεοτόκου ή Παναγία του Παπά Νεκτάρη.

3. στη δυτική πλευρά, ΝΑ του Πυθίου, σε υψόμ. 930μ. (Κοίμηση της Θεοτόκου), όπου και βρύση. Βρίσκεται δίπλα στη θέση που ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1934 αναγράφει Αγία Τριάς (υπάρχουν ίχνη ερειπίων). Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1984 σημειώνεται χωρίς ονομασία.

4. Παλιό εκκλησάκι στη Ν-ΝΔ πλευρά, ΒΑ της Κρυόβρυσης και στα δυτικά της Παλιάς Σκαμνιάς, σε υψόμ. 1.020μ. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1935. Καταστράφηκε από τους Γερμανούς το 1943. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1969 & 1985) εμφανίζεται ερειπωμένο. Μάλλον εκεί που είναι το εικονοστάσι της Ζωοδόχου Πηγής.

5. στη Ν-ΝΔ πλευρά, ΝΑ της Κρυόβρυσης, σε υψόμ. 1.150μ. (Κοίμηση της Θεοτόκου). Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1985.

6. στη νότια πλευρά, βόρεια της Καρυάς, σε υψόμ. 1.150μ. (Κοίμηση της Θεοτόκου), όπου και βρύση. Στη θέση αυτή υπήρχε, κατά την παράδοση, παλιό μοναστήρι που καταστράφηκε κατά το 12ο ή 13ο αι. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1985.

Παναγία : Εκκλησία (Κοίμηση της Θεοτόκου - 17ος αι.) στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, στο Πύθιο (700μ.), που έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 170Β/1994). Αναφέρεται από τον L. Heuzey το 1860.

Παναγία : Κορυφή στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.010μ., δυτικά του ερειπωμένου οικισμού Παλιός Σπαρμός. Πρωτοαναφέρεται από τον L. Heuzey το 1860, όπου βρήκε ερείπια μάλλον παλιού ναού, καθώς και υδραγωγείου. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Παναγία Γοργοπηκούς : Εκκλησία (1934) των Γνησίων Ορθοδόξων Χριστιανών (Γ.Ο.Χ.) στο Λιτόχωρο.

Παναγία Καναλιώτισσα ή Παναγία των Καναλιών: Παλιά ονομασία της Μονής Κανάλων.

Παναγία Κορυφιανή : Εικονοστάσι στα ΒΔ του Προφήτη Ηλία και της ομώνυμης λάκκας, σε υψόμ. 2.660μ., απ' όπου περνά το μονοπάτι από καταφύγιο Σ.Ε.Ο. προς Κόψη Μπαρμπαλά.

Παναγίας Κανάλων Μονή : Παλιό μοναστήρι (πιθανή ίδρυση το 1638) στα Ν-ΝΑ του Ολύμπου, σε υψόμ. 840μ., στη βόρεια πλευρά της χαράδρας Ζιλιάνα. Παλαιότερα η Μονή, που είναι αφιερωμένη στη Γέννηση της Θεοτόκου, λεγόταν και Παναγία Καναλιώτισσα, γιατί ήταν κοντά στην τοποθεσία Κανάλια του οροπεδίου της Καρυάς. Πρωτοαναφέρεται «Mon. de Canalia» (μοναστήρι των καναλιών) από τον L. Heuzey το 1860, Μον. Καναλιών στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910 και Μονή Κανάλων στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934. Έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο, με ζώνη προστασίας 500μ. (Φ.Ε.Κ. 183Β/1967 & 373Β/1994).

Παναγιώτη βρύση : Τοποθεσία με παλιά πηγή-ποτίστρα, σε υψόμ. 1.240μ., στη δυτική πλευρά της κορυφής Σαλατούρα στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου. Αναφέρεται από τον Μ. Kurz το 1923 και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Πάνθειον : Άλλη ονομασία της κορυφής Μύτικας του Ολύμπου, που δόθηκε το 1927 και σημαίνει τόπος αφιερωμένος σε όλους τους θεούς μιας θρησκείας. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη πάνθειον = τόπος κοινός πάντων των θεών. Αναφέρεται στο χάρτη της Ε.Σ.Υ.Ε. (1963). Δεν χρησιμοποιείται σήμερα.

Πάνω Ουτζάκι : Βλ. Ουτζάκια.

Πάνω Περβόλι : Ράχη στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.740μ.-1.600μ. και στα βόρεια της ρεματιάς Γρίβα. Τοπική ονομασία Απαλνό (Πάνω) Περιβόλι. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη περίβολος και τη μεσαιωνική περιβόλιον. Αναφέρεται Πάνω Περβόλι στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και Επάνω Περιβόλι στους νεότερους (1970 & 1982).

Πάνω Πύργος : Η δυτική άκρη της μεγάλης ράχης Πύργος, στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.418μ. Τοπική ονομασία Απαλνός (Πάνω) Πύργος. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Πάνω Τσουκνίδα : Βλ. Άνω Τσουκνίδα.

Παπά Αλώνι : Ράχη, με υψόμ. 1.500μ.-1100μ., στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, στην αρχή του ρέματος Παπά (Αγίας Τριάδας). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982). Αναφέρεται (μάλλον σωστότερα) Μεσονήσι σε φυλλάδιο - «χάρτη» του Δήμου Δίου που ως Παπά Αλώνι σημειώνει μία μικρότερη ράχη 1.200μ.-1.100μ. στα ΒΑ με μικρό χαρακτηριστικό ξέφωτο.

Παπά Αλώνι ρέμα : Ονομασία που αναφέρουν όλοι οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. για το ρέμα Παπά (Αγίας Τριάδας).

Παπά γέφυρα : Ονομαστή γέφυρα στο Χελοπόταμο, στα βόρεια του παλιού Σ.Σ. Λιτοχώρου. Αναφέρεται στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου το 1884, του Γ. Κοντογόνη το 1910 και της Γ.Υ.Σ. το 1934 & 1983.

Παπά κελί : Βλ. Παππού κελί.

Παπά Ράχη : Ράχη στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, στη νότια προέκταση της Ράχης Μπαρμπαλά. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. το 1971 (με υψόμ. 1.871μ. & το 1982 με υψόμ. 1.865μ.). Αναφέρεται Μπαρμπαλάς (Barbalas) στο χάρτη του Μ. Kurz το 1923 και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934. Πιθανώς η ονομασία αυτή δόθηκε προς τιμήν του αγωνιστή Εμμανουήλ Παπά, που έδρασε στην περιοχή του Ολύμπου και της Χαλκιδικής κατά την Επανάσταση του 1821, ή για το μεγάλο αγωνιστή Παπά-Θύμιο Βλαχάβα, ή για τον οπλαρχηγό Παπαδήμο που τον έλεγαν Καπετάν Παπά, ή για διάσημο μοναχό της Μονής Πέτρας (Παπαγιάννης - σκοτώθηκε το 1822, Παπά Κοσμάς - συντόνιζε τις επαναστατικές ομάδες 1827-29 κ.ά.). Τοπική ονομασία Παλιομονάστηρο.

Παπά ρέμα ή Παπά Αλώνι ρέμα : Μεγάλη ρεματιά στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, μήκους 10χλμ. Αρχίζει από τις πλαγιές του Προφήτη Ηλία και της Ράχης Παπά και καταλήγει στο Ξηρολάκκι (Ξηρολάκκος) στην πεδιάδα στα ΒΔ της Βροντούς, ως ρέμα Πόρος (Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982). Τοπική ονομασία ρέμα Αγίας Τριάδας / Παλαιάς Βροντούς, ή Βρόντας (παλαιότερα). Αναφέρεται ως Παπά Αλώνι ρέμα στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982) και ως Παπά ρέμα στους ορειβατικούς χάρτες και κείμενα.

Παπαδήμου : Ονομασία του πάνω τμήματος του Ξερολακκιού προς τη Μεγάλη Γούρνα. Πρωτοαναφέρεται «Para - Dhymou» από τον Μ. Kurz το 1923. Πήρε την ονομασία προς τιμήν του Καπετάν Παπαδήμου που σκοτώθηκε στην περιοχή το 1896, όπως αργότερα (το 1897) και ο υπαρχηγός του Χριστάκης.

Παπαδήμου σπηλιά (πιστιριά) : Μεγάλη σπηλιά (σύμφωνα με τους βοσκούς της περιοχής) κοντά στην τοποθεσία Αντάρτες, μεταξύ των κορυφών Χριστάκης και Φλάμπουρο, προς το Ξερολάκκι. Αναφέρεται ως Πιστιρικά στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Παπαζήση Ντόνα βρύση : Βρύση στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.040μ., στην τοποθεσία Σόπατο ή Ισόπατο, στο δασικό δρόμο Κοκκινοπηλού - Πέτρας και στη συμβολή με το δασικό δρόμο για Ξερολάκκι. Πήρε την ονομασία από τον κατασκευαστή της βρύσης (Παπαζήσης Αντώνης).

Παπαμισιώτη ράχη : Η ΝΑ ράχη της κορυφής Γρίβας (αντέρεισμα της κορυφής Φράγκου Αλώνι) στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου που φτάνει μέχρι το Μπιχτέσι. Πρωτοαναφέρεται σε κείμενο του 1922. Πιθανώς όνομα κτηνοτρόφου της περιοχής. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Παπαμίχου : Τοποθεσία στις νότιες πλαγιές της κορυφής Φλάμπουρο, σε υψόμ. 1.200μ. περίπου, στην αρχή της χαράδρας της Σταλαματιάς. Αναφέρεται «Paramikho» από τον Η. Barth (1864). Πιθανώς όνομα κτηνοτρόφου.

Παπλιά πηγή : Έτσι αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 μία πηγή, σε υψόμ. 1.400μ. περίπου, στα ΝΑ της κορυφής Εννέα Πύργοι. Σήμερα είναι γνωστή ως Χαρβαλόβρυση.

Παππού ή Παπά κελί : Μικρή σπηλιά στο ρέμα Παπά ή Αγίας Τριάδας, σε υψόμ. 570μ., που κατά την παράδοση ήταν παλιό ασκητήριο, όπως και η μικρή σπηλιά κάτω από την Αγία Τριάδα.

Παππού βρύση : Πηγή-βρύση & δεξαμενές στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.450μ., μέσα στη ρεματιά Πόρος, στη θέση Σμίξη. Η ονομασία αυτή δόθηκε προς τιμήν του αγωνιστή Ζήση Σωτηρίου που πρωτοστάτησε στην επανάσταση του Ολύμπου το 1854 και επωνομαζόταν ο Παππούς του Ολύμπου. Πρωτοαναφέρεται από τον Μ. Kurz το 1923. Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. την αναφέρουν βρύση Παππού (1934) και Σμίξη (1970 & 1983).

Παραμύτικας : Ονομασία που έχει δοθεί από ορειβάτες για το Μικρό Μύτικα ή Ταρπηϊά Πέτρα.

Παρθένος ή Παναγία : Ονομασία (Vierge) που έδωσαν οι Fred. Boissonnas και D. Baud-Bovy το 1913 για μία προκορυφή («βελόνα» ή μυτίκι) του Μύτικα, δίπλα στην Ταρπηϊά Πέτρα (υψόμ. 2.900μ.·).

Πασχάλη ρέμα : Μικρό ρέμα στη νότια πλευρά του Ολύμπου και στα Ν-ΝΔ του Παλαιόκαστρου Καρυάς. Αρχίζει από την Αγία Παρασκευή και καταλήγει στο ρέμα Ζιλιάνας-Σκαμνιάς. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1985).

Πατάτα: Θέση στα Ν-ΝΑ του καταφυγίου της Κορομηλιάς σε υψόμ. 1.150μ. περίπου.

Πατρακόϊ : Ονομασία της ράχης Σαμάρι στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, στα ΒΔ τη κορυφή Σμέος (Ρήγας) που αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Πατραλέξη : Τοποθεσία στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 1.400μ. περίπου, στις δυτικές πλαγιές της ράχης Παπά προς το Ξερολάκκι. Ονομάστηκε έτσι προς τιμήν του αρχηγού των Βλάχων του Βερμίου Παύλου Πατραλέξη, που πρωταγωνίστησε στην επανάσταση του Ολύμπου το 1878 μαζί με τον Επίσκοπο Κίτρους Νικόλαο. Πρωτοαναφέρεται «Pat(r)alexí» από τον Μ. Kurz το 1923 (με τη σημείωση ότι πιθανόν να σήμαινε Πάτερ Αλέξης), ενώ όλοι οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934-1982) την αναφέρουν Παληομονάστηρο & Παλιομονάστερο, που είναι η τοπική ονομασία του μεγάλου βράχου της ράχης Παπά.

Πέλεκας : Ποτάμι που πηγάζει από τα Πιέρια, διαρρέει την Κατερίνη και καταλήγει στο Μαυρονέρι. Αρχαία ονομασία Λεύκος ποταμός. Αναφέρεται από τον Μ. Δήμιτσα το 1879. Όλες οι ονομασίες αναφέρονται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Πελεκούδια : Ράχη στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.800μ.-1.560μ., μεταξύ ράχης Κόκκα και κορυφής Άνω Τσουκνίδα. Η ονομασία πελεκούδια σημαίνει τα κομμάτια από τα πελεκημένα από υλοτόμους ξύλα. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη πέλεκυς και πελέκιον. Κατά μία εκδοχή λέγεται έτσι από όνομα κτηνοτρόφου της περιοχής. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Πέλλα : Τοποθεσία νότια από τα Πλατανάκια και το ρέμα Παλιοκάλυβα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. το 1970 & 1982. Πιθανώς η τοποθεσία **Πέττα** που αναφέρει ο Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος το 1917.

Πέντε Αδέλφια : Τοποθεσία στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.400μ. περίπου, μεταξύ της κορυφής Πάνω Περιβόλι και της ρεματιάς Γρίβα. Η ονομασία δηλώνει το μεγάλο δέντρο που ο κορμός του έχει πέντε κύριες διακλαδώσεις.

Πέντε οξυές (οξιές) : Πηγή, σε υψόμ. 880μ., στην ανατολική πλαγιά της Ράχης Κυριακούς.

Πέρασμα Γιώσου : Έτσι ονομάζεται το μικρό μονοπάτι, σε υψόμ. 2.560μ.-2.580μ., που από το λαιμό της Σκούρτας οδηγεί στην αρχή του οροπεδίου των Μουσών στον Όλυμπο. Πήρε την ονομασία αυτή γιατί κατασκευάστηκε (1959-1962) από τον Γιώσο Αποστολίδη και κατά καιρούς συντηρήθηκε και βελτιώθηκε από ορειβάτες και έτσι έγινε προσιτό και ασφαλέστερο για ορειβάτες και ζώα. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) αναφέρεται τοπωνύμιο Πέρασμα, αλλά 1χλμ. βορειότερα.

Περάσματα : Βλ. Πόρτες.

Περαστικό ρέμα : Έτσι αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983 η συνέχεια του ρέματος Ντελή.

Περιστερία : Ράχη, με υψόμ. 960μ.-760μ., στη ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ της κορυφής Κώνωπες (ή Σέλωμα) και του ρέματος Ξιδιάς/Ξυλιάς. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Τοπική ονομασία Κωνώπες.

Περιστεριές : Βλ. Πιστιριές.

Περραιβία : Αρχαία ονομασία της περιοχής μεταξύ Ολύμπου - Καμβουνίων.

Πέτρα Στρούγκα : Βλ. Πετρόστρουγκα.

Πέτρας Μονή : Παλαιό μοναστήρι στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 400μ., που ιδρύθηκε πιθανώς στις αρχές του 14ου αι. Η εκκλησία της, Εισόδια της Θεοτόκου, που η αρχική κτίστηκε το 1151 και η νεότερη το 1608, έχει χαρακτηριστεί ιστορικό διατηρητέο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 77Β/1982) και έχει καταγραφεί ως βυζαντινή αρχαιότητα (Φ.Ε.Κ. 342ΑΑΠ/2011). Αναφέρεται «M(onaste)re de Petra» από τον L. Heuzey το 1860, Μ. Πέτρας στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884 και «Petra Monast.» στο χάρτη του H. Kiepert το 1897. Το 1929 μετατράπηκε σε Σανατόριο (Φ.Ε.Κ. 65Α/1929) και το 1969 σε Θεραπευτήριο Ψυχικών Παθήσεων (Φ.Ε.Κ. 220Α/1969).

Πέτρας Στενά : Βρίσκονται στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, μεταξύ των υψωμάτων Σέλ(λ)ωμα (του Τίταρου) στα δυτικά (911μ.), Χουλιάρα ή Χλιαρά (της Βουλγάρας) στα νότια (739μ.) και Κοκκινόπετρα (του Ολύμπου) στα ανατολικά (572μ.) και στη συμβολή των ρεμάτων Μακρύρεμα - Ξερολάκκι (Ολύμπου) και Πετριώτικο

(Βουλγάρως). Αναφέρονται «Pass of Petra» από τον W. Leake το 1835, «Stena tis Petras» σε χάρτη του 1871/1916, Στενά της Πέτρας στο χάρτη του Χρυσόχου το 1884 και σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970 & 1982). Σε διάφορα κείμενα ως Στενά Πέτρας αναφέρονται λανθασμένα (ενώ στους χάρτες σημειώνονται σωστά), όλη η διάβαση μεταξύ Βουλγάρως και Τίταρου, από τη θέση Παλιοδέρβενο μέχρι τα σημερινά Στενά, ή μόνο η διάβαση Παλιοδέρβενο (Τρ. Ευαγγελίδης - 1913).

Πετριώτικος : Ποτάμι μεταξύ του Τίταρου και της Βουλγάρως, που ενώνεται στα Στενά της Πέτρας με τα ρέματα του Ολύμπου Μακρύρεμα - Ξερολάκκι και καταλήγει στο Μαυρονέρι. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982, ενώ στους παλαιότερους χάρτες της (1934) η ονομασία Πετριώτικο δινόταν μετά τα Στενά της Πέτρας, ενώ το τμήμα μεταξύ Τίταρου και Βουλγάρως αναφερόταν (λανθασμένα) ως ο αρχαίος Ελικών ποταμός.

Πετρογέφυρο : Τοποθεσία στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ των τοποθεσιών Κορομηλιές, όπου καταφύγιο, και Ζιλινιά. Παλαιότερα, πριν να κατασκευαστεί ο δρόμος Λεπτοκαρυάς - Καρυάς, υπήρχε πέτρινο γεφύρι ή πέτρινη συμπαγής κατασκευή σαν γεφύρι για να περνούν με ασφάλεια τα ζώα (βλ. Πόρτες & Περάσματα). Αναφέρεται σε τοπωνυμική μελέτη (1996).

Πετρόστρουγγα : Λανθασμένη ονομασία της κορυφής Μπάρμπα που αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και με υψόμε. 1.719μ.

Πετρόστρουγκα : Μικρή ράχη στην Α-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμε. 1.941μ.-1.900μ. (Γ.Υ.Σ. 1934), ανατολικό αντέρεισμα της τοποθεσίας Μάνδρες (2.248μ.), όπου και ορειβατικό καταφύγιο σε υψόμε. 1.925μ. Ονομάστηκε έτσι από τις στρούγκες που ήταν κτισμένες εκεί. Πρωτοαναφέρεται «Petra Strounga» από τους Fred. Boissonnas και Daniel Baud-Bovy στα διάφορα κείμενά τους για την πρώτη ανάβαση το 1913. Προέλευση της ονομασίας από την κουτσοβλάχικη - αρωμουνική λέξη strunga = πέτρινη στρούγκα. Ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1934 αναφέρει ως Πετρόστρουγγα τη ράχη Μάνδρες. Ο M. Kurz το 1923 ανέφερε ως Petrostrounga όλη τη ράχη από τη σημερινή κορυφή Μάνδρες μέχρι το οροπέδιο των Μουσών και τον Προφήτη Ηλία.

Πέττα : Τοποθεσία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, στα Β-ΒΑ της Νέας Μονής Αγίου Διονυσίου στην περιοχή Παλιοκάλυβα. Αναφέρεται από τον Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης Γεννάδιο το 1917 για το ερειπωμένο τότε εκκλησάκι Άγιος Γεώργιος. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982 αναφέρεται θέση Πέλλα, αλλά βορειότερα προς τα Πλατανάκια και στα νότια του ρέματος Παλιοκάλυβα.

Πηγάδια : Γενική ονομασία περιοχής στην Α-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου (βλ. Άνω Πηγάδι και Κάτω Πηγαδάκι). Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη πηγάδιον, υποκοριστικό της αρχαίας ελληνικής λέξης πηγή.

Πηγαδούλι : Παλιά πηγή, σε υψόμε. 1.340μ., μέσα στο μικρό ρέμα Βρυσούλα που κατεβαίνει από το καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός» και στη συμβολή του με το Μαυρόλογο. Το ρέμα αναφέρεται Βρυσούλα από τον M. Kurz το 1923. Λέγεται και Πηγαδούλια. Αναφέρεται Μπηγαδούλι από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928 και Παληοπήγαδο στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας το 1971. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη πηγάδιον, υποκοριστικό της αρχαίας ελληνικής λέξης πηγή.

Πηγές : Ονομασία που αναφέρουν οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) για ένα τμήμα της Μπάρας, σε υψόμε. 2.340μ. & 2.320μ., στα Β-ΒΔ της κορυφής Μεταμόρφωση.

Πιερία : Περιοχή και Νομός της Κεντρικής Μακεδονίας. Στην αρχαιότητα εκτεινόταν από το Βέρμιο και τον Αλιάκμονα μέχρι τα Τέμπη και τον Πηνειό. Ως Νομός συστήθηκε το 1949 με πρωτεύουσα την Κατερίνη (Φ.Ε.Κ. 105Α/1949). Παλαιότερα αποτελούσε την Επαρχία Πιερίας του Νομού Θεσσαλονίκης.

Πινάκι : Ονομασία τοποθεσίας στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου στο δάσος της Μάλτας. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Βλ. Πνάκια.

Πιστεριά ή Πιστιριά / Πιστιριές : Τοποθεσίες σε διάφορες περιοχές του Ολύμπου (Καρυά, Λεπτοκαρυά, Λιτόχωρο, Ξερολάκκι κ.α.), όπου πολλές μικρές κυρίως σπηλιές, συνήθως μέσα σε ρέματα. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική-βουλγαρική λέξη pesteria = σπηλιά. Κατά μία εκδοχή η αρχική ονομασία ήταν περιστεριές, δηλαδή σπηλιές που φωλιάζουν αγριοπερίστερα.

Πιστιρικά : Λανθασμένη ονομασία που αναφέρουν οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) σε τοποθεσία βόρεια της Μικρής Γούρνας προς το Ξερολάκκι. Υπάρχει στην περιοχή το τοπωνύμιο πιστιριά, δηλ. σπηλιά και αναφέρεται ή στη σπηλιά της Μικρής Γούρνας ή στη σπηλιά του Παπαδήμου μέσα στο Ξερολάκκι.

Πλάκα Μεγάλων Καζανιών : Έτσι ονομάζεται μία ορθοπλαγιά που βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, μέσα στα Μεγάλα Καζάνια (υψόμε. 2.000μ. περίπου), στην οποία γίνονται αναρριχήσεις.

Πλατανιά ρέμα : Μικρό ρέμα στη Ν-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, στα ανατολικά της Μονής Παναγίας Κανάλων. Αναφέρεται σε χάρτη του Δασαρχείου Ελασσόνας (2006).

Πλιάκα : Τοπική ονομασία βρύσης/ποτίστρας, σε υψόμε. 930μ., ΒΑ των Καλυβίων, δίπλα στο δρόμο για Μεγάλη Γούρνα και πριν το φράγμα / λιμνοδεξαμενή.

Πλύμα : Τοποθεσία, στα δυτικά των Στενών Ξερολακκιού και του ρέματος Βαρδαμπά - Καράμπα, σε μέσο υψόμε. 800μ., στα ΝΔ της Μπάρας. Στην Πλύμα βρίσκεται η λεγόμενη Τρύπα του Ψαρά, ένα μεγάλο

σπηλαιοβάραθρο, που κατά τους ντόπιους ήταν αρχαίο λατομείο αργύρου. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη πλύνω. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Πνάκια : Τοποθεσία στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου στο δάσος της Μάλτας, σε υψόμ. 1.370μ.-1.300μ. περίπου. Η λέξη δηλώνει μικρές γούρνες/λεκάνες με νερό στο βραχώδες έδαφος που χρησιμοποιούνται και ως αλαταριές. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη πίναξ-πίνακος = κομμάτι ξύλου και πινάκιον = ξύλινο πιάτο, δηλ. πινάκια - πνάκια. Πρωτοαναφέρεται «Ρηακία» από τον Η. Barth το 1864. Λέγεται από τους ντόπιους και Κοτταβίτσες, χωρίς να ξέρουν τι σημαίνει. Αναφέρεται Πινάκι στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982.

Πόδι Ναούμ : Έτσι αποκαλείται η κορφούλα (1.920μ.) στην αρχή (ΒΔ) της κόψης Ναούμ (Ξερολακκιού).

Πολύζου : Τοποθεσία στη νότια πλευρά του Ολύμπου, στα Α-ΝΑ της κορυφής Εννέα Πύργοι και σε υψόμ. 1.800μ. (Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982) στη ρεματιά που αναφέρεται Κόκκινη Λάκκα στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Πόρος : Ρεματιά στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, που αρχίζει από τις κορυφές Ανθιμος και Κίτρος και καταλήγει στο Μακρύρεμα. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη πόρος = το ρεύμα του ποταμού, αλλά και η διάβαση αυτού. Αναφέρεται σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ.

Πόρος : Ονομασία που αναφέρουν οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. για το τμήμα του ρέματος Παπά (Παπά Αλώνι) ή Αγίας Τριάδας, από την έξοδο του στην Αγία Τριάδα Παλαιάς Βροντούς μέχρι την πεδιάδα δυτικά της Βροντούς, όπου ενώνεται με τον Κακόλακκο. Οι παλαιότεροι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934 & 1944/45) ως ρέμα Πόρος ανέφεραν ένα μικρότερο ρέμα πιο ανατολικά (στου Σπανού τα Μανδριά) που οι νεότεροι χάρτες το αναφέρουν Κουμαριά ρέμα. Τοπική ονομασία Ρέμα Παλαιάς Βροντούς.

Πόρτα : Έτσι ονομάζεται το μικρό διάσελο που βρίσκεται ανάμεσα στις κορυφές Στεφάνι και Τούμπα, σε υψόμ. 2.700μ. Το πέρασμα αυτό για τα Μεγάλα Καζάνια πρωτοαναφέρεται από τον Η. Barth το 1864. Παλαιότερη ονομασία Ζυγός, που την έλεγαν έτσι οι κάτοικοι του Κοκκινοπηλού. Προέλευση της ονομασίας από τη λατινική λέξη porta = πύλη, δίοδος, στενά. Αναφέρεται Porta σε χάρτη του 1871/1916 και Πόρτα στους χάρτες του Γ. Κοντογόνη το 1910 και του Μ. Kurz το 1923. Αναφέρεται και ως Πόρτες από ορειβάτες.

Πόρτα : Ονομασία που αναφέρεται από τους Fred. Boissonnas και D. Baud-Bovy το 1913 για την «είσοδο», από το Λαιμό της Σκούρτας στο οροπέδιο των Μουσών. Μάλλον αναφέρονταν στο σημερινό «Πέρασμα Γιώσου». Στο χάρτη του D. Baud-Bovy το 1919 ως Πόρτα (Porta) αναφέρεται και η «είσοδος» (ή η «έξοδος» - το πέρασμα) από την άκρη της Γούρνας Στεφανιού (υψόμ. 2.580μ.) για το οροπέδιο - Προφήτη Ηλία. Ο Η. Tozer το 1865 αναφέρει ως Πόρτα τη Γούρνα Στεφανιού (μάλλον το πέρασμα).

Πόρτες : Θέσεις στη βόρεια πλευρά της Γκόλνας, σε υψόμ. 360μ.-600μ.-570μ., απ' όπου περνάει το μονοπάτι ανάμεσα από χαρακτηριστικά και απότομα βράχια.

Πόρτες : Πέρασμα στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου και Ν-ΝΔ της τοποθεσίας Κοπάνες, όπου σήμερα περνά ο ορεινός δρόμος Λεπτοκαρυά - Καρυά. Μέχρι πρόσφατα υπήρχε εκεί παλιό στρατιωτικό φυλάκιο. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 αναφέρεται χαμηλότερα, ως ρέμα Πόρτες τμήμα της Ζιλιάνας, ενώ στους χάρτες της του 1970 & 1982 αναφέρεται ως Περάσματα (βλ. και Πετρογέφυρο). Προέλευση της ονομασίας από τη λατινική λέξη porta = πύλη, δίοδος, στενά.

Πόρτες : Ονομασία που αναφέρουν οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ., για ένα τμήμα της «Κόψης Σκολιού» στη ράχη μεταξύ των Μικρών και Μεγάλων Καζανιών.

Ποταμιά : Ρέμα στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου από τον οικισμό Καλύβια μέχρι τη μεγάλη ρεματιά της Διάβας. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934 & 1984, ως συνέχεια του ρέματος Σκανδάλη.

Ποτόκι : Έτσι αναφέρεται (Potoki) από τον L. Heuzey το 1860 και Ποτόκι στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 ένα τμήμα του Ελικώνα (αρχ. ονομ.) - Βαφύρα - Χελοπόταμου Α-ΝΑ από την Καρίτσα. Αναφέρεται Ποτόκιον το 1864 και Ελικών (Ποτόκι) από τον Μ. Δήμιτσα το 1879.

Πουμαλέϊκα : Κορυφή, με υψόμ. 938μ., βόρεια του Πυθίου και στη Ν-ΝΑ άκρη του Τίταρου. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 με υψόμ. 942,51μ., ενώ στο χάρτη της του 1983 αναφέρεται Κορυφή με υψόμ. 938μ.

Πουρναριά : Βλ. Κουρί.

Πρένια : Έτσι έλεγαν παλαιότερα οι κάτοικοι της Β-ΒΔ πλευράς του Ολύμπου τα απόκρημα βράχια της Κόψης Ναούμ. Τις ψηλότερες κορυφές τις ονόμαζαν «τα τρία Πρένια». Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη πρηών = το υπερέχον και πρηώνες = οι προεξέχοντες βράχοι. Αναγράφονται από τη Γ.Υ.Σ. και ως Χτένια.

Πριόνια : Τοποθεσία στο ανατολικό τμήμα του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.080μ. (κτίσμα) - 1.100μ. (καταρράκτης) - 1.130μ. & 1.180μ. (πηγές), στην αρχή του Ενιπέα ποταμού, όπου υπήρχαν μέχρι το 1920 νεροπρίονα (7-8). Ο L. Heuzey το 1860 τα αναφέρει Πριονιστήρια, ο Η. Barth το 1864 «Prionia», ενώ ο Μ. Kurz το 1923 αναφέρει ότι υπήρχε 1 πριόνι (Χριστόμυλο). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη πρίων και τη μεσαιωνική πριόνιον = πριόνι.

Πριόνια : Τοποθεσία στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου στη ρεματιά της Βλάχας, μετά (ΒΑ) από το Μπιχτέσι, όπου παλαιότερα υπήρχαν νεροπρίονα (ιδιωτικά ή της Μονής Κανάλων).

Πρόβατο : Λανθασμένη ονομασία που αναφέρουν οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) για την τοποθεσία (1.512μ.) στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, που ο χάρτης της του 1934 ανέφερε Καραμάν ή περιοχή Καραμάνου κατά τους ντόπιους, που την ονομάζουν και Ρίτσος (τούφα από χύμα και μικρά αγκάθια).

Προσήλιο : Τοποθεσία στον Όλυμπο, στην αρχή του Μαυρόλογγου και στις ΒΑ πλαγιές της Μπάρας, κάτω από τη μικρή έξαρση Κεραμίδι. Πρωτοαναφέρεται από τον Μ. Kurz το 1923 ως **Προήλιο** (Proilio).

Προφήτης Ηλίας : Κορυφή στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.788μ. Ακριβώς στην κορυφή υπάρχει εκκλησάκι, το ψηλότερο της Ελλάδος, που πρωτοκτίστηκε το 16ο αι. Παλαιότερη ονομασία Άγιος Ηλίας (Aghios Ilias) που αναφέρεται στους χάρτες του L. Heuzey το 1860 και του Μ. Kurz το 1923 (με υψόμ. 2.787μ.). Αναφέρεται Προφήτης Ηλίας στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934, με υψόμ. 2.786μ., ενώ στο χάρτη της του 1970 δεν υπήρχε υψόμ., αλλά ήταν αποτυπωμένη η υψομετρική καμπύλη των 2.800μ., με αποτέλεσμα ένα διάστημα να εμφανίζεται η κορυφή, σε χάρτες και δημοσιεύματα, με υψόμ. 2.803μ. Στο χάρτη της του 1982 αναφέρεται υψόμ. 2.787μ. και η νεότερη μέτρησή της 2.788μ.

Προφήτης Ηλίας : Μικρό ύψωμα στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 630μ., νότια του οικισμού Καλύβια. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1984.

Προφήτης Ηλίας : Εξωκλήσι / ερημοκλήσι στον Όλυμπο,

1. στη βόρεια πλευρά, σε υψόμ. 2.788μ., πάνω στην ομώνυμη κορυφή.
2. στη Ν-ΝΔ πλευρά, σε υψόμ. 950μ., ΝΑ της Μονής Σπαρμού. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. το 1934 & 1944, ενώ στους χάρτες της του 1970 & 1982 σημειώνεται χωρίς ονομασία. Σήμερα είναι μισογκρεμισμένο.
3. στη Ν-ΝΔ πλευρά, σε υψόμ. 1.000μ., Β-ΒΑ της Κρυόβρυσης. Καταστράφηκε από τους Γερμανούς κατακτητές την Άνοιξη του 1943 και έτσι σημειώνεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. το 1969 & 1985. Υπάρχουν λίγα ερείπια, ενώ δίπλα υπάρχει εικονοστάσι (Παναγία & Αρχάγγελιο).
4. στη Ν-ΝΔ πλευρά, σε υψόμ. 700μ., δυτικά της Κρυόβρυσης. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1969 & 1985. Δεν υπάρχει σήμερα.
5. στη ΝΔ πλευρά, σε υψόμ. 630μ., νότια του οικισμού Καλύβια πάνω στο ομώνυμο ύψωμα. Σημειώνεται ως εκκλησάκι στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1969 & 1984.
6. στην ανατολική πλευρά, σε υψόμ. 530μ., πάνω από το Λιτόχωρο. Νέο εκκλησάκι (1973). Το παλαιότερο καταστράφηκε από τους Γερμανούς κατακτητές με το βομβαρδισμό του Λιτοχώρου (16-4-1943).

Πτίνα : Βλ. Φθίνα.

Πυξάρι : Ονομασία που αναγράφουν οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. σε τοποθεσία στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.797μ. (παλ. 1.803μ. - Γ.Υ.Σ. 1970), πάνω στη μεγάλη ράχη Κίτρος - Σαλατούρα, όπου και καταφύγιο ανάγκης. Πήρε την ονομασία αυτή από το ομώνυμο φυτό που υπάρχει εκεί. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη πυξ και μεταγενέστερη πύξος. Ο Μ. Kurz το 1923 αναφέρει μία τοποθεσία Πυξάρι στα ΝΑ της κορυφής Κίτρος προς το Ξερολάκκι.

Πυξάρι : Τοποθεσία με βρύση, στη νότια πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.540μ., στη ΝΔ πλαγιά της κορυφής Εννέα Πύργοι. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982).

Πυξάρι : Τοποθεσία στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 800μ. περίπου, στα ΒΑ της κορυφής Στήθωμα ή Γκόλνα και ανατολικά του Λιάκου. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1983. Οι ντόπιοι την ονομάζουν Ίταμο.

Πυξάρια : Ονομασία που αναφέρεται σε έγγραφο του Φορέα Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου για τοποθεσία νότια του Κοκκινοπηλού προς τη Σταλαματιά.

Πύργος ή Πύργοι : Με τη λέξη πύργος (ή πύργοι) δηλώνεται στον Όλυμπο (και σε άλλα βουνά) ο μικρός ή μεγάλος πυργίσκος από πέτρες που φτιάχνεται και χρησιμοποιείται από τους βοσκούς ως ορόσημο. Βλ. Εννέα Πύργοι, Πύργος Γρίβα, Πύργος (για τη Σκούρτα) κ.ά. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη πύργος.

Πύργος : Ονομασία που αναφέρουν οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) για θέση, σε υψόμ. 2.280μ.-2.300μ. περίπου, στην αρχή της ρεματιάς της Σταλαματιάς και στη δυτική πλαγιά της Ράχης Κανάκη, όπου παλιά στρούγκα και χαρακτηριστικοί βράχοι.

Πύργος : Ονομασία που αναφέρουν όλοι οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982) για τη Σκούρτα (δηλώνει το μικρό ή μεγάλο πυργίσκο από πέτρες).

Πύργος : Ράχη στο ΝΔ τμήμα του Ολύμπου, με υψόμ. 2.442μ.-2.330μ., πάνω (Β-ΒΔ) από τις Βρυσοπούλες, ανατολικά της δολίνης Ντριστελάς (Νερότοπου). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982 και στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας το 1971 (δηλώνει το μικρό ή μεγάλο πυργίσκο από πέτρες).

Πύργος : Μεγάλη ράχη στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.339μ., νότια της ρεματιάς της Βλάχας. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982. Τοπική ονομασία της ΝΔ κορυφής (1.418μ.) Πάνω ή Απαιλνός Πύργος και της ΒΑ (1.339μ.) Κάτω ή Ακατνός Πύργος. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 αναφέρεται όλη η ράχη ως Πάνω Πύργος, με υψόμ. 1.387μ. (δηλώνει το μικρό ή μεγάλο πυργίσκο από πέτρες).

Πύργος Γρίβα : Μικρή κορυφή/θέση στη ΝΔ-Δ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.324μ., πάνω στην κορυφογραμμή που οι ντόπιοι την ονομάζουν Γρίβα. Αναφέρεται «Ghriva» στο χάρτη του M. Kurz το 1923. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934, με υψόμ. 2.328,59μ., του 1970 με υψόμ. 2.329μ. και του 1982 με υψόμ. 2.324μ. (ο πύργος δηλώνει το μικρό ή μεγάλο πυργίσκο από πέτρες).

Ραβάνι : Μικρή κορφούλα και τοποθεσία, με υψόμ. 763μ., στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, στη Μπάρα. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934, ενώ στους νεότερους χάρτες της (1970 & 1982) αναφέρεται Μύτικας.

Ραδομίρ : Ονομασία (Radomir) που αναφέρεται από τον M. Kurz το 1923 για τοποθεσία (υψόμ. 1.967μ.-1.833μ.) πάνω στη μεγάλη ράχη Κίτρος - Σαλατούρα. Έτσι τη λένε και σήμερα οι βοσκοί, χωρίς να γνωρίζουν τι σημαίνει. Αναφέρεται Αλαντομίρι από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928. Ίσως έχει σχέση με το αλάτι (βλ. Σαλατούρα). Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982) αναφέρουν αυτό το τμήμα της ράχης ως Στενή Σαλατούρα.

Ράχη : Ονομασία που αναφέρουν οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. για την κορυφή Γκόλνα (1.033μ.), Δ-ΝΔ του Λιτοχώρου.

Ράχη : Τοπική ονομασία κορφούλας (αντέρισμα) στα Α-ΒΑ του Μπαρμπαλά με υψόμ. 1.100μ.

Ράχη του Βασίλη : Άλλη ονομασία για τη μικρή ράχη Κάστρο(ν) στα βόρεια του παλιού Σπαρμού.

Ρεμπελάκια : Βλ. Ρομπολάκια.

Ρήγας : Ονομασία που αναφέρουν οι νέοι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. για την κορυφή Σμέος υψόμ. 2.087μ. (παλ. 2.089μ.). Η θέση Ρήγας είναι λίγο πιο πάνω στην κορυφογραμμή, ΝΑ του Σμέου, σε υψόμ. 2.200μ.-2.140μ., σύμφωνα με μαρτυρίες των παλιών βοσκών, αλλά είναι άγνωστη σήμερα. Η ονομασία Ρήγας ίσως να δόθηκε προς τιμήν του Ρήγα (Βελεστινλής) ή του καπετάν Ρήγα (Καβοντόρος) που αγωνίστηκε κατά την περίοδο των Μακεδονικών Αγώνων το 1906.

Ρίον : Ομηρική ονομασία κορυφής του Ολύμπου, άγνωστο ποιας. Σημαίνει κορυφή βουνού που προεξέχει.

Ρίτσος : Ονομασία θέσης στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου. Όλοι οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. από το 1934 την τοποθετούν δίπλα στον ορεινό δρόμο Σπαρμού - Βρυσσοπούλες, όπου μικρά πλατώματα, σε υψόμ. 1.509μ. & 1.547μ. Οι βοσκοί ονομάζουν και Ρίτσος ένα μικρό πλάτωμα στα Δ-ΒΔ, σε υψόμ. 1.512μ., που οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) το αναφέρουν λανθασμένα Πρόβατο, ενώ ο παλαιότερος (1934) το αναφέρει σωστά Καραμάν. Ρίτσος είναι τοπική ονομασία της γνωστής στην περιοχή τούφας από χύμα και μικρά αγκάθια που μοιάζει με σκαντζόχοιρο.

Ρόγγια : Τοποθεσία στα βόρεια του Ολύμπου, ΒΔ της Βροντούς, σε υψόμ. 250μ. περίπου. Ρόγγια ή ρόγκια σε πολλά μέρη λέγονται τα ξέφωτα μέσα στα δάση, που έχουν γίνει είτε από φωτιές είτε από αποψιλώσεις, με σκοπό να καλλιεργηθούν.

Ρογκάδες : Ονομασία τοποθεσίας και ράχης ανατολικά της Ράχης Αχριάνη. Σημαίνει χιονοστιβάδες στην τοπική διάλεκτο. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Σήμερα αναφέρεται ως Κωστή ράχη (1.540μ.).

Ρόμπολο ή Ρέμπελο : Έτσι αναφέρεται από τον M. Kurz το 1923 η περιοχή μεταξύ της Ράχης Κόκκα και του ρέματος Καραγιάννη προς τα Πριόνια. Η ονομασία παραπέμπει στα γνωστά δέντρα του Ολύμπου.

Ρομπολάκια : Ράχη ή ράχες στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ των ρεμάτων της Αγίας Κόρης και του Αράπη (Αράπλακος), στα νότια και βόρεια του διάσελου Έλατος (1.500μ.). Παλιά τοπική ονομασία των μικρών ρόμπολων, δηλ. ρομπολάκια. Αναφέρεται σε κείμενο του 1928 και ως Ρεμπελάκια στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 η ράχη 1.672μ. (βλ. Έλατος), πάνω (δυτικά) από την Κλεφτόβρυση, ενώ στους νεότερους χάρτες της (1970 & 1982) αναφέρεται έτσι η βόρεια ράχη 1.500μ., βόρεια της Κλεφτόβρυσης.

Ρούδι : Παλαιά βρύση-ποτίστρα στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.760μ., πάνω (ανατολικά) από τον Κοκκινοπηλό. Πρωτοαναφέρεται «Rudi» από τον H. Barth το 1864. Στη βρύση αυτή αιχμαλωτίστηκε το 1911 ο Ed. Richter. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από το δέντρο ρούδι, που στην αρχαιότητα λεγόταν ρους και μεταγενέστερα ροΐδιον και κοινώς ρούδι.

Σαλατούρα : Κορυφή στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.431μ. (παλ. 1.437μ. - Γ.Υ.Σ. 1972). Αποτελεί την άκρη της μεγάλης ράχης που από την κορυφή Κίτρος πέφτει ΒΑ προς τη Μπάρα. Πρωτοαναφέρεται Σολατούρα από τον J. Cvijic το 1904 (άγνωστο αν εννοούσε αυτή την κορυφή ή κάποια άλλη) και Σαλατούρα από τον M. Kurz το 1923. Σαλατούρα ονομάζουν οι ορειβάτες όλη την κορυφογραμμή με τις κορυφές Νάνα, Στενή Σαλατούρα, Ραδομίρ, Πυξάρι και Σαλατούρα. Σε διάφορες τοποθεσίες της ράχης, ίσως στους εκεί πέτρινους «τεχνητούς» λάκκους και πλάκες, αποθήκευαν οι κτηνοτρόφοι αλάτι για τα ζώα τους και η φράση στην αλατούρα έγινε σαλατούρα. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη αλς - άλας = αλάτι, αλατίζω, εξ' ου και το λατινικό sal = αλάτι και το μεταγενέστερο salamura = άλμη.

Σαμαρά Βρύση : Πέτρινη βρύση και τόπος ξεκούρασης, σε υψόμ. 930μ., στο δρόμο Λεπτοκαρυάς - Καρυάς, πριν τη διασταύρωση για Μονή Κανάλων. Πήρε την ονομασία από τον κατασκευαστή της βρύσης (1967).

Σαμάρι : Ράχη στο ΝΑ τμήμα του Ολύμπου, με υψόμ. 2.253μ., Α-ΝΑ της κορυφής Φράγκου Αλώνι. Έτσι αναφερόταν το αρχικό τριγωνομετρικό σημείο της Γ.Υ.Σ. που είχε τοποθετηθεί εκεί το 1919-20, σε υψόμ.

2.251,20μ. Αναφέρεται από τον M. Kurz το 1923 και στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. το 1934 (με υψόμ. 2.253,05μ.). Λέγεται και Δραγασιά, ονομασία που αναφέρουν οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη σάγμα και τη μεσαιωνική σαγμάριον.

Σαμάρι : Ράχη, με υψόμ. 1900μ.-1.700μ., στα ΒΔ της κορυφής Σμέος, προς τον Κοκκινοπηλό και ανάμεσα στα ρέματα Κελλί και Σταλαματιά. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982). Σε έγγραφο του 1858 αναφέρεται Ζύγι. Αναφέρεται Πατρακί στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Σαράϊ : Παλιά ονομασία της κορυφής Μεταμόρφωση, που πρωτοαναφέρεται από τον M. Kurz το 1923. Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη saray = παλάτι, μέγαρο. Ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. (1934) και ο χάρτης του Υπουργείου Γεωργίας (1971), ως Σαράϊ ανέφεραν μία τοποθεσία ή κορφούλα δυτικά του Αγίου Αντωνίου, πάνω στην απόκρημη κορυφογραμμή «Τρύπες».

Σαράντα καγκέλια : Έτσι αναφέρεται από τους ορειβάτες το μονοπάτι από τη Χαρβαλόβρυση προς το διάσελο Κακάβρακα - Μεταμόρφωσης. Δηλώνει ελικοειδές μονοπάτι σε βραχώδεις πλαγιές (βλ. καγκέλια). Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. αναφέρουν έτσι μία τοποθεσία στη νότια πλευρά της κορυφής Φράγκου Αλώνι. Αναφέρεται Σαράντα Καγκιόλια στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και Σαράντα Καγκέλια στους νεότερους χάρτες της (1970 & 1982). Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη kangal = σπείρα σχοινού ή φιδιού. Στην ορεινή Θεσσαλία καγκέλια ή καγκιόλια ονομάζουν και τις πολλές στροφές των δρόμων.

Σαραντάπορος : Ποτάμι μεταξύ Καμβουνίων και Τίταρου. Αρχίζει από τα Στενά της Πόρτας ή Σαραντάπορου (αρχ. Βολουστάνα), συνεχίζει προς τα νότια ως Βούλγαρης και Τιταρήσιος (Ξεριάς) και καταλήγει στον Πηνειό ποταμό στα νότια του Κάτω Ολύμπου. Αναφέρεται από τον L. Heuzey το 1860.

Σαφέτη βρύση : Ονομασία βρύσης στα βόρεια του Κοκκινοπηλού, σε υψόμ. 1.130μ., δίπλα στο δασικό δρόμο για Πέτρα. Πήρε την ονομασία από τον κατασκευαστή της (1976).

Σέλωμα : Μικρή ράχη, με υψόμ. 1.158μ., στα ΒΑ της Καρυάς, όπου βρύση/ποτίστρα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1969 & 1985 ως Σέλλωμα και λίγο δυτικότερα. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη λατινική λέξη sella = σέλα, σαμάρι, που είναι δάνειο από την αρχαία ελληνική λέξη έλλα = καθέδρα.

Σέλωμα : Τοπική ονομασία της ράχης Κώνωπες (1.135μ.).

Σεμαβατεβι : Ονομασία «Semavatevi» για τον Όλυμπο που πρωτοαναφέρεται στο χάρτη του Β. Νικολαΐδη το 1859. Στα τούρκικα sema σημαίνει ουρανός, semavat σημαίνει ουρανοί και en σημαίνει οικία, δηλαδή ουράνια οικία ή οικία των θεών και είναι η απόδοση στα τούρκικα της φράσης του Ησύχιου ουρανός - θεού οικητήριον.

Σημαιοφόρος : Ονομασία που δίνουν οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. στη ράχη με υψόμ. 2.382μ. (στο κολονάκι) που οι ορειβάτες και οι παλιοί χάρτες την ονομάζουν Λιβαδάκι ή Λειβαδάκι (Γ.Υ.Σ. 1934).

Σιούρι : Έτσι αναφέρεται η τοποθεσία Σούρι στο Β.Δ. του 1938 για την ίδρυση του εθνικού δρυμού.

Σκάλα : Τοποθεσία στα ΒΑ του Λιτοχώρου, στη σημερινή θέση Λιμνή Λιτοχώρου. Αναφέρεται Σκάλα του Λειτοχωρίου από τον Ι. Λεονάρδο το 1836.

Σκάλα : Ονομασία της τοποθεσίας όπου ήταν το μετόχι της Μονής Αγίου Διονυσίου Ολύμπου, εκεί που είναι σήμερα η νέα Μονή. Αναφέρεται σε Συνοδική Πράξη του 1477, σε σιγίλιο του Πατριάρχη Κύριλλου Ε΄ το 1753, από τον Ch. Sonhini το 1801, καθώς και στο χάρτη του L. Heuzey το 1860. Δηλώνει το μέρος που οι υλοτόμοι συγκέντρωναν τα ξύλα για φόρτωση, ή και την ύπαρξη λιθόστρωτου καλντεριμιού (βλ. Γκαλντριμός). Ο Η. Tozer το 1869 την αναφέρει Άνω Σκάλα.

Σκάλα : Ονομασία της ανατολικής άκρης, της κορυφογραμμής του Σκολιού στον Όλυμπο. Πρωτοαναφέρεται από τον M. Kurz το 1923 με υψόμ. 2.866μ. Νεότερες μετρήσεις έδειξαν υψόμ. 2.882μ. (μέτρηση 1985 με αλτίμετρο) και 2.875μ. (μέτρηση 2016 με GPS). Έχει καθιερωθεί να χαρακτηρίζεται σαν ξεχωριστή κορυφή. Από τη Σκάλα ξεκινά το ένα από τα δύο «ορειβατικά μονοπάτια» για την ανάβαση στο Μύτικα. Μάλλον δόθηκε αυτή η ονομασία γιατί υπάρχουν φυσικές βαθμίδες στην απότομη πλαγιά. Προέλευση της ονομασίας από τη λατινική λέξη scala = βαθμίδα. Αναφέρεται ως Σκάλες από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928.

Σκάλα : Βλ. & Κακόσκαλα, Μεγάλη Σκάλα, Τρανή Σκάλα.

Σκάλα Στόλου : Θέση στα Α-ΒΑ του Δίου και του παλιού σιδηροδρομικού σταθμού, εκεί περίπου που βρίσκεται σήμερα ο οικισμός Καλύβια Βαρικού. Αναφέρεται, σε χάρτη του 1871/1916 (Skala Stolos), στους χάρτες του Μ. Χρυσόχου το 1884, του Γ. Κοντογόνη το 1910, της Χ.Υ.Σ. το 1924 και της Γ.Υ.Σ. το 1934 και το 1983.

Σκάλας σχίσμα-βάραθρο : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.720μ., στην ανατολική απόκρημη πλαγιά της κορυφής Σκάλα στον Όλυμπο, 80μ. πάνω από τα Ζωνάρια. Το σχίσμα είναι 15x6μ. και έχει δύο ανοίγματα που το μεγαλύτερο είναι διαμέτρου 1,5-2μ. Το βάθος είναι 45μ. Έχει αναφερθεί και ως Κορακοσπηλιά.

Σκάλες : Ονομασία (Skales) που αναφέρεται από τον M. Kurz το 1923 για τις κρημνώδεις πλαγιές (ορθοπλαγιές) της Μικρής Σταυροϊτιάς και του Κεραμιδιού προς το Μαυρόλογο.

Σκαμνί : Τοποθεσία, σε υψόμ. 2.250μ. περίπου, στα βόρεια του διάσελου Καρδαρά (2.355μ.) προς το Ξερολάκι. Πρωτοαναφέρεται «Skamne» από τον H. Barth το 1864 και «Skamni» από τον M. Kurz το 1923.

Σκαμνιά : Έτσι αναφέρονται από τον M. Kurz το 1923 οι νότιες κορυφές πάνω (βόρεια) από τον οικισμό Σκαμνιά μέχρι τις κορυφές Κακάβρακας και Φράγκου Αλώνι. Πιθανώς να είναι οι προκορυφές 2.276μ. και 2.463μ. του Κακάβρακα, ή και η κορυφή Εννέα Πύργοι (2.450μ.). Δήλωναν «τα σκαμνιά» (δηλ. τις βαθμίδες) για να ανέβει κάποιος στην κορυφή. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη σκαμνίον = βάθρο, βαθμίδα. Ο Χρ. Κάκαλος τις κορυφές αυτές τις ανέφερε στον Kurz με την ονομασία Πύργοι (πυργίσκοι από πέτρες).

Σκαμνιάς ρέμα : Έτσι ονομάζουν οι νεότεροι (1969 & 1985) χάρτες της Γ.Υ.Σ. τη ρεματιά που διασχίζει το Δ-ΝΔ τμήμα του οροπεδίου της Καρυάς-Σκαμνιάς και καταλήγει στη ρεματιά της Διάβας.

Σκαμνιώτικος λάκκος : Έτσι ονομάζεται το ρέμα που αρχίζει από τη Χαρβαλόβρυση, περνάει από την Παλαιά Σκαμνιά και συνεχίζει ως ρέμα Σπαρμού.

Σκανδάλη ρέμα : Ρεματιά στη δυτική πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει από τη Μεγαλάκκα και τις πλαγιές των κορυφών Πύργος Γρίβα και Γρίβας, περνά από τον οικισμό Καλύβια και καταλήγει με την ονομασία Ποταμιά στη μεγάλη ρεματιά της Διάβας και στον Ελασσονίτικο ποταμό. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934, 1970 & 1982. Λέγεται και ρέμα Σκαντάλη. Σε υψόμ. 1.000μ., έχει κατασκευαστεί μέσα στο ρέμα λιμνοδεξαμενή.

Σκανδαλιάρα : Μεγάλη ρεματιά-χαράδρα στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, μήκους 7χλμ., που αρχίζει από το Λιβαδάκι και καταλήγει στην πεδιάδα Λιτοχώρου - Λεπτοκαρυάς. Μετά την έξοδο της στον Άγιο Μηνά έχει την ονομασία ρέμα Τοπόλιανη. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982. Λέγεται και Σκανταλιάρα. Σκανδαλιάρα αναφέρεται, από τη Διεύθυνση Δασών Πιερίας, και η θέση στο δασικό δρόμο όπου μεγάλη δεξαμενή νερού και βρύση, σε υψόμ. 820μ., στη συμβολή σχεδόν του ρέματος Κωστή με τη ρεματιά της Σκανδαλιάρας. Οι ντόπιοι αναφέρουν σωστά τη βρύση ως βρύση Κωστή.

Σκανδαλιάρου Βάρκα : Βλ. Βαρικό ή Βαρκό.

Σκολιό(ν) : Κορυφή στο βόρειο τμήμα του Ολύμπου, με υψόμ. 2.905μ. Ο H. Barth το 1864 το αναφέρει «Skholion», ο Cvijic το 1908 «Santo Scholion» (δηλ. σαν το Σχολιό), ο D. Baud-Bovy το 1919 «Skoleion & Skolion», η Γ.Υ.Σ. το 1919-20 το αναφέρει, ως τριγωνομετρικό σημείο Όλυμπος, με υψόμ. 2.905,45μ., ο M. Kurz το 1923 το αναφέρει «Skolion», με υψόμ. 2.905,5μ. και ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1934 Σχολείον, όπως και ο χάρτης του Υπουργείου Γεωργίας το 1971, με υψόμ. 2.910,87μ. Ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1970 το αναφέρει Σκολιόν, με υψόμ. 2.911μ., όπως και του 1982, αλλά με υψόμ. 2.904μ. Οι ορθοπλαγιές του σχηματίζουν το δυτικό και νότιο τείχος των Μεγάλων Καζανιών. Η ονομασία Σκολιό ίσως προέρχεται από την αρχαία λέξη σχολή και μεταγενέστερες σχολείο - σχολειό - σκολιό, γιατί κατά την παράδοση οι ασκητές που υπήρχαν στην περιοχή του Αγίου Αντωνίου έκαναν μάθημα στους βοσκούς, ή στα παιδιά των οικογενειών τους, όταν ανέβαιναν στο βουνό (βλ. και Χότζα / hoca = κύριος, δάσκαλος). Κατά μία άλλη εκδοχή ίσως προέρχεται από τις αρχαίες λέξεις σκολιόν = στρεβλό ή και σκόπελος = υψηλός τόπος, ακρώρεια.

Σκολιού βάραθρο-χιονότρυπα : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.810μ., στη Δ-ΒΔ κόψη της κορυφής Σκολιό του Ολύμπου. Το άνοιγμά του έχει περίμετρο 30μ. και το βάθος του είναι γύρω στα 13μ.

Σκούρτα : Στενόμακρη ράχη στη Β-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. (στο κολονάκι) 2.476μ. (παλ. 2.483μ. & 2.475μ.). Πρωτοαναφέρεται «Sikurta» σε χάρτη του 1871/1916. Πιθανή προέλευση της ονομασίας ή από τις αλβανικές λέξεις shkurta = ορτύκια ή shkurta = χαμόδεντρα, ή από την κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) skurtu = κοντός που παραπέμπει στα χαμόδεντρα, που υπάρχουν στην περιοχή. Ο χάρτης του M. Kurz το 1923 ανέφερε ως «Skourta» τις νότιες πλαγιές της ράχης (2.464μ.). Όλοι οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982) την αναφέρουν Πύργος.

Σκούρτα : Ονομασία που ανέφερε οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934 για τη ράχη Καρυές (1.182μ.), αλλά με λάθος υψόμ. (1.278μ.).

Σμέος : Μικρή δίκορφη ράχη στη δυτική πλευρά του Ολύμπου με υψόμ. 2.078μ. & 2.087μ. (παλ. 2.089,24μ. - Γ.Υ.Σ. 1934). Πρωτοαναφέρεται σε έγγραφο του 1858, καθώς και «Smeos» από τον H. Barth το 1864. Έχει γραφτεί και Σμαίος και Σμιαίος (δεν έχει εξακριβωθεί τι σημαίνει - πιθανώς να είναι όνομα). Κατά μία εκδοχή (E. Fels - 1930) σημαίνει κυψέλη μελισσών (από το αρχαίο εσμός), ενώ κατά άλλες εκδοχές προέρχεται ή από την αρχαία λέξη σπέος = κοίλωμα, άντρο, λημέρι (υπάρχει φυσικό κοίλωμα - δολίνη, όπου μαζεύεται νερό από χιόνια και βροχές, στην πλαγιά προς τη Σταλαματιά) ή από τη σλαβική λέξη smeo = θαρραλέος, τολμηρός. Έτσι αναφερόταν (Σμέος) το αρχικό τριγωνομετρικό σημείο της Γ.Υ.Σ. που είχε τοποθετηθεί εκεί το 1919-20 (υψόμ. 2.073μ. - μέτρηση M. Kurz). Οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. την αναφέρουν Ρήγας (άγνωστη ονομασία), ενώ οι παλαιότεροι (1934) Σμέος. Οι βοσκοί και οι ντόπιοι την ονομάζουν Σμέος και Σμένο(ς) και Σμένλο από το κοίλωμα με νερό που υπάρχει εκεί. Έχει αναφερθεί ως Σμέα σε περιγραφή ανάβασης το 1931.

Σμίξη : Τοποθεσία με παλιά πηγή & «βρύση» στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, μέσα στη ρεματιά Πόρος, σε υψόμ. 1.440μ.-1.450μ., στη συμβολή των δασικών δρόμων για Κοκκινοπηλό και Σαλατούρα. Η πηγή/βρύση αναφέρεται (Γ.Υ.Σ. 1934) ως βρύση Παππού. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982.

Σόποτο : Τοπική ονομασία (βλάχικη) της περιοχής στα δυτικά της Σαλατούρας και της βρύσης Παπαζήση. Σημαίνει λακούβα με νερό, αλλά και βρύση. Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) την αναφέρουν Ισόπαστο.

Σουλουμάδα : Μικρή ράχη στη ΝΔ-Δ πλευρά του Ολύμπου, δυτικό αντέρεισμα της Τουρτοφωλιάς, με υψόμ. 834μ., Ν-ΝΑ από τον οικισμό Καλύβια. Πιθανή προέλευση από την τουρκική λέξη suluma = πασάλειμμα, αλλά και είδος καλλυντικού - σουλουμα. Πάντως το τοπωνύμιο πρέπει να έχει σχέση με το νερό, από το su = νερό και suluca = νερούλος. Ίσως είναι παραφθορά της λέξης sulama = πότισμα ή sulumahal = νερότοπος ή suluoda = το σπίτι του νερού, δηλ. νερόμυλος. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1934 (ως Σουλουκάδα) και 1970.

Σουνάρι ή Ζουνάρι : Έτσι αναφέρονται (Sounari) από τον M. Kurz το 1923 τα Ζωνάρια.

Σούρδανι : Έτσι αναφέρεται από τον M. Kurz το 1923 η περιοχή του διάσελου Σταυρός (1.200μ.) στα βόρεια του Κοκκινοπηλού. Άγνωστη ονομασία στους ντόπιους.

Σούρι : Τοποθεσία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε μέσο υψόμ. 1.200μ., λίγο πιο πάνω από τα Πριόνια, στην πρώτη συμβολή μικρού ρέματος με το Μαυρόλογγο. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη σωρός, π.χ. ανεμοσούρι = σωρός από χιόνι. Λέγεται και Σούρια. Αναφέρεται Σιούρι στο Β.Δ. του 1938 για την ίδρυση του εθνικού δρυμού. Αναφέρεται λανθασμένα Σούρη στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας το 1971. Κατά μία εκδοχή είναι βλάχικη ονομασία sieur-i και σημαίνει πριόνι-α. Παλαιότερα υπήρχαν στρούγγες Σαρακατσαναίων. Ο M. Kurz το 1923 αναφέρει ένα ρεματάκι «Schior» βόρεια από το Παλιοπρίονο.

Σούρλα : Μικρή κορυφή στη ΒΔ άκρη του Ολύμπου, με υψόμ. 680μ., Δ-ΝΔ της Πέτρας και μεταξύ των ρεμάτων Ζερβόμυλος και Καράμπα. Στο βράχο Μπούμπαρο, στη Β-ΒΔ πλευρά της κορυφής γίνονται αναρριχήσεις

Σπάθες : Τοποθεσία, όπου μυκηναϊκό νεκροταφείο και άλλες αρχαιότητες, στα βόρεια της κορυφής Καρδαρά της Βουλγάρας, νότια του Αγίου Δημητρίου. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1969 & 1984).

Σπαθούλα : Μικρή στενή ραχούλα στα ΒΔ του Καλόγερου, με υψόμ. 2.220μ.-2.174μ. Ο M. Kurz το 1923 αναφέρει «Spatoulas» την πλαγιά και την αρχή της ρεματιάς. Αναφέρεται Σπαθούλα από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928. Ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1934 αναφέρει την περιοχή Σπηθούλα. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη σπάθη και τη λατινική spathula = φαρδιά σπάθα, σπάτουλα.

Σπανού σπηλιά : Ίσως η παλιά ονομασία της σπηλιάς του Απόλλωνα. Αναφέρεται σε κείμενο του 1930.

Σπαρμόλακκος : Βλ. Δρίμα.

Σπάρμος : Παλαιά ονομασία της πεδιάδας του Λιτοχώρου στις εκβολές του Ενιπέα. Σημαίνει καλλιεργήσιμος τόπος και πρωτοαναφέρεται σε χρυσόβουλο του 1730.

Σπαρμού Μονή : Βλ. Αγίας Τριάδας Σπαρμού Μονή.

Σπαρμού ρέμα : Μεγάλη ρεματιά στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου. Αρχίζει από τη Χαρβαλόβρυση, περνά από την Παλαιά Σκαμνιά (με την ονομασία Σκαμνιώτικος Λάκκος), ενώνεται με το ρέμα Μαυρατζά στον Σπαρμό και καταλήγει στη ρεματιά της Διάβας και στον Ελασσονίτικο ποταμό.

Σπηλιά : Έτσι λεγόταν από τους ντόπιους η σπηλιά Ιθακήσιου στον Όλυμπο, πριν να ονομαστεί «Άσυλο Μουσών» το 1930 και σπηλιά Ιθακήσιου αργότερα. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη σπήλαιον, ομόρριζο με το σπέος. Πρωτοαναφέρεται σε περιγραφή ανάβασης το 1921.

Σπήλια : Τοποθεσία στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, ανατολικά από το Πύθιο, σε υψόμ. 830μ.-900μ. όπου βρίσκονται τα δύο σπήλαια-ασκηταριά, μικρές σπηλιές και μια μικρή ρεματιά με πηγές.

Σπιθάρι : Περιοχή στην ανατολική άκρη της Μπάρας στον Όλυμπο δίπλα από το Αναβρυκό, όπου μικρά βαθουλώματα. Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) αναφέρουν Σπιθάρι τη Σπαθούλα. Σπιθάρι σημαίνει στα αρβανίτικα βραχώδης τοποθεσία με βαθουλώματα, γούπατο. Μάλλον προέρχεται από το ελληνικό «εις πιθάρι».

Σταλαματιά : Μεγάλη ρεματιά-χαράδρα στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, μήκους 7χλμ. Αρχίζει από τις πλαγιές των κορυφών Φλάμπουρο, Γρίβας και Πύργος Γρίβα και καταλήγει στο μικρό ρέμα Ξερολάκκι στα ΝΔ του Κοκκινοπηλού. Αναφέρεται Λάκος από τον H. Barth το 1864. Αναφέρεται Σταλαματιά από τον M. Kurz το 1923 και σε όλους τους χάρτες της Γ.Υ.Σ. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη στάλαγμα.

Σταλαματιά : Έτσι αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982 η τοποθεσία που στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 αναφέρεται ως πηγή Κάστανια, στο ρέμα Καστάνα.

Στάλος : Τοποθεσία βόρεια της ράχης Κορομηλίας, στην Α-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, όπου σάλιζαν τα πρόβατά τους οι τσοπάνηδες. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη στάλος = μαντρί.

Σταυροϊτιά / Σταυροϊτιές : Έτσι ονομάζονται οι δύο ανατολικές απολήξεις της κορυφής Άγιος Αντώνιος του Ολύμπου που πέφτουν απότομα προς το Μαυρόλογγο. Η Μεγάλη Σταυροϊτιά (η βόρεια) έχει υψόμ. 2.637μ. και η Μικρή Σταυροϊτιά (η νότια) έχει υψόμ. 2.616μ. Πήρε την ονομασία αυτή από ένα σταυρό που είχαν τοποθετήσει παλαιότερα εκεί, ενώ κατά μία άλλη εκδοχή λέγονται Σταυραειτές, που παραπέμπει σε αετούς, αλλά δεν είναι γνωστή στους ντόπιους. Ο H. Barth το 1864 την αναφέρει «Stavroidia ή Σταυροπηγιά» (τοποθέτηση Σταυρού), ο D. Baud-Bovy το 1919 «Stavoidia» και ο M. Kurz το 1923 «Stauroitia». Οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. το 1934 και του

Υπουργείου Γεωργίας το 1971 αναφέρουν τη λανθασμένη ονομασία Στραβοϊτιά, ενώ οι νεότεροι χάρτες της (1970 & 1982) δεν αναφέρουν καμία ονομασία.

Σταυροϊτιάς βάραθρο-χιονότρυπα : Βρίσκεται σε υψόμ. 2.610μ., στη ΒΔ πλευρά της Μεγάλης Σταυροϊτιάς στον Όλυμπο. Έχει περίμετρο 45μ. και βάθος γύρω στα 15μ.

Σταυροπηγιά : Παλαιότερη ονομασία της κορυφής Σταυροϊτιά του Ολύμπου. Πρωτοαναφέρεται από τον H. Barth το 1864. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη σταυροπήγιον = τοποθέτηση σταυρού.

Σταυρός : Ράχη στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 939μ., όπου και ορειβατικό καταφύγιο, σε υψόμ. 930μ. Πήρε την ονομασία αυτή από το σταυρό που σχημάτιζαν τα κλαδιά ενός δέντρου. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη σταυρός = όρθιος πάσσαλος. Αναφέρεται από τον N. Σχινά το 1886, σε κείμενο του 1929, στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 με υψόμ. 943,87μ. και στους χάρτες της του 1970 με υψόμ. 944μ. & 1982 με υψόμ. 938μ.

Σταυρός : Έτσι ονομαζόταν (δεκαετία 1920) η θέση που είναι σήμερα το εικονοστάσι της Αγίας Κυριακής (παλαιότερα του Αγίου Διονυσίου) στον Όλυμπο, κοντά στη ράχη της Κυριακούς (Κυριακούλας). Πήρε την ονομασία αυτή από το σταυρό που σχημάτιζαν τα κλαδιά ενός δέντρου, ή και από την ξύλινη πλάκα με ένα σταυρό που ήταν κρεμασμένη εκεί (Δ. Χατζόπουλος - 1928). Κατά την παράδοση, μέχρις εδώ έφθασε η αδελφή του Οσίου Διονυσίου Κυριακή, γιατί δεν της επιτράπηκε να προχωρήσει προς το μοναστήρι.

Σταυρός : Διάσελο (και διασταύρωση δρόμων), σε υψόμ. 1.195-1.200μ., στη Δ-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, λίγο πιο έξω (βόρεια) από τον Κοκκινοπηλό, που θεωρείται το σημείο διαχωρισμού του Ολύμπου από τον ορεινό όγκο της Βουλγάρας. Στη θέση αυτή υπήρχε (νότια του δρόμου) εικονοστάσι (σήμερα νέο εικονοστάσι και βρύση, βόρεια του δρόμου). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982), ενώ ο M. Kurz το 1923 ονομάζει την τοποθεσία Σούρδανι. Τοπική ονομασία (βλάχικη) Κρούτσι (Krútsi) ή Κρούτσιλι = Σταυρός.

Σταυρός : Ονομασία που αναφέρεται σε έγγραφο του Φορέα Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου για τοποθεσία στην αρχή της ρεματιάς της Ζιλιάνας, N-NΔ της Μονής Κανάλων.

Στεγνή βρύση : Παλιά βρύση/ποτίστρα, σε υψόμ. 1.000μ., δυτικά της Αγίας Τριάδας Παλαιάς Σκαμνιάς.

Στενά : Βλ. Διάβας Στενά και Πέτρας Στενά.

Στενή Σαλατούρα : Ονομασία τμήματος ράχης στη Β-ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.089μ. (Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982). Είναι προέκταση προς Β-ΒΑ της κορυφής Κίτρος. Στο χάρτη του M. Kurz το 1923 το τμήμα της ράχης με τις κορυφές Νάνα και Στενή Σαλατούρα αναφέρονται ως Κίτρος. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 με υψόμ. 2.092μ. Σαλατούρα ονομάζουν οι ορειβάτες όλη την κορυφογραμμή με τις κορυφές Νάνα, Στενή Σαλατούρα, Ραδομίρ, Πυξάρι και Σαλατούρα. Σε διάφορες τοποθεσίες της ράχης, ίσως στους εκεί πέτρινους «τεχνητούς» λάκκους και πλάκες, αποθήκευαν οι κτηνοτρόφοι αλάτι για τα ζώα τους και η φράση στην αλατούρα έγινε σαλατούρα. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη αλς - άλας = αλάτι, αλατίζω, εξ' ου και το λατινικό sal = αλάτι και το μεταγενέστερο salamura = άλμη.

Στενό : Ονομασία «Steno» που αναφέρει ο M. Kurz το 1923, σε υψόμ. 1.650μ. περίπου, στην αρχή της ρεματιάς του Μαυρόλογγου, κάτω (ανατολικά) από τις «ορθοπλαγίες» της Μικρής Σταυροϊτιάς.

Στεφάνι ή Στεφανή : Πηγή, σε υψόμ. 920μ., στα βόρεια του υψώματος Καστρί Πυθίου. Αναφέρεται Στεφάνι στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και Στεφανή στους νεότερους χάρτες της (1969 & 1984).

Στεφάνι : Η πιο εντυπωσιακή και απόκρημνη κορυφή του Ολύμπου με υψόμ. 2.912μ. Άλλα σημεία στην κορυφογραμμή έχουν υψόμ. 2.909μ. & 2.900μ. Τα τελευταία 200-250μ. υψώνονται κάθετα από τα Μεγάλα Καζάνια και τη Γούρνα του Στεφανιού. Υπάρχει μόνο ένα, λίγο δύσκολο, «ορειβατικό μονοπάτι» για την άνοδο στην κορυφή. Ο Fr. Rouqueville το 1810 αναφέρει την κορυφή Στεφάνια, ενώ ο M. Kurz το 1923 την αναφέρει Στεφάνι. Προέλευση της ονομασίας ή από την αρχαία λέξη στεφάνη = εξοχή/προεξοχή όρους, ή από τη νεότερη λέξη στεφάνι = στέμμα, διάδημα, γείσο, προεξοχή, που ταιριάζει απόλυτα στη μορφολογία της κορυφής. Αναφέρεται και ως «Θρόνος Διός», ονομασία που δόθηκε το 1913 (έγινε γνωστή το 1919) από τους Ελβετούς Fred. Boissonnas και Daniel Baud-Bovy. Δεν αναφέρεται η ονομασία σε κανέναν από τους χάρτες της Γ.Υ.Σ.(!), οι δε νεότεροι χάρτες της (1970 & 1982) την αναγράφουν ως Μύτικας(!).

Στήθος : Η νότια ράχη της κορυφής Μεγάλη Πάδη (1.050μ.). Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1969 & 1984).

Στήθωμα : Ράχη στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.133μ. (παλ. 1.135μ. - Γ.Υ.Σ. 1970), στην ανατολική προέκταση της κορυφής Κάτω Περιβόλι και στα δυτικά της Παλαιάς Λεπτοκαρυάς. Η ονομασία αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) και δηλώνει την απότομη ανηφοριά. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη στήθος. Οι παλαιότεροι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934) ανέφεραν την κορυφή Γκόλνα, ενώ σε χάρτη του 1871/1916 αναφέρεται «Gojona».

Στραβοϊτιά / Στραβοϊτιές : Λανθασμένη ονομασία για τη Σταυροϊτιά / Σταυροϊτιές.

Στραγγονέρι : Άλλη ονομασία της πηγής Στράγγος στον Όλυμπο.

Στραγγοπούτσι : Παλιά ονομασία της πηγής Στράγγος στον Όλυμπο. Αναφέρεται σε κείμενο του 1928.

Στράγγος : Πηγή στην Α-ΒΑ πλευρά του Ολύμπου σε υψόμετρο 1.860μ. περίπου. Λέγεται και Στραγγονέρι, αλλά είναι γνωστή και ως βρύση «Γ. Αποστολίδης» που την κατασκεύασε το 1963. Βρίσκεται δυτικά της σπηλιάς Ιθακήσιου και κοντά στο μονοπάτι για Γομαρόσταλο. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη στράγγι - στραγγός = σταγόνα - σταγόνες. Αναφέρεται από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928 ως Στράγγος & Στραγκοπούτσι.

Στράγγος σπηλιά : Παλιά ονομασία της σπηλιάς Ιθακήσιου. Αναφέρεται από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928.

Στραποκαμένη : Έτσι αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 η περιοχή στα νότια της πηγής Καρούτια, στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, δηλαδή το μικρό οροπέδιο Κρεβάτια. Οι νεότεροι χάρτες της (1970 & 1982) αναφέρουν Αστραποκαμένη την περιοχή στα βόρεια της πηγής.

Στριβάδα : Έτσι ονομάζεται το απόκρημνο διάσελο μεταξύ των κορυφών Μύτικας και Στεφάνι του Ολύμπου. Πρωτοαναφέρεται από τον Μ. Kurz το 1923.

Συς ποταμός : Η αρχαία ονομασία (σημαίνει αγριόχοιρος) της ρεματιάς της Ζιλιάνας. Πρωτοαναφέρεται «Sus» σε χάρτη του 1788, «Ziliana (Sys)» στο χάρτη του L. Heuzey το 1860, «Sis (Ziljana)» σε χάρτη του 1871/1916 και Συς Π(οταμός) στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934.

Σχολείον : Βλ. Σκολιόν.

Ταμπούρια : Τοποθεσία, όπου υπάρχουν πολλά ορύγματα & λιθοκατασκευές, στη Ν-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμετρο 1.425μ. - 1.417μ., βόρεια της Καρυάς. Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη tabur = τάγμα, οχύρωμα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1935, 1970, 1982).

Ταμπούρια : Τοποθεσία στη ΝΑ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμετρο 600μ. περίπου, Δ-ΒΔ της Παλιάς Λεπτοκαρυάς, όπου και πολλές μικρές σπηλιές. Αναφέρεται σε τοπωνυμική μελέτη.

Ταμπούρια του Λιάκου : Η σωστή και πλήρης ονομασία του τοπωνυμίου Λιάκος.

Ταξιαρχών : Παλιό παρεκκλήσι εντός της παλαιάς Μονής Αγίου Διονυσίου Ολύμπου (στον πύργο).

Ταρπηία Πέτρα : Περίεργη ονομασία, «Roche Tarpeienne», που έδωσαν οι Fred. Boissonnas και D. Baud-Bovy το 1913 στην πρώτη προκορυφή του Μύτικα, όταν αντιλήφθηκαν ότι δεν είναι η ψηλότερη του Ολύμπου. Ίσως επειδή μοιάζει με την Ταρπηία Πέτρα της Ρώμης, που είναι ένας απόκρημνος βράχος, προσπίπτει μόνο από τη μία πλευρά. Στην αρχή, νομίζοντας ότι είναι η ψηλότερη, την ονόμασαν Κορυφή της Νίκης (Pic de la Victoire).

Τατσόπουλου βρύση : «Βρύση»/ποτίστρα στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμετρο 585μ., στα ΝΔ του Λιτοχώρου και στην αρχή σχεδόν του ορεινού δασικού δρόμου για Σκανδαλιάρα. Από το όνομα ιδιοκτήτη της περιοχής και παλιού Κοινοτάρχη του Λιτοχώρου.

Τάφος Γιώσου : Ονομασία θέσης κοντά στο καταφύγιο του Σ.Ε.Ο. «Γιώσος Αποστολίδης», που αναφέρεται στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας το 1971.

Τερπιθέα : Κορυφή στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου με υψόμετρο 2.589μ. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1970 (με υψόμετρο 2.592μ.), ενώ ο χάρτης της του 1934 την είχε ανώνυμη, αλλά σημείωνε δίπλα στην κορυφή το τοπωνύμιο Διακόπτης (βλ. λέξη) που δημιούργησε ένα διάστημα σύγχυσης. Ο Ε. Richter το 1911 και ο Μ. Kurz το 1923 την αναφέρουν Καφενείο (Kafenio) με υψόμετρο 2.588μ.

Τζανούλη ή Τζιανούλη : Άλλη τοπική ονομασία της πηγής Ζανούλη ή Ζιανούλη.

Τηγάνια ρέμα : Λανθασμένη ονομασία που ανέφερε ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. (1934) για το ρέμα Ναούμ και τα Μεγάλα Καζάνια. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη τήγανον και τη νεότερη τηγάνιον. Κατά μία εκδοχή (περιοδ. «το βουνό», Μάϊ. 1937, σ. 107) «Τιγάνια» είναι θέση χαμηλότερα, προς το Ξερολάκκι, όπως σημειώνεται και στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας το 1971 ως Τηγάνια. Κατά μία εκδοχή τηγάνια ονομάζουν ορισμένοι ντόπιοι τις μεγάλες μαύρες πλάκες που βρίσκονται στην περιοχή Παπά Αλώνι - Μεσονήσι.

Τιμίου Προδρόμου : Παλιό παρεκκλήσι εκτός της παλαιάς Μονής Αγίου Διονυσίου Ολύμπου, στο κοιμητήριο της Μονής. Αναφέρεται και ως Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου.

Τιμίου Σταυρού ή Παμμεγίστων Ταξιαρχών Ασκητήριο : Βρίσκεται σε υψόμετρο 870μ. στην τοποθεσία Σπήλια, 2 χλμ. ανατολικά του οικισμού Πύθιο στη ΝΔ πλαγιά του λόφου Καστρί. Το μικρό σπήλαιο, παλιό ασκητήριο, έχει διαμορφωθεί, με κτίσιμο της εισόδου του, σε εκκλησούλα του Τιμίου Σταυρού ή Παμμεγίστων Ταξιαρχών. Είναι ζωγραφισμένο όλο με τοιχογραφίες του 14ου αι. (επιγραφή 1339), που δυστυχώς έχουν γράψει επάνω τους διάφορα ονόματα ανεγκέφαλοι επισκέπτες. Έχει χαρακτηριστεί αρχαίο μνημείο (Φ.Ε.Κ. 408B/2002 & 452B/2002).

Τιταρήσιος : Ονομασία τμήματος του Σαραντάπορου ποταμού, από τη συμβολή του με τον Ελασσονίτικο μέχρι την κατάληξή του στον Πηνηϊό ποταμό. Αναφέρεται «Titaresius» από τον W. Leake το 1835 και «Vourgaris (Titaresios)» στο χάρτη του L. Heuzey το 1860. Λέγεται και Ξεριάς ή Ξηριάς.

Τίταρος : Ορεινός όγκος στη βόρεια πλευρά του Νομού Λαρίσης με υψόμετρο 1.838μ., νότια των Πιερίων. Πρωτοαναφέρεται σε χάρτη του 1811. Εκεί βρίσκεται ο οικισμός Λιβάδι, που λανθασμένα αναφέρεται σε παλιά κείμενα ως Λιβάδι Ολύμπου.

Τιανάτα & Τιανάτες : Παλαιότερες τοπικές ονομασίες της κορυφής Παλαιόκαστρο(ν) στα νότια του Ολύμπου. Αναφέρεται «Mt. Detnata» το χάρτη του L. Heuzey το 1860, «Dernasa» σε χάρτη του 1871/1916, Όρ. Δέματα στο χάρτη του Χρυσοχόου το 1884 και Δέματα (Δερνάζα) στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη το 1910. Δεν έχει εξακριβωθεί τι σημαίνει ή από που προέρχεται, αν και έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις, όπως από τη λέξη πιτάνας ή από τη λέξη πιτανίτης ή πιτανόλιθος που είναι πέτρωμα (τοπωνυμική μελέτη - 1999). Γύρω από την κορυφή υπάρχουν ερείπια αρχαίας κυκλικής οχύρωσης, που ο L. Heuzey το 1860 αναφέρει «Paleo-Kastro», καθώς και ερείπια βυζαντινής εποχής. Οι ονομασίες Δερνάζα και Δέματα είναι μάλλον κακή απόδοση ή αντιγραφή (σύνηθες φαινόμενο σε παλιούς χάρτες) της ονομασίας Τιανάτα.

Τοπόλιανη : Περιοχή, σε υψόμ. 580μ., στην πεδιάδα στα δυτικά του Ολύμπου και στα ΝΔ του Πυθίου και του εκεί αρχαιολογικού χώρου. Είχε πολλές πηγές και νερόμυλο. Έχει βρεθεί αρχαίος βωμός, αρκετά αντικείμενα, νομίσματα και νεκροταφείο της Μεσοελλαδικής Περιόδου (14ος αι. π.Χ.). Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη torol-a = λεύκα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1969 & 1984).

Τοπόλιανη : Περιοχή στα Ν-ΝΑ του Λιτοχώρου, όπου παλαιότερα υπήρχε ο οικισμός Τοπόλια. Έχουν βρεθεί πολλές αρχαιότητες. Έχει χαρακτηριστεί αρχαιολογικός χώρος (Φ.Ε.Κ. 208B/1985, 455B/1985, 394B/2003 & 342ΑΑΠ/2011). Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη torol-a = λεύκα. Έχει αναφερθεί και ως Τουπόνιτσα.

Τοπόλιανη ρέμα : Έτσι αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1983) η συνέχεια της ρεματιάς Σκανδαλιάρα στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου που περνά από την περιοχή του Αγίου Μηνά και καταλήγει στην Πλάκα Λιτοχώρου. Παλαιότερα υπήρχαν νερόμυλοι. Προέλευση της ονομασίας από τη σλαβική λέξη torol-a = λεύκα.

Τόσκα ρέμα : Έτσι λέγεται από μερικούς βοσκούς της περιοχής το ρέμα Ναούμ, το οποίο τοποθετούν δίπλα στα Μικρά Καζάνια, όπως και οι παλιοί χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934) που το αναφέρουν Ναούμι. Πιθανώς η ονομασία να προέρχεται από τον Τόσκα που ήταν προεστός του Κοκκινοπλού στη επανάσταση του 1822. Άλλοι βοσκοί ονομάζουν Τόσκα το κάτω τμήμα του ρέματος Ναούμ προς το Ξερολάκκι, εκδοχή που φαίνεται πιο σωστή, γιατί συμφωνούν και πολλοί ντόπιοι, γνώστες της περιοχής.

Τούμπα : Κορυφή στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.787μ. (μέτρηση με GPS), δυτικά του Προφήτη Ηλία και βόρεια του Στεφανιού. Αναφέρεται από τους Fred. Boissonnas και D. Boud-Bovy το 1913 ως «Jacques Philirpre» (προς τιμήν του φροντιστή τους). Πρωτοαναφέρεται «Toumba» από τον M. Kurz το 1923 με υψόμ. 2.785μ. Αναφέρεται Κόκκα από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928. Προέλευση της ονομασίας από τη λατινική λέξη tumba, που είναι δάνειο από την ελληνική τύμβος = γήλοφος. Επειδή στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) δεν αναφέρεται ούτε ονομασία ούτε υψόμετρο, αλλά φαίνεται αποτυπωμένη και η υψομετρική καμπύλη των 2.800μ., ένα διάστημα εμφανιζόταν η κορυφή, σε χάρτες και δημοσιεύματα, με υψόμ. 2.801μ.

Τούμπα : Μικρή κορυφή στη νότια πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.161μ., ανατολικά της Καρυάς. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1935 & 1985.

Τουπόνιτσα : Παλιά ονομασία της τοποθεσίας Τοπόλιανη στα Ν-ΝΑ του Λιτοχώρου, στην έξοδο της ρεματιάς Σκανδαλιάρα.

Τουρτοφωλιά : Ράχη στη δυτική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.233μ. (παλ. 1.241μ. - Γ.Υ.Σ. 1970), ανατολικά από τον οικισμό Καλύβια. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη λατινική λέξη turtur = τρυγόνι. Η ομαλή αυτή κορυφή χρησιμοποιείται από τους αθλητές του αλεξίπτωτου πλαγιάς, ως τόπος απογείωσης. Αναγράφεται Τουρτοφωλιά στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και Τουρτοφωλιά στους νεότερους (1970 & 1982).

Τραμπάλα : Η ράχη στα ΒΑ της Πετρόστρουγκας, σε υψόμ. 1.450μ.-1.300μ.

Τρανή Γούρνα : Λανθασμένη ονομασία (Trani Gourna) που αναφέρει ο D. Baud-Bovy το 1919 για τα Μεγάλα Καζάνια. Ασαφώς αναφέρεται και ο H. Barth το 1864.

Τρανή Λάκκα : Τοπική ονομασία του ρέματος Μανώλακκας, στα δυτικά της Παλαιάς Βροντούς.

Τρανή Πλαγιά : Ονομασία της βόρειας πλαγιάς της ρεματιάς της Ζιλιάνας προς τα αρχαία Λείβηθρα.

Τρανή Σκάλα : Τοποθεσία στη βόρεια πλευρά της ράχης Κορομηλιές (1.369μ.), στην Α-ΝΑ πλευρά του Ολύμπου προς τη ρεματιά. Πιθανώς δηλώνει το μέρος που οι υλοτόμοι συγκέντρωναν τα ξύλα για φόρτωση.

Τρανό Κουκούλι : Τοπική ονομασία της κορυφής Παλαιόκαστρο ή Οξυά, δυτικά της Καρυάς, στη νότια πλευρά του Ολύμπου. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη τρανής-τρανός = μεγάλος.

Τρεις Ελιές : Τοποθεσία δίπλα στην αρχαία Πέτρα, όπου αρχαίο νεκροταφείο (2η π.Χ. χιλιετία). Ο Ν. Σχινάς το 1886 την αναφέρει Ελιές. Έχει χαρακτηριστεί αρχαιολογικός χώρος (Φ.Ε.Κ. 1194B/1973 & 342ΑΑΠ/2011).

Τρεις Πίπες : Ονομασία «Tris Pipes» που αναφέρεται από τον J. Cvijic το 1908 για τις κορυφές Στεφάνι - Μύτικας (1-2) που τις ονόμαζαν έτσι οι κάτοικοι του Κοκκινοπηλού. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την ιταλική λέξη pipa = μυτερή κορυφή (στην ορειβατική διάλεκτο), ή την κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) λέξη pipóge = μύτη.

Τρία Αδέλφια : Ονομασία που αναφέρεται από τον H. Tozer το 1869 για τις τρεις ψηλότερες κορυφές του Ολύμπου. Τις ονόμαζαν έτσι οι μοναχοί της Μονής Αγίου Διονυσίου.

Τρία Βράχη : Παλιά ονομασία των ψηλών κορυφών Μύτικας (Μύτικας-Ταρπηϊά Πέτρα) & Στεφάνι του Ολύμπου που αναφέρεται από τον M. Kurz το 1923.

Τρία Πρένια : Παλιά ονομασία των ψηλών κορυφών του Ολύμπου (Στεφάνι - Μύτικας - Ταρπηϊά Πέτρα), που αναφέρεται από τον M. Kurz το 1923. Τις έλεγαν έτσι οι κάτοικοι της Β-ΒΔ πλευράς του Ολύμπου.

Τρίπολις ή Τριπολιτίδα : Αρχαία ονομασία περιοχής μεταξύ Ολύμπου και Καμβουνίων, όπου και οι αρχαίες πόλεις Άζωρος, Δολίχη και Πύθιον. Αποτελούσε τμήμα της αρχαίας Περραιβίας χώρας.

Τρίστυλλον : Ονομασία που πρωτοαναφέρεται από τον H. Kierperl το 1871 για την κορυφογραμμή Πύργος Γρίβα - Γρίβας - Χότζα στο Δ-ΝΔ Όλυμπο.

Τρόχαλα Χαλκιά : Μικρές ράχες με μεγάλα βράχια στη νότια πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.185μ. και 1.166μ., βόρεια του οικισμού Σκαμινέα (Σκαμινιά) και δίπλα στο δρόμο για Παλαιά Σκαμινιά. Αναφέρονται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1969 & 1985. Έχουν αναφερθεί και ως Κόκκινα Τρόχαλα.

Τρόχαλο Αγίου Ιωάννου : Βραχώδης κορυφή στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 780μ., στα δυτικά της τοποθεσίας Άγιος Ιωάννης Λιτοχώρου. Τρόχαλο σημαίνει στρογγυλός βράχος και πιθανώς προέρχεται από τις αρχαίες λέξεις τροχός και τροχαλός. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982, ενώ στο χάρτη της του 1934 αναφέρεται μόνο η ονομασία Τρόχαλος.

Τρόχαλος : Μικρή ράχη, με υψόμ. 580μ.-360μ., πάνω (ΝΑ) από την έξοδο του ρέματος Ξιδιάς στην πεδιάδα. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Τρύπα του Ψαρά : Βλ. Ψαρά βάραθρο.

Τρύπα Φαρδιά : Σπηλαιοβάραθρο, σε υψόμ. 1.180μ., στην περιοχή Πάδες στα ΝΑ της Μονής Σπαρμού.

Τρύπες : Ονομασία που αναφέρεται στους νεότερους (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. για την ανώνυμη απόκρημη ράχη 2.607μ. (2.610μ. ο M. Kurz το 1923), που υψώνεται πάνω (νότια) από τη Μεγάλη Γούρνα.

Τρυπημένη : Ονομασία στην αρχή της ρεματιάς της Βλάχας που αναφέρεται σε σχέδιο (2016) Π.Δ. για τον Όλυμπο. Πιθανώς η βράχινη φυσική γέφυρα (τρύπιος βράχος) που βρίσκεται στην περιοχή αυτή.

Τσακαλότρυπα : Τοπική ονομασία (τρύπα του τσακαλιού) μικρού σπηλαιοβάραθρου, στην περιοχή Σπήλια του Πυθίου, όπου και ασκηταριά. Σε διάφορα άρθρα αναφέρεται και ως **Τσακαλόπετρα**.

Τσακανιώτης : Έτσι αναφέρεται ο χείμαρρος, στην ανατολική συνέχεια-απόληξη της ρεματιάς της Μάλτας, που καταλήγει στη θάλασσα, στην περιοχή της Λεπτοκαρυάς. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τα τσάκανα ή τσάκνα = κλαδιά βελανιδιάς, ή σπασμένα ξύλα. Αναφέρεται σε τοπωνυμική μελέτη (1996).

Τσαμπάς ή Τσάμπας : Ονομασία «Tsambas» που αναφέρεται από τον M. Kurz το 1923 για τη ράχη 2.260μ.-2.000μ. που ενώνει τις (σημερινές) κορυφές Κίτρος - Άνθιμος, στη δυτική πλευρά του Ολύμπου. Ίσως όνομα κτηνοτρόφου της περιοχής. Αναφέρεται «Cambas» από τον J. Cvijic το 1908.

Τσαπουρνιά : Τοποθεσία στα βόρεια του Ολύμπου, ΒΔ της Παλαιάς Βροντούς, σε υψόμ. 250μ. περίπου. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1970 & 1982. Ομώνυμο βάραθρο στην περιοχή.

Τσιάρα : Ονομασία σπηλαίου στα ΒΔ του Ολύμπου, στην περιοχή Παλιάμπελα-Δούλου της Βουλγάρας. Στην κουτσοβλάχικη γλώσσα σημαίνει κερί (δηλ. ο σταλακτίτης του σπηλαίου που μοιάζει με κερί).

Τσέλε : Περίεργη ονομασία «Tschele» για τον Όλυμπο που αναφέρεται σε χάρτες του 19ου αι. (1840 και μετά).

Τσεμπίλι : Τοποθεσία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, στην αρχή σχεδόν της ρεματιάς Σκανδαλιάρα, σε υψόμ. 920μ. περίπου, όπου και το υδραγωγείο του Λιτοχώρου. Πρωτοαναφέρεται στο Β.Δ. του 1938 για την ίδρυση του εθνικού δρυμού. Λέγεται και Τιμπίλι (Δ. Χατζόπουλος - 1928) και Ζεμπίλι.

Τσιούκα & Τσιούμα : Βλ. Τσιούκα & Τσιούμα.

Τσιρκινιά : Ονομασία που αναγράφουν όλοι οι χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934-1970-1982) για τη ράχη 1.060μ.-975μ. στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου, μεταξύ των ρεμάτων Αγίας Τριάδας (Παπά) και Αγίας Κόρης.

Τσοκανάρα : Έτσι ονομάζεται η Β-ΒΑ ράχη/αντέρισμα (1.320μ.-1.200μ.) της κορυφής Άνω Τσουκνίδα του Ολύμπου. Πρωτοαναφέρεται στο Β.Δ. του 1938 για την ίδρυση του εθνικού δρυμού. Πιθανή προέλευση από την αλβανική λέξη chosape = κουδούνι για γίδες, ή από τη μεσαιωνική तुकάνιον-τσουκάνι-τσόκανο = σφυρί για πέτρες. Ίσως και από το Τσοκανάρας, όνομα κτηνοτρόφου της περιοχής.

Τσιούκα : Μικρή κορυφή, υψόμ. 375μ., νότια της Παλαιάς Λεπτοκαρυάς. Λέγεται και Τσιούκα. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) λέξη tsiúkã/ciúkã = κορυφή βουνού/λόφου, ή την αλβανική λέξη çikë-a = ακρώρεια, κορυφή, όλες δάνεια από την ιταλική zucca = κολοκύθι ή κεφάλι. Αναφέρεται Τσιούκα στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 και Τσιούκκα στο χάρτη της του 1983.

Τσοούκα : Η παλαιότερη ονομασία της κορυφής Καμπάνα (1.142μ.) στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου και στα Ν-ΝΔ της Κρυόβρυσης, στη μεγάλη ράχη προς τα Στενά της Διάβας. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1935 αναφέρεται έτσι το μικρό ρέμα του υψώματος που μάλλον δηλώνει την κορυφή.

Τσουκνίδα : Βλ. Άνω ή Πάνω και Κάτω Τσουκνίδα. Η ονομασία Τσουκνίδα αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 για όλη τη ράχη, ενώ οι νεότεροι χάρτες της (1970 & 1982) την αναφέρουν Άνω και Κάτω Τσουκνίδα.

Τσουκνίδα : Τοποθεσία, σε υψόμ. 1.950μ. περίπου, στα ΝΑ της κορυφής Εννέα Πύργοι. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982 και στο χάρτη του Υπουργείου Γεωργίας το 1971.

Τσούμα : Μικρό ύψωμα, με υψόμ. 656μ., στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, ανατολικά από την Ολυμπιάδα. Λέγεται και Τσιούμα. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από την κουτσοβλάχικη (αρωμουνική) λέξη tsiúkă/ciúkă = κορυφή ή τη σλαβική λέξη цума = κορυφή. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. 1969 & 1985.

Τσούμα : Ονομασία που αποδίδεται στην κορυφή Μεταμόρφωση. Ο L. Heuzey το 1860 την αναφέρει «Itchouma» που κατά μία εκδοχή ερμηνεύεται η Τσούμα ή η Τσιούμα, δηλαδή κορυφή, και κατά μία άλλη εκδοχή ως ίσωμα (δεν είναι όμως σύμφωνη με τη μορφολογία της). Ο Ν. Γεωργιάδης το 1894 την αναφέρει Τσουμά.

Τσουρέκα βρύση : Βρίσκεται στη ΒΔ πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.100μ., δίπλα στο δασικό δρόμο Πέτρας - Κοκκινοπηλού και στη συμβολή με το ρέμα Πόρος. Πήρε την ονομασία από τον κατασκευαστή της (1970).

Τσουτσουλιάνος : Μικρή κορυφή, με υψόμ. 1.160μ., στην ανατολική πλαγιά του ρέματος Αγίας Τριάδας (Παπά) στη βόρεια πλευρά του Ολύμπου κοντά στα Τσιρκινιά. Αναφέρεται σε φυλλάδιο-«χάρτη» του Δήμου Δίου.

Φαράγγι : Ονομασία που αναφέρουν οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. για το λεγόμενο ρέμα της Αγίας Σοφίας - Κολιτσιδα/Κολτσιδα στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου που καταλήγει σήμερα στη λιμνοδεξαμενή του Παλαιού Σπαρμού και παλαιότερα στο ρέμα Σπαρμού.

Φαργκάνη : Έτσι ονομάζεται η τοποθεσία στη συμβολή του ρέματος Καστάνα με τον Ενιπέα ποταμό του Ολύμπου, σε υψόμ. 480μ. περίπου. Πρωτοαναφέρεται Φαργκάνι στο Β.Δ. του 1938 για την ίδρυση του εθνικού δρυμού. Πήρε την ονομασία από κάτοικο της περιοχής, αφού υπάρχει και μύλος Φαργκάνη λίγο πιο κάτω.

Φαρδιά Χούνη : Ρέμα στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου που αρχίζει από τις κορυφές Πάγος και Λιβαδάκι (Σημαιοφόρος) και καταλήγει ως ρέμα Καραγιάννη στον Ενιπέα ποταμό. Πρωτοαναφέρεται «Fardia Khoun» από τον M. Kurz το 1923. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη ευφραδεία και την αρχαία χώνη.

Φθίνα ή Φτίνα : Παλιά ονομασία της Χονδρομεσοράχης, που αναφέρεται «Crête de Phtina» (ράχη της Φθίνας) από τον D. Baud-Bovy το 1919 (άγνωστη σήμερα στους ντόπιους). Πρωτοαναφέρεται ως «Phtina (Phtera?)» από τον H. Barth το 1864 και Pftina σε χάρτη του 1871/1916..

Φλαμπουριώτικο ρέμα : Μικρή ρεματιά στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου που καταλήγει στο ρέμα Σπαρμού στα ΒΑ του οικισμού Φλάμπουρο(ν).

Φλάμπουρο(ν) : Μικρή ράχη στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 697μ., στα ΒΑ του ομώνυμου οικισμού. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. (1985). Ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1935 την αναφέρει Φλαμπούρι.

Φλάμπουρο(ν) : Μεγάλη ράχη στο δυτικό τμήμα του Ολύμπου και στα ΝΑ του Κοκκινοπηλού, με υψόμ. 2.473μ., μεταξύ των ρεματιών Σταλαματιά και Ξερολάκκι και μεταξύ των κορυφών Κίτρος και Καρδαράς. Από τον M. Kurz (1923) αναφέρεται ως «Flambo-ro» η κορυφή Κίτρος και ως «Kardharas» όλη η κορυφογραμμή Κίτρος - Φλάμπουρο - Καρδαράς μέχρι το διάσελο (2.355μ.) για Μικρή Γούρνα. Στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 ως Φλάμπουρο αναφέρεται όλη η ράχη, από την κορυφή Κίτρος μέχρι το διάσελο, ενώ στους νεότερους χάρτες της (1970 & 1982) ως Φλάμπουρο(ν) αναφέρεται και ο Καρδαράς. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη φλάμουλον που έχει ρίζα τη λατινική flammulum = πολεμική σημαία.

Φόλα : Τοπική ονομασία θέσης στα Α-ΝΑ της κορυφογραμμής του Πάγου, σε υψόμ. 2.470μ. περίπου, όπου περιοδική / εποχική πηγή. Φόλα λέγεται και η μικρή λακκούβα που κρατάει νερό από το λειώσιμο του χιονιού.

Φούρνοι : Τοποθεσία στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου, Ν-ΝΔ του Αγίου Μηνά, όπου παλαιότερα υπήρχαν καμίνια για ξυλοκάρβουνα. Προέλευση της ονομασίας από τη λατινική λέξη furnus = καμίνι, κλίβανος.

Φούρνοι ή Φούρνος : Μεγάλη σπηλιά στο Ξερολάκκι. Περισσότερο γνωστή ως Χάβρα.

Φουσκίνα : Περιοχή στα ΝΔ του Κοκκινοπηλού δίπλα στο δρόμο για Άγιο Δημήτριο, όπου και ο λόφος της Ζωοδόχου Πηγής. Αναφέρεται στο χάρτη του Γ. Κοντογόνη (1910). Από τον Ν. Σχινά το 1886 αναφέρεται ως βρύση Φουσκίνα.

Φράγκου Αλώνι : Κορυφή στη νότια πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 2.678μ. και παλαιότερα 2.678,87 (Γ.Υ.Σ. 1919/20 ως Μπάρα), 2.684,22μ. (Γ.Υ.Σ. 1934 & 1970), 2.677μ. (Γ.Υ.Σ. 1982) & 2.678 η τελευταία υψομέτρηση, νότια ακριβώς του Καλόγερου. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934. Στην κορυφή υπάρχουν θραύσματα από αρχαία κεραμίδια. Για την ονομασία αυτή υπάρχουν πολλές εκδοχές, αλλά επειδή η κορυφή ήταν ανώνυμη μέχρι το 1923, που ο M. Kurz την ανέφερε «Krontz», ίσως να δόθηκε προς τιμήν του Υποστράτηγου Αθ. Φράγκου που έδρασε στην περιοχή κατά τον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 και αργότερα

στους Βαλκανικούς Πολέμους του 1912-1913, ή να είναι όνομα κλεφτοαρματοβλή ή κτηνοτρόφου της περιοχής. Προέλευση της ονομασίας αλώνι από την αρχαία λέξη άλως και τη μεσαιωνική αλώνιον.

Φραψί : Μικρή ράχη στη Ν-ΝΔ πλευρά του Ολύμπου, με υψόμ. 1.004μ. απ' όπου περνά ο δρόμος Ολυμπιάδας - Κρυόβρυσης. Πρωτοαναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1935. Η γραφή Φραψή που αναφέρουν οι νεότεροι (1969 & 1985) χάρτες της Γ.Υ.Σ. είναι λανθασμένη. Δηλώνει το φυτό φράξος (θεσσαλικό ιδίωμα φράπος - φραψί) που προέρχεται από τη λατινική λέξη *fraxinus* = φράξος.

Χάβος : Έτσι ονομάζονταν από τους ντόπιους (σε κείμενο του 1928) οι απόκρημνες πλευρές πολλών κορυφών του Ολύμπου που σχηματίζουν ένα είδος μεγάλου βεράθρου, όπως είναι οι βόρειες πλευρές του Καλόγερου και του Πάγου, η γούρνα (δολίνη) ΒΑ του Αγίου Αντωνίου κ.ά. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη χάος και τη μεταγενέστερη ελληνική χάβος που στα τουρκικά έγινε *hanuz* = χαβούζα, δεξαμενή. Ο Μ. Kurz το 1923 αναφέρει την ονομασία «Kavos» μεταξύ Καλόγερου και Πάγου (παραφθορά του Χάβος).

Χάβρα : Παλιά τοπική ονομασία των απόκρημνων πλευρών κορυφών του Ολύμπου. Λεγόταν αντί του Χαβάρα που προέρχεται από το Χάβος.

Χάβρα : Μεγάλη σπηλιά στο Ξερολάκκι, νότια της διασταύρωσής του με το δρόμο Πέτρας - Κοκκινόπηλου. Λέγεται και Φούρνοι ή Φούρνος.

Χάνι : Σπήλαιο στο Ξερολάκκι, σε υψόμ. 790μ., στην περιοχή Πλύμα, κοντά στα Στενά του Ξερολακκιού.

Χαντόλια : Τοπική ονομασία της ράχης, υψόμ. 980μ.-930μ., νότια του Σταυρού και του εκεί καταφυγίου προς τις ορθοπλαγίες της Ζιλνιάς.

Χαράδρα Μονής Αγίου Διονυσίου : Έτσι ανέφερε ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1934 το Μαυρόλογγο.

Χαρβαλόβρυση : Βρύση/ποτίστρα στη νότια πλευρά του Ολύμπου, σε υψόμ. 1.400μ., στη αρχή της ρεματιάς της Παλαιάς Σκαμνιάς (Σκαμνιώτικος λάκκος) και στα ΒΔ της κορυφής Ταμπούρια. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1970 & 1982) σε θέση ανατολικότερα και στα βόρεια της κορυφής Ταμπούρια. Πιθανή προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη χάλαβρο-χάρβαλο = χαλασμένο (χαλασμένη βρύση). Παλαιότερη ονομασία βρύση Παπλιά (Γ.Υ.Σ. 1934). Κατασκευάστηκε από τη Δασική Υπηρεσία το 1952.

Χαρέλα : Τοπική ονομασία τοποθεσίας, σε μέσο υψόμ. 840μ., στη ράχη μεταξύ Κρανιάς - Γκορτσούλας, στα δυτικά του ρέματος Ορλιά. Πιθανώς όνομα κτηνοτρόφου της περιοχής.

Χελοπόταμος : Παλιά ονομασία τμήματος του ποταμού Βαφύρα προς τη θάλασσα. Πήρε την ονομασία από τα πολλά χέλια που είχε. Προέλευση της ονομασίας από τις αρχαίες λέξεις εγγέλιον και ποταμός. Αναφέρεται στο χάρτη του Μ. Χρυσόχου το 1884, από τον Ν. Σχινά το 1886 και στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934 & 1983.

Χλιαρά : Βλ. Χουλιάρα.

Χονδρομεσοράχη : Μεγάλη ράχη, με υψόμ. 2.400μ.-1.800μ., στον Όλυμπο, νότια ακριβώς από το καταφύγιο «Σπήλιος Αγαπητός», μεταξύ του Μαυρόλογγου και μιας δευτερεύουσας χαράδρας (Βρυσούλα) που κατεβαίνει από τα Ζωνάρια. Πρωτοαναφέρεται «Kondromissorakhi» από τον Μ. Kurz το 1923, αλλά (λανθασμένα) στη θέση του Μαυρόλογγου. Στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. αναφέρεται Χοντρό Μεσορράχι (1934) και Χονδρό Μεσορράχι (1970 & 1982). Προέλευση της ονομασίας από τις αρχαίες λέξεις χονδρός+μέσος+ράχης. Έχει αναφερθεί ως «Phtina (Phtera?)» / Φθίνα από τον Η. Barth το 1864 και ως «Crête de Phtina» από τον D. Baud-Bovy το 1919.

Χοροστάσι(ον) : Τοποθεσία στο Λιτόχωρο, σε υψόμ. 350μ. περίπου. Αναφέρεται από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928.

Χότζα : Τοπική ονομασία της κορυφής Τερψιθέα (2.589μ.) στη ΝΔ πλευρά του Ολύμπου. Αναφέρεται σε ορειβατικά κείμενα του 1935. Προέλευση της ονομασίας από την τουρκική λέξη *hoca* = κύριος, δάσκαλος (βλ. Σκολιό/Σχολιό). Ο Ε. Richter το 1911 και ο Μ. Kurz το 1923 την αναφέρουν Καφενείο (Kafenio).

Χουλιάρα : Μία από τις τρεις Β-ΒΑ απολήξεις του ορεινού όγκου της Βουλγάρας προς το Ξερολάκκι και τα Στενά της Πέτρας. Αναφέρεται στο χάρτη της Γ.Υ.Σ. του 1934 για τη μεσαία απόληξη. Οι νεότεροι (1970 & 1982) χάρτες της Γ.Υ.Σ. αναφέρουν την ονομασία Χλιαρά στη δυτική απόληξη της Βουλγάρας.

Χούνη : Ονομασία τμήματος της χαράδρας του ρέματος Ξιδιά, στα ΒΑ της Πετρόστρουγκας, που αναφέρει ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1934. Προέλευση της ονομασίας από την αρχαία λέξη χώνη = χοάνη.

Χριστάκης : Κορυφή με υψόμ. 2.707μ. (παλ. 2.714μ. - Γ.Υ.Σ. 1970 & 2.706μ. - Γ.Υ.Σ. 1982), μεταξύ της Μεγάλης Γούρνας και των Μικρών Καζανιών. Πήρε την ονομασία προς τιμήν του Αρματοβλή Χριστάκη που σκοτώθηκε από τους Τούρκους το 1897 στην περιοχή αυτή. Κατά μία εκδοχή γκρεμίστηκε μόνος του προς τα Μικρά Καζάνια για να μην πιαστεί αιχμάλωτος. Στο σημείο που βρέθηκαν τα κόκκαλά του υπάρχει σχετική πέτρινη πλάκα. Πρωτοαναφέρεται «Isto Christaki», δηλ. εις το Χριστάκη, από τον J. Cvijic το 1908 και «Kristaki» (με υψόμ. 2.704μ.) από τον Μ. Kurz το 1923. Η γραφή Χρηστάκης (Γ.Υ.Σ. 1934) ή Χριστάκι (Γ.Υ.Σ. 1970 & 1982) είναι λανθασμένη.

Χριστόμυλος : Ονομασία «Khristomilo» που αναφέρει ο L. Heuzey το 1860 για το τελευταίο (ψηλότερο) πριονιστήριο στη χαράδρα του Αγίου Διονυσίου. Δεν έχει εξακριβωθεί αν δηλώνει το μύλο του Χρήστου ή το πριόνι του Χριστομήλιου.

Χρόνη ράχη : Βλ. Αχριάνη ράχη. Αναφέρεται «στου Χρόνη» από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928.

Χρόνος : Ονομασία που αναφέρει ο χάρτης της Γ.Υ.Σ. του 1934 και ο χάρτης του Υπουργείου Γεωργίας το 1971 για μία θέση στα ΝΑ της κορυφής Φράγκου Αλώνι, που ο M. Kurz το 1923 ονόμαζε «Krontz» (πιθανή παραφθορά σε Χρόνος ή από το Χρόνης - όνομα κτηνοτρόφου). Οι νεότεροι χάρτες της Γ.Υ.Σ. αναφέρουν τη θέση ως Γρίβας, ενώ ο χάρτης του 1934 τη σημειώνει, ως Γρίβα, λίγο νοτιότερα.

Χτένι : Η ΝΑ ομαλή ράχη/αντέρισμα, υψόμ. 2.540μ.-2.480μ., της κορυφής Μεταμόρφωση (Μεταμόρφωσις), στα ΝΔ της κορυφής Φράγκου Αλώνι. Αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. (1934, 1970, 1982).

Χτένια : Ονομασία της Κόψης Ναούμ (ενδεικτικά υψόμ. 2.520μ. - 2.250μ. - 2.070μ.) που αναφέρεται στους χάρτες της Γ.Υ.Σ. του 1934 (με υψόμ. 2.205μ.), του 1970 και του 1982. Προέλευση της ονομασίας από τη μεσαιωνική λέξη κτένα. Παλιά τοπική ονομασία Πρένια. Αναφέρεται Κτένια από τον Δ. Χατζόπουλο το 1928.

Χτένια : Τοπική ονομασία της απόκρημνης Α-ΒΑ απόληξης της κορυφής Παλιόκαστρο(ν) (760μ.) προς το ρέμα Γκορτσιά, στην ανατολική πλευρά του Ολύμπου.

Χωνί : Παλιά λανθασμένη ονομασία της Γούρνας Στεφανιού. Χαρακτηρισμός της Γούρνας που μοιάζει με χωνί.

Χωράφι Χούτα : Βλ. Μαντρινιές.

Ψαρά : Βάραθρο στο Ξερολάκκι, σε υψόμ. 760μ., νότια της λίμνης/ταμιευτήρα Βαρδαμπά-Καράμπα, στην περιοχή Πλύμα. Λέγεται και Τρύπα του Ψαρά.

Ψηλή κορυφή : Έτσι αναφέρεται «Höchste Spitze» από τον H. Barth το 1864 η ανώνυμη τότε ψηλότερη κορυφή Μύτικας του Ολύμπου.

Ψηλός ή Άνω Όλυμπος : Ονομασία «Haut Olympe» που αναφέρει ο D. Baud-Bovy το 1919 για τον Όλυμπο.

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΜΕΤΡΗΣΕΙΣ (σε μ.) ΤΡΙΓΩΝΟΜΕΤΡΙΚΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ Χ.Υ.Σ. / Γ.Υ.Σ.

Κορυφή / ονομασίες	1919 & M. Kurz	Χάρτ. 1934	Χάρτ. 1970	Χάρτ. 1982 / 1984*	2019
Άγιος Αντώνιος ή Κάστρον	2.815 (Κ)	2.813	2.817	2.814,90	2.816
Άνθιμος	2.004 (Κ)	2.005	2.005	1.998	1.999
Γκόλνα (Ράχη από το 1970)	-	1.084 / 1.034	1.034	1.032,49	1.033
Εννέα Πύργοι	-	2.449,75	2.450	2.420	2.421
Κίτρος	2.421 (Κ)	2.411	2.422	2.415,59	2.416
Λιβαδάκι (Σημαιοφόρος από το 1970)	2.359,85	2.366,07	2.366	2.381,12	2.382
Μάνδρες (Πετρόστρουγκα το 1934)	2.248,11	2.253,60	2.254	2.246,63	2.248
Μπάρμπα	-	1.719	1.748	1.747,65	1.748
Μπαρμπαλάς	1.842,12	1.847,31	1.847	1.841	1.842
Νάνα	-	-	2.290	2.284	2.285
Πάγος	2.675,56	2.682,08	2.682	2.676,02	2.677
Προφήτης Ηλίας	2.787 (Κ)	2.786	-	2.786,59	2.788
Πύργος Γρίβα	2.328 (Κ)	2.328,59	2.329	2.323,52	2.324
Σαμάρι ή Δραγασιά	2.251,20	2.253,05	2.253	-	-
Σκολιό(ν) (Όλυμπος η Γ.Υ.Σ.)	2.905,45	2.910,87	2.911	2.903,58	2.905
Σκούρτα (Πύργος η Γ.Υ.Σ.)	2.464 (Κ)	2.483	-	2.474,95	2.476
Σμέος (Ρήγας από το 1970)	2.073 (Κ)	2.089,24	2.089	2.086,68	2.087
Σταυρός	-	943,87	944	938,33	939
Στενή Σαλατούρα	-	2.092	2.089	2.089	-
Τερψιθέα (Χότζας)	2.588 (Κ)	-	2.592	2.588,52	2.589
Φράγκου Αλώνι (Μπάρα η Γ.Υ.Σ.)	2.678,87	2.684,22	2.684	2.676,89	2.678
Χριστάκης	2.704 (Κ)	2.676	2.714	2.706,38	2.707

* Έγγραφο Γ.Υ.Σ. (12-11-1984) - απάντηση σε αίτησή μου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΛΛΑΓΗΣ - ΚΑΤΑΡΓΗΣΗΣ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΧΑΡΤΕΣ ΤΗΣ Γ.Υ.Σ.

Χάρτες 1934 - 1935 & 1944 (κλ. 1:100.000)	Υψόμε.	Χάρτες 1969-1970 & 1982-1985 (κλ. 1:50.000)	Υψόμε.
Αγία Τριάς		-----	
Αγίας Μαρίνας Ρ(έμα)		-----	
Άγιος Γεώργιος		-----	
Άγιος Δημήτριος		-----	
Άγιος Ιωάννης (Θεολόγος)		-----	
Άγιος Ιωάννης (Πρόδρομος)		-----	
Αντώνης		-----	
Αράπη Λάκκος		Αράπης Ρ(έμα) - σημ. είναι ο Ορλιάς	
Αράπ Λάκκος & Αράπλακος		Αράπλακος	
Αχράντης		Ράχη Αχριάνη	
Βακούφικο		Μοναστηριακά	
Βαρκό		Βάρκα	
Βαρλαμά		-----	
Βαρυκό		-----	
Βρυσούλα		-----	
Βρωμόβρυση		-----	
Γιαμπάδι	1.639μ.	-----	
Γκέκα Καραούλι	1.789μ.	Νίκη	-----
Γκόλνα	-----	Στήθωμα	1.135μ. & 1.133μ.
Γκόνα	1.084μ.	Ράχη	926μ. & 1.032μ.
Γκρίτσα		-----	
Γομαρόσταυλος		Γομαροστάλι	
Γούρνα		-----	
Γρίβα		-----	2.281μ.
Δενδρορράχη	1.050,85μ.	Μεγάλη Πάδη	1.050μ.
Διακόπτης		-----	
Ελικών Π(οταμός)		Πετριώτικος Π(οταμός)	
Ζηλινά		-----	
Ίταμος		Μακρύρεμα	
Καραγιάννη Βρ(ύση)		-----	
Καραγιάννη Λάκ(κος)		-----	
Καρακόλι	457μ.	Μαυροκορυφή	457μ.
Καραμάν		Πρόβατο	
Καρατζά		-----	
Κάστανα		Σταλαματιά	
Καστάνα		Καστανιές	1.322μ.
Κάστρον / Άγιος Αντώνιος	2.813μ.	Κάστρον	2.817μ. & 2.815μ.
Καταφύγιον (Α)		-----	
Κελανίτη		-----	
Κερί	-----	Κέρελι	-----
Κόκκαλα		Αλαταριά	
Κόκκινη Λάκκα Ρ.		-----	
Κόκκινη Πιστεριά		-----	
Κορτζά	1.128μ.	Κώνωπες	1.128μ. & 1.135μ.
Κουρί	746μ.	Δίσωβο	744μ.
Κυριακούς Ράχη		-----	
Λάζη Γρίβα Ρέμμα		Βλάχας Ρ./Λάζη Γρίβα Ρ./Γρίβα Ρ.	
Λαπατά		Λάπατα	
Λειβαδάκι	2.366μ.	Σημαιοφόρος	2.366μ. & 2.381μ.
Λιάκου Ταμπούρι		Λιάκος	
Μαγαζάρι/Λαγαζάρι		-----	
Μαντάνια		-----	
Μεγάλος Λάκκος		-----	
Μελίσσι	759μ.	Κοκκινόλοφος	758μ.

Μερτζάνι Λακ(κος)		Μελιτζάνη Ρ(έμα)	
Μπαγιώτα βρ.		-----	
Μπάρα		Έλος	
Μπεχτές		Καλλιθέα	1.404μ.
Ντριστέλα		Νερότοπος	
Νυζαμίδες		Παλαιοχώραφα	
Ξενούλη		-----	
Ξηρολάκκι		-----	
Ξιλές		Ξυλές Ρ(έμα)	
Οντάς		Δόξα	
Ουρτζίν		-----	
Πάκι		Κυνηγός	
Παληοκκλησιάς Ρέμμα		-----	
Παληορουμάνα		Αγίου Μηνά Ρ(έμα)	
Παναγία (εκκλ. - 560μ.)		-----	
Πάνω Περβόλι	1.700,13μ.	Επάνω Περιβόλι	1.700μ. & -----
Πάνω Πύργος		Πύργος	
Παπλιά Πγ (πηγή)		-----	
Παππού βρύση		Σμίξη	
Παραμύθα Κανάλα		-----	
Πατρακόϊ		Σαμάρι	
Πετρόστρουγγα	2.253,6μ.	Μάνδρες	2.254μ. & 2.247μ.
Πετρόστρουγγα	1.719μ.	Μπάρμπα	----- & 1.748μ.
Πόρος		Κουμαριά Ρ(έμα)	
Πόρτες Ρέμμα		Περάσματα	
Ποτόκι (ρέμα)		-----	
Πουμαλείκα	942,51μ.	Κορυφή	938μ.
Προφήτης Ηλίας (εκκλ. - 940μ.)		-----	
Ραβάνι		-----	
Ρογκάδες		-----	
Σαμάρι	2.253μ.	Δραγασιά	2.253μ. & -----
Σαράϊ	2.556μ.	-----	
Σαράντα Καγκιόλια		Σαράντα Καγκέλια	
Σκούρτα	1.278μ.	Καρυές	-----
Σμέος	2.089,24μ.	Ρήγας	2.089μ. & 2.087μ.
Σουλουκάδα		Σουλουμάδα	
Σπηθούλα		Σπιθάρι	
Στεφάνι		Στεφανή	
Στραβοϊτιά		-----	
Στραποκαμένη		Παλιοκέλλια	
Συς Π.		-----	
Σχολείον	2.910,87μ.	Σκολιόν	2.911μ. & 2.904μ.
Τηγάνια Ρ.		Νασούμη Ρ. & Μεγ. Καζανιά	
Τρόχαλος		Τρόχαλο Αγ. Ιωάννου	
Τσουκνίδα		Άνω & Κάτω Τσουκνίδα	
Φλαμπούρι		Φλάμπουρον	
Φραψί		Φραψή	
Χαράδρα Μονής Αγίου Διονυσίου		Μαυρόλογγος	
Χουλιάρα		Χλιαρά	
Χούνη		-----	
Χρηστάκις	2.676μ.	Χριστάκι	2.714μ. & 2.706μ.
Χρόνος	2.397μ.	Γρίβας	-----

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΟΔΗΓΟΣ

ΓΙΑ ΤΟΝ ΟΛΥΜΠΟ & ΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΕΣ (1-7)	182
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ - ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	
Γεωγραφία - Ορεογραφία - Τοπογραφία (8-232).....	182
Γεωλογία (233-318).....	191
Κλίμα (319-345).....	196
Χλωρίδα - Βλάστηση (346-417).....	197
Πανίδα (418-440).....	200
Οικολογικά (441-588).....	201
ΙΣΤΟΡΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	
Μυθολογία & Αρχαία θρησκεία (589-634).....	208
Ιστορία (635-793).....	209
Γλωσσολογικά - Τοπωνυμικά (794-839).....	216
Λαογραφία - Δημοτική ποίηση (840-880).....	218
Λογοτεχνία - Ποίηση (881-901).....	220
Ζωγραφική - Χαρακτική (902-921).....	221
Αδελφοποίηση Ολύμπου - Ταί (922).....	221
ΜΝΗΜΕΙΑ & ΚΤΙΣΜΑΤΑ	
Αρχαιολογικοί χώροι & αρχαιότητες (923-1046).....	222
Χριστιανική ιστορία & μνημεία (1047-1170).....	227
Ορειβατικά καταφύγια & ξενώνες (1171-1191).....	233
ΑΘΛΗΜΑΤΑ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	
Περιήγηση - Ορειβασία (1192-1487).....	234
Ορειβατικές συγκεντρώσεις (1488-1508).....	245
Σχολές ορειβασίας (1509-1514).....	246
Αναρρίχηση (1515-1589).....	246
Σχολές αναρρίχησης (1590-1594).....	249
Χιονοδρομία (1595-1613).....	249
Ορειβατικό Σκι (1614-1628).....	250
Ορεινό τρέξιμο (Ορειβατικοί μαραθώνιοι) (1629-1647).....	251
Κατάβαση φαραγγίων (1648-1654).....	252
Ορεινή ποδηλασία (1655-1660).....	252
Αεραθλητισμός & B.A.S.E. Jump (1661-1663).....	252
Ατυχήματα (1664-1680).....	253
ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ	
Ελληνικοί Οργανισμοί & Ν.Π.	254
Έλληνες συγγραφείς	256
Ξένοι συγγραφείς	269

Σημείωση

Από τα 1.680+4α βιβλία, πρακτικά συνεδρίων, μελέτες, φυλλάδια, άρθρα και ανακοινώσεις, τα 1.413 υπάρχουν στη Βιβλιοθήκη και στα Αρχεία (έντυπα & ψηφιακά) της Ε.Ο.Ο.Α. (www.eooa.gr) (αναφέρεται ο ταξιθετικός αριθμός). Ο αστερίσκος * στην αριθμηση των λημμάτων σημαίνει ότι τα βιβλία ή τα άρθρα (271 τίτλοι) βρίσκονται ή σε άλλες βιβλιοθήκες {Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (Ε.Β.Ε.) - Βιβλιοθήκες Πανεπιστημίων Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.) & Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.) - Βιβλιοθήκη Ακαδημίας Αθηνών (Α.Α.) - Βιβλιοθήκη Ι.Γ.Μ.Ε. - Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας - Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη} ή σε συλλογές (Σ. Μασταγκά & Ν. Νέζη) ή αναφέρονται σε βιβλιογραφίες που υπάρχουν στα βιβλία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

Βιβλία - Φυλλάδια

- 1.* **Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Γενική βιβλιογραφία της Επαρχίας Ελασσώνας {220 τίτλοι}. Ελασσόνα, εφημ. «Η Μικρά της Ελασσώνας», 1970, σχ. 16x12, σ. 34 {Ε.Β.Ε. ΒΙΒΛ 30}.
2. **Κάλφας Αντώνης** : Η εκδοτική δραστηριότητα στην Πιερία (1918-1999). Συμβολή στην καταγραφή της μακεδονικής βιβλιογραφίας. Βιβλία - φυλλάδια {345 τίτλοι}. Κατερίνη, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, 2000, σχ. 23,5x17, σ. 174 {Ε.Ο.Ο.Α. 017 ΚΑΛ}.
3. **Χασιώτης Ιωάννης** : Θεσσαλική βιβλιογραφία (1636-1962) {2.081 λήμματα}. Βόλος, Φιλάρχαιος Εταιρεία Βόλου, 1971, σχ. 24x17, σ. 1στ+247 {Ε.Ο.Ο.Α. 016.94954 ΧΑΣ}.

Άρθρα

4. **Κουρουζίδης Σάκης** : Η Πιερία μέσα από αυτοτελείς και περιοδικές εκδόσεις των δύο τελευταίων αιώνων. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια», Β΄ επιστημονικό συνέδριο 2002, σ. 841-873 {203 τίτλοι} {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
5. **Λυκούρη-Λαζάρου Έλλη** : Βιβλιογραφικά Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων». Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 159-172 {145 τίτλοι} {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
6. **Νέζης Νίκος** : Βιβλιογραφικός οδηγός Ολύμπου. Βιβλίο «Όλυμπος», έκδ. 1986, σ. 147-174 {470 τίτλοι} {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΝΕΖ}.
7. **Νέζης Νίκος** : Βιβλιογραφικός οδηγός Ολύμπου. Βιβλίο «Όλυμπος», έκδ. 2003, σ. 270-316 {750 τίτλοι} {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΝΕΖ}.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ - ΟΡΕΟΓΡΑΦΙΑ - ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ

(Εισηγήσεις - Μελέτες - Οδηγοί - Λευκώματα)

Πρακτικά συνεδρίων

8. **Δήμος Ελασσόνας** : Βαλκανικό Συνέδριο «Ο Όλυμπος στους αιώνες». 16-18 Σεπτ. 1988 - Πρόγραμμα. Ελασσόνα, 1988, σχ. 22x16, σ. 16 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΒΑΛ}.
9. **Λαογραφική - Αρχαιολογική Εταιρεία Ελασσόνας** : Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων. Ανακοινώσεις στο Α΄ Πανελλήνιο Συνέδριο, Ελασσόνα, 1982. Ελασσόνα, Λαογραφική Αρχαιολογική Εταιρεία Ελασσόνας, 1984, σχ. 24x17, σ. 200 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
10. **Λαογραφική - Αρχαιολογική Εταιρεία Ελασσόνας** : Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων. Ανακοινώσεις στο Β΄ Πανελλήνιο Συνέδριο, Ελασσόνα, 14-16 Σεπτ. 1984. Ελασσόνα, Λαογραφική Αρχαιολογική Εταιρεία Ελασσόνας, 1986, σχ. 24x17, σ. 172 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
11. **Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας** : Ο Όλυμπος στους αιώνες. Ανακοινώσεις στο Γ΄ και Δ΄ Πανελλήνιο Συνέδριο, Ελασσόνα 1986 και 1988. Ελασσόνα, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας, 1994, σχ. 24x17, σ. 210 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
12. **Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας** : Ο Όλυμπος στους αιώνες. Ανακοινώσεις στο Ε΄ και ΣΤ΄ Πανελλήνιο Συνέδριο, Ελασσόνα 1990 και 1993. Ελασσόνα, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας, 1994, σχ. 24x17, σ. 299 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
13. **Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας** : Ο Όλυμπος στους αιώνες. Ανακοινώσεις στο Ζ΄ Πανελλήνιο Συνέδριο, Ελασσόνα 1994. Ελασσόνα, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας, 1999, σχ. 24x17, σ. 237 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.

Βιβλία - Φυλλάδια

14. **1ο Τ.Ε.Ε. Ελασσόνας - 1ο Ενιαίο Λύκειο Ελασσόνας - Ενιαίο Λύκειο Καλλιθέας - Γυμνάσιο Λιτοχώρου** : Περιβαλλοντικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά του Ολύμπου (εξώφ.: Όλυμπος - Ιστορία & οικολογία). Επιμ. Απόστολος Τσακούμης, Σπύρος Αναγνωστάκης. Ελασσόνα, 2000, σχ. 20,5x12, σ. 135+16 φωτ.+1 χάρτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΕΡ}.
15. **7ο Γυμνάσιο Λάρισας με λυκειακές τάξεις** : Στα θεϊκά μονοπάτια του Ολύμπου... Ερευνητική εργασία Α΄ Λυκείου {κείμενα & επιλογή κειμένων/φωτογραφιών}, σχολικό έτος 2013-2014, υπεύθυνη καθηγήτρια Δέσποινα Χουρμουζιάδου, σ. 123 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
16. **14ο Γυμνάσιο Λάρισας / Περιβαλλοντική Ομάδα** : Όλυμπος, βουνό των θεών. {κείμενα & επιλογή κειμένων/φωτογραφιών}, σχολικό έτος 2012-2013, σ. (92) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.

17. **«Ακρόπολις»** : Ο γύρος της Ελλάδος. Πλήρης περιγραφή των ελληνικών χωρών.
Τεύχος 3ον: Θεσσαλία. Επιμ. Μάνος Βάταλας. Αθήνα, Ακρόπολις, 1936, σχ. 25,5x19, σ. 160 (Όλυμπος : σ. 15-27, 94-102, 110-111) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΓΥΡ}.
18. **«ΑΝ.ΕΛ.ΚΙΣ.»** : Οικοτουριστικός οδηγός περιοχής Ελασσόνας (κείμεν. Αλέξανδρος Ζούκας).
Ελασσόνα, ΑΝ.ΕΛ.ΚΙΣ., χ.χ., σχ. 24x13, σ. 189 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95404 ΟΙΚ}.
19. **«ΑΝ.ΕΛ.ΚΙΣ.»** : Ecotourist Guide of Region Ellassona (text Alexandros Zoukas).
Ellassona, ΑΝ.ΕΛ.ΚΙΣ, f. 24x13, p. 189 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95404 ΕΟ}.
20. **Αρώνης Παναγιώτης** : Όλυμπος. Το βουνό των θεών.
Αθήνα, Διογένης, 2001, σχ. 24x15,5, σ. 41, ISBN 960-7153-51-0 (& 960-7153-50-2) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΑΡΩ}.
21. **Βαλιάκος Ηλίας** : Η Επαρχία Ελασσόνας τον 19ο αι. Οι αναφορές των περιηγητών.
Λάρισα, Γνώση, 2003, σχ. 24x17, σ. 126, ISBN 960-87002-3-X {Ε.Ο.Ο.Α. 938.932 ΒΑΛ}.
22. **Vatzianidou Konstantina (Βατζιανίδου Κωνσταντίνα)** : Tour guide for the area of Ellassona. In the shadow of Olympus. Larissa, Hella, 2001, f. 24x17, p. 190, ISBN 960-7691-66-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95404 ΒΑΤ}.
23. **Γεωργιάδης Νικόλαος** : Θεσσαλία {Α΄ έκδ. Αθήνα, 1880, σχ. 21x14, σ. 350}.
Β΄ έκδ. Βόλος, 1894, σχ. 20x15, σ. 236 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΓΕΩ}.
24. **Γεωργιάδης Νικόλαος** : Θεσσαλία.
Ανατ. Λάρισα, Έλλα, 1995, σχ. 24x17, σ. xxxvii+ie+224+xliv παράρτ.+22 φωτ.,
ISBN 960-85318-2-9 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΓΕΩ}.
25. **Γιαννοπούλου Ιφιγένεια - Μάνος Ιωάννης (Γιάννης)** : Όλυμπος, το καταφύγιο των θεών.
Olympus, the shelter of the gods.
Αθήνα, Εμπειρία, 2004, σχ. 30,5x23, σ. 160, ISBN 960-417-049-X {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΓΙΑ}.
26. **Γυμνάσιο Κ. Μηλιάς** : Δυτική Πιερία, το βασίλειο της πέτρας.
(Κατερίνη), Μάτι, 1998, σχ. 20,5x14, σ. 59 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΔΥΤ}.
27. **Δήμιτσας Μαργαρίτης** : Μακεδονικά. Αρχαία γεωγραφία της Μακεδονίας συνταχθείσα κατά τας αρχαίας πηγάς και τα νεώτερα βοηθήματα. Μέρος 2ον Τοπογραφία, ου προτέτακται εν είδει προλόγου και εισαγωγής πραγματεία ιστορική τε και φιλολογική. Αθήνα, 1874. Ανατ. Θεσσαλονίκη, I.M.X.A., 1988, σχ. 21x14, τεύχος Α : σ. xvi+uiζ (417)+1 χάρτ. & τεύχος Β : σ. 912 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΔΗΜ}.
- 28.* **Δήμος Δίου** : Οδοιπορικό στη φύση, την ιστορία, την παράδοση. Journey in nature, history & tradition (κείμεν. Μαρία Ιατρού). χ.τ., Δήμος Δίου, 2007, σχ. 29x21, σ. 126 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
29. **Δήμος Δίου** : Σεμνά κλιτύς Ολύμπου.
χ.τ., χ.χ., σχ. 19x21, σ. 34 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΔΗΜ}.
30. **Δήμος Λιτοχώρου** : The Pierian Olympus - L'Olympe de Pieria.
Texts Dionysia Tsirou. Photo K. Zolotas, M. Moursiotis.
(Thessaloniki), Prefecture of Pieria / Municipality of Litochoron, (1994), f. 27x14 p. (24) {Αρχειο Ε.Ο.Ο.Α.}.
31. **Δήμος Λιτοχώρου** : Όλυμπος, το βουνό. Λιτόχωρο, η πόλη των θεών. Κείμεν. Πουρλιώτης Γιώργος & Αποστόλου Θανάσης. Φωτ. Ν. Μπέντας, Μ. Κάκαλος, Α. Αποστόλου, Μ. Μουρσιώτης, Θ. Χιονίδης.
Αθήνα, Δήμος Λιτοχώρου, 1998, σχ. 29x21, σ. 93, ISBN 960-89189-0-8 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9565 ΠΟΥ}.
32. **Δήμος Λιτοχώρου**. Municipality of Litohoro. Stadt Litohoro.
χ.τ., Δήμος Λιτοχώρου, 2005, σχ. 22x24, σ. 34 {Αρχειο Ε.Ο.Ο.Α.}.
33. **Δήμος Λιτοχώρου** : Λιτόχωρο, η πύλη του Ολύμπου - Litohoro, the gate to Mt. Olympus.
Κείμεν. Πάνος Καραγιάννης. χ.τ., Δήμος Λιτοχώρου, 2006, σχ. 22,5x24,5, σ. 118 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.93649565 ΚΑΡ}.
34. **Δήμος Λιτοχώρου** : Λιτόχωρο. Βουνό με θάλασσα - Litohoro. Mountain by the sea.
Λιτόχωρο, Δήμος Λιτοχώρου, 2008, σχ. 24x17, σ. 32 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΛΙΤ}.
35. **Δήμος Λιτοχώρου** : Όλυμπος - Λιτόχωρο. Olympus - Litohoro.
χ.τ., Δήμος Λιτοχώρου, χ.χ., σχ. 27x14,5, σ. 24 {Αρχειο Ε.Ο.Ο.Α.}.
36. **Δήμος Ολύμπου** : Στη σκιά του μυθικού βουνού
χ.τ., Δήμος Ολύμπου, χ.χ., σχ. 24x17, σ. 82 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.9 ΣΤΗ}.
37. **Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης - Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα - Εθνική Χαρτοθήκη** :
Χαρτογραφώντας τη Μακεδονία 1870-1930 (Έκθεση λθ΄ Δημητρίων 12 Νοεμ.-3 Δεκ. 2004).
Θεσσαλονίκη, Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης - Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα - Εθνική Χαρτοθήκη,
2004, σχ. 29x23, σ. 111, ISBN 960-6602-04-4 {Ε.Ο.Ο.Α. 526.094956 ΧΑΡ}.
38. **Διοικήσις Καταδρομών** : Ο Όλυμπος, το βουνό των Θεών.
Αθήνα, Διοικήσις Καταδρομών, 1963, σχ. 21x15,5, σ. (20) {Ε.Ο.Ο.Α. 292.350938 ΟΛΥ}.
39. **Ε.ΚΕ.Χ.ΧΑ.Κ. - Εθνική Χαρτοθήκη** : Ελληνική Χαρτογραφία του 20ου αιώνα
(Κατάλογος έκθεσης 11-26 Ιουλίου 1999). Θεσσαλονίκη, Ε.ΚΕ.Χ.ΧΑ.Κ.-Εθνική Χαρτοθήκη, 1999,
σχ. 29,5x21, σ. 87, ISBN 960-7999-03-7 {Ε.Ο.Ο.Α. 526 ΕΛΛ}.
40. **Ε.ΚΕ.Χ.ΧΑ.Κ. - Εθνική Χαρτοθήκη** : Γερμανοί χαρτογραφούν την Ελλάδα από τον 16ο στον 19ο αιώνα.
(Έκθεση χαρτών 17 Φεβρ.-11 Μαρτ. 2001). Θεσσαλονίκη, Ε.ΚΕ.Χ.ΧΑ.Κ.-Εθνική Χαρτοθήκη, 2001,
σχ. 29x23, σ. 62, ISBN 960-7999-05-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 912.495 ΓΕΡ}.

41. **Ε.ΚΕ.Χ.ΧΑ.Κ. - Εθνική Χαρτοθήκη** : Φύλλα Χάρτη Βόρειας Ελλάδας. Η πρώτη απεικόνιση. Τέλη 19ου-αρχές 20ου αιώνα. Επιμ. Ε. Λιβιεράτος. Θεσσαλονίκη, Ε.ΚΕ.Χ.ΧΑ.Κ.-Εθνική Χαρτοθήκη, 2003, σχ. 29x23, σ. 170, ISBN 960-7999-09-6 {Ε.Ο.Ο.Α. 912.495 ΦΥΛ}.
42. **«Ελευθερουδάκης»** : Ελλάς- οδηγοί ταξιδιώτου. Αθήνα, 1926, τ. Α-Β-Γ, σχ. 17,5x11, σ. 766+χάρτ. (Όλυμπος : τ. Γ, σ. 619-628) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΕΛΕ}.
43. **«Ελευθερουδάκης»** : Ελλάς - οδηγός ταξιδιώτου (Όλυμπος : σ. 583-594). Β' έκδ. Αθήνα, Ελευθερουδάκης, 1930, σχ. 17,5x11,5 (δεμ.), σ. λα+708+χάρτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΕΛΕ}.
44. **«Έλλα»** : Όλυμπος. Ελασσόνα - Τέμπη - Λιτόχωρο - Δίον. Οικοτουριστικός οδηγός. Λάρισα, Περιφερειακή Επικοινωνία / Έλλα, 2002-2003, σχ. 24x12, σ. 240, ISBN 960-8439-00-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
45. **«Explorer»** : Θεσσαλία - Πήλιο - Σποράδες (Όλυμπος : σ. 177-183). Αθήνα, Explorer, 2002, σχ. 22x13, σ. 320, ISBN 960-8303-06-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95404 ΚΩΝ}.
46. **«Explorer»** : Δυτική - Κεντρική Μακεδονία. Κείμ. Βλάσης Βλασιδής - Γιώργος Σφήκας (Όλυμπος - Κατερίνη - Πιέρια Όρη : σ. 36-37 & 202-227). Αθήνα, Explorer, 2003, σχ. 22x13, σ. 304, ISBN 960-8303-14-1 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95604 ΒΛΑ}.
47. **«Explorer»** : Όλυμπος. Ένας πλήρης ταξιδιωτικός οδηγός. Κείμ. Βενετία Ρέππα. Αθήνα, Explorer, 2012, σχ. 22x12, σ. 226, ISBN 978-960-6686-87-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΟΛΥ}.
48. **«Επενδυτής»** : Όλυμπος. Αθήνα, Εφημ. «Επενδυτής», 28 Δεκ. 2002, σχ. 20x23, σ. 24 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
49. **Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος)** : Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της1951 - 1961 - 1971 - 1981 - 1991 - 2001. Αθήνα, Ε.Σ.Υ.Ε., 1955 - 1962 - 1972 - 1982 - 1994 - 2003 {Ε.Ο.Ο.Α. 351.495 ΕΘΝ & 914.95 ΕΘΝ & Αρχείο}.
50. **«Εφημερίς/Εφημερίδα της Κυβερνήσεως» (Ε.τ.Κ.)** : Διάφορα Φύλλα Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (Φ.Ε.Κ.) 1913-2019 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
51. **Ευαγγελίδης Τρύφων** : Νέα Ελλάς, ήτοι ιστορική, γεωγραφική, τοπογραφική και αρχαιολογική περιγραφή των νέων ελληνικών χωρών : Ηπείρου, Θεσσαλίας, Μακεδονίας, νήσων και οδηγός σαφής και ακριβής των ταξιδιωτών και περιηγητών κατά το γερμανικόν του Καρόλου Μπαϊδεκερ και Meyer και το γαλλικόν του Guide Joanne - Isambert (στο εξώφ. : Μπαϊδεκερς, οδηγός της Νέας Ελλάδος). Αθήνα, 1913, σχ. 16,5x12 (δεμ.), σ. μζ+429+χάρτ. (Όλυμπος : σ. 87-98) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΕΥΑ}.
52. **Ευθυμίου Βαγγέλης (φωτ.) - Ιορδάνογλου Αντώνης (κείμ.)** : Ελλάς. Τα βουνά των θεών. Greece. Mountains of the gods. Αθήνα, Φυτράκης, 2007, σχ. 32x28,5, σ. 262, ISBN 960-535-494-2 (Όλυμπος. Δώδεκα θεών πατρίδα. Olympus. Twelve gods' land: σ. 22-45) {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΕΥΘ}.
53. **Ζαρζώνης Γιώργος - Ζαρζώνης Γιάννης (φωτ.)** : Όλυμπος. Το μυθικό βουνό (κείμ. Χρίστος Ζαφείρης). Θεσσαλονίκη, 1999, σχ. 16,5x29 (δεμ.), σ. 360+1 cd, ISBN 960-7958-02-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΖΑΡ}.
54. **Zarzonis Giorgos - Zarzonis Giannis (phot.)** : Olympus. Mountain of myth (text Christos Zafiris). Thessaloniki, 1999, f. 16,5x29, p. 357+1 cd, ISBN 960-7958-02-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΖΑΡ}.
55. **Zarzonis Giorgos - Zarzonis Giannis (phot.)** : Olymp. Der sagenumwobene Berg (text Christos Zafiris). Thessaloniki, 1999, f. 16,5x29, s. 357+1 cd, ISBN 960-7958-02-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΖΑΡ}.
56. **Ζαρζώνης Γιώργος - Ζαρζώνης Ιωάννης (Γιάννης) (φωτ.)** : Όλυμπος - Mount Olympus. Θεσσαλονίκη, 2002, σχ. 22,5x10, σ. 114 (δεμ.), ISBN 960-7958-09-8 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.93649565 ΖΑΡ}.
57. **Ζαφείρης Χρίστος (κείμ.) - Ζαρζώνης Γιώργος - Ζαρζώνης Γιάννης** : Ταξιδιωτικός οδηγός Πιερίας. Pierias traveler guide (στο εξώφ. : Πιερία. Ακτές Ολύμπου - Olympus Riviera. Pieria Greece) (Όλυμπος : 76-121). Θεσσαλονίκη, Ζαρζώνη, 2007, σχ. 21x14, 176+1 χάρτ., ISBN 978-960-7958-38-9 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΖΑΦ}.
- 58.* **Ζιώγας Γεώργιος - Ζιώγας Μιχάλης** : Τοπία Ολύμπου. Ένας οδηγός δια μέσου της φύσης, μέσα στη φύση, σε φυσικούς και ημιφυσικούς χώρους. Εικόνες τοπίου. Σκοτίνα, 2013, σχ. 29,5x21, σ. 184, ISBN 978-618-80565-0-3 {Ε.Β.Ε. 11377/2012-1}.
59. **«Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες»** : Όλυμπος. Το βουνό των θεών. Αθήνα, «Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες», 19 Σεπτεμβρίου 1999, σχ. 36x27, σ. 32 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
60. **«Ημερησία»** : Όλυμπος. Ταξίδι - Ιστορία - Περιβάλλον - Πεζοπορία - Γαστρονομία - Χάρτες - Χρήσιμες πληροφορίες (κείμ. Βαγγέλης Δελέγκος, Αντώνης Καλογήρου κ.ά.). Αθήνα, Ημερησία, χ.χ., σχ. 23x14, σ. 64 («Περιηγήσεις με την Ημερησία», τ. 62) {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΕΡ}.
61. **«Ημερησία»** : Στο «βουνό των θεών» τον Όλυμπο (κείμενα & επιλογή κειμένων: Αλέξανδρος Τσαντούλας). Αθήνα, «Ημερησία», χ.χ., τ. 52, σχ. 20,5x11, σ. 48 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΤΣΑ}.
62. **Θεοδωρίδης Δημήτρης** : Αλιεία και τουρισμός κάτω από τη σκιά του Ολύμπου. Λιτόχωρο, Δήμος Λιτοχώρου, χ.χ., σχ. 24x17, σ. 26 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9565 ΑΛΙ}.
63. **Καζταριδής Ιωάννης** : Η Μακεδονία κατά την Τουρκοκρατία. Η Πιερία των περιηγητών και των γεωγράφων. Κατερίνη, Μάτι, 2002, σχ. 22x24, σ. 264, ISBN 960-8042-20-8 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΚΑΖ}.
64. **Καϊμακάμης Βασίλης** : Πορεία προς τον Όλυμπο (Καλύβια Κοκκινοπλού). Θεσσαλονίκη, 2012, σχ. 23,5x16, σ. 202 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΚΑΙ}.

65. **Κανάλη-Λάλλα Ευαγγελία - Βενιώτης Νίκος** : Στης ομορφιάς το διάβα. Δήμος Πέτρας. Κατερίνη, Μάτι, 2008, σχ. 24x17, σ. 70, ISBN 978-960-6692-42-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9565 ΚΑΝ}.
66. **Κάραλη Νικολέτα** : Η πόλη της Κατερίνης. Μία ιστορικογεωγραφική προσέγγιση (πτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Αιγαίου - Τμήμα Γεωγραφίας, 2004, σ. 200 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
67. **Καραχάλιος Χρήστος** : Αρχαιολογικός και τουριστικός οδηγός επαρχίας Ελασσόνος. Λάρισα, 1959, σχ. 22,5x16, σ. (14) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95404 ΚΑΡ}.
- 68.* **Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. (Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων της Ελλάδος)** : Στοιχεία συστάσεως και εξελίξεως των δήμων και κοινοτήτων (από της εφαρμογής του Νόμου ΔΝΖ' του έτους 1912 και εφεξής). Νομός Λαρίσης. Αθήνα, Κ.Ε.Δ.Κ.Ε., 1962, σχ. 25,5x18, σ. 287 {Α.Π.Θ. ΗΑ1351.Σ8}.
69. **Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. (Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων της Ελλάδος)** : Στοιχεία συστάσεως και εξελίξεως των δήμων και κοινοτήτων (από της εφαρμογής του Νόμου ΔΝΖ' του έτους 1912 και εφεξής). Νομός Πιερίας. Αθήνα, Κ.Ε.Δ.Κ.Ε., 1962, σχ. 25,5x18, σ. 128 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9565 ΕΛΛ}.
70. **Κοινότητα Καρυάς** : Αναζητώντας τους χαμένους θεούς στην Καρυά στον Όλυμπο. Λάρισα, χ.χ., σχ. 23x24,5, σ. 127 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΚΟΙ}.
71. **Κουρουζίδης Σάκης (Μωϋσής)** (συντάκτης - ανθολόγος) : Όλυμπος. Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων. Κατερίνη, Πιερική Αναπτυξιακή, 2001, σχ. 33x23 (δεμ.), σ. 412 (βιβλ. 396-402), ISBN 960-87018-0-5 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
72. **Κουρουζίδης Σάκης (Μωϋσής)** (συντάκτης - ανθολόγος) : Όλυμπος. Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων. 2η & 3η έκδ. Κατερίνη, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πιερίας, 2006 & 2010, σχ. 29x21, σ. 412, ISBN 960-89084-0-Χ {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
73. **Kourouzidis Sakis** : Olympus. Two centuries of texts and pictures. Translation : Geoffrey Cox. Katerini, Prefecture of Pieria, 2010, p. 412, ISBN 978-960-89084-1-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
74. **Κουτσιμανής Γεώργιος** (επιμ. κειμ.) : Λιτόχωρο - Όλυμπος. Τουριστικός οδηγός. Λιτόχωρο, Κουτσιμανής, 2014, σχ. 21x15, σ. 65 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΤΟΥ}.
75. **Κυρίσης Ιωάννης (Γιάννης)** : Ο Όλυμπος του Boissonnas. Η πρώτη ανάβαση στην κατοικία των θεών. Οι πρώτες φωτογραφίες του μυθικού βουνού. Θεσσαλονίκη, Δήμος Λιτοχώρου, 2002, σχ. 34,5x24,5 (δεμ.), σ. 145, ISBN 960-7958-08-Χ {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΚΥΡ}.
76. **Κυρίσης Ιωάννης (Γιάννης)** : Ο Όλυμπος του Boissonnas. Η πρώτη ανάβαση στην κατοικία των θεών. Οι πρώτες φωτογραφίες του μυθικού βουνού. Θεσσαλονίκη, Δήμος Λιτοχώρου, 2010, σχ. 30x23,5 (δεμ.), σ. 157, ISBN 960-7958-08-Χ {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΚΥΡ}.
77. **Κυρίσης Γιάννης / Kiritsis Giannis & Κυρίσης Ιωάννης / Kyritsis Ioannis** : Ο Όλυμπος του Frédéric Boissonnas. Η πρώτη ανάβαση στην κατοικία των θεών. Οι πρώτες φωτογραφίες του μυθικού βουνού. Mt Olympus by Frédéric Boissonnas. The first ascent to the Gods' Residence. The first photographs of the mythical mountain. Κατερίνη / Katerini, Δήμος Δίου-Ολύμπου / Dion-Olympus, Municipality, 2018, σχ. 29x23, σ. 185 & 4η έκδ., 2018, σ. 186, ISBN 978-618-83914-0-6 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΚΥΡ}.
78. **Λάμπρου Γεώργιος - Νίκας Νικόλαος** : Λιτόχωρο - Όλυμπος. Θεσσαλονίκη, 1ο Δημοτικό Σχολείο Λιτοχώρου, 1999, σχ. 24x17, σ. 109 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9565 ΛΑΜ}.
79. **Λεονάρδος Ιωάννης** : Νεωτάτη της Θεσσαλίας χωρογραφία, συνταχθείσα κατ' ιδιαιτέραν τινά μέθοδον γεωγραφικώς και περιηγητικώς (εισ.-σχόλ.-επιμ. Κώστας Σπανός). Λάρισα, Θετταλός, 1992, σχ. 25x17, σ. 159 (Όλυμπος : σ. 75-81), ISBN 960-85-236-0-5 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΛΕΟ}. Αρχ. έκδ. Πέστη, 1836, σ. ιδ+190
80. **Μαρουσούλης Αιμίλιος - Μαρουσούλης Ανδρέας** : Όλυμπος. Μύθος και φως. Olympus. Myth and light. Αθήνα, Ντουντούμης, 2000, σχ. 26,5x26 (δεμ.), σ. 248, ISBN 960-7837-41-Χ {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΜΑΡ}.
81. **Ματσούκα Πηνελόπη (Matsouka Penelope)** : Όλυμπος 100 χρόνια - Olympus 100 years. Όπως πετάει ο γλάρος - As the seagull flies. Αθήνα, Ανάβαση / Anavasi, 2013, σχ. 24,5x31 (δεμ.), σ. 124, ISBN 978-960-9412-24-7 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΜΑΤ}.
82. **Μελετζής Σπύρος** : Όλυμπος. Αθήνα, 1987, σχ. 27x21, σ. 184 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΜΕΛ}.
- 83.* **Meletzis Spyros** : Olympus. Athens, Art Editions Meletzis & Papadakis, 1987, p. 184 {Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη 796.522 Μ}.
84. **Μπεινιάς Ιωάννης** : Όλυμπος. Ο γνωστός άγνωστος. Κατερίνη, 1999, σχ. 24x17, σ. 96+8 (2 πανοράματα), ISBN 960-8449-27-Χ {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΜΠΕ}.
85. **Νέζης Νίκος** : Τα ελληνικά βουνά. Ορειογραφία - οδηγός. Αθήνα, 1979, σχ. 24x17, σ. 217+1 χάρτ. (Όλυμπος : σ. 78-79 & χάρτ. κλ. 1:75.000) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΝΕΖ}.
86. **Νέζης Νίκος** : Όλυμπος (φυσική γεωγραφία - κλίμα - πανίδα - χλωρίδα - μυθολογία - ιστορία - αρχαιολογία - μοναστήρια - ποίηση - οικολογία - τοπωνύμια - βιβλιογραφία - ορειβασία - αναρρίχηση - χιονοδρομία - χάρτες). Αθήνα, Πιτσιλός, 1986, σχ. 24x17, σ. 174+24 φωτ.+ 1 χάρτ. κλ. 1:28.000, (βιβλ. 147-174) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΝΕΖ}.

87. **Νέζης Νίκος** : Όλυμπος. Γεωγραφία - Φύση - Πολιτισμός - Περιήγηση - Ορειβασία - Αναρρίχηση - Τοπωνύμια - Βιβλιογραφία. Αθήνα, Ε.Ο.Ο.Α. / Κληροδότημα Αθ. Λευκαδίτη / Ανάβαση, 2003, σχ. 24x17 (δεμ.), σ. 316+1 χάρτ. κλ. 1:50.000, ISBN 960-8195-57-8 (βιβλ. σ. 270-316) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΝΕΖ}.
88. **Νέζης Νίκος** : Τα ελληνικά βουνά. Γεωγραφική εγκυκλοπαίδεια {Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών - 2011}. Αθήνα, Ε.Ο.Ο.Α. & Κληροδότημα Αθ. Λευκαδίτη, 2010, σχ. 28x21, Τ. 3, σ. 1.180, ISBN 978-960-86676-4-8 (Όλυμπος : Τ. 2, σ. 428-432, χάρτ. 1:100.000) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΝΕΖ}.
89. **Νικόπουλος Ηλίας** : Όλυμπος. Αθήνα, 1956, σχ. 26x19, σ. 31+16 φωτ.+1 πανόγραμμα+1 χάρτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΝΙΚ}.
90. **Νικόπουλος Ηλίας** : Mount Olympus (with a forward by Ilias Venezis). Athens, 1957, f. 25,5x18, p. 31+16 phot.+1 panorama+1 map {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΝΙΚ}.
91. **Νικόπουλος Ηλίας** : Όλυμπος. Αθήνα, 1972, σχ. 26x19, σ. 31+16 φωτ.+1 πανόγραμμα+1 χάρτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΝΙΚ}.
92. **Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (Ν.Α.) Λάρισας** : Όλυμπος. Το βουνό των θεών. Το βουνό της Λάρισας (κειμ. & επιμ. Αλέξης Καλέσης). Λάρισα, Νομαρχία Λάρισας (Ν.Α. Λάρισας), 2010, σχ. 22x11, σ. 128 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΟΛΥ}.
93. **Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (Ν.Α.) Λάρισας** : Olympus. The mountain of Gods. The mountain of Larissa (ed. Alexis Kalesis). Larissa, Prefecture Administration of Larissa, 2010, f. 22x11, p. 128 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΟΛΥ}.
94. **Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (Ν.Α.) Πιερίας** : Ορεινή Πιερία - Mountain Pieria - Greece (Κατερίνη), Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πιερίας, 2009, σχ. 33x22,5 (δεμ.), σ. 98 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΟΡΕ}.
95. **Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (Ν.Α.) Πιερίας** : Τουριστικός οδηγός ορεινής Πιερίας - 4 εποχές, 5 διαδρομές. (Κατερίνη), Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πιερίας, 2009, σχ. 27x20, σ. 80 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΤΟΥ}.
96. **Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (Ν.Α.) Πιερίας** : Tourist guide of mountainous Pieria - 4 seasons x 5 routes. Katerini, Prefecture of Pieria, 2009, f. 27x20, p. 80 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΤΟΥ}.
97. **Νομαρχιακή Επιτροπή (Ν.Ε.) Τουριστικής Προβολής Ν. Πιερίας** : Πιερία. Ακτές Ολύμπου. Κατερίνη, Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Ν. Πιερίας, χ.χ., σχ. 29x21, σ. 24 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
98. **Νομαρχιακή Επιτροπή (Ν.Ε.) Τουριστικής Προβολής Ν. Πιερίας** : Olympus Riviera. Pieria Greece. Katerini, Prefecture Committee for the Tourist Promotion of Pieria, f. 29x21, p. 24 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
99. **Νομαρχιακή Επιτροπή (Ν.Ε.) Τουριστικής Προβολής Ν. Πιερίας** : Πιερία. Ακτές Ολύμπου. Κατερίνη, Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Πιερίας, χ.χ., σχ. 29x21, σ. 30 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΠΙΕ}.
100. **Νομαρχιακή Επιτροπή (Ν.Ε.) Τουριστικής Προβολής Ν. Πιερίας** : Olympus Riviera. Pieria Greece. Katerini, Prefectural Committee for Tourism Promotion of Pieria, f. 29x21, p. 30 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.959604 ΟΛΥ}.
101. **Νομαρχιακή Επιτροπή (Ν.Ε.) Τουριστικής Προβολής Ν. Πιερίας** : Olympus, Riviera. Pieria Griechenland. Katerini, Ausschuss der Präfektur Pieria zur Förderung des Fremdenverkehrs, f. 29x21, s. 30 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΟΛΥ}.
102. **Ορειβατικός Σύλλογος Βροντούς** : Όλυμπος. Βορειοανατολική πλευρά. Τουριστικός - πεζοπορικός οδηγός. Βροντού, 2014, σχ. 24,5x17,5 (δεμ.), σ. 16 (ενσωματωμένες σε τετράδιο των ΕΛ.ΤΑ.) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΟΛΥ}.
103. **Παντερμαλής Δημήτριος** : Όλυμπος. Η κατοικία των Θεών. Olympus. The dwelling of the Gods. Φωτ. Γ. Πούπης, Ε.Ο.Σ. Λιτοχώρου, Ε.Ο.Σ. Κατερίνης, Δ. Τλούπας, Σ. Τσιλιγγιρίδης. χ.τ., Πιερική Αναπτυξιακή, (1998), σχ. 28x23,5, σ. 127 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΠΑΝ}.
104. **Παπαγιαννόπουλος Αντώνης** : Ολύμπου όψεις. χ.τ., «Blurb», 2013, σχ. 21x25 (δεμ.), σ. 159 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΠΑΠ}.
105. **Παπαγιαννόπουλος Αντώνης** : Όλυμπος. Το πρόσωπο των Θεών. χ.τ., «Blurb», 2015, σχ. 21x25 (δεμ.), σ. 123 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΠΑΠ}.
106. **Παπαγιαννόπουλος Αντώνης** : Όλυμπος. Το πρόσωπο των Θεών. χ.τ., 2016, σχ. 20x24,5, σ. (166), ISBN 978-960-93-8676-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΠΑΠ}.
107. **Παπαγιαννόπουλος Απόστολος** : Ελληνικοί τόποι: Πιερία. Ιστορία - αρχαιολογία - τουρισμός. Θεσσαλονίκη, Ρέκος, χ.χ., σχ. 20,5x13,5, σ. 47 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΠΑΠ}.
- 108.* **Παπαδόπουλος Δ.** (επιμ. κειμ.) : Olympus Riviera. Pieria - Greece χ.τ., Δ. Παπαδόπουλος, 2012-2013, σχ. 24x17, σ. 96 {συλλογή Σ. Μασταγκά}.
109. **Παρασκευόπουλος Κοσμάς** : Πιερία, η γη της Επαγγελίας (γη εύφορη και πλούσια σε κάθε είδους αγαθό). Γεωγραφικός, φυσικός, πολιτικός, πολιτιστικός, τουριστικός, αρχαιολογικός οδηγός Πιερίας. Αθήνα, 1999, σχ. 24x17, σ. 103 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΠΑΡ}.

110. **Πιερίκη Αναπτυξιακή** : Όλυμπος. Οδηγός τσέπης. Κείμεν. Γιάννης Μπεινάς.
Κατερίνη, 2001, σχ. 19,5x11, σ. 62+1 χάρτ., ISBN 960-87132-0-X {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΜΠΕ}.
111. **Pieriki Anaptixiaki** : Olympus. Pocket Guide. Text Giannis Beinas.
Katerini, Pieriki Anaptixiaki, (2008), f. 19,5x11, p. 62+1 map, ISBN 960-87132-0-X {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΜΠΕ}.
- 112.* **Ποντικός Απόστολος** : Περιδιαβαίνοντας στην Πουλιάνα Ολύμπου.
Λάρισα, 2011, σχ. 24x17, σ. 240 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
113. **Ράπτης Γεώργιος** : Τουριστικός οδηγός Πιερίας.
Κατερίνη, Πιερίκη Αναπτυξιακή, 1995, σχ. 20,5x14, σ. 63 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΡΑΠ}.
114. **Raptis George** : Tourist guide of Pieria.
Katerini, Pieriki Anaptixiaki, 1995, f. 20,5x14, p. 63 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
115. **«Ρέκος»** : Όλυμπος. Το βουνό των θεών.
Θεσσαλονίκη, Ρέκος, 2009, σχ. 24x17, σ. 72, ISBN 978-960-358-317-2 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
116. **«Rekos»** : Der Olymp. Der Berg Der Götter.
Thessaloniki, Rekos, 2009, f. 24x17, s. 72, ISBN 978-960-358-320-2 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
117. **«Rekos»** : Mount Olympus. The mountain of the Gods.
Thessaloniki, Rekos, 2009, f. 24x17, s. 72, ISBN 978-960-358-326-4 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΜΟΥ}.
- 118.* **«Rekos»** : Le mont Olympe. La montagne des dieux.
Thessaloniki, Rekos, 2009, f. 24x17, s. 72, ISBN 978-960-358-328-8 {Ε.Β.Ε. 09406/2009 -1}.
119. **Σαχίνης Γεώργιος (Υδρέος)** : Ελληνικά βουνά. Χαρακτηρισμοί βουνών (Όλυμπος : σ. 7-19).
Ιστορία - αρχαιολογία - ποιήσεις - μυθολογία. Μέρος 2. Αθήνα, 1978, σχ. 21x14, σ. 69 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΣΑΧ}.
120. **Στούνας Κώστας** : Ελληνικά βουνά (Όλυμπος : σ. 5-22).
Αθήνα, 1938, σχ. 23x17,5, σ. 126 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΣΤΟ}.
121. **Στούνας Κώστας** : Ελληνικά βουνά (Όλυμπος : σ. 5-22).
Αθήνα, 1959, σχ. 21,5x14,5, σ. 159+16 φωτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΣΤΟ}.
122. **Sfikas George** : The mountains of Greece (Olympus : p. 148-161).
Athens, Efstathiadis, 1979, f. 17,5x12,5, p. 204 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΣΦΗ}.
123. **Σφήκας Γιώργος** : Τα βουνά της Ελλάδας (Όλυμπος : σ. 148-161).
Αθήνα, Ευσταθιάδης, 1980, σχ. 17,5x12,5, σ. 204 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΣΦΗ}.
124. **Sfikas George** : Les montagnes de Grèce.
Athènes, Efstathiadis, 1980, f. 17,5x12,5, p. 204 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΣΦΗ}.
125. **Sfikas George** : Die Berge Griechenland.
Athen, Efstathiadis, 1980, f. 17,5x12,5, p. 204 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΣΦΗ}.
126. **Σφήκας Γιώργος** : Τα βουνά της Ελλάδας (Όλυμπος : σ. 160-174).
Νέα έκδ. Αθήνα, Ευσταθιάδης, 1996, σχ. 18,5x11,5, σ. 239, ISBN 960-226-070-X {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΣΦΗ}.
127. **«Τα Νέα - Ανακαλύψτε την Ελλάδα»** : Όλυμπος - Βέροια - Βεργίνα - Νάουσα - Πιερία - Δίον
(Όλυμπος - Πιερία: σ. 88-161. Κείμεν. Βάνα Ψυχογιού & Κώστας Κατσιγιάννης).
Αθήνα, Δ.Ο.Λ/Τα Νέα, 2008, σχ. 23x14, σ. 161 («Ανακαλύψτε την Ελλάδα», τ. 28) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΟΛΥ}.
- 128.* **«Τουμπής»** : Πιερία και Όλυμπος. Ταξίδι στην πατρίδα των θεών. Κείμεν. Δημήτρης Ανανιάδης.
Αθήνα, Τουμπής, 2009, σ. 107, ISBN 978-960-540-886-2 {Ε.Β.Ε. 914.956504 ΑΝΑ}.
129. **Τσιλιγγιρίδης Σάββας** : Όλυμπος - Κατερίνη 1951-1975
(Κατερίνη), Temeteron, (2008), σχ. 16x16, σ. 12 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΤΣΙ}.
130. **Τσίππρας Κώστας** : Όλυμπος (μονογραφία του βουνού των θεών).
Αθήνα, Νέα Σύνορα, 1998, σχ. 20x12, σ. 260+32 φωτ., ISBN 960-236-949-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΤΣΙ}.
131. **Τσουλιές Θωμάς** : Ταξιδεύοντας στην Πιερία. Μια επαρχία για όλες τις εποχές.
Τουριστικός οδηγός - λεύκωμα. Κατερίνη, 1981, σχ. 27x20,5, σ. 34 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
132. **Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας/Γ.Σ.Υ.Ε.** : Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της
1920 - 1928 - 1940. Αθήνα, Υ.ΕΘ.ΟΙΚ., 1921/1928 & 1935/1946/1950 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α. βλ. & No 49}.
133. **Υπουργείο Τουρισμού** : Θεσσαλονίκη. Μία οικοτουριστική αφετηρία
(Όλυμπος : σ. 158-209, κείμεν. Βασίλης Χατζηρβασάνης).
Αθήνα, Υπουργείο Τουρισμού, 2004, σχ. 20x12, σ. 224, ISBN 960-6600-04-1 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95604 ΕΛΛ}.
134. **Φαρίδης Κωνσταντίνος** : Όλυμπος - Δίον - Ακτές Πιερίας. Ιστορία, αρχαιολογία, τουρισμός.
Θεσσαλονίκη, Ρέκος, χ.χ., σχ. 21x14, σ. 96, ISBN 960-358-077-5 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΦΑΡ}.
135. **Φελεκίδης Γιώργος** : Πιερία. Στο γαϊτανάκι του χρόνου.
Κατερίνη, Μάτι, 2008, σχ. 22x24, σ. 226, ISBN 978-960-6692-23-9 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΦΕΛ}.
- 136.* **«Φεστιβάλ Ολύμπου»** : Τοπία/τόποι πολιτισμού στην Πιερία. Κατάλογος έκθεσης.
Κατερίνη, Οργανισμός Φεστιβάλ Ολύμπου, 2015, σχ. 20x20, σ. 139 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
137. **Φιλόπτωχος Αδελφότης Ανδρών Θεσσαλονίκης** : Η Επανάσταση του 1878 στον Όλυμπο.
Χάρτες από τη συλλογή Ι. Μεγαλόπουλου. Θεσσαλονίκη, Φιλόπτωχος Αδελφότης Ανδρών
Θεσσαλονίκης, 2012, σχ. 20x20, σ. 59, ISBN 978-960-9694-08-7 & 978-969-9694-08-7 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.63 ΕΠΑ}.

138. **Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου** : Όλυμπος. Οδηγός τσέπης.
Κείμ. Γιάννης Μπείνας. Λιτόχωρο, 2008, σχ. 19x11, σ. 62+1 χάρτης {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΜΠΕ}.
139. **Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου** : Olympus. Pocket guide.
Text Giannis Beinas {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΜΠΕ}.
140. **Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου** : Olymp. Taschenreiseführer.
Text G. Mpeinas {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΜΠΕ}.
- 141.* **Heuzey Léon** : Η Περραιβία του 1858. Μετ.-σχόλ. Κώστας Σπανός.
Θεσσαλονίκη, 1978, σχ. 24x17, σ. 20 {Ε.Β.Ε. ΓΠ-5116-DE}.
(ανάτυπο από το περιοδ. «Περραιβία», 1978, τ. 27-28, σ. 489-495 & τ. 29-30, σ. 560-569).
142. **Heuzey Léon** : Τα χωρία του θεσσαλικού Ολύμπου (Ανάτυπο από το «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», τ. 13, 1988).
Λάρισα, Μορφωτικός - Εκπολιτιστικός Σύλλογος των Καρυωτών «Όλυμπος», 1988, σχ. 24x17, σ. 55
{Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΗΕΥ}.
- 143.* **Köder Johannes - Hild Friedrich** : Hellas und Thessalia.
Wien, Österreichische Akademie der Wissenschaften, 1976, s. 316+2 carte {Ε.Β.Ε. ΤΧΟ-1815}.
144. **Kurz Marcel** : Le Mont Olympe (Thessalie).
Paris/Neuchâtel, V. Attinger, 1923, f. 25x16,5, p. x+232+2 pan.+2 cart.+14 pl./grav. {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 KUR}.
145. **Kurz Marcel** : Όλυμπος - Le Mont Olympe. Μονογραφία του Marcel Kurz. Μετ. Ουρανία Κατσαμάκα.
Κατερίνη, Μάτι, 2003, σχ. 24,5x17, σ. 223+1 πανόραμα+2 χάρτ. εκτός, ISBN 960-8042-38-0
{Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 KUR}.
146. **Marker Sherry** : Θαυμαστός κόσμος. Όλυμπος - Κατερίνη - Δίον.
Αθήνα, Ευσταθιάδης, (1988), σχ. 24x16, σ. 60+10 φωτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 938.921 MAR}.
Marker Sherry : Athens, Efstathiadis, (1988), f. 24x16, p. 70
- 147.* The wonderful world of Olympos - Katerini - Dion {Ε.Β.Ε. ΓΠ-3536 ΟΝΒC}.
- 148.* Le monde merveilleux d'Olympe - Katerini - Dion {Ε.Β.Ε. ΓΠ-3536 ΟΝC}.
- 149.* De wonderschone wereld van Olympos - Katerini - Dion {Ε.Β.Ε. ΓΠ-3536 ΟΜC}.
- 150.* Die wundervolle welt Olymp - Katerini - Dion {Ε.Β.Ε. ΓΠ-3536 ΟΝ}.
- 151.* Coveni svet Olimpa - Katerini - Diona {Ε.Β.Ε. ΓΠ-3536-ΟΝ}.
152. **Sivignon Michel** : Θεσσαλία. Γεωγραφική ανάλυση μιας ελληνικής περιφέρειας.
Μετ. Γιούλη Αναστοπούλου. Αθήνα, Μορφωτικό Ινστιτούτο Αγροτικής Τράπεζας, 1992,
σχ. 24x17, σ. 693, ISBN 960-8405-03-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 SIV}.
- 153.* **Sivignon Michel** : La Thessalie. Analyse géographique d'une province grecque.
Lyon, Institut des Etudes Rhodaniennes des Universités de Lyon, 1975, p. 572 {Α.Π.Θ. HC297.T46S58}.
154. **Tozer Henry Fanshawe** : Lectures on the Geography of Greece.
London, J. Murray, 1873, f. 20x14, p. xvi+405 (Macedonia/Thessaly: p. 200-212) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

155. **Αδαμακόπουλος Τριαντάφυλλος - Ματσούκα Πηνελόπη** : Όλυμπος. Στα μονοπάτια του μύθου και της ζωής. Περιοδ. «Cliff», τ. 3, Καλοκ. 1995, σ. 16-38 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 CL1}.
156. **Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Υψομετρήσεις και χαρτογραφήσεις του Ολύμπου από τον 2ο π.Χ. αιώνα (Ξεναγόρας - Μ. Kurz). Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Γ' Συνέδριο, 1986, σ. 11-14
{Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
157. **Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Τα τοπωνύμια της Τσαρίτσανης, Κοκκινόπλου & Πυθίου της περιοχής Ελασσόνας. Περιοδ. έκδ. «Ονόματα», Τ. 16, 1999-2002, σ. 31-41 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 929.9705 ΟΝΟ}.
158. **Αναγνωστάκης Σπύρος** : Οι οικισμοί της ΝΔ πλευράς του Ολύμπου : μία διαχρονική προσέγγιση.
Βιβλίο «Όλυμπος - Κίσσαβος. Παράδοση και αειφόρος ανάπτυξη». Πρακτικά σεμιναρίων 2011-2012, ΚΕ.Π.Ε. Κισσάβου-Ελασσόνας, 2012, σ. 141-148 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΕΡ}.
159. **Ανδρώνης Ευστάθιος (Στάθης)** : Ένα Σπαρμιώτικο χειρόγραφο (1602-1798).
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 9, 1986, σ. 9-13 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
160. **Βασιλειάδης Σάββας** : Φαράγγι Ενιπέα. Μαυρόλογγος, Λάκκος, Βύθος.
Περιοδ. «Ε4 Εκδρομές - Εποχές», 2006-2007, τ. 3, σ. 284-293 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 Ε4}.
161. **Γεωργαλός Γεώργιος** : Όλυμπος.
«Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια - Π. Δρανδάκη», Τ. ΙΗ, 1932, σ. 845-854 {Ε.Ο.Ο.Α. 039.89 ΔΡΑ}.
162. **Γεωργιάδης Νικόλαος** : Όλυμπος (από το βιβλίο του Θεσσαλία, 1880 & περιοδ. «Εστία», αρ. 298, 1881). Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 89-96 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
163. **Γκολιομήτη Αναστασία (κείμ.) - Δημητράτος Σπυρογεράσιμος (φωτ.)** :
Όλυμπος : Αυτός ο άγνωστος. Περιοδ. «Κορφές», τ. 147, Ιαν.-Φεβρ. 2001, σ. 42-50 & τ. 148, Μάρτ.-Απρ. 2001, σ. 46-52 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.

164. **Δαλαμπύρας Στέφανος** : Ο νερόμυλος της Διάβας-Ντιάβας ιδιοκτησίας της Μ. Ολυμπιώτισσας. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 34, 1998, σ. 287-288 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
165. **Δαλαμπύρας Στέφανος** : Ο νερόμυλος της Παναγίας Ολυμπιώτισσας στη Γεράνια της Ελασσόνας. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 38, 2000, σ. 92-97 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
166. **Δαλαμπύρας Στέφανος** : Ο νερόμυλος της Ολυμπιώτισσας στο Πύθιο της Ελασσόνας. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 40, 2001, σ. 265-269 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
167. **Δαλαμπύρας Στέφανος** : Ο νερόμυλος της Ολυμπιώτισσας στην Άζωρο της Ελασσόνας. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 42, 2002, σ. 387-390 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
168. **Δήμας Αντώνης** : Όλυμπος. Μύθος χωρίς σύνορα. Περιοδ. «Ε4 Εκδρομές - Εποχές», 2008-2009, τ. 6, σ. 82-99 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 Ε4}.
169. **Δούκας Στρατής** : Το βουνό της ελληνικής ποιήσεως, ο θεός Όλυμπος. Περιοδ. «Νεολαία» 10-6-1939 & Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 294-296 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
170. **Δούσμανης Βίκτωρ** : Στρατιωτική γεωγραφία της Θεσσαλίας. Περιοδ. «Θεσσαλικά Χρονικά», Τ. 5, 1936, σ. 4-21 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 398.495059 ΘΕΣ}.
171. **Εθελοντική Ομάδα (Σ.Ε.Ο.) Κατερίνης** : Βορειοδυτικός Όλυμπος. Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 8, Χειμ. 1999-2000, σ. 40-41 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}. Περιοδ. «Κορφές», τ. 141, Ιαν-Φεβρ. 2000, σ. 18-19 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
172. **Εθελοντική Ομάδα (Σ.Ε.Ο.) Κατερίνης** : Μεγάλα Καζάνια Ολύμπου. Περιοδ. «Κορφές», τ. 148, Μάρτ.-Απρ. 2001, σ. 59-61 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
173. **Εθελοντική Ομάδα (Σ.Ε.Ο.) Κατερίνης** : Βόρειος Όλυμπος. Περιοδ. «Κορφές», τ. 154, Μάρτ.-Απρ. 2002, σ. 56-58 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
174. **Ζάγκας Θεοχάρης** : Το φυσικό περιβάλλον του Ολύμπου. Βιβλίο «Το φυσικό περιβάλλον του Ολύμπου & Όλυμπος, αιφόρος ανάπτυξη». Πρακτικά σεμιναρίων Φεβρουάριος 2011 - Μάιος 2011. ΚΕ.Π.Ε. Ελασσόνας, σ. 15-27 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΚΕΝ}.
175. **Ζαφείρης Χρήστος (κείμ.) - Ζαρζώνης Ιωάννης (Γιάννης) (φωτ.)** : Ο χειμώνας στο μυθικό βουνό. Εφημ. «Το Βήμα/Ταξίδια», 6 Φεβρ. 2000, σ. 8-10 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
176. **Ζδάνης Νίκος** : Πληθυσμιακά στοιχεία για τους οικισμούς της Ελασσόνας το 1904. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 27, 1995, σ. 241-247 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
177. **Καζάκης Φοίβος** : Μοναστηριακοί νερόμυλοι στην επαρχία Ελασσόνας. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 41, 2002, σ. 81-87 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
178. **Καζάκης Φοίβος** : Η αναγέννηση του Σπαρμού στη σκιά της Μονής της Αγίας Τριάδας του Ολύμπου. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 60, 2011, σ. 69-76 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
179. **Καλονάρος Πέτρος** : Όλυμπος. «Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν - Ήλιος», τ. ΙΖ, 1979, σ. 9-15 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α. & Συλλογή Ν. Νέζη} {παλ. έκδ., τ. ΙΔ, 1951, σ. 855-861}.
180. **Καρανηνός Νίκος** : Στις κορυφές του Ολύμπου. Διαδρομές μιας ζωής {Σπύρος Μελετιζής}. Εφημ. «Κυριακάτικος Ριζοσπάστης», 7 Αυγούστου 1988, σ. 23-25 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
181. **Κατσάμπαλος Κωστής - Μπαντέλας Άνθιμος - Σαββαΐδης Πάρις** : Προσδιορισμός του υψόμετρου κορυφών του Ολύμπου με τη βοήθεια σύγχρονης τεχνολογίας. Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 101, Ιαν.-Μάρτ. 1997, σ. 13-15 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
182. **Λάμπρης Χρήστος** : Όλυμπος. Το βουνό των βουνών. Περιοδ. «Γαϊόραμα», τ. 40, Νοέμ. 2000, σ. 82-119 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 910.5 ΓΑΙ}.
183. **Λεονάρδος Ιωάννης** : Όλυμπος (απόσπ. από το βιβλίο «Νεωτάτη της Θεσσαλίας χωρογραφία», 1836). Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 55-64 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
184. **Μασταγκάς Σωτήριος** : Το Λιτόχωρο των περιηγητών. Περιηγητές, γεωγράφοι και εξερευνητές κατά την Τουρκοκρατία. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 3, 2011, σ. 11-29 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
185. **Μασταγκάς Σωτήριος** : Το Λιτόχωρο επί ... χάρτου. Μια απεικόνιση του χώρου από τον 16ο μέχρι τον 19ο αιώνα. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 6, 2014, σ. 49-55 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
186. **Μασταγκάς Σωτήριος** : Το Λιτόχωρο επί ... χάρτου. Στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 6, 2014, σ. 56-63 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
187. **Μασταγκάς Σωτήριος** : Μια γεωγραφική περιγραφή και υπό στρατιωτική άποψη μελέτη της παραολύμπιας περιοχής το 1887. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 7, 2014, σ. 84-89 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
188. **Μασταγκάς Σωτήριος** : Το Λιτόχωρο και το μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου κατά το 1891, μέσα από έναν ξενόγλωσσο τουριστικό οδηγό. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 7, 2014, σ. 90-98 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
189. **Μασταγκάς Σωτήριος** : Το Λιτόχωρο κατά την Τουρκοκρατία μέσα από τα βιβλία γεωγραφίας. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 7, 2014, σ. 116-131 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.

190. **Μασταγκάς Σωτήριος** : Λεξικογραφικά. Ο Ενιπέυς, τα Λείβηθρα, ο Όλυμπος και η Πίμπλεια στο λεξικό Γεωγραφίας του Άγγλου William Smith το 1854 και 1857.
Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ.16, 2019, σ. 64-72 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
191. **Μασταγκάς Σωτήριος** : Μνημεία αρχαίας ιστορίας μέσα από τις γεωγραφίες του Th. Desdevises Du Dezert και του Μαργαρίτη Δήμιτσα. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ.16, 2019, σ. 82-94 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
192. **Ματσούκα Πηνελόπη** : Όλυμπος, το βουνό πάνω απ' όλα τα βουνά.
Περιοδ. « Η Φύση», τ. 143, Οκτ.-Δεκ. 2013, σ. 10-15 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 508.05 ΦΥΣ}.
193. **Μιχοπούλου Νίκη - Νούτσιος Στέφανος** (επιλογή κειμ.- επιμ.-φωτ.) : Όλυμπος. Ο Παρθενώνας της ελληνικής φύσης. Περιοδ. «Must/Ελληνικό πανόραμα», τ. 3, 1996, σ. 8-53 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
194. **Μπαλανίκας Γ.** : Λιτόχωρο.
Περιοδ. «Ταξιδεύοντας», τ. 28, Μάρτ. 1980, σ. 25-29 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΤΑΞ}.
195. **Μπασγιουράκης Θεόφιλος** (κειμ.) - **Ρέκκας Ανέστης** (φωτ.) : Λιτόχωρο, η πύλη του Ολύμπου.
Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 48, Νοέμ.-Δεκ. 2005, σ. 142-165 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
196. **Μπερλής Ανδρέας** : Όλυμπος. Περιοδ. «Φυσιολατρικός Κόσμος», Φ.Σ. Πατρών, Ιούλ.-Σεπτ. 1979, σ. 13-14 & Οκτ.-Δεκ. 1979, σ. 34-35 & 39 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
197. **Boli Katerina (Μπόλη Κατερίνα) - Katsakiori Maria (Κατσακίωρη Μαρία)** : Mount Olympus and its natural wealth. Book «Gods and Mortals at Olympus - 2016», p. 75-85 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.21 GOD}.
198. **Ντάσιος Τάκης** : Όλυμπος. Το βουνό των θεών.
Περιοδ. έκδ. «Χειμερινές Αποδράσεις», 2004-2005, Explorer, σ. 308-317 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
199. **Παμπέρης Λάζαρος** : Όλυμπος. Περιοδ. «Κορφές», τ. 45, Ιαν.-Φεβρ. 1984, σ. 22-28, τ. 46, Μάρτ.-Απρ. 1984, σ. 26-32, τ. 47, Μάϊ.-Ιούν. 1984, σ. 26-32, τ. 48, Ιούλ.-Αύγ. 1984, σ. 26-32 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
200. **Παπαγεωργίου Κυριάκος** : Ενιπέας. Ο θαυμαστός υπόροφος του Ολύμπου.
Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 48, Νοέμ.-Δεκ. 2005, σ. 166-174 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
201. **Παπαδημητρίου Δημήτριος** (επιμ.) : Όλυμπος. Γνωριμία με το βουνό των θεών {αποσπάσματα από το βιβλίο του Ν. Νέζη-1986}. Εφημ. «Κοντά στα βουνά μας», τ. 39, Δ' τρίμ. 2000, σ. 6-7 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΕΛΛ}.
202. **Παπάζογλου Πέτρος** : Όλυμπος. Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 12, 1967, σ. 26-35 & περιοδ. «Όλυμπος», τ. 88, Οκτ.-Δεκ. 1993, σ. 40-46 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
203. **Παπαζώτος Αθανάσιος** : Μεσαιωνική τοπογραφία του Νομού Πιερίας.
Περιοδ. «Ιστοριογεωγραφικά», Τ. 1, 1986, σ. 29-42 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 911.495 ΙΣΤ}.
- 204.* **Παπαζώτος Αθανάσιος (Θανάσης)** : Μεσαιωνική τοπογραφία της Πιερίας. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία», Ν.Ε.Λ.Ε. Πιερίας, 1990, σ. 49-67 {Α.Π.Θ. DF261.P57A73 1986}.
205. **Πουλάκη Έφη** : Ο Όλυμπος του μύθου και της ιστορίας. Περιοδ. «Η Καθημερινή/Επτά Ημέρες Αφιέρωμα: Όλυμπος, το βουνό των θεών», 19 Σεπτ. 1999, σ. 2-5 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
206. **Σαρρής Ιωάννης** : Αι υψηλαί κορυφαί του Ολύμπου.
Περιοδ. «Η Διάλεξις», τ. 1-2, 30-1-1928, σ. 34-46 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.} & Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 159-165 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
207. **Σπανός Βασίλης** : Οι μακεδονικοί οικισμοί σε μια πρόθεση της Μονής του Σπαρμού (1602-1674).
Περιοδ. «Μακεδονικά», 2008, σ. 47-58 {αναφ. από τον Κ. Σπανό, Θ.Η., Τ. 60, 2011 & Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
208. **Σπανός Κώστας** : Οι ελασσονίτικοι οικισμοί στην πρόθεση 84 της Μονής του Σπαρμού.
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 60, 2011, σ. 289-304 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
209. **Σταύρου Μάκης** : Όλυμπος. Συναρπαστική αρμονία Μύθου, Φύσης & Ιστορίας.
Περιοδ. «Αζιμούθιο», τ. 55, Ιαν.-Μάρτ. 2009, σ. 18-27 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΖΙ}.
210. **Στύλλας Μιχάλης** : Ένα μάτι στην ιστορία του οροπεδίου Μουσών εν Ολύμπω, με μία ματιά στο μέλλον, από έναν μόνιμο κάτοικο. Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 90, Νοέμ.-Δεκ. 2012, σ. 160-171 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
211. **Σφήκας Γιώργος** : Όλυμπος.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 30, Ιούλ.-Αύγ. 1981, σ. 14-19 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
212. **Σφήκας Γιώργος** : Όλυμπος. Περιοδ. έκδ. «Ορεινή Ελλάδα - Οδηγός διακοπών», 1983, σ. 120-121 & 1984, σ. 84-85 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.9505 ΟΕ}.
213. **Τράϊου Ελευθερία** (κειμ.) - **Ματσούκα Πηνελόπη** (φωτ.) : Όλυμπος. Από το ύψος των θεών.
Περιοδ. «Έπιλον/Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», τ. 1118, 26-27 Οκτωβρίου 2013, σ. 6-19 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
214. **Τσιβελέκας Κώστας - Ιωνάς Κώστας** : Οι κορυφές του κόσμου.
Σκαρφαλώνουμε σε 26 από τα ψηλότερα βουνά του πλανήτη.
Αθήνα, Ελευθεροτυπία, 2008, σχ. 23x18, σ. 194 (Όλυμπος : σ. 6-13) {Ε.Ο.Ο.Α. 910.02143 ΤΣΙ}.
215. **Χατζηρβασάνης Βασίλης** : Λίγα λόγια για τον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ανάβαση», τ. 6, Νοέμ. 1982, σ. 6-8 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΑ}.
216. **Χατζόπουλος Δημήτριος** : Ο Όλυμπος. Λιτόχωρον - Καρυά. Αι κατασκηνώσεις των Σαρακατσαναίων.
Εφημ. «Ελεύθερος Άνθρωπος» 7-8-1932, σ. 3 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

217. **Χατζόπουλος Δημήτριος («Ο Αττικός»)** : Το όρος Όλυμπος. Εις τον θρόνον των αρχαίων θεών. Εφημ. «Η Καθημερινή»: 25-11-1928, σ. 3-4, 26-11-1928, σ. 3-4, 27-11-1928, σ. 3-4, 28-11-1928, σ. 3 & 29-11-1928, σ. 3 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
218. **Χιωτοπούλου Ντέπυ** : Λιτόχωρο, στολίδι. Περιοδ. «Γεωτρόπιο», τ. 186, 1 Νοεμβρίου 2003, σ. 16-22 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 910.5 ΓΕΩ}.
219. **Chryssina Heleni (Χρύσινα Ελένη)** : Le Mont Olympe, pays des Dieux. «Vue Touristique», No 4, 1985, p. 35-41 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
220. **A.D.G.** : Reviews. Le Mont Olympe (Thessalie) - Marcel Kurz / 1923 «The Alpine Journal», Vol. XXXVI (36), May 1924, p. 170-173 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΛ}.
221. **A.R.H.** : Mount Olympus {Review : Le Mont Olympe (Thessalie) - Marcel Kurz / 1923}. «The Geographical Journal», Vol. LXIII (63), Apr. 1924, p. 342-346 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
222. **Barth Heinrich** : Der Olymp und das Verhältnis der Berghöhen im Umkreise des Ägäischen Meeres. «Zeitschrift für allgemeine Erdkunde», Neue Folge, 1865, s. 47-54 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
223. **Baud-Bovy Daniel** : The mountain group of Olympus : An Essay in Nomenclature. «The Geographical Journal», Vol. LVII (57), 1921, p. 204-213+1sketch-map+1phot. {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
224. **Freshfield Douglas** : The summits of Olympus. «The Geographical Journal», Vol. XLVII (47), Apr. 1916, p. 293-297 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
225. **Heuzey Léon** : Τα χωριά του θεσσαλικού Ολύμπου στα 1860. Μετάφραση Gino Polese. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 13, 1988 & ανατ. 2004, σ. 13-60 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
226. **Heuzey Léon** : Το όρος Όλυμπος και η Ακαρνανία {αποσπάσματα}. Μετ. Ε. Χαραλαμποπούλου. Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 81-88 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
227. **Hild Friedrich - Köder Johannes - Σπανός Κώστας - Αγραφιώτης Δημ.** : Η Βυζαντινή Θεσσαλία. Οικισμοί - Τοπωνύμια - Μοναστήρια - Ναοί. Μετ. Γιώργος Παρασκευάς. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 12, 1987, σ. 11-112 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
228. **Hunt John** : Mountains of the Near East. «The Alpine Journal», vol. LVIII (58), Nov. 1951, (Olympus: p. 203-205) {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΛ}.
229. **Kiepert Heinrich** : Die neue griechisch - türkische Grenze in Thessalien und Epirus. «Zeitschrift der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin», Bd. 17, 1882, s. 244-253 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
230. **Kurz Marcel** : Το όρος Όλυμπος (Θεσσαλία) {αποσπάσματα}. Μετ. Μ. Καραβασίλη - Ε. Χαραλαμποπούλου. Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001 σ. 147-157 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
231. **Mann Ulrich** : Olymp - Thron des Zeus. «Berge der Welt», Zürich, 1958-59, s. 111-116 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΩ}.
- 232.* **Wiche Konrad** : Beitrag zur Morphologie des Thessalischen Olymp. «Geographischer Jahresbericht aus Österreich», Wien, 1956, Bd. XXVI, s. 25-40 {refer. from I. Godfriaux - 1968A, No 303}.

ΓΕΩΛΟΓΙΑ

Πρακτικά συνεδρίων

- 233.* **Νομαρχία Πιερίας** : Ορυκτός και υδάτινος πλούτος στην Πιερία. Τρόποι και μέθοδοι αξιοποίησής του. Πρακτικά Γ' επιμορφωτικού σεμιναρίου Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επιμ. Ν. Πασχαλούδης - Δ. Τσίρου. Κατερίνη, Νομαρχιακό Συμβούλιο Πιερίας, 1985 σ. 168 {Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη 551.07 Ο}.

Βιβλία - Φυλλάδια

234. **1ο Δημοτικό Σχολείο Λιτοχώρου** (Υπεύθυνοι : Γ. Λάμπρου - Ν. Νίκας) : Όλυμπος. Τα νερά και οι χρήσεις τους. Πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Λιτόχωρο, 1996-1997. Περιλαμβάνεται και στο βιβλίο (αρ. 78) «Λιτόχωρο - Όλυμπος», 1999, των Γ. Λάμπρου - Ν. Νίκα, σ. 71-107 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9565 ΛΑΜ}.
235. **Γιαννακάκη Αμαλία** : Συμβολή στην εκτίμηση της οικολογικής ποιότητας του χειμάρρου Ενπιτέα. Όλυμπος Πιερίας (πιτυχιακή εργασία). Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης - Παράρτημα Μουδανιών, 2009, σχ. 29,5x21, σ. 77 (βιβλ. 69-77) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
236. **Δάβη Ελευθερία - Μιγκίρος Γεώργιος** : Γρανιτικά δεισδύσεις εντός του μεταμορφωμένου συστήματος εις Ανατολικήν Θεσσαλίαν (Κάτω Όλυμπος). Αθήνα, Ελληνική Γεωλογική Εταιρεία, 1981, σχ. 23,5x17, σ. 18 (Ανάπτυο από το «Δελτίο Ε.Γ.Ε.», Τ. XV, 1980-81) {Ε.Ο.Ο.Α. 552.094954 ΔΑΒ}.

- 237.* **Ελευθερίου Αντώνης - Χατζηνάκος Ι.** : Έκθεση γεωτεχνικής εξέτασης στη Μονή Αγίου Διονυσίου Ολύμπου (Ν. Πιερίας). Αθήνα, Ι.Γ.Μ.Ε., 1990, σχ. 29,5x21, σ. 7 {Ι.Γ.Μ.Ε. 624.15}.
238. **Ιωαννίδου Όλγα** : Διαχείριση υδατικών πόρων του Νομού Πιερίας με τη χρήση Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (G.I.S) (διπλωματική εργασία). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 1999, σχ. 29,5x21, σ. 101 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
239. **Katsikatsos G. - Migiros G. - Vidakis M.** : Structure géologique de la région de Thessalie orientale (Grèce). Extrait des «Annales de la Société Géologique du Nord», Lille, T. CI, Séance du 2 Décembre 1981, p. 177-188 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 240.* **Μαραβελάκης Μάξιμος** : Μακροσεισμική σπουδή των σεισμών Κατερίνης (Φεβρουάριος 1940). Θεσσαλονίκη, Ε.Μ.Σ., 1941, σχ. 24x17, σ. (8)+31 {Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη 624.176 2 Μ}.
241. **Μιγκίρος Γεώργιος** : Η γεωλογική δομή της Αν. Θεσσαλίας. Αθήνα, 1983, σχ. 29,5x21, σ. 13+3 χάρτ./σχεδ. (πολυγρ. έκδ.) {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 242.* **Μιγκίρος Γεώργιος** : Γεωλογική μελέτη περιοχής Κάτω Ολύμπου Θεσσαλίας (διδακτορική διατριβή στο Πανεπιστήμιο Πατρών). Πάτρα, 1983, σχ. 29,5x21, σ. 216+24 φωτ. {Ι.Γ.Μ.Ε. 55/043ΜΙΓ}.
- 243.* **Μπορνόβας Ιωάννης** : Τα φυσικά μνημεία της Ελλάδας (Παγετώνες στον Όλυμπο: σ. 326-329). Αθήνα, Κάκτος, 1999, σχ. 24x17, σ. 347, ISBN 960-352-400-3 {Ε.Β.Ε. 551.4109495 ΜΠΟ}.
244. **Παπασπύρου-Ποιμενίδου Σοφία** : Οι γενέσεις της περιοχής Αργυροπουλίου Κάτω Ολύμπου. (διδακτορική διατριβή στο Π.Α.). Αθήνα, 1966, σχ. 24x17, σ. 31 {Ε.Ο.Ο.Α. 552.0949554 ΠΑΠ}.
- 245.* **Παυλίδης Θεοφάνης & συνεργάτες** : Ερευνητικό πρόγραμμα. Η ανάδειξη της χαράδρας του Ενιπέα Ολύμπου και η αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού της. Α' φάση : Μελέτη για την αξιοποίηση του υδάτινου δυναμικού του Ενιπέα - Διερεύνηση δυνατοτήτων βέλτιστης ενεργειακής διαχείρισής του. Β' φάση : Ανάδειξη της φυσιογνωμίας της χαράδρας του Ενιπέα. Τμήμα Δασολογίας & Φυσικού Περιβάλλοντος Α.Π.Θ. & Δήμος Λιτοχώρου, 1995 {αναφ. από Α. Γιαννακάκη - 2009, No 235}.
246. **Πρωτέας** : Όλυμπος 2011. Έκθεση αποστολής. Θεσσαλονίκη, 2011, σ. 14 (ηλεκτρονική δημοσίευση) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΚΑΡ}.
247. **Ράσσιου Άννα (Anne Ewing Rassios) - Γκίκα Ντίνα - Μπατσά Άννα** : Η γένεση του Ολύμπου. Η γεωλογία και η ιστορία της δημιουργίας του βουνού των θεών. χ.τ., Elloria Educational Media, 2016, f. 17x24, p. (44), ISBN 978-960-93-8196-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 552.094954 ΡΑΣ}.
248. **Συλβέστρου Ιωάννα** : Στρωματογραφική, παλαιοντολογική και παλαιογεωγραφική μελέτη των νεογενών - τεταρτογενών αποθέσεων της λεκάνης της Κατερίνης (διδακτορική διατριβή στο Α.Π.Θ.). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ./Τμήμα Γεωλογίας, 2002, σ. 339+26 φωτ.+χάρτ. (βιβλ. 325-339) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 249.* **Τασιός Νικόλαος** : Έκθεσις επί της δυνατότητος αυξήσεως των υδρευτικών πόρων του Κ.Ε.Ο.Α.Χ. Ολύμπου. Αθήνα, Ι.Γ.Μ.Ε., 1979, σχ. 29,5x21, σ. 7 {Ι.Γ.Μ.Ε. 556.3}.
250. **Υπουργείο Αιγαίου** : Άτλαντας των γεωλογικών μνημείων του Αιγαίου (Όλυμπος, σ. 26-31). Αθήνα, Υπουργείο Αιγαίου, 2002, σχ. 29x23, σ. 350, ISBN 960-7859-41-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 554.95 ΑΤΛ}.
251. **Φ.Ο.Σ. (Φυσιολάτρες Ορειβάτες Σπηλαιολόγοι)** : Όλυμπος 2006. Το χρονικό της αποστολής (κειμ. Δ. Καραγιάννης). Κορωπί, 2006, σ. 56 (ηλεκτρονική δημοσίευση) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΚΑΡ}.
- 252.* **Ψιλοβίκος Αντώνιος** : Γεωμορφολογικές, μορφογενετικές, τεκτονικές, ιζηματολογικές και κλιματολογικές διεργασίες που οδήγησαν στο σχηματισμό και στην εξέλιξη σύνθετων αλλουβιακών ριπιδίων στον Όλυμπο (για υφηγεσία). Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 1981, σ. 158 {Α.Π.Θ. QE271.059P74}.
- 253.* **Ψιλοβίκος Αντώνιος - Σωτηριάδης Λάζαρος** : Περί των χερσαίων ολισθόλιθων στην ανατολική παρυφή του Ολύμπου. Αθήνα, Ελληνική Γεωλογική Εταιρεία, 1982-83, σ. (20). Ανάπτυπο από το «Δελτίο Ε. Γ. Ε.», Τ. XVI, 1982-83 {Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη 554.957 Ψ}.
- 254.* **Cvijić Jovan** : Grundlinien der Geographie und Geologie von Mazedonien und Altserbien: nebst Beobachtungen in Thrazien, Thessalien, Epirus und Nord Albanien. Gotha, J. Perthes, 1908 «Dr. A. Petermanns Geographische Mitteilungen», Ergänzungsband XXXIV, Heft 162 (Der Thessalische Olymp : s. 311-330+karte 1:500.000) {Α.Π.Θ. QE271.M34.c74 & G1.P34v.34 1908}.
- 255.* **Cvijić Jovan** : Beobachtungen über die Eiszeit auf der Balkan Halbinsel in den Sudkarpathen und auf dem mysischen Olymp. Reprint from «Zeitschrift für Gletscherkunde für Eiszeitforschung und Geschichte des Klimas», Berlin, 1908-1909, Bd. III, s. 1-35 {Ε.Κ.Π.Α. ΑΝΑ ΜΟΝ ΜΗΤ 741-748}.
- 256.* **Demitrack Anne** : The late quaternary geologic history of the Larissa Plain, Thessaly, Greece. Tectonic, climatic and human impact on the landscape. (Thesis). Stanford University, 1986, p. xii+134 {αναφ. από τον Κ. Γαλλή, Θ.Η., Τ. 16, 1989, σ. 6}.
257. **Ezeigbo Hanniel Ihechiluru** : Υδρογεωλογική μελέτη της περιοχής της Κατερίνης - Ανατολικών παρυφών Ολύμπου (διδακτορική διατριβή). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 1982, σχ. 29x21, σ. 111 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.35 ΕΖΕ}.
- 258.* **Faugères Lucien** : Recherches géomorphologiques en Grèce septentrionale : Macédoine centrale et occidentale. (Thèse Université de Paris IV, 1975). Lille, Université de Lille III / Atelier reproduction des theses, 1978, f. 30x21, T. I, p. vii+1-562, T. II, p. 563-849+2 ch. (bibl. 803-843) {Ι.Γ.Μ.Ε. 551.4}.

- 259.* **Godfriaux Ivan** : Panorama de la geologie de l'Olympe (Grece). Bruxelles, 1968. Extrait du «Bulletin de la Société Belge de Geologie...», T. LXXVI (76), 1967, p. 114-124 {I.G.M.E. τ.ε. 12144}.
- 260.* **Pingot Jean-Louis** : Parageneses métamorphiques et géochimie des schistes bleus du Bas-Olympe et de l'Ossa, Thessalie, Grèce. Louvain, 1988, Vol. III {I.G.M.E. 552.4}.
- 261.* **Renz Carl** : Die Vorneogene Stratigraphie der normalsedimentären Formationen Griechenlands. Athens, I.G.E.Y. (I.G.E.Y.), 1955, f. 28x21, s. 637+4 Pl./Phot.+7 Kart. {I.G.M.E. 551.7}.
- 262.* **Smith Geoffrey** : Pleistocene and recent history of mount Olympus, Greece. χ.τ., 1992, p. 56 {I.G.M.E. 551.793}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

263. «**Ακρόπολις**» : Μία περίεργος υπόθεση. Ο ανακαλύψας το άντρον του Ολύμπου με τους αμύθητους θησαυρούς (Α.) Αμβροσιάδης έγινε άφαντος υπό μυστηριώδεις συνθήκας. Υπόνοιαι ότι έπεσε θύμα κακοποιών αρχαιοκαπήλων. Εφημ. «Ακρόπολις», 10 Οκτ. 1937, σ. 1 & 4 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
264. **Ζάχος Κ.** : Τα βουνά μας από γεωλογικής σκοπιάς. Περιοδ. «Περιηγητική», τ. 104, Αύγ.-Σεπτ. 1967, σ. 28-29 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΕΡ}.
265. **Ιωάννου Ιωάννης** : Σπηλαιολογικές έρευνες στην περιοχή Ελασσόνας Λαρίσης. Αθήνα, Ελληνική Σπηλαιολογική Εταιρεία, 1977, σχ. 23x16,5, σ. (13) {Ε.Ο.Ο.Α. 551.447094954 ΙΩΑ}. (Ανάτυπο από το Δελτίο της Ε.Σ.Ε., Τ. XIV, 1977, σ. 141-151) {Ε.Ο.Ο.Α. Π 551.47170949505 ΔΕΣ & Αρχείο pdf}.
266. **Ιωάννου Ιωάννης** : Σπηλαιολογικές έρευνες. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β' Συνέδριο, 1984, σ. 109-112 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
267. **Καΐρης Ανέστης** : Η σπηλιά του Μόρια. Περιοδ. «το βουνό», τ. 48, Δεκ. 1937, σ. 287-288 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 268.* **Κατερινόπουλος Αθανάσιος** : Petrology and geochemistry of granitoids from the Mt. Olympus region, Greece. Πετρολογία και Γεωχημεία των γρανιτοειδών από την περιοχή του όρους Όλυμπος, Ελλάδα. «Γεωλογικά Χρονικά των Ελληνικών Χωρών», Τ. XXXVIII, 2000, σ. 221-231 {I.G.M.E. 552.32}.
269. **Κίλιας Αδαμάντιος** : Τριτογενής πλαστική έκταση και κατάρρευση στο όρος Όλυμπος. Βιβλίο «Μετεωρολογικές ανακοινώσεις από τα Πρακτικά των Συνεδρίων Γ', Δ', Ε', ΣΤ'», σ. 113-117 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 270.* **Κίλιας Α.** : Tectonic evolution of the Olympus-Ossa mountains. Emplacement of the blue schists unit in Eastern Thessaly and exhumation of Olympus-Ossa carbonate dome as a result of tertiary extension (Central Greece). Τεκτονική εξέλιξη της οροσειράς Ολύμπου-Όσσας. Άνοδος/τοποθέτηση των κυανοσχιστολίθων της ανατολικής Θεσσαλίας και αποκάλυψη του ανθρακικού δομού Ολύμπου – Όσσας, ως αποτέλεσμα εφελκυσμού κατά το Τριτογενές. Περιοδ. «Ορυκτός Πλούτος/Mineral Wealth», τ. 96, Ιούλ.-Σεπτ. 1995, σ. 7-22 {I.G.M.E. 551.24}.
271. **Κωτούλας Δημήτριος** : Ο Όλυμπος και τα υδατορεύματά του. Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας». Πρακτικά συνεδρίου, Λάρισα 1993, σ. 90-95 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
272. **Κωτούλας Δημήτριος** : Το φυσικό περιβάλλον της Πιερίας - Όλυμπος. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια», Β' επιστημονικό συνέδριο 2002, σ. 874-881 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
273. **Mariolakos I. - Manoutsoglou E.** : The geotectonic evolution of Olympus Mt. and its mythological Analogue. «Δελτίο Ε.Γ.Ε.», Τ. XLVII, 2013, σ. 574-581 (Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
274. **Παυλίδης Θεοφάνης - Λιάπης Σ.** : Η συμβολή του υδάτινου δυναμικού στη διαμόρφωση του ολύμπιου περιβάλλοντος και στην υδατική οικονομία της ευρύτερης περιοχής. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β' Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο (1995), σ. 111-114 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
275. **Παπαϊωάννου Μιχαήλ** : Η σπηλιά του Μόρια. Περιοδ. «Ο Παν», τ. 139, Απρ. 1946, σ. 53-54 & 57 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ & Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 276.* **Πομόνη-Παπαϊωάννου Φ. - Trifonova E. - Τσαϊλά-Μονόπωλη Σ. - Κατσιαβράς Ν. :** Lofer type cyclothems in a late triassic dolomitic sequence on the eastern part of Olympus. Λοφερικού τύπου κυκλικές αποθέσεις σε μια δολομιτική ακολουθία ανώτερου τριαδικού στο ανατολικό τμήμα του Ολύμπου. Βιβλίο «Γεωλογικά και γεωφυσικά μελέται», τόμος εκτός σειράς, I.G.M.E., 1986, σ. 403-417 {I.G.M.E. 551.3051}.
277. **Σουλακέλλης Ν. - Ασταράς Θ. - Παυλίδης Σ. - Μουντράκης Δ. :** Χαρτογράφηση μορφοτεκτονικών στοιχείων του Ολύμπου με τη χρήση δορυφορικών εικόνων και Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (G.I.S.). Δελτίο «Ε.Γ.Ε.», Τ. XXXIII (33), 1999, σ. 75-86 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
278. **Stiros S. - Pirazzoli P. - Pomoni-Papaioannou F. - Laborel J. & F. - Arnold M. :** Late quaternary uplift of the Olympus-Pelion range coasts (Macedonia-Thessaly, Greece). «Δελτίο Ε.Γ.Ε.», Τ. XXXI, 1994, σ. 325-330 (Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.

279. **Styllas Michael - Schimmelpfenning Irene - Ghilardi Mathieu - Benedetti Lucilla :**
Geomorphologic and paleoclimatic evidence of Holocene glaciation on Mount Olympus, Greece.
«The Holocene», Vol. 26 (5) 2016, p. 709-721 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
280. **Στύλλας Μιχάλης :** Όταν η ιστορία των ολύμπιων παγετώνων μας κλείνει το μάτι για το μέλλον.
Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 114, Χειμώνας 2017-18, σ. 144-152 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
281. **Styllas Michael - Schimmelpfenning Irene - Benedetti Lucilla - Ghilardi Mathieu :**
Late-glacial and Holocene history of the northeast Mediterranean mountains. New insights from in situ-
produced ³⁶Cl-based cosmic ray exposure dating of paleo-glacier deposits on Mount Olympus, Greece.
«Quaternary Science Reviews», No 193, 2018, p. 244-265 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- {Τιμητική διάκριση της Ακαδημίας Αθηνών / Τάξη Θετικών Επιστημών - Βραβείο Κ. Κτενά - 2019}.
282. **Σωτηριάδης Λάζαρος :** Γεωλογική ερμηνεία των πιανομαχιών στον Όλυμπο.
Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - ΣΤ΄ Συνέδριο (1993), σ. 219-229 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
283. **Σωτηριάδης Λάζαρος :** Παγετώδη φαινόμενα στον Όλυμπο. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» -
Ζ΄ Συνέδριο (1994), Ελασσόνα, σ. 91-96 (Β΄ βιβλίο) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥΛ}.
284. **Τασιός Νικόλαος :** Υδρογεωλογία του Ολύμπου. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη
του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο (1995), σ. 107-110 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
285. **Χατζηπέτρος Αλέξανδρος :** Όλυμπος : Ένα γεωλογικό ταξίδι στο χρόνο.
Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 158, Απρ.-Ιούν. 2011, σ. 12-21 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 286.* **Psilovikos A. (Ψιλοβίκος Αντώνιος) :** Phenomena of river incision and terrace formation on the
eastern foothills of Mt. Olympus Greece. «Revue de Géographie», Institute de Géographie Academ,
Slovaque des Sciences Bratislava, No 36, 1984, p. 201-216 {refer. from D. Nance - 2010, No 307}.
287. **Aubouin Jean :** Contribution à l'étude géologique de la Grèce septentrionale:
les confins de l'Épire et de le Thessalie (Ire thèse, Paris, 1958).
«Annales Géologiques des Pays Helléniques», Vol. X, 1959, p. 1-483 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 554.9505 AGP}.
- 288.* **Barton Clive :** Mount Olympos, Greece. New light on an old window.
«Journal of the Geological Society», London, Vol. 131, Aug. 1975, p. 389-396 {Ι.Γ.Μ.Ε. τ.ε. 12083}.
- 289.* **Barton Clive :** The tectonic vector and emplacement age of an allochthonous basement slice in
the Olympos area, NE Greece. «Bulletin de la Société Géologique de France», Vol. XVIII, Jan. 1976,
p. 253-258 {Ι.Γ.Μ.Ε. τ.ε. 11975}.
- 290.* **Barton Clive - England P.C. :** Shear heating at the Olympos (Greece) thrust and the deformation
properties of carbonates at geological strain rates.
«Geological Society of America Bulletin», Vol. 90, May 1979, p. 483-492 {Ι.Γ.Μ.Ε. τ.ε. 11948}.
291. **Caputo Riccardo - Bravard Jean-Paul - Helly Bruno :** The Pliocene-Quaternary evolution of the Larissa
Plain (Eastern Thessaly, Greece). «Geodinamica Acta», Paris, 1994, p. 219-231 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
292. **Caputo Riccardo - Bravard Jean-Paul - Helly Bruno :** Η ανατολική θεσσαλική πεδιάδα.
Μεταβολές των ιστορικών τοπίων και η προσχωματική εξέλιξη.
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 38, 2000, σ. 3-35, Τ. 39, 2001, σ. 73-96, Τ. 40, 2001, σ. 145-164,
Τ. 41, 2002, σ. 165-190 {Ε.Ο.Ο.Α. Π. 938.93 ΘΗ}.
293. **Clerkin Margo :** Erosional and depositional evidence for pleistocene glaciation of the mount Olympus
upland, Pieria, Greece. Στοιχεία διάβρωσης και εναπόθεσης για την πλειστοκαινο παγετοποίηση του
υψιπέδου του Ολύμπου, Πιερία, Ελλάδα. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου»
- Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο (1995), σ. 50-65 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
294. **Cvijić Jovan :** L'époque glaciaire dans la péninsule Balkanique. «Annales de Géographie»,
Paris, 1917, Vol. XXVI, May 1917, p. 189-218 & Jul. 1917, p. 273-290 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
295. **Derycke Fernand - Godfriaux Ivan :** A cross section in the Olympus area, Thessaly Greece.
«Proceedings of the VI Colloquium on the Geology of the Aegean Region», ed. G. Kallergis,
Athens, I.G.M.E., 1977, Vol. I, p. 353-354 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 296.* **Faugeres Lucien :** Naissance et développement du relief de l'Olympe (Grèce). Une manifestation
éclatante de la tectonique récente. «Revue de Géographie Physique et de Géologie Dynamique»,
Paris, Vol. XIX (19), 1977, p. 7-26 {Ι.Γ.Μ.Ε. τ.ε. 12071}.
297. **Faugeres Lucien :** Le massif d'Olympe et la plaine de Katerini : Un exemple remarquable poul la
préservation de l'héritage géologique. Βιβλίο «2ο Διεθνές Συμπόσιο : Μνημεία της φύσης και γεωλογική
κληρονομιά». 30 Ιουνίου - 2 Ιουλίου 1997, Μόλυβος-Λέσβος, σ. 175-177
(έκδ. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου & Ι.Γ.Μ.Ε.-2001) {Ε.Ο.Ο.Α. 561 ΔΙΕ}.
- 298.* **Fleury Jean-Jacques - Godfriaux Ivan :** Arguments pour l'attribution de la série de la fenêtre de
l'Olympe (Grèce) a la zone de Gavrovo - Tripolitza. Présence des fossiles du Maastrichtien et de
l'Eocène inferieur (et moyen ?). «Annales de la Société Géologique du Nord», Lille, Vol. 94,
1974-1975, p. 149-156

- 299.* **Godfriaux Ivan** : Sur la présence de l'Eocène dans les calcaires de l'Olympe.
«Bulletin de la Société Géologique de France», Paris, 1962-A, p. 49-54 {I.Γ.Μ.Ε. τ.ε. 11975}.
- 300.* **Godfriaux Ivan** : L'Olympe. Une fenêtre tectonique dans les Hellenides Internes. «Comptes rendus de l' Académie des Sciences», Paris, 1962-B, Vol. 255, p. 1761-1763 {refer. from I. Godfriaux - 1968A, No 303}.
- 301.* **Godfriaux Ivan** : Sur le métamorphisme de la zone pélagonienne orientale (région de l'Olympe Grèce).
«Bulletin de la Société Géologique de France», Paris, 1964, p. 146-162 {I.Γ.Μ.Ε. τ.ε. 11975}.
- 302.* **Godfriaux Ivan** : Contribution à l'étude stratigraphique de l'Olympe (Thessalie septentrionale, Grèce).
«Annales de la Société Géologique du Nord», Lille, Vol. LXXIV (84), 1964-B, p. 191-203
{refer. from G. Katsikatsos, G. Migiros, M. Vidakis - 1981, No 239}.
303. **Godfriaux Ivan** : Etude géologique de la région de l'Olympe (Grèce) (Thèse, Lille, 1965) {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
«Annales Géologiques des Pays Helléniques», Vol. XIX-1968A, p. xvi+1-282+1 carte géologique de l' Olympe (1:100.000)+i-xxvii pl./phot. {E.O.O.A. Π 554.9505 AGP}.
- 304.* **Godfriaux Ivan** : Direction et sens de transport associés au charriage synmetamorphe sur l'Olympe.
«Δελτίο Ε.Γ.Ε.», T. 25, 1991, σ. 207-229 {I.Γ.Μ.Ε. 551.24}.
- 305.* **Mercier Jacques** : Zone pélagonienne et zone du Vardar en Macédoine Grecque.
«Bulletin de la Société Géologique de France», Paris, 1960, p. 435-449 {I.Γ.Μ.Ε. τ.ε. 11975}.
306. **Mercier Jacques** : Etude géologique des zones internes des Hellenides en Macédoine centrale (Grèce) (Thèse). Paris, 1966. «Annales Géologiques des Pays Helléniques», Vol. XX, 1968B, p. xxxix+596 {E.O.O.A. Π 554.9505 AGP}.
307. **Nance Damian R.** : Neogene-Recent extension on the eastern flank of Mount Olympus, Greece.
«Tectonophysics», No 488, 2010, p. 282-292 (bibl. 291-292) {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
308. **Neumayr Melchior** : Das Schiefergebirge der Halbinsel Chalkidike und der thessalische Olymp.
«Jahrbuch der Kaiserlich-Königlichen Geologischen Reichsanstalt», Wien, Bd. XXVI, 1876, s. 249-260 {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
309. **Neumayr Melchior** : Geologische Beobachtungen im Gebiete des thessalischen Olymp.
«Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften», Wien, Bd. XL, 1880, s. 315-320 {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
- 310.* **Schermer Elizabeth** : Mechanisms of blue schist creation and preservation in an A-type subduction zone, Mount Olympus region, Greece. «Geology» / The Geological Society of America, Special Paper 521, 1990, p. 1130-1133 {I.Γ.Μ.Ε. τ.ε. 2135, 552.16}.
- 311.* **Schermer Elizabeth** : Geometry and Kinematics of continental basement deformation during the alpine orogeny, Mt. Olympus region, Greece. «Structural Geology», Vol. 15, 1993, p. 571-591 {I.Γ.Μ.Ε. 551.241.2 & Abstract : Αρχείο E.O.O.A.}.
- 312.* **Schermer Elizabeth - Lux Daniel - Burchfiel B. Clark** : Temperature-time history of subducted crust Mount Olympus region, Greece. «Tectonics», Vol. 9, Oct. 1990, p. 1165-1195 {I.Γ.Μ.Ε. τ.ε. 2136, 552.16 & Abstract : Αρχείο E.O.O.A.}.
313. **Smith Geoffrey W. - Nance Damian R. - Genes Andrew** : A re-evaluation of the extent of Pleistocene glaciation in the mount Olympus region, Greece. Επανεκτίμηση της έκτασης της παγετοποίησης κατά την πλειστοκαινική περίοδο στην περιοχή του Ολύμπου, Ελλάδα.
«Δελτίο Ε.Γ.Ε.», T. XXX/1, 1994, σ. 293-305 {E.O.O.A. Αρχείο pdf} & Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β' Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο, 1995, σ. 33-45 {E.O.O.A. 551.43209495 PRO}.
314. **Smith Geoffrey - Nance Damian - Genes Andrew** : Quaternary glacial history of Mount Olympus, Greece. «Geological Society of America Bulletin», Vol. 109, Jul. 1997, p. 809-824 {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
315. **Smith Geoffrey - Nance Damian - Genes Andrew** : Pleistocene glacial history of Mount Olympus, Greece. Neotectonic uplift equilibrium line elevations and implications for climatic change. In Dilek Yildirim - Pavlides Spyros (Eds.) : Postcollisional tectonics and magmatism in the Mediterranean region and Asia. «Geological Society of America Bulletin» Special Paper 409, 2006, p. 157-174 {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
- 316.* **Société Géologique de France et de Grèce** : Réunion extraordinaire dès la Société Géologique de France en Grèce (9-20 Sept. 1976). «Bulletin de la Société Géologique de France», Paris, Vol. XIX, Jan. 1977, p. 5-70 (Godfriaux Ivan : L'Olympe, p. 45-49) {I.Γ.Μ.Ε. τ.ε. 11975}.
- 317.* **Vergely Pierre - Mercier Jacques** : La fenêtre métamorphique de l'Olympe, Macédoine, Grèce. Compression et extension cénozoïques. «Bulletin de la Société Géologique de France», Paris, T. VI, 1990, fas. 5, p. 819-829 {I.Γ.Μ.Ε. 551.24}.
318. **Woodward Jamie - Hughes Philip** : Glaciation in Greece. A new record of cold stage environments in the Mediterranean. «Developments in Quaternary Science», Amsterdam, Vol. 15, 2001, p. 175-198 {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.

ΚΛΙΜΑ

Πρακτικά συνεδρίων

319. **Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας** : Ο Όλυμπος στους αιώνες.
Μετεωρολογικές ανακοινώσεις από τα Πρακτικά των Συνεδρίων Γ', Δ', Ε', ΣΤ'
Ελασσόνα, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας, 1994, σχ. 24x17, σ. 159 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
320. **Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας** : Ο Όλυμπος στους αιώνες.
Μετεωρολογικές ανακοινώσεις (από το) Ζ' Πανελλήνιο Συνέδριο. Ελασσόνα, (Αύγουστος) 1994.
Ελασσόνα, Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας, χ.χ., σχ. 24x17, σ. 111 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.

Βιβλία - Φυλλάδια

321. **Ηλιάδης Κλεάνθης** : Χιονολισθητικό δυναμικό και χιονολισθητική επικινδυνότητα του Ολύμπου.
(διπλωματική εργασία στο Α.Π.Θ.). Θεσσαλονίκη, χ.χ. (2006;), σχ. 29x21, σ. 110 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.5784 ΗΛΙ}.
322. **Κυριαζόπουλος Βασίλειος** : Το κλίμα της ελληνικής κεντρικής Μακεδονίας (διατριβή για υπηγεσία).
Αθήνα, Υπ. Γεωργίας, 1939, σχ. 24x17, σ. 362+28 φωτ./σχεδ. (βιβλ. 347-352) {Ε.Ο.Ο.Α. 551.6949565 ΚΥΡ}.
323. **Κυριαζόπουλος Βασίλειος** : The meteorological observatory of Ayios Antonios peak of Mount Olympus.
Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 1966, σχ. 24x17, σ. 19 {«Μετεωρολογικά» No 8} {Ε.Ο.Ο.Α. 551.6354 ΚΥΡ τ. 1}.
324. **Kyriazopoulos B. - Livadas G. - Angouridakis V.** : Olympus cumulus project.
I. Artificial draining of summer ground-clouds. Preliminary report. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ.,
1968, σχ. 24x17, σ. 36+9 πίν. {«Μετεωρολογικά» No 9} {Ε.Ο.Ο.Α. 551.6354 ΚΥΡ τ. 1 Μετεωρολογικά βιβλία}.
- 325.* **Kyriazopoulos B. - Livadas G. - Angouridakis V.** : Olympus cumulus project.
II. Artificial draining of summer ground-clouds by cloud catchers of different types.
Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 1976, σχ. 24x17, σ. 26+ πίν. {«Μετεωρολογικά» No 25} {Ακαδημία Αθηνών 551.6 013618}.
- 326.* **Kyriazopoulos B. - Livadas G. - Angouridakis V.** : Olympus cumulus project. III. Quantitative
measurements of water from artificial draining of summer ground-clouds by large cloud-catchers.
Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 1978, σχ. 24x17, σ. 16+ πίν. {«Μετεωρολογικά» No 67} {Ακαδημία Αθηνών Α 04220}.
327. **Livadas George - Semertzidis Vladimiro** : Sunshine duration on Mt. Olympus - Greece.
Διάρκεια ηλιοφάνειας εις το όρος Όλυμπος. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 1973, σχ. 24x17, σ. 18
{«Μετεωρολογικά» No 28} {Α.Π.Θ.} & Επιστημονική Επετηρίδα Σχολής Θετικών Επιστημών
Α.Π.Θ., Τ. 13, 1973, σ. 251-269 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
328. **Livadas George - Semertzidis Vladimiro** : On the effect of ground relief upon sunshine duration on
Mt. Olympus - Greece. Η επίδρασις του αναγλύφου εις την διάρκειαν της ηλιοφανείας εν Ολύμπω.
Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 1974, σχ. 24x17, σ. 16 {«Μετεωρολογικά» No 38} {Ε.Κ.Π.Α. ΑΝΑ ΛιβΓ ο} &
Επιστημονική Επετηρίδα Σχολής Θετικών Επιστημών Α.Π.Θ., Τ. 14, 1974, σ. 85-98 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 329.* **Σαχσαμάνογλου Χαράλαμπος** : Ο ορεινός όγκος του Ολύμπου ως πηγή θερμάνσεως της κατωτέρας
Τροποσφαιράς (διδακτορική διατριβή). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 1977, σ. 149 {Α.Π.Θ. QC869.4.G73.S25}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

330. **Αγγουριδάκης Βλαδίμηρος** : Όλυμπος, η στέγη της Ελλάδος.
Επετ. «Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης - 20 χρόνια», 1978, σ. 81-94 {Ε.Ο.Ο.Α. 068.495 ΣΥΛ}.
331. **Γκίκα Σοφία - Μπαλαφούτης Χρήστος** : Οι θερινές καταιγίδες στον Όλυμπο. Βιβλίο «Μετεωρολογικές
ανακοινώσεις από τα Πρακτικά των Συνεδρίων Γ', Δ', Ε', ΣΤ'», 1994, σ. 41-47 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
332. **Γκουτσίδου - Σουρουμάνη** : Θερμοκρασία εδάφους στον Όλυμπο. Βιβλίο «Μετεωρολογικές
ανακοινώσεις από τα Πρακτικά των Συνεδρίων Γ', Δ', Ε', ΣΤ'», 1994, σ. 137-148 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
333. **Καρατζίνης Γιώργος** : Καταφύγια-μετεωρολογικοί σταθμοί.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 25, Ιαν. 1936, σ. 14-15 και τ. 52, Απρ. 1938, σ. 85-87 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.52205. ΒΟΥ}.
- 334.* **Livadas George** : The new Mount Olympus Research Center.
«Geofisica e Meteorologia», Genova, Vol. XI, 1963, p. 3-4 {Ε.Κ.Π.Α. ΑΝΑ ΛιβΓ η}.
335. **Μακρογιάννης Τιμολέων** : Συγκριτική μελέτη των τιμών θερμοκρασίας και υγρασίας των περιοχών
Κ.Ε.Ο.Α. (Όλυμπος) και Κασσάνδρα (Χαλκιδική) κατά το θέρος 1993. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους
αιώνες» - Ζ' Συνέδριο (1994), Ελασσόνα, σ. 49-56 (Β βιβλίο) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
336. **Μπακογιάννης Τ.** : Ανάλυση των τιμών της θερμοκρασίας της ευρύτερης περιοχής Ολύμπου.
Βιβλίο «Μετεωρολογικές ανακοινώσεις από τα Πρακτικά των Συνεδρίων Γ', Δ', Ε', ΣΤ'», 1994,
σ. 149-159 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
337. **Μπαλαφούτης Χρήστος - Αρσένη-Παπαδημητρίου Αγγελική**
Δυνατότητα αιολικής εκμετάλλευσής του Ολύμπου. Βιβλίο «Μετεωρολογικές ανακοινώσεις από τα
Πρακτικά των Συνεδρίων Γ', Δ', Ε', ΣΤ'», 1994, σ. 119-126 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.

338. **Μπλούτσος Αντώνιος** : Μαθηματική έκφραση της μεταβολής της βροχής καθ' ύψος στις πλαγιές του Ολύμπου. Βιβλίο «Μετεωρολογικές ανακοινώσεις από τα Πρακτικά των Συνεδρίων Γ', Δ', Ε', ΣΤ'», 1994, σ. 21-36 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 339.* **Sahsamanoglou H.** : Summer snowfalls over the Mount Olympus area. «International Journal of Climatology», Vol. 9, No 3, May-Jun. 1989, p. 309-319 {Α.Π.Θ. RefW-15-13180 / Abstract : Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
340. **Σαχσαμάνογλου Χαράλαμπος** : Οι καλοκαιρινές χιονοπτώσεις στην ορεινή περιοχή του Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ζ' Συνέδριο, 1994, σ. 107-111 (Β βιβλίο) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
341. **Σαχσαμάνογλου Χ. - Μακρογιάννης Τ. - Μπλούτσος Α.** : Οι καλοκαιρινές καταιγίδες στην ορεινή περιοχή του Ολύμπου. Βιβλίο «Μετεωρολογικές ανακοινώσεις από τα Πρακτικά των Συνεδρίων Γ', Δ', Ε', ΣΤ'», 1994, σ. 37-40 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
342. **Styllas Michael - Kaskaoutis Dimitrios** : Relationship between winter orographic precipitation with synoptic and large-scale atmospheric circulation: The case of mount Olympus, Greece. Geological Society of Greece, «B.G.S.G», vol. 52, 2018, p. 45-70 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
343. **Τρόμπακας Ζαφείρης** : Χιονοσιβάδες στον Όλυμπο. Πού & πώς. Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 16, Χειμώνας 2001-2002, σ. 80-81 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
344. **Φλόκας Απόστολος** : Μετεωρολογικά του Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ζ' Συνέδριο, 1994, σ. 33-42 (Β βιβλίο) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
345. **Klesse Stefan - Ziehmer Malin - Rousakis Georgios - Trouet Valerie - Frank David** : Synoptic drivers of 400 years of summer temperature and precipitation variability on Mt. Olympus, Greece. «Climate Dynamics», Vol. 45, No 3-4, Sept. 2014, p. (18) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.

ΧΛΩΡΙΔΑ - ΒΛΑΣΤΗΣΗ

Βιβλία - Φυλλάδια

346. **Αντωνόπουλος Ζήσης - Τσιφτσής Σπύρος** : Άτλας των ελληνικών ορχεοειδών. Ρέθυμνο, Mediterraneo, 2017, Τ. 2, σχ. 21x14, σ. 1016, ISBN 978-960-6848-90-2 {Ε.Ο.Ο.Α. 584.409495 ΑΝΤ}.
347. **Αραμπατζής Θεόδωρος** : Θάμνοι και δέντρα στην Ελλάδα. Τόμος Ι. Δράμα, Οικολογική Κίνηση Δράμας - Τ.Ε.Ι. Καβάλας, 1998, σχ. 29x22 (δεμ.), σ. 292, ISBN 960-85951-2-6 {Ε.Ο.Ο.Α. 580.9495 ΑΡΑ}.
348. **Αραμπατζής Θεόδωρος** : Θάμνοι και δέντρα στην Ελλάδα. Τόμος ΙΙ. Δράμα, Οικολογική Κίνηση Δράμας - Τ.Ε.Ι. Καβάλας, 2001 σχ. 29x22 (δεμ.), σ. 16+435, ISBN 960-85951-3-4 {Ε.Ο.Ο.Α. 580.9495 ΑΡΑ}.
- 349.* **Voliotis Dimitrios (Βολιώτης Δημήτριος)** : Die Geholzvegetation und die Vegetationszonierung des nordgriechischen Gebirgszuges Voras - Vermion - Pieria - Olymp - Ossa. Reprint from «Botanische Jahrbucher fur Systemtik», Stuttgart, Bd. 97, No 1, 1976, p. 120-154 {Ε.Κ.Π.Α. ΑΝΑ ΒολΔ d}.
350. **Διαπούλης Χαράλαμπος** : Χλωρίς λειβαδίων Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας. Αθήνα, Υπ. Γεωργίας, 1940, σχ. 24,5x16,5, σ. 97+9 φωτ.+1 σχεδ. {Ε.Ο.Ο.Α. 581.9495 ΔΙΑ}.
351. **Θανάσης Γεράσιμος** : Έρευνα των αναδασώσεων μαύρης πεύκης στην περιοχή του Ολύμπου (διδακτορική διατριβή στο Α.Π.Θ.). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. / Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών, 2004, σ. 171 (βιβλ. 137-152) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
352. **Μητσará Κλεονίκη** : Διερεύνηση της φυτοποικιλότητας του Ολύμπου (μεταπτυχιακή διατριβή στο Α.Π.Θ.). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. / Σχολή Δασολογίας & Φυσικού Περιβάλλοντος, 2012, σ. 212 (βιβλ. 175-184) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
353. **Basdra Effie (επιμ.) - Kiproulos Eleftherios (κείμεν.-φωτ.)** : Flowers. Olympus terra & mare. Hellas. Λουλούδια. Γη & θάλασσα του Ολύμπου. Nicosia Cyprus, Broken Hill, 2018, σχ. 25x26, σ. 208 {Ε.Ο.Ο.Α.}.
354. **Μπλιώνης Γεώργιος** : Στρατηγικές ζωής κατά την υψομετρική διαβάθμιση. Η περίπτωση των πληθυσμών *Campanula* του Ολύμπου (διδακτορική διατριβή). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. / Σχολή Θετικών Επιστημών, 2002, σ. 247 (βιβλ. 229-241) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
355. **Νομαρχία Κατερίνης/Διεύθυνση Δασών** : Η δασική Πιερία. Κατερίνη, Νομαρχία Κατερίνης (Πιερίας), 1979, σχ. 22x16, σ. 20 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.750949565 ΔΑΣ}.
356. **Xystrakis Fotios (Ξυστράκης Φ.)** : The drought tolerance limit of European beech (*Fagus sylvatica* L.) stands on Mt. Olympus, NC Greece. (Thesis). Freiburg, Albert-Ludwigs Universitat, 2009, s. 168 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
357. **Ράπτης Δημήτριος** : Προσδιορισμός των χαρακτηριστικών φυσικών συστάδων μαύρης πεύκης υπό το πρίσμα της δασοκομίας πολλαπλών σκοπών στην περιοχή του ΝΑ Ολύμπου (διδακτορική διατριβή). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. / Σχολή Δασολογίας, 2011, σ. 176 (βιβλ. 148-166) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.

- 358. Σμύρης Παύλος - Ζάγκας Θεοχάρης - Τσιτσώνη Θέκλα :**
Στάδια διαδοχής και παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξή τους στο βόρειο Όλυμπο.
Ανάπτυξη από την Επιστημονική Επετηρίδα του Α.Π.Θ. Τ. 35, 1992, σ. (309-367) {Ε.Ο.Ο.Α. 634.909495 ΣΜΥ}.
- 359. Σμύρης Παύλος - Ντάφης Σπύρος :** Σχέση δομής και ζημιών σε ορεινά δάση της Ρ. Heldreichii του Ολύμπου. Ανάπτυξη από την Επιστημονική Επετηρίδα του Α.Π.Θ., Τ. ΚΣΤ-ΚΖ, 1983-84, σ. 181-193 {Ε.Ο.Ο.Α. 634.909495 ΣΜΥ}.
- 360. Στόλιου Πασχαλίνα :** Συγκριτική μελέτη της χλωρίδας και της χημικής σύστασης της βοσκήσιμης ύλης των λιβαδιών Ολύμπου και Βόρα (μεταπτυχιακή διατριβή στο Α.Π.Θ.).
Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. / Σχολή Γεωπονίας, 2011, σ. 98 (βιβλ. 62-75) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 361. Σφήκας Γιώργος :** Αγριολούλουδα του Ολύμπου - Flowers of mount Olympus - Fleurs du mont Olympe - Olymp Blumen. Αθήνα, Αφοί Τολιδή, 1974, σχ. 24x17, σ. 63 {Ε.Ο.Ο.Α. 582.1309495 ΣΦΗ}.
- 362. Σφήκας Γιώργος :** Οι βοτανικοί παράδεισοι της Ελλάδας (Όρος Όλυμπος : σ. 78-81).
Αθήνα, Τουμπής, 2001, σχ. 29x21 (δεμ.), σ. 255, ISBN 960-540-420-6 {Ε.Ο.Ο.Α. 581.9495 ΣΦΗ}.
- 363. Τσιτίνης Γεώργιος :** Jancaea heldreichii. Οικολογία και χωρολογία ενός υπολειμματικού ενδημικού είδους του Ολύμπου (Μεταπτυχιακή διατριβή). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. / Τμήμα Δασολογίας & Φυσικού Περιβάλλοντος, 2014, σχ. 29,5x21, σ. 81 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 364. Adamonici Lujo :** Die Pflanzengeographische Stellung und Gliederung der Balkanhalbinsel (Hellenische Zone : s. 432-438 & bibl. s. 448-495). Wien, 1906 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 365. Baumann Helmut :** Η ελληνική χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη και στη λογοτεχνία.
Μετ. Πέτρος Μπρούσαλης. Α' έκδ. 1984, σ. 249 (Τα περιβόλια των θεών / Όλυμπος: σ. 93-209).
Β' έκδ. Αθήνα, Ε.Ε.Π.Φ., 1993, σχ. 21,5x13 (δεμ.), σ. 249 (βιβλ. 232-238) {Ε.Ο.Ο.Α. 581.9495 ΒΑΥ}.
- 366.* Bornmüller Josef :** Beitrage zur Flora Mazedonien : Sammlungen in den Kriegsjahren 1916-1918 «Botanische Jahrbücher», Leipzig, Max Weg, I : Bd. 59, 1925, s. 295-504, II : Bd. 60, 1926, s. 1-125, III : Bd. 61, 1928, s. 1-195 {Α.Π.Θ. QK332.B67}.
- 367. Botanic Garden and Botanical Museum Berlin-Dahlem - Hellenic Botanical Society :**
Vascular Plants of Greece. An annotated checklist. Compiled by Panayotis Dimopoulos et al.
Berlin, 2013, form. 30x22, s. 372 {Ε.Ο.Ο.Α. 582.1309495 ΔΗΜ} & Supplement, 2016 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 368.* Gams Helmut :** Nachträge zur Flora und Vegetation des Olymps. Mit 5, Textabbildungen. Reprint from «Österreichische Botanische Zeitschrift», Wien, Bd. 107, 1960, s. 177-193 {Ε.Κ.Π.Α. ΑΝΑ ΜΟΝ ΜΗΤ 3717-3736}.
- 369. Hayek August - (Handel-Mazzetti Heinrich) :** Ein Beitrag zur Kenntnis der Vegetation und der Flora des thessalischen Olymp. Reprint from «Beihefte zum Botanischen Centralblatt», Bd. XLV (45), 1928, s. 220-328 {Ε.Ο.Ο.Α. 581.9495 ΗΑΥ}.
- 370. Strid Arne :** Wild flowers of mount Olympus.
Kifissia, Goulandris Natural History Museum, 1980, f. 31,5x24,5, p. xxviii+394 {Ε.Ο.Ο.Α. 582.139495 STR}.
- 371. Strid Arne :** Φυτά του Ολύμπου. Προσαρμογή - μετάφραση : Ε. Οικονομίδου. Κηφισιά, Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, 1980, σχ. 31,5x24,5 (δεμ.), σ. xxix+402 {Ε.Ο.Ο.Α. 581.9495 STR}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

- 372. Αντωνόπουλος Ζήσης :** Οι ορχιδέες του Ολύμπου.
Περιοδ. «Η Φύση», τ. 127, Οκτ.-Δεκ. 2009, σ. 6-11 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 508.05 ΦΥΣ}.
- 373. Διαπούλης Χαράλαμπος :** Από τη χλωρίδα του Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 24, Δεκ. 1935, σ. 413-424 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 374. Διαπούλης Χαράλαμπος :** Περί τινών λειχηνών του Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 34, Οκτ. 1936, σ. 225-232 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 375. Diapulis Charal. :** Beitrag zur Kenntnis der Waldvegetation des Olymps und des Pierriagebirges.
«Feddes Repertorium», Bd. XL, 1936, s. 282-287 {Ε.Κ.Π.Α. ΑΝΑ ΔιαΧ b & Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.} &
«Das Pflanzenkleid der Mittelmeerlander», von M. Rikli, Bern, Bd. II, 1946, s. 622-626
- 376. Διαπούλης Χαράλαμπος :** Φυτογεωγραφική επισκόπησης Βερμίου - Πιερίων - Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 82, Οκτ. 1940, σ. 223-233 & τ. 83-84, Νοέμ.-Δεκ. 1940, σ. 249-254 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 377. Διαπούλης Χαράλαμπος :** Λειχήνες του Ολύμπου.
Επετ. του Ε.Ο.Σ. «το βουνό - 1946», σ. 163-165 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 378. Καλιαμπός Ελ. :** Η χλωρίδα, η πανίδα και τα αισθητικά δάση του Ολύμπου.
Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας».
Πρακτικά διημέρου συνεδρίου, Λάρισα (1993), σ. 97-101 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
- 379. Κηπόπουλος Ελευθέριος :** Χλωρίδα Ολύμπου. 12 σπάνια και ενδημικά φυτά της αλπικής ζώνης.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 242, Ιν.-Μάρτ. 2019, σ. 44-45 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 380. Λαμπρινός Γεώργιος :** Δια την προστασίαν των δασών του Ολύμπου.
Περιοδ. «Δασική Ζωή», τ. 35-36, Νοέμ.- Δεκ. 1935, σ. 463-465 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

- 381.* **Makrodimos Nikolaos - Blionis George - Krigas Nikolaos - Vokou Despoina** : Flower morphology, phenology and visitor patterns in an alpine community on Mt. Olympus, Greece. «Flora: Morphology, Distribution, Functional Ecology of Plants», Vol. 203, Aug. 2008, p. 449-468 {Α.Π.Θ. RefW-14-60508}.
382. **Μπλιώνης Γιώργος-Βώκου Δέσποινα**: Αποκρίσεις φυτικών ειδών σε μεταβολές κλιματικών συνθηκών. Η περίπτωση των ειδών *Campanula* στον Όλυμπο. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο (1995), σ. 122-125 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
- 383.* **Blionis George. - Halley John - Vokou Despina** : Flowering phenology of *Campanula* on Mt. Olympus, Greece. «Ecography», Vol. 24, No 6, Dec. 2001, p. 696-706 {p. 696 : Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 384.* **Blionis George - Vokou Despina** : Pollination ecology of *Campanula* species on Mt. Olympus, Greece. «Ecography», Vol. 24, No 3, Jun. 2001, p. 287-297 {Α.Π.Θ. Refw-14-59093 & p. 287 : Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 385.* **Blionis George - Vokou Despina** : Structural and functional divergence of *Campanula spatulata* Subspecies on Mt. Olympus. «Plant Systematics and Evolution», Vol. 232, No 1, 2002, p. 89-105 {Abstract : Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 386.* **Blionis George - Vokou Despina** : Reproductive attributes of *Campanula* populations from Mt. Olympus, Greece. «Plant Ecology», Vol. 178, No 1, May 2005, p. 77-88 {Abstract : Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
387. **Μπρούσαλης Πέτρος** : Βοτανικός παράδεισος. Περιοδ. «Η Καθημερινή/Επτά Ημέρες - Αφιέρωμα : Όλυμπος, το βουνό των θεών», 19 Σεπτ. 1999, σ. 6-10 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
388. **Νέζης Νίκος** : Όλυμπος και Φύση. Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Β.Ε., τ. 5, Ιαν. 2019, σ. 11-16 & 18 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 389.* **Ντάφης Σπύρος** : Βλάστηση και οικολογικές ιδιαιτερότητες του Ολύμπου. «Επιστημονική Επετηρίδα του Α.Π.Θ./Τμ. Δασολογίας», τ. 32 (1), 1989, σ. 561-567 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 390.* **Pantis Ioannis - Papagianni Athanasia - Margaris Nikolaos** : Altitudinal gradients of energy contents of herbaceous plants on Mt. Olympus (Greece). «Acta Oecologica / Oecologia Plantarum», Vol. 8, No 3, 1987, p. 199-209 {Α.Π.Θ. RefW-14-60815}.
- 391.* **Παπάζογλου Μίνα** : Αγριολούλουδα - άνοιξη του Αυγούστου στον αλπικό Όλυμπο. Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 303, 1991, σ. 26-30 {Α.Π.Θ. DF901.M3M443 1991}.
392. **Σμύρης Παύλος** : Τα δασικά οικοσυστήματα του Νομού Πιερίας. Δυνατότητες ανάπτυξής τους. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια», Β΄ επιστημονικό συνέδριο (2002), σ. 882-892 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
393. **Σφήκας Γιώργος** : Όλυμπος, ένας φυσικός βοτανικός κήπος. Περιοδ. «Φύσις & Ζωή», τ. 12, Φθινόπωρο 1973, σ. 21-23 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΦΖ}.
394. **Φτικά Ζωή** : Τα δάση του Ολύμπου από την αρχαιότητα έως σήμερα. Σεμινάριο ΚΕ.Π.Ε. Κισσάβου - Ελασσόνας «Όλυμπος, από το μύθο και την ιστορία στην αιφορική διαχείριση», Ελασσόνα 13-14 Ιουνίου 2014 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
395. **Χαριστός Παύλος** : Η αρωματική και φαρμακευτική χλωρίδα του Ολύμπου. Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 99, Ιούλ.-Σεπτ. 1996, σ. 44-45 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.52205 ΟΛΥ}.
396. **Charalampopoulos Athanasios - Damialis Athanasios - Tsiropidis Ioannis - Mavrommatis Theodoros - Halley John - Vokou Despoina** : Pollen production and circulation patterns along an elevation gradient in Mt. Olympus (Greece) National Park. «Aerobiologia», Vol. 29, 2012, p. 455-472 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
397. **Χριστοδουλόπουλος Αντώνιος** : Χλωρίς και εδαφική οικονομία του Ολύμπου. Βιβλίο «Πρώτον πανελλήνιον ορειβατικών συνεδρίων», Όλυμπος (1936), σ. 55-56 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΠΑΝ}.
398. **Adamović Lujo** : Neue bürger der altserbischen und macedonischen Flora. «Allgemeine Botanische Zeitschrift», Karlsruhe, Vol. XI, Jan. 1905, s. 1-3 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 399.* **Cyrén Otto** : Olympos. «Ord och Bild», Stockholm, No 45, 1926 {refer. from F. Farquhar - A. Phoutrides, 1929, No 1243}.
- 400.* **Cyrén Otto - Hayek August** : Der Thessalische Olymp. Mit den Bildtafeln 31-42 «Vegetationsbilder», Jena, Bd. XVIII, Heft 6-7, 1928 {refer. from X. Διαπούλης - 1935, No 373}.
- 401.* **Habeck Frank - Reif Albert** : Die Waldgesellschaften der montanen und subalpinen Stufe des Ostabfalls des Olymp, Griechenland. «Phytocoenologia», Bd. 22, Heft 4, Dec. 1994, s. 501-536
402. **Halácsy Eugene** : Beitrage zur Flora der Balkanhalbinsel (**Sintenis Paul** / Olymp). «Österreichische Botanische Zeitschrift», Vol. XL (40), Febr. 1890, s. 37-41 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
403. **Halácsy Eugene** : Beitrage zur Flora der Balkanhalbinsel (**Sintenis Paul - Josef Bornmüller** / Olymp). «Österreichische Botanische Zeitschrift», Vol. XLII (42), Nov. 1892, s. 368-375 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 404.* **Hayek August** : Die Panzerföhre und ihr Vorkommen auf Thessalischen Olymp. «Centralblatt für das gesamte Forstwesen», Wien, 1926, s. 143-147
- 405.* **Heldreich Theodor** : Bericht über die botanischen Ergebnisse einer Bereisung Thessaliens. «Preussischen Akademie der Wissenschaften», Berlin, Bd. VI, 1883, s. 154-164 {refer. Adamovic No 364}.
406. **Heldreich Theodor (Χελδράιχ Θ.)** : Περί φυτολογικής εξετάσεως της Θεσσαλίας. Περιοδ. «Παρνασσός», Τ. Ζ, 1883, σ. 257-266 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.

- 407.* **Klesse Stefan** : Response of *Pinus nigra* to long-term moisture variability on Mt Olympus, Greece.
Diploma thesis, Mainz, 2012 {refer. from Klesse S. – 2014, No 345}.
- 408.* **Merxmuller Hermann - Strid Arne** : A new species in the *Cerastium alpinum* group from Mt. Olympus, Greece. «*Botaniska Notiser*», Stockholm, Vol. 130, 1977, p. 469-472
- 409.* **Preston Claire - Akeroyd J.** : A bryophyte collection from Mt. Olympus, Thessaly, Greece.
Revue «*Bryologique et Lichenologique*», Cambridge, Vol. 45, 1979, p. 437-441 {Ε.Κ.Π.Α. ANA PreC b}.
- 410.* **Quezel Pierre** : Végétation des hautes montagnes de la Grèce méridionale.
«*Vegetatio*», Vol. XII (12), 1964, No 5-6, p. 289-385 {p. 289 : Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
411. **Quezel Pierre** : La végétation des hauts sommets du Pinde et de l'Olympe de Thessalie.
«*Vegetatio*», Vol. XIV (14), 1967, No 1-4, p. 127-228 {Ε.Ο.Ο.Α. 581.9495 QUE & Αρχείο pdf}.
412. **Quezel Pierre - Contandriopoulos J.** : Contribution à l'étude de la flore du Pinde central et septentrional et de l'Olympe de Thessalie. «*Candollea*», Vol. 20, 1965, p. 51-90 {Ε.Ο.Ο.Α. 581.9495 QUE}.
- Sintenis Paul** : see Halácsy Eugene (No 402, 403)
413. **Stojanoff Nikolai - Jordanoff D.** : Botanische Studien auf dem Thessalischen Olymp.
I. Floristische Ergebnisse «*Jahrbuch Universität Sofia Physikalisch Mathematische - Fakultät*», Bd. XXXIV-3, Sofia, 1938, s. 147-249+6 pl. {Ε.Ο.Ο.Α. 581.9495 STO}.
- 414.* **Strid Arne** : Floristic notes from Mt. Olympus & Mt. Falakron (Boz Dag), Northern Greece.
«*Botaniska Notiser*», Stockholm, Vol. 129, 1976, p. 251-256
- 415.* **Strid Arne** : A new species of *Crepis* from Mt. Olympus Greece.
«*Botaniska Notiser*», Stockholm, Vol. 130, 1977, p. 143-146
416. **Strid Arne** : Τα ενδημικά φυτά του Ολύμπου. The endemic plant species of mount Olympus.
Περιοδ. «*Η Φύσις*», τ. 19-20, 1979, σ. 5-7 & 42-54 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 508.05 ΦΥΣ}.
- 417.* **Wagner Janos** : Beitrage zur Flora von Griechenland.
«*Feddes Repertorium*», Vol. 38, 1935, s. 281-288+3 taf. {refer. from Μητσαρά Κλ. - 2012, No 352}.

ΠΑΝΙΔΑ

Βιβλία - Φυλλάδια

418. **Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία (H.Z.S.)** : Το κόκκινο βιβλίο των απειλούμενων ζώων της Ελλάδας.
Επιμ. Α. Λεγάκις, Π. Μαραγκού. Αθήνα, Ε.Ζ.Ε., 2009, σ. 525, ISBN 978-960-85298-8-5 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
419. **Κανέλλης Αντώνης - Χατζησαράντος Χαρίλαος** : Τα θηλαστικά της Ελλάδος.
Αθήνα, Ε.Ο.Σ., 1963, σχ. 24x17, σ. (16) {Ε.Ο.Ο.Α. 599.09495 ΕΛΛ & Τ. Ελληνική πανίδα}.
(Ανάτυπο από το περιοδ. «το βουνό», τ. 230, Ιαν. 1963, σ. 6-21) {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
420. **Μαλακού Μυρσίνη** : Μελέτη της πανίδας του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.
Αθήνα, 1985, σχ. 29,5x21, σ. 43+7 σχεδ. {Ε.Ο.Ο.Α. 591.9495 ΕΛΛ}.
- 421.* **Νταβίδης Οδυσσέας** : Συμβολή εις την έρευνα των ακριδογόνων εστιών των ανατολικών υπωρειών του Ολύμπου. Αθήνα, 1938, σ. 8 {Α.Π.Θ. SB945.G65N73}.
422. **Παμπέρης Λάζαρος** : Οι πεταλούδες της Ελλάδας. Αθήνα, Μπάστας - Πλέσσας, 1997,
σχ. 29,5x22 (δεμ.), σ. xii+560 (βιβλ. 541-546), ISBN 960-7418-19-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 595.78909495 ΠΑΜ}.
423. **Παμπέρης Λάζαρος** : Οι πεταλούδες της Ελλάδας.
Β' έκδ., Αθήνα, 2009-10, σχ. 24x17 (δεμ.), σ. 766 (βιβλ. 742-759),
ISBN 978-960-92740-0-5 {Ε.Ο.Ο.Α. 595.78909495 ΠΑΜ}.
424. **Svensson Lars** : Τα πουλιά της Ελλάδας, της Κύπρου και της Ευρώπης. Οδηγός αναγνώρισης.
(μετ.-επιμ. Κώστας Παπακωνσταντίνου). Αθήνα, Ε.Ο.Ε., 2015, σχ. 19,5x13,5, σ. 444
ISBN 978-960-6861-33-8 {Ε.Ο.Ο.Α. 598.094 SVE}.

Άρθρα

425. **Γιαννικόπουλος Ανέστης** : Τα αγριόγιδα του Ολύμπου.
Περιοδ. «*Ελληνικό Πανόραμα*», τ. 109, Φθινόπωρο 2016, σ. 72-81 & Χειμώνας 2017, σ. 182-187
{Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
426. **Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσεως** : Νέα είδη Υμενοπτέρων (Aridae) στα ελληνικά βουνά.
Περιοδ. «*Η Φύση*», τ. 50, Ιούλ.-Σεπτ. 1990, σ. 24 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 508.05 ΦΥΣ}.
427. **Μερτζάνης Γιώργος** : Επανεμφάνιση της αρκούδας στο «βουνό των Θεών» (Όλυμπος).
Περιοδ. «*Η Φύση*», τ. 110, Ιούλ.-Σεπτ. 2005, σ. 4-5 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 508.05 ΦΥΣ}.
428. **Μπούσμπουρας Δημήτρης** : Τα πουλιά του Ολύμπου. Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 343-349 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.

- 429.* **Stamou Georgios - Sgardelis Stefanos - Margaris Nikolaos** : Arthropods distribution pattern on a mountain gradient (Mt. Olympus, Greece). «Revue d'Ecologie et de Biologie du Sol», Vol. 21, No 4, 1984, p. 491-505 {Α.Π.Θ. Rec 207305 / RefW-14-61243}.
430. **Τσούνης Γρηγόρης** : Όλυμπος : Ορνιθοπανίδα - θηλαστικά - ερπετά - χλωρίδα. Προτάσεις για την προστασία του Δρυμού. Περιοδ. «Η Φύσις», τ. 38, Ιούλ.-Σεπτ. 1987, σ. 22-25 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 508.05 ΦΥΣ}.
431. **Υφαντής Σταύρος** : Τα αγριόγιδα του Ολύμπου. Περιοδ. «Οικοτοπία», τ. 16, Δεκ. 1991-Ιαν. 1992, σ. 10-12 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΟΙΚ}.
432. **Χατζηρβασάνης Βασίλης** : Καταφύγιο για ζώα και πουλιά. Περιοδ. «Η Καθημερινή/Επτά Ημέρες - Αφιέρωμα: Όλυμπος, το βουνό των θεών», 19 Σεπτ. 1999, σ. 11-14 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
433. **Χατζηρβασάνης Βασίλης** : Αναζητώντας ζώα στις σκιές. Η κρυφή ζωή του Ολύμπου. Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 335-342 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
434. **Χατζησαράντος Χαρίλαος - Κανέλλης Αντώνης** : Αγριόγιδα και αγριοκάτσικα της Ελλάδος. Περιοδ. «το βουνό», τ. 187, Νοέμ.-Δεκ. 1955, σ. 142-164 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 435.* **Chaworth-Musters James L.** : A contribution to our Knowledge of the mammals of Macedonia and Thessaly. «The Annals and Magazine of Natural History», London, Vol. 9, 1932, p. 166-171
- 436.* **Janssens Emile** : Un naturaliste chez les dieux. Revue «Le Flambeau», vol. 5, 1953 {συλλογή εντόμων στον Όλυμπο και Πήλιο} {αναφ. στο περιοδ. «το βουνό», Ιαν.-Φεβρ. 1954, σ. 25}.
- 437.* **Koller O.** : Das Vorkommen von Rupicapra rupicapra auf dem Berge Olymp (Griechenland). Mammol. Mit. No III, «Zoologischer Anzeiger», Vol. 83, 1929, s. 46
438. **Laar Vincent Van - Daan Serge** : On some Chiroptera from Greece «Beaufortia», Amsterdam, V. 10, No 120, Jan 1964, p. 158-166 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 439.* **Martino VI.** : Contribution à la systématique du chamois Yougoslave. «Fédération des sociétés des chasseurs», Vol. 39, 1934, p. 59-65 {για τα αγριόγιδα του Ολύμπου}.
440. **Meixner Josef** : Zwei neue Trechen vom Thessalischen Olymp. «Koleopterologische Rundschau», Wien, Bd. 14, Mai 1928, s. 126-128 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ

Πρακτικά συνεδρίων

441. **Δήμος Λιτοχώρου** : Όλυμπος 1986. Επιστημονικό Συμπόσιο για τον Όλυμπο. Λιτόχωρο 30-31 Αυγούστου 1986. Λιτόχωρο, 1986, σχ. 22x14, σ. 20 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΟΛΥ}.
442. **Δήμος Λιτοχώρου** : Β΄ Διεθνές Συμπόσιο - Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου. (Λιτόχωρο 20-22 Ιουλίου 1995). Κατερίνη, Δήμος Λιτοχώρου, χ.χ., σχ. 29,5x21, σ. 239 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
443. **Δήμος Λιτοχώρου** : Γ΄ Διεθνές Συμπόσιο. Η πολιτική για την προστασία των Εθνικών Δρυμών και η αιφόρος οικοανάπτυξη. Η περίπτωση του Ολύμπου. Λιτόχωρο 12-13 Δεκεμβρίου 1997. Πρόγραμμα {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
444. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος)** : Πρώτον Πανελλήνιον Ορειβατικών Συνέδριον - Όλυμπος 1936. Αθήνα, Ε.Ο.Σ., 1937, σχ. 24x17, σ. 70 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΠΑΝ}.
445. **Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΕ.Π.Ε.) Ελασσόνας**
Το φυσικό περιβάλλον του Ολύμπου και Όλυμπος, αιφόρος ανάπτυξη. Πρακτικά σεμιναρίων Φεβρουάριος 2011 - Μάιος 2011. Ελασσόνα, 2011, σχ. 25x17,5, σ. 176 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΚΕΝ}.
446. **Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΕ.Π.Ε.) Κισσάβου - Ελασσόνας**
Όλυμπος - Κίσσαβος. Παράδοση και αιφόρος ανάπτυξη. Πρακτικά σεμιναρίων 2011-2012. Ελασσόνα, 2012, σχ. 29x21, σ. 180 ISBN 978-960-98101-6-6 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΕΡ}.
447. **Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδος (Τ.Ε.Ε.) / Τμήμα Κεντρικής & Δυτικής Θεσσαλίας**
Πρακτικά διήμερου συνεδρίου για τον Όλυμπο με θέμα : Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας. Λάρισα 13 & 14 Μαρτίου 1993. Λάρισα, Τ.Ε.Ε. / Τμήμα Κεντρικής & Δυτικής Θεσσαλίας, 1994, σχ. 29,5x21, σ. 204 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
448. **Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου** : Όλυμπος - Αιφόρος ενέργεια. Ημερίδα, 28 Ιουνίου 2008, Λιτόχωρο. Πρόγραμμα {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α. & Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΑΜΦ}.
449. **Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου**
Η συμβολή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Πρακτικά Ημερίδας 18 Δεκεμβρίου 2014, Ελασσόνα. Λιτόχωρο 2014, σχ. 29x20,5, σ. 55 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΦΟΡ}.

- 450. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου**
Η συμβολή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής. Πρακτικά Ημερίδας 20 Δεκεμβρίου 2014, Λιτόχωρο. Λιτόχωρο, 2014, σχ. 29x20,5, σ. 55 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΦΟΡ}.
- 451. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου :** Ο Όλυμπος, μνημείο φύσης και παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Ένας αιώνας από την πρώτη ανάβαση. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου 20-22 Μαρτίου 2015 (περιλήψεις). Λιτόχωρο, 2015, σχ. 28x20, σ. 96 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΦΟΡ}.

Βιβλία - Φυλλάδια

- 452. Αγαπητός Σπήλιος :** Ο Όλυμπος, μέγα τουριστικό κέντρο της Ελλάδος. Αθήνα, 1936, σχ. 21x15, σ. 7 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.522 ΒΟΥ & Τ. 1935-1960 ΑΝΑΤΥΠΑ} (ανάτ. από το περ. «το βουνό» τ. 30, Ιούν. 1936, σ. 121-124).
- 453. Αγγελούδου Ζαφείρω - Δούλη Ολυμπία-Ελένη :** Μελέτη των εθνικών δρυμών στην Ελλάδα. (Εθνικός Δρυμός Ολύμπου : σ. 21-36). Δράμα, Α.Τ.Ε.Ι. Καβάλας, 2009, σ. 160 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 454. Ανδρεδάκης Παύλος :** Εθνικός Δρυμός Ολύμπου. Μελέτη αναθεώρησης Γενικού Διαχειριστικού Σχεδίου. Κατερίνη, Διεύθυνση Δασών Πιερίας, 1996, σχ. 29,5x21, σ. iv+52+7 χάρτ./σχεδ. + 4 παραρτήματα (φωτ. έκδ.) {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7509495 ΕΛΛ}.
- 455. Δασκαλάκη Μαρία :** Σχεδιασμός της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στην Π.Ε. Πιερίας. (διπλωματικής εργασίας). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ./Πολυτεχνική Σχολή, 2.018, σ. 86 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 456. Δημητριάδης Ιωάννης & συνεργάτες :** Τουριστική αξιοποίηση βορειοανατολικού Ολύμπου. Α φάση. Αναγνώριση - Ανάλυση. Κατερίνη, Νομαρχιακό Ταμείο Πιερίας, 1984, σχ. 29,5x21, σ. ix+196 (φωτ. έκδ.) {Ε.Ο.Ο.Α. 333.70949565 ΝΟΜ}.
- 457. Δημητριάδης Ιωάννης & συνεργάτες :** Τουριστική αξιοποίηση Νότιου Ολύμπου. Β φάση - Προτάσεις. Κατερίνη, Νομαρχιακό Ταμείο Λάρισας, 1985, σχ. 29,5x21, σ. vii+202 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7094954 ΝΟΜ}.
- 458. Δήμος Ελασσόνας :** Επιχειρησιακό σχέδιο Δήμου Ελασσόνας 2012-2014. Α Φάση - Στρατηγικός σχεδιασμός. Ελασσόνα, Δήμος Ελασσόνας, χ.χ., σ. 254 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 459. Διεύθυνση Δασών Ν. Πιερίας & συνεργάτες (Στ. Διαμαντόπουλος κ.ά.)**
Μελέτη διαχείρισης - διακίνησης επισκεπτών και ανάπτυξης οικοτουρισμού στο Εθνικό Πάρκο Ολύμπου. Κατερίνη, Δ/νση Δασών Νομού Πιερίας, 2003, σχ. 29,5x21, σ. 95 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7809495 ΜΕΛ}.
- 460. Εθνικός Δρυμός Ολύμπου. Οδηγός επισκέπτη :** Κείμεν. Νίκος Πασχαλούδης. Αθήνα, Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε./Φορέας Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου, 2004, σχ. 23,5x17, σ. 20 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΕΘΝ}.
- 461. Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσεως :** Οι προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα. Κείμεν. Γ. Σφήκας (Όλυμπος: σ. 38-39). Αθήνα, Ε.Ε.Π.Φ., 2004, σχ. 24x17, σ. 200, ISBN 960-7197-08-9 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.709495 ΕΛΛ}.
- 462. Καραϊσκος Νίκος :** Ο Όλυμπος κινδυνεύει. Κατερίνη, Εφημ. «Λιβάδι Ολύμπου», 1993, σχ. 23x16,5, σ. 144 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΚΑΡ}.
- 463. Κορφαίτης Κώστας - Κατσακιώρη Μαρία - Ντάφης Σπύρος :** Ο Όλυμπος και το φαράγγι του Ενιπέα. Ένα εργαστήριο ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης για το περιβάλλον. χ.τ. Αναπτυξιακή Εταιρεία Λιτοχώρου - Ε.Κ.Β.Υ., χ.χ., σχ. 21x17, σ. 24 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9565 ΚΟΡ}.
- 464. Κουτούκα Μαρία :** Ελληνικό-ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων διαδρομών E4 Greece. Περίπτωση Μακεδονίας. Δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης των περιοχών από τις οποίες διέρχεται το E4 (πτυχιακή εργασία). Θεσσαλονίκη, Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, 2010, σ. 114 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 465. Κυρίτσης Ιωάννης (Γιάννης) - Φαρμάκης Νίκος :** Όλυμπος : Προστασία - αξιοποίηση. Μία δειγματοληπτική έρευνα των απόψεων των Ελλήνων και ξένων επισκεπτών του. (Λιτόχωρο), 1986, σχ. 29x21, σ. 77 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.432021 ΚΥΡ}.
- 466.* Λατσούδης Παναγιώτης - Τρίγκου Ρούλα - Κοντοζήση Ιωάννα :** Γνωριμία με τη φύση της προστατευόμενης περιοχής Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Υλικό περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Αθήνα, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2008, ISBN 978-960-6861-06-2 {Ε.Β.Ε. 08033/2013-1}.
- 467. Μαλαμίδης Γεώργιος - Ανδρεδάκης Παύλος - Μαλακού Μυρσίνη - Πισώκας Ελευθέριος - Ρωμανός Λάμπρος :** Εθνικός Δρυμός Ολύμπου. Γενικό διαχειριστικό σχέδιο (Master Plan). Κατερίνη, Νομαρχία Πιερίας/Διεύθυνση Δασών, 1988, σχ. 29,5x21, σ. iii+117+8 χάρτ./σχεδ. {φωτοτ. έκδ.} {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7509495 ΕΘΝ}.
- 468. Μαλαμίδης Γεώργιος - Ελευθεριάδης Νικόλαος - Αϊδίνης Ευστράτιος :** Εθνικός δρυμός Ολύμπου. Μια έρευνα της κοινωνικής του διάστασης. Θεσσαλονίκη, Τ.Ε.Ι. Καβάλας/Τμ. Δασοπονίας Δράμας, 1992, σχ. 24x17, σ. 55 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.75021 ΜΑΛ}.
- 469.* Μαντζαβέλας Α. κ.ά. :** Ειδική περιβαλλοντική μελέτη φαραγγιού Ενιπέα Ολύμπου. Οικοσχεδιασμός. Λιτόχωρο, Αναπτυξιακή Λιτοχώρου, 1999 {αναφ. από Α. Γιαννακάκη - 2009, No 235}.
- 470. Μπίτος Τριαντάφυλλος :** Ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου μέσα στο διεθνές καθεστώς των προστατευόμενων περιοχών. Προβλήματα διαχείρισής του. Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 2009, σ. 142 (βιβλ. 136-142) {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7509495 ΜΠΙ & Αρχείο pdf}.

471. **Μπούσμπουρας Δημήτρης - Μπλιώνης Γιώργος** : Όλυμπος - χαράδρα Ενιπέα. Από τη θάλασσα έως την ψηλότερη κορυφή της Ελλάδος. Αθήνα, Ε.Ο.Ε., χ.χ., σχ. 24x17, σ. 16 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9565 ΜΠΟ}.
472. **Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας** : Ολοκληρωμένη ανάπτυξη της διευρυμένης Κοινότητας Καρυάς και αξιοποίηση των φυσικών και πολιτισμικών στοιχείων του Ολύμπου. Τεύχος 1 - Α΄ Μέρος. Ανάλυση - αναγνώριση περιοχής μελέτης. Λάρισα, 2002, σ. 127 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
473. **Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πιερίας - Δήμος Λιτοχώρου - Δ/νση Δασών Πιερίας - Ε.Ο.Σ. Λιτοχώρου** : Πρόταση για την τουριστική ανάπτυξη του ορεινού όγκου του Ολύμπου. Κατερίνη, 1995, σχ. 29x21 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.709495 ΠΡΟ}.
474. **Παπαβραμίδου Δήμητρα** : Διαχείριση επισκεπτών στις προστατευόμενες περιοχές. Ελλάδα: Η περίπτωση των Εθνικών Δρυμών Ολύμπου και Σαμαριάς. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. / Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, 2012, σ. 77 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
475. **Περιφέρεια Θεσσαλίας / Περιφερειακή Ενότητα Λάρισας** : Προτάσεις για τον Όλυμπο στην Υποεπιτροπή Νησιωτικών και Ορεινών Περιοχών της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Περιφερειών της Βουλής των Ελλήνων. Λάρισα, 2012, σχ. 29,5x21, σ. 67 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7509495 ΠΕΡ}.
- 476.* **Πιερίκη Αναπτυξιακή** : Πρόταση πρότυπου σχεδίου προστασίας, ανάδειξης και ανάπτυξης του Ολύμπου. Κατερίνη, 1991, σ. 47 {Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη 577.530 949565 Π}.
477. **Πιερίκη Αναπτυξιακή** : Ολοκλήρωση έργου: Οικοτουριστική ανάπτυξη ορεινού όγκου Ολύμπου. Κατερίνη, «Πεπραγμένα Δ.Σ. Πιερίκης Αναπτυξιακής», 2003, σ. (14) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
478. **Πολίτες Λιτοχώρου** : Διαχειριστικό Σχέδιο Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Πρόταση πολιτών Λιτοχώρου προς το Δ.Σ. Λιτοχώρου. Λιτόχωρο, 10 Νοέμ. 1996, σ. 9 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
479. **Σαμαρά Φανή** : Υφιστάμενες χρήσεις γης και ζωνοποίηση των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων στην προστατευόμενη περιοχή του Α-ΝΑ Ολύμπου, σύμφωνα με τις απόψεις των τοπικών αρχών (πτυχιακή εργασία). Βόλος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας/Πολυτεχνική Σχολή, 2007, σ. 105 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
480. **Σαμαρά Φανή** : Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη σε ορεινή περιοχή. Η περίπτωση του Δήμου Ολύμπου και της Κοινότητας Καρυάς (διπλωματική εργασία). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 2008, σ. vii+104 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.709495 ΣΑΜ & Αρχείο pdf}.
481. **Σιώκας Παντελής** : Εναλλακτικός τουρισμός στην Πιερία - Όλυμπος. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ./Πολυτεχνική Σχολή, 2014, σχ. 29,5x21, σ. 38 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
482. **Σφήκας Γιώργος - Τσουνής Γρηγόρης** : Οικοτουριστικός οδηγός της Ελλάδας (Ε.Δ. Ολύμπου: σ. 20-27). Αθήνα, Γ.Γ.Ν.Γ. - Ε.Ε.Π.Φ., 1993, σχ. 20,5x14, σ.195 (βιβλ. 190-195) {Ε.Ο.Ο.Α. 333.709495 ΣΦΗ}. Επίσης, Ecotouristic guide of Greece, 1993
- 483.* **Σφήκας Γιώργος** : Τα εθνικά πάρκα της Ελλάδας {Όλυμπος : σ. 41-59}. Αθήνα, Explorer, 2002, σχ. 22x13, σ. 360, ISBN 960-8303-04-4 {Ε.Β.Ε. 07858/2010-1}.
484. **Τζάρτζανος Αθανάσιος (Νάσος)** : Ορειβασία και τουρισμός. Αθήνα, Ε.Ο.Σ. 1955, σ. 8 (ανάπτυπο από το περιοδ. «το βουνό», Μάρτ.-Απρ. 1955) {Ε.Ο.Ο.Α. 910 ΤΖΑ & τ. 1935-1960 ΑΝΑΤΥΓΙΑ}.
485. **Τσάκαλος Φιλόχρηστος** : Μελέτη εθνικών δρυμών Ελλάδας. Χλωρίδα, πανίδα & καθεστώς διαχείρισης (πτυχιακή εργασία). Δράμα, Τ.Ε.Ι. Καβάλας / Παράρτημα Δράμας, 2011, σ. 136 (Εθνικός Δρυμός Ολύμπου : σ. 17-28) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
486. **Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων** : Εθνικοί Δρυμοί της Ελλάδας. Κείμεν. Ζαχαρίας Πρωϊμάκης {Όλυμπος : σ. 30-33}. Αθήνα, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων, 2007, σχ. 21x14,5, σ. 48 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7809495 ΠΡΩ}.
487. **Υπουργείο Γεωργίας** : Εθνικοί Δρυμοί της Ελλάδας. Κείμεν. Ζαχαρίας Πρωϊμάκης {Όλυμπος : σ. 30-33}. Αθήνα, Υπουργείο Γεωργίας, 2002, σχ. 21x14,5, σ. 48 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7809495 ΠΡΩ}.
488. **Boissonnas Frédéric** : L'Olympe - Park national de la Grèce. Paris, G. Budé, 1928, f. 24x17, p. 12 {extrait de «L'Acropole - Revue du Monde Hellénique», Jan.-Juin. 1928} {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7509495 ΒΟΙ}.
489. **Gibbons Bob** : Οδοιπορικό στην ελληνική φύση. Μετ. Χρυσάνθη Σφήκα (Εθνικός Δρυμός Ολύμπου : σ. 76-79). Αθήνα, Explorer, 2004, σχ. 22x13, σ. 319, ISBN 960-8303-74-5 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.709495 GIB}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

490. **Ανδρεδάκης Παύλος** : Οργάνωση-διαχείριση του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Προβλήματα-προοπτικές. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο 1995, σ. 149-154 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
491. **Αποστόλου Αθανάσιος (Θανάσης)** : Όλυμπος : «Ανάπτυξη» ή αρμονική συμβίωση με τη φύση; Εφημ. «Κίνηση για το Λιτόχωρο και τον Πολιτισμό», τ. 7, Ιαν. 1997, σ. 16-17 (Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.).
492. **Αρσενίου Λάζαρος** : Όλυμπος. Το θεϊκό βουνό ζητεί σεβασμό και προστασία. Περιοδ. «Οικονομικός Ταχυδρόμος», τ. 26 (2043), 1 Ιουλίου 1993, σ. 71-73 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

493. **Βλαχοβασίλης Θ.** : Όλυμπος. Κίνδυνοι και πραγματικότητα.
Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο 1995, σ. 145-148 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
494. **Βώκου Δέσποινα - Μακροδήμος Νίκος - Τζιόλας Μιχάλης** :
Επισκέπτες στον εθνικό δρυμό Ολύμπου. Χαρακτηριστικά, συμπεριφορές και απόψεις.
Περιοδ. «Οικοτοπία», Απρ. 2000, σ. 36-39 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΟΙΚ}.
495. **Γεροφωκά Αναστασία** : Περιβαλλοντική εκπαίδευση μαθητών και ενηλίκων σε προστατευόμενες περιοχές. Μία πρόταση αιφροδικής διαχείρισης.
Βιβλίο «Η συμβολή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής».
Πρακτικά Ημερίδας 20 Δεκεμβρίου 2014 - Λιτόχωρο, σ. 14-17 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΦΟΡ}.
496. **Γεωργούλης Δημήτριος** : Υποστηριζόμενες και προτεινόμενες από την Ε.Ο.Ο.Α. δράσεις στις παρολύμπιες περιοχές. Σεμινάριο ΚΕ.Π.Ε. Κισσάβου - Ελασσόνας «Όλυμπος, από το μύθο και την ιστορία στην αιφροδική διαχείριση», Ελασσόνα 13-14 Ιουνίου 2014 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
497. **Γεωργούλης Δημήτριος** : Ο ορειβατικός τουρισμός ως μοχλός ανάπτυξης.
Βιβλίο «Η συμβολή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής».
Πρακτικά Ημερίδας 20 Δεκεμβρίου 2014 - Λιτόχωρο, σ. 18-20 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΦΟΡ}.
498. **Γιαννούλης Χρήστος** : 5 δις επένδυση στον Όλυμπο;
Περιοδ. «Η Σαρακατσάνα», τ. 1, Άνοιξη 1988, σ. 7 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
499. **Δελιζώνας Γιώργος** : Όλυμπος. Εθνικός Δρυμός. Κλυδωνισμοί στο Θρόνο του Δία.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 165, Ιαν.-Φεβρ. 2004, σ. 42-47 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
500. **Δενδρινός Κλεόβουλος** : Τι λέγει ο ζωγράφος Ιθακήσιος για τον εξωραϊσμό του Ολύμπου.
Ένα βράδυ μαζί του στο Ασυλον Μουσών. Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 77, Οκτ. 1935, σ. 249-251 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
501. **Δενδρινός Κλεόβουλος** : Πανανθρώπινη κατακραυγή για τη μελετώμενη εκτέλεση έργων στον Όλυμπο. Περιοδ. «Ο Παν», τ. 437, Οκτ.-Δεκ. 1988, σ. 70-72 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
502. **Δημητριάδης Ιωάννης** : Μια συνθετική προσέγγιση για τη διερεύνηση προοπτικών ανάπτυξης και τη δημιουργία στόχων για ενέργειες και παρεμβάσεις στην ευρύτερη περιοχή του Ολύμπου.
Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας».
Συνέδριο (1993), Λάρισα, σ. 176-187 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
503. **Ε.Ε.Π.Φ. (Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσεως)** : 30 Ιουνίου 1938. Μία επέτειος (ίδρυση Εθνικού Δρυμού Ολύμπου). Περιοδ. «Η Φύσις», τ. 14, 1978, σ. 3-4 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 508.05 ΦΥΣ}.
504. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος)** : Το Α΄ Πανελλήνιον Ορειβατικόν Συνέδριον 1936 - Όλυμπος (περίληψη πρακτικών). Περιοδ. «το βουνό», τ. 31, Ιούλ. 1936, σ. 145-151 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
505. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος) Αχαρνών** : Αξιοποίηση της ορεινής υπαίθρου: Ο Όλυμπος. Περιοδ. «Κορφές», τ. 54, Ιούλ.-Αύγ. 1985, σ. 20 & 39 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
506. **Ε.Ο.Σ. Αχαρνών** : Ατενίζοντας τις κορφές του Ολύμπου..., μία κουβεντούλα.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 79, Σεπτ.-Οκτ. 1989, σ. 56-59 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
507. **Ε.Ο.Χ.Ο. (Ελληνική Ομοσπονδία Χιονοδρομίας Ορειβασίας)** : Σύσκεψη στον Όλυμπο για την τουριστική του οργάνωση και προστασία. «Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Ο.Σ. Αθηνών», τ. 134, Μάϊ.-Ιούν. 1981, σ. 6-7 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ} και περιοδ. «Κορφές», τ. 31, Σεπτ.-Οκτ. 1981, σ. 3-6 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ} και περιοδ. «Η Φύσις», τ. 25, 1981, σ. 31-33 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 508.05 ΦΥΣ}.
508. **Ε.Ο.Χ.Ο.** : Προτάσεις και προϋποθέσεις για ανάπτυξη ορεινού τουρισμού {έγγραφο Ε.Ο.Χ.Ο. προς Ε.Ο.Τ.}. Περιοδ. «Κορφές», τ. 43, Σεπτ.-Οκτ. 1983, σ. 6-11 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
509. **Ζάγκας Θεοχάρης** : Τα οικοσυστήματα του Ολύμπου και οι τρόποι ανόρθωσης των υποβαθμισμένων νοτιοδυτικών πλαγιών του. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - ΣΤ΄ Συνέδριο (1992), Ελασσόνα, σ. 163-170 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
510. **Ζάγκας Θεοχάρης** : Η συμβολή της ανόρθωσης των υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων των δυτικών και νότιων πλαγιών του Ολύμπου στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.
Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ζ΄ Συνέδριο (1994), Ελασσόνα, σ. 97-105 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 511.* **Ζαμαντζάς Ευάγγελος (Βαγγέλης)** : Ζώνες προστασίας μακεδονικού-πικερυκού Ολύμπου.
Ένα μνημείο, δύο «φιλοσοφίες», μία απόφαση. Εφημ. «Επτά» Κατερίνης, τ. 454, 11 Νοέμ. 2013, σ. 4-6 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
512. **Ιθακήσιος Βασίλειος** : Τα βότανα του Ολύμπου και ο κίνδυνος εξαλείψεως των.
Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 65, Οκτ. 1934, σ. 237-238 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
513. **Ιορδάνογλου Μηνάς** : «Ρεζέρβα», ακόμα και ... το σπίτι των θεών.
Περιοδ. «Κυνηγός και Φύση», Φεβρ. 1997, σ. 18-19 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
514. **Καμπύλης Τάκης** : Όλυμπος - Εθνικός Δρυμός.
Εφημ. «Τα Νέα», 214-1989, σ. 32-33 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

- 515. Καραϊσκος Νίκος :** Ο Όλυμπος, η αξιοποίησή του και οι συνέπειες που θα έχει η αξιοποίηση αυτή για την περιοχή του. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ζ΄ Συνέδριο (1994), Ελασσόνα, σ. 151-154 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 516. Κίνηση Προστασίας Ολύμπου :** Ο Όλυμπος των θεών. Κίνδυνοι και πραγματικότητα. Περιοδ. «Φύση & Ζωή», τ. 116, Απρ.-Ιούν. 2000, σ. 17-20 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΦΖ}.
- 517. Κοντσιώτου Ελένη - Παπουτσή-Κωστοπούλου Ελένη :** Ο Όλυμπος, θησαυροφυλάκιο ανεκτίμητου γενετικού υλικού. Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας». Πρακτικά διημέρου συνεδρίου, Λάρισα (1993), σ. 107-114 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
- 518. Κουτσιμανή Φανή :** Εθνικός Δρυμός Ολύμπου, πλούτος προς αξιοποίηση. Ας κεφαλαιοποιήσουμε τα λάθη μας. Βιβλίο «Η συμβολή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής». Πρακτικά Ημερίδας 20 Δεκεμβρίου 2014 - Λιτόχωρο, σ. 23-29 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΦΟΡ}.
- 519. Κυριαζής Παύλος :** Η αξιοποίηση του Ολύμπου. Εφημ. «Το Βήμα», 26 Φεβρ. 1970, σ. 5 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 520. Κυριαζής Παύλος :** Τώρα απειλείται και ο Όλυμπος με καταστροφή. Περιοδ. «Οικονομικός», 22-9-1988, σ. 59-60 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 521. Κυριαζής Παύλος :** Ο Όλυμπος κινδυνεύει από την «αξιοποίησή του». Περιοδ. «Ο Παν», τ. 437, Οκτ.-Δεκ. 1988, σ. 66-67 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 522. Κυρίτσης Ιωάννης (Γιάννης) :** Ο Όλυμπος στο επίκεντρο του διεθνούς ορειβατισμού. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 57-63 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 523. Κυρίτσης Ιωάννης (Γιάννης) :** Η επίδραση της ορειβατικής κίνησης στις κοινωνικοοικονομικές και πολιτισμικές παραμέτρους. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο (1995), σ. 155-157 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
- 524. Κωτούλας Δημήτριος :** Το φυσικό περιβάλλον της Πιερίας - Όλυμπος. Εφημ. «Κοντά στα βουνά μας» του Ε.Ο.Σ. Κατερίνης, 1 Απρ. 1999, σ. 1-2 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΕΛΛ}.
- 525. Λάμπρου Γιώργος :** Σκέψεις και προτάσεις για την προστασία του Ολύμπου. Εφημ. «Κίνηση για το Λιτόχωρο και τον Πολιτισμό», τ. 7, Ιαν. 1997, σ. 18-19 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 526. Λάμπρου Γιώργος :** Λιβαδάκι. Εφημ. «Κίνηση», Μάρτ. 1998, σ. 10 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 527. Λείνα Αφροδίτη :** Η τουριστική υποδομή στις παρυφές του Ολύμπου. Βιβλίο «Η συμβολή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής». Πρακτικά Ημερίδας 20 Δεκεμβρίου 2014 - Λιτόχωρο, σ. 33-38 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΦΟΡ}.
- 528. Λέκκας Νικόλαος :** Το Εθνικόν Πάρκον του Ολύμπου. Βιβλίο «Πρώτον Παννελήνιον Ορειβατικόν Συνέδριον», Όλυμπος (1936), σ. 53-54 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΠΑΝ}.
- 529. Μακρής Κώστας :** Η επιστημονική αξιοποίηση του Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 187-191 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 530. Μασταγκάς Σωτήριος :** Η ορειβασία, τα καταφύγια, ο τουρισμός και ο Όλυμπος στη δεκαετία του '30 (3 απόψεις-εισηγήσεις). Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 5, 2013, σ. 107-115 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 531. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Κάτω τα χέρια από τον Όλυμπο. Όχι στην «αξιοποίηση» των ελληνικών βουνών. Περιοδ. «Ο Παν», τ. 437, Οκτ.-Δεκ. 1988, σ. 67-70 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 532. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Κάτω τα χέρια από τον Όλυμπο! Περιοδ. «Φύση και Οικολογία», τ. 8, Καλοκαίρι 1989, σ. 4-5 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΦΟ}.
- 533. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Όλυμπος. Το παγκόσμιο μνημείο που κινδυνεύει. Περιοδ. «Κορφές+Ski», τ. 105, Ιαν.-Φεβρ. 1994, σ. 9-12 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 534. Μιχαλόπουλος Σαρ. :** Κρίνεται αναγκαία η δημιουργία τουριστικών έργων εις τον Όλυμπον. Εφημ. «Ναυτεμπορική», 22 Μαρτ. 1965, σ. 8 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 535. Μπλάνας Ν. :** Δυνατότητες και προοπτικές χειμερινής αξιοποίησης των ΝΔ πλαγιών του Ολύμπου. Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας». Πρακτικά διημέρου συνεδρίου, Λάρισα (1993), σ. 167-170 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
- 536. Μπλιώνης Γιώργος :** Όλυμπος, υπό διαρκή απειλή ανάπτυξης. Περιοδ. «Οικοτοπία», Ιούν. 1994, σ. 12-16 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΟΙΚ}.
- 537. Μπονοβόλιας Νίκος :** Ενιπέας. Πηγή ζωής του Λιτοχώρου και του Ολύμπου. Εφημ. «Κίνηση», Μάρτ. 1998, σ. 8-9 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 538. Μωϋσίδης Γιώργος :** 60 χρόνια από την πρώτη ανάβαση στον Όλυμπο. Συμπόσιον για την «προστασία της ορεινής φύσεως». Δελτίον Τμ. Αθηνών του Ε.Ο.Σ., τ. 87, 1973, σ. 2-7 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 539. Νασσοπούλου Θέμις :** Εθνικός Δρυμός Ολύμπου. Δράσεις και προγράμματα περιβαλλοντικής ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου. Βιβλίο «Η συμβολή του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής». Πρακτικά Ημερίδας 20 Δεκεμβρίου 2014 - Λιτόχωρο, σ. 6-13 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΦΟΡ}.
- 540. Ντάφης Σπύρος :** Οι ιδιαιτερότητες του Ολύμπου και η σημασία του για την ανάπτυξη της περιοχής. Περιοδ. «Αμφίβιον», τ. 75, Μάι.-Ιούν. 2008, σ. 14-15 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΑΜΦ}.

- 541. Ομάδα Προστασίας Ορεινής Φύσης :** Επτά εναλλακτικές προτάσεις για την ισόρροπη ανάπτυξη του Ολύμπου. Εφημ. «Η Αυγή», 7-7-1985 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.} & Περιοδ. «Η Νέα Οικολογία», τ. 12, Οκτ. 1985, σ. 58-59 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΝΟ}.
- 542. Ο Παν :** Ο Όλυμπος στο σφυρί. Περιοδ. «Ο Παν», τ. 413, Ιαν.-Μάρτ. 1980, σ. 4-5 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 543. Παμπέρης Λάζαρος :** Ο Όλυμπος καταστρέφεται. Περιοδ. «Κορφές», τ. 101, Μάϊ.-Ιούν. 1993, σ. 26-29 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 544. Παπαγγελής Αργύρης :** Όλυμπος. Μνημείο παγκόσμιας ακτινοβολίας και η ανάλογη αντιμετώπισή του. Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας». Πρακτικά διημέρου συνεδρίου, Λάρισα (1993), σ. 86-90 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
- 545. Παπαγιάννης Ιωάννης (Γιάννης) :** Η νομική προστασία του Ολύμπου. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο 1995, σ. 206-207 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
- 546. Παπαδόπουλος Νίκος :** Το όρος Όλυμπος. Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 93, Ιαν.-Μάρτ. 1995, σ. 3-5 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 547. Παπαδόπουλος Στέλιος :** Ένας δρόμος ... Ένα βήμα προς την αξιοποίηση του Ολύμπου. Περιοδ. «Περιηγητική», Φεβρ. 1961, σ. 16-20 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΕΡ & Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 548. Παπαθανασίου Αθανάσιος :** Υπό έξωση ο ξένιος Δίας απ' τον Όλυμπο. Περιοδ. «Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 316, Οκτ.-Δεκ. 1988, σ. 18-20 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΥ}.
- 549. Παπαϊωάννου Απόστολος :** Ο Όλυμπος σήμερα. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 179-185 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 550. Παπανικολάου Μάνος :** Χωροταξική θεώρηση και δυνατότητες ανάπτυξης του Ολύμπου. Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας». Πρακτικά διημέρου συνεδρίου, Λάρισα (1993), σ. 140-151 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
- 551. Πασχαλούδης Νικόλαος :** Ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου ως παράγων ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο 1995, σ. 115-118 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
- 552. Παυλίδης Θεοφάνης - Λεφάκης Π. - Κυρίτσης Ιωάννης :** Δυνατότητες προστασίας και αξιοποίησης της χαράδρας του Ενπιέα. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο (1995), σ. 119-121 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
- 553. (Πισσάνος Παύλος) :** Αρχίζει ο σχεδιασμός της αρχαίας πόλης. Εφημ. «Όλυμπος», τ. 2, Ιαν. 1986, σ. 1 & 5 & 15 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 554. Πλάτανος Βασίλης :** Οι θεοί του Ολύμπου σημαίνουν συναγερμό. Κίνδυνος από την τουριστική αξιοποίηση. Διεθνής συγκέντρωση στο μυθικό βουνό. Εφημ. «Τα Νέα», 28 Ιουν. 1973, σ. 7 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.} & περιοδ. «Ο Παν», τ. 388, Οκτ.-Δεκ. 1973, σ. 188-193 & 204 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ} & Εφημ. «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία», 3-10-1982 (ως Β. Αιγαιοπελαγίτης) {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 555. Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη) :** Ο Μακεδονικός Όλυμπος. Αξιοποίηση και προστασία. Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού & τουριστικού πόλου της χώρας». Συνέδριο 1993, Λάρισα, σ. 28-44 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
- 556. Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη) :** Μακεδονικός Όλυμπος. Προστασία και αξιοποίηση. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο 1995, σ. 186-190 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
- 557. Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη) :** Προμελέτη αξιοποίησης αρχαιολογικού χώρου στον Όλυμπο. Εισήγηση στην Ημερίδα για το περιβάλλον στο Δήμο Δίου (2009) {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 558. Πουρλιώτης Γιώργος :** Όλυμπος : Κεφάλαιο ζωής και όχι κεφάλαιο επενδύσεων. Εφημ. «Κίνηση για το Λιτόχωρο και τον Πολιτισμό», τ. 7, Ιαν. 1997, σ. 12-13 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 559. Ράπτης Δημήτριος :** Τα οικοσυστήματα του Ολύμπου. Βιβλίο «Το φυσικό περιβάλλον του Ολύμπου & Όλυμπος, αιφόρος ανάπτυξη». Πρακτικά σεμιναρίων Φεβρουάριος 2011 - Μάϊος 2011. ΚΕ.ΠΕ. Ελασσόνας, σ. 28-33 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΚΕΝ}.
- 560. Σαμαρά Φανή :** Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη σε ορεινή περιοχή : η περίπτωση των παραολυμπικών περιοχών της Επαρχίας Ελασσόνας. Βιβλίο «Το φυσικό περιβάλλον του Ολύμπου & Όλυμπος, αιφόρος ανάπτυξη». Πρακτικά σεμιναρίων Φεβρουάριος 2011 - Μάϊος 2011. ΚΕ.Π.Ε. Ελασσόνας, σ. 73-90 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΚΕΝ}.
- 561. Σαντοριναίος Ιάκωβος :** Το εθνικό πάρκο στον Όλυμπο. Περιοδ. «το βουνό», τ. 19, Ιουλ. 1935, σ. 193-200 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 562. Σαντοριναίος Ιάκωβος :** Η ίδρυση του Εθνικού Δρυμού του Ολύμπου. Περιοδ. «το βουνό», τ. 56, Αύγ. 1938, σ. 189-191 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 563. Σαντοριναίος Ιάκωβος (Santorineos Jacques) :** National Parks of Greece. «National Parks Magazine», Jul.-Sept. 1951, vol. 25, No 106, p. 99-101 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

564. **Σταύρου Μάκης** : Όλυμπος. Αφιέρωμα στον αγώνα για την προστασία και σωτηρία του μυθικού βουνού. Περιοδ. «Αζιμούθιο», τ. 2, Απρ.-Ιούν. 1995, σ. 15 & 18-20 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 AZI}.
565. **Σύλλογος Ορειβατών Λάρισας** : Το έγκλημα σχεδιάζεται προσεχτικά. Υποψήφιο θύμα ο Όλυμπος. Εμείς όλοι αμέτοχοι θεατές; Περιοδ. «Κορφές+Ski», τ. 106, Μάρτ.-Απρ. 1994, σ. 18-19 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 KOP}.
566. **Σύλλογος Ορειβατών Λάρισας** : Κινητοποιήσεις για τον Όλυμπο. Περ. «Κορφές+Ski», τ. 112, Μάρτ.-Απρ. 1995, σ. 48 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 KOP}.
567. **Σφήκας Γιώργος** : Ο Όλυμπος ως ορεινό οικοσύστημα. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο 1995, σ. 132-136 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
568. **Σφήκας Γιώργος** : Ο Εθνικός Δρυμός του Ολύμπου. Περιοδ. «Η Καθημερινή/Επτά Ημέρες - Αφιέρωμα: Όλυμπος, το βουνό των θεών», 19 Σεπτ. 1999, σ. 15-18 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
569. **Τερζενίδης Κώστας** : Οι ιδιοκτησίες έφτασαν στην κορυφή του Ολύμπου! Εφημ. «Ριζοσπάστης», 25 Οκτ. 1989, σ. 15 {Αρχειό Ε.Ο.Ο.Α.}.
570. **Τσαντήλας Χρήστος** : Παρέλαση εκατομμυρίων στον Όλυμπο. Δολλάρια ... με ουρά στην Καρυά του Ολύμπου προς χάριν της ... πέρδικας. Εφημ. «Ελευθερία», 1 Δεκ. 1996, σ. 7 {Αρχειό Ε.Ο.Ο.Α.}.
571. **Τσιβελέκας Κώστας** : Κραυγή αγωνίας από τον Όλυμπο. Περιοδ. «Ορειβατικά Χρονικά», τ. 2, Μάϊ, 1988, σ. 4-5 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΧ}.
572. **Τσιβελέκας Κώστας** : Κάτω τα χέρια από τον Όλυμπο. Περιοδ. «Κορφές», τ. 73, Σεπτ.-Οκτ. 1988, σ. 49 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 KOP}.
573. **Τσιουβάρης Κωνσταντίνος** : Συμβολή των φυσικών λιβαδιών του Ολύμπου στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ζ΄ Συνέδριο (1994), Ελασσόνα, σ. 71-75 (Β βιβλίο) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
574. **Τσίππρας Κώστας** : Όλυμπος. Περιοδ. «Φύση και Οικολογία», τ. 5, Φθινόπωρο 1988, σ. 12-13 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΦΟ}.
575. **Τσίππρας Κώστας** : Όλυμπος. Η οριστική απειλή για ένα από τα σημαντικότερα βουνά του πλανήτη μας και σύμβολο του ελληνικού και ευρωπαϊκού πολιτισμού. Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 138, Απρ.-Ιούν. 2006, σ. 53-64 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
576. **Τσίππρας Κώστας - Τσίππρας Θέμης κ.ά.** : Όλυμπος. Πρωτοβουλία για την αποτροπή κατασκευής χιονοδρομικών κέντρων. Περιοδ. «Κορφές», τ. 172, Μάρτ.-Απρ. 2005, σ. 92-93 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 KOP}.
577. **Υφαντής Σταύρος** : Όλυμπος. Νέες απειλές για τον Εθνικό Δρυμό. Περιοδ. «Οικοτοπία», Νοέμ. 1989, σ. 35-39 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΟΙΚ}.
578. **Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου** : Όλυμπος, μνημείο φύσης και παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Περιοδ. «Κορφές», τ. 228, Ιούλ.-Σεπτ. 2015, σ. 52-55 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 KOP}.
579. **Φούντος Χρήστος (Χ.Κ.Φ.)** : Ο Όλυμπος απειλείται. Εφημ. «Κίνηση για το Λιτόχωρο και τον Πολιτισμό», τ. 7, Ιαν. 1997, σ. 1-2 {Αρχειό Ε.Ο.Ο.Α.}.
580. **Χαρχαντής Γιώργος** : Τουριστική αξιοποίηση του Ολύμπου {από την εφημ. «Καρυά», Μάρτ.-Απρ. 1986}. Περιοδ. «Κορφές», τ. 60, Ιούλ.-Αύγ. 1986, σ. 14-16 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 KOP}.
581. **Χατζήνας Πέτρος** : Δεδομένα και προοπτικές ανάπτυξης της δυτικής παραολύμπιας περιοχής. Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας». Πρακτικά διήμερου συνεδρίου, Λάρισα (1993), σ. 170-176 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
582. **Χατζηρβασάνης Βασίλης** : Σύνθεση στοιχείων πανίδας και χρήσεων γης, για μια σωστότερη οργάνωση της προστασίας του Ολύμπου. Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού & τουριστικού πόλου της χώρας». Λάρισα (1993), σ. 101-107 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
583. **Χατζίδης Διομήδης** : Όλυμπος - Συνέδριο Λάρισας. Περιοδ. «Βουνά», τ. 22, Ιούλ. 1993, σ. 60-61 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΒΟΥ}.
584. **Boissonnas Frédéric** : Ο ιστορικός Όλυμπος, εθνικό πάρκο της Ελλάδος. Εφημ. «Πατρίς», 16-17 Ιαν. 1929 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf} & Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 196-198 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
585. **Boissonnas Frédéric** : Εθνικόν Πάρκον ο Όλυμπος. Αποσπάσματα από το βιβλίο «Le tourisme en Grèce» 1930. Μετ. Φ. Κλαδάκη-Ανδρουτσοπούλου. Περιοδ. «Ο Παν», τ. 378, Απρ.-Ιούν. 1971, σ. 166-169 & τ. 379, Ιούλ.-Σεπτ. 1971, σ. 196-198 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
586. **Boissonnas Frédéric** : Ο τουρισμός στην Ελλάδα (απόσπασμα). Μετ. Σπ. Λατσένερε. Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 21, Φεβρ. 1931, σ. 41-44 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
587. **Kragh Gert** : Nationalpark Olymp. «Naturschutzparke», Stuttgart, Heft 14, Febr. 1959, s. 532-536 {Αρχειό Ε.Ο.Ο.Α.}.
588. **Labande Francois** : Νέες απειλές για τον Όλυμπο. Μετ. Έλλη Θεοφράστου. Περιοδ. «Φύση και Οικολογία», τ. 14, Άνοιξη 1991, σ. 22-23 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΦΟ}.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ - ΑΡΧΑΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ

Βιβλία - Φυλλάδια

- 589.* **Ζαχαράκης Μιλτιάδης** : Η αρχή και το τέλος της μυθολογίας. Τελευταία ημέρα του Ολύμπου. Αθήνα, 1963, σ. 46 {Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη 292.13 Ζ}.
- 590.* **Θεολόγος Σημαιοφόρος** : Αποκωδικοποιήσεις Θεογονίας Ησιόδου. Ελικωνιάδες Μούσαι - Ολυμπιάδες. Αθήνα, Ρα-Μα-Φα, 1998, σχ. 24x17, σ. 624, ISBN 960-86028-3-1 {Ε.Β.Ε. ΕΦ-6038-KG & Συλλογή Ν. Νέζη}.
- 591.* **Λεκατσάς Παναγής** : Ησιόδος - Άπαντα (εισ. μετ. σχόλ.). Αθήνα, Ζαχαρόπουλος, χ.χ., σχ. 18x12 (δεμ.), σ. 287 {Ε.Κ.Π.Α. 881.1 ΗΣΙ & Συλλογή Ν. Νέζη}.
- 592.* **Λεκατσάς Παναγής** : Διόνυσος. Καταγωγή και εξέλιξη της διονυσιακής θρησκείας {Α΄ έκδ. 1971}. Β΄ έκδ. Αθήνα, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 1985, σχ. 24,5x17, σ. 288 4η έκδ. Αθήνα, Καστανιώτης, 1999, ISBN 960-03-2417-4 {Ε.Β.Ε. ΑΡΧ-1465-IHD & Συλλογή Ν. Νέζη}.
593. **Μάλλιος Γιώργος** : Μύθος και ιστορία. Η περίπτωση της αρχαίας Μακεδονίας (διδακτορική διατριβή). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 2011, σ. 354+26 εικ.-σχεδ. {Ε.Ο.Ο.Α. - Αρχείο pdf}.
594. **Ορφικά** (Orphica - Lipsiae 1829) : Μετ. Σπ. Μαγγίνας, ανάλ.-σχόλ. Κ. Χασάπης, εισ. & επιμ. Ι. Πασσάς. Αθήνα, Εγκυκλοπαίδεια Ήλιος, (1984), σχ. 24,4x17,5 (δεμ.), σ. 448 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf & Συλλογή Ν. Νέζη}.
- 595.* **Παπαδίτσας Δημήτρης - Λαδιά Ελένη** : Ορφικοί Ύμνοι. Κείμενο - μετάφραση - σχόλια. Αθήνα, Imago, (1984), σχ. 24x16, σ. 212 {Ε.Β.Ε. ΕΦ-8967-CE}.
- 596.* **Πολίτης Άγγελος** : Ο τρίτος Όλυμπος. Θεσσαλονίκη, Ερωδιός, 2002, σχ. 25x17,5 (δεμ.), σ. 367, ISBN 960-7942-40-X {Ε.Β.Ε. 08495/2002-1 & Συλλογή Ν. Νέζη}.
597. **Πουλάκη-Παντερμαλή Έφη** : Μούσες Ολυμπιάδες - Πιερίδες. Οι σημαντικότερες των ομαδικών Θεοτήτων της αρχαιότητας. Θεσσαλονίκη, ΥΠ.Π.Ο.Α / ΚΖ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, 2014, σχ. 22x24, σ. 75, ISBN 978-960-386-161-4 {Ε.Ο.Ο.Α. 292.2114 ΠΟΥ}.
- 598.* **Τζανάκου Ρενέ** : Εκάτη - Διόνυσος - Ερμής. Περιδιάβαση σε κείμενα αρχαίων μυθογράφων. Αθήνα, Μεταμεσονύκτιες Εκδόσεις, 1998, σχ. 24x17, σ. 253, ISBN 960-7800-04-4 {Ε.Β.Ε. 08358/2004-1 & Συλλογή Ν. Νέζη}.
599. **Χιλιαδάκης Στέλιος** : Ο Όλυμπος, κατά τις μυθολογικές παραδόσεις. Αθήνα, Ελληνική Περιηγητική Λέσχη, 1940, σχ. 26x18,5, σ. 38+1 φωτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 292.350938 ΧΙΛ}.
- 600.* **Decharme Paul** : Ελληνική μυθολογία. (στο εξώφ. : Εγκυκλοπαίδεια Ελληνικής Μυθολογίας). Μετ. Κώστας Ζαρούκας, κριτ.-σχόλ. Ι. Προμπονάς. Αθήνα, Γ. Μέρμηγκας, (1981), σχ. 28,5x21,5 (δεμ.), τ. Α : σ. 254, τ. Β : σ. 255, τ. Γ : σ. 270 {Ε.Κ.Π.Α. 398.20938 & Συλλογή Ν. Νέζη}.
- 601.* **Dowden Ken** : Δίας. Μετ. Αφροδίτη Καμάρα Αθήνα, Καλέντης, 2006, σχ. 20,5x14, σ. 262, ISBN 978-960-219-316-7 {Ε.Β.Ε. 292.2113 DOW}.
- 602.* **Godwin Joscelyn** : Μυστηριακές θρησκείες του αρχαίου κόσμου. Μετ. Παναγιώτης Χιωτέλλης. Αθήνα, Καρδαμίτσα, 1984, σχ. 24x17, σ. 177 {Ε.Β.Ε. ΦΛΣ-830 KL & Συλλογή Ν. Νέζη}.
- 603.* **Guthrie William Keith** : Orpheus and Greek Religion. A study of the Orphic movement. London, 1935 & N.J., Princeton University Press, 1993, p. xi+291 {Ε.Β.Ε. ΑΡΧ-985 FC}.
- 604.* **Guthrie William Keith** : Ο Ορφέας και η αρχαία ελληνική θρησκεία. Μετ. Χαρίκλεια Μήνη. Αθήνα, Καρδαμίτσα, 2000, σχ. 25x17, σ. 448, ISBN 960-354-096-X {Ε.Β.Ε. 00468/2001-1}.
605. **Harris Rendel (James Rendel)** : The Ascent of Olympus. Manchester, The University Press, 1917, p. 140 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
606. **Harrison Jane Ellen** : Prolegomena to the study of Greek Religion (1th edit. 1903). 2th edit. Cambridge University Press, 1908, p. xxii+682 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 607.* **Harrison Jane Ellen** : Ορφέας και Ορφικά μυστήρια. Μετ. Ελένη Παπαδοπούλου. Αθήνα, Ιάμβλιχος, 1995, σχ. 21x14, σ. 212, ISBN 960-268-068-7 {Α.Π.Θ. BL785.P7616 vol. 3}.
- 608.* **Harrison Jane Ellen** : Η γένεση της αρχαιοελληνικής θρησκείας. Μετ. Ελένη Παπαδοπούλου. Αθήνα, Ιάμβλιχος, 1996, σχ. 21x14, σ. 150, ISBN 960-268-080-6 {Α.Π.Θ. BL785.P7616 vol.5}.
- 609.* **Harrison Jane Ellen** : Οι θεοί του Ολύμπου. Μετ. Θεόδωρος Σιαφαρίκας. Αθήνα, Ιάμβλιχος, 1999, σχ. 21x13,5, σ. 278, ISBN 960-268-133-6 {Α.Π.Θ. BL785.H41 & Συλλογή Ν. Νέζη}.
- 610.* **Kerenyi Carl** : Dionysos. Archetypal image of indestructible life. Princeton, Princeton University, 1976, p. xxxvii+474 {Α.Π.Θ. BL820.B2K4713}.
- 611.* **Nilsson Martin** : Η μυκηναϊκή προέλευση της ελληνικής μυθολογίας. Μετ. Μαζαράκης-Αινιάν Ιωάννης. Αθήνα, Δωδώνη, 1979, σχ. 21x14, σ. 303 {Ε.Β.Ε. ΑΡΧ-1863 ΚΕ}.
- 612.* **Nilsson Martin** : Ιστορία της αρχαίας ελληνικής θρησκείας. Μετ. Αικατερίνη Παπαθωμοπούλου. Αθήνα, Παπαδήμας, 1984, σχ. 22x15, σ. 334 (1th edit. 1925) {Ε.Β.Ε. ΑΡΧ-1863 Κ & Συλλογή Ν. Νέζη}.
613. **Olalla Pedro Gonzalez de la Vega (Πέδρο Ολάνγια)** : Μυθολογικός Άτλας της Ελλάδας. Μια πρωτότυπη προσέγγιση της Ελληνικής μυθολογίας, μέσα από την γεωγραφία και τις αρχαίες λογοτεχνικές πηγές. Αθήνα, Road, 2001, σχ. 25x22 (δεμ.), σ. 453 (χάρτ. 306-411), ISBN 960-8189-06-3 (Δίον: σ. 264 - Λειβήθρα: σ. 265 - Όλυμπος: σ. 68, 90, 93, 135, 143, 145, 164, 165, 207) {Ε.Ο.Ο.Α. 913.8 OLL}.

- 614.* **Philippson Paula** : Thessalische Mythologie.
Zürich, Rhein Verlag, 1944, s. 195+3 pl.+1 carte (Βιβλιογραφία Ι. Χασιώτη Νο 161).
Citer: Jean Pouilloux - Bulletin de Correspondance Hellénique, Vol. 68-69, 1944, p. 418-419 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 615.* **Richepin Jean** : Ελληνική μυθολογία. Μετ. Κοσμάς Πολίτης - Άρης Αλεξάνδρου.
Αθήνα, Αυλός, χ.χ., σχ. 29x21 (δεμ.), τ. 2, σ. 620 {Ε.Κ.Π.Α. 292.13 ΡΙΣ}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

616. **Αναστασιάδης Μιχάλης** : Ο Όλυμπος στον Πίνδαρο. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 79-84 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
617. **Αναστασίου Ιωάννης** : Ο Όλυμπος στην Οδύσσεια. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 7-11 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
618. **Αναστασίου Ιωάννης** : Απόψεις των χριστιανών απολογητών του Β΄ αι. για τους θεούς του Ολύμπου. Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 102, Απρ.-Ιούν. 1997, σ. 42-45 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
619. **Αντίκας Θεόδωρος** : Όλυμπος και Ολυμπιακοί Αγώνες. Η βόρειος Ελλάς κοιτίδα των Ολυμπιακών Αγώνων; Περιοδ. «Ιχώρ», τ. 39, Νοέμ. 2003, σ. 15-25 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
620. **Δημόπουλος Μάριος** : Το Ωόν στην κοσμολογία του Ορφέως. Περιοδ. «Δαυλός», τ. 181, Ιαν. 1997, σ. 11041-11045 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
621. **Ζωγραφάκης Γιώργος** : Ορφέας. Από τον μύθο στα άδυτα μυστήρια. Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 200, Ιαν. 1983, σ. 21-23 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
622. **Κωνσταντινίδης Θάνος (Constantinidis Th.)** : Les montagnes dans les tragedies d'Eschyle. Revue de Culture Grecque «Ο Λύχνος», Νο 47, Avril 1991, p. 53-57 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
623. **Λάζαρης Ιωάννης** : Τι ήταν τα ομηρικά όρη «Όλυμπος» και «Ίδη»; Οι βάσεις των ολυμπίων θεών από τη σκοπιά της τεχνολογίας. Περιοδ. «Δαυλός», τ. 239, Νοέμ. 2001, σ. 15383-15390 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
624. **Μαργέτης Δημήτριος** : Ο Όλυμπος δεν είναι βουνό στην Ιλιάδα και την Οδύσσεια. Περιοδ. «Δαυλός», τ. 243, Μάρτ. 2002, σ. 15686 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
625. **Μπίντας Αθανάσιος** : Ορφέας. Ο μεγάλος μύστης και ποιητής της Πιερίας. Εφημ. «Όλυμπος», τ. 2, Ιαν. 1986, σ. 6 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
626. **Προμπονάς Ιωάννης** : Διόνυσος. Θρακικός ή ελληνικός θεός; Περιοδ. έκδ. «Ονόματα», Τ. 11, 1987, σ. 103-107 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 929.9705 ΟΝΟ}.
627. **Στεργιόπουλος Κ.** : Η Θεσσαλική μυθολογία. Περιοδ. «Ηώς» - Θεσσαλία (Αφιέρωμα), τ. 92-97, 1966, σ. 22-28 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΘΕΣ}.
628. **Τσοπανάκης Αγαπητός** : Ο μυκηναϊκός Όλυμπος. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου» του Σ. Μασταγκά, Τ. 5, 2013, σ. 220-236 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
629. **Φρεμεντίτης Φίλιππος** : Όλυμπος, το βουνό των θεών. Περιοδ. «Ιστορία Εικονογραφημένη», τ. 383, Μάϊ. 2000, σ. 78-85 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
630. **Χιλιαδάκης Στέλιος** : Ο Όλυμπος κατά την ομηρική παράδοσιν. Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 38-53 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
631. **Χρυσοστόμου Π.** : Η λατρεία του Δία στην Ελασσόνα, στην Περραιβία και γενικότερα στη Θεσσαλία. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ε΄ Συνέδριο (1990), σ. 104-108 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
632. **Gebhart Emile** : Un pèlerinage aux sanctuaires du paganisme. L'Olympe et le Styx. «Revue des Deux Mondes», Vol. LXIX (69), May 1867, p. 985-1006 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
633. **Martin Richard** : Greek myths at Dion : Divine family in a human landscape. Book «Gods and Mortals at Olympus - 2016», p. 57-65 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.21 GOD}.
- 634.* **Snell Bruno** : Der Glaube an die Olympischen Götter. «Das Neue Bild der Antike», Leipzig, 1942, Bd. I - Hellas, s. 109-129 & Snell Bruno : Die Entdeckung des Geistes, Göttingen, 1975/2011, p. 30-44

ΙΣΤΟΡΙΑ

Πρακτικά συνεδρίων

635. **Εστία Πιερίδων Μουσών Κατερίνης - Ίδρυμα Εθνικού και Θρησκευτικού Προβληματισμού Θεσσαλονίκης**. Επιστημονικό Συνέδριο. Η Πιερία στα βυζαντινά και νεώτερα χρόνια (Κατερίνη 25-28 Νοεμβρίου 1993). Θεσσαλονίκη, Αφοί Κυριακίδη, (1997), σχ. 24,5x17,5 (δεμ.), σ. 437, ISBN 960-343-390-X {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.

- 636. Εστία Περίδων Μουσών Κατερίνης :** Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 2ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη 27-29 Νοεμβρίου 1998
Κατερίνη, Εστία Περίδων Μουσών Κατερίνης, 2002, σχ. 24,5x17,5 (δεμ.), σ. 924, ISBN 960-8449-53-7 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 637. Εστία Περίδων Μουσών Κατερίνης (Εταιρεία Πιερίκων Μελετών) :** Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη 25-29 Νοεμβρίου 2003
Κατερίνη, Μάτι & Εστία Περίδων Μουσών Κατερίνης, 2008, σχ. 25,5x19 (δεμ.), σ. 696, ISBN 978-960-6692-54-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 637α. Εστία Περίδων Μουσών Κατερίνης (Εταιρεία Πιερίκων Μελετών) :**
Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. Πρακτικά 4ου Επιστημονικού Συνεδρίου. Κατερίνη 25-29 Νοεμβρίου 2003. Κατερίνη, Εστία Περίδων Μουσών Κατερίνης, 2014, σχ. 25,5x19, σ. 959, ISBN 978-618-81722-0-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 638.* Μορφωτικός και Πολιτιστικός Σύλλογος Κ. Μηλιάς Πιερίας :** Οι Λαζαίοι. Οι Λαζαίοι και η εποχή τους. Πρακτικά Συμποσίου, 2-4-1989. Κατερίνη, Μ.Π.Σ.Κ. Μηλιάς & Ν.Ε.Λ.Ε. Πιερίας, 1991, σχ. 24x17, σ. 100
- 639. Σύλλογος των Αποδήμων Καρυωτών της Λάρισας και περιχώρων «Ο Ζευς».**
Σελίδες από την ιστορία της Καρυάς. Πρακτικά της Α΄ Ημερίδας Καρυώτικης ιστορίας. Καρυά, 20 Αυγ. 1994. Λάρισα, 1995, σχ. 24x17, σ. 183 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.932 ΗΜΕ}.

Βιβλία - Φυλλάδια

- 640.* 3ο Ενιαίο Λύκειο Αμπελοκήπων Θεσσαλονίκης - Ομάδα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Όλυμπος.**
Ιστορία, μυθολογία, αειφορία. Θεσσαλονίκη, 2004-2005, σχ. 29,5x21, σ. 46 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 641. Αβραμέα Άννα :** Η βυζαντινή Θεσσαλία μέχρι του 1204. Συμβολή εις την ιστορικήν γεωγραφίαν (διδασκαρική διατριβή). Αθήνα, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 1974, σχ. 24x17, σ. 255+2 χάρτ. {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 642.* Αγγελούδης Αντώνης (Βρατσάνος) :** Βροντάει ο Όλυμπος. Από τη θρυλική εποποιία των Τεμπών. Ξυλογραφίες Α. Τάσσου. Αθήνα, Γνώση, χ.χ., σχ. 21x14, σ. 82 {Ε.Β.Ε ΙΣΤ-34 Υ}.
- 643.* Αγοραστός Ιωάννης :** Έτσι ήταν {σημ.: Συκαμινέα/Σκαμινιά}. Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2014, σχ. 20,5x14, σ. 226, ISBN 978-960-12-2172-4 {Ε.Β.Ε 05430/2014-1}.
- 644. Αδαμόπουλος Αθανάσιος :** Τα σχολεία του Λιτοχώρου στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Κατερίνη, Δήμος Λιτοχώρου, 1992, σχ. 20,5x14, σ. 159 {Ε.Ο.Ο.Α. 370.9495 ΑΔΑ}.
- 645. Αδαμόπουλος Αθανάσιος :** Σελίδες από το παλιό Λιτόχωρο. (Κατερίνη), Δήμος Λιτοχώρου, (1995), σχ. 20,5x14,5, σ. 117 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΑΔΑ}.
- 646. Αδαμόπουλος Αθανάσιος :** Το Λιτόχωρο στη γερμανική κατοχή και άλλες ιστορίες. Λιτόχωρο, Δήμος Λιτοχώρου, 2002, σχ. 21x14, σ. 113, ISBN 960-86189-0-8 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΑΔΑ}.
- 647. Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης) :** Η Ελασσών εις τον αγώνα του 1821
Ελασσόνα, εφημ. «Η Μικρά της Ελασσόνος», 1971, σχ. 23x16, σ. 18 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.9 ΒΙΒΛΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ}.
- 648. Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης) :** Η υπόθεση Ρίχτερ (σύλληψη και απελευθέρωση του Γερμανού ερευνητή Ε. Ρίχτερ στον Όλυμπο Ελασσόνας). Ελασσόνα, εφημ. «Η Μικρά της Ελασσόνος», 1972, σχ. 22,5x16, σ. 34 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.9 ΑΔΑ & 938.9 ΒΙΒ}.
- 649. Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης) :** Ο Όλυμπος δια μέσου των αιώνων. Ελασσόνα, εφημ. «Η Μικρά της Ελασσόνος», 1973, σχ. 20,5x16,5, σ. 19+1 χάρτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 938.93 ΑΔΑ}.
- 650. Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης) :** Μαρτυρολόγιο της Ελασσόνος. Ελασσόνα, εφημ. «Η Μικρά της Ελασσόνος», 1991, σχ. 24x16,5, σ. 73 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.509 ΑΔΑ}.
- 651. Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης) :** Το Πύθιον (Σέλλος) στο πέρασμα των αιώνων. Πύθιον, Κοινότητα Πυθίου, 1997, σχ. 24x17, σ. 342, ISBN 960-85975-0-1 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.932 ΑΔΑ}.
- 652. Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης) :** Η Ελασσόνα στον αγώνα του 1878. Ελασσόνα, εφημ. «Η Μικρά της Ελασσόνος», 1999, σχ. 23,5x17, σ. 78, ISBN 960-91183-0-5 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.649.ΑΔΑ}.
- 653.* Αρσενίου Λάζαρος :** Η Θεσσαλία στην Τουρκοκρατία 1393-1881. Ιστορική και εθνολογική προσέγγιση. Αθήνα, Επικαιρότητα, 2010, σ. 439, ISBN 978-960-205-519-9 (Α΄ έκδ. 1984, σ. 415) {Ε.Β.Ε. 938.4931 ΑΡΣ}.
- 654.* Βακαλόπουλος Κωνσταντίνος :** Έλληνες λησταντάρτες στον Όλυμπο στα 1910. Επιβιώσεις της κλέφτικης παράδοσης. Θεσσαλονίκη, 1978, σχ. 24x17, σ. 32 {Ακαδημία Αθηνών 938.93 ΒΑΚ}.
- 655. Βασδραβέλλης Ιωάννης :** Αρματολοί και Κλέφτες εις την Μακεδονίαν. Θεσσαλονίκη, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, 1948, σχ. 24,5x17, σ. η+115 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.454 ΒΑΣ}.
- 656. Βέλκος Γρηγόριος :** Ιστορικόν σημείωμα περί Λαζαίων κ.λπ. (ένα ανέκδοτο χειρόγραφο του γιατρού Γιάννη Δήμου Λάζου για τις επαναστάσεις του 1854 και 1878 στον Όλυμπο). Κατερίνη, Μορφωτικός & Πολιτιστικός Σύλλογος Κ. Μηλιάς Πιερίας «Οι Λαζαίοι», 1994, σχ. 24x17, σ. 72 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.63 ΒΕΛ}.
- 657. Γιαμούζης Αντώνης - Καστανάρας Γεώργιος - Παπανικολάου Νικόλαος :** Ο Κοκκινοπλός. Επιμ. Γιάννης Αδάμου. χ.τ., Κοινότητα Κοκκινοπλού, 1992, σχ. 24x17, σ. 272 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.93 ΚΟΚ}.

658. **Γκότσης Ιωάννης** : Φλόγες στον Όλυμπο.
Αθήνα, 1945, σχ. 21x14, σ. 112 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.392 ΓΚΟ}.
659. **Δαρδούμπας Αθανάσιος (Αδωνάιος)** : Ο Όλυμπος διεκδικεί την ιστορία του.
Η Δωδώνη του Ολύμπου. Ελασσόνα, 2007, σχ. 21x14, σ. 77 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.9 ΔΑΡ}.
660. **Δήμος Ελασσόνας - Ζαρζώνης Γιώργος** : Ελασσόνα 1912-2012. 100 χρόνια ελευθερίας.
Ελασσόνα, Δήμος Ελασσόνας, 2012, σχ. 30x21, σ. 161 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.649 ΕΛΑ}.
661. **Δούσμανης Βίκτωρ** : Ιστορία της Θεσσαλίας από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς.
Βιβλίον Πρώτον : Αρχαίοι χρόνοι - Μεσαίων - Τουρκοκρατία.
Αθήνα, Γκρέκα, 1925, σχ. 25x18, σ. 222 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.93 ΔΟΥ}.
662. **Ζητρίδου Πιπίτσα** : Αρματωλοί και Κλέφτες στα θεσσαλικά βουνά.
Αθήνα, Ιστορική & Λαογραφική Εταιρεία των Θεσσαλών, 1938, σχ. 23x15, σ. 16 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.9 ΒΙΒ}.
- 663.* **Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα** : Μακεδονικές ταυτότητες στο χρόνο. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις. Επιστημονική επιμέλεια: Ιωάννης Στεφανίδης, Βλάσης Βλασιδής, Ευάγγελος Κωφός.
Αθήνα, Πατάκης, 2008, σχ. 24x17, σ. 598, ISBN 978-960-16-2895-0 {Ε.Β.Ε. 03205/2008-1 & Συλλογή Ν. Νέζη}.
664. **Ιερά Μητρόπολις Κίτρους** (ανθολόγηση κειμένων) : Λεύκωμα επί τη πεντηκονταετηρίδι από της απελευθερώσεως της Κατερίνης, 16 Οκτωβρίου 1912-1962
χ.τ., Ιερά Μητρόπολις Κίτρους, 1962, σχ. 28x21, σ. 65 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΛΕΥ}.
665. **Καζταρίδης Ιωάννης** : Η Πιερία κατά την Τουρκοκρατία. Αντιστασιακά κινήματα και απελευθερωτικές προσπάθειες. Κατερίνη, Δήμος Λιτοχώρου, 2000, σχ. 23x24,5, σ. 363,
ISBN 960-86189-0-8 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΚΑΖ}.
- 666.* **Καϊμάκης Βασίλης** : Οι Ελληνόβλαχοι (Κουτσόβλαχοι). Κοκκινόπλος. Το βλαχοχώρι του Ολύμπου.
Θεσσαλονίκη, Μαϊανδρος, 1984, σχ. 20,5x14, σ. 123 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
667. **Καϊμάκης Βασίλης** : Απαγωγή και ομηρία στον Όλυμπο. Μία δραματική ιστορία, μία πολύκροτη υπόθεση, με τεράστιες διπλωματικές, πολιτικές, κοινωνικές και εθνικές προεκτάσεις.
Θεσσαλονίκη, 2007, σχ. 24x17, σ. 219, ISBN 978-960-631-800-9 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.932 ΚΑΙ}.
668. **Καϊμάκης Βασίλης** : Πορεία προς τον Όλυμπο. Καλύβια Κοκκινόπλου.
Θεσσαλονίκη, 2012, σχ. 24x17, σ. 203 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΚΑΙ}.
669. **Κάκαλος Νίκος** : Το Λιτόχωρο κατά την επανάσταση του 1878 και ο Ευάγγελος Κοροβάγκος.
Κατερίνη, Δήμος Λιτοχώρου, 1992, σχ. 20,5x14, σ. (110) {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΚΑΚ}.
670. **Καλοσύτης Ιωάννης** : Μακεδονία (εξώφ.: Μακεδονία. Μελέτη οικονομική, γεωγραφική, ιστορική και εθνολογική της Μακεδονίας). Εισ.-σχόλ. Θεοδόσης Πυλαρινός {Α' έκδ. Αθήνα, 1886, Β' έκδ. Πειραιάς, 1896}.
Αθήνα, Ιστορητής, 1993, σχ. 21x14, σ. 315 (βιβλ. 285-292), ISBN 960-7602-00-5 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956 ΚΑΛ}.
- 671.* **Καραϊσκος Νίκος** : Βασικές πληροφορίες για τη μυθολογία και την ιστορία του Ολύμπου.
Λιβάδι, Εφημ. «Λιβάδι Ολύμπου», 1995, σ. 16 {Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη 292.211 Κ}.
672. **Κελέσης Αλέξανδρος** : Το έπος 1912-1913. Ελασσόνα - Μελούνα - Σαραντάπορο.
Αφηγήσεις, περιγραφές αγωνιστών - περιηγητών.
Ελασσόνα, Δήμος Ελασσόνας, 2007, σχ. 25x17, σ. 95 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.649 ΚΕΛ}.
673. **Κελέσης Αλέξανδρος** : Νικοτσάρας και οι Κλεφταρματωλοί του Ολύμπου. Ελασσόνα, 1973, σ. 95
Β έκδ. «Οι κλεφταρματολοί του Ολύμπου - Νικοτσάρας».
Ελασσόνα, 2007, σχ. 20,5x15, σ. 96 {Ε.Ο.Ο.Α. 929.209495 ΚΕΛ}.
674. **Κοεμτζόπουλος Κίμων** : Οι Λαζαίοι του Ολύμπου και απόγονοι.
Αθήνα, Δωδώνη, 1994, σχ. 24x17,5, σ. 539, ISBN 960-248-690-2 {Ε.Ο.Ο.Α. 929.209495 ΚΟΕ}.
- 675.* **Κοεμτζόπουλος Νικόλαος** : Καπετάν Κώπτας. Ο πρώτος Μακεδονομάχος.
Αθήνα, 1968, σχ. 21x14, σ. 208 {Ε.Β.Ε. ΒΕΙ-600 Ν}.
- 676.* **Κοεμτζόπουλος Νικόλαος** : Ζήσης Σωτηρίου. Ο Έλλην του Ολύμπου.
χ.τ., Μορφωτικός Όμιλος Σερβίων «Τα Κάστρα», (1980), σχ. 21x14, σ. 123 {Ε.Β.Ε. ΒΕΙ-600 ΝC}.
- 677.* **Κολοβός Νικόλαος** : Η Πουλιάνα. Ιστορικά και λαογραφικά στοιχεία από την Κρυόβρυση Ελασσόνας.
Λάρισα, 2004, σχ. 24x17, σ. 150 {Ε.Β.Ε 08202/2004-1}.
678. **Κουκούδης Αστέριος** : Οι Ολύμπιοι Βλάχοι και τα Βλαχομογλενά {ο 3ος από 4 τόμους}. Θεσσαλονίκη,
Ζήτρος, 2001, σχ. 24,5x18, σ. 404 (βιβλ. 197-208 & 365-383), ISBN 960-7760-51-4 {Ε.Ο.Ο.Α. 305.889 ΚΟΥ}.
- 679.* **Κωφός Ευάγγελος** : Η επανάσταση της Μακεδονίας κατά το 1878
Ανέκδοτα προξενικά έγγραφα μετά συντόμου ιστορικής επισκοπήσεως.
Θεσσαλονίκη, Ι.Μ.Χ.Α., 1969, σχ. 24x17, σ. ιβ+372+16 φωτ. {Α.Π.Θ. DF901.M3K67 & Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
680. **Λαζάρου Αχιλλεύς** : Ο Όλυμπος, θρησκευτική και εθνική κοιτίδα του Ελληνισμού.
Αθήνα, 1966, σχ. 21x14, σ. 19 (ανάτ. από τα «Θεσσαλικά Χρονικά», έκτ. έκδ. 1965, σ. 483/486-490)
{Ε.Ο.Ο.Α. 938.9 ΒΙΒΛΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ}.
681. **Λαζάρου Αχιλλεύς** : Η Θεσσαλία από τις αρχές της ως το 1881
(ανάτ. από τα «Θεσσαλικά Χρονικά», τ. 14, 1981). Αθήνα, Ιστορική & Λαογραφική Εταιρεία των
Θεσσαλών, 1981, σχ. 24x17, σ. (53-72) {Ε.Ο.Ο.Α. 938.9 ΒΙΒΛΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ}.

- 682. Λαζάρου Αχιλλεύς :** Ο Θ. Κολοκοτρώνης και η σύμπραξή του με τους Αρματολούς του Ολύμπου. Αθήνα, Ένωσις Τριπολιτών Αττικής, 1984, σχ. 24x17, σ. 25 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.9 ΒΙΒ}.
- 683. Λαζάρου Αχιλλεύς :** Βλάχοι ελληνικού χώρου. Επίγραμμα Ευγενίου του Αιτωλού και λατινοφωνία Ελλήνων. Αθήνα, 1986, σχ. 24x17 {ανάτ. από τα Πρακτικά Συνεδρίου «Ευγένιος ο Αιτωλός και η εποχή του», σ. 222-278} {Ε.Ο.Ο.Α. 305.889 ΛΑΖ}.
- 684.* Λιόλιος Θωμάς :** Περραιβία (Δολίχη - Άζωρος - Πύθιο - Δωδώνη). Κατερίνη, Όλυμπος, 2010, σχ. 24x17, σ. 543 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- Μασταγκάς Σωτήριος :** Χρονικά Λιτοχώρου. Λιτόχωρο, 2009-2019, σχ. 24x17 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 685.** Τ. 1 - 2009 Ιστορία, παράδοση, περιβάλλον, κοινωνία, πολιτισμός (σ. 232).
- 686.** Τ. 2 - 2010 Ιστορία, παράδοση, περιβάλλον, κοινωνία, πολιτισμός (σ. 232).
- 687.** Τ. 3 - 2011 Ιστορία, παράδοση, περιβάλλον, κοινωνία, πολιτισμός (σ. 224).
- 688.** Τ. 4 - 2012 1912-2012 - 100 χρόνια σωματεία (σ. 258).
- 689.** Τ. 5 - 2013 Όλυμπος. Αφιέρωμα στα 100 χρόνια (σ. 240).
- 690.** Τ. 6 - 2014 Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας (σ. 240).
- 691.** Τ. 7 - 2014 Κατά την Τουρκοκρατία (σ. 239).
- 692.** Τ. 8 - 2015 Ειδήσεις και όψεις στον 20ο αιώνα (σ. 231).
- 693.** Τ. 9 - 2015 Μελέτες, έρευνες, ιστορία (σ. 222).
- 694.** Τ. 10 - 2016 Κατά το πρώτο μισό του 20ου αιώνα (σ. 230).
- 695.** Τ. 11 - 2016 Εκκλησιαστικά Σύμμικτα (σ. 232).
- 696.** Τ. 12 - 2017 Πρόσωπα και μνήμες. Βιογραφίες (σ. 228).
- 697.** Τ. 13 - 2017 Ο τόπος, οι άνθρωποι, η κοινωνία (σ. 243).
- 698.** Τ. 14 - 2018 Ιχνηλατώντας το παρελθόν (σ. 223).
- 699.** Τ. 15 - 2018 Λόγια της πλήρης. Θαλασσινές διαδρομές (σ. 237).
- 700.** Τ. 16 - 2019 Κατά την Τουρκοκρατία (σ. 247).
- 700α.** Τ. 17 - 2019 Στους πρόποδες του Ολύμπου (σ. 240).
- 701* Μπασλής Ιωάννης (Γιάννης) :** Μήτσιος Τζιατζιάς, ο αριστοκράτης ληστής (1889-1930). Αθήνα, Έναστρον & Δήμος Κάτω Ολύμπου, 2010, σχ. 21x14, σ. 135, ISBN 960-6649-10-3 {Ε.Β.Ε. 364.1092 ΜΠΑ}.
- 702. Μπατσαράς Νικόλαος :** Γιαγκούλας. Κλεφτουριά και λήσταρχοι στα Πιέρια (1870-1935). Βέροια, Η Συνειδηση, 1999, σχ. 20,5x14,5, σ. 64 {Ε.Ο.Ο.Α. 889.36 ΜΠΑ}.
- 703.* Μπούμπας Σπυρίδων :** Περραιβία, Επαρχία Ελασσόνας. Η συμβολή της στην ιστορική πορεία της Ελλάδος. Αθήνα, 1993, Ειδική Εκδοτική, σ. 196, ISBN 960-7389-00-X {Ε.Β.Ε. ΙΣΤ-3409 ΙΗ}.
- 704. Μπούμπας Σπυρίδων :** Το Περραιβικόν γένος και ο Όλυμπος. Αθήνα, 2000, σχ. 24x17, σ. 487, ISBN 960-7389-34-4 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.9 ΜΠΟ}.
- 705. Μπούμπας Σπυρίδων :** Η Δολίχη στην Περραιβική Τριπολιτίδα. Το προκατακλυσμαίο μαντείο της Δωδώνης του Περραιβικού-Πελασγικού Δία. Ο ιερός Όλυμπος στη μυθολογία και νεώτερη ιστορία. Η δυναμική παρουσία του Τριπολιτικού Περραιβικού χώρου από τα βάθη των αιώνων μέχρι σήμερα. Αθήνα, Πολιτιστικός Σύλλ. Δολίχης, 2009, σχ. 24x17, σ. 166, ISBN 978-960-98861-0-9 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.21 ΜΠΟ}.
- 706. Παπαδημητρίου Γρηγόριος :** Φωνή εκ του Ολύμπου. Βόλος, 1910, σχ. 18x13,5, σ. 48 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.392 ΠΑΠ}.
- 707.* Παπαδόπουλος Στέφανος :** Οι επαναστάσεις του 1854 και 1878 στην Μακεδονία. Θεσσαλονίκη, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, 1970, σχ. 21x14, σ. 147 {Ε.Β.Ε. ΙΣΤ-3647 DHL}.
- 708. Παπακωνσταντίνου Θωμάς :** Ιστορικά του Ολύμπου. Νίκο Τζάρας, ο Ολύμπιος «Αχιλλέας» του υπόδουλου γένους. Αθήνα, Όλυμπος, 2005, σχ. 24x17, σ. 87, ISBN 960-90987-6-2 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.509 ΠΑΠ}.
- 709.* Παπακωνσταντίνου Θωμάς :** Ιστορικά του Ολύμπου. Παπά-Ευθύμιος Βλαχάβας. Το χρονικό της επανάστασης στη Θεσσαλία Ανέκδοτη προξενική επιστολή του Φ. Πουκεβίλ (1808). Αθήνα, Όλυμπος, 2009, σχ. 24x17, σ. 32, ISBN 978-960-90987-8-6 {Ε.Β.Ε. 08003/2009-1}.
- 710.* Παπανικολάου Αθανάσιος :** Προεπαναστατικά κινήματα των κλεφταρματωλών του Ολύμπου. Οι Ολύμπιοι αγωνιστές μετά την επανάσταση του 1821. Μακεδονικός αγών. Λάρισα, 1986, σχ. 24x17, σ. 70 {Ε.Β.Ε. ΒΕΙ-911 ΜΚΝ}.
- 711. Παρθένιος Βαρδάκας Επίσκοπος Κίτρους :** Περιγραφή κυρίως εννέα ετών Τουρκοκρατίας της περιφέρειας Επισκοπής Κίτρους από του 1903-1912. Τοπογραφική και ηθικοθρησκευτική μετά ιστορικογεωγραφικών παρατηρήσεων. Αθήνα, 1918, σ. 122 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}. Φωτ. έκδ. Κατερίνη, 1986, σχ. 21x15, σ. 122
- 712. Περιφέρεια Θεσσαλίας :** Θεσσαλία. Ιστορία και Πολιτισμός. Θεσσαλονίκη, Περιφέρεια Θεσσαλίας, 2009, σχ. 33,5x24, σ. 549, ISBN 978-960-98731-0-9 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.93 ΘΕΣ}.
- 713. Ποντικά Ευδοκία :** Ο Όλυμπος στους αιώνες (πτυχιακή εργασία). Βόλος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2005, σ. 92+20 σ. φωτ. {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 714. Ράπτης Γεώργιος :** Πιερίκα Χρονικά. Ιστορικού, μυθολογικού, λογοτεχνικού και λαογραφικού περιεχομένου. Κατερίνη, 1983, σχ. 24x17, σ. 236 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.944 ΠΙΕ}.

- 715.* **Ράπτης Γεώργιος** : Όλυμπος - Πιέρια - Βέρμιο και Άθως στη ζωή των Μακεδόνων και του κόσμου όλου. Κατερίνη, «Όλυμπος», 1992, σχ. 23,5x17 {Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη 949.56 Ρ}.
716. **Ράπτης Γεώργιος** : Όλυμπος - Πιέρια - Βέρμιο και Άθως στη ζωή των Μακεδόνων. Δ΄ έκδ. Κατερίνη, «Όλυμπος», 1996, σχ. 23,5x17, σ. 192+14 φωτ. (βιβλ. 127-192) {Ε.Ο.Ο.Α. 938.94 ΡΑΠ}.
717. **Ράπτης Γεώργιος** : Ιστορία της Πιερίας. Κατερίνη, «Όλυμπος», 2008, σχ. 23,5x17, σ. 271 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΡΑΠ}.
718. **Σπυρόπουλος Ηλίας** : Μακεδονία και Μακεδόνες στον Ηρόδοτο. Αθήνα, Γκοβόστης, 1993, σχ. 23x15,5, σ. 109 {Ε.Ο.Ο.Α. 884.3 ΗΡΟ}.
- 719.* **Τάσου Νίτσα** : Με τον ασύρματο της 123ης Ταξιαρχίας του Δημοκρατικού Στρατού στον Όλυμπο. Τα γεγονότα όπως τα έζησα. Αθήνα, Σόκολη - Κουλεδάκης, 2010, σχ. 20,5x14, σ. 94, ISBN 978-960-6801-46-4 {Ε.Β.Ε. 938.77092 ΤΑΣ}.
- 720.* **Τζανακάρης Βασίλης** : Φώτης Γιαγκούλας ο απέθαντος και άλλες ληστρικές ιστορίες. Αθήνα, Μεταίχιμο, 2013, σχ. 24x17, σ. 581, ISBN 978-960-566-245-5 {Ε.Β.Ε. 889.37 ΤΖΑ}.
- 721.* **Τζεκίνης Χρήστος** : Πέρα από τον Όλυμπο. Ένα χρονικό της Αντίστασης στη Ναζιστική Κατοχή 1941-44. Επιμ.-μετ. από τα Αγγλικά Ντίνος Ντίνιας. Αθήνα, Ειδική Εκδοτική, 1992, σχ. 20,5x14, σ. 181 (φωτ. έκδ.) {Δημοτική Βιβλιοθήκη Λιτοχώρου & Ε.Β.Ε. ΝΦ-1142-QZH}.
- Τουλίκας Βασίλης - Βλαχάκος Πέτρος** : Βλ. Γλωσσολογικά - Τοπωνυμικά (No 795).
- 722.* **Τριανταφυλλίδης Ηλίας** : Η επανάσταση του Ολύμπου (Λιτοχώρου) το 1878 (διάλεξη). Βέροια, Ν.Ε.Λ.Ε. Νομού Ημαθίας, 1978, σχ. 21x14, σ. 21 {Ε.Β.Ε. ΙΣΤ-4975 ΗΡ}.
723. **Τσαγγαλίδης Ιωάννης** : Η Πιερία. Μέρος Α. Σελίδες από την αρχαία της δόξα. Κατερίνη, 1962, σχ. 21,5x14,5, σ. 56+3 φωτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 938.9 ΒΙΒ}.
724. **Τσακνάκης Ευάγγελος (Βαγγέλης)** : Αρχαία Περραιβία και Περραιβική Τρίπολις. Αντανακλάσεις του Μύθου & της Ιστορίας. Αθήνα, Ανιστόρητον, 2013, σ. 49 (ηλεκτρονική δημοσίευση) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
725. **Τσακούμης Απόστολος** : Η απελευθέρωση της Πιερίας. Αφιέρωμα στα 80 χρόνια. Κατερίνη, Δήμος Λιτοχώρου, 1992, σχ. 24x17, σ. 125 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΤΣΑ}.
726. **Χατζηϊωάννου Θεμιστοκλής** : Στα ίχνη των Μακεδόνων, στη σκιά των θεών. Β΄ έκδ. Αθήνα, 1993, σχ. 20,5x14, σ. 160 (βιβλ. 153-160) {Ε.Ο.Ο.Α. 889.3 ΧΑΤ}.
727. **Χατζής Γεώργιος - Τερζόπουλος Μιλτιάδης** : Γιαγκούλας. Λήσταρχοι του Ολύμπου (αρχ. έκδ. 1991). Κατερίνη, Μάτι, 2007, σχ. 24x17, σ. 504, ISBN 978-960-6692-17-8 {Ε.Ο.Ο.Α. 889.36 ΧΑΤ}.
728. **Χιονίδης Γεώργιος** : Η εκστρατεία και η επανάσταση εις τον Όλυμπον κατά τα έτη 1821-1822 (μετά ανεκδότων εγγράφων και νέων στοιχείων περί των Λαζαίων και του Διαμαντή Νικολάου - Ολυμπίου). Θεσσαλονίκη, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, 1975, σχ. 24x17, σ. 99 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.535 ΧΙΟ}.
- 729.* **Χιονίδης Γιώργος** : Η απελευθέρωση της Κατερίνης από τον τουρκικό ζυγό. Κατερίνη, Τέρτιος, 1998, σχ. 20,5x14, σ. 79, ISBN 960-8449-23-5 {Ε.Β.Ε. 00491/2002-1}.
730. **Borza Eugene** : In the shadow of Olympus : The emergence of Macedon {Review: Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}. Princeton, N.J., Princeton University Press, 1990, p. xvii+347 (bibl. 315-331) {Ε.Ο.Ο.Α. 938.1 BOR}.
- 731.* **Dakin Douglas** : Η ενοποίηση της Ελλάδας (1770-1923). Μετ. Α. Ξανθόπουλος. Β΄ έκδ., Αθήνα, Μ.Ι.Ε.Τ., 1984, σχ. 25x17,5, σ. 484 {Ε.Β.Ε. 949.506 DAK & Συλλογή Ν. Νέζη}.
- 732.* **Ferjancic Bozidar** : Tesalija u XIII i XIV veku. Belgrand, Institut d'Etudes Byzantines de l'Academie Serbe des Sciences et des Arts, 1974, p. 305 (Βιβλιοκρισία : «Βυζαντινά», Κ.Β.Ε., τ. 10, 1980, σ. 467-483).
- 733.* **Hammond Nicolas Goeffrey Lempriere** : Ιστορία της Μακεδονίας. Τόμος Α΄ (Ιστορική γεωγραφία και προϊστορία). Γεν. επιμ. Θανάσης Γεωργιάδης. Μετ. Μαίρη Χαλκιοπούλου - Γιώργος Φωτιάδης - Θανάσης Γεωργιάδης. Θεσσαλονίκη, Μαλλιάρης/Παιδεία, 1995, σχ. 24x16 (δεμ.), σ. 648, ISBN 960-239-208-8 {Ε.Β.Ε. 938.94 HAM}.
- 734.* **Hammond N. G. L. - Griffith Guy Thompson** : Ιστορία της Μακεδονίας. Τόμος Β΄ (550-336 π.Χ.). Μετάφραση: Αλέξανδρος Κοσματόπουλος - Μίνα Παϊδαράκη - Κατερίνα Σαρακώτση - Φρειδερίκη Σιδηροπούλου. Θεσσαλονίκη, Μαλλιάρης/ Παιδεία, 1995, σχ. 24x16 (δεμ.), σ. 938, ISBN 960-239-209-6 {Ε.Β.Ε. 938.18 HAM}.
- 735.* **Hammond N. G. L. - Walbank Frank William** : Ιστορία της Μακεδονίας. Τόμος Γ΄ (336-167 π.Χ.). Μετ. Αλέξανδρος Κοσματόπουλος. Θεσσαλονίκη, Μαλλιάρης/Παιδεία, 1995, σχ. 24x16 (δεμ.), σ. 806, ISBN 960-239-210-X {Ε.Β.Ε. 938.; HAM}.
- 736.* **Jecchinis Chris** : Beyond Olympus. The Thrilling Story of the «Train-busters» in Nazi-occupied Greece. Athens, Efstathiadis, 1988, f. 18,5x11,5, p. 219 (first edit.: London, G. Harrap, 1960 - βλ. & Ζεγκίνης / Τζεκίνης) {Ε.Β.Ε. ΙΣΤ-2373 ΙΚ & ΝΦ-1180 ΣΠΟ}.
737. **Livius Titus - Σακελλάρης Δημήτρης** (εισαγωγή-μετάφραση-σχόλια) : Ιστορία (42ο βιβλίο). Η Θεσσαλία στον 3ο μακεδονικό πόλεμο. Οι επιχειρήσεις του έτους 171 π.Χ. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 45, 2004, σ. 271-289 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.

738. **Livius Titus - Σακελλάρης Δημήτρης** (εισαγωγή-μετάφραση-σχόλια) : Ιστορία (44ο βιβλίο). Η Θεσσαλία στον 3ο μακεδονικό πόλεμο. Οι επιχειρήσεις του έτους 169 π.Χ. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 46, 2004, σ. 311-318 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 739.* **Richter Edwart** : Meine Erlebnisse in der Gefangenschaft am Olymp nebst Schilderung der Entwicklung des Klephtenwesens {Review : Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}. Leipzig, O. Born, 1911, s. 128 {refer. from A. Phoutrides & F. Farquhar - 1915, No 1474}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

740. **Αγγελόπουλος Αθανάσιος** : Η συμβολή της Επισκοπής Πέτρας εις τα εθνικά και εκπαιδευτικά προβλήματα του Ελληνισμού της περιοχής Ολύμπου (1890-1896). Περιοδ. «Μακεδονικά», τ. 14, 1974, σ. 64-84 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
741. **Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Νικοτσάρας (ο αετός του Ολύμπου). Περιοδ. «Θεσσαλικά Χρονικά», Τ. 10, 1971, σ. 161-164 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 398.495059 ΘΕΣ}.
742. **Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Η μάχη της Πύδνας. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 73-77 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
743. **Αρσενίου Λάζαρος** : Πρώτο το αρματολίκι του Ολύμπου αναγνώρισαν οι Τούρκοι. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 57-60 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
744. **Βακαλόπουλος Απόστολος** : Η επανάσταση του Θύμιου Μπλαχάβα. Περιοδ. «Ηώς» - Θεσσαλία (Αφιέρωμα), τ. 92-97, 1966, σ. 49-51 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΘΕΣ}.
745. **Βακαλόπουλος Απόστολος** : Νέες ειδήσεις για τους Κλεφταρματολούς του Ολύμπου και των Χασίων, τον Μάιο του 1808. Περιοδ. «Μακεδονικά», τ. 22, 1982, σ. 205-213 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
746. **Βακαλόπουλος Απόστολος** : Νέα στοιχεία για τα ελληνικά αρματολίκια και για την επανάσταση του Θύμιου Μπλαχάβα στη Θεσσαλία το 1808. Περιοδ. «Τρικαλινά», τ. 6, 1986, σ. 59-82 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 747.* **Βασκαλής Ι.** : Ο Όλυμπος στην Επανάσταση του 1821. Περιοδ. «Περραιβία», τ. 19-20, 1977, σ. 297-300
748. **Βέλκος Γρηγόρης** : Νικοτσάρας, ο σταυραετός του Ολύμπου και κουρσάρος του Αιγαίου. Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 114, 1975, σ. 28-30 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
749. **Γιαννικόπουλος Ανέστης** : Κλεφτόβρυση. Η «έξοδος» του τελευταίου βασιλιά των ορέων..... Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 170, Απρ.-Ιούν. 2014, σ. 21-28 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 750.* **Γκούμας Ελευθέριος** : Η επανάσταση του 1854 στο Λιβάδι και στον Όλυμπο. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 3, 1982, σ. 12-14
751. **Δουμάκης Αθανάσιος (Θανάσης)** : Νεότερα για την επανάσταση του Ολύμπου του 1878, από τον Ραφτανιώτη Απόστολο Ν. Μπέτσιο. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 62, 2012, σ. 137-144 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 752.* **Επιτροπάκης Γ.** : Ο Όλυμπος στη στρατιωτική ιστορία του Ελληνικού Έθνους. Περιοδ. «Περραιβία», τ. 13-14, 1976, σ. 176-177
753. **Ζιάκας Γιώργος** : Η «Αληπασιάδα» του Χατζή Σεχρέτη και ο φεγγοβόλος εθνομάρτυρας Παπά-Θύμιος Βλαχάβας (1770-1808). Βιβλίο «Η Καλαμπάκα μέσα απ' την ιστορία της» - Α΄ Συνέδριο (1998), Καλαμπάκα, σ. 289-318 {Ε.Ο.Ο.Α.938.933 ΙΣΤ}.
754. **Θεοδωρίδης Π.** : Ο Όλυμπος στη βυζαντινή εποχή. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο 1995, σ. 171-174 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
755. **Καζάκης Φοίβος** : Η αναγέννηση του Σπαρμού στη σκιά της Μονής της Αγίας Τριάδας του Ολύμπου. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 60, 2011, σ. 69-76 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
756. **Κάκαλος Νίκος** : Ανέκδοτα έγγραφα για την επανάσταση του 1878. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 33-40 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
757. **Κάκαλος Νίκος** : Όλυμπος, το ξεκίνημα της εθνικής αντίστασης. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο 1995, σ. 178-182 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ} & Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 154, Απρ.-Ιούν. 2010, σ. 39-44
758. **Καρατόλιας Αθανάσιος** : Ο Όλυμπος στις πηγές της ιστορίας του. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 13-22 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
759. **Κατσάρας Νικόλαος** : Ο Όλυμπος στους εθνικοαπελευθερωτικούς αγώνες. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 61-66 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
760. **Κατσαρός Βασίλειος** : Πέτρα. Πηγές και ιστορικά δεδομένα κατά τη βυζαντινή περίοδο. Βιβλίο «Η Περία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 2ο επιστημονικό συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη 1998», 2002, σ.113-134 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
761. **Λαζάρου Αχιλλεύς** : Ο Όλυμπος, θρησκευτική και εθνική κοιτίδα του Ελληνισμού. Βιβλίο «Θεσσαλικά Χρονικά», έκτακτη έκδοση, Αθήνα 1965, σ. 483 & 486-490 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 398.495059 ΘΕΣ}.

- 762. Λαζάρου Αχιλλεύς :** Οι Βλάχοι του Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 139-148 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 763. Μαμαλούκος Σταύρος :** Πέτρα. Παρατηρήσεις στην τοπογραφία και στην αρχιτεκτονική του κάστρου της Πέτρας. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 2ο επιστημονικό συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη 1998», 2002, σ. 146-164 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 764. Μπασλής Ιωάννης (Γιάννης) :** Ο Κάτω Όλυμπος στην προεπαναστατική περίοδο. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 49-55 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 765. Μπασλής Ιωάννης (Γιάννης) :** Μία σύντομη περιδιάβαση στην ιστορία των χωριών του Κάτω Ολύμπου. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 57, 2010, σ. 309-317 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 766. Μπίντας Αθανάσιος :** Η ζωή στο Λιτόχωρο στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, μέσα από την περιγραφή του Σκοπελίτη συγγραφέα Ιωάννου Δρακιώτου. Χαρακτηριολογική προσέγγιση στο τότε της κωμόπολης. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 2ο επιστημονικό συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη 1998», 2002, σ. 220-233 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 767. Νάστος Κλεάνθης :** Τα πρωτάτα των αρματωμένων στον Όλυμπο, βουνό των θεών. Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 154, 1979, σ. 35-37 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 768. Οικονομίδης Λεωνίδας :** Η αφήγηση ενός αγωνιστού (1798-1914). Περιοδ. «Θεσσαλικά Χρονικά», Τ. 10, 1971, σ. 165-167 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 398.495059 ΘΕΣ}.
- 769. Παντερμαλής Δημήτριος :** Μακεδονία. Ιστορικοί χάρτες - Macedonia. Historical maps. Βιβλίο «Μακεδονία. Το ιστορικό πρόσωπο του βορρά», 1992, σ. 97-124 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.94 ΜΑΚ}.
- 770. Παπαγιαννάκης Κωνσταντίνος :** Το ιστορικό τοπίο της Θεσσαλίας. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 37, 2000, σ. 408-414 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 771. Παπαθανασίου Ευάγγελος :** Σπη. Συμβολή στην ιστορία ενός χωριού. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 2ο επιστημονικό συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη 1998», 2002, σ. 724-837 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 772. Παπαϊωάννου Λάζαρος :** Ο θάνατος του Καπετάν Παπά στον Όλυμπο. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ζ΄ Συνέδριο (1994), Ελασσόνα, σ. 221-228 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 773. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Ιστορικά σημειώματα της Μονής Σπαρμού στον Όλυμπο. Περιοδ. «το βουνό», τ. 79, Ιουλ. 1940, σ. 154-165 {και ανάπτυπο} {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 774. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Η βρύση του Παπού - Ζήσης Σωτηρίου. Περιοδ. «Ο Παν», τ. 162-163, Μάρτ.-Απρ. 1948, σ. 25-26 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 775.* Παραφεντίδου Αλεξάνδρα :** Οι κλεφταρματολοί του Ολύμπου στην Εθνεγερσία. Περιοδ. «Μετέωρα», τ. 25, 1971, σ. 75-77
- 776. Πορφύριος (Σιμωνοπετρίτης μοναχός) :** Πέτρα. Ζητήματα ιστορίας και τοπογραφίας του κάστρου της Πιερικής Πέτρας. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 2ο επιστημονικό συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη 1998», 2002, σ. 135-145 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 777. Πουλάκη Ευτυχία (Έφη) :** Ο Όλυμπος του μύθου και της ιστορίας. Περιοδ. «Η Καθημερινή / Επτά Ημέρες - Αφιέρωμα : Όλυμπος, το βουνό των θεών», 19 Σεπτ. 1999, σ. 2-5 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
- 778. Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη) :** Όλυμπος 3 : Μια παλιά ιστορία. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία» - (Συνέδριο) 1986, σ. 84-95 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΑΡΧ}.
- 779. Ράπτης Γιώργος :** Πιερία. Περιοδ. «Πιερικά Χρονικά», 1983, σ. 13-20 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.944 ΠΙΕ}.
- 780.* Σαλπυγγίδης Πολύκαρπος :** 50 χρόνια Πλατανάκια. Ιστορικά και λαογραφικά μελετήματα. Κατερίνη, Δήμος Δίου, 2005, σχ. 24x17, σ. 123 {Ε.Β.Ε. 03555/2005-1}.
- 781. Σαλπυστής Νίκος :** Οι επιπτώσεις του εθνικού διχασμού και της γαλλοβρετανικής επέμβασης στην Πιερία (1916-1917). Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη, 2003», 2008, σ. 151-172 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 782. Σκούρτης Ιωάννης :** Ανέκδοτα προξενικά έγγραφα για τον Όλυμπο (1924-1925). Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Γ΄ Συνέδριο (1986), Ελασσόνα, σ. 99-104 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 783. Σπυρόπουλος Νικόλαος :** Η εν Ηπείρω, Μακεδονία και Θεσσαλία επανάσταση κατά το 1878 Περιοδ. «Θεσσαλικά Χρονικά», Τ. 5, 1936, σ. 87-97 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 398.495059 ΘΕΣ}.
- 784. Σωτηριάδης Γεώργιος :** Αι κινήσεις του ρωμαϊκού στρατού εν Περραιβία υπό τον ύπατον Μάρκιον Φίλιππον εν έτει 169 π. Χ. (Ανακοίνωση στην Ακαδημία Αθηνών την 9 Οκτ. 1930). Περιοδ. «Ελληνικά», τ. 1, 1931, σ. 5-14 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 785. Σωτηριάδης Γεώργιος :** Το μακεδονικό Δίον και η εγκατάσταση των Γόθων παρά τον Όλυμπον. «Ημερολόγιον της Μεγάλης Ελλάδος», χ.χ., σ. 445-471 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 786. Τσοπανάκης Αγαπητός :** Ο Όλυμπος, το κέντρο του ελληνικού πολιτισμού. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο 1995, Λιτόχωρο, σ. 166-170 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
- 787. Φιλίππου Μ. :** Ο Όλυμπος στους εθνικούς απελευθερωτικούς αγώνες. Περιοδ. «Περιηγητική», Μάρτ. 1961, σ. 47-48 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΕΡ}.

788. **Χιονίδης Γιώργος** : Ανέκδοτα έγγραφα και άγνωστα στοιχεία για κλεφταρματολούς και για την επανάσταση 1821-1822 στη Μακεδονία και ιδιαίτερα στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Μακεδονικά», τ. 20, 1980, σ. 103-106 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
789. **Χιονίδης Γιώργος** : Οι Λαζαίοι. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 79-83 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
790. **Χιονίδης Γιώργος** : Οι ανέκδοτες αναμνήσεις του Γιώτη (Παναγιώτη) Ναούμ για τους Βλάχους της Ηπείρου και της Μακεδονίας στη διάρκεια του 19ου αιώνα και για την επανάσταση του 1878 στη Μακεδονία. Περιοδ. «Μακεδονικά», τ. 24, 1984, σ. 36-98 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
791. **Kurz Marcel** : Ο θεσσαλικός Όλυμπος. Μετ. Έφη Αλλαμάνη.
Βιβλίο «Θεσσαλικά Χρονικά» - έκτακτη έκδοση, Αθήνα, 1965, σ. 649-657 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 398.495059 ΘΕΣ}.
792. **Müller Dietram** : Στα ίχνη του Ηροδότου και του Ξέρξη. Μετ. Νίκος Ζυγογιάννης.
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 14, 1988, σ. 125-127 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
793. **Vogüé Eugène Melchior de** : Ταξίδι στη Θεσσαλία του 1875. Μετ. Γιάννης Μάνος.
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», τ. 34, 1998, σ. 289-314 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ - ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΑ

Βιβλία - Φυλλάδια

794. **Παπαϊωάννου Μιχαήλ** : Γόλος - Βόλος και τα συγγενή σλάβικα τοπωνύμια στην Ελλάδα.
Συμβολή στη μελέτη του τοπωνυμικού της Θεσσαλίας. Αθήνα, Ε.Ο.Σ., 1947, σχ. 23,5x17, σ. 23
(ανάπτυπο από την επετ. του Ε.Ο.Σ. «Το βουνό - 1946», σ. 126-146) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΠΑΠ & Π 796.52205 ΒΟΥ}.
795. **Τουλίκας Βασίλης - Βλαχάκος Πέτρος** : Πέτρα Ολύμπου Νομού Πιερίας. Ιστορία και τοπωνύμια.
Θεσσαλονίκη, Δημοπούλου, 2006, σ. 103 (βιβλ. 91-103) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9565 ΤΟΥ}.
796. **Χατζής Γεώργιος** : Τοπωνύμια της Λεπτοκαρυάς.
Κατερίνη, Κοινότητα Λεπτοκαρυάς, 1996, σχ. 20,5x14, σ. 111+1 χάρτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9565 ΧΑΤ}.
797. **Grasberger Lorenz** : Studien zu den griechischen Ortsnamen. Mit Einem Nachtrag zu den Griechischen Stichnamen. Würzburg, 1888, s. x+392 (Olympus : s. 175-176) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
798. **Weigand Gustav** : Die Sprache der Olympo-Walachen nebst einer Einleitung über Land und Leute.
Leipzig, 1888 {refer. from M. Kurz - 1923}. Φωτ. ανατ. Αθήνα, Δ. Καραβίας, 1988,
σχ. 21,5x15, σ. viii+142 {Ε.Ο.Ο.Α. 459.7 WEI}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

799. **Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Μερικά τοπωνύμια του Ολύμπου. Το ιδιωματικό λεξιλόγιο, ερμηνευτικό, ετυμολογικό λεξικό. Περιοδ. έκδ. «Ονόματα», Τ. 11, 1987, σ. 51-53 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 929.9705 ΟΝΟ}.
- 800.* **Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Ιστορικές και ετυμολογικές συγκρίσεις και παραλληλισμοί μεταξύ του Ολύμπου Μακεδονίας και Ολύμπου Λέσβου. Περιοδ. έκδ. «Ονόματα», Τ. 14, 1994, σ. 241-246 & Πρακτικά του Α΄ Πανελληνίου Ονοματολογικού Συνεδρίου «Τα τοπωνύμια των νήσων του Αιγαίου» (Λήμνος, 27-29 Σεπτεμβρίου 1991) {και ανάπτυπο} {Ακαδημία Αθηνών Ζ 155}.
801. **Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Τα τοπωνύμια της Τσαρίτσανης, Κοκκινόπλου και Πυθίου της περιοχής Ελασσόνας. Περιοδ. έκδ. «Ονόματα», Τ. 16, 1999-2002, σ. 31-41 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 929.9705 ΟΝΟ}.
802. **Ασημάκης Στάθης** : Προσεγγίσεις στα θεσσαλικά τοπωνύμια με καταλήξεις -οβα, -οβο, -ιστα, -ιτσα.
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 71, 2017, σ. 371-396 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
803. **Γεωργακάς Δημήτριος** : Το Λιτόχωρον.
Περιοδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», τ. 3, 2011, σ. 91-96 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
804. **Δουγά-Παπαδοπούλου Ευανθία** : Αποτελέσματα γλωσσοσυλλεκτικών αποστολών σε χωριά της Πιερίας και παρατηρήσεις πάνω στο γλωσσικό τους ιδίωμα. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεώτερα χρόνια». Επιστημονικό Συνέδριο (1993), Κατερίνη, σ. 325-354 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
805. **Ζυγούρης Δημήτρης** : Τα τοπωνύμια της Καρυάς του Ολύμπου.
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 35, 1999, σ. 335-357 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
806. **Κατσάνης Νίκος** : Ανθρωπωνυμικό Λιτοχώρου.
Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Γ΄ Συνέδριο (1986), Ελασσόνα, σ. 53-70 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
807. **Κατσάνης Νίκος** : Γλωσσικά περιοχής Ολύμπου.
Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - ΣΤ΄ Συνέδριο (1992), Ελασσόνα, σ. 135-138 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
808. **Καψαμπέλης Ιωάννης (Γιάννης)** : Το τοπωνυμικό του Ολύμπου.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 151-152, Απρ.-Μαΐ. 1947, σ. 64-65 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.

- 809. Λαζάρου Αχιλλεύς :** Δραγάτης - δραγατεύω. Γλωσσική μαρτυρία αρχαίων Περαιβίων.
Βιβλίο του ίδιου «Ελληνισμός και λαοί ΝΑ Ευρώπης», 2009, σ. 505-508 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 810. Μαλδογιάννης Θεόδωρος :** Τα μετεωρολογικά κοσμητικά επίθετα (του Διός). Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 31-35 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 811. Μαρκάτος Κοσμάς :** Ζεὺς ὁ Ὀλυμπικός.
Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ε΄ Συνέδριο (1990), Ελασσόνα, σ. 75-79 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 812. Μασταγκάς Σωτήριος :** Με ετυμολογικά κριτήρια. Το Λιτόχωρον.
Ετυμολογικές προσεγγίσεις αναφερόμενες στο Λιτόχωρο.
Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 3, 2011, σ. 91-96 & 97-101 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 813. Μασταγκάς Σωτήριος :** Τα τοπωνύμια του Λιτοχώρου.
Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 7, 2014, σ. 183-191 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 814.* Μπαμπινιώτης Γεώργιος :** Η θέση της μακεδονικής στις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους.
Βιβλίο «Η Γλώσσα της Μακεδονίας», Ολκός/Real news, σ. 161-180 {Ε.Β.Ε. ΙΣΤ-1806 D & Συλλογή Ν. Νέζη}.
- 815.* Μπασέα-Μπεζαντάκου Χριστίνα :** Η σημερινή γλωσσική κατάσταση στο νομό Πιερίας.
«Λεξικογραφικόν Δελτίον», Α. Α., Τ. 14, 1982, σ. 243-253 {Ακαδημία Αθηνών Μ 42 Ι}.
- 816. Μωραλίδης Ιωάννης (Γιάννης) :** Ο Ήλιος της Μακεδονίας είναι ο Όλυμπος. Εφημ. «Λαός» Ημαθίας, 31 Μαρτ. 1993, σ. 1 & 3 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.} & περιοδ. «Δαυλός», τ. 138, Ιούν. 1993 (με άλλο τίτλο).
- 817. Μωραλίδης Ιωάννης (Γιάννης) :** Όλυμπος (ο Ήλιος των Πρωτοελλήνων).
Βιβλίο «Πανελλήνων Θρακών Απαύγασμα», Θρακική Εστία Βέροιας, 1993, σ. 77-79 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 818. Μωραλίδης Ιωάννης (Γιάννης) :** Ο Όλυμπος - Ήλιος, σύμβολο των Πρωτοελλήνων.
Εφημ. «Ημερησία» Βέροιας, 26 & 27 Αυγ. 1995 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 819. Μωραλίδης Ιωάννης (Γιάννης) :** Φέλχανος - Όλγανος - Volcanus (ο τρισυπόστατος θεός των Πρωτοελλήνων). Περιοδ. έκδ. «Ονόματα», Τ. 16, 1999-2002, σ. 311-320 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 929.9705 ΟΝΟ}.
- 820. Ντελόπουλος Γιώργος :** Ο Όλυμπος στην ιστορική γλωσσολογία.
Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ζ΄ Συνέδριο (1994), Ελασσόνα, σ. 69-73 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 821. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Καζανιές-Χάβρα.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 41, Μάϊ. 1937, σ. 107 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 822. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Μύτκα.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 68, Αύγ. 1939, σ. 190-192 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 823. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Χριστάκη.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 73, Ιαν. 1940, σ. 14 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 824. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Δασκαλιό-Σκολιό, τ' Φράγκ' τ' αλώνι. Το τελευταίο μυστικό του Ολύμπου.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 149-150, Φεβρ.-Μάρτ. 1947, σ. 28-30 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 825. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Σκολιό - Φράγκου Αλώνι (απάντηση στον κ. Κ. Ρωμαίο).
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 153-154, Ιούν.-Ιούλ. 1947, σ. 99-100 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 826. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Βουνήσιες ώρες (τοπωνύμιο Καζακλήρη).
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 157-158, Οκτ.-Νοέμ. 1947, σ. 156 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 827. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Τοπωνύμια των θεσσαλικών επαναστάσεων στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 61(174), Ιαν.-Μάρτ. 1954, σ. 5-6 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΥ}.
- 828. Πατούλιας Κώστας :** Τα τοπωνύμια της Καλλιπεύκης.
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 32, 1997, σ. 147-160 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 829. Ραχοβίτης Μ. :** Φουσκίνα.
Περιοδ. «Περιηγητική», Φεβρ. 1959, σ. 28-29 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 830. Ρωμαίος Κώστας :** Το Σκολιό, η τρίτη κορυφή του Ολύμπου. Λαογραφική μελέτη.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 151-152, Απρ.-Μάϊ 1947, σ. 48-52 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 831. Ρωμαίος Κώστας :** Τα ονόματα των κορυφών του Ολύμπου (διαδοχική προφορική εξέλιξη της αρχαίας παράδοσης). Περιοδ. «Ο Παν», τ. 155-156, Αύγ.-Σεπτ. 1947, σ. 124-128 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 832.* Συμεωνίδης Χαράλαμπος :** Σύνθετα νεοελληνικά τοπωνύμια με πρώτο συνθετικό το -λιτό (Λιτόχωρο, Λιτονιάβιτσα). Επιστημονική επετηρίδα της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ., τ. 16, 1996-1997, σ. 273-281 {Α.Π.Θ.}.
- 833. Σωτηριάδης Γεώργιος :** Σημερινά ονόματα κορυφών του Ολύμπου.
Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών, 1930, σ. 3-5 (Συνεδρία 9 Ιαν. 1930) {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}
και «Χρονικά Λιτοχώρου» του Σ. Μασταγκά, τ. 3, 2011, σ. 103-108 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 834. Τσουκνίδας Γεώργιος :** Όλυμπος : Ετυμολογικές προσεγγίσεις.
Περιοδ. έκδ. «Ονόματα», Τ. 13, 1989-1990, σ. 285-291 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 929.9705 ΟΝΟ}.
- 835. Deroy Louis :** Réflexions sur le nom de l'Olympe. Απόδ. Ι. Θωμόπουλος.
Περιοδ. έκδ. «Ονόματα», Τ. 4, 1972, σ. 66 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 929.9705 ΟΝΟ}.
- 836. Méndez Dosuna Julián :** Η αρχαία μακεδονική ως ελληνική διάλεκτος. Μετ. Μ. Αραποπούλου.
Βιβλίο «Αρχαία Μακεδονία: Γλώσσα, Ιστορία, Πολιτισμός» / Κ.Ε.Γ., 2012, σ. 65-78 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.

- 837. Oberhammer Eugen** : Olympos.
Rivista di scienza «Scientia», Milano, MCMXLI (1941), Vol. LXX (70), p. 122-126 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 838.* Oberhammer Eugen** : Der Name Olympos.
«Anzeiger (74-Jahrgang 1937): Akademie der Wissenschaften / Philosophisch-Historische Klasse»,
Wien, Nr. I-XXVI, 1938, s. 92-104 {Βιβλιογραφία Ι. Χασιώτη Νο 1279}.
- 839.* Schmidt Johanna** : Olympos - Geschichte und Deutung des Begriffs in der neueren Literatur.
«Anzeiger (74-Jahrgang 1937): Akademie der Wissenschaften / Philosophisch-Historische Klasse»,
Wien, Nr. I-XXVI, 1938, s. 105-125 {refer. from E. Oberhammer - 1941, No 837}.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ - ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Βιβλία - Φυλλάδια

- 840. Αδάμου Ιωάννης (Γ.)** : Τα κλέφτικα δημοτικά τραγούδια της Επαρχίας Ελασσόνας στην Επανάσταση του 1821. Ελασσόνα, εφημ. «Η Μικρά της Ελασσόνας», 1971, σχ. 17x12,5, σ. 29 {Ε.Ο.Ο.Α. 888.8608 ΑΔΑ}.
- 841.* Γιαννοπούλου Ιφιγένεια - Μάνος Ιωάννης (Γιάννης)** : Παραδοσιακά παραμύθια του Ολύμπου. Λαογραφική έρευνα από την περιοχή Ελασσόνας. Αθήνα, Ωρίων, 2002, σχ. 29,5x21, σ. 40, ISBN 960-8288-03-7 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 842.* Γκούντα Νικολέττα** : Δημοτικά τραγούδια του Λιτοχώρου Πιερίας (Γραπτή εργασία διπλωματικής εξέτασης). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 2001, σχ. 29,5x21, σ. 186 (φωτ. έκδ.) {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 843.* Δημοτικό Σχολείο Καρίτσας** : Δημοτικά τραγούδια Καρίτσας Πιερίας. Κατερίνη, Όλυμπος, 1997, σχ. 20,5x14, σ. 93+50 φωτ. {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 844. Δίκτυο Συλλόγων Επαρχίας Ελασσόνας και Αποδήμων «Περραιβία»** : Βάστα βρε Όλυμπες. Παραδοσιακά τραγούδια της Επαρχίας Ελασσόνας. Ελασσόνα, 2009, σχ. 24x17, σ. 28+2 cd {Ε.Ο.Ο.Α. 888.8608 ΒΑΣ}.
- 845. Δρακιώτης Ιωάννης** : Ο Κώνωψ Ολύμπου και Μακεδονίας. Ήτοι περιγραφή Λιτοχώρου και χωριών τινών της Κασσάνδρας, η θέσις και το κλίμα, ο πληθυσμός και χαρακτήρ των κατοίκων, η προς τα καλά και ωφέλιμα τάσις των και τα επικρατούντα ήθη και έθιμα, συντεθείς δι' ομοιοκαταλήκτων στίχων. Αθήνα, 1870, σ. 5+η+13-96 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 846. Δρακιώτης Ιωάννης** : Ο Κώνωψ Ολύμπου και Μακεδονίας. Λιτόχωρο, Δήμος Λιτοχώρου, 2006, σχ. 20x14, σ. 96 {Ε.Ο.Ο.Α. 390.09956 ΔΡΑ}.
- 847.* Κακαδιάρης Αλέξανδρος** : Δημοτικά τραγούδια (σύμμικτα) των χωριών Πυθίου και Δολίχης Ελασσόνας. Αθήνα, 2003, σχ. 21x14, σ. 16, ISBN 960-91861-3-0 {Ε.Β.Ε. 10229/2003-1}.
- 848. Μελαχρινός Απόστολος** : Δημοτικά τραγούδια. Αθήνα, Π. Καραβάκος, 1946, σχ. 21,5x14,5, σ. μθ+222 {Ε.Ο.Ο.Α. 888.8608 ΜΕΛ}.
- 849.* Μπελογιάννης Γιώργος** : Δημοτικά τραγούδια από το Λιτόχωρο Πιερίας (Γραπτή εργασία διπλωματικής εξέτασης). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ./Σχολή Καλών Τεχνών, 2006, σχ. 29,5x21, σ. 137 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 850. Ντάβανος Νίκος** : Λιτουχουρνή ντουπιουλαλιά.... Λιτόχωρο, Δήμος Λιτοχώρου, 1999, σχ. 20,5x15, σ. 253, ISBN 960-86189-0-8 {Ε.Ο.Ο.Α. 489.37 ΝΤΑ}.
- 851. Ντάβανος Σπύρος** : Τραγούδια μιας άλλης εποχής στο Λιτόχωρο, με παράλληλη ιστορική αναδρομή. Λιτόχωρο, Δήμος Λιτοχώρου, 1998, σχ. 24x17, σ. 431 {Ε.Ο.Ο.Α. 888.8608 ΝΤΑ}.
- 852.* Οικονομίδης Αθανάσιος** : Τραγούδια του Ολύμπου. Αθήνα, 1881, σχ. 20,5x13,5, σ. 159 {Ε.Β.Ε. ΝΦ-827}. Ανατ. Λαογραφική-Αρχαιολογική Εταιρεία Ελασσόνας, χ.χ. {Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη 782.421 63 Τ}.
- 853.* (Οικονομίδης Αθανάσιος)** : Τραγούδια του Ολύμπου. Συλλογή Αθανασίου Οικονομίδη 1881 Ελασσόνα-Λάρισα, Θεσσαλικές εκδόσεις, 1979, σχ. 21x14, σ. 159 {Συλλογή Σ. Μασταγκά & Α.Π.Θ. ΡΑ5285.035}.
- 854.* Οικονομίδης Αθανάσιος** : Βίος, έθιμα, δοξασίες Ολυμπίων. Χειρόγραφα (1883). Παρουσίαση Δημήτρης Σακελλαρίδης. Λάρισα, Λαβδάκης, 1989, σχ. 24x17, σ. 32 {Ε.Β.Ε. ΝΦ-827 Ε}.
- 855.* Πεφάνης Θεόδωρος** : Ο Όλυμπος, ήτοι συλλογή διαφόρων εθνικών ασμάτων, εις ην προσετέθηκαν και ολίγα ερωτικά ποιήματα. χ.τ., 1851 {Α.Π.Θ. ΡΑ5610.Ρ4689059}.
- 856. Πολίτης Νίκος** : Κλέφτικα δημοτικά τραγούδια. Ανατ. Αθήνα, Πέλλα, χ.χ., σχ. 21,5x14,5 (δεμ.), σ. 271 {αρχ. έκδ. 1914, Εστία, με τίτλο : Εκλογαί από τα τραγούδια του ελληνικού λαού} {Ε.Ο.Ο.Α. 888.86 ΠΟΛ}.
- 857. Ράπτης Γιώργος** : Δημοτικά τραγούδια περιοχής Ολύμπου. Κατερίνη, Πιερική Αναπτυξιακή, 2001, σχ. 24x17, σ. 95 {Ε.Ο.Ο.Α. 398.20949565 ΡΑΠ}.
- 858.* Σακελλαρίδης Δημήτρης** : Δημοτικά τραγούδια Καρυάς Ολύμπου. Λάρισα, 1986, σχ. 24x17, σ. 64 {Ε.Β.Ε. ΝΦ-1122 ΖΔΩΔ}.
- 859. Τσακισάρας Αλέξανδρος** : Το δημοτικό τραγούδι στο Πύθιο του Ολύμπου. Κατερίνη, «Όλυμπος», 2010, σχ. 21x14, σ. 126 {Ε.Ο.Ο.Α. 782.42162 ΤΣΑ}.

- 860.* Χρηστοβασίλης Χρήστος** : Εθνικά άσματα (1453-1821).
Β΄ έκδ. Αθήνα, Ελληνισμός, 1902, σχ. 16x12, σ. 336 (Α΄ έκδ. 1896) {Ε.Β.Ε. ΝΦ-486 C}.
- 861. Fauriel Claude** : Δημοτικά τραγούδια της συγχρόνου Ελλάδος (στο εξώφ.: Ελληνικά δημοτικά τραγούδια).
Εισ. Ν. Βέης. Μετ. Α. Χατζηεμμανουήλ. Αθήνα, Τεγόπουλος - Νίκας (1955), σχ. 21x14,5 (δεμ.), σ. 360
(Α΄ έκδ.: Chants populaires de la Grèce moderne, Paris, Firmin-Didot, vol. 1-2, 1824-1825) {Ε.Ο.Ο.Α. 888.8608 FAU}.
- 862. Garnett Lucy Mary - Stuart-Glennie John** : Greek folk songs from the Ottoman Provinces of
Northern Hellas, with essays on the survival of paganism and the science of folklore.
2th ed. London, 1888, p. xxxix+290 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

- 863. Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Παραδοσιακά επαγγέλματα. Περιοδ. «Η Καθημερινή/Επτά Ημέρες -
Αφιέρωμα: Όλυμπος, το βουνό των θεών», 19 Σεπτ. 1999, σ. 19-21 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
- 864. Βέης Νίκος** : Ο Κωνσταντίνος Οικονόμος ο εξ Οικονόμων και μία καταγραφή του τραγουδιού
του Ολύμπου και του Κισσάβου. Περιοδ. «Νέα Εστία», Τ. 39, τ. 444, 1946, σ. 16-18 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 865. Δημόφιλος Χρήστος** : Ο Όλυμπος στα φτερά της ελληνικής ποίησης. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή
των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 101-110 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 866. Δούφλιας Κώστας** : Ο Όλυμπος στα τραγούδια του λαού.
Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 102, 1974, σ. 40-41 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 867. Δούφλιας Κώστας** : Τα κλέφτικα τραγούδια του Ολύμπου.
Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 109, 1975, σ. 18-19 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 868. Δούφλιας Κώστας** : Ο Παπά-Θύμιος Βλαχάβας στα χείλη του λαού με το δημοτικό τραγούδι.
Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 115, Δεκ. 1975, σ. 15-17 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 869. Κάκαλος Νίκος** : Τα σίχνα στο Λιτόχωρο του Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» -
Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 95-100 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 870. Κρεκούκιος Δημήτριος** : Επιβιώσεις αρχαίων και βυζαντινών δοξασιών στο λαό του θεσσαλικού
Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982),
Ελασσόνα, σ. 73-77 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 871. Κυριλλίδης Χαράλαμπος** : Ο Όλυμπος στη λαογραφία. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» -
Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 67-71 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 872. Λαζάρου Αχιλλεύς** : Ο Όλυμπος στην ελληνική παράδοση. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων»
- Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 37-42 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 873. Λασπόπουλος Αθανάσιος** : Όλυμπος και οι κάτοικοι αυτού. Ήθη και έθιμα Λιτοχώρου.
Περιοδ. «Παρνασός», Τ. ΣΤ, 1882, σ. 396-403 & 581-588 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 874. Λασπόπουλος Αθανάσιος** : Η κατάρτα του Ολύμπου (τραγούδι). Περιοδ. «Μακεδονικόν Ημερολόγιον»,
Τ. 1, 1908 & Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζιδη, 2001, σ. 131-132
{Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 875. Μιχαήλ-Δέδε Μαρία** : Ο Όλυμπος στο δημοτικό τραγούδι. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων»
- Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 95-103 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 876. Μπασλής Ιωάννης (Γιάννης)** : Η πρώτη αναφορά στο δημοτικό τραγούδι «Ο Όλυμπος κι ο Κίσσαβος».
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 59, 2011, σ. 15-16 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 877. Οικονόμου Ανδρομάχη - Γιαννιού Ευαγγελία** : Ο φυσικός κόσμος του Ολύμπου στο
δημοτικό τραγούδι της περιοχής. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982),
Ελασσόνα, σ. 117-129 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 878. Σαχινίδης Κωνσταντίνος** : Όλυμπος και δημοτικό τραγούδι.
Βιβλίο «Το φυσικό περιβάλλον του Ολύμπου & Όλυμπος, αιφόρος ανάπτυξη». Πρακτικά σεμιναρίων
Φεβρουάριος 2011 - Μάιος 2011. ΚΕ.ΠΕ. Ελασσόνας, σ. 115-131 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΚΕΝ}.
- 879. Σταλίδης Κώστας** : Μαρτυρίες για τον Όλυμπο και την Ελασσόνα στη συλλογή δημοτικών τραγουδιών
του Γάλλου Claude Fauriel. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο 1982,
Ελασσόνα, σ. 111-115 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 880. Χιονίδης Γιώργος** : Πληροφορίες για τον Όλυμπο στο ποίημα το Κλεφτόπουλο. Βιβλίο
«Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 85-88 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - ΠΟΙΗΣΗ

Βιβλία - Φυλλάδια

- 881.* 4ο Φεστιβάλ Ποίησης Θεσσαλονίκης / 4th Thessaloniki's poetry festival :**
Όλυμπος, το βουνό των θεών / Olympus, gods mountain.
Θεσσαλονίκη, Υδρόγειος, 2008, σχ. 21x14, σ. 102, ISBN 978-960-8146-46-4 {Ε.Β.Ε. 09972/2008-1}.
- 882. Αλμαλής Ανδρέας :** Μιχαήλ. Ένα αληθινό παραμύθι του Ολύμπου. Μυθιστόρημα.
Αθήνα, Λευκή Σελίδα, 2012, σχ. 22,5x14, σ. 199, ISBN 978-960-9745-12-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 889.32 ΑΛΜ}.
- 883.* Ανθολογία ποίησης - διηγήματος - δοκιμίου. Η' τόμος. Σύγχρονοι Έλληνες λογοτέχνες.**
Αφιέρωμα : Όλυμπος - Θεσσαλία - Πιερία.
Αθήνα, Πολιτιστική Συνεργασία, 2014, σχ. 24x17, σ. 287, ISBN 978-960-87775-6-9 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 884.* Ζαρογιάννης Ιωάννης :** Ανάβαση στον Όλυμπο (Ποιήματα).
Λάρισα, 2001, σχ. 24x17, σ. 111, ISBN 960-85496-4-7 {Ε.Β.Ε. 03442/2001-1}.
- 885. Καφτεράνης Χρήστος :** Όλυμπος, Χάσια και Φώτης Γιαγκούλας, με επτά πίνακες του Σταύρου Πασπαράκη. Κατερίνη, Μάτι, 2006, σχ. 24x17, σ. 49, ISBN 960-8042-94-1 {Ε.Ο.Ο.Α. 889.1 ΚΑΦ}.
- 886.* Μόσχοβα Δήμητρα :** Ενιππέως (sic) ενύπνιον. Ποιήματα.
Θεσσαλονίκη, Μπιμπής, χ.χ., σχ. 24x17, σ. 48 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 887. Παπαλουκά Φανή :** Ο Γέρο Όλυμπος. Ιστορικό παραμύθι.
Β' έκδ. Αθήνα, Αστήρ, 1979, σχ. 25x18, σ. 332 {Ε.Ο.Ο.Α. 889.35 ΠΑΠ}.
- 888. Πάρνης Πέτρος (Μπακούρης Μιχαήλ) :** Στις κορυφές του Ολύμπου. Φυσιολατρικό διήγημα.
Πειραιάς, 1935, σχ. 18,5x12,5, σ. 66 (Όλυμπος : σ. 49-66) {Ε.Ο.Ο.Α. 889.32 ΠΑΡ}.
- 889. Reutern Georg :** Hellas. Ein Führer durch Griechenland aus antiken Quellenstücken.
München, E. Heimeran, 1941 (Thessalien & Olymp : s. 256-261) {Ε.Ο.Ο.Α.880.08 REU}.

Άρθρα

- 890. Βίγλας Ιωάννης :** Ο Όλυμπος στη νεώτερη ποίηση.
Περιοδ. «Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 321, 1990, σ. 7-10 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΥ}.
- 891. Διάφοροι συγγραφείς :** Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη,
2001, σ. 305-309 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 892. Ενεπεκίδης Πολυχρόνης :** Ο Όλυμπος στη γερμανική ορειβατική λογοτεχνία.
Περιοδ. «Ελληνικό Ύπαιθρο», Ιούλ.-Σεπτ. 1996, σ. 18-21 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΥ}.
- 893. Κουτρούμπας Δημήτριος :** Ο Όλυμπος στην ποίηση του Βεργίλιου.
«Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών»,
τ. 30 (1992-1995), σ. 359-389 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 894.* Κυριακίδης Στίλπων :** Ο Όλυμπος στην Αυγούστεια λογοτεχνία. «Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Α.Π.Θ.», Τ. 7, 1998, σ. 61-69 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, 51694}.
- 895. Μασταγκάς Σωτήριος :** Ο Όλυμπος στην Ποίηση. Ανθολογία ποιημάτων.
Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 5, 2013, σ. 167-172 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 896. Μασταγκάς Σωτήριος :** Ο Όλυμπος στη λογοτεχνία και την ποίηση.
Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 5, 2013, σ. 173-176 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 897. Σταυρόπουλος Γ. :** Ο Όλυμπος στην ποίηση του Άγγελου Σικελιανού. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β' Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 41-49 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 898. Φοίβος Δέλφης (Γιώργος Κανέλλος) :** Άγγελος Σικελιανός. Ορειβασία και ποίηση.
Περιοδ. «Φιλολογική Πρωτοχρονιά», 1964 {αναφ. από τον Ε.Ο.Σ. Καβάλας - Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 899. Χειμώνας Χρήστος :** Ποιήματα για τον Όλυμπο. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α' Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 131-158 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 900. Sinatra Francesco :** Ο Όλυμπος στην ποίηση του Βιργίλιου.
Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β' Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 51-55 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 901. Zetsev Marine :** Ο Όλυμπος κι εμείς οι Βούλγαροι.
Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ζ' Συνέδριο (1994), Ελασσόνα, σ. 143-146 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ - ΧΑΡΑΚΤΙΚΗ

Βιβλία - Φυλλάδια

902. **Ανούση-Ηλία Ρένα** : Εικαστικό οδοιπορικό στον Όλυμπο (χαρακτική) - Ροές (ζωγραφική). (Αθήνα), 2012, σχ. 24x16,5, σ. 32 {Ε.Ο.Ο.Α. 769.92 ΑΝΟ & κριτική Ν. Μοσχονά : Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 903.* **Βογιατζής Φώτης** : Η θεσσαλική ζωγραφική (1500-1980). Αθήνα, 1980, σχ. 24x17, σ. 352 {Ε.Β.Ε. ΚΑΛΛ-84 ΔΝΚ}.
- 904.* **Δήμος Δίου - Ολύμπου** : Όλυμπος. Έμπνευση για δημιουργία. Εκδηλώσεις πολιτισμού 2 Αυγ.-13 Αυγ. 2013
Έκθεση εικαστικών έργων για τα 100 χρόνια από την κατάκτηση της κορυφής του Ολύμπου. Λιτόχωρο, Δήμος Δίου - Ολύμπου, 2013, σχ. 29x21, σ. 34 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
905. **Πιερίκη Αναπτυξιακή** : Όλυμπος. Κατοικία των θεών.
Έκθεση φωτογραφίας των Δημήτρη Τλούπα & Σάββα Τσιλιγγιρίδη. Νομαρχιακό Μέγαρο, Κατερίνη, Ιούνιος 1992
Κατερίνη, Πιερίκη Αναπτυξιακή, 1992, σχ. 27x27, σ. 8 {Ε.Ο.Ο.Α. 778.936495 ΟΛΥ}.
- 906.* **Τλούπας Δημήτρης (Τάκης)** : Όλυμπος. Εκδηλώσεις φωτογραφίας 2-31 Μαΐου 1985
Θεσσαλονίκη, Parallaxis, 1985, σχ. 21x21, σ. 16 {Α.Π.Θ. TR647.T56}.
907. **Τσακούμης Απόστολος** : Βασίλειος Ιθακήσιος. Ο ζωγράφος του Ολύμπου.
Κατερίνη, Δήμος Λιτοχώρου, 1994, σχ. 20,5x14, σ. 254 {Ε.Ο.Ο.Α. 759.495 ΤΣΑ}.

Άρθρα

908. **Βογιατζής Φώτης** : Τα τελευταία χρόνια του ζωγράφου του Ολύμπου Βασίλειου Ιθακήσιου.
Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Γ΄ Συνέδριο (1986), Ελασσόνα, σ. 15-21 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
909. **Δενδρινός Κλεόβουλος** : Ο ολυμπολάτρης ζωγράφος Ιθακήσιος.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 74, Νοέμ. 1936, σ. 634-635 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
910. **Δενδρινός Κλεόβουλος** : Ιθακήσιος. Ο ζωγράφος του Ολύμπου.
Περιοδ. «Επίκαιρα», τ. 81, 20-2-1970, σ. 56-58 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
911. **Δημητριάδης Κώστας** : Με τον ζωγράφο του Ολύμπου και τις αναμνήσεις του.
Περιοδ. «Περιηγητική», τ. 109, Ιαν. 1968, σ. 21-23 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΕΡ}.
912. **Ιθακήσιος Βασίλης** : Η ζωή και το έργο μου πάνω στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 324-326, Οκτ.-Δεκ. 1961, σ. 76-78 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ} & Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 219-231 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
913. **Καλλιγέρης Μίχος** : Ο ζωγράφος του Ολύμπου.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 48, Ιουλ.-Αύγ. 1984, σ. 22-23 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
914. **Κουτσελίνη Σοφία** : Βασίλης Ιθακήσιος. Ο ζωγράφος του Ολύμπου.
Περιοδ. «Ο Παν», Μάϊ-Οκτ. 2008, τ. 1485, σ. 18-20 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
915. **Λεούσης Παντελής** : Το βουνό των Θεών. Με αφορμή τη νέα σειρά.
Περιοδ. «Θεματικός Φιλοτελιστής», τ. 55, Ιούλ.-Σεπτ. 2013, σ. 2-5 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
916. **Λουκόπουλος Νίκος** : Ο Γιώργος Μόσχος, στην Εθνική μας Πινακοθήκη.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 419, Απρ.-Ιούν. 1982, σ. 96-97 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
917. **Παπαζώτος Αθανάσιος (Θανάσης)** : Η μεταβυζαντινή ζωγραφική στην Πιερία.
Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία» - (Συμπόσιο), 1984, σ. 63-69 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΑΡΧ}.
918. **Ράπτης Ιωάννης (Γιάννης)** : Όλυμπος και Ιθακήσιος.
Περιοδ. «Ύπαιθρο», τ. 7, Οκτ. 1935, σ. 176-177 & 180 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΥ}.
919. **Τσακούμης Απόστολος** : Βασίλειος Ιθακήσιος. Ο ζωγράφος του Ολύμπου.
Περιοδ. «Η Καθημερινή/Επτά Ημέρες - Αφιέρωμα : Όλυμπος, το βουνό των θεών», 19 Σεπτ. 1999, σ. 22-23 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
920. **Φατούρος Δ.** : Ο Όλυμπος στη ζωγραφική. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 105-107 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
921. **Χρηστίδης Κώστας** : Ο ζωγράφος του Ολύμπου Βασίλειος Ιθακήσιος.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 155-156, Αύγ.-Σεπτ. 1947, σ. 117-118 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.

ΑΔΕΛΦΟΠΟΙΗΣΗ ΟΛΥΜΠΟΥ - ΤΑΙ

922. **Νέζης Νίκος** : Αδελφοποίηση Ολύμπου και Τάι.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 238, Ιαν.-Μάρτ. 2018, σ. 19 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ & ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Πρακτικά συνεδρίων

923. **Ν.Ε.Λ.Ε. (Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης) Πιερίας**
Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία. 28-29 Ιουλίου και 4-5 Αυγούστου 1984
Θεσσαλονίκη, Ν.Ε.Λ.Ε. Πιερίας, 1985, σχ. 28x21, σ. 72+viii φωτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΑΡΧ}.
- 924.* **Ν.Ε.Λ.Ε. Πιερίας** : Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία. Καλοκαίρι 1985. Επιμ. Διονυσία Τσίρου.
Θεσσαλονίκη, Ν.Ε.Λ.Ε. Πιερίας, 1986, σχ. 29x21, σ. 78 {Α.Π.Θ. DF261.P57A73 1985}.
- 925.* **Ν.Ε.Λ.Ε. Πιερίας** : Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία. Καλοκαίρι 1986. Επιμ. Διονυσία Τσίρου.
Archaeologists speak about Pieria. Summer 1986 - Die Archäologen Sprechen über die Pieria.
Sommer 1986. Θεσσαλονίκη, Ν.Ε.Λ.Ε. Πιερίας, 1990, σχ. 28x23, σ. 107 {Α.Π.Θ. DF261.P57A73 1986}.
926. **Οργανισμός Φεστιβάλ Ολύμπου** : Οι αρχαιολόγοι μιλούν για τη Β. Πιερία. Πρακτικά Ημερίδων.
Αύγουστος 2011 - Λουλουδιές Κίτρους Πιερίας. Αύγουστος 2012 - Αρχαία Πύδνα Πιερίας.
Κατερίνη, Οργανισμός Φεστιβάλ Ολύμπου, 2012, σχ. 28,5x21, σ. 48 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΑΡΧ}.

Βιβλία - Φυλλάδια

927. **Αναγνωστόπουλος Παναγιώτης** : Η αρχαία ολυμπική Πιερία.
Θεσσαλονίκη, Εστία Πιερίδων Μουσών εν Κατερίνη, 1971, σχ. 24x17, σ. 242 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.21 ΑΝΑ}.
928. **Βασιλειάδου Ιωάννα** : Αρχαιολογικά τεκμήρια για την αγροτική ζωή από την αρχαία Πιερία
(διδακτορική διατριβή). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ. / Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας, 2010, σ. 349 (βιβλ. 17-36).
{Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
929. **Βασιλειάδου Ιωάννα** : Η αγροτική ζωή στην αρχαία Πιερία. Αρχαιολογικά τεκμήρια.
Θεσσαλονίκη, Σφακιανάκη, 2011, σ. 360, ISBN 978-960-6681-44-8 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 930.* **Γεωργιάδης Αθανάσιος (Θανάσης)** (Εισ.-Μετάφρ.-Σχόλια) : Η αρχαία Μακεδονία κατά τον Στράβωνα.
Θεσσαλονίκη, Μαλλιάρης-Παιδεία, 1993, σχ. 30x21,5, σ. 243, ISBN 960-239-136-7 {Α.Π.Θ. DF261.M2S7}.
931. **Δήμιτσας Μαργαρίτης** : Η Μακεδονία εν λίθοις φθεγγομένοις και μνημείοις σωζόμενοις,
ήτοι πνευματική και αρχαιολογική παράστασις της Μακεδονίας εν συλλογή 1409 ελληνικών και
189 λατινικών επιγραφών και εν απεικονίσει των σπουδαιοτέρων καλλιτεχνικών μνημείων.
Αθήνα, 1896, Τ. 1, σ. μ+1-576, Τ. 2, σ. 577-1046 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}. Ανατ. Θεσσαλονίκη, Ι.Μ.Χ.Α., 1988
932. **Δήμος Δίου** : Τα Ολύμπια εν Δίω. Ολυμπιακοί Αγώνες στη Μακεδονία
{φυλλάδιο εν όψει των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004}. Λιτόχωρο, χ.χ. σχ. 20x14, σ. 11 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.921 ΟΛΥ}.
- 933.* **Δήμος Δίου** : Δίον 1970-2009. Ο τόπος και οι άνθρωποι.
Τιμητικό λεύκωμα για τον καθηγητή Δημήτρη Παντερμαλή, Διευθυντή των ανασκαφών.
Οι αρχαιολόγοι και οι φοιτητές του Πανεπιστημίου. Οι άνθρωποι του χωριού.
Οι εκπρόσωποι της Πολιτείας. χ.τ., Δήμος Δίου, 2009, σχ. 23x25, σ. 221 {Α.Π.Θ. DF261.D5P36}.
934. **Διάζωμα - Κ.Θ.Β.Ε.** : Αρχαία θέατρα της Μακεδονίας. Επιστ. επιμ. Πολυξένη Αδάμ-Βελένη.
Αθήνα, Διάζωμα, 2012, σ. 252, ISBN 978-960-93-4418-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.83 ΑΡΧ & Αρχείο pdf}.
935. **Εφορεία Αρχαιοτήτων Πιερίας** : Το ωδείο των μεγάλων θερμών του Δίου.
Κείμ. Γιώργος Καραδέδος κ.ά. Θεσσαλονίκη, ΥΠ.Π.Ο.Α./Εφορεία Αρχαιοτήτων Πιερίας, 2014,
σχ. 28x21, σ. 93, ISBN 978-960-386-183-6 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.83 ΩΔΕ}.
936. **Θεοδώρου Λουκία** : Μακεδονία. Στα μονοπάτια των θεών και των ανθρώπων (Όλυμπος: σ. 47-73).
Αθήνα, Καλειδοσκόπιο, 2001, σχ. 23,5x24 (δεμ.), σ. 165, ISBN 960-7846-17-6 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.94 ΘΕΟ}.
937. **Κυριαζόπουλος Βασίλειος - Λιβαδάς Γεώργιος** : Αρχαιολογικά ευρήματα επί της κορυφής του
Ολύμπου Άγιος Αντώνιος. Αθήνα, 1967, σχ. 24x17, σ. (20).
(ανάτ. από το «Αρχαιολογικόν Δελτίον», τ. 22, 1967, σ. 6-14+11 φωτ.) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 938.* **Οικονόμος Γεώργιος** : Επιγραφαί της Μακεδονίας.
Αθήνα, Αρχαιολογική Εταιρεία, 1915, σ. 40 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία ΥΕ 1 (17)}.
939. **Παντερμαλής Δημήτριος** : Δίον {Ελληνικά-Αγγλικά-Γερμανικά}.
Θεσσαλονίκη, 1985, σχ. 22,5x24, σ. 20 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
940. **Παντερμαλής Δημήτριος** : Δίον. Η ιερή πόλη των Μακεδόνων στους πρόποδες του Ολύμπου.
(Ελληνικά-English-Deutsch). Αθήνα, Τ.Α.Π.Α., 1989, σχ. 22,5x24,5, σ. 37 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.21 ΠΑΝ}.
941. **Pandermalis Dimitrios** : Δίον. Η ιερή πόλη των Μακεδόνων στους πρόποδες του Ολύμπου.
Dion. The sacred city of the Macedonians at the foothills of Mt. Olympus.
Αθήνα, ΥΠ.Π.Ο., 1989, σχ. 22,5x24,5, σ. 37 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.21 ΠΑΝ}.
942. **Παντερμαλής Δημήτριος** (Γενική επιμ.) : Μακεδονία. Το ιστορικό πρόσωπο του Ελληνικού Βορρά.
Macedonia. The historical profile of Northern Greece. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 1992, σχ. 27x24, σ. 125,
ISBN 960-243-001-X {Ε.Ο.Ο.Α. 938.94 ΜΑΚ}.

- 943. Παντερμαλής Δημήτριος :** Δίον. Αρχαιολογικός χώρος και μουσείο. Αθήνα, Αδάμ, 1997, σχ. 21,5x12,5, σ. 101, ISBN 960-500-079-2 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.21 ΠΑΝ}.
- 944.* Pandermalis Dimitrios :** Dion. The archaeological site and the museum. Athens, Adam, 1997, p. 101, ISBN 960-500-080-6 {Α.Π.Θ. DF261.D5P313}.
- 945.* Pandermalis Dimitrios :** Dion. Archäologische Stätte und Museum. Athens, Adam, 1997, s. 101, ISBN 960-500-082-2 {Ε.Β.Ε. APX-1974 NHGD}.
- 946.* Pandermalis Dimitrios :** Dion. Site archéologique et musée, ISBN 960-500-081-4 {Ε.Β.Ε. APX-1974 NHGE}.
- 947.* Pandermalis Dimitrios :** Dion. Sito archeologico e museo, ISBN 960-500-083-0 {Ε.Β.Ε. APX-1974 NHGF}.
- 948.* Παντερμαλής Δημήτριος :** Δίον. Η ανακάλυψη. Αθήνα, Αδάμ, (1999), σχ. 31x25 (δεμ.), σ. 300 (βιβλ. 295-300), ISBN 960-500-334-1 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία CH 198 & Συλλογή Ν. Νέζη}.
- 949. Pandermalis Dimitrios (edited) :** Gods and Mortals at Olympus. Ancient Dion, City of Zeus. Athens, Ministry of Culture and Sports & Onassis Foundation, 2016, f. 30x23, p. 160, ISBN 978-0-9906142-2-7 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.21 GOD}.
- 950. Πινγιάτογλου Σεμέλη :** Δίον, το ιερό της Δήμητρος. Οι λύχνοι. Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2005, σχ. 24x17, σ. 148, ISBN 960-12-1422-4 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.921 ΠΙΝ}.
- 951. Πουλάκη-Παντερμαλή Έφη (Ευτυχία) :** Λειβήθρα. Θεσσαλονίκη, Υπουργείο Πολιτισμού / ΚΖ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, 2008, σχ. 22x24, σ. 82 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.213 ΠΟΥ & Αρχείο pdf}.
- 952. Πουλάκη-Παντερμαλή Έφη (Ευτυχία) :** Μακεδονικός Όλυμπος. Μύθος - ιστορία - αρχαιολογία. Θεσσαλονίκη, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού / ΚΖ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, 2013, σχ. 28x23,5, σ. 221 (βιβλ. 216-221), ISBN 978-960-386-110-2 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΠΟΥ}.
- 953.* Πουλάκη-Παντερμαλή Έφη (Ευτυχία) :** Οίκος, οικία, οικονομία. Πόλις, πολιτική, πολιτισμός. Θεσσαλονίκη, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού / ΚΖ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, 2014, σχ. 28x23,5, σ. 172 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία CH 198/25}.
- 954. Ράπτης Γεώργιος :** Όλυμπος και Νεολιθικός Μακρύγιαλος. Ρήξη με την ιστορημένη και μη ιστορημένη εποχή της Ευρώπης. Κατερίνη, «Όλυμπος», 1994, σχ. 24x17, σ. 96+32 φωτ. (βιβλ. 79-96) {Ε.Ο.Ο.Α. 938.21 ΡΑΠ}.
- 955. Σουέρεφ Κώστας :** Τοπογραφικά και αρχαιολογικά Κεντρικής Μακεδονίας. Θεσσαλονίκη, University Studio Press, 2011, σχ. 28x21, σ. 403, ISBN 978-960-12-2056-7 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΣΟΥ}.
- 956. Στεφανίδου-Τιβεριού Θεοδοσία :** Ανασκαφή Δίου. Τόμος 1. Η οχύρωση. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ./Αρχαιολογικά Εργαστήρια Δίου, 1998, σχ. 28x22,5 (δεμ.), σ. 263+8 σχεδ., ISBN 960-86273-0-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.21 ΣΤΕ}.
- 957. Χαραλαμπίδου Βάνα :** Δώδεκα χρόνια αρχαιολογικό ρεπορτάζ για τη Θεσσαλονίκη και τη Μακεδονία 1981-1992. Θεσσαλονίκη, Διαγώνιος, 1994, σχ. 21,5x14,5, σ. ιε+319 (Όλυμπος - Δίον : σ. 116-123, 142-144, 220-221) {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΧΑΡ}.
- 958.* Heuzey Léon - Daumet Honore :** Mission archéologique de Macédoine. Paris, Firmin-Didot, 1876, f. 35x26,5, vol. I : p. xiii+470, vol. II : p. 34 plan.+8 cart. {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία CR 30/30}.
- 959. Lucas Gérard :** Les cités antiques de la haute vallée du Titarèse. Etude de topographie et de géographie historique. Lyon, Maison de l'Orient Méditerranéen, 1997, p. 248+13 pl. {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία CR 172/10 & Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 960. Onassis Foundation (USA) :** Gods and Mortals at Olympus. Spring 2016. Program (Exhibition 24 Mar.-18 Jun.). New York, Onassis Foundation, 2016, f. 23x15, p. 20 {see and Pandermalis D.} {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 961. Onassis Foundation (USA) :** Gods and Mortals at Olympus. Ancient Dion, City of Zeus. New York, Onassis Foundation (USA), 2016, f. 23x15, p. 12 {see and Pandermalis D.} {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 962. Stählin Friedrich :** Das hellenische Thessalien. Landeskundliche und geschichtliche Beschreibung Thessaliens, in der hellenischen und römischen Zeit. Stuttgart 1924, s. xxiii+245 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}. (Repr. : Amsterdam, Hakkert, 1967, s. 246+24 phot.) {Α.Π.Θ. DF261.T5S7 1924 & 1967}.
- 963. Stählin Friedrich :** Η αρχαία Θεσσαλία. Γεωγραφική και ιστορική περιγραφή της Θεσσαλίας, κατά τους αρχαίους, ελληνικούς και ρωμαϊκούς χρόνους. Αθήνα, Κυριακίδης, 2002, σχ. 24x17, σ. 428, ISBN 960-343-663-1 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.217 STA}. Β έκδ. με τίτλο : Η αρχαία Θεσσαλία. Τοπογραφική και ιστορική περιγραφή της Θεσσαλίας, κατά τους αρχαίους ελληνικούς και ρωμαϊκούς χρόνους. Αθήνα, Κυριακίδης, 2008, σχ. 24x17, σ. 428, ISBN 978-960-467-032-1 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.217 STA}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

964. **Αδάμ-Βελένη Πολυξένη** : Αρχαία Μακεδονία. Γεωγραφικό και ιστορικό διάγραμμα. Βιβλίο «Αρχαία θέατρα της Μακεδονίας - Διάζωμα», 2012, σ. 7-17 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.83 ΑΡΧ}.
965. **Αρβανιτάκη Άννα** : Αρχαιότητες ρωμαϊκών χρόνων από την Κεντρική Πιερία. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία & στη Θράκη», τ. 23, 2009, σ. 173-182 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 966.* **Βλαχάκη Μαρία** : Θησαυρός νομισμάτων από το Πύθιο Ελασσόνας. Βιβλίο «Αρχαιολογικό έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας - Πρακτικά επιστημονικής συνάντησης, Βόλος, 16-3/19-3-2006», τ. 1. ΥΠ.ΠΟ & Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2009, σ. 489-504 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία ΑΙ 140.30 ΙΙ}.
967. **Γαλλής Κώστας** : Ιερό του Ολυμπίου Διός στην κορυφή Άγιος Αντώνιος του Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη Ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 15-22 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ} & περιοδ. «Όλυμπος», τ. 96, Οκτ.-Δεκ. 1995, σ. 22-25 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
968. **Γαλλής Κώστας** : Άτλας προϊστορικών οικισμών της Ανατ. θεσσαλικής πεδιάδας. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 22, 1992, σ. 144-208 & Τ. 24, 1993, σ. 222-240 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 969.* **Γιαννάκης Ιωάννης** : Αντιστήριξη πρηνών της Ακρόπολης αρχαίων Λειβήθρων Πιερίας. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη», τ. 18, 2004, σ. 389-396 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21 / 46424}.
970. **Δεριζιώτης Λάζαρος - Κουγιουμτζόγλου Σπύρος** : Η Περραιβική Τριπολίτις κατά την παλαιοχριστιανική και βυζαντινή περίοδο. Τοπογραφία, ιστορία, αρχαιολογικές ανακαλύψεις. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 48, 2005, σ. 129-176 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
971. **Δεριζιώτης Λάζαρος - Κουγιουμτζόγλου Σπύρος** : Η Περραιβική Τριπολίτις κατά την παλαιοχριστιανική και βυζαντινή περίοδο. Το Καστρί της Δολίχης του Δήμου Λιβαδίου. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 51, 2007, σ. 33-64 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 972.* **Δεριζιώτης Λάζαρος - Κουγιουμτζόγλου Σπύρος** : Νεώτερες έρευνες στην χριστιανική Περραιβίαν. Ανασκαφικές έρευνες στο «Καστρί» Δολίχης-Λιβαδίου. Βιβλίο «Αρχαιολογικό έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας - Πρακτικά επιστημονικής συνάντησης, Βόλος, 16-3/19-3-2006», τ. 1. ΥΠ.ΠΟ & Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2009, σ. 475-487 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία ΑΙ 140.30 ΙΙ}.
973. **Θεοχάρης Δημήτριος** : Από τον W. Leake στον Γ. Οικονόμο. Η ανακάλυψη της αρχαίας Πιερίας και η Συμβολή των επιγραφικών ευρημάτων. Βιβλίο «Η Πιερία στην εποχή της απελευθέρωσης (1912). Κατερίνη 2-4 Νοεμ. 2012. «Εστιάκα Σύμμεικτα», Τ. 2, 2013, σ. 147-159 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
974. **Καραδέδος Γιώργος** : Το ελληνιστικό θέατρο του Δίου. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία» - (Συμπόσιο), 1984, σ. 26-30 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΑΡΧ}.
- 975.* **Καραδέδος Γιώργος** : Το ωδείο των θερμών στο Δίο. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία» - (Συνέδριο) 1986, σ. 30-48 {Α.Π.Θ. DF261.P57A73}.
- 976.* **Καραδέδος Γιώργος** : Τα πηγάδια του αρχαίου Δίου. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και (στη) Θράκη», τ. 2, 1988, σ. 161-171 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21 / 42588}.
- 977.* **Καραδέδος Γιώργος** : Το υδραγωγείο και η κεντρική δεξαμενή του αρχαίου Δίου. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη», τ. 4, 1990, σ. 217-229 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21 / 48537}.
978. **Καραδέδος Γιώργος** : Η ύδρευση του αρχαίου Δίου από τα νερά του Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ζ΄ Συνέδριο (1994), Ελασσόνα, σ. 155-166 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
979. **Καραδέδος Γιώργος** : Το στάδιο του αρχαίου Δίου. Βιβλίο «Αρχαία θέατρα της Μακεδονίας - Διάζωμα», 2012, σ. 63-72 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.83 ΑΡΧ}.
980. **Καραδέδος Γιώργος** : Το ελληνιστικό θέατρο του Δίου. Βιβλίο «Αρχαία θέατρα της Μακεδονίας - Διάζωμα», 2012, σ. 73-89 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.83 ΑΡΧ}.
981. **Καραδέδος Γιώργος** : Το ρωμαϊκό ωδείο του Δίου. Βιβλίο «Αρχαία θέατρα της Μακεδονίας - Διάζωμα», 2012, σ. 101-118 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.83 ΑΡΧ}.
982. **Κοτζιάς Νικόλαος** : Λείβηθρα, Πίμπλεια, Πιερίς η πατρίς του Ορφέως. «Αρχαιολογική Εφημερίς», τ. 86-87, 1948-1949, σ. 25-40 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
983. **Κουγιουμτζόγλου Σπύρος** : Η Περραιβική Τριπολίτις κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο. Βιβλίο «1ο Φεστιβάλ Περραιβική Τρίπολις, Δολίχη, 30-8-2008, σ. 18-52 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
984. **Λεκάκης Γιώργος** : Δολίχη Ολύμπου: Αρχαία νεκρόπολη γιγάντων; Περιοδ. «Φαινόμενα» / Ελεύθερος Τύπος, χ.χ., σ. 12-17 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
985. **Λεκάκης Γιώργος** : Στις μυκηναϊκές Σπάθες του Πιερικού Ολύμπου. Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 104, Καλοκαίρι 2015, σ. 196-197 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
986. **Μαρκή Ευτέρπη** : Αρχαιολογικές διαδρομές στην Πιερία. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη, 2003», 2008, σ. 559-571 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.

- 987.* **Μπακαλάκης Γεώργιος** : Ανασκαφή Δίου {αναφ. από τον Δ. Παντερμαλή, Νο 948} {Αρχαιολογική Εταιρεία WE 22} «Αρχαιολογικόν Δελτίον» - Χρονικά, τ. 19 -1964, τ. 21 - 1966, τ. 23 - 1968, τ. 24 - 1969, τ. 26 - 1971
988. **Μπακαλάκης Γεώργιος** : Αρχαιολογικές προσδοκίες στην Πιερία. Από το «Λεύκωμα επί τη πεντηκονταετηρίδι από της απελευθερώσεως της Κατερίνης», 1962, σ. 35-43 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΛΕΥ}.
989. **Μπάτζιου Ανθή** : Η αρχαιολογία των παραολύμπιων οικισμών. Βιβλίο «Όλυμπος - Κίσσαβος. Παράδοση και αιφόρος ανάπτυξη». Πρακτικά σεμιναρίων 2011-2012 ΚΕ.ΠΕ. Κισσάβου-Ελασσόνας, 2012, σ. 110-118 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΕΡ}.
990. **Παλαιοκρασσά Λυδία** : Το ρωμαϊκό θέατρο του Δίου. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία» - (Συμπόσιο), 1984, σ. 55-57 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΑΡΧ}.
991. **Παλαιοκρασσά Λυδία** : Το ρωμαϊκό θέατρο του Δίου. Βιβλίο «Αρχαία θέατρα της Μακεδονίας - Διάζωμα», 2012, σ. 91-100 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.83 ΑΡΧ}.
992. **Παναγιωταρέα Άννα** : Η γη της Μακεδονίας αποκαλύπτει το Δίον. Αφιέρωμα. Περιοδ. «Η Καθημερινή/Επτά Ημέρες», 29 Νοεμ. 1992, σ. 2-23 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
993. **Παντερμαλής Δημήτριος** : Ανασκαφή Δίου {αναφ. από τον Δ. Παντερμαλή, 1999, Νο 948}. «Αρχαιολογικόν Δελτίον» - Χρονικά, τ. 29 -1973/1974, τ. 30 - 1975
- 994.* **Παντερμαλής Δημήτριος** : Λατρείες και ιερά του Δίου Πιερίας. Βιβλίο «Αρχαία Μακεδονία» - (II Διεθνές Συμπόσιο, 1973), Ι.Μ.Χ.Α., 1977, σ. 331-342 {Α.Π.Θ. DF261.M2D53}.
995. **Παντερμαλής Δημήτριος** : Οι μακεδονικοί τάφοι της Πιερίας. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία» - (Συμπόσιο), 1984, σ. 9-13 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΑΡΧ}.
- 996.* **Παντερμαλής Δημήτριος** : Στους δρόμους και τα εργαστήρια του Δίου. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία» - (Συνέδριο) 1986, σ. 10-15 {Α.Π.Θ. DF261.P57A73}.
997. **Παντερμαλής Δημήτριος** : Δίον. Περιοδ. «Αρχαιολογία», τ. 33, Οκτ.-Δεκ. 1989, σ. 4-53 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 930.105 ΑΡΧ}.
- 998.* **Παντερμαλής Δημήτριος** : Η ύδραυλις του Δίου. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και (στη) Θράκη», 1992, σ. 217-222 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21}.
- 999.* **Παντερμαλής Δημήτριος** : Δίον. Η δεκαετία των ανασκαφών (1987-1997). Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και (στη) Θράκη», 1996, σ. 205-214 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21}.
- 1000.* **Παντερμαλής Δημήτριος** : Ζευς ύψιστος και άλλα. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και (στη) Θράκη», 2003, σ. 417-424 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21}.
- 1001.* **Παντερμαλής Δημήτριος** : Δίον 2006. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και (στη) Θράκη», 2006, σ. 567-575 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21 / 43937}.
1002. **Παντερμαλής Δημήτρης** : Το Δίον φυλάει κρυμμένα πολλά ακόμα μυστικά του. Περιοδ. «Όριο» εφημερίδας «Ολύμπιο Βήμα», τ. 19, Ιούλ. 2009, σ. 55-60 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1003. **Παντερμαλής Δημήτρης** : Το Δίον της Μακεδονίας, τα θέατρα και το στάδιό του. Βιβλίο «Αρχαία θέατρα της Μακεδονίας - Διάζωμα», 2012, σ. 57-61 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.83 ΑΡΧ}.
1004. **Pandermalis Dimitrios** : Ancient Dion : A chronicle of the excavations. Book «Gods and Mortals at Olympus - 2016», p. 19-29 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.21 GOD}.
1005. **Παπανικολάου Μαρία** : Ανατολικός Όλυμπος. Εφημ. «Κίνηση για το Λιτόχωρο και τον Πολιτισμό», τ. 7, Ιαν. 1997, σ. 20-21 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1006.* **Πίκουλας Ιωάννης** : Διασχίζοντας τον Όλυμπο: Οδικό δίκτυο και άμυνα στην Περραιβία. Η έρευνα του 2009. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη», τ. 23, 2009, σ. 135-139 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21}.
1007. **Πίκουλας Ιωάννης** : Διασχίζοντας τον Όλυμπο: Οδικό δίκτυο και άμυνα στην Περραιβία. Η έρευνα του 2010. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη», τ. 24, 2010, σ. 121-125 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21 / 52011 & Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
1008. **Πιγγιάτογλου Σεμέλη** : Δίον. Βιβλίο «Αρχαιολογία. Μακεδονία και Θράκη», Αθήνα, Μέλισσα, 2017, σχ. 30x25, σ. 615, ISBN 978-960-204-365-3 (Δίον: σ. 166-177) {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΑΡΧ}.
1009. **Πουλάκη Έφη** : Ο Όλυμπος του μύθου και της ιστορίας. Περιοδ. «Η Καθημερινή/Επτά Ημέρες - Αφιέρωμα : Όλυμπος, το βουνό των θεών», 19 Σεπτ. 1999, σ. 2-5 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
- 1010.* **Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη)** : Τα Λείβηθρα. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία - 1985», σ. 47-50 {Α.Π.Θ. DF261.P57A73}.
- 1011.* **Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη)** : Όλυμπος. Μακεδονικόν όρος μετεωρότατον Βιβλίο «Αμητός - Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Μανώλη Ανδρόνικο», Α.Π.Θ., τ. 2, 1987, σ. 697-718+4 φωτ. {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία 70710 & Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 1012.* **Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη)** : Ανασκαφή Αγίου Δημητρίου Ολύμπου. Βιβλίο «Αρχαιολογικό Έργο στη Μακεδονία και (στη) Θράκη - 1987», τ. 1, 1988, σ. 201-208 {Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21}.
- 1013.* **Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη)** : Οι ανασκαφές του Ολύμπου. Βιβλίο «Αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και (στη) Θράκη - 1988», τ. 2, 1991, σ. 173-180 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21}.

- 1014.* Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη) :** Όλυμπος. Μια παλιά ιστορία. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία - Καλοκαίρι 1986, σ. 84-95 {Α.Π.Θ. DF261.P57A73}.
- 1015.* Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη) :** Πανάρχαιοι τάφοι στο όρος των θεών. Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», Απρ. 1990, σ. 26 & 31-32 {Α.Π.Θ. DF901.M3M443 1990}.
- 1016.* Πουλάκη-Παντερμαλή Έφη :** Λειβήθρων ες χώρον, εμήν πατρίδα γαίαν. «Αρχαιολογικά ανάλεκτα εξ' Αθηνών», τ. 23-28, 1990-1995 (1998), σ. 56-62 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 19 / 42965}.
- 1017.* Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη) :** Ο μακεδονικός Όλυμπος από την προϊστορική εποχή ως το 700 π.Χ. Βιβλίο «1ο διεθνές συνέδριο Ιστορίας & Πολιτισμού της Θεσσαλίας», Λάρισα, 2006 - Πρακτικά, 2008, σ. 114-129 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1018. Πουλάκη-Παντερμαλή Ευτυχία (Έφη) :** Λείβηθρα. Ανάπλαση-ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου. Περιοδ. «Αρχαιολογία & Τέχνες», τ. 64, Ιούλ.-Σεπτ. 1997, σ. 75-78 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1019.* Πουλάκη-Παντερμαλή Έφη :** Έργα εθνικά και άλλα στην περιοχή του μακεδονικού Ολύμπου (1997-2001). Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη», τ. 15, 2001, σ. 355-362 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21}.
- 1020.* Πουλάκη-Παντερμαλή Έφη :** Ο Όλυμπος και η περιοχή του. Βιβλίο «Αρχαίες αγροικίες σε σύγχρονους δρόμους. Κεντρική Μακεδονία», Τ.Α.Π.Α., 2003, σ. 17-34 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία EQ 116.143}.
- 1021.* Πουλάκη-Παντερμαλή Έφη - Κλινάκη Ελένη :** Λείβηθρα 2007. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και (στη) Θράκη», τ. 21, 2007, σ. 161-169 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21 / 64232}.
- 1022. Πουλάκη-Παντερμαλή Έφη - Μπαχλάς Άρης :** Λείβηθρα 2003-2004. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και (στη) Θράκη», τ. 18, 2004, σ. 383-388 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1023. Ράπτης Γεώργιος :** Ο προϊστορικός οικισμός του Μακρύγαλου Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ζ' Συνέδριο (1994), Ελασσόνα, σ. 125-131 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 1024. Ριζάκης Αθανάσιος :** Ο Κάτω Όλυμπος. Αρχαιολογική και ιστορική επισκόπηση. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β' Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 119-138 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 1025. Σάλη Τέση - Καμπύλη Ασπασία :** Μα το Δίον. Περιοδ. «Γεωτρόπιο», τ. 154, 22 Μαρτίου 2003, σ. 62-67 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 910.5 ΓΕΩ}.
- 1026. Σιώπης Ιωάννης (Γιάννης) :** Το ιερό του Δία στον Όλυμπο. Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 170, Απρ.-Ιούν. 2014, σ. 37-40 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1027. Σουλαντίκας Σάββας (κείμ.) - Σουλαντίκας Κώστας (φωτ.) :** Δίον. Βόλτα στο πάρκο της γνώσης... Περιοδ. «Ε4 Εκδρομές - Εποχές», 2005-2006, τ. 1, σ. 256-269 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 Ε4}.
- 1028. Στεφανίδου-Τιβεριού Θεοδοσία :** Η οχύρωση του Δίου. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία» - (Συμπόσιο), 1984, σ. 22-25 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΑΡΧ}.
- 1029.* Στεφανίδου-Τιβεριού Θεοδοσία :** Η έρευνα στο βόρειο τείχος του Δίου. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη», τ. 1, 1987, σ. (189-199) {Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21 / 68765}.
- 1030.* Στεφανίδου-Τιβεριού Θεοδοσία :** Δίον. Η οχύρωση της όψιμης αρχαιότητας. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη», τ. 4, 1990, σ. (195-203) {Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21 / 48534}.
- 1031.* Στεφανίδου-Τιβεριού Θεοδοσία :** Η οχύρωση του Δίου από τον Κάσσανδρο έως τον Θεοδόσιο Α'. Το ιστορικό πλαίσιο. Βιβλίο «Το αρχαιολογικό έργο στη Μακεδονία και στη Θράκη», τ. 10, 1996, σ. (215-224) {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 21 / 45853}.
- 1032.* Σωτηριάδης Γεώργιος :** Ανασκαφάι εν Δίω. Ο καμαρωτός τάφος. Βιβλίο «Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.», τ. 2, 1932, σ. 5-19 {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία WE 53.60 / 50582}.
- 1033.* Σωτηριάδης Γεώργιος :** Ανασκαφή Δίου Μακεδονίας. «Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας», 1928 (σ. 59-95) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}, 1929 (σ. 69-82), 1930 (σ. 36-51), 1931 σ. (43-55) {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία W 92 / 48119 & 48298}.
- 1034.* Σωτηριάδης Γεώργιος :** Περί δύο παρὰ το αρχαίον Δίον κωμών και περὶ δύο αγνώστων πόλεων εν ταις υπωρείαις του Ολύμπου. «Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών», 1932, σ. 65-71 {Βιβλ. Ι. Χασιώτη Νο 1828 & Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία 103432}.
- 1035. Τζιαφάλιας Αθανάσιος :** Οι κλασικές αρχαιότητες στην περιοχή του θεσσαλικού Ολύμπου. Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας». Συνέδριο (1993), Λάρισα, σ. 45-50 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
- 1036. Bérard Victor :** Inscriptions d'Olympos. «Bulletin de Correspondance Hellénique», Paris, Vol. 16, 1892, p. 213-239 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1037. Helly Bruno :** Ένας κατάλογος των πόλεων της Περραιβίας στο Α' μισό του 4ου αιώνα π.Χ. Μετ. Βασ. Χατζηαντωνίου. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 7, 1984, σ. 161-170 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.93 ΘΗ}.
- 1038. Heuzey Léon :** Le Mont Olympe / Inscriptions. Livre «Le Mont Olympe et l' Acarnanie», Paris, 1860, p. 465-492 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΗΕΥ}.
- 1039. Lucas Gérard :** Οι αρχαίες μαρτυρίες για τις πόλεις της άνω κοιλάδας του Τιταρήσιου. Μετ. Gino Polese. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 22, 1992, σ. 101-119 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.

1040. **Lucas Gérard** : Ασκριίδα. Μία πόλη στους πρόποδες του Ολύμπου. Μετ. Σοφία Παναγιώτου. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 24, 1993, σ. 18-29 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
1041. **Plassart André** : Inscriptions de Piérie, d'Emathie et de Bottiée. «Bulletin de Correspondance Hellénique», Paris, Vol. 47, 1923, p. 163-189 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
1042. **Pritchett Kendrick W.** : Xerxe's route over Mount Olympus. «American Journal of Archaeology», Vol. 65, No 4, Oct. 1961, p. 369-375+4 pl. {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1043.* **Pritchett Kendrick W.** : Livy's route through the Lower Olympus in 169 B.C. «Studies in Ancient Greek Topography», Part VII, 1991, p. 101-136 {Α.Π.Θ. DF30.P74 1991}.
- 1044.* **Scheffel Helmut** : Eine antike Opferstätte auf dem Olymp. «Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts - Athenische Abteilung», Berlin, Bd. XXXVII, 1924, s. 129-130 {refer. from F. Farquhar - A. Phoutrides, 1929, No 1243}.
- 1045.* **Schmidt Johanna** : Olymp. «Real Encyclopadie der klassischen Altertumswissenschaft», Stuttgart, Bd. XVIII, 1939 {sp. 258-324} {Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία ΑΤ 1 / pt 1}.
1046. **Stählin Friedrich** : Η Περραιβία. Μετ. Τόμης Αλεξόπουλος. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 6, 1984, σ. 17-52 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ & ΜΝΗΜΕΙΑ

Πρακτικά συνεδρίων

- 1047.* **Δήμος Κατερίνης** : Διονύσιος ο εν Ολύμπω. Η ζωή και η δράση του Οσίου. Πρακτικά επιστημονικής διημερίδας 13-14 Σεπτεμβρίου 1996 Κατερίνη, Δήμος Κατερίνης, 2000, σχ. 20,5x14, σ. 238 {Α.Π.Θ. ΒΧ395.D564D56}.

Βιβλία - Φυλλάδια

- 1048.* **Αγγελόπουλος Αθανάσιος** : Η Επισκοπή Πέτρας Ολύμπου. Θεσσαλονίκη, 1992 (ανάπτυπο από την Επιστημονική Επετηρίδα της Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ., 1992, σ. 41-54) {Α.Π.Θ. BR1.E65 1992}.
1049. **Αγγελόπουλος Αθανάσιος** : Υπόμνημα - γνώμη για το ιστορικοκανονικό και διοικητικό καθεστώς της Ιεράς Μονής Αγίου Διονυσίου Ολύμπου στο παρελθόν και στο παρόν. Οι ευρύτερες εκκλησιαστικές και πολιτικές και εθνικές διαστάσεις του σημερινού κανονικού και ιδιοκτησιακού καθεστώτος της Ιεράς Μονής, δυναμένου να εξελιχθεί σε νέο Βατοπέδι. Λιτόχωρο, Δήμος Λιτοχώρου, 2010, σχ. 21x14, σ. 118 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.81949565 ΑΓΓ}.
1050. **Ακολουθία** του Οσίου και θεοφόρου πατρός ημών Διονυσίου του εν τω Ολύμπω όρει της Θεσσαλίας εκλάμπαντος του νέου ασκητού, ψαλλομένη τη κγ΄ του Ιανουαρίου μηνός, νυν πρώτον τύποις εκδοθείσα και μετ' επιμελείας διορθωθείσα. Βενετία, Ν. Γλυκός, 1728, σ. 32 {Βιβλιογραφία Ι. Χασιώτη Νο 706}. 2η & 3η έκδ. Κωνσταντινούπολη, τυπ. Πατριαρχείου, 1816 & 1901, σ. 68 (περιέχει και «Συναξάριον» του Δαμασκηνού Επισκόπου, σ. 25-44) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1051.* **Ακολουθία** του Οσίου και Θεοφόρου Πατρός ημών Αγίου Διονυσίου, του νέου ασκητού του εν Ολύμπω το όρει της Θεσσαλίας, εκλάμπαντος ψαλλομένη τη ΚΓ΄ Ιανουαρίου (στη μέσα σελίδα : Βίος και πολιτεία του Οσίου και θεοφόρου πατρός ημών Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω). Θεσσαλονίκη, Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου, 1968, σχ. 24x17, σ. 48 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
1052. **Ακολουθία** του Οσίου και Θεοφόρου Πατρός ημών Διονυσίου, του νέου ασκητού του εν τω Ολύμπω όρει της Πιερίας, εκλάμπαντος ψαλλομένη τη ΚΓ΄ Ιανουαρίου μηνός μετά δύο παρακλητικών κανόνων. Εκδίδεται επί τη βάσει της εν Κωνσταντινουπόλει εν έτει 1901 Γ΄ εκδόσεως υπό του Μητροπολίτου Κίτρους Βαρνάβα, πολλές επενεγκότος βελτιώσεις και τον του Οσίου βίον συνθέσαντος συνεκδιδομένων Οίκων εικοσιπενσάρων τω Οσίω ποιηθέντων υπό Γεράσιμου μοναχού Μικραγιαννανίτου και εν επιμέτρω Κανόνος Ικετηρίου ποιηθέντος υπό Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη. Κατερίνη, 1973, σχ. 25x17, σ. 86 {Ε.Ο.Ο.Α. 270.092 ΒΑΡ}.
- 1053.* **Ακολουθία** του Οσίου και θεοφόρου Πατρός ημών Διονυσίου του εν Ολύμπω του θαυματουργού. (Λιτόχωρο), Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω, 2013, σχ. 28x21, σ. 87, ISBN 978-960-8832-32-9 {Ε.Β.Ε. 08889/2014-1}.
1054. **Αντίπας (Ιερομόναχος Αγιορείτης)** : Άγιος Διονύσιος ο εν Ολύμπω (σημαντική λεπτομέρεια από το βίο του). Κατερίνη, Μάτι, 2012, σχ. 20,5x14,5, σ. 41, ISBN 978-960-6692-96-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 281.9092 ΑΝΤ}. (ανάπτυπο από το 3ο Επιστημονικό Συνέδριο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια», Κατερίνη, 2008).
- 1055.* **Βαρνάβας (Μητροπολίτης Κίτρους)** : Ο Άγιος Διονύσιος ο εν τω Ολύμπω. Κατερίνη, 1974, σχ. 14x12, σ. 15
- 1056.* **Βασιλόπουλος Χαράλαμπος** : Ο Όσιος Διονύσιος ο εν Ολύμπω. Αθήνα, Ορθόδοξος Τύπος, 1973

- 1057.* Βέλκος Γρηγόριος** : Η Επισκοπή Δομένικου και Ελασσώνος (sic).
Ελασσόνα, Ιερά Μητρόπολις Ελασσόνας, 1980, σχ. 24x17, σ. 256 {Α.Π.Θ. ΒΧ614.Ε45Β45}.
- 1058.* Γεννάδιος (Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης)** : Η Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω. Θεσσαλονίκη, 1917, σχ. 25x18, σ. 45
{Ε.Β.Ε. ΘΕΟΛ*-5022 & Α.Π.Θ. ΒΧ388.Δ56G46 ως Γεννάδιος Αλεξιάδης - Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης (1868-1951)}.
- 1059.* Γιούργος Κωστής - Λιόντης Κωστής** : Μοναστήρια της Ηπειρωτικής Ελλάδας
(Ν. Πιερίας : Στον μακεδονικό Όλυμπο. Μονή Αγίου Διονυσίου: σ. 94-97 & Ν. Λάρισας : Μητρόπολη Ελασσόνας: σ. 188-189). Αθήνα, Explorer, 2008, σχ. 22x13, σ. 376, ISBN 978-960-6686-37-5 {Ε.Β.Ε 271.819495304 ΜΟΝ}.
- 1060.* Γλαβίνας Απόστολος** : Ο Άγιος Διονύσιος ο εν τω Ολύμπω. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 1981, σ. 134
(Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ., τ. 26, 1981 - Παράρτημα Νο 30) {Α.Π.Θ. ΒΧ395.Δ56G43}.
- 1061.* Γλαβίνας Απόστολος** : Η εν Ολύμπω Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή του Αγίου Διονυσίου κατά το δεύτερον ήμισυ του ΙΗ αι. Θεσσαλονίκη, 1981, σχ. 24x17, σ. 26 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
(ανάτ. από Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ., τ. 26, 1981, σ. 173-201) {Α.Π.Θ. ΒΧ395.Δ56G43}.
- 1062.* Γλαβίνας Απόστολος** : Ο Άγιος Διονύσιος ο Ολυμπίτης. Σκιαγραφία του βίου, της δράσης και της προσωπικότητάς του. Θεσσαλονίκη, 1985, σχ. 24x17, σ. (13) {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
(ανάτ. από Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ., τ. 27, 1982, σ. 129-143) {Α.Π.Θ. ΒΧ395.Δ56G43}.
- 1063.* Δαραράς Αναστάσιος** : Μοναστηριολογία Ολύμπου και Πιερίων (μεταπτυχιακή εργασία).
Θεσσαλονίκη, 1998, σχ. 29x21, σ. 312 {Μονή Πέτρας (σ. 7-19), Μονή Αγίου Διονυσίου (σ. 66-127), Μονή Κανάλων (σ. 165-193), Μονή Κλημάδων (194-219)} {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 1064.* Δημοπούλου Ελισάβετ** : Το μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου στον Όλυμπο.
Θεσσαλονίκη, Γράφημα, 2006, σχ. 24x17, σ. 41+13 φωτ., ISBN 960-89090-3-1 {Ε.Β.Ε 06414/2006-1}.
- 1065. Δημοτικό Σχολείο Βροντούς - Πολιτιστικός Σύλλογος Βροντούς** : Οδοιπορικό. Ξωκλήσια - Προσκυνήματα. Ιστορία Παλιάς και Νέας Βροντούς. Επιμ. Βασίλειος Τσιρώνης - Δημήτριος Κορινιώτης - Γεώργιος Σπανός. Κατερίνη, 1998, σχ. 21x15, σ. 80 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.81949565 ΟΔΟ}.
- 1066. Η Ιερά Μονή του Αγίου Διονυσίου** : Το φυσικό περιβάλλον και τα μνημεία του Ολύμπου.
Λιτόχωρο, 2007, σχ. 20,5x14, σ. 61 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.81949565 ΙΕΡ}.
- 1067. Η Ιερά Μονή του Αγίου Διονυσίου** : Το μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου, η ζωή και η πορεία του.
Λιτόχωρο, Ιερά Μονή, 2009, σχ. 21x14,5, σ. 18 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1068. Η Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω.**
The Holy Patriarchal and Stavropegic Monastery of St. Dionysios of Olympus.
Λιτόχωρο, 2014, σχ. 20,5x14, σ. 61 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.81949565 ΙΕΡ}.
- 1069. Ιερά Μητρόπολις Ελασσώνος** : Ιερά Μονή Γενεσίου της Θεοτόκου Κανάλων.
Ελασσόνα, Ι.Μ. Γενεσίου της Θεοτόκου Κανάλων, 2002, σχ. 20,5x14, σ. 16 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.819495 ΙΕΡ}.
- 1070. Ιερά Μητρόπολις Ελασσώνος** : Ιερά Σταυροπηγιακή Μονή Γενεσίου της Θεοτόκου Κανάλων.
Ελασσόνα, Ιερά Μητρόπολις Ελασσώνος, χ.χ., σχ. 20,5x14, σ. 39 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.819495 ΙΕΡ}.
- 1071.* Ιερά Μητρόπολις Ελασσώνος** : Η Ιερά Μητρόπολις Ελασσώνος. Οι ενορίες, οι ιερές μονές και τα κειμήλιά τους. Ελασσών, 2007, σ. 916 {Α.Π.Θ. ΒΧ614.Ε45Η54}.
- 1072. Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος Σπαρμού Ολύμπου** :
Ελασσόνα, Ι.Μ. Αγίας Τριάδος Σπαρμού Ολύμπου, 2006, σχ. 24x17, σ. 186, ISBN 960-89151-0-4
{Ε.Ο.Ο.Α. 271.8194954 ΙΕΡ}.
- 1073.* Ιερά Μονή Αγίου Διονυσίου** : Το ιστορικό μοναστήρι του Ολύμπου.
Λιτόχωρο, Ι.Μ. Αγίου Διονυσίου, 2003, σχ. 20,5x13, σ. 15 {Δημοτική Βιβλιοθήκη Λιτοχώρου}.
- 1074. Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω** : Εξήντα χρόνια μετά την καταστροφή (1943-2003). χ.τ., Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ν. Πιερίας, 2004, σχ. 23x23, σ. 142, ISBN 960-88323-0-6 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.81949565 ΜΟΝ}.
- 1075. Καραμαντζάνης Αθηνάγορας (Αρχιμανδρίτης)** : Ο Όσιος του Ολύμπου (Ο Άγιος Διονύσιος). Β' έκδ. Ασπροβάλτα, Ι. Μ. Οσίου Διονυσίου, 1990, σχ. 21x14, σ. 95 (Α έκδ. 1987) {Ε.Ο.Ο.Α. 270.092 ΚΑΡ}.
- 1076. Καραμαντζάνης Αθηνάγορας (Αρχιμανδρίτης)** : Ο Όσιος του Ολύμπου (Ο Άγιος Διονύσιος). Ο Άγιος Διονύσιος ο εν Ολύμπω (στο εξώφ.)
Ε' έκδ. Ασπροβάλτα, Ι. Μ. Οσίου Διονυσίου, 2000, σχ. 21x14, σ. 95 {Ε.Ο.Ο.Α. 270.092 ΚΑΡ}.
- 1077.* Μηλίσης Γεώργιος** : Ο Όσιος Διονύσιος ο εκ Σκλαταινής.
Τρίκαλα, 1994, σχ. 21x14, σ. 79 {Ε.Β.Ε. ΘΕΟΛ-8830 ΚΚΑ}.
- 1078.* Μορφωτικός & Εκπολιτιστικός Σύλλογος Καρυωτών Λάρισας και Περιχώρων «Ζευς»** : 1807-2007 Διακόσια χρόνια Ι.Ν. Αγ. Νικολάου Καρυάς. Λάρισα, 2008, σ. 16 {«Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 54, 2008, σ. 378}.
- 1079.* Μπούμπας Θωμάς** : Ο κώδικας της Ιεράς Μονής Αγίας Τριάδος Σπαρμού Ολύμπου, 1602-1877 (Βιβλιοθήκης Ολυμπιώτισσας 224). (Ελασσόνα), Ι.Μ. Αγίας Τριάδος Σπαρμού Ολύμπου, 2008, σχ. 24x17, σ. 237, ISBN 978-960-89151-1-4 {Ε.Β.Ε. 05650/2008-1}.
- 1080. Παπαδημητρίου Νόννα** : Η Επισκοπή Πλαταμώνος και Λυκοστομίου (διδακτορική διατριβή).
Αθήνα, 1984, σχ. 24x17, σ. 238 {Ε.Ο.Ο.Α. 262.34954 ΠΑΠ}.

- 1081.* Παπαδημητρίου Νόννα :** Η Επισκοπή Πλαταμώνος και Λυκοστομίου. Β΄ έκδ. Αθήνα, 2007, σχ. 25x18 (δεμ.), σ. 463, ISBN 978-960-90420-1-7 {Ε.Β.Ε. 07749/2008-1}.
- 1082.* Παπαζής Δημήτριος :** Αρχαιακά στοιχεία σχετικά με την ιστορία της Ιεράς Μονής Αγίας Τριάδος Σπαρμού Ελασσόνας. Έκδοση ανεκδότων εγγράφων (1894-1910). Θεσσαλονίκη, 2002, σ. (47). (Ανάπτυπο από το περιοδ. «Γρηγόριος ο Παλαμάς», τ. 792, Μάρτ.-Απρ. 2002, σ. 211-258) {Α.Π.Θ. ΒΧ388.Τ75Ρ37}.
- 1083.* Παπαζής Δημήτριος :** Ανέκδοτα κείμενα για το μοναστήρι της Παναγίας των Κανάλων, από τους Κώδικες του Αρχείου του Οικουμενικού Πατριαρχείου (1861-1912). Θεσσαλονίκη, 2002, σ. (58). (Ανάτ. από την Επιστημονική Επετηρίδα της Ανωτέρας Εκκλησιαστικής Σχολής Θεσσαλονίκης, 2002, σ. 237-295) {Ε.Μ.Σ.}.
- 1084. Παπαθανασίου Ευάγγελος :** Η Βροντού Ολύμπου και το παρ' αυτήν μονύδριον της Αγίας Τριάδος. Μικρός οδηγός. Θεσσαλονίκη, Δήμος Δίου, 2007, σχ. 22x23,5, σ. 46, ISBN 978-960-88632-1-7 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.81949565 ΠΑΠ}.
- 1085. Παπανικολάου Βασίλειος :** Καλλίνικος Ολυμπιώτης Πατριάρχης Αλεξανδρείας (1800-1889). Ελασσόνα, Ι.Μ. Αγίας Τριάδος Σπαρμού Ολύμπου, 2013, σχ. 28x21, σ. 495, ISBN 978-960-89151-3-8 {Ε.Ο.Ο.Α. 281.9092 ΠΑΠ}.
- 1086.* Ποντίκας Απόστολος :** Η πάλοι ποτέ Επισκοπή Λυκοστομίου και Πλαταμώνος και η Μονή του Αγίου Δημητρίου. Λάρισα, 1997, σχ. 29,5x21, σ. 95 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 1087.* Ποντίκας Απόστολος :** Μοναστήρια του Άνω Ολύμπου. 1. Αγίας Τριάδος Σπαρμού. 2. των Κανάλων. 3. της Αγίας Τριάδος-Κλημάδων. 4. Του Οσίου Διονυσίου. Λάρισα, 2005, σχ. 29,5x21, σ. 27 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 1088. Πουλατσιδης Ιωάννης :** Η Παναγία της Πέτρας. Ιερά Μονή Εισοδίων της Θεοτόκου στον Όλυμπο της Πιερίας. Κατερίνη, Ιερά Μητρόπολη Κίτρους - Κατερίνης & Πλαταμώνος, 2009, σχ. 21x14, σ. 207, ISBN 978-960-8449-95-4 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.81949565 ΠΟΥ}. Άλλη έκδ. 2012, σ. 255 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 1089. Ράπτης Γεώργιος (Γ.Α.) :** Η Παναγία του Ολύμπου. Ελληνορθόδοξη προσέγγιση και ιστορία των Μονών περιμετρικά του Ολύμπου. Λιτόχωρο, 2017, σχ. 24x17, σ. 150 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.819 ΡΑΠ}.
- 1090. Σκουβαράς Ευάγγελος :** (στο εξώφ.) Ολυμπιώτισσα. Περιγραφή και ιστορία της Μονής. Η βιβλιοθήκη και τα χειρόγραφα. Κατάλογος των κωδίκων. Αναγραφαί και χρονικά σημειώματα. Ακολουθία Παναγίας της Ολυμπιωτίσσης. Έγγραφα εκ του αρχείου της Μονής (1336-1900). (στη σελ. τίτλου) Ολυμπιώτισσα. Περιγραφή και ιστορία της Μονής. Κατάλογος των χειρογράφων - Χρονικά σημειώματα. Ακολουθία Παναγίας της Ολυμπιωτίσσης. Έγγραφα εκ του αρχείου της Μονής (1336-1900). Αθήνα, Ακαδημία Αθηνών, 1967, σχ. 24x17 σ. 638+ΧV πίν./φωτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 271.819 ΣΚΟ}.
- 1091. Τζουμέρκας Παναγιώτης :** Ο Επίσκοπος Κίτρους Παρθένιος Βαρδάκας (1904-1933). Ο βίος και η δράση του. Συμβολή στην επισκοπική ιστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου στην Μακεδονία (διδακτορική διατριβή). Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ., 2004, σ. 400 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1092. Τούμπας Χαρίτων Αρχιμανδρίτης (επιμ.) :** Ιεροδρόμιον. Χρονικόν της ιστορικής επισκέψεως της Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου εις Ελασσώνα 18-21 Σεπτεμβρίου 2009 Ελασσόνα, Ιερά Μητρόπολις Ελασσώνας, (2010), σχ. 28x21, σ. 195, ISBN 978-960-89799-2-5 {Ε.Ο.Ο.Α. 281.9092 ΙΕΡ}.
- 1093. Τσακιρίδης Λάζαρος :** Αγία Κόρη Ολύμπου. Βροντού/Θεσσαλονίκη, 1993, σχ. 20,5x14, σ. 87 {Ε.Ο.Ο.Α. 270.092 ΤΣΑ}.
- 1094. Τσακούμης Απόστολος :** Το φαράγγι του Ενιπέα και το μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου. Τουριστικός οδηγός. Αθήνα, Βιβλιοεκδοτική, 2000, σχ. 20,5x14, σ. 94 (το μοναστήρι : σ. 48-93), ISBN 960-85248-7-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.956504 ΤΣΑ}.
- 1095. Τσολάκης Βασίλειος :** Η Μονή Κανάλων στην Καρυά Ολύμπου. Λάρισα, (2016), σχ. 22,5x23, σ. 275, ISBN 978-618-82584-2-6 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.8194954 ΤΣΟ}.
- 1096. Τσολάκης Βασίλειος :** Η Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος Σπαρμού Ολύμπου. The monastery Holy Trinity of Sparmos of Olympus. Λάρισα, (2016), σχ. 22,5x23, σ. 229, ISBN 978-618-82584-4-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 271.8194954 ΤΣΟ}.
- 1097.* Τσουλιάς Θωμάς :** Ο Όσιος Διονύσιος του Ολύμπου. «Η ζωή του και τα θαύματα» (Α έκδ. 1982). Β έκδ. Κατερίνη, 1983, σχ. 24x17, σ. 36 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 1098.* Τσουλιάς Θωμάς :** Η Πιερία και οι Επισκοπές της: Κίτρους ή Πύδνης, Δίου Πέτρας, Πλαταμώνος και Λυκοστομίου (από της ιδρύσεως μέχρι σήμερα). Κατερίνη, Τέρτιος, 2010, σ. 151 {Α.Π.Θ. ΒΧ614.Κ58Τ76}.
- 1099.* Uspenskij Porfirij :** Puteshestvie v Meteorskie I Osoolimpijskie Monastyri v Fessalii v 1859 godu. V 2-ch Castjah. Indanie «Imperatorskoj Akademii Nauk» pod redaktsieju P.A. Sirku.S. Petersburg, 1896, s. xxx+614 {σε μετάφραση: Περιήγηση στα μοναστήρια των Μετεώρων, της Όσσας και του Ολύμπου στη Θεσσαλία το 1859. Επιμ. Ρ.Α. Sirku. Αγ. Πετρούπολη, Αυτοκρατορική Ακαδημία Επιστημών, 1896} {Βιβλιογραφία Ι. Χασιώτη Νο 736}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

- 1100. Αθανασιάδου Ελένη :** Μια πρώτη παρουσίαση των ναών και εξωκκλησιών του Λιτοχώρου. Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο 1995, σ. 194-197 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
- 1101. Αθηναγόρας (Μέγας Πρωτοσύγκελος) :** Η βιβλιοθήκη της Πατριαρχικής και Σταυροπηγιακής Μονής του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω. Περιοδ. «Ο Νέος Ποιμήν», τ. 11, Νοέμ. 1919, σ. 652-659 & τ.12, Δεκ. 1919, σ. 739-746 & Τ. 2, Ιαν. 1920, σ. 23-25 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1102. Αθηναγόρας (Μέγας Πρωτοσύγκελος) :** Η εν Ολύμπω Ιερά Σταυροπηγιακή Μονή του Οσίου Διονυσίου. Περιοδ. «Γρηγόριος ο Παλαμάς», Τ. 4, Ιαν. 1920, σ. 10-28 & τ. 10, 1926, σ. 580 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1103. Αλεξοπούλου Αναστασία :** Η Αγία Τριάδα Παλαιάς Βροντούς Πιερίας. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη, 2003», 2008, σ. 573-602 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 1104. Ανδρουδής Πασχάλης :** Γύρω από έναν άγνωστο βυζαντινό ναό στην περιοχή του Λιτοχώρου Πιερίας. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη, 2003», 2008, σ. 665-682 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 1105. Ανδρουτσόπουλος Γιώργος :** Παναγία των Καναλιών. Περιοδ. «Ο Παν», τ. 377, Ιαν.-Απρ. 1971, σ. 132 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1106. Αντίπας (Ιερομόναχος Αγιορείτης) :** Ανέκδοτος βίος του Οσίου Διονυσίου του εν Ολύμπω στο Ιβηρικό Κελλίον της Αγίας Άννης. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη, 2003», 2008, σ. 275-298 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 1107. Βαρνάβας (Μητροπολίτης Κίτρους) :** Εκκλησιαστικά σελίδες δια την Πιερίαν και την Κατερίνην. Από το «Λεύκωμα επί τη πεντηκονταετηρίδι από της απελευθερώσεως της Κατερίνης», 1962, σ. 51-64 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΛΕΥ}.
- 1108.* Βέλκος Γρηγόρης :** Το πανηγύρι της Αγίας Τριάδας της Μονής του Σπαρμού ψηλά στον Όλυμπο. Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 274, 1989, σ. 38-41 {Α.Π.Θ. DF901.M3M443 1989}.
- 1109. Βουδούρης Αθανάσιος :** Παράδοση και τιμή του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω στο χωριό Φυτειά (Τσόρνοβο) Ημαθίας. Περ. «Φίλιππος» Γιαννιτσών, τ. 62, Ιαν.-Μάρτ. 2009, σ. 56-65 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1110.* Γεννάδιος (Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης) :** Η ιερά (πατριαρχική) και σταυροπηγιακή Μονή του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω. Περιοδ. «Γρηγόριος ο Παλαμάς», Τ. 1, 1917, σ. 515-528, 545-560, 593-604 & περιοδ. «Θεολογία», τ. 2, 1918, σ. 54-59 {Βιβλιογραφία Ι. Χασιώτη Νο 779 βλ. & Νο 1058}.
- 1111. Γκανάσιος Ανδρέας :** Τα παραολύμπια μνημεία της επαρχίας Ελασσόνας. Βιβλίο «Το φυσικό περιβάλλον του Ολύμπου & Όλυμπος, αιφόρος ανάπτυξη». Πρακτικά σεμιναρίων Φεβρουάριος 2011 - Μάιος 2011. ΚΕ.Π.Ε. Ελασσόνας, σ. 132-154 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΚΕΝ}.
- 1112. Γλαβίνας Απόστολος :** Η Αγία Κόρη, από τη Βροντού Πιερίας ή τα Ιωάννινα. Περιοδ. «Ο Πανσέληνος», τ. 1, Σεπτ.-Δεκ. 1997, σ. 21-27 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1113.* Δαλαμπύρας Στέφανος :** Επιγραφαί εκ της μεταβυζαντινής Μονής της Αγίας Τριάδος Σπαρμού Ελασσόνας. Περιοδ. «Χρονικά Λαρίσης», τ. 1, 1964, σ. 198-201 {αναφ. από Θ. Μπούμπα, Θ.Η., 1997, σ. 306}.
- 1114. Δαλαμπύρας Στέφανος :** Θεσσαλικά Μελετήματα : Το μοναστήρι της Αγίας Τριάδας των Κλημάδων του Ολύμπου. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 7, 1984, σ. 41-46 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 1115. Δαλαμπύρας Στέφανος :** Η εσωτερική κρήνη της Μονής του Σπαρμού & το επίγραμμα του Κωνστ/νου Οικονόμου. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 35, 1999, σ. 269-272 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 1116. Δαραράς Αναστάσιος (Τάσος) :** Η μοναστηριολογία περιοχής Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ζ΄ Συνέδριο (1994), Ελασσόνα, σ. 59-62 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 1117. Δαραράς Αναστάσιος :** Η Επισκοπή Πέτρας. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη, 2003», 2008, σ. 241-245 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 1118. Δαραράς Αναστάσιος - Κουκουσάς Βασίλειος :** Το πρωτόκολλο παράδοσης της περιουσίας της Μονής των Κανάλων στη Μονή του Αγίου Διονυσίου του Ολύμπου. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 40, 2001, σ. 225-234 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 1119. Δεριζιώτης Λάζαρος :** Βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία στην περιοχή του θεσσαλικού Ολύμπου. Βιβλίο «Η ανάδειξη του Ολύμπου ως φυσικού - πολιτιστικού και τουριστικού πόλου της χώρας». Πρακτικά διήμερου συνεδρίου, Λάρισα (1993), σ. 50-56 {Ε.Ο.Ο.Α. 333.7209495 ΠΡΑ}.
- 1120. Ζυγούρης Δημήτρης :** Το μοναστήρι των Κλημάδων. Βιβλίο «Σελίδες από την ιστορία της Καρυάς» - Α΄ Ημερίδα (1994), Λάρισα, σ. 37-113 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.932 ΗΜΕ}.
- 1121. Κάκαλος Νίκος :** Πως διασώθηκαν τα κειμήλια της Ι. Μονής Αγίου Διονυσίου κατά την γερμανικήν κατοχήν. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες», Συνέδριο (1992), σ. 153-158 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.

1122. **Κασαπίδης Δημήτριος** : Η ιστορία της Ιεράς Μονής της Παναγίας των Κανάλων (Καρυάς) μέσα από τα έγγραφα του αρχείου της. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Δ΄ Συνέδριο (1988), Ελασσόνα, σ. 191-206 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
1123. **Κατσαρός Βασίλης** : Η ανάγκη για μια συγκέντρωση βυζαντινών και μεταβυζαντινών επιγραφών της Πιερίας σ' ένα corpus. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη, 2003», σ. 75-131 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
1124. **Κουγιουμτζόγλου Σπύρος** : Η Ιερή Μονή Κανάλων Καρυάς Ολύμπου. Βιβλίο «Σελίδες από την ιστορία της Καρυάς» - Α΄ Ημερίδα (1994), Λάρισα, σ. 9-22 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.932 ΗΜΕ}.
1125. **Κουκουσάς Βασίλειος** : Πνευματικός πολιτισμός του Ολύμπου κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - ΣΤ΄ Συνέδριο (1992), Ελασσόνα, σ. 275-282 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
1126. **Κουκουσάς Βασίλειος** : Η Επισκοπή Πλαταμώνος. Βιβλιογραφία και προβληματισμοί. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη, 2003», σ. 247-258 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
1127. **Λάζαρης Κώστας** : Η θρησκευτική παράδοση των παραολύμπιων οικισμών. Βιβλίο «Όλυμπος - Κίσσαβος. Παράδοση και αειφόρος ανάπτυξη». Πρακτικά σεμιναρίων 2011-2012 ΚΕ.Π.Ε. Κισσάβου-Ελασσόνας, 2012, σ. 119-125 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΕΡ}.
1128. **Λασπόπουλος Αθανάσιος (Δ.Ι.Ο.)** : Η Μονή του Αγ. Διονυσίου και οι κορυφαί του Ολύμπου (από το βιβλίο του L. Heuzey - 1860). Περιοδ. «Μακεδονικόν Ημερολόγιον», Τ. 1, 1908. Βιβλίο «Όλυμπος, Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 127-131 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
1129. **Λίτσας Ευθύμιος - Παπαδάκης Κωνσταντίνος** : Η βιβλιοθήκη της Μονής Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω. Νέα ευρήματα. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια». Επιστημονικό Συνέδριο (1993), Κατερίνη, σ. 355-364 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
1130. **Λουκόπουλος Δημήτριος** : Από ένα κώδικα διαλυμένου μοναστηριού του Ολύμπου. «Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος», 1936, σ. 113-140 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
1131. **Λυκούρη-Λαζάρου Έλλη** : Η βιβλιοθήκη της Μονής Διονυσίου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 149-159 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
1132. **Μαυροπούλου-Τσιούμη Χρυσάνθη** : Οι γνώσεις μας για τη χριστιανική Πιερία. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία»-Συμπόσιο, 1984, σ. 18-21 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΑΡΧ}.
1133. **Μαυροπούλου-Τσιούμη Χρυσάνθη** : Μεταβυζαντινές τοιχογραφίες στο Λιτόχωρο. Βιβλ. «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 1ο επιστημονικό συνέδριο, 1993», 1997, σ. 279-304 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
1134. **Μέντζος Αριστοτέλης** : Η κοιμητηριακή βασιλική του Δίου. Βιβλίο «Οι αρχαιολόγοι μιλούν για την Πιερία» - (Συμπόσιο), 1984, σ. 31-34 {Ε.Ο.Ο.Α. 913.81 ΑΡΧ}.
1135. **Μονή Αγίου Διονυσίου** : Βιβλίον επισκεπτών της Ιεράς Μονής του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω (απόσπασμα). Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 239-241 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
1136. **Μπούμπας Θωμάς** : Η επιγραφή της φορητής εικόνας της Αγ. Τριάδας της Ι. Μονής Αγίας Τριάδας Σπαρμού Ολύμπου. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 32, 1997, σ. 305-320 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 1137.* **Μπούμπας Θωμάς** : Η Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος Σπαρμού Ολύμπου. Περιοδ. «Περραιβία», τ. 66-68, Ιούλ.-Δεκ. 1998, σ. 17-33 {αναφ. από τον Θ. Μπούμπα, Θ.Η., Τ. 57, 2010}.
1138. **Μπούμπας Θωμάς** : Ένα σιγίλιο της Μονής Αγ. Τριάδος Σπαρμού (1766). Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 56, 2009, σ. 257-264 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
1139. **Μπούμπας Θωμάς** : Οι επιγραφές και τα επιγράμματα της μεταβυζαντινής Μονής του Σπαρμού Ολύμπου. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 57, 2010, σ. 241-268 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
1140. **Μπούμπας Θωμάς** : Η επιγραφή του καθολικού της Ιεράς Μονής Σπαρμού Ολύμπου (1633). Ιστορικές έρευνες. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 59, 2011, σ. 81-100 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
1141. **Μπούμπας Θωμάς** : Η Μονή Σπαρμού Ολύμπου Πατριαρχική. Συμβολή στην ιστορία των προνομίων της. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 60, 2011, σ. 161-188 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
1142. **Μπούμπας Θωμάς** : Η επιγραφή της εξωτερικής κρήνης της Μονής Σπαρμού Ολύμπου (1727). Ιστορικές έρευνες. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 62, 2012, σ. 225-250 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
1143. **Μπούμπας Θωμάς** : Η επιγραφή του παρεκκλησίου του Αγίου Χαραλάμπους στη Μονή Σπαρμού Ολύμπου (1755). Ιστορικές έρευνες. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 63, 2013, σ. 161-174 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
1144. **Μπούμπας Θωμάς** : Η κάτω επιγραφή της εσωτερικής κρήνης της Ιεράς Μονής Αγίας Τριάδος Σπαρμού Ολύμπου (1759). Ιστορικές έρευνες. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 64, 2013, σ. 241-250 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
1145. **Μπούμπας Θωμάς** : Η άνω επιγραφή και τα επιγράμματα της εσωτερικής κρήνης της Μονής Σπαρμού. Ιστορικές έρευνες (1806). Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 66, 2014, σ. 49-64 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
1146. **Μπούμπας Θωμάς** : Η Επισκοπή Πέτρας και Επίσκοποι αυτής. Παραποιώσεις της επωνυμίας. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 67, 2015, σ. 209-224 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.

- 1147. Μωϋσής (Αγιορείτης) :** Η κοινωνική προσφορά των Μονών του Ολύμπου.
Βιβλίο «Ο Όλυμπος στους αιώνες» - Ε΄ Συνέδριο (1990), Ελασσόνα, σ. 93-98 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 1148. Νάστος Κλεάνθης :** Μοναστήρια, εξωκκλήσια, εικονοστάσια. Τάματα και πανηγύρια.
Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 136, Σεπτ. 1977, σ. 19-21 {Α.Π.Θ. DF901.M43.M443 1977 & Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1149.* Νάστος Κλεάνθης :** Ο Όσιος Διονύσιος και ο θρύλος του. Ο ασκητής του Ολύμπου.
Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 212, Ιαν. 1984, σ. 14-16 {Α.Π.Θ. DF901.M43.M443 1984}.
- 1150. Νικονάνος Νίκος :** Τα ασκηταριά του Πυθίου της Ελασσόνας (14ος αιώνας).
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 2, 1981, σ. 113-115 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 1151. Παπάζης Δημήτριος :** Άγνωστες πληροφορίες για τη νεότερη ιστορία (1874-1936) της Ιεράς Μονής Εισοδίων της Θεοτόκου (Πέτρας Ολύμπου). Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη, 2003», 2008, σ. 299-368 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 1152. Παπαζώτος Αθανάσιος (Θανάσης) :** Το κτηματολόγιο και η βιβλιοθήκη της Μονής του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω. Χειρόγραφα και παλαιύττα της Πιερίας.
Περιοδ. «Μακεδονικά», τ. 26, 1987-88, σ. 16-50 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1153. Παπαϊωάννου Αποστόλης :** Δέκα ενθυμήσεις (1828-1903) από τη Μονή των Κανάλων της Καρυάς.
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 14, 1988, σ. 49-60 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 1154. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Η Μονή Αγίας Τριάδας Σπαρμού. Οι καταστροφές στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 142, Ιούλ. 1946, σ. 116-118 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α. & Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1155.* Παραφεντίδου Αλεξάνδρα :** Περιπατώντας στη Μονή του Αγίου Διονυσίου στον Όλυμπο.
Ένας θεσσαλός άγιος των χρόνων της σκλαβιάς. Περιοδ. «Μετέωρα», τ. 27, 1973, σ. 105-108
- 1156. Πλάτανος Βασίλης :** Ειδήσεις θεσσαλικού ενδιαφέροντος στην «Εκκλησιαστική Αλήθεια» (1880-1923).
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 37, 2000, σ. 367-392 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 1157. Σιαζαμπάνη Χαρούλα :** Η αναστήλωση της Ι.Μ. Αγ. Διονυσίου της εν Ολύμπω.
Βιβλίο «Η προστασία, ανάδειξη και ανάπτυξη του Ολύμπου» - Β΄ Διεθνές Συμπόσιο, Λιτόχωρο 1995, σ. 175-177 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΡΟ}.
- 1158. Σιαζαμπάνη-Στεφάνου Χαρούλα :** Το καθολικό της Μονής Διονυσίου στον Όλυμπο. Βιβλίο «Εκκλησίες στην Ελλάδα μετά την Άλωση», τ. 3, Αθήνα, Ε.Μ.Π., 1989, σ. 111-124 {Ε.Ο.Ο.Α. 726.509495 ΕΚΚ} & απόσπασμα στο περιοδ. «Όλυμπος», τ. 97, Ιαν.-Μάρτ. 1996, σ. 38-42 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1159. Σπανός Βασίλης :** Η διαμάχη δύο μονών του Ολύμπου για ένα ρωσικό χρυσόβουλο του 1692 (1830).
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 63, 2013, σ. 129-136 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 1160.* Σωφρόνιος Λεοντοπόλεως (Ευστρατιάδης Σωφρόνιος) :** Η ιερά κέρα του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω. Περιοδ. «Θεολογία», τ. 2, 1918, σ. 264-267 {Βιβλιογραφία Ι. Χασιώτη Νο 781}.
- 1161. Τάχατος Νίκος :** Τρία πατριαρχικά έγγραφα σχετικά σχετικά με τη Μονή του Αγ. Αντωνίου της Κοκκινόγης Ελασσόνας. Περ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 70, 2016, σ. 235-240 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 1162. Τζάρτζανος Αθανάσιος (Ν.Α.Τ.) :** Δύο λειτουργίες.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 215, Ιούλ.-Αύγ. 1960, σ. 108-110 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1163. Τζουμέρκας Παναγιώτης :** Επισκοπή Κίτρους, ήτοι Πύδνης (ερευνητικοί προβληματισμοί).
Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη, 2003», 2008, σ. 227-239 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 1164. Τουλίκας Γιώργος :** Η αναστήλωση του παλαιού μοναστηριού του Αγίου Διονυσίου του εν Ολύμπω. Απόσπασμα από τη θεματική ενότητα : Δομικά υλικά αρχιτεκτονικών μορφών - Υπεύθυνος καθηγητής Αφροδίτη Παπαδημητρίου. Χ.τ., 2014, σ. 17 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1165. Τσιούμη Χρυσάνθη :** Μεταβυζαντινές τοιχογραφίες στο Λιτόχωρο.
Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. Επιστημονικό Συνέδριο, Κατερίνη 1993», 1997, σ. 279-304 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 1166. Φαργκάνης Μιχαήλ :** Η Επισκοπή Δίου κατά την παλαιοχριστιανική περίοδο.
Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια. 3ο Επιστημονικό Συνέδριο - Πρακτικά. Κατερίνη, 2003», 2008, σ. 219-225 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.
- 1167. Χαρίτων (Αρχιμανδρίτης) :** Τα μοναστήρια της Ελασσόνας.
Βιβλίο «Θεσσαλία» της Περιφέρειας Θεσσαλίας, 2009, σ. 141-153 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.93 ΘΕΣ}.
- 1168. Χιωτοπούλου Ντέπυ :** (Μονή Αγίου Διονυσίου Ολύμπου). Καταφύγιο των θεών.
Περιοδ. «Γεωτρόπιο», τ. 61, 9 Ιουνίου 2001, σ. 16-20 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 910.5 ΓΕΩ}.
- 1169. G.R. :** La Messe sur l'Olympe. Journal «L'illustration», Paris, No 3957, 4 Jan. 1919 (αναφέρει τη λειτουργία στον Προφ. Ηλία από Γάλλους στρατιώτες, τέλη του 1918) {refer. from F. Farquhar & A. Phoutrides - 1929 & Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1170. Uspenskiĭ Porfirij :** Περιήγηση στις μονές της Όσσας και του Ολύμπου το 1859.
Μετ. Τέσσα Λεβέντη. Σχόλ. Κώστας Σπανός. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 36, 1999, σ. 3-38 & Τ. 37, 2000, σ. 38-58 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΑ ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ & ΞΕΝΩΝΕΣ

Άρθρα

1171. **Ανώνυμος** : Το καταφύγιο «Τάκης Μπουντόλας».
Περιοδ. «Βουνίσσιος Αέρας», Σεπτ.-Δεκ. 1986, σ. 90 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΑ}.
1172. **Γιαννικόπουλος Ανέστης** : Τα 50 χρόνια του καταφυγίου μας στον Όλυμπο.
Από την ορειβατική καλύβα στο καταφύγιο «Γιώσος Αποστολίδης».
Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 163, Ιούλ.-Σεπτ. 2012, σ. 8-11 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
1173. **Γιαννικόπουλος Ανέστης** : Όλυμπος. Καταφύγιο «Γιώσος Αποστολίδης», 50 χρόνια.
Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 89, Σεπτ.-Οκτ. 2012, σ. 4-17 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
1174. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος)** : Η εβδομάδα του Club Alpin Suisse εν Ελλάδι.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 6, Ιούν. 1934, σ. 170-172 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1175. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος)** : Επί τη επισκέψει των Ελβετών ορειβατών.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 7, Ιούλ. 1934, σ. 213-214 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1176. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος)** : Η ορειβατική οργάνωση του Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 43, Ιούλ. 1937, σ. 168 & τ. 52, Απρ. 1938, σ. 92 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1177. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος)** : Θεμελίωση του μεγάλου καταφυγίου στον Όλυμπο.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 57, Σεπτ. 1938, σ. 222-223 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1178. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) Αθηνών** : Καταφύγιο Ε.Ο.Σ. Θεσσαλονίκης στο Σταυρό.
Περιοδ. «Δελτίον Τμ. Αθηνών», τ. 66, Ιαν. 1970, σ. 6 & 8 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1179. **Καρατζίνης Γιώργος** : Καταφύγια - Μετεωρολογικοί σταθμοί.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 25, Ιαν. 1936, σ. 14-15 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1180. **Καρατζίνης Γιώργος** : Μετεωρολογικοί σταθμοί - Καταφύγια.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 52, Απρ. 1938, σ. 85-87 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1181. **Λουκίσας Δημήτριος** : Το ορεινά καταφύγια του Ε.Ο.Σ.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 211, Νοέμ. 1959, σ. 163-176 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1182. **Μαλικόπουλος Στέφανος** : Το μεγάλο χειμερινόν καταφύγιον του Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 58, Οκτ. 1938, σ. 237-239 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1183. **Μασταγκάς Σωτήριος** : Το καταφύγιο Γ΄ ή «Χρήστος Κάκαλος» στο βουνό των θεών.
Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 5, 2013, σ. 158-162 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
1184. **Μπεινιάς Ιωάννης (Γιάννης)** : Στα καταφύγια του Ολύμπου. Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 350-356 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
1185. **Μωυσίδης Γεώργιος (Ω)** : Το καταφύγιον Δ Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 220, Μάϊ.-Ιούν. 1961, σ. 87 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1186. **Παπαδημητρίου Δημήτρης** : Η καλύβα του Χριστάκη.
Εφημ. «Κοντά στα βουνά μας», τ. 39, Δ΄ τρίμ. 2000, σ. 4 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΕΛΛ}.
1187. **Παπαδόπουλος Νίκος** : Το καταφύγιο «Γιώσος Αποστολίδης» και το Β΄ Κ.Π.Σ.
Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 113, Ιαν. 2000, σ. 30-35 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
1188. **Πίσσαλας Σταύρος** : Επισκευές και βελτιώσεις εις καταφύγια του Κ.Σ. του Ε.Ο.Σ.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 199, Νοέμ. 1957, σ. 173-176 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1189. **Σ.Ε.Ο. (Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών) Θεσσαλονίκης** : Τα καταφύγια.
Επετ. «Σ.Ε.Ο. - 20 χρόνια», 1978, σ. 23-33 {Ε.Ο.Ο.Α. 068.495 ΣΥΛ}.
1190. **Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης** : Ο Σ.Ε.Ο. και η κυριότητα των καταφυγίων του.
Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 109, Οκτ. 1998, σ. 17-19 & τ. 109, Ιαν. 1999, σ. 12-14 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
1191. **Τσεκούρας Νίκος** : Το πρώτο ελληνικό καταφύγιο κοντά στις ψηλές κορφές του Ολύμπου.
Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 17, Οκτ. 1930, σ. 5-8 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ - ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ

Βιβλία - Φυλλάδια

1192. **Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Απόπειρες κατακτήσεως του Ολύμπου. Ελασσόνα, εφημ. «Η Μικρά της Ελασσόνας», 1977, σχ. 24x17, σ. 39 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΑΔΑ}.
1193. **Βαένας Δημήτριος** : Περίπατοι στη Θεσσαλία (Όλυμπος : σ. 57-62). Αθήνα, 1952, σχ. 22x15, σ. 78 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΒΑΕ}.
1194. **Βίγλας Ιωάννης** : Τριήμερη «ολυμπιακή» ορειβασία 13-14-15 Αυγούστου 1988 Αθήνα, 1988, σχ. 29,5x21, σ. 19 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΒΙΓ}.
1195. **Γεραλέξης Χρήστος** : Από την ανάβαση στο βουνό των θεών τον θρυλικό Όλυμπο, 20-7-1975. Γιάννινα, 1981, σχ. 24x17, σ. 16 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΓΕΡ}.
1196. **Δεληγιάννης Βασίλης** : Η ιστορία και η λαογραφία του Ολύμπου μέσα από τα περάσματά του. Ένας άτλαντας για τον Όλυμπο και τα παλιά μονοπάτια του. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική Σχολή, 2017, σχ. 33,5x24, σ. 118+5 χάρτες {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΔΕΛ & Αρχείο pdf}.
1197. **Δεμέστιχας Ιωάννης** : Από τα τοπεία της Αττικής στις κορυφές του Ολύμπου και της Πίνδου. Προσωπικές εντυπώσεις. Αθήνα, χ.χ., σχ. 20x15, σ. 95 {Όλυμπος (1922) : σ. 43-71} {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΔΕΜ}.
1198. **Δενδρινός Κλεόβουλος** : Μια νύχτα στον Όλυμπο. Σκέψεις - διαλογισμοί - αποφάσεις (1928-1978). Αθήνα, 1981, σχ. 21x15, σ. 32+6 φωτ. {φωτοτ. έκδ.} {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΔΕΝ}.
1199. **Ε.Ο.Σ. Λάρισα** : Μονοπάτια. Όλυμπος - Κίσσαβος - Μαυροβούνι (κείμεν. Κώστας Δολμές, Γιώργος Γκούφας). Λάρισα, χ.χ., σ. 137 (Όλυμπος: σ. 114-137) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1199α. **Ζαρζώνης Γιώργος (Zarzonis Giorgos)** : Όλυμπος. Olympos - One Day {στο εξώφ.: One Day - Men with wings in west Olympus / Άνδρες με φτερά στον Όλυμπο της Δύσης (sic)}. Αθήνα, Athens Voice, (2019), σχ. 16x10,5, σ. 127, ISBN 978-960-9560-08-5
1200. **Ζέρβας Μίλτος** : Όλυμπος. Κλασικές αναβάσεις και πεζοπορίες. Αθήνα/Μαρούσι, «Ανεβαίνοντας», 2016, σχ. 16,5x12, σ. 126, ISBN 978-960-88683-5-9 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522309495 ΖΕΡ}.
1201. **Zervas Miltos** : Olympus. Classic ascents & hikes. Athens/Marousi, Anevenontas, 2016, f. 16,5x12, p. 127, ISBN 978-960-88683-6-6 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522309495 ΖΕΡ}.
1202. **Θυμιόπουλος Δημήτριος** : Στους πρόποδες του Ολύμπου. Κατερίνη, 1991, σχ. 24x17, σ. 158 {Ε.Ο.Ο.Α. 889.3 ΘΥΜ}.
1203. **Καλογήρου Αντώνης** : Στα μονοπάτια της Ελλάδας. Όλυμπος (σ. 180-255) - Πάρνηθα - Πάρνωνας. Αθήνα, Σκάϊ-βιβλίο, 2009, σχ. 22x14, σ. 283, ISBN 978-960-482-029-0 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΚΑΛ}.
1204. **Καραφύλλογλου Κώστας** : Εκδρομικές ορειβασίες. Χορτιάτης, Όλυμπος, Άθως (Όλυμπος: σ. 7-22, 43-56, 80-95). Θεσσαλονίκη, Μπιμπής, χ.χ., σχ. 20,5x14, σ. 107 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.52209495 ΚΑΡ}.
1205. **Καφούσιος Βασίλειος** : Ορειάδες και Ναϊάδες. Οι Νύμφες των βουνών και των ποταμών (Όλυμπος : σ. 76-82). Αθήνα, (1997), σχ. 24x17, σ. 183 {Ε.Ο.Ο.Α. 914 ΚΑΦ}.
1206. **Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ανατολικού Ολύμπου** : Στα μονοπάτια του Ολύμπου. (Λεπτοκαρυά), 2008, σχ. 29x21, σ. 34, ISBN 978-960-98030-1-4 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΜΟΝ}.
1207. **Κοντογιάννης Γιώργος** : Ορειάδες. Οι Νύμφες των βουνών (Στον Όλυμπο : σ. 7-36+3 σ. φωτ.). Αθήνα, 1963, σχ. 25x17,5, σ. 125+22 φωτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 914 ΚΟΝ}.
- Κολέττης (Κωλέττης) Ορέστης** : Βλ. Colettis Orestis.
1208. **Κωνσταντινίδης Αθανάσιος (Θάνος)** : Ο μάεστρος Δημήτρης Μητρόπουλος στις κορυφές του Ολύμπου. Αθήνα, 1986, σχ. 21x14, σ. 45 (Β έκδ. 1996) {Ε.Ο.Ο.Α. 780.92 ΚΩΝ}.
1209. **Κωνσταντινίδης Αθανάσιος (Θάνος)** : Ο ορειβάτης Δημήτρης Μητρόπουλος. Αθήνα, 1990, σχ. 24,5x17,5, σ. 29 (ανάτ. από το περ. «Νέα Εστία», τ. 1519) {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΚΩΝ}.
1210. **Κωνσταντινίδης Αθανάσιος (Θάνος)** : Ο Καύκασος, ο Freshfield και ο Όλυμπος. Αθήνα, 1991, σχ. 21,5x15, σ. 116 (βιβλ. 109-116) {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΚΩΝ}.
1211. **Κωνσταντινίδης Αθανάσιος (Θάνος)** : The conductor Dimitris Mitropoulos on the peaks of Olympos. Μετ. Π. Αδαμόπουλος. New York, 1996, σχ. 21,5x14, σ. 59 {Ε.Ο.Ο.Α. 780.92 ΚΩΝ}.
1212. **Μαμούρης Βασίλης** : Δίκτυο μονοπατιών Βορείου Ολύμπου. χ.τ., Δήμος Δίου, χ.χ., σχ. 19,5x14, σ. 8 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΜΑΜ}.
1213. **Mamouris Vasilis** : Paths Network of North Olympus. Municipality of Dion, f. 19,5x14, p. 8 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΜΑΜ}.
1214. **Μαμούρης Βασίλης** : Όλυμπος. 20 χρόνια δημοσιεύσεις (1998-2018). Κατερίνη, 2018, σχ. 29x21, σ. 181, ISBN 978-618-00-0430-4 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΜΑΜ}.
1215. **Μηλιαράκης Αντώνιος** : Οδοιπορικά Μακεδονίας, Ηπείρου, Θεσσαλίας κατά τον Emile Isambert. Αθήνα, 1878, σχ. 18,5x12,5, σ. κζ+320 (Όλυμπος : σ. 79-87) {Α.Π.Θ. DF901.M3M45 & Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

- 1216. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας :** Ορειβατικά μονοπάτια Νομού Λάρισας (Όλυμπος: σ. 56-59). Λάρισα, Ε.Ο.Σ. Λάρισας, (199.), σχ. 23x16, σ. 58 (59) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95404 ΟΡΕ}.
- 1217. Παλαιολόγος Κλεάνθης :** Ανάβασις εις τον Όλυμπον. Αθήνα, 1951, σχ. 20,5x14, σ. 22 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΠΑΛ}.
- 1218. Παπαγιαννόπουλος Βασίλειος :** Εις τας κορυφάς του Ολύμπου. Αθήνα, 1921, σχ. 20,5x14,5, σ. 42 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΠΑΠ}.
- Πάρνης Πέτρος (Μπακούρης Μιχαήλ) :** βλ. Νο 888 / Λογοτεχνία - Ποίηση {Ε.Ο.Ο.Α. 889.32 ΠΑΡ}.
- 1219. Σ.Ε.Π. (Σώμα Ελλήνων Προσκόπων) :** Διαδρομές βουνού για Κοινότητες Ανιχνευτών (Όλυμπος : σ. 12-14). Αθήνα, Σ.Ε.Π., 1999, σχ. 29x21, σ. 48 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΣΩΜ}.
- 1220. Σχινάς Νικόλαος :** Οδοιπορικά σημειώσεις Μακεδονίας, Ηπείρου, νέας οροθετικής γραμμής και Θεσσαλίας. Αθήνα, 1886-1887, σχ. 15x10, τ. Α. σ. νε+200 (Όλυμπος : σ. 30-49 & 87-93), τ. Β σ. (200-488), τ. Γ σ. (489-872+8 χάρτ.) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΣΧΙ & Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1221. Τουριστικός οδηγός για την Ελλάδα :** Δ' έκδ. {Α' έκδ. 1961}. Αθήνα, Ο.Τ.Ε. (Γ. Βαρελάς), 1967, σχ. 20x14, τ. Α: σ. 613+χάρτ. (Όλυμπος : σ. 508-513), τ. Β: σ. 516+χάρτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΤΟΥ}.
- 1222. Τσατσόμοιρος Μαθαίος :** Ορεινές διαδρομές. Αναβάσεις στις βουνοκορφές (Όλυμπος, το θεϊκό βουνό. Η στέγη της ελληνικής γης : σ. 45-50). Λάρισα, 1992, σχ. 24x17, σ. 132 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΤΣΑ}.
- 1223. Τσίππρας Κώστας :** Στα ελληνικά βουνά (Όλυμπος : σ. 79-86). Αθήνα, Νέα Σύνορα - Λιβάνη, 1992, σχ. 20x12, σ. 191 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΤΣΙ}.
- 1224. Tsipiras Constantin :** Dans le montagnes de Grece (Olympe : p. 49-64). Geneve, Olizane, 1996, f. 21x15, p. 269 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΤΣΙ}.
- 1224α. Τσουρής Ελευθέριος (Tsouris Lefteris) :** Mount Olympus. A hiking and travel guide to the home of the Gods. A complete guide to Olympus and its surroundings. χ.τ., Geopsis Maps & Guides, 2019, σχ. 21x14, σ. 92, ISBN 978-91-984479-3-4
- 1225. Χαρατσής Νίκος :** Οδηγός Ολύμπου για περιπατητές. 66 διαδρομές σε μονοπάτια του Ολύμπου. (Βόλος), 1998, σχ. 24x17, σ. 264, ISBN 960-8446-01-5 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΧΑΡ}.
- 1226. Χρήστου Βασίλης :** Τα βουνά της Ελλάδας. Πεζοπορικές διαδρομές στην ηπειρωτική Ελλάδα. (Όλυμπος : σ. 220-229). Αθήνα, Explorer, 2003, σχ. 22x13, σ. 296, ISBN 960-8303-16-8 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΒΟΥ}.
- 1227. Aucher - Eloy Remi (Pierre Martin Remi) :** Relations de voyages en Orient de 1830 à 1838 Paris, 1843, vol. I : p. xxxi+364 & vol. II : p. 365-775 (Grèce / Olympe : p. 365-372) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1228. Barth Heinrich :** Reise durch das Innere der europäischen Türkei von Rustchuk über Philippopel, Rilo (Monastir), Bitolia und den thessalischen Olymp nach Saloniki im Herbst 1862 Berlin, Dietrich Reimer, 1864, s. iv+232+2 pl.+2 kart (Olymp : s. 164-166 & 177-215) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1229. Boissonnas Frédéric :** Le tourisme en Grèce (Olympe : p. 35-67). Genève, P. Trembley, 1930, f. 19,5x14, p. 96 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΒΟΙ}.
- 1230. Boissonnas Frédéric :** Touring in Greece (Olympos : p. 46-67). Geneva, P. Trembley, 1930, f. 19,5x14, p. 96 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΒΟΙ}.
- 1231. Boissonnas Frédéric :** Touring in Greece (special edition) (Olympos : p. 46-67). Geneva, P. Trembley, 1930, f. 19,5x14, p. 96+16 (The Hellenic State Railways) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΒΟΙ}.
- 1232. Boissonnas Frédéric :** Der Tourismus in Griechenland. Geneva, P. Trembley, 1930, f. 19,5x14, s. 96 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΒΟΙ}.
- 1233. Boissonnas Frédéric :** El turismo en Grecia. Ginebra, P. Trembley, 1930, f. 19,5x14, p. 96 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΒΟΙ}.
- 1234. Bovet Marie Anne de :** La Jeune Grèce. Paris, 1897, p. xiv+300 (Le fleuve Apollonien et la région de l' Olympe : p. 265-271) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1235. Brown Edward :** A brief account of some travels in Hungaria, Servia, Bulgaria, Macedonia, Thessaly, Austria, Styria, Carinthia, Carniola, Friuli. London, 1673, p. viii+144 (Olympus: p. 51-68) {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1236. Cernik Arnost :** Mezi Olympskymi Bohy. Kurcholum Olympu a Kretsske ldy. Praha, 1966, f. 23,5x16,5, s. 128+40 phot. (Olymp : s. 26-65) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 CER}.
- 1237. Colettis Orestis (Κολέπτης Ορέστης) :** Bergwelt Griechenlands. Führer für Wanderer und Bergsteiger. Stuttgart, J. Fink, 1963 f. 18x11,5, s. 126 (Olympos : s. 74-82) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΚΟΛ}.
- 1238. Colettis Orestis (Κολέπτης Ορ.) :** Bergwelt Griechenland. Ein Führer für Wanderer und Bergsteiger (Olympos : s. 67-74). Stuttgart, Fink-Kummerly+Frei, 1979, f. 18x11,5, s. 126 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΚΟΛ}.
- 1239. Dubin Marc :** Greece on foot - Mountain treks, Island trails {Mt. Olymbos (Olympus)} : p. 137-143}. Seattle, The Mountaineers, (1986), f. 21,5x13,5, p. 240 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 DUB}.
- 1240. Dubin Marc :** Trekking in Greece (Olimbos : p. 226-235). Hawthorn/Australia, Lonely Planet, 1993, f. 18,5x12,5, p. 355+16 phot. {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 DUB}.
- 1241. Farquhar Francis :** Mount Olympus Revisited. Reprinted from the «Sierra Club Bulletin», vol. 38, No 8, Oct. 1953 (p. 43-50) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 FAR}.

- 1242. Farquhar Francis** : Mount Olympus Revisited. Reprinted from the «Sierra Club Bulletin», vol. 38, No 8, Oct. 1953 (p. 43-50), special edition f. 24x16, p. (10)+8 phot. {E.O.O.A. 914.95 FAR}.
- 1243. Farquhar Francis - Phoutrides Aristides** : Mount Olympus. San Francisco, Johnck & Seeger, MCMXXIX (1929), f. 28x19, p. xi+47+1 grav. (bibl. p. 43-46) {E.O.O.A. 914.95 FAR}.
- 1244. Fels Edwin (edited)** : Vom Athos zum Ida. Griechische Hochgebirgsbilder in Schilderungen deutscher Reisender. Hamburg, 1930, f. 21x14, s. 115+5 Phot. (Olymp : s. 21-28 - Text L. Heuzey 1860 & s. 28-47 - Text H. Barth 1862) {E.O.O.A. 914.95 VOM}.
- 1245. Halliburton Richard** : The glorious adventure. Indianapolis, Bobbs-Merrill Co, 1927, p. 354 (Olympus/Throne of God : p. 23-44+2 phot.) {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
- 1246. Heuzey Léon** : Le Mont Olympe et l'Acarnanie. Exploration de ces deux régions, avec l'étude de leurs antiquités, de leurs populations anciennes et modernes, le leur géographie et de leur histoire. Ouvrage accompagne de planches. Paris, Firmin-Didot, 1860, f. 24x17, p. 496+1 carte (Le Mont Olympe : p. 1-220 & Inscriptions : p. 465-492) {E.O.O.A. 914.95 HEU}.
- 1247. Heuzey Léon** : Excursion dans la Thessalie turque en 1858. Paris, Les Belles Lettres, 1927, f. 21x14, p. 193 {E.O.O.A. 938.493 HEU}.
- 1248. Heuzey Léon** : Οδοιπορικό στην τουρκοκρατούμενη Θεσσαλία το 1858. Μετ. Χρίστος Δημητρουλόπουλος. Επιμ.-Σχόλ. Θεόδωρος Νημάς. Θεσσαλονίκη, Κυριακίδης, 1991, σχ. 24x17, σ. 255, ISBN 960-343-106-0 {E.O.O.A. 914.954 HEU}.
- 1249.* Heuzey Leon** : Οδοιπορικό στην τουρκοκρατούμενη Θεσσαλία το 1858. Μετ. Χρ. Δημητρουλόπουλος. Αθήνα, Δ.Ο.Λ., 2010, σχ.21x14, σ. 332, ISBN 960-469-792-7 {Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη}.
- 1250. Holland Henry** : Travels in the Ionian Isles, Albania, Thessaly, Macedonia &c., during the years 1812 and 1813. London, 1815, p. x+551 & London, 1819, Vol. II (Mt Olympus: p.1-40) {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
- 1251. Holland Henry** : Reisen durch die Jonischen Inseln, Thessalien, Macedonien und Griechenland in den Jahren 1812 und 1813. Jena, 1816, s. xii+460 (der Olymp : s. 198-231) {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
- 1252.* Holland Henry** : Ταξίδι στη Μακεδονία και Θεσσαλία (1812-1813). Μετ. Γιώργος Καραβίτης. Πρόλ.-επιμ. Τάσος Βουρνάς. Αθήνα, Αφοί Τολίδη, 1989, σχ. 21x14, σ. 318 {E.B.E. ΓΠ-5978 MDK}.
- 1253. Isambert Emile** : Itinéraire (descriptif, historique et archéologique) de l'Orient {A' édit. 1873}. Paris, Hachette, 1881, p. lxxxiv+1084+84 pl. (Mont Olympe & Bas Olympe: p. 730-760) {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
- 1254.* Kern Otto** : Nord-griechische Skizzen. Berlin, Weidmann, 1912, s. 128 {E.B.E. ΓΠ-2818 M}.
- 1255. Laumonier Alfred** : Alpinisme en Grèce. Extrait de «La Montagne», Juin 1938, p. 7 {E.O.O.A. 796.522 LAU}.
- 1256. Leake William Martin** : Travels in Northern Greece. London, J. Rodwell, 1835-1837, f. 24x17, vol. I, p. xvi+528, vol. II, p. viii+644+22 phot., vol. III, p. viii+578, vol. IV, p. 586+34 sket. (Thessalia - Macedonia - Olympus : vol. III, p. 302-438) {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
- 1257. Lucas Frank - Lucas Prudence** : From Olympus to the Styx (Salonika - Tempe -). London, Cassell, 1934, f. 17x11, p. xii+363+1 pl. {E.O.O.A. 914.95 LUC}.
- 1258.* Matheson William** : Mit dem Schweiz Alpen Club in Griechenland. Olten, Selbstverlag, 1934, f. 20x12, s. 62 {ref. from No 1259}.
- 1259. Matheson William** : Auf den Götterbergen Griechenlands (Griechenlandfahrt des S.A.C.). Mit einem Beitrag von Franz Carl Endres und sechsundzwanzig Bildern (Der Olymp : s. 51-67+10s. pl.). Basel, Benno Schwabe, 1936, f. 21,5x14,5, s. 118+9 pl. {E.O.O.A. 551.43209495 MAT}.
- 1260. Melot Joseph** : Entre l'Olympe et le Taygète (La Thessalie et son Avenir, p. 209-245). Paris, Plon-Nourrit, 1913, f. 17x11, p. ii+309 {E.O.O.A. 914.95 MEL}.
- 1261. Müller Diетram** : Griechische Bergwelt. Ein Führer für Gebirgstouren in Griechenland (Olymp - Gebiet : s. 253-266). Wiesbaden, Chelmos / Χελμός, 2002, f. 24x17, s. 288 {E.O.O.A. 914.95 MUL}.
- 1262. Phoutrides Aristides (Φουτρίδης Αριστείδης)** : Olympus and Parnassus. San Francisco, 1915 Repr. from «Scribner's Magazine», vol. LVIII, Nov. 1915, p. 558-577 (Olympus) {E.O.O.A. Αρχείο pdf} & «Sierra Club Bulletin», Vol. IV, Jan. 1915, p. 278-283+6 phot. (Parnassus) {E.O.O.A. Αρχείο pdf, No 1456}.
- 1263. Pouqueville François Charles** : Voyage dans la Grèce. Paris, 1820-21, T. I-V {E.O.O.A. Αρχείο pdf - T. II} & 2th ed. 1826-27, T. I-VI {E.O.O.A. Αρχείο pdf - T. III & V}.
- 1264. Pouqueville Francois Charles** : Ταξίδι στην Ελλάδα. Μακεδονία - Θεσσαλία. Μετ. Νίκη Μολφέτα Αθήνα, Αφοί Τολίδη, 1995, σχ. 21x14, σ. 334, ISBN 960-7162-28-5 {E.O.O.A. 914.95 POU}.
- 1265. Salmon Tim** : The mountains of Greece. A walker's guide (Olympus : p. 148-154). London, Cicerone Press, 1986, f. 17,5x12, p. 174 {E.O.O.A. 914.9504 SAL}.
- 1266. Salmon Tim** : Wandern in Griechenland (Der Olymp : s. 173-181). Berlin, Scheuble & Baumgartner, 1989, f. 17x12,5, s. 200 {E.O.O.A. 914.9504 SAL}.
- 1267. Salmon Tim - Cullen Michael** : The mountains of Greece. A walker's guide (Mt. Olympus : p. 252-262). London, Cicerone Press, 2006, f. 17,5x12, p. 365 {E.O.O.A. 914.9504 SAL}.

1268. **Salmon Tim - Cullen Michael** : Trekking in Greece. The Peloponnesse and Pindos way
London, Cicerone Press, 2018, f. 17,5x12, p. 301 (Mt. Olympus : p. 275-289) {E.O.O.A. 914.9504 SAL}.
1269. **Schrempf Harald** : Bergwandern in Griechenland (Olymp : s. 83-91).
Graz, L. Stocker, (1985), f. 22,5x17,5, s. 208+24 Phot. {E.O.O.A. 914.95 SCH}.
1270. **Sonnini Charles Nicolas** : Voyage en Grèce et en Turquie, fait par ordre de Louis XVI et avec l'autorisation de la Cour Ottomane. Paris, F. Buisson, 1801, vol. I : p. 460, vol. II : p. 458 (Mont Olympe : vol. II, p. 375-399) {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
1271. **Spitzing Gunter** : Richtig Wandern. Nordgriechenland. Olympos - Pilion - Meteora - Wikos und Aaos Schlucht (Ipiros) - Tymphi (Pindos) - Parga (Adria) (Olympos : s. 46-80).
Köln, Du Mont, 1990, f. 20,5x13, s. 245 {E.O.O.A. 914.9504 SPI}.
- 1272.* **Spunda Franz** : Griechenland. Fahrten zu den Alten Göttern (Olymp : s. 235-258).
Leipzig, Insel Verlag, 1938, s. 416+64 Taf. {A.Π.Θ. DF726.S68}.
1273. **Tozer Henry Fanshawe** : Researches in the highlands of Turkey. Including visits to mounts Ida, Athos, Olympus, and Pelion to the Mirdite Albanians and other remote tribes. With notes on the ballads, tales and classical superstitions of modern Greeks. London, J. Murray, 1869, f. 20x14, vol. I, p. xii+397, vol. II, p. vii+390 (Olympus : vol. II, p. 1-58) {E.O.O.A. 910 TOZ}.
1274. **Urquhart David** : The spirit of the East, illustrated in a journal of travels through Roumeli during an eventful period. London, H. Colburn, 1838, vol. I, p. xxxi+456, vol. II, p. vii+443 (Olympus : vol. I, p. 398-456) {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
1275. **Ussing Johan Louis** : Griechische Reisen und Studien (Olympos : s. 3-20).
Kopenhagen, Gyldendalsche Buchhandlung, 1857, s. viii+200+3 pl. {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.

Άρθρα - Ανακοινώσεις

1276. **Αδαμακόπουλος Τριαντάφυλλος - Ματσούκα Πηνελόπη** : Τα μονοπάτια στα νότια του Ολύμπου.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 152, Νοέμ.-Δεκ. 2001, σ. 44-56 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1277. **Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Η εποποιία για την κατάκτηση του Ολύμπου.
Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 185, Οκτ. 1981, σ. 16-20 {A.Π.Θ. DF901.M3M443 1981 & Αρχείο E.O.O.A.}.
1278. **Αδάμου Ιωάννης (Γιάννης)** : Το χρονικό των εξερευνήσεων του Ολύμπου. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α' Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 1-7 {E.O.O.A. 914.95 ΟΛΥ} & περιοδ. «Όλυμπος», τ. 79, Ιούλ.-Σεπτ. 1991, σ. 18-24 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
1279. **Αμοιρίδης Νίκος** : Όλυμπος. Χειμερινή ανάβαση.
Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 170, Απρ.-Ιούν. 2014, σ. 58-64 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
1280. **Αντωνόπουλος Ανδρέας** : Δέκα μέρες στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ο Αττικός», τ. 47, Οκτ.-Δεκ. 1973, σ. 17-18 {E.O.O.A. Π 914.95 ΑΤΤ}.
1281. **Ανώνυμος** : Στο βουνό των αθανάτων. Μετ. (από τη ρωσική γλώσσα) Βούλα Νίνιου.
Περιοδ. «Βουνά», τ. 1, Ιούν. 1982, σ. 52-54 (αναδ. από το περιοδ. «Περιγητική») {E.O.O.A. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1282. **Αραχωβίτης Αντώνιος** : Όλυμπος. Μία νέα διαδρομή στη ΒΔ πλευρά.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 44, Νοέμ.-Δεκ. 1983, σ. 19-20 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1283. **Α.Σ.** : Τότε
Περιοδ. «Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 248, 2008, σ. 22-31 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΦΟ}.
1284. **Αυγέρης Τάσος** : Όλυμπος 2.917μ. 8-10/07/2011.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 492, Οκτ. 2011-Μαΐ. 2012, σ. 4-9 {E.O.O.A. Π 914.95 ΠΑΝ}.
1285. **Βασιλακάκος Κωνσταντίνος** : 2 εβδομάδες στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 73, Αύγ.-Οκτ. 2014, σ. 42-49 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
1286. **Βασιλάς Δημήτριος** : Ορειβασία στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ταξιδεύοντας», τ. 27, Φεβρ. 1980, σ. 46-48 {E.O.O.A. Π 914.95 ΤΑΞ}.
1287. **Βενέζης Ηλίας** : Όλυμπος, το βουνό των θεών. Εφημ. «Ακρόπολις», φ. 9606, 30-11-1958, σ. 7-8+χάρτ. {Αρχείο E.O.O.A.} & Επετ. «Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης - 20 χρόνια», 1978, σ. 136-143 {E.O.O.A. 068.495 ΣΥΛ}.
1288. **Βενέζης Ηλίας** : Όλυμπος.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 191, Ιούλ. 1956, σ. 101-103 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1289. **Βενέζης Ηλίας** : Ο Όλυμπος. Εξήντα χρόνια απ' την κατάκτηση της κορυφής του.
Εφημ. «Το Βήμα», 3-7-1973 & περιοδ. «Ο Αττικός», τ. 47, Οκτ.-Δεκ. 1973, σ. 5-7 {E.O.O.A. Π 914.95 ΑΤΤ}.
1290. **Βεργοδούλου-Καψάλη Αγγελική** : 1936-1996 Εξήντα χρόνια (Α' Πανελλήνιον Ορειβατικών Συνέδριον).
Περιοδ. «Διαδρομές» του Ε.Ο.Σ. Ιωαννίνων, τ. 6, 1997, σ. 6-11 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΔΙΑ}.
1291. **Βίγλας Ιωάννης** : Όλυμπος. Ψηλές κορυφές - «Πυρές».
Περιοδ. «Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 334, Απρ.-Ιούν. 1993, σ. 14-18 {E.O.O.A. Π 914.95 ΕΥ}.
1292. **Βουτυρόπουλος Γιώργος** : Όλυμπος 400 μ.Χ. Έλληνες οι πρώτοι ορειβάτες;
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 9, Άνοιξη 2000, σ. 10 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΑΝΕ}.

- 1293. Γερογιώκας Θεόδωρος :** Χειμερινή ανάβαση στο Μύτικα.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 46, Μάρτ.-Απρ. 1984, σ. 42-43 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1294. Γεωργίτσας Δημήτριος :** Δύο εβδομάδες εν Ολύμπω, τω 1878.
Περιοδ. «Μακεδονική Ζωή», τ. 57, Φεβρ. 1971, σ. 17-20 {Α.Π.Θ. DF901.M3M443 1971 & Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1295. Γιαννακούλης Λουκάς :** Μερικά σχόλια για την χειμερινή σήμανση στο Οροπέδιο των Μουσών.
Περιοδ. «Βουνίσσιος Αέρας», τ. 2, Μάϊ.-Αύγ. 1986, σ. 54 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΑ}.
- 1296. Γιώτας Δημήτριος :** Τρεις μέρες στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 31, Σεπτ.-Οκτ. 1981, σ. 21-22 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1297. Γκόφας Κωνσταντίνος :** Στον Όλυμπο από το ρέμα Ναούμ.
Περιοδ. «Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 250, Αύγ.-Δεκ. 2009, σ. 4-13 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΦΟ}.
- 1298.* Γρίσπος Πάνος :** Ανεβαίνοντας στον Όλυμπο. Περιοδ. «Όλυμπος» Νομαρχίας Λαρίσης - Αφιέρωμα εις το έτος αναδασώσεως 1972, τ. 11-12, σ. 15-16 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
- 1299. Δέγκα Ευδοκία :** Όλυμπος 1913-2013
Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 166, Απρ.-Ιούν. 2013, σ. 16-23 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1300.* Δέλιος Γιώργος :** Ανάβαση στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ο Αιώνας μας», τ. 2, 1950, σ. 83-85
- 1301.* Δέλιος Γιώργος :** Όλυμπος.
Επετ. «Ποικίλη Λογοτεχνική Στοά», Αλεξάνδρεια Αιγύπτου, 1957, σ. 67-74
- 1302. Δενδρινός Κλεόβουλος :** Η πρώτη χειμερινή ανάβαση στις χιονισμένες κορυφές του Παρνασσού και του Ολύμπου, από Ελβετούς, Γάλλους και Έλληνας αλπινιστάς.
Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 22, Μάρτ. 1931, σ. 88-90 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
- 1303. Δενδρινός Κλεόβουλος :** Εις τον θάλαμον της τετραπλής ηχούς επί του Ολύμπου {Καζάνια}.
Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 42, Νοέμ. 1932, σ. 293-295 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
- 1304. Δενδρινός Κλεόβουλος :** Πέντε ημέρες στον Όλυμπο τα Χριστούγεννα. Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 32-33, Ιαν.-Φεβρ. 1932, σ. 8-13 & τ. 34, Μάρτ. 1932, σ. 57-61 & τ. 35, Απρ. 1932, σ. 95-98 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ} & περιοδ. «Βουνά». τ. 13, Δεκ. 1984, σ. 30-37 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1305. Δενδρινός Κλεόβουλος :** Στη στέγη της ελληνικής γης.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 376, Οκτ.-Δεκ. 1970, σ. 96-98 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1306. Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) :** Η εβδομάς του Club Alpin Suisse εν Ελλάδι.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 6, Ιούν. 1934, σ. 170-172 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1307. Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) :** Ο Fr. Farquhar στην Ελλάδα.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 66-67 (152-153), Ιούλ.-Αύγ. 1951, σ. 60-62 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- Περιοδ. «Ήλιος», τ. 385, 16-12-1952
- 1308. Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) Αθηνών :** Μία άγνωστη ανάβαση στις κορυφές του Ολύμπου (Απρ. 1941). «Δελτίον Τμήματος Αθηνών», τ. 74, Μάϊ. 1971, σ. 2-5 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1309. Ζάππας Αναστάσιος (Τάσος) :** Ο Δημήτρης Μητρόπουλος στις κορυφές του Ολύμπου.
Επετ. «Φιλολογική Πρωτοχρονιά», 1986, σ. 217-222 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1310. Ζάππας Αναστάσιος (Τάσος) :** Στις κορυφές του Ολύμπου με τον Δημήτρη Μητρόπουλο.
Περιοδ. «Φύση & Ζωή», Οκτ.-Δεκ. 1986, σ. 21-22 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 577.05 ΦΖ}.
- 1311. (Ζέρβας Μίλτος) :** Στα μονοπάτια του μύθου.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 6, Ιούν.-Αύγ. 1999, σ. 46-53 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1312. Ζέρβας Μίλτος (Zervas Miltos) :** Mt. Olympus. Walking trails of myth. Translated by Paul Bailey.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 6, Καλοκαίρι 1999, σ. 66-67 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1313. Ζέρβας Μίλτος :** Όλυμπος. Πεζοπορία για απαιτητικούς.
Περιοδ. Ανεβαίνοντας, τ. 13, Άνοιξη 2001 σ. 44-55 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1314. Ζέρβας Μίλτος :** Όλυμπος, μια διαφορετική ανάβαση. Από το Δίον στις ψηλές κορφές.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 27, Ιούλ.-Σεπτ. 2004, σ. 40-53 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1315. Ζέρβας Μίλτος :** Όλυμπος. Η άλλη πλευρά.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 42, Ιούλ.-Αύγ. 2007, σ. 40-50 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1316. Ζέρβας Μίλτος :** Όλυμπος. 5 δρόμοι για τον Μύτικα.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 57, Ιούλ.-Σεπτ. 2010, σ. 44-55 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1317. Ζολώτας Κώστας :** Ο Κώστας Ζολώτας θυμάται..... 1913-2013
100 χρόνια από την πρώτη ανάβαση στο Μύτικα. Συνέντευξη στην Ελίνα Διαμαντοπούλου.
Εφημ. «Επτά» Κατερίνης, τ. 430, 20 Μαΐου 2013, σ. 4-7 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1318. Θεοδώρου Τάκης :** Ανάβαση στο βουνό των θεών. Όλυμπος 1967
Περιοδ. «Αμαρυσία», τ. 20, Οκτ.-Δεκ. 1967, σ. 28-30 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1319. Καζαριδής Ιωάννης :** Ξένοι περιηγητές στην Πιερία κατά την Τουρκοκρατία. Βιβλίο «Η Πιερία στα βυζαντινά και νεότερα χρόνια», Β΄ επιστημονικό συνέδριο 2002, σ. 173-188 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΠΙΕ}.

- 1320. Καΐρης Ανέστης :** Ο Όλυμπος.
Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 16, Σεπτ. 1930, σ. 2-3 & 5 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
- 1321. Καλαμίτσης Γιώργος (Έλατος) :** Νοσταλγίες (ανάβαση στον Όλυμπο το 1931).
Περιοδ. «Ζήνων», τ. 109, Φεβρ.-Απρ. 1983, σ. 14-16 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΖΗΝ}.
- 1322. Καλέσης Αλέξης :** Ο Όλυμπος με τα μάτια των περιηγητών.
Βιβλίο «Όλυμπος - Κίσσαβος. Παράδοση και αιφόρος ανάπτυξη». Πρακτικά σεμιναρίων 2011-2012 ΚΕ.Π.Ε. Κισσάβου-Ελασσόνας, 2012, σ. 149-158 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.4320.9495 ΠΕΡ}.
- 1323. Καλλέργη Άννα :** Όλυμπος. Ακροβατώντας σε μια ράχη στο βουνό των θεών. Ιούλιος 2017
Περιοδ. «Ορειβατώντας» / Ε.Ο.Σ. Ηρακλείου, Α εξάμ. 2018, τ. 7, σ. 14-16 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1324. Καλογήρου Αντώνης :** Η διάσχιση του Ενιπέα στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Οχυzen trekking», τ. 5, Νοέμ. 2000, σ. 2-17 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.5105 ΤΡΕ}.
- 1325. Καννάς Αλέξης :** Ένας αιώνας Μύτικας.
Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 96, Νοέμ.-Δεκ. 2013, σ. 134-137 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
- 1326. Καπλανίδης Νίκος :** Ρήγας Ρεπανάς. Ανάβαση στον Όλυμπο το 1922
Επετ. «Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης - 20 χρόνια», 1978, σ. 54-56 {Ε.Ο.Ο.Α. 068.495 ΣΥΛ}.
- 1327. Καρρέρ Αλέξανδρος :** Ένας άθλος 4 ορειβατών. Για πρώτη φορά πατήθηκε χειμώνα το Στεφάνι.
Εφημ. «Η Αυγή», 22-2-1959, σ. 4 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1328. Κλαδάς Σωκράτης :** Ο Πάνας ξανά στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 216-217, Νοέμ.-Δεκ. 1952, σ. 136-138 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1329. Κογιάμης Δ. :** Επί τη ευκαιρία της συναντήσεως επί του Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 21, Σεπτ. 1935, σ. 348-349 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1330. Κολοβός Νίκος :** Έδος Ουλύμποιο.
Εφημ. «Ελευθερία Λαρίσης», 6 & 7-9-1963 & «Δελτίο Ε.Ο.Σ. Βόλου» {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1331. Κοντογιάννης Γιώργος :** Στον Όλυμπο (απόσπασμα από το βιβλίο του «Ορειάδες».)
Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 127, 2003, σ. 30-39 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ & Ε.Ο.Ο.Α. 914 ΚΟΝ}.
- 1332. Κοτιλέας Ιωάννης (Γιάννης) - Πανουργιάς Διονύσης :** Winter Olympus
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 51, 2009, σ. 68-72 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1333. Κουσελίνης Ευάγγελος (Βαγγέλης) :** Με τον Πάνα στον Όλυμπο (30/6 - 2/7/2017).
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 499, Ιαν.-Δεκ. 2018, σ. 4-6 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1334. Κωνσταντινίδης Αθανάσιος (Θάνος) :** Ο Δημήτρης Μητρόπουλος και τα βουνά.
Βιβλ. «Δημήτρης Μητρόπουλος. Αφιέρωμα», Δήμος Αθηναίων, 1996, σ. 34-52 {Ε.Ο.Ο.Α. 780.92 ΔΗΜ}.
- 1335. Λουκόπουλος Νίκος :** Το μονοπάτι του Ολύμπου.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 376, Οκτ. 1970, σ. 103-107 & τ. 437, Οκτ.-Δεκ. 1988, σ. 72 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1336. Λουκόπουλος Νίκος :** Στις νότιες κορυφές του Ολύμπου.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 380, Οκτ. 1971, σ. 210-212 & 218-219 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1337. Μαμούρης Βασίλης :** Όλυμπος. Κόψη Σκολιού. Κάτι έξω απ' τα συνηθισμένα.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 40, Φεβρ.-Μάρτ. 2007, σ. 30-33 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1338. Μαμούρης Βασίλης :** Στις κουτσουρόστρατες του Ολύμπου. Ράχη - Κόψη Γομαρόσταλου & Γκαβός.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 43, Σεπτ.-Νοέμ. 2007, σ. 24-28 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1339. Μαμούρης Βασίλης :** Όλυμπος. Αγ. Κωνσταντίνος - Ράχη - Κορομηλιά - Ορλιάς - Αγ. Κωνσταντίνος.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 189, Ιαν.-Φεβρ. 2008, σ. 34-39 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1340. Μαμούρης Βασίλης :** Όλυμπος. «Στα μονοπάτια του Γιαγκούλα».
Περιοδ. «Κορφές», τ. 193, Σεπτ.-Οκτ. 2008, σ. 64-69 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1341. Μαμούρης Βασίλης :** Όλυμπος. Κόψη Προφήτη Ηλία. Η βόρεια.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 55, Φεβρ.-Μάρτ. 2010, σ. 36-38 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1342. Μαμούρης Βασίλης :** Όλυμπος. Οι δρόμοι προς το οροπέδιο.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 218, Ιαν.-Μάρτ. 2013, σ. 36-41 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ & Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1343. Μαμούρης Βασίλης :** Κοκκινοπλός - Λιτόχωρο. Μία άλλη διάσχιση.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 220, Ιουλ.-Σεπτ. 2013, σ. 28-29 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1344. Μαμούρης Βασίλης :** Όλυμπος. Κορομηλιά - Σέλωμα.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 225, Οκτ.-Δεκ. 2014, σ. 48-51 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1345. Μαμούρης Βασίλης :** Μονοπάτια Ολύμπου. Ας σταματήσει η Πολιτεία να αγνοεί τους ειδικούς...
Εφημ. «Επτά & Πολιτεία» Κατερίνης, 20 Φεβρ. 2017 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1346. Μαμούρης Βασίλης :** Τα μονοπάτια του Ολύμπου.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 235, Απρ.-Ιούν. 2017, σ. 26-29 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1347. Μαμούρης Βασίλης :** Βορειοανατολικός Όλυμπος. Διαδρομές στη φύση και την ιστορία του βουνού.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 236, Ιουλ.-Σεπτ. 2017, σ. 32-37 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1348. Μαμούρης Βασίλης :** Από τον Ορλιά στον Αραπλάκο. «Τα μονοπάτια του Ηλία».
Περιοδ. «Κορφές», τ. 237, Οκτ.-Δεκ. 2017, σ. 42-47 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.

- 1349. Μαμούρης Βασίλης :** Νότιος Όλυμπος. Από του Χότζα στου Φράγκου το Αλώνι. Περιοδ. «Κορφές», τ. 239, Απρ.-Ιούν. 2018, σ. 32-35 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1350. Μαμούρης Βασίλης :** 9 διαδρομές προς το οροπέδιο. Περιοδ. «Ορειβατώντας» / Ε.Ο.Σ. Αιγινίου, 2018, τ. 9, σ. 26-30 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1351. Μαμούρης Βασίλης - Μαυρίδης Ιωάννης (Γιάννης) :** Ξερολάκι Ολύμπου. Περιοδ. «Κορφές», τ. 159, Ιαν.-Φεβρ. 2003, σ. 34-40 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1352. Μαμούρης Βασίλης - Μαυρίδης Γιάννης :** Όλυμπος. Κόψη Μπαρμπαλά. Η μεγάλη και δύσκολη. Περιοδ. «Κορφές», τ. 169, Σεπτ.-Οκτ. 2004, σ. 62-67 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1353. Μαμούρης Βασίλης - Μαυρίδης Γιάννης :** Όλυμπος. 22 διαδρομές για τον Όλυμπο. Περιοδ. «Κορφές», τ. 173, Μάϊ.-Ιούν. 2005, σ. 36-40 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1354. Μαμούρης Βασίλης - Μαυρίδης Γιάννης :** Όλυμπος. Μια κυκλική πορεία στην παρθένα φύση της ρεματιάς του Παπά. Περιοδ. «Κορφές», τ. 175, Σεπτ.-Οκτ. 2005, σ. 32-37 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1355. Μαμούρης Βασίλης - Μαυρίδης Γιάννης :** Όλυμπος. «Το κρυμμένο φαράγγι του Ξερολακίου». Περιοδ. «Κορφές», τ. 177, Ιαν.-Φεβρ. 2006, σ. 61-67 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1356. Μαμούρης Βασίλης - Μαυρίδης Γιάννης :** Όλυμπος. Κρεβάτια - Μεσονήσι - Κόψη Προφήτη Ηλία. Περιοδ. «Κορφές», τ. 181, Σεπτ.-Οκτ. 2006, σ. 62-67 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1357. Μανιάτης Γ. :** Ο Ζήνων στον Όλυμπο. Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 28, Σεπτ. 1931, σ. 277-278 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
- 1358. Μαρίνος Αντώνιος :** Στα Καζάνια του Ολύμπου. Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 54, Νοέμ. 1933, σ. 294-297 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
- 1359. Μασταγκάς Σωτήριος :** Ο Daniel Baud-Bovy γράφει στα 1927 για τον ιερό Όλυμπο των αρχαίων Ελλήνων. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 3, 2011, σ. 195-200 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1360. Μασταγκάς Σωτήριος :** Ορειβατικές ημέρες. Δύο τολημροί Θεσσαλονικείς ορειβάτες στον Όλυμπο στο 1933 (άρθρο του Ιορδάνη Πατάζογλου στην εφημ. «Φως», 19-10-1933). Περιοδ. «Olympus Marathon magazine», 2011, σ. 30-31 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.425205 ΟΜ} & Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 5, 2013, σ. 48-51 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1361. Μασταγκάς Σωτήριος :** Το ταξίδι του Άγγλου William Martin Leake στο Λιτόχωρο το 1806. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 7, 2014, σ. 9-14 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1362. Μασταγκάς Σωτήριος :** Στρατιωτικό ταξίδι του Felix de Beaujour στην παρολύμπια περιοχή το 1828. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 7, 2014, σ. 23-28 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1363. Μασταγκάς Σωτήριος :** Το οδοιπορικό του Ami Boue στην παρολύμπια περιοχή το 1854. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 7, 2014, σ. 35-37 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1364. Μασταγκάς Σωτήριος :** Εντυπώσεις και εικόνες από το ταξίδι του Β. Nikolaidy το 1859. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 7, 2014, σ. 50-55 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1365. Μασταγκάς Σωτήριος :** Οι εντυπώσεις του Henry Tozer στα 1869. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 7, 2014, σ. 67-71 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1366. Μασταγκάς Σωτήριος :** Το περιηγητικό κείμενο της Marie Anne de Bovet για τον Όλυμπο το 1897. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 7, 2014, σ. 99-105 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1367. Μασταγκάς Σωτήριος :** Περιηγητικές σελίδες μιας άλλης εποχής. Η Πιερία το 1905. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 7, 2014, σ. 106-115 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1368. Μαστοράκης Γιώργος :** Όλυμπος. Στο θρόνο των θεών. Περιοδ. «Fun in Action», τ. 39, Νοε. 1999, σ. 90-94 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1369. Μασούκα Πηνελόπη :** Ανάβαση στον Όλυμπο. Περιοδ. «Η Καθημερινή/Επτά Ημέρες - Αφιέρωμα : Όλυμπος, το βουνό των θεών», 19 Σεπτ. 1999, σ. 27-31 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
- 1370. Μαυροσκοφής Σ. :** Επτά ημέρες στον Όλυμπο με τον Ορειβατικό Όμιλο της Χ.Α.Ν.Θ. Εφημ. «Μακεδονία», 11-5-1939. Αναδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 5, 2013, σ. 96-101 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1371. Μεταξάς Πλάτων :** Όλυμπος. Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 8, Ιαν. 1930, σ. 13-14 & τ. 9, Φεβρ. 1930, σ. 3-4 & τ. 10, Μάρτ. 1930, σ. 9-10 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
- 1372. Μηλιάς Τζώρτζης :** Στα μονοπάτια των θεών. Περιοδ. «No Limits», τ. 10, Ιαν. 1999, σ. 70-75 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1373. Μητρόπουλος Δημήτριος :** Εντυπώσεις από μία ανάβαση στον Όλυμπο. Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 44, Ιαν. 1933, σ. 7-9 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ} & Περιοδ. «Περιηγητική», τ. 104-105, Αύγ.-Σεπτ. 1967, σ. 60-65 με εισ. Ε. Δεληγιάννης {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α. & Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95}.
- 1374. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Χριστούγεννα στον Όλυμπο. Περιοδ. «Ελληνικό Ύπαιθρο», τ. 62(175), Απρ.-Ιούν. 1954, σ. 7-8 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΥ}.
- 1375. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Όλυμπος - 1953. Περιοδ. «Ταξιδεύοντας», τ. 25, Δεκ. 1979, σ. 44-47 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΤΑΞ}.

- 1376. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Το χρονικό του Ολύμπου.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 99, Ιαν.-Φεβρ. 1993, σ. 25-29 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ} & Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζιδη, 2001, σ. 243-250 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 1377. Μπάλλιου Εύα :** Όλυμπος 100 χρόνια.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 219, Απρ.-Ιούν. 2013, σ. 28-31 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1378. Μπασγιουράκης Θεόφιλος (κείμ.) - Καλαϊτζή Άννα & Παπαδόπουλος Λεωνίδας (φωτ.) :** Οδοιπορικό στον Όλυμπο. Εννιά χρόνια μετά.
Περιοδ. «Must/Ελληνικό πανόραμα», τ. 3, 1996, σ. 56-69 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
- 1379. Μπασγιουράκης Θεόφιλος (κείμ.) - Καλαϊτζή Άννα (φωτ.) :** Όλυμπος. Προορισμός Πετρούστρουγκα.
Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 77, Σεπτ.-Οκτ. 2010, σ. 88-109 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
- 1380. Μπασγιουράκης Θεόφιλος (κείμ.) - Καλαϊτζή Άννα (φωτ.) :** Όλυμπος. Φαράγγι Ορλιά.
Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 77, Σεπτ.-Οκτ. 2010, σ. 110-117 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95}.
- 1381. Μπασγιουράκης Θεόφιλος (κείμ.) - Παπαγεωργίου Κυριάκος (φωτ.) :** Όλυμπος. 17 χρόνια μετά.
Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 90, Νοέμ.-Δεκ. 2012, σ. 148-159 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
- 1382. Μπλάτσιου Νατάσσα :** Όλυμπος. Περιοδ. έκδ. «Εξερευνήστε την Ελλάδα», της εφημ. «Έθνος», τ. 11, Ελλάδα - τα ομορφότερα μονοπάτια, Απρ. 2009, σ. 16-21 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΝΤΡ}.
- 1383. Μωραϊτίνης Σταύρος :** Όλυμπος. Μία χειμερινή προσπάθεια για τον Καλόγερο.
Περιοδ. «Βουνά», τ. 14, Απρ. 1985, σ. 5-7 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1384. Ναξάκης Βασίλης :** Όλυμπος. Κατοικία των θεών ... Σπίτι των ανθρώπων.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 40, Φεβρ.-Μάρτ. 2007, σ. 40-47 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1385. Νέζης Νίκος :** Η κατάκτηση του Ολύμπου. Περιοδ. «Η Καθημερινή/Επτά Ημέρες - Αφιέρωμα : Όλυμπος, το βουνό των θεών», 19 Σεπτ. 1999, σ. 24-26 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 909 ΕΗ}.
- 1386. Νέζης Νίκος :** Όλυμπος - 100 χρόνια.
Περιοδ. «Η Φύση», τ. 141, Απρ.-Ιούν. 2013, σ. 31-34 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 508.05 ΦΥΣ}.
- 1387. Νέζης Νίκος :** Όλυμπος. 100 χρόνια 1913-2013
Περιοδ. «Διαδρομές», Ε.Π.Ο.Σ. Φυλής, τ. 12, 2013, σ. 10-11 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΔΙΑ}.
- 1388. Νέζης Νίκος :** Όλυμπος. 100 χρόνια από την πρώτη ανάβαση στην ψηλότερη κορυφή.
Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 96, Νοέμ.-Δεκ. 2013, σ. 128-134 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
- 1389. Nezis Nikos (Νέζης Νίκος) :** Il y a 100 ans le mont Olympe (traduit : Maya Fourioti). «La Montagne & Alpinisme» (C.A.F.), No 252, Juin-Juillet 2013, p. 74-77 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΜΑ}.
- 1390. Νέζης Νίκος :** Η ορειβατική ιστορία του Ολύμπου. Σεμινάριο ΚΕ.Π.Ε. Κισσάβου - Ελασσόνας «Όλυμπος, από το μύθο και την ιστορία στην αιφορική διαχείριση», Ελασσόνα 13-14 Ιουνίου 2014 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1391. Νέζης Νίκος :** Όλυμπος, ο ναός των ορειβατών. Σεμινάριο ΚΕ.Π.Ε. Κισσάβου - Ελασσόνας «Όλυμπος, διαδρομή στο χρόνο και την ιστορία», Ελασσόνα 16-18 Νοεμβρίου 2018 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1392. Νικολακάκη-Κόκκαλη Αικατερίνη (Κατερίνα) :** Χειμωνιάτικη ανάβαση στον Μύτικα.
Περιοδ. «Φυσιολατρική Σκέψη - 50 χρόνια 1927-1977», σ. 191-192 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΦΣ}.
- 1393. Νικόπουλος Ηλίας :** Ο Όλυμπος τον χειμώνα.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 4, Απρ. 1934, σ. 105-109 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1394. Νικόπουλος Ηλίας :** Ανάβασις στον Όλυμπον.
Περιοδ. «Ακρόπολις», τ. 3, Ιούλ. 1934, σ. 1-3 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α. & Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΓΥΡ}.
- 1395. Νικόπουλος Ηλίας :** Δύο προσπάθειες για την χειμερινή κινηματογράφηση του Ολύμπου (16-22 Φεβρ. & 23-27 Μαρτ.). Περιοδ. «το βουνό», τ. 195, Μάρτ. 1957, σ. 51-52 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1396. Ο ΠΑΝ :** Όλυμπος, το βουνό που αναζητάει τη μοίρα του. Ένα αξιόλογο ερευνητικό τηλεοπτικό ντοκυμαντέρ. Περιοδ. «Ο Παν», τ. 438, 1989, σ. 11-16 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1397. Παπαγεωργίου Κυριάκος (κείμ.) - Στύλλας Μιχάλης (φωτ.) :** Θαύματα και θραύσματα από τον Όλυμπο. Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 90, Νοέμ.-Δεκ. 2012, σ. 136-147 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
- 1398. Παπαγιαννόπουλος Βασίλειος :** Είς τας κορυφάς του Ολύμπου (απόσπασμα από το ομώνυμο βιβλίο του, 1921). Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζιδη, 2001, σ. 135-146 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΟΛΥ & Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΠΑΠ}.
- 1399. Παπάζογλου Πέτρος :** Μικρή συμβολή στο χρονικό των πρώτων αναβάσεων του Ολύμπου (1923-24). Περιοδ. «το βουνό», τ. 191, Ιούλ.-Αύγ. 1956, σ. 98-100 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ} & περιοδ. «Όλυμπος», τ. 97, Ιαν.-Μάρτ. 1996, σ. 19-20 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1400. Παπαθεοδώρου Νικόλαος :** Η κοιλάδα των Τεμπών. Το πέρασμα των περιηγητών. Στην ιερή σκιά του Ολύμπου. Περιοδ. «Αρχαιολογία & Τέχνες», τ. 119, Δεκ. 2015, σ. 100-107 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1401. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Από τον Όλυμπο. Ξερολάκκι. Μια άγνωστη περιοχή.
Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 75, Ιούλ. 1935, σ. 179-180 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
- 1402. Παπαϊωάννου Μιχαήλ :** Ο Σουλτάνος Μεχμέτ Δ στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ελληνικό Ύψαιθρο», Ιαν. 1946, σ. 15-16 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

- 1403. Πετρόχειλος Ιωάννης :** Πρώτη χριστουγεννιάτικη ανάβαση στο Μύτικα.
Περιοδ. «Ο Αττικός», τ. 63-64, Μάρτ.-Απρ. 1954, σ. 8-10 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΑΤΤ} & περιοδ. «Διμηνιαίο Ενημερωτικό Δελτίο» Ε.Ο.Σ. Τμήμα Αθηνών, τ. 108, Ιαν.-Φεβρ. 1977, σ. 27-29 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1404. Πετροχειλού Άννα :** Μια χριστουγεννιάτικη κατάκτηση του Ολύμπου.
Εφημ. «Φωνή των Γερανείων/Σμύρνα», 22 Δεκ. 1986, σ. 3 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1405. Πολύδερα Ιωάννα :** Όλυμπος. Όταν οι θεοί επιτρέπουν, οι άνθρωποι μπορούν...
Περιοδ. «Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 263, Ιαν.-Αύγ. 2018, σ. 48-55 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΦΟ}.
- 1406. Πορτοκάλογλου Μ. :** Στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 49, Οκτ. 1934, σ. 250-253 & τ. 50, Νοέμ. 1934, σ. 264-266 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1407. Πρωτονοτάριου Βάσσω :** Στην κατοικία των αποδιωγμένων θεών.
Περιοδ. «Ξενία», τ. 79, Φεβρ. 1964, σ. 20-23 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1408. Ράλλη Α. :** Επτά και μία στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ύπαιθρο», τ. 31, Οκτ. 1937, σ. 186-189 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΥΠΑ}.
- 1409. Ρήγας Αναστάσιος (Τάσος) :** Ε4 Λιτόχωρο - Κοκκινόπηλος - Λιβάδι ...
Περιοδ. «Oxyzen trekking», τ. 9, Ιούλ. 2001, σ. 18-20 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.5105 ΤΡΕ}.
- 1410. Ρήγας Ανδρέας (κείμ.) - Κόκκαλης Βίκτωρ (φωτ.) :** Σκληρή ανάβαση στον χιονισμένο Όλυμπο.
Περιοδ. «Φαντάζιο», τ. 272, 14 Μαΐου 1974, σ. 36-37 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1411. Ρουσοπούλου Αγνή :** Όλυμπος 1960
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 312-314, Οκτ.-Δεκ. 1960, σ. 65-66 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1412. Σαγιάς Ε. :** Εορταστικά εκδηλώσεις εις Όλυμπον.
Περιοδ. «Δασικά Χρονικά», τ. 176-177, Ιούν.-Ιούλ. 1973, σ. 52-55 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΔΧ}.
- 1413. Σακελλαρίου Κωνσταντίνος :** Ο Ορειβατικός Σύλλογος Κοζάνης. Μια εκδρομή στον Γέρο-Όλυμπο.
«Χρονικά Λιτοχώρου» του Σ. Μασταγκά, Τ. 5, 2013, σ. 40-47 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1414. Σαντοριναίος Ιάκωβος :** Fritz Kuhh - μία ανάβαση στον Όλυμπο το 1921
Επετ. «το βουνό - 1947-48», σ. 86-103 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1415. Σ.Ε.Ο. (Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών) Θεσσαλονίκης :** Έπαρση σημαίας στον Μύτικα - μία επέτειος. Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 96, Οκτ.-Δεκ. 1995, σ. 20-21 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1416. Σιμόπουλος Ιωάννης (Γιάννης) :** Στη Μεγάλη Καζανιά του Ολύμπου.
Περιοδ. «Ύπαιθρο», τ. 42, Οκτ. 1938, σ. 142-144 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΥΠΑ}.
- 1417. Σίμος Πέτρος :** Στις κορυφές του Ολύμπου.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 376, Οκτ.-Δεκ. 1970, σ. 100-101 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1418. Σιώπης Κώστας :** Η μαγεία του Κάτω Ολύμπου.
Περιοδ. «Ηώς» - Θεσσαλία (Αφιέρωμα), τ. 92-97, 1966, σ. 79-82 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.954 ΘΕΣ}.
- 1419. Σκούρτης Ιωάννης :** Περιγραφή του Ολύμπου από τον Πουκεβίλ.
Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 9-13 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ} & περιοδ. «Σ.Ε.Ο.» Θεσσαλονίκης, τ. 10, Οκτ. 1988, σ. 14-15 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΣΕΟΘ}.
- 1420. Σκούρτης Ιωάννης :** Το ενδιαφέρον της Β΄ Γαλλικής Αυτοκρατορίας για τον Όλυμπο. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Β΄ Συνέδριο (1984), Ελασσόνα, σ. 23-31 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 1421. Σταματόπουλος Γιώργος (κείμ.) - Κοφινάς Γιάννης (φωτ.) :** Ανάβαση στην κορυφή των κορυφών.
Περιοδ. «ΓΕΩ», τ. 36, 16 Δεκ. 2000, σ. 84-94 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 910.5 ΓΕΩ & Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1422. Σταμπολής Γεώργιος :** Ο Όλυμπος κι η γιορτή των πυρών.
Περιοδ. «Ζήνων», Μάρτ. 1956, σ. 4-6 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΖΗΝ}.
- 1423. Συκάρης Αντώνης :** Διανουκτέρευση στην κορυφή του Ολύμπου.
Περιοδ. «Κορφές+Σκι», τ. 106, Μάρτ.-Απρ. 1994, σ. 48 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1424. Σφήκας Γιώργος :** Στο θρυλικό Όλυμπο.
Περιοδ. «Ταξιδεύοντας», τ. 37, Δεκ. 1980, σ. 22-25 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΤΑΞ}.
- 1425. Sfikas G. (Σφήκας Γιώργος) - Tsipiras C. (Τσίπρας Κώστας) :**
Escalades et randonnées dans les montagnes Grecques. Περιοδ. «La Montagne & Alpinisme», Paris, No 139, Α΄ Trim. 1985 {Όλυμπος : σ. 28-31} {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΜΑ}.
- 1426. Σχίζας Ιωάννης (Γιάννης) :** Όλυμπος. 100 χρόνια από την έξωση των θεών.....
Εφημ. «Αυγή», 18 Ιουλίου 2013 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1427. Σωφρόνιος Λεοντοπόλεως (Ευστρατιάδης Σωφρόνιος) :** Ελληνικά δόξα. Επί του Ολύμπου.
Εφημ. «Μακεδονία», 12-13 Μαρτίου 1923. Αναδ. (με διευκρινιστικά στοιχεία) «Χρονικά Λιτοχώρου» του Σ. Μασταγκά, Τ. 5, 2013, σ. 23-31 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
- 1428. Τζάρτζανος Αθανάσιος :** Ο Όλυμπος στην παγκόσμια ορειβατική κίνηση. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982) Ελασσόνα, σ. 173-177 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 1429. Τράιου Ελευθερία :** Η κατάκτηση του Ολύμπου. Βιβλ. «Ελλάδα 20ος αιώνας 1910-1920, Β τόμος», Ένθετο εφημ. «Η Καθημερινή», 21-5-2017, σ. 5 & 22-29 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

- 1430. Τσατσόμοιρος Ματθαίος :** Το φαράγγι του Ενιπέα, ένας επίγειος παράδεισος.
Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 109, Ιαν.-Μάρτ. 1999, σ. 37-39 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1431. Τσατσόμοιρος Ματθαίος :** Διασχίζοντας τον Όλυμπο : Πριόνια - οροπέδιο Μουσών - Βροντού (Αγία Κόρη). Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 110, Απρ.-Ιούν. 1999, σ. 31-33 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1432. Τσιβελέκας Κώστας :** Ο Όλυμπος ήταν μια μαγεία σε μια φθινοπωρινή ανάβαση.
«Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Ο.Σ. Αθηνών», τ. 135-136, Ιούλ.-Οκτ. 1981, σ. 34-35 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1433. Τσιβελέκας Κώστας :** Όλυμπος. Η κορυφή των μύθων.
Περιοδ. «Γεωτρόπιο», τ. 400, 15 Δεκ. 2007, σ. 42-51 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 910.5 ΓΕΩ & Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1434. Τσίκας Ηλίας :** Όλυμπος.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 482, Νοέμ. 2006-Απρ. 2007, σ. 13-15 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1435. Τσιρανίδου Κυριακή :** Όλυμπος.
Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 167, Ιούλ.-Σεπτ. 2013, σ. 41-49 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1436. Τσόκρης Ηλίας :** Όλυμπος.
Περιοδ. «Ο Παν», τ. 347-348, Οκτ.-Δεκ. 1963, σ. 5-8 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΠΑΝ}.
- 1437. Φουνταρλή Ανδρομάχη :** Τα μονοπάτια του Ολύμπου, από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας.
Βιβλίο «Όλυμπος - Κίσσαβος. Παράδοση και αιφόρος ανάπτυξη». Πρακτικά σεμιναρίων 2011-2012 ΚΕ.Π.Ε. Κισσάβου-Ελασσόνας, 2012, σ. 161-165 {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΠΕΡ & ΠΕ.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1438. Χασιώτης Ιωάννης :** Η επιστημονική έρευνα και η περιοχή του Ολύμπου.
Ιστορία, προϋποθέσεις, προβλήματα, προοπτικές. Βιβλίο «Ο Όλυμπος στη ζωή των Ελλήνων» - Α΄ Συνέδριο (1982), Ελασσόνα, σ. 193-200 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΠΑΝ}.
- 1439. ALS Georges :** Visite chez Zeus l'Olympien.
«Die Warte», Freitag, No 33/1108, 17 Dez. 1976 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1440. Bailey Winona :** Eight days on Mount Olympus in Thessaly.
«The Mountaineer», Vol. XV, Dec. 1922, p. 31-39 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1441. Baud-Bovy Daniel :** Les plus haut sommet de l'Olympe.
Livre «La Grèce Immortelle», Genève, Art Boissonnas, 1919, p. 41-87 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΗΟΜ}.
- 1442. Baud-Bovy Daniel :** Le Haut Olympe.
Journal «L'illustration», Paris, No 4417, 29 Oct.1927, p. 478-481 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1443. Baud-Bovy Daniel :** Ο Άνω Όλυμπος.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 233, Ιούλ.-Αύγ. 1963, σ. 115-122 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1444. Baumann Hellmut :** Sur l'Olympe.
«Bulletin de l'Association des anciens et anciennes élèves de l'Ecole Supérieure de Commerce de Neuchâtel», Vol. XXXII, No 43, Jan. 1936, p. 23-25 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1445.* Baumann J. :** Mazedonien und Thessalien.
«Der Sammler» - Belletristische Beilage zur Augsburger Abendzeitung, 1903 {refer. from M. Kurz, No 144}.
- 1446. Boissonnas Frédéric :** Το βάφτισμα του Ε.Ο.Σ. στην κορυφή του Πανθέου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 1, Ιαν. 1934, σ. 15-19 & τ. 206, Ιαν. 1959, σ. 27 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1447. Boissonnas Frédéric :** Η πρώτη ανάβαση στον Όλυμπο. Περιοδ. «το βουνό», τ. 26, Φεβρ. 1936, σ. 31-37 & τ. 27, Μάρτ. 1936, σ. 56-62 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1448. Boissonnas Frédéric :** Ο τουρισμός στην Ελλάδα {αποσπάσματα κ.ά.}. Μετ. Μ. Καραβασίλη. Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001, σ. 182-190 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
- 1449. Bourdon Georges :** Sur l'Olympe à la recherche des Dieux.
«Le Figaro», Paris, 4, 5, 7, 10, 14, 16, 19, 20, 25 & 26 Oct. 1927 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1450.* Colmar, Freiherr von der Goltz :** Streifzug durch Nord-Thessalien und Epirus. «Verhandlungen der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin», Bd. XXVI, 1899, s. 119-122 {refer. from M. Kurz - 1923, No 144}.
- 1451. Eckenbrecher G. :** Über das Thal Tempe und den Olymp, nach eigenen Anschauungen und Untersuchungen. «Monatsberichte über die Verhandlungen der Gesellschaft für Erdkunde in Berlin», Neue Folge, Bd. V, Febr. 1848, s. 185-190 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
- 1452. Eckenbrecher G. :** Στην κοιλάδα των Τεμπών και στον Κάτω Όλυμπο το 1848. Μετ. Γ. Παπασωτηρίου.
Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 61, 2012, σ. 312-316 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
- 1453. Ellison W. :** Olympus : An international expedition.
«The Alpine Journal», Vol. 40, No 236-237, 1928, p. 104-108 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΥ}.
- 1454. Elmslie W. - Sleeman Cyril :** Mount Olympus.
«The Alpine Journal», Vol. 39, No 234-235, 1927, p. 86-99+4 phot. {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΥ}.
- 1455. Elmslie W. - Sleeman Cyril :** Note on mount Olympus.
«The Alpine Journal», Vol. 40, No 236, 1928, p. 101-103 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΥ}.
- 1456. Farquhar Francis :** An ascent on Mt. Olympus, Thessaly, Greece.
«Sierra Club Bulletin», San Francisco, Vol. IX, Jan. 1915, p. 313-315 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.

1457. **Farquhar Francis** : An ascent on Mt. Olympus, Thessaly, Greece.
«The Mountaineer», Vol. XIV, Nov. 1921, p. 44-48 {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
1458. **Farquhar Francis** : Mount Olympus.
«Sierra Club Bulletin», San Francisco, Vol. 38, No 8, Oct. 1953, p. 43-50 {E.O.O.A. Π 363.7007 SCB}.
1459. **Fergusson Margaret** : The ascent of Olympus.
«Greece and Rome», Vol. VII (7), No 21, May 1938, p. 129-136 {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
- 1460.* **Frazer Laurie** : An ascent on Mt. Olympus. «The American Greek Review», Chicago, Sept. 1925 & Nov. 1925 {refer. from F. Farquhar & A. Phoutrides - 1929, No 1243}.
1461. **Glocker Stepfan** : Berg Der Götter.
«Outdoor», Marz.-Apr. 1993, s. 17-22 {Αρχείο E.O.O.A.}.
1462. **Gorceix Henri** : Apercu Géographique de la région des Khassia (Thessalie et Epire).
«Bulletin de la Société de Géographie», Paris, Ser. 6, T. 7, Mai 1874, p. 449-457 {Αρχείο E.O.O.A.}.
1463. **Haller Richard** : Bergfahrten in Griechenland. Olymp.
«Die Alpen», Bern, Sept. 1934, s. 336-339 {E.O.O.A. Π 796.52205 ALP CAS}.
1464. **Hawkins M. (& Robert Walpole-1818)** : Στην κοιλάδα των Τεμπών (1797). Μετ. Ελένη Γαλανούλη. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 53, 2008, σ. 83-92 {E.O.O.A. Π 938.93 ΘΗ}.
1465. **Kern Otto** : Olymp, Tempe Tal und Meteora.
«Griechenland. Landschaften und Bauten», E. Reisinger, Leipzig, 1916, s. 73-75 {Αρχείο E.O.O.A.}.
1466. **Kuhn Fritz** : Μία ανάβαση στον Όλυμπο στο 1921. Εισαγ. & σημ. Ιάκωβος Σαντοριναίος. ΕΠΕΤ. «το βουνό - 1947/1948», σ. 86-103 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1467. **Laffmann Werner** : Vom Olymp (Nachtrag).
«Die Alpen», Bern, Nov. 1934, s. 425-426 {E.O.O.A. Π 796.52205 ALP CAS}.
1468. **Leake William Martin** : Ταξίδι στη Θεσσαλία το 1806. Μετ. Β. Αργυρούδης - Σχόλια Κ. Σπανός. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 42, 2002, σ. 145-166 & τ. 45, 2004, σ. 257-270 {E.O.O.A. Π 938.93 ΘΗ}.
1469. **Mason Vittorino** : Monte Olimpo. Una conquista lunga un secolo.
«Montagne 360», La Rivista del C.A.I., Genn. 2014, p. 12-15 {E.O.O.A. Π 796.52205 RIV}.
1470. **Matheson William** : Όλυμπος. Ο ουρανός των θεών των αρχαίων Ελλήνων. Μετ. Κατ. Τσαουσιδου. Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζίδη, 2001 σ. 167-179 {E.O.O.A. 914.95 ΟΛΥ} & απόσμ. στο περιοδ. «το βουνό», Αύγ. 1936, σ. 186-187 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1471. **May Etienne** : Une «collective» a l'Olympe.
Revue «La Montagne» C.A.F, Paris, No 215, Oct. 1928, p. 297-310+4 phot. {E.O.O.A. Π 796.52205 ΜΑ}.
1472. **Meade C. F.** : Mount Olympus. «The Alpine Journal», London, Vol. XXXII, No 219, Jun. 1919, p. 326-328+1p. {E.O.O.A. Π 796.52205 ΑJ}. {the first photographs of Mt. Olympus from aeroplane}.
1473. **Melchior Eugene de Vogue** : La Thessalie. Notes de voyage (1875).
«Revue de Deux Mondes», T. 31, 1879, p. 5-40 {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
1474. **Phoutrides Aristides - Farquhar Francis** : With the Gods on Mount Olympus.
«Scribner's magazine», New York, vol. LVIII, No 5, Nov. 1915, p. 558-577 {the first photographs of peaks Mt. Olympus - 1914} {refer. from D. Freshfield - 1916 & E.O.O.A. 914.95 ΦΟΥ}.
1475. **Powell Dilys** : The mountain of the Gods.
«The Sunday Times», 9 Aug. 1964, p. 20 {Αρχείο E.O.O.A.}.
1476. **Richter Edwart** : Zur Ersteigungsgeschichte des Olymp (Einführung : M. Kurz, s. 26-28) & Meine erste Reise zum Olymp, s 29-59. «Jahrbuch des Schweizer Alpenclub», Bern, 1923, Bd. LVII {Αρχείο E.O.O.A.}.
1477. **Schlag Theo** : Schweizer am Götterberg.
Bulletin Hellasfreunde, Bern, Marz 2014, s. 30-35 {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
1478. **Schmid Walter** : La montagne des dieux. Livre «Cinquante étés dans les montagnes. Expériences et réflexions d'un alpiniste», Lausanne, Payot, 1970 (Olympe p. 120-133) {Αρχείο E.O.O.A.}.
1479. **Schmid Walter** : In den Bergen der Götter.
Extr. «Die Alpen» Quartals Heft 4, 1966 {E.O.O.A. 796.522 OPE / Ορειβατικά ανάτυπα}.
1480. **Schrempf Harald** : Klassische Gipfelziele vom Dikti zum Olymp.
«Berge», Bern, No 40, Jan. 1990 {Olymp : s. 6-9 & 36-38} {E.O.O.A. Π 796.52205 BERGE}.
1481. **Sleeman Cyril** : Μία από τις πρώτες αναβάσεις στον Όλυμπο (1926). Περιοδ. «το βουνό», τ. 39, Μάρτ. 1937, σ. 49-52 {E.O.O.A. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1482. **Sonnini Charles** : Τα νησιά του Αιγαίου κατά τον 18ο αιώνα - Ανάβαση στον Όλυμπο. Μετ. Κ. Κωνσταντινίδη. Περιοδ. «Ο Παν», τ. 376, Οκτ. 1970, σ. 108-112 {E.O.O.A. Π 914.95 ΠΑΝ}.
1483. **Stuart-Glennie John S.** : Dodona, Olympos and Samothrace. A narrative of personal explorations. (Abstract of a Paper). «The Scottish Geographical Magazine», Edinburgh, Vol. X, May 1894, p. 253-257 {E.O.O.A. Αρχείο pdf}.
1484. **Tonella Guido** : Le 50me anniversaire de la «première» de l'lympe par les Genevois Boissonnas et Baud-Bovy. «La Tribune de Genève», 25-26 Juillet 1964 {Αρχείο E.O.O.A.}.

1485. **Tozer Henry Fanshawe** : Περιήγηση στη Θεσσαλία το 1869. Μετ. Αλέξης Γαλανούλης. Σχόλ. Κώστας Σπανός. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 40, 2001, σ. 3-28 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.
1486. **Urquhart David** : Περιπλανήσεις στον Όλυμπο και ανάβαση στην κορυφή του. Μετ. Ερνέστος Αρκάς. Επετ. «Σ.Ε.Ο. Θεσσαλονίκης - 20 χρόνια», 1978, σ. 114-133 {Ε.Ο.Ο.Α. 068.495 ΣΥΝ} & Βιβλίο «Όλυμπος - Κείμενα και εικόνες δύο αιώνων», του Σ. Κουρουζιδη, 2001, σ. 65-78 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΟΛΥ}.
1487. **Urquhart David** : Ταξίδι στη Θεσσαλία του 1830. Μετ. Νίκη Ντεσλή. Περιοδ. «Θεσσαλικό Ημερολόγιο», Τ. 23, 1993, σ. 24-31 & Τ. 24, 1993, σ. 185-192 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 938.93 ΘΗ}.

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΕΣ κ.ά. ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ

Άρθρα

1488. **Αγαπητός Σπήλιος** : Ο σκοπός της συγκλήσεως του συνεδρίου. Βιβλίο «Πρώτον Πανελλήνιον Ορειβατικόν Συνέδριον - Όλυμπος 1936», σ. 17-20 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΠΑΝ}.
1489. **Ανώνυμος** : Γάμος στην κατοικία των θεών (20η Π.Ο.Σ.). Περιοδ. «Εικόνες», τ. 250, 5 Αυγούστου 1960, σ. 62-63 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1490. **Ανώνυμος** : Προσκύνημα στον Όλυμπο επ' ευκαιρία της συμπληρώσεως των 50 χρόνων από την πρώτη ανάβαση στην πιο ψηλή κορυφή του Ολύμπου. Εφημ. «Αθλητική Ηχώ» 4-8-1964 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1491. **Δενδρινός Κλεόβουλος** : Υπό τας χιονοσκεπείς κορυφάς του θείου Ολύμπου. (εντυπώσεις από το Ορειβατικό Συνέδριο). Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 85-86, Ιούν.-Ιουλ. 1936, σ. 147-151 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
1492. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος)** : Η 11η Πανελλήνιος Ορειβατική Συγκέντρωση. Περιοδ. «το βουνό-Παράρτημα», τ. 68-69 (154-155), Σεπτ.-Οκτ. 1951, σ. 72-73 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1493. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) Αθηνών** : 30η Πανελλήνια Ορειβατική Συγκέντρωση. Περιοδ. «Δελτίον Τμήματος Αθηνών», τ. 70, Σεπτ.-Οκτ. 1970, σ. 3-4 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1494. **Ε.Ο.Σ. Αθηνών** : Η τρίτη βαλκανική ορειβατική συγκέντρωση (Όλυμπος). Περιοδ. «Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Ο.Σ. Αθηνών», τ. 112, Σεπτ.-Οκτ. 1977, σ. 17 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1495. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος) Αχαρνών** : 100 χρόνια από την 1η ανάβαση στον Όλυμπο & 73η Π.Ο.Σ. Περιοδ. «Κορφές», τ. 221, Οκτ.-Δεκ. 2013, σ. 8-9 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1496. **Κατσαντώνης Βασίλης** : 100 χρόνια Όλυμπος. Περιοδ. «Εκδρομικά Χρονικά», τ. 13, Ιουλ.-Δεκ. 2013, σ. 11-14 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΧ}.
1497. **Κιτσόπουλος Βασίλειος** : 55η Π.Ο.Σ. 1995 στον Όλυμπο. Περιοδ. «Κορφές+Σκι», τ. 117, Ιαν.-Φεβρ. 1996, σ. 28-29 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1498. **Κογιάμης Δ.** : Ανεβαίνοντας στον Όλυμπο προς τα «δώματα» των θεών. Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 25, Ιούν. 1931, σ. 173-175 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
1499. **Λεοντιάδης Ευάγγελος** : Στην κοιλάδα των θεών γιορτάστηκαν τα 50 χρόνια του Ε.Ο.Σ. Αθηνών. Περιοδ. «Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Ο.Σ. Αθηνών», τ. 117, Ιουλ.-Αύγ. 1978, σ. 4-10 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1500. **Μασταγκάς Σωτήριος** : 15 Ιουνίου 1936, ένα ιστορικό γεγονός για το Λιτόχωρο. Το Α' Πανελλήνιο Ορειβατικό Συνέδριο. Περιοδ. έκδ. «Χρονικά Λιτοχώρου», Τ. 1, 2009, σ. 19-32 {Ε.Ο.Ο.Α. 938.944 ΜΑΣ}.
1501. **Μωυσίδης Γιώργος** : 20η Πανελλήνιος Ορειβατική Συγκέντρωση. Περιοδ. «το βουνό», τ. 215, Ιουλ.-Αύγ. 1960, σ. 105-106 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1502. **Μωυσίδης Γιώργος** : 50 χρόνια από την πρώτη ανάβαση στον Όλυμπο - 24η Πανελλήνια Ορειβατική Συγκέντρωση. Περιοδ. «το βουνό», τ. 238-239, Ιουλ.-Δεκ. 1964, σ. 77-83 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1503. **Μωυσίδης Γιώργος** : 60 χρόνια από την πρώτη ανάβαση στον Όλυμπο. «Δελτίον Τμήματος Αθηνών», τ. 87, Ιουλ.-Αύγ. 1973, σ. 1-7 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1504. **Ρηγόπουλος Ε.** : Η διήμερη διεθνής εκδήλωση στο βουνό των θεών (από την εφημ. «Ελευθερία»). Περιοδ. «Βουνίσσιος Αέρας», τ. 3, Σεπτ.-Οκτ. 1986, σ. 101-103 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΑ}.
1505. **Χλωροκώστας Γιώργος** : 45η Πανελλήνια Ορειβατική Συγκέντρωση. Περιοδ. «Βουνά», τ. 15, Οκτ.-Δεκ. 1985, σ. 32-33 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1506. **50e anniversaire de la première ascension de l'Olympe.** «Les Alpes» du C.A.S., Sept. 1964, p. 219-222 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ALP CAS}.
1507. **Jordi Ursula** : Olymp 1913-1963 «Nos Montagnes», Zürich, Oct. 1964, No 436, p. 211-215 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1508. **Veney M. Z.** : Olympie, 1913-1973 «Nos Montagnes», Zürich, Dec. 1973, No 525, p. 208-212 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

ΣΧΟΛΕΣ ΟΡΕΙΒΑΣΙΑΣ

Άρθρα

1509. **Βασιλόπουλος Στέλιος** : Σχολή χειμερινής ορειβασίας στον Όλυμπο. Περιοδ. «το βουνό», τ. 234-235, Σεπτ.-Δεκ. 1963, σ. 159-170 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1510. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) Αθηνών** : Ετήσια σχολή ορειβασίας. Περιοδ. «Ενημερωτικό Δελτίο», τ. 126, Ιαν.-Φεβρ. 1980, σ. 11-12 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1511. **Λελεδάκης Άκης** : Χριστούγεννα στον Όλυμπο με την ορειβατική σχολή. Περιοδ. «Βουνά», τ. 4-5 (142-143), Ιαν. 1983, σ. 16-18 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1512. **Μπουντόλας Δημήτρης** : Ε.Ο.Χ.Ο. - Σχολή Στελεχών. Περιοδ. «Κορφές», τ. 54, Ιούλ.-Αύγ. 1985, σ. 44 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1513. **Πάγκαλος Α.** : Στην υποδοχή του '64, μαζί με τους θεούς. Περιοδ. «Εικόνες», τ. 431, 24 Ιανουαρίου 1964, σ. 18-21 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1514. **Pangalos A. (Πάγκαλος Α.)** : Seeing in 1964, at the home of the Gods. «Pictures», No 97, Febr. 1964, p. 16-19 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗ

Βιβλία - Φυλλάδια

1515. **Ελευθεριάδης Ευθύμιος** : Όλυμπος. Οι αναρριχήσεις στο βουνό Όλυμπος 1929-1977 Θεσσαλονίκη, 1978, σχ. 29x20, σ. 56 (πολυγρ. έκδ.) {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522309495 ΕΛΕ}.
1516. **Ελευθεριάδης Ευθύμιος** : Όλυμπος. Αναρριχητικές διαδρομές 1930-1978 Θεσσαλονίκη, 1978, σχ. 23,5x17, σ. 82+1 χάρτ. {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΕΛΕ}.
1517. **Κουινιάκης Χριστόφορος** : Κόψη Ναούμ (Ξερολάκκι) Αθήνα, χ.χ., σ. 17 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
1518. **Μιχαηλίδης Γιώργος** : Συμβολή στην ιστορία της ελληνικής αναρρίχησης (1913-1962). Επιμ.-σχόλ. Νίκος Νέζης. Αθήνα, Ε.Ο.Ο.Α., 2004, σχ. 24x17, σ. 124, ISBN 960-86676-3-1 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.52209495 ΜΙΧ}.
1519. **Μπουντόλας Δημήτρης** : Όλυμπος - Αναρριχήσεις. Ζηλνιά. Θεσσαλονίκη, (1983), σχ. 17x12, σ. 24 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.52209495 ΜΠΟ}.
1520. **Μπουντόλας Δημήτρης** : Όλυμπος - Αναρριχήσεις. Στεφάνι, Θρόνος του Δία. Θεσσαλονίκη, (1984), σχ. 17x12, σ. 10+16 (2 αναπτύγματα) {Ε.Ο.Ο.Α. 796.52209495 ΜΠΟ}.
1521. **Σαντοριναίος Ιάκωβος** : Οι πρώτες αναβάσεις στο κεντρικό συγκρότημα των κορυφών του Ολύμπου. Αθήνα, Ε.Ο.Σ., 1937, σ. (7) {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522. ΣΑΝ & Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΟΡΕ / βιβλ. Ορειβατικά ανάτυπα}. (ανάτ. από το βιβλίο «Πρώτο Πανελλήνιο Ορειβατικό Συνέδριο - 1936», σ. 26-32).
1522. **Santorineos Jacques (Σαντοριναίος Ιάκωβος)** : Les premières ascensions au groupe central des Sommets de l'Olympe. Extrait de la Revue «Les Alpes», C.A.S Genève, 1939, XV, No 7, p. 274-280 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ALP CAS}.
1523. **Santorineos Jacques (Σαντοριναίος Ιάκωβος)** : Bergsteigen in Griechenland. Athens, E.O.S., 1940, s. (12) {Ε.Ο.Ο.Α. 551.43209495 ΣΑΝ & Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΟΡΕ / βιβλ. Ορειβατικά ανάτυπα}.

Άρθρα

1524. **Ανεβαίνοντας** : Όλυμπος. Στεφάνι, Α. ορθοπλαγιά. Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 3, Φθινόπωρο 1998, σ. 32-33 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
1525. **Αττικός Όμιλος** : Όλυμπος - Το χρονικό των αναρριχήσεων στις κορυφές του. Περιοδ. «Ο Αττικός», τ. 45, Μάρτ.-Μαΐ. 1973, σ. 16-23 & τ. 47, Οκτ.-Δεκ. 1973, σ. 15 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΑΤΤ}.
1526. **Αττικός Όμιλος** : Οι αναρριχήσεις του Ολύμπου. Περιοδ. «Ο Αττικός», τ. 51, Αύγ.-Οκτ. 1974, σ. 7-9 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΑΤΤ}.
1527. **Αττικός Όμιλος** : Το χρονικό μιας πρώτης αναρριχήσεως (πριν 20 χρόνια στον Όλυμπο). Περιοδ. «Ο Αττικός», τ. 51, Αύγ.-Οκτ. 1974, σ. 5-6 & 10-12 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΑΤΤ}.
1528. **Αττικός Όμιλος** : Αναρριχητικά - Όλυμπος (Μύτικας - Σκολιό - Σταυραητιές). Περιοδ. «Ο Αττικός», τ. 61, Νοέμ.-Δεκ. 1976, σ. 15-18 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΑΤΤ}.
1529. **Βαλατσός Φώτης** : Κόψη Ναούμ (Ξερολάκκι). Όλυμπος. Περιοδ. «Κατελάνος», τ. 21, Δεκ. 2011, σ. 24-25 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.522 ΚΑΤ}.

- 1530. Βασιλόπουλος Στέλιος :** Αναρριχητικά - Όλυμπος (Στεφάνι - Σταυραητιές - Σκολιό).
Περιοδ. «το βουνό», τ. 238-239, Ιουλ.-Δεκ. 1964, σ. 137-140 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1531. Γαλάνης Ευάγγελος (Βαγγέλης) :** Μια μέρα και μια νύχτα στο κλουβί.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 139, Σεπτ.-Οκτ. 1999, σ. 74-76 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1532. Γαλάνης Ευάγγελος (Βαγγέλης) :** Η αβάσταχτη μοναξιά του 279.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 153, Ιαν.-Φεβρ. 2002, σ. 20-24 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1533. Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) :** Αναρριχητικές διαδρομές στην Ελλάδα - Όλυμπος (Μύτικας). Περιοδ. «το βουνό», τ. 224-225, Ιαν.-Απρ. 1962, σ. 31-32 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1534. Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) :** Αναρριχητικές διαδρομές στην Ελλάδα - Όλυμπος (Στεφάνι - Σκάλα). Περιοδ. «το βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 171-174 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1535. Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) :** Αναρριχητικές διαδρομές στην Ελλάδα - Όλυμπος (Στεφάνι). Περιοδ. «το βουνό», τ. 230, Ιαν.-Φεβρ. 1963, σ. 31-32 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1536. Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) :** Αναρριχητικές διαδρομές στην Ελλάδα - Όλυμπος (Σκολιό). Περιοδ. «το βουνό», τ. 233, Ιουλ.-Αύγ. 1963, σ. 133-134 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1537. Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) :** Αναρριχητικές διαδρομές στην Ελλάδα - Όλυμπος (Στεφάνι). Περιοδ. «το βουνό», τ. 236-237, Ιαν.-Ιούν. 1964, σ. 57-58 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1538. Ε.Ο.Φ. (Ένωση Ορειβατών Φυσιολατρών) :** Αναρρίχηση στη δυτική ορθοπλαγιά του Μύτικα.
Περιοδ. «Ελληνικό Ύπαιθρο», Σεπτ.-Οκτ. 1957, σ. 4-5 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΥ}.
- 1539. Ζαφειριάδης Πασχάλης :** Λιτόχωρο, ο ναός του sport climbing.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 10, Καλοκαίρι 2000, σ. 22-25 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1540. Ζολώτας Κώστας :** Αναρριχήσεις στο Στεφάνι.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 206, Ιαν.-Φεβρ. 1959, σ. 9-10 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1541. Ιωαννίδης Ορέστης :** Η κόψη των αετών.
Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 93, Ιαν.-Μάρτ. 1995, σ. 20-21 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1542. Καρρέρ Αλέξανδρος :** Δύο ορειβάτες μας ανήλθον κατακορύφως την Δ. πλαγιά του Μύτικα, εις ύψος 450μ. Εφημ. «Ακρόπολις», 20-10-1957, σ. 5-6 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1543. Κουνιάκης Χριστόφορος :** Ξερολάκκι - Κόψη Ναούμ. Η κόψη των Θεών.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 67, Φθιν. 2012, σ. 35-41 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1544. Κρασιώτης Στ. :** Δύο Έλληνες αναρριχηταί κατέκτησαν την κορυφήν Μύτικας. «Πορεία θανάτου» εις τον Όλυμπον. Εφημ. «Έθνος», 9-8-1957 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1545. Λελεδάκης Ακης :** Πραγματοποιήθηκε για δεύτερη φορά η κόψη του Ξερολακκιού το χειμώνα.
Περιοδ. «Βουνά», τ. 6, Μάρτ.-Μαΐ. 1983, σ. 10-12 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1546. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Η αναρρίχηση στον Μύτικα.
Περιοδ. «Ο Αττικός», τ. 71-72, Νοέμ.-Δεκ. 1954, σ. 3-6 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΑΤΤ}.
- 1547. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Αναρριχήσεις στο Στεφάνι του Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 186, Σεπτ.-Οκτ. 1955, σ. 126-128 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1548. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Αναρριχήσεις στη δυτική ορθοπλαγιά του Στεφανιού.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 192, Σεπτ.-Οκτ. 1956, σ. 130-133 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1549. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Η αναρρίχησης της δυτικής ορθοπλαγιάς του Μύτικα.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 197, Ιουλ.-Αύγ. 1957, σ. 110-113 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1550. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Η πρώτη αναρρίχησης της δυτικής ορθοπλαγιάς του Μύτικα.
Περιοδ. «Ορειβάτης/mountaineer», τ. 9-10, Οκτ. 1957, σ. 34-37 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α. & Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΡΕ}.
- 1551. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Όλυμπος 1957
Περιοδ. «Ταξιδεύοντας», τ. 31, Ιούν. 1980, σ. 64-66 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α. & Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΤΑΞ}.
- 1552. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Η ιστορία της ελληνικής αναρρίχησης.
Περιοδ. «Ανάβαση», τ. 14, Μάρτ. 1985, σ. 21-28 & τ. 15, Δεκ. 1986, σ. 33-46 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΑ}.
- 1553. Μιχαηλίδης Γιώργος (αρχείο) :** Όλυμπος, 60 χρόνια πριν. 3-4 Αυγούστου 1954.
Η πρώτη αναρρίχηση ελληνικής σχοινοσυντροφιάς στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 225, Οκτ.-Δεκ. 2014, σ. 14-21 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1554. Μπρόκος Νίκος :** Κορυφή Καλόγερος του θεϊκού Ολύμπου.
«Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Ο.Σ. Αθηνών», τ. 137, Νοέμ.-Δεκ. 1981, σ. 14-17 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1555. Moysidis G. (Μωϋσίδης Γιώργος) :** Greece 1955-1958
«Journal Zürich», Vol. 2, No 8, 18-12-1959, s. 208-209 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1556. Moysidis G. (Μωϋσίδης Γιώργος) :** Greece 1959-1960
«Journal Zürich», Vol. 4, No 11, 18-4-1962 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1557. Νέζης Νίκος :** Αναρριχητικές διαδρομές στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 238, Ιαν.-Μάρτ. 2018, σ. 14-19 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.

- 1558. Νικόπουλος Ηλίας :** Καινούργια περάσματα για τις κορφές του Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 3, Μάρτ. 1934, σ. 71-73 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1559. Οικονόμου Μάκης - Χατζησυρλής Θεόφιλος :** Όλυμπος. Πλάκα Καζανιών - Ήφαιστος.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 10, Καλοκαίρι 2000, σ. 16 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1560. Παλαπανίδης Νίκος :** Κόψη Ναούμ. Χειμερινή ανάβαση στις 27-3-2010
Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 158, Απρ.-Ιούν. 2011, σ. 8-11 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1561. Παρούσης Ευάγγελος (Ακης) :** Όλυμπος. Ζηλνιά. Περιοδ. «Κορφές»,
τ. 148, Μάρτ.-Απρ. 2001, σ. 40-44 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1562. Παρούσης Ευάγγελος (Ακης) :** Ζηλνιά - χαμηλά βράχια Φαράγγι Ενιπέα.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 150, Ιουλ.-Αύγ. 2001, σ. 12 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1563. Παρούσης Ευάγγελος (Ακης) :** Όλυμπος. Ζηλνιά.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 155, Μάϊ.-Ιούν. 2002, σ. 26-29 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1564. Πέτρου Δανιήλ :** Ξερολάκι, η κόψη των θεών.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 4, Χειμώνας 1998-99, σ. 28-34 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1565. Πέτρου Δανιήλ :** Ζηλνιά : Ταραντούλα - Κόψη των αετών.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 6, Καλοκαίρι 1999, σ. 58-59 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1566. Πέτρου Δανιήλ - Σαραντάκος Πατρίκιος :** Όλυμπος - Καζάνια.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 3, Φθινόπωρο 1998, σ. 46-49 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1567. Π.Ο.Α. (Πεζοπορικός Όμιλος Αθηνών) :** Το χρονικό των αναρριχήσεων στις ελληνικές ορθοπλαγιές.
Όλυμπος. Περιοδ. «Φυσιολατρικοί Ορίζοντες», τ. 114-116, Μάϊ-Ιούλ. 1959, σ. 27-30
{Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΦΟ}.
- 1568. Σαντοριναίος Ιάκωβος :** Οι πρώτες αναβάσεις στο κεντρικό συγκρότημα των κορυφών του Ολύμπου.
Βιβλίο «Πρώτον Πανελλήνιον Ορειβατικόν Συνέδριον - Όλυμπος 1936», σ. 26-32 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.522 ΠΑΝ}.
- 1569. Σαντοριναίος Ιάκωβος :** Πρώτες αναβάσεις στον Όλυμπο στο 1938 και 1939.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 78, Ιούν. 1940, σ. 123-134 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1570. Σ.Ε.Ο. (Σύνδεσμος Ελλήνων Ορειβατών) :** Νέες διαδρομές Ολύμπου (Ξερολάκι - Στεφάνι - Σκολιό).
Περιοδ. «Ορειβασία», τ. 3, Αύγ. 1978, σ. 4-7 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.522 ΟΡΕ}.
- 1571. Σ.Ε.Ο. (Σύνδεσμος Ελλήνων Ορειβατών) :** Χρονικό ορειβατικών διαδρομών στα ελληνικά βουνά.
Περιοδ. «Ορειβασία», τ. 3, Αύγ. 1978, σ. 13-20 & τ. 4, Απρ. 1979, σ. 17-24 &
τ. 5, Δεκ. 1979, σ. 17-24 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.522 ΟΡΕ}.
- 1572. Σταματίου Σάββας :** Άλλη μία χειμερινή διαδρομή στο Σκολιό.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 41, Απρ.-Μάϊ 2007, σ. 54 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1573. Τσιαντός Παύλος (μετ. - επιμ.) :** Ο Comici στην Ελλάδα. Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 6, Καλοκαίρι 1999,
σ. 60-61 & τ. 7, Φθινόπωρο 1999, σ. 58-61 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1574. Chatsidinas Jason (Χατζηδίνας Ιάσων) :** L'alpinisme en Grèce.
«La Montagne & Alpinisme», Vol. 44, Oct. 1963, p. 115-121 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α. & Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΜΑ}.
- 1575. Χατζηρβασάνης Βασίλης :** Λίγα λόγια για τον Όλυμπο.
Περιοδ. «Ανάβαση», τ. 6, Νοέμ. 1982, σ. 6-8 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΑ}.
- 1576. Ardito Stefano :** Il Padrone dell' Olimpo.
«Rivista della Montagna», No 120, 1990, p. 54-57 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1577. Ancin France :** Na Olimpu, prestolu bogov.
«Planinski Vestnik», vol. XXXVI, 1936, s. 241-255 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α. & Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΠΥ}.
- 1578. Ancin France :** Η πρώτη απόπειρα στη δυτική ορθοπλαγιά του Στεφανιού. Μετ. Ι. Σαντοριναίος.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 38, Φεβρ. 1937, σ. 28-33 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1579. Comici Emilio :** Αναρριχήσεις επί του Ολύμπου (Ιούνιος 1934). Μετ. Σ. Κάσταλης.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 14, Φεβρ. 1935, σ. 38-41 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1580. Comici Emilio :** Arrampicate sull' Olimpo.
«La Rivista Mensile del C.A.I.», Vol. LV, 1936, p. 157-162 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΡΙΥ}.
- 1581. Demleitner Hans :** Η πρώτη ανάβαση της δυτικής ορθοπλαγιάς του Στεφανιού. Μετ. Ν. Περράκης.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 38, Φεβρ. 1937, σ. 34-37 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1582. Huhn Bernhard - Wiedmann Horst - Huhn Werner :** Πρώτη ανάβαση της ΝΔ ορθοπλαγιάς του
Στεφανιού. Περιοδ. «το βουνό», τ. 188, Ιαν.-Φεβρ. 1956, σ. 9-11 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1583. Knappe Robert :** Δύο νέοι δρόμοι στον Όλυμπο.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 48, Δεκ. 1937, σ. 283-285 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1584. Lipovsek Marijan :** Na Olymp.
«Planinski Vestnik», Vol. XXXV, 1935, s. 167-170 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α. & Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΠΥ}.
- 1585. Pillas René :** Δύο Γάλλοι αναρριχηταί στην Ελλάδα.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 210, Σεπτ.-Οκτ. 1959, σ. 143-144 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.

1586. **Pillas René - Nestgen Jacques** : Notre Section en Grèce.
«Paris-Chamonix», C.A.F., No 64, Oct. 1959, p. 8 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1587. **Streitmann Bruno** : Olymp.
«Österreichische Alpenzeitung», Folge 1304, Marz-Apr. 1959, s. 55-61 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΑ}.
1588. **Streitmann Bruno** : Όλυμπος. Μετ. Η. Μελάς.
Περιοδ. «Φ.Ο. Καλιθέας», τ. 19, Οκτ.-Δεκ. 1959, σ. 5-9 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΦΟΚ}.
1589. **Xidias Spiro Dalla Porta - Beaco Bianca de** : Olimpo.
Libro «Sui Monti della Grecia Immortale», Bologna, 1965, p. 38-45 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΞΥΔ}.

ΣΧΟΛΕΣ ΑΝΑΡΡΙΧΗΣΗΣ

Άρθρα

1590. **Δέφνερ Μιχαήλ** : Η αναρριχητική σχολή του Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 210, Σεπτ.-Οκτ. 1959, σ. 123-133 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1591. **Δέφνερ Μιχαήλ** : Αναρριχητική σχολή στην Ελλάδα. Κάτι καινούριο.
Περιοδ. «Τα Σπορ», Σεπτ. 1959, σ. 8-9 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1592. **Μιχαηλίδης Γιώργος** : Η Γ΄ αναρριχητική σχολή στον Όλυμπο. Διαπιστώσεις, προβλήματα και συμπεράσματα. Περιοδ. «το βουνό», τ. 222, Σεπτ.-Οκτ. 1961, σ. 130-139 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1593. **Μιχαηλίδης Γιώργος** : Η Δ΄ αναρριχητική σχολή στον Όλυμπο και η χρησιμοποίησής του νέου υλικού.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 228-229, Σεπτ.-Δεκ. 1962, σ. 145-150 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1594. **«Ο Ορειβάτης»** : Αξέχαστο αναρριχητικό 10ήμερο στις ορθοπλαγιές του Ολύμπου.
Εφημ. «Αθλητική Ηχώ», 1 Σεπτ. 1966 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΑ

Βιβλία

1595. **Βασβατέκης Ιωάννης** : Διερεύνηση προοπτικών χωροθέτησης χιονοδρομικού κέντρου στον Όλυμπο. (μεταπτυχιακή διατριβή). Βόλος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 2007, σ. 163 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
1596. **Όλα τα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας**. Ο καιρός των ορέων (χιονοδρομικό κέντρο Βρυσσοπούλες Ολύμπου : σ. 76-81).
Αθήνα, Ελευθεροτυπία / Γεωτρόπιο, χ.χ., σχ. 23x18,5, σ. 178 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1597. **Παπαχρήστου Ιωάννα - Άννα** : Επαναπροσδιορισμός χωροθετικών προδιαγραφών στην προοπτική βιώσιμης λειτουργίας του υπάρχοντος χιονοδρομικού κέντρου του Ολύμπου (διπλωματική εργασία).
Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ./Πολυτεχνική Σχολή, 2010, σ. 165 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.
1598. **Χιονοδρομικά Κέντρα** (Χιονοδρομικό Κέντρο Βρυσσοπούλες : σ. 152-157).
Αθήνα, Explorer, 2005, σχ. 22x13, σ. 248, ISBN 960-8303-82-6 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9504 ΧΙΟ}.

Άρθρα

1599. **Αγαπητός Σπήλιος** : Ο Όλυμπος, μέγα ορειβατικών κέντρον της Ελλάδος.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 30, Ιούν. 1936, σ. 121-124 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1600. **Γεωργουλάκη Λέλα** : Δύο μέρες στο χιονοδρομικό του Ολύμπου.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 42, Ιουλ.-Αύγ. 1983, σ. 12-13 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1601. **Δέφνερ Μιχαήλ (Μ.Ο.Δ.)** : Χιονοδρομικό πρωτάθλημα Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 213, Μάρτ.-Απρ. 1960, σ. 56-57 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1602. **Δέφνερ Μιχαήλ (Μ.Ο.Δ.)** : Τα εγκαίνια του Κ.Ε.Χ. Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 218, Ιαν.-Φεβ 1961, σ. 18-19 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1603. **Δέφνερ Μιχαήλ (Δ.)** : IV Παπαρρόδεια - Κύπελλον Ολύμπου.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 231, Μάρτ.-Απρ. 1963, σ. 65-66 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1604. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος)** : Το XXI Πανελλήνιον πρωτάθλημα χιονοδρομίας.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 219, Μάρτ.-Απρ. 1961, σ. 34-46 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
1605. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος)** : Το XXII Πανελλήνιον πρωτάθλημα χιονοδρομίας.
Περιοδ. «το βουνό», τ. 224-225, Ιαν.-Απρ. 1962, σ. 3-12 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.

- 1606. Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) :** Η ελληνική χιονοδρομία το 1964. XXIV Πανελλήνιοι αγώνες χιονοδρομίας. Περιοδ. «το βουνό», τ. 236-237,, Ιαν.-Ιούν. 1964, σ. 5-13 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1607. Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) :** XXV Πανελλήνιοι αγώνες χιονοδρομίας. Περιοδ. «το βουνό», τ. 240-241,, Ιαν.-Ιούν. 1965, σ. 3-19 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1608. Ζάππας Κ. (Κ.Ζ.) :** Κύπελλον Ολύμπου. Περιοδ. «το βουνό», τ. 207, Μάρτ.-Απρ. 1959, σ. 55 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1609. Ιωαννίδης Άρης (Α.Ι.) :** Το πρώτο πρωτάθλημα Ολύμπου. Περιοδ. «το βουνό», τ. 65, Μάϊ. 1939, σ. 117-118 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1610. Μαρίνος Αντώνιος :** Πρωτάθλημα Ολύμπου. Περιοδ. «το βουνό», τ. 77, Μάϊ. 1940, σ. 121 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1611. Μωυσιάδης Γεώργιος (Ω) :** Αγών καταβάσεως Ολύμπου - Παπαρρόδεια. Περιοδ. «το βουνό», τ. 219, Μάρτ.-Απρ. 1961, σ. 55-56 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1612. Τζάρτζανος Αθανάσιος (Ν.Α.Τ.) :** Ο χιονοδρομικός Όλυμπος. Περιοδ. «το βουνό», τ. 217, Νοέμ.-Δεκ. 1960, σ. 166-167 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1613. Schriehl Hubert :** Οι δυνατότητες της χιονοδρομίας στην Ελλάδα (Όλυμπος - Βέρμιον - Ζήρεια). Μετ. Μ. Δέφνερ. Περιοδ. «το βουνό», τ. 219, Μάρτ.-Απρ. 1961, σ. 47-49 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟ ΣΚΙ

Βιβλία - Φυλλάδια

- 1614. Στύλλας Μιχάλης :** Ορειβατικό σκι στον Όλυμπο. (Θεσσαλονίκη), Απρ. 2012, σχ. 29x20, σ. 20 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΣΤΥ}.
- 1615. Στύλλας Μιχάλης (Styllas Mike) :** May the Gods Ski with you. (Thessaloniki), Nov. 2012, f. 29x20, p. 30 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΣΤΥ}.
- 1616. Mayer Christian (Μάυερ Κρίστιαν) :** Ορειβατικό σκι με θέα τη θάλασσα. Ελλάδα Αθήνα, Ανάβαση, σχ. 19x13, σ. 131 (Όλυμπος : 56-63), ISBN 978-960-9412-62-9 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΜΑΥ}.
- 1617. Mayer Christian :** Ski touring with sea view. Greece. Athens, Anavasi, f. 19x13, p. 131 (Olympus : 56-63), ISBN 978-960-9412-60-5 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΜΑΥ}.

Άρθρα

- 1618. Ε.Ο.Σ. Αχαρνών / Κορφές :** Όλυμπος. Διεθνής αγώνας ορειβατικού σκι Περιοδ. «Κορφές», τ. 219, Απρ.-Ιούν. 2013, σ. 10 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1619. Ε.Ο.Σ. Αχαρνών / Κορφές :** Olympus Ski Mountaineering Team Race Περιοδ. «Κορφές», τ. 220, Ιούλ.-Σεπτ. 2013, σ. 10 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1620. Ε.Ο.Σ. Αχαρνών / Κορφές :** 25ο Πανελλήνιο Πρωτάθλημα Ορειβατικού Σκι στον Όλυμπο. Περιοδ. «Κορφές», τ. 232, Ιούλ.-Σεπτ. 2016, σ. 6 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1621. Ζαφειρόπουλος Δημήτριος :** Σχολή Ορειβατικού Σκι. Βρυσσούλες Ολύμπου 23-27/3/1988. Περιοδ. «Βουνά», τ. 20, Μάρτ.-Ιούλ. 1988, σ. 31 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1622. (Θεοχαρόπουλος Ιωάννης) :** Αγώνες ορειβατικού σκι. Περιοδ. «Κορφές», τ. 119, Μάϊ.-Ιούν. 1996, σ. 16-17 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1623. (Θεοχαρόπουλος Ιωάννης) :** Αγώνες ορειβατικού σκι. Περιοδ. «Κορφές», τ. 131, Μάϊ.-Ιούν. 1998, σ. 90 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1624. (Θεοχαρόπουλος Ιωάννης) :** Ορειβατικό Σκι. Περιοδ. «Κορφές», τ. 137, Μάϊ.-Ιούν. 1999, σ. 82 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1625. Παρούσης Ευάγγελος (Άκης) :** Μικρή Γούρνα. Ορειβατικό σκι στον Όλυμπο. Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 44, Δεκ. 2007-Ιαν. 2008, σ. 28-38 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1626. Στύλλας Μιχάλης :** Ορειβατικό σκι στον Όλυμπο. Φωτ. Μπάμπης Γκιριζιώτης. Περιοδ. «Κορφές», τ. 218, Ιαν.-Μάρτ. 2013, σ. 30-35 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1627. Baud-Bovy Daniel :** Αι αναβάσεις εις τον Παρνασσόν και τον Όλυμπον με σκι. Μετ. Σ. Λατσένερε. Περιοδ. «Εκδρομικά», τ. 24, Μάϊ. 1931, σ. 131-132 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΕΚΔ}.
- 1628. Pachner Manfred :** Vorsprache ... am Thron des Zeus. «Bergwelt», Heft 5, May 1987, s. 84-87 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

ΟΡΕΙΝΟ ΤΡΕΞΙΜΟ (ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΙ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΙ)

Βιβλία - Φυλλάδια

1629. **Olympus Marathon** : Olympus Marathon 2004-2015
Λιτόχωρο, Μαραθώνιος Ολύμπου, 2015, σχ. 29,5x21 (δεμ.), σ. 94,
ISBN 978-618-82262-0-3 {Ε.Ο.Ο.Α. 796.4252 OLY}.
1630. **ΣΚΑΪ Olympus Marathon** : 4th ΣΚΑΪ Olympus Marathon Running with the Gods.
χ.τ., 2007, σχ. 19x19, σ. 32 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

Άρθρα

1631. **Δεβεράκης Μιχάλης** : Olympus Marathon 2008
Περιοδ. «Κορφές», τ. 195, Ιαν.-Φεβρ. 2009, σ. 84-85 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1632. **Διαμαντή Ιφιγένεια** : Μήνυμα δύναμης και ευαισθησίας. Η επιτυχής διοργάνωση του ΣΚΑΪ Olympus Marathon έθεσε τα θεμέλια για διεύρυνση του θεσμού του περιβαλλοντικού αθλητισμού.
Εφημ. «Η Καθημερινή», 26 Ιουν. 2007, σ. 7 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1633. **Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος) Θεσσαλονίκης** : Πανελλήνιος ορειβατικός μαραθώνιος.
Περιοδ. «Βουνίσιος Αέρας», τ. 2, Μάϊ. 1986, σ. 66-67 και τ. 3, Σεπτ. 1986, σ. 129-130 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΑ}.
1634. **Θεοχαρόπουλος Ιωάννης** : 9ος πανελλήνιος ορειβατικός μαραθώνιος Ολύμπου.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 116, Νοέμ.-Δεκ. 1995, σ. 50 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1635. **Θεοχαρόπουλος Ιωάννης** : 11ος πανελλήνιος & 2ος διεθνής ορειβατικός μαραθώνιος Ολύμπου.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 128, Νοέμ.-Δεκ. 1997, σ. 76 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1636. **Καλογήρου Αντώνης** : Ορειβατικός μαραθώνιος Ολύμπου.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 152, Νοέμ.-Δεκ. 2001, σ. 78 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1637. **Κυριλλίδης Βασίλης** : Ορειβατικός Μαραθώνιος Ολύμπου.
Περιοδ. «Μέλι των γκρεμών», τ. 6, Αύγ. 1996, σ. 2-4 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1638. **Κωστόπουλος Νίκος** : Όλυμπος. Ορειβατικός μαραθώνιος.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 158, Νοέμ.-Δεκ. 2002, σ. 76-77 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1639. **Κωστόπουλος Νίκος** : 1ος Olympus Marathon.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 169, Σεπτ.-Οκτ. 2004, σ. 58-60 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1640. **Παπαδημητρίου Δημήτρης** : 14ος Ορειβατικός Μαραθώνιος δρόμος Ολύμπου.
Εφημ. «Κοντά στα βουνά μας», τ. 39, Δ' Τρίμ. 2010, σ. 4 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΕΛΛ}.
1641. **Πολατίδου Γιώτα** : Χειμωνιάτικος Ενιπέας 2010
Περιοδ. «Olympus Marathon magazine», 2011, σ. 45-46 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.425205 ΟΜ}.
1642. **Πρασσάς Ιωάννης (Γιάννης)** : Olympus Marathon. Running God's Trails.
Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 47, Σεπτ.-Οκτ. 2005, σ. 150-170 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
1643. **(Ρήγος Λάζαρος)** : Τρέχοντας στα μονοπάτια της αρχαιότητας.
Περιοδ. «Olympus Marathon magazine», 2008, σ. 8-15 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.425205 ΟΜ}.
1644. **Ρήγος Λάζαρος** : ΟΜ 2008. Ένα μικρό χρονικό.
Περιοδ. «Olympus Marathon magazine», 2009, σ. 8-10 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.425205 ΟΜ}.
1645. **Ρήγος Λάζαρος** : Olympus Marathon 2009
Περιοδ. «Olympus Marathon magazine», 2010, σ. 9-12 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.425205 ΟΜ}.
1646. **Ρήγος Λάζαρος** : Οικογενειακή υπόθεση. Η περίπτωση της διαδρομής του Χειμωνιάτικου Ενιπέα.
Περιοδ. «Olympus Marathon magazine», 2010, σ. 51-53 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.425205 ΟΜ}.
1647. **Σηφάκης Πέτρος (κείμ.) - Συκάς Βασίλης (φωτ.)** : Στον Ορειβατικό Μαραθώνιο Ολύμπου.
Περιοδ. «Κ» (εφημ. «Η Καθημερινή»), τ. 60, 18 Ιουλ. 2004 (κυκλ. 25/7/2004 λόγω απεργίας) {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.

ΚΑΤΑΒΑΣΗ ΦΑΡΑΓΓΙΩΝ

Βιβλία

1648. **Andreou George (Ανδρέου Γιώργος)** : 50 canyons in Central Greece (φαράγγια Ολύμπου : σ. 36-59). Αθήνα, χ.χ., σχ. 22x16, σ. 318, ISBN 978-960-930020-9 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.9515 ΑΝΔ}.

Άρθρα

1649. **Ανδρέου Γιώργος** : Φαράγγι του Ορλιά (canyoning).
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 18, Ιούν.-Αύγ. 2002, σ. 90-91 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
1650. **Ανδρέου Γιώργος** : Όλυμπος. Φαράγγια Αγίας Κόρης και Αραπλάκου.
Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 24, Νοέμ. 2003-Ιαν. 2004, σ. 84-85 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
1651. **Ανδρέου Γιώργος** : Όλυμπος και canyoning.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 218, Ιαν.-Μάρτ. 2013, σ. 52-55 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1652.* **Ευαγγέλου Ολυμπία** : Καταρριχηθείτε στον Όλυμπο.
Εφημ. «Επτά» Κατερίνης, τ. 491, 4 Αυγ. 2014, σ. 4-7 {Συλλογή Σ. Μασταγκά}.
1653. **Καλαϊτζή Άννα** (κείμε.) - **Μπασγιουράκης Θεόφιλος** (φωτ.) : Canyoning στον Ορλιά.
Περιοδ. «Ελληνικό Πανόραμα», τ. 77, Σεπτ.-Οκτ. 2010, σ. 118-127 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΕΠ}.
1654. **Πιτένης Αθανάσιος** : Canyoning στη Ζηλιάνα.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 157, Σεπτ.-Οκτ. 2002, σ. 21 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.

ΟΡΕΙΝΗ ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ

Βιβλία

1655. **Etzel Stefan** : Mountain Bike Touren. Die Bergwelt Griechenlands. Abenteuer - Tips - Routen. Stuttgart, Pietsch Verlag, 1991, f. 20,5x14, s. 230 (Bei Zeus - Wir radeln auf den Olymp: s. 200-222) {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΕΤΖ}.

Άρθρα

1656. **Δελιζώνας Γιώργος** : Με ποδήλατο στον Όλυμπο (25-30 Απριλίου 1986).
Περιοδ. «Κορφές», τ. 67, Σεπτ.-Οκτ. 1987, σ. 23-25 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1657. **Ορειβατικός Σύλλογος Καρδίτσας** : Ποδηλατώντας στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 218, 2013, σ. 14 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1658. **Ρήγος Λάζαρος** (κείμε.) - **Ευθυμίου Βαγγέλης** (φωτ.) : Στα ίχνη του Ε4 (Όλυμπος : σ. 78-87).
Περιοδ. «Γαϊόραμα / Experiment», τ. 32, Ιουλ.-Αύγ. 1999, σ. 54-92 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 910.5 ΓΑΙ}.
1659. **Σπυράκης Γιώργος** : Ενιπέας. Ποδηλατώντας στα απαιτητικά χνάρια των θεών του Ολύμπου.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 198, Ιουλ.-Αύγ. 2009, σ. 71-75 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
1660. **Τζερετζεβέλης Παντελής** : Στις κορυφές του Ολύμπου με ποδήλατο.
Εφημ. «Κοντά στα βουνά μας», τ. 43, Α' Τρίμ. 2002, σ. 3 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΕΛΛ}.

ΑΕΡΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ & B.A.S.E. JUMP

Άρθρα

1661. **Ζαρζώνης Γιώργος** : Στον Όλυμπο με τα παιδιά του ανέμου.
Περιοδ. «Traveller National Geographic», Χειμ. 2000, σ. 284-286 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1662. **Σταυρόπουλος Ιωάννης (Γιάννης)** - **Παπαβασιλόπουλος Αλέκος** : Air-Olympus.
Περιοδ. «Ταξιδεύοντας-4 Τροχοί», Νοέμ. 1996, σ. 49-59 {Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
1663. **Τζιλίνη Λιάνα** : B.A.S.E. jump στον Όλυμπο.
Περιοδ. «Κορφές», τ. 208, Μάρτ.-Απρ. 2011, σ. 29 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.

ΑΤΥΧΗΜΑΤΑ

Βιβλία - Φυλλάδια

- 1664. Δέδας Απόστολος :** Το παν είναι να θέλεις. Από το ημερολόγιο ενός εθελοντή διασώστη. Θεσσαλονίκη, Αφοί Κυριακίδη, 2006, σχ. 21x14, σ. 228, ISBN 978-960-343-927-1 {Ε.Ο.Ο.Α. 363.3481 ΔΕΔ}.
- 1665. Κουινιάκης Χριστόφορος :** Έρευνα ατυχημάτων στα αθλήματα και τις δραστηριότητες του βουνού. Αθήνα, 1994, σ. 22 {Ε.Ο.Ο.Α. Αρχείο pdf}.

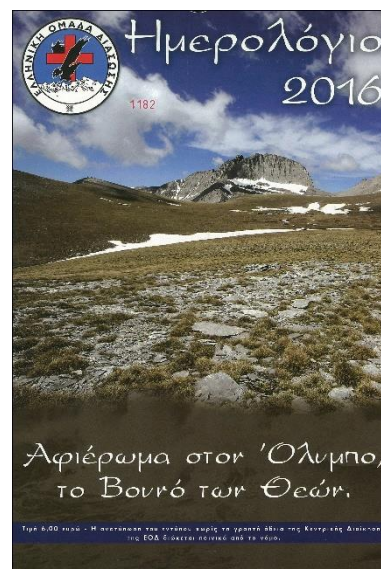
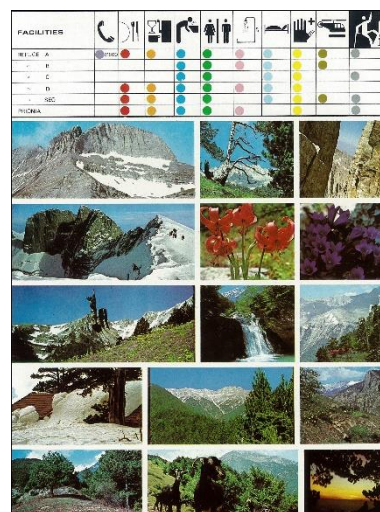
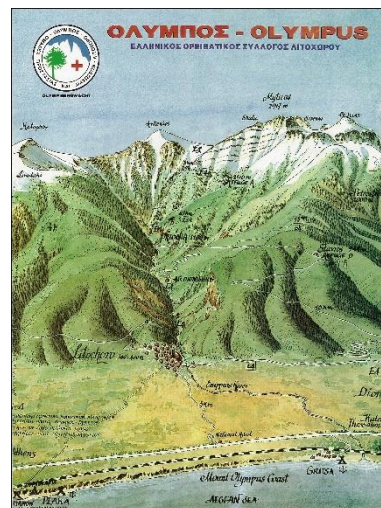
Άρθρα

- 1666. Βασιλάς Δημήτριος :** Η αλήθεια για την τραγωδία του Ολύμπου. Περιοδ. «Ταξιδεύοντας», τ. 26, Ιαν. 1980, σ. 16 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΤΑΞ}.
- Περιοδ. «Ο Αττικός», τ. 79, Ιαν.-Μάρτ. 1980, σ. 14-15 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΑΤΤ}.
- 1667. Βασιλόπουλος Στέλιος :** Η τραγωδία του Ολύμπου και μερικές σκέψεις που πρέπει να προβληματίσουν. Περιοδ. «Διμηνιαίο Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Ο.Σ.-Τμ. Αθηνών», τ. 108, Ιαν.-Φεβρ. 1977, σ. 10-11 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1668. Γαλάνης Ευάγγελος (Βαγγέλης) :** Περί δράματος και φάρσας. Περιοδ. «Κορφές», τ. 137, Μάϊ.-Ιούν. 1999, σ. 9-11 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1669. Γαληνός Φαίδων :** 30 ώρες θύελλα. Περιοδ. «Ανάβαση», τ. 12, Φεβρ. 1985, σ. 26-28 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΑ}.
- Περιοδ. «Ανεβαίνοντας», τ. 16, Χειμώνας 2001-02, σ. 60-63 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΑΝΕ}.
- 1670. Γιαννικός Κώστας :** Η τραγωδία του Ολύμπου της 4ης Μαΐου 1964. Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 95, Ιούλ.-Σεπτ. 1995, σ. 27-31 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1671. Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) :** Η απώλεια του Γ. Κρίκη - Το τέλος του Κρίκη. Περιοδ. «το βουνό», τ. 184, Μάϊ.-Ιούν. 1955, σ. 90 & τ. 185, Ιούλ.-Αύγ. 1955, σ. 111 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1672. Ε.Ο.Σ. Αχαρνών (Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Αχαρνών) :** Η τραγωδία του Ολύμπου. Περιοδ. «Κορφές», τ. 22, Μάρτ.-Απρ. 1980, σ. 5-7 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1673. Κεχαγιάς Χρήστος :** Το ατύχημα του Ολύμπου και ο θάνατος του Γιώσου. Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 125, Ιαν.-Μάρτ. 2003, σ. 16-21 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1674. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Η τραγωδία του Ολύμπου. Περιοδ. «το βουνό», τ. 236-237, Ιαν.-Ιούλ. 1964, σ. 25-47 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 98, Απρ.-Ιούν. 1996, σ. 24-32 & τ. 99, Ιούλ.-Σεπτ. 1996, σ. 35-43 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1675. Μιχαηλίδης Γιώργος :** Το χρονικό μιας προσπάθειας που κατέληξε σε τραγωδία. Περιοδ. «Ταξιδεύοντας», τ. 26, Ιαν. 1980, σ. 14-16 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 914.95 ΤΑΞ & Αρχείο Ε.Ο.Ο.Α.}.
- 1676. Μπάλλιου Εύα - Νέζης Νίκος :** Ορειβατικά ατυχήματα. Περιοδ. «Κορφές», τ. 239, Απρ.-Ιούν. 2018, σ. 26-31 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΚΟΡ}.
- 1677. Ντόβας Β. :** Ατύχημα στην Ζηλιτιά Ολύμπου 03/09/09. Περιοδ. «Ε.Ο.Δ.», τ. 28, 2009, σ. 4-6 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 363 ΕΟΔ}.
- 1678. Παπαδόπουλος Νίκος :** Θλίψη στον Όλυμπο. Περιοδ. «Όλυμπος», τ. 111, Ιούλ.-Σεπτ. 1999, σ. 7-21 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΟΛΥ}.
- 1679. Τσουκιάς Μιχάλης :** Το νέο ατύχημα του Ολύμπου. Μερικές σκέψεις. «Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Ο.Σ. Αθηνών», τ. 126, Ιαν.-Φεβρ. 1980, σ. 6 {Ε.Ο.Ο.Α. Π 796.52205 ΒΟΥ}.
- 1680. Χασιώτης Ιωάννης (Γιάννης) :** Τα ατυχήματα στον Όλυμπο. Εφημ. «Κοντά στα βουνά μας», τ. 42, Δ' Τρίμ. 2001, σ. 1 & 3-4 {Ε.Ο.Ο.Α. 914.95 ΕΛΛ}.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Ελληνικοί Οργανισμοί - Νομικά Πρόσωπα

1ο Δημοτικό Σχολείο Λιτοχώρου : 78, 234
1ο Ενιαίο Λύκειο Ελασσόνας : 14
1ο Τ.Ε.Ε. Ελασσόνας : 14
3ο Ενιαίο Λύκειο Αμπελοκήπων Θεσσαλονίκης : 640
4ο Φεστιβάλ Ποίησης Θεσσαλονίκης : 881
7ο Γυμνάσιο/Λύκειο Λάρισας : 15
14ο Γυμνάσιο Λάρισας : 16
«Ακρόπολις» : 17, 263
«Ανεβαίνοντας» : 1524
ΑΝ.ΕΛ.ΚΙΣ. & ΑΝ.ΕΛ.ΚΙΣ : 18, 19
Αττικός Όμιλος : 1525, 1526, 1527, 1528
Γυμνάσιο Κ. Μηλιάς : 26
Γυμνάσιο Λιτοχώρου : 14
Δήμος Δίου : 28, 29, 932, 933, 1212, 1213
Δήμος Δίου-Ολύμπου : 77, 904
Δήμος Ελασσόνας : 8, 458, 660
Δήμος Κατερίνης : 1047
Δήμος Λιτοχώρου : 30, 31, 32, 33, 34, 35, 62, 75, 76, 441, 442, 443, 473
Δήμος Ολύμπου : 36
Δημοτική Πινακοθήκη Θεσσαλονίκης : 37
Δημοτικό Σχολείο Βροντούς : 1065
Δημοτικό Σχολείο Καρίτσας : 843
Διάζωμα : 934
Διεύθυνση Δασών Πιερίας : 355, 459, 467, 473
Δίκτυο Συλλόγων Επαρχίας Ελασσόνας & Αποδήμων «Περραιβία» : 844
Διοίκησης Καταδρομών : 38
Δ.Ο.Λ. : 127, 1249
Ε.Ε.Π.Φ. (Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσεως) : 426, 461, 503
Ε.ΚΕ.Χ.ΧΑ.Κ. : 39, 40, 41
Εθελοντική Ομάδα Σ.Ε.Ο. Κατερίνης : 171, 172, 173
Εθνική Χαρτοθήκη : 37, 39, 40, 41
Εθνικός Δρυμός Ολύμπου : 460
«Ελευθεροτυπία» / Γεωτρόπιο : 214, 1596
«Ελευθερουδάκης» : 42, 43
«Ελλα» & «Hella» : 22, 24, 44
Ελληνική Βοτανική Εταιρεία (Η.Β.Σ.) : 367, 388
Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία (Η.Ζ.Σ.) : 418
Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (Η.Ο.Σ.) : 466, 471
Ενιαίο Λύκειο Καλλιθέας : 14
«Explorer» : 45, 46, 47, 483, 489, 1059, 1226, 1598
Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) : 444, 504, 1174-1177, 1306, 1307, 1492, 1533-1537, 1604-1607, 1671
Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύνδεσμος) Αθηνών : 1178, 1308, 1493, 1494, 1510
Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος) Αχαρνών : 505, 506, 1495, 1618, 1619, 1620, 1672
Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος) Θεσσαλονίκης : 1633
Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος) Λάρισας : 1199
Ε.Ο.Σ. (Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος) Λιτοχώρου : 473
Ε.Ο.Φ. (Ένωση Ορειβατών Φυσιολατρών) : 1538
Ε.Ο.Χ.Ο. (Ελληνική Ομοσπονδία Χιονοδρομίας & Ορειβασίας) : 507, 508
«Επενδυτής» : 48
Εστία Πιερίδων Μουσών Κατερίνης : 635, 636, 637, 637α
Ε.Σ.Υ.Ε. (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος) : 49
Εταιρεία Πιερίκων Μελετών : 637, 637α
Εφημερίς της Κυβερνήσεως : 50
Εφορεία Αρχαιοτήτων Πιερίας : 935
«Η Καθημερινή» / Επτά Ημέρες : 59
«Ημερησία» : 60, 61

Ίδρυμα Εθνικού & Θρησκευτικού Προβληματισμού Θεσσαλονίκης : 635

Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα : 663

Ιερά Μητρόπολις Ελασσόνας : 1069, 1070, 1071, 1092

Ιερά Μητρόπολις Κίτρους : 664, 1088

Κ.Ε.Δ.Κ.Ε. (Κεντρική Ένωση Δήμων & Κοινοτήτων της Ελλάδος) : 68, 69

ΚΕ.Π.Ε. (Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης) Ανατολικού Ολύμπου : 1206

ΚΕ.Π.Ε. (Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης) Ελασσόνας : 445

ΚΕ.Π.Ε. (Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης) Κισσάβου - Ελασσόνας : 446

Κ.Θ.Β.Ε. (Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος) : 934

Κίνηση Προστασίας Ολύμπου : 516

Κοινότητα Καρυάς : 70

Λαογραφική - Αρχαιολογική Εταιρεία Ελασσόνας : 9, 10

Μονή Αγίας Τριάδος Σπαρμού : 1072

Μονή Αγίου Διονυσίου : 1051, 1053, 1066, 1067, 1068, 1073, 1074, 1076, 1135

Μονή Παναγίας Κανάλων : 1069, 1070

Μορφωτικός & Εκπολιτιστικός Σύλλογος Καρυωτών Λάρισας «Ζευς» : 1078

Μορφωτικός & Πολιτιστικός Σύλλογος Κ. Μηλιάς Πιερίας : 638

Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα : 37

Ν.Ε.Λ.Ε. (Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης) Πιερίας : 923, 924, 925

Νομαρχία Κατερίνης : 355

Νομαρχία Πιερίας : 233, 467

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας : 92, 93, 472, 1216

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Πιερίας : 2, 72, 73, 94, 95, 96, 473

Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Ν. Πιερίας : 97, 98, 99, 100, 101

Olympus Marathon : 1629, 1630

Ομάδα Προστασίας Ορεινής Φύσης : 541

Onassis Foundation (USA) : 949, 960, 961

Ο Ορειβάτης : 1594

Ο Παν : 542, 1396

Οργανισμός Τουριστικών Εκδόσεων (Γ. Βαρελάς) : 1221

Οργανισμός Φεστιβάλ Ολύμπου : 926

Ορειβατικός Σύλλογος Βροντούς : 102

Ορειβατικός Σύλλογος Καρδίτσας : 1657

Πατριαρχείον Κωνσταντινουπόλεως : 1050

Περιφέρεια Θεσσαλίας : 475, 712

Περιφερειακή Ενότητα Λάρισας : 475

Περιική Αναπτυξιακή : 71, 103, 110, 111, 113, 476, 477, 905

Π.Ο.Α. (Πεζοπορικός Όμιλος Αθηνών) : 1567

Πολίτες Λιποχώρου : 478

Πολιτιστική Συνεργασία : 883

Πολιτιστικός Οργανισμός Δήμου Ελασσόνας : 11, 12, 13, 319, 320

Πολιτιστικός Σύλλογος Βροντούς : 1065

Πρωτέας : 246

«Ρέκος» & «Rekos» : 107, 115, 116, 117, 118, 134

Σ.Ε.Ο. (Σύνδεσμος Ελλήνων Ορειβατών) : 1570, 1571

Σ.Ε.Ο. (Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών) Θεσσαλονίκης : 1189, 1190, 1415

Σ.Ε.Π. (Σώμα Ελλήνων Προσκόπων) : 1219

Σ.Ο.Λ. (Σύλλογος Ορειβατών Λάρισας) : 565, 566

Σύλλογος των Αποδήμων Καρυωτών της Λάρισας & Περιχώρων : 639

«Τα Νέα» : 127

Τ.Ε.Ε. (Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδος) : 447

«Τουμπής» : 128

Υπουργείο Αιγαίου : 250

Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων : 486

Υπουργείο Γεωργίας : 487

Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας : 132

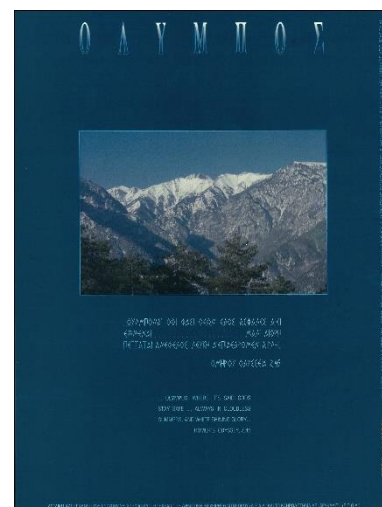
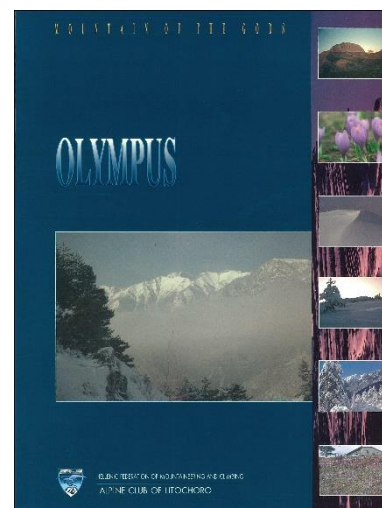
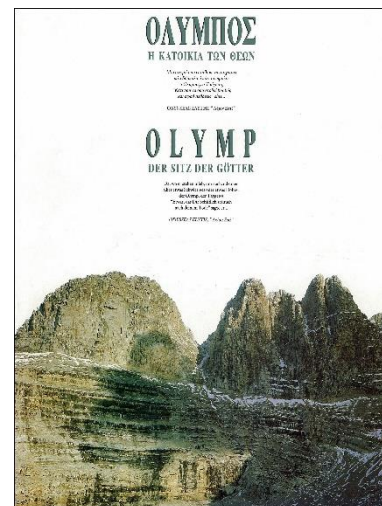
Υπουργείο Τουρισμού : 133

«Φεστιβάλ Ολύμπου» : 136

Φιλόπτωχος Αδελφότης Ανδρών Θεσσαλονίκης : 137

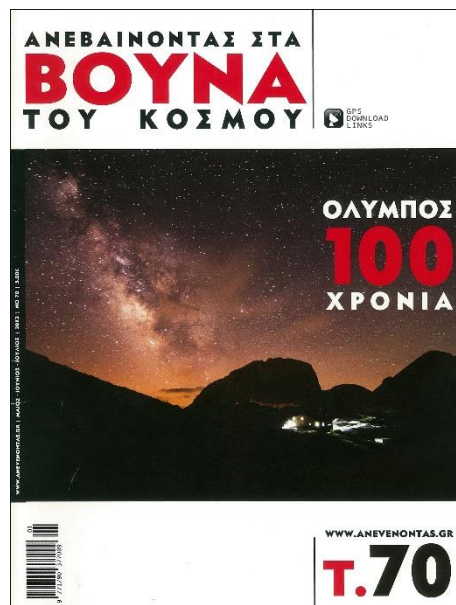
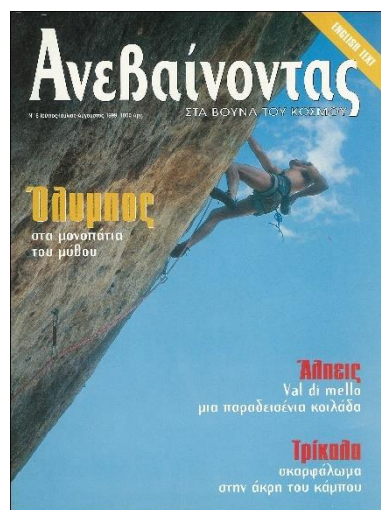
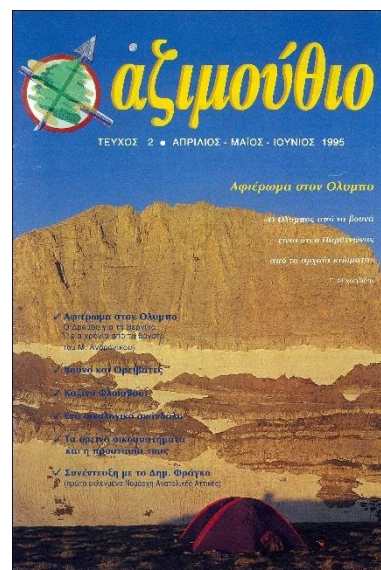
Φορέας Διαχείρισης Ε.Δ. Ολύμπου : 138, 139, 140, 448, 449, 451, 578

Φ.Ο.Σ. (Φυσιολάτρεις Ορειβάτες Σπηλαιολόγοι) : 251

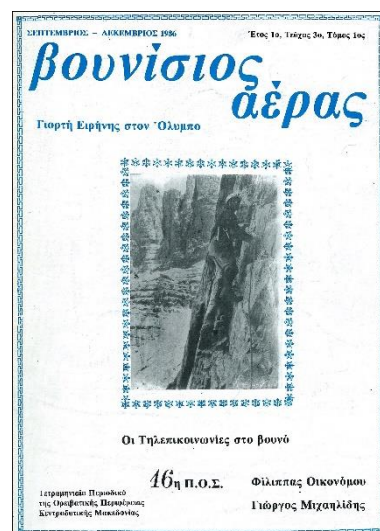
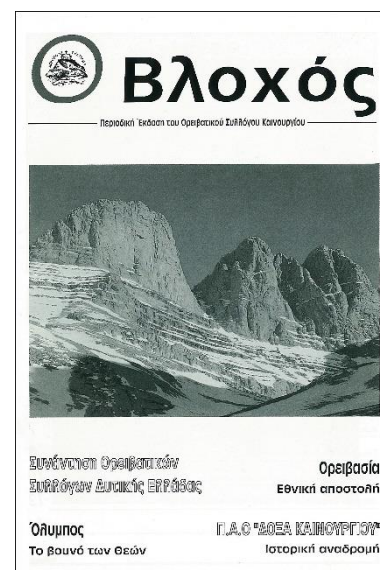
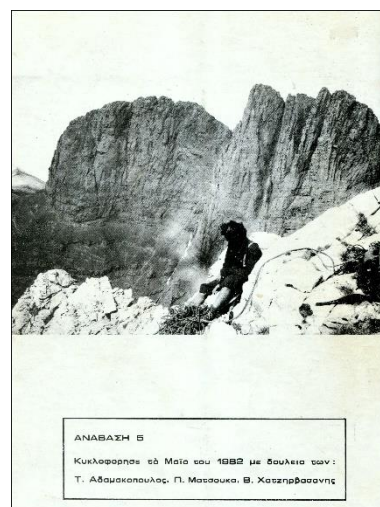

Έλληνες συγγραφείς, μεταφραστές κ.ά.

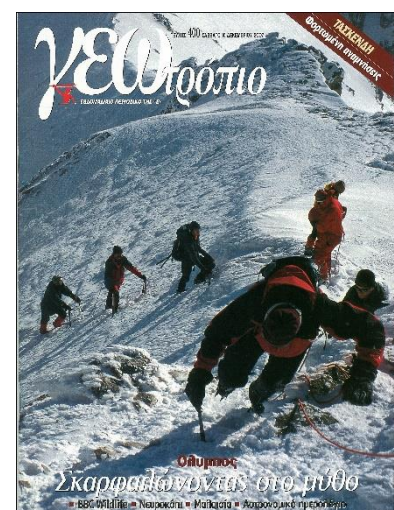
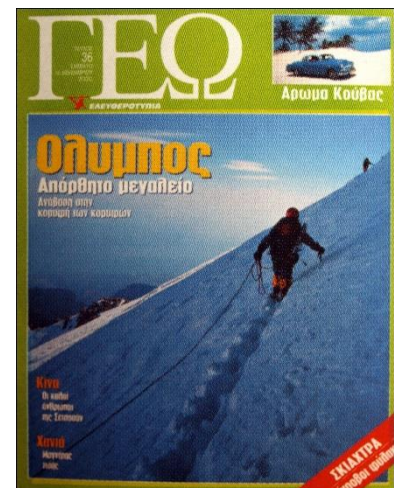
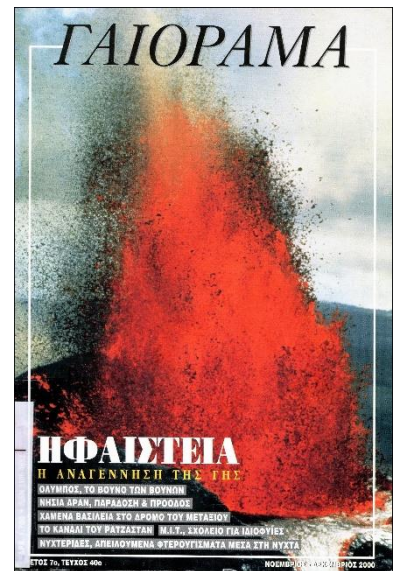
Α.Σ. : 1283
Αβραμέα Α. : 641
Αγαπητός Σπ. : 452, 1488, 1599
Αγγελόπουλος Α. : 740, 1048, 1049
Αγγελοπούλου Ζ. : 453
Αγγελούδης Α. (Βρατσάνος) : 642
Αγγουριδάκης Β. : 324, 325, 326, 330
Αγοραστός Ι. : 643
Αγραφιώτης Δ. : 227
Αδαμακόπουλος Τρ. : 155, 1276
Αδάμ-Βελένη Π. : 934, 964
Αδαμόπουλος Α. : 644, 645, 646
Αδάμου Ι. (Γ.) : 1, 156, 157, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 657, 741, 742, 799, 800, 801, 840, 863, 1192, 1277, 1278
Αδωνάιος (Δαρδούμπας Α.) : 659
Αθανασιάδου Ε. : 1100
Αθηνάγορας (Μέγας Πρωτοσύγκελος) : 1101, 1102
Αιγαιοπελαγίτης Β. (Πλάτανος Β.) : 554
Αϊδίνης Ε. : 468
Αλεξάνδρου Α. : 615
Αλεξόπουλος Τ. : 1046
Αλεξοπούλου Α. : 1103
Αλλαμάνη Ε. : 791
Αλμαλής Α. : 882
Αμοιρίδης Ν. : 1279
Αναγνωστάκης Σ. : 14, 158
Αναγνωστόπουλος Π. : 927
Ανανιάδης Δ. : 128
Αναστασιάδης Μ. : 616
Αναστασίου Ι. : 617, 618
Αναστοπούλου Γ. : 152
Ανδρεδάκης Π. : 454, 467, 490
Ανδρέου Γ. : 1648, 1649, 1650, 1651
Ανδρουδής Π. : 1104
Ανδρουτσόπουλος Γ. : 1105
Ανδρώνης Ε. (Σ.) : 159
Ανούση-Ηλία Ρ. : 902
Αντίκας Θ. : 619
Αντίπας (Ιερομόναχος) : 1054, 1106
Αντωνόπουλος Α. : 1280
Αντωνόπουλος Ζ. : 346, 372
Αποστόλου Α. (Θ.) : 31, 491
Αραμπατζής Θ. : 347, 348
Αραποπούλου Μ. : 836
Αραχωβίτης Α. : 1282
Αρβανιτάκη Α. : 965
Αργυρούδης Β. : 1468
Αρκάς Ε. : 1486
Αρσένη-Παπαδημητρίου Α. : 337
Αρσενίου Λ. : 492, 653, 743
Αρώνης Π. : 20
Ασημάκης Ε. (Στ.) : 802
Ασταράς Θ. : 277
Αυγέρης Α. (Τ.) : 1284
Βαένας Δ. : 1193
Βακαλόπουλος Α. : 744, 745, 746
Βακαλόπουλος Κ. : 654
Βαλατσός Φ. : 1529
Βαλιάκος Η. : 21
Βαρδάκας (Παρθένιος) : 711
Βαρελάς Γ. : 1221
Βαρνάβας (Μητροπολίτης) : 1052, 1055, 1107
Βασβατέκης Ι. : 1595
Βασδραβέλλης Ι. : 655

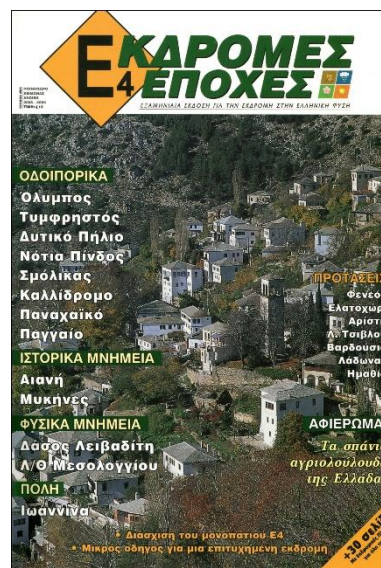
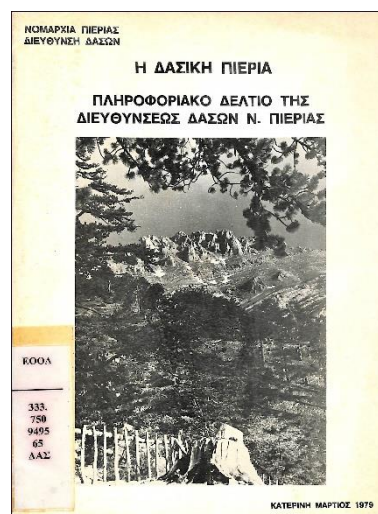
Βασιλακάκος Κ. : 1285
 Βασιλάς Δ. : 1286, 1666
 Βασιλειάδης Σ. : 160
 Βασιλειάδου Ι. : 928, 929
 Βασιλόπουλος Σ. : 1509, 1530, 1667
 Βασιλόπουλος Χ. : 1056
 Βασκαλής Ι. : 747
 Βάταλας Μ. : 17
 Βατζιανίδου Κ. : 22
 Βέης Ν. : 861, 864
 Βέλος Γ. : 656, 748, 1057, 1108
 Βενέζης Η. : 1287, 1288, 1289
 Βενιώτης Ν. : 65
 Βερτοδούλου-Καψάλη Α. : 1290
 Βίγλας Ι. : 890, 1194, 1291
 Βιδάκης Μ. : 239
 Βλασιδής Βλ. : 46, 663
 Βλαχάκη Μ. : 966
 Βλαχάκος Π. : 795
 Βλαχοβασίλης Θ. : 493
 Βογιατζής Φ. : 903, 908
 Βολιώτης Δ. : 349
 Βουδούρης Α. : 1109
 Βουρνάς Α. (Τ.) : 1252
 Βουτυρόπουλος Γ. : 1292
 Βρατσάνος (Αγγελουδής Α.) : 642
 Βώκου Δ. : 381, 382, 383, 384, 385, 386, 396, 494
 Γαλάνης Ε. (Β.) : 1531, 1532, 1668
 Γαλανούλη Ε. : 1464
 Γαλανούλης Α. : 1485
 Γαληνός Φ. : 1669
 Γαλλής Κ. : 967, 968
 Γεννάδιος (Μητροπολίτης) : 1058, 1110
 Γεραλέξης Χ. : 1195
 Γερογιώκας Θ. : 1293
 Γεροφωκά Α. : 495
 Γεωργακάς Δ. : 803
 Γεωργαλάς Γ. : 161
 Γεωργιάδης Α. (Θ.) : 733, 930
 Γεωργιάδης Ν. : 23, 24, 162
 Γεωργίτσας Δ. : 1294
 Γεωργουλάκη Λ. : 1600
 Γεωργούλης Δ. : 496, 497
 Γιαμούζης Α. : 657
 Γιαννακάκη Α. : 235
 Γιαννάκης Ι. : 969
 Γιαννακούλης Λ. : 1295
 Γιαννικόπουλος Α. : 425, 749, 1172, 1173
 Γιαννικός Κ. : 1670
 Γιαννιού Ε. : 877
 Γιαννοπούλου Ι. : 25, 841
 Γιαννούλης Χ. : 498
 Γιούργος Κ. : 1059
 Γιώτας Δ. : 1296
 Γκανιάτσος Α. : 1111
 Γκίκα Κ. (Ντ.) : 247
 Γκίκα Σ. : 331
 Γκολιομήτη Α. : 163
 Γκότσης Ι. : 658
 Γκούμας Ε. : 750
 Γκούντα Ν. : 842
 Γκουτσίδου : 332
 Γκόφας Κ. : 1297
 Γκούφας Γ. : 1199
 Γλαβίνας Α. : 1060, 1061, 1062, 1112
 Γρίσπος Π. : 1298

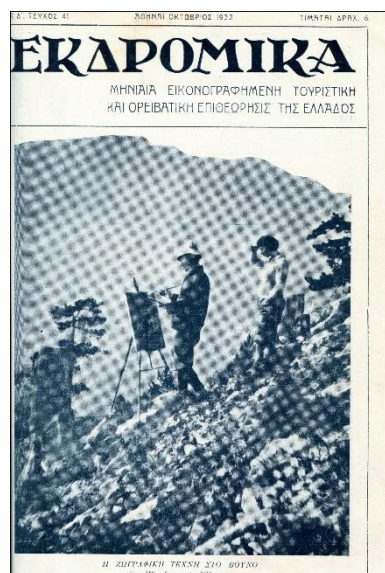
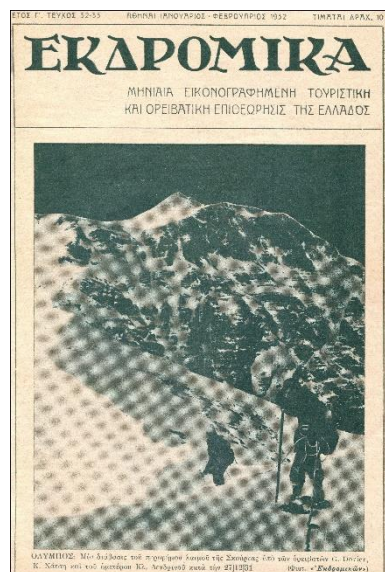
Δάβη Ε. : 236
 Δαλαμπύρας Σ. : 164, 165, 166, 167, 1113, 1114, 1115
 Δαραράς Α. (Τ.) : 1063, 1116, 1117, 1118
 Δαρδούμπας Α. (Αδωναίος) : 659
 Δασκαλάκη Μ. : 455
 Δεβεράκης Μ. : 1631
 Δέγκα Ε. : 1299
 Δέδας Α. : 1664
 Δελέγκος Ε. (Β.) : 60
 Δεληγιάννης Β. : 1196
 Δεληζώνας Γ. : 499, 1656
 Δέλιος Γ. : 1300, 1301
 Δεμέστιχας Ι. : 1197
 Δενδρινός Κλ. : 500, 501, 909, 910, 1198, 1302, 1303, 1304, 1305, 1491
 Δεριζιώτης Λ. : 970, 971, 972, 1119
 Δέφνερ Μ. (Μ.Ο.Δ.) : 1590, 1591, 1601, 1602, 1603, 1613
 Δήμας Α. : 168
 Δημητράτος Σ. : 163
 Δημητριάδης Ι. : 456, 457, 502
 Δημητριάδης Κ. : 911
 Δημητρουλόπουλος Χ. : 1248, 1249
 Δήμιτσας Μ. : 27, 931
 Δημόπουλος Μ. : 620
 Δημόπουλος Π. : 367
 Δημοπούλου Ε. : 1064
 Δημόφιλος Χ. : 865
 Διαμαντή Ι. : 1632
 Διαμαντόπουλος Σ. : 459
 Διαμαντοπούλου Ε. : 1317
 Διαπούλης Χ. : 350, 373, 374, 375, 376, 377
 Δ.Ι.Ο. (Λασπτόπουλος Α.) : 1128
 Δολμές Κ. : 1199
 Δουγά-Παπαδοπούλου Ε. : 804
 Δούκας Σ. : 169
 Δούλη Ο. : 453
 Δουμάκης Α. (Θ.) : 751
 Δούσμανης Β. : 170, 661
 Δούφλιας Κ. : 866, 867, 868
 Δρακιώτης Ι. : 766, 845, 846
 Ελευθεριάδης Ε. : 1515, 1516
 Ελευθεριάδης Ν. : 468
 Ελευθερίου Α. : 237
 Ενεπεκίδης Π. : 892
 Επιτροπάκης Γ. : 752
 Ευαγγελίδης Τ. : 51
 Ευαγγέλου Ο. : 1652
 Ευθυμίου Ε. (Β.) : 52, 1658
 Ευστρατιάδης Σ. (Σωφρόνιος Λεοντοπόλεως) : 1160, 1427
 Ζάγκας Θ. : 174, 358, 509, 510
 Ζαμαντζάς Ε. (Β.) : 511
 Ζάππας Κ. : 1608
 Ζάππας Α. (Τ.) : 1309, 1310
 Ζαρζώνης Γ. : 53, 54, 55, 56, 57, 660, 1199α, 1661
 Ζαρζώνης Ι. (Γ.) : 53, 54, 55, 56, 57, 175
 Ζαρογιάννης Ι. : 884
 Ζαρούκας Κ. : 600
 Ζαφείρης Χ. : 53, 54, 55, 57, 175
 Ζαφειριάδης Π. : 1539
 Ζαφειρόπουλος Δ. : 1621
 Ζαχαράκης Μ. : 589
 Ζάχος Κ. : 264
 Ζδάνης Ν. : 176
 Ζέρβας Μ. : 1200, 1201, 1311, 1312, 1313, 1314, 1315, 1316
 Ζητιδίου Π. : 662

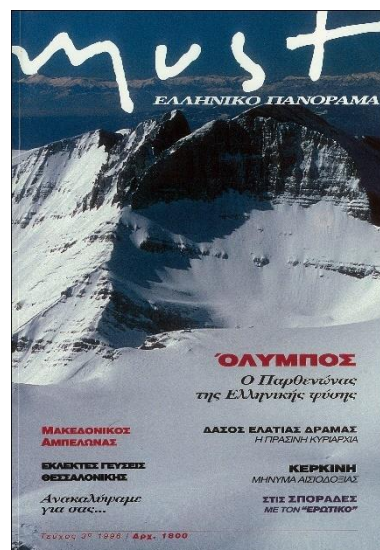
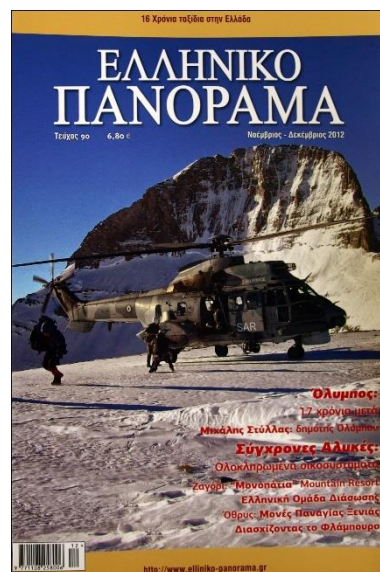
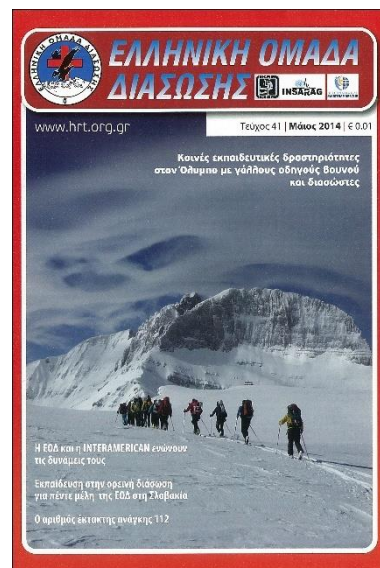
Ζιάκας Γ. : 753
 Ζιώγας Γ. & Ζιώγας Μ. : 58
 Ζολώτας Κ. : 1317, 1540
 Ζούκας Α. : 18, 19
 Ζυγογιάννης Ν. : 792
 Ζυγούρης Δ. : 805, 1120
 Ζωγραφάκης Γ. : 621
 Ηλιάδης Κ. : 321
 Θανάσης Γ. : 351
 Θεοδωρίδης Δ. : 62
 Θεοδωρίδης Π. : 754
 Θεοδώρου Λ. : 936
 Θεοδώρου Τ. : 1318
 Θεολόγος Σ. : 590
 Θεοχάρης Δ. : 973
 Θεοχαρόπουλος Ι. : 1622, 1623, 1624, 1634, 1635
 Θυμιόπουλος Δ. : 1202
 Θωμόπουλος Ι. : 835
 Ιατρού Μ. : 28
 Ιθακήσιος Β. : 512, 912
 Ιορδάνογλου Α. : 52
 Ιορδάνογλου Μ. : 513
 Ιωαννίδης Α. (Α.Ι.) : 1609
 Ιωαννίδης Ο. : 1541
 Ιωαννίδου Ό. : 238
 Ιωάννου Ι. : 265, 266
 Ιωνάς Κ. : 214
 Καζάκης Φ. : 177, 178, 755
 Καζαρίδης Ι. : 63, 665, 1319
 Καϊμακάμης Β. : 64, 666, 667, 668
 Καϊρης Α. : 267, 1320
 Κακαδιάρης Α. : 847
 Κάκαλος Ν. : 669, 756, 757, 869, 1121
 Καλαϊτζή Α. : 1378, 1379, 1380, 1653
 Καλαμίτσης Γ. (Ελατος) : 1321
 Καλέσης Α. : 92, 93, 1322
 Καλιαμπός Ε. : 378
 Καλλέργη Α. : 1323
 Καλλιγέρης Μ. : 913
 Καλογήρου Α. : 60, 1203, 1324, 1636
 Καλονάρος Π. : 179
 Καλοσύπης Ι. : 670
 Κάλφας Α. : 2
 Καμάρα Α. : 601
 Καμπύλη Α. : 1025
 Καμπύλης Τ. : 514
 Κανάλη-Λάλλα Ε. : 65
 Κανέλλης Α. : 419, 434
 Καννάς Α. : 1325
 Καπλανίδης Ν. : 1326
 Καραβασίλη Μ. : 230, 1448
 Καραβίτης Γ. : 1252
 Καραγιάννης Δ. : 251
 Καραγιάννης Π. : 33
 Καραδέδος Γ. : 935, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981
 Καραΐσκος Ν. : 462, 515, 671
 Κάραλη Ν. : 66
 Καραμαντζάνης Α. (Αρχιμανδρίτης) : 1075, 1076
 Καραντηνός Ν. : 180
 Καρατζίνας Γ. : 333, 1179, 1180
 Καρατόλιας Α. : 758
 Καραφύλλογλου Κ. : 1204
 Καραχάλιος Χ. : 67
 Καρρέρ Α. : 1327, 1542

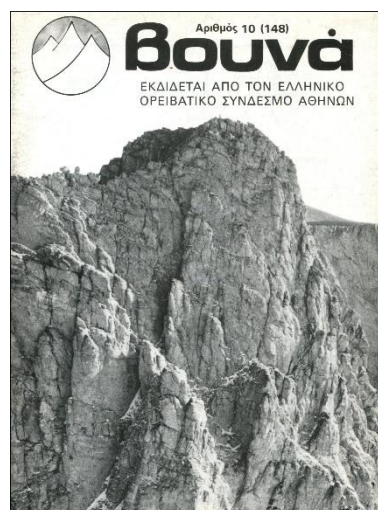
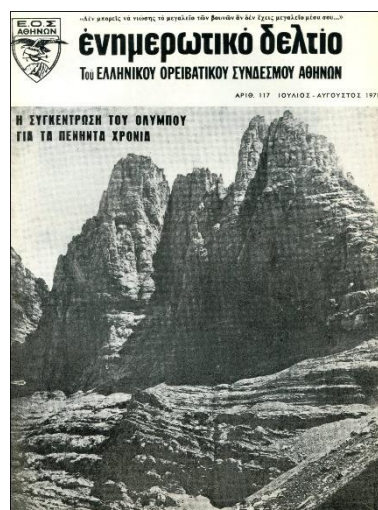
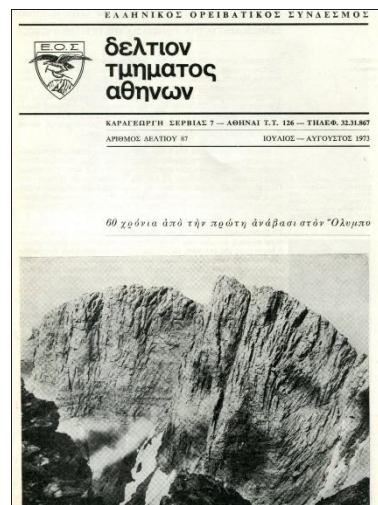
Κασαπίδης Δ. : 1122
 Κασκαούτης Δ. : 342
 Κάσταλης Σ. : 1579
 Καστανάρας Γ. : 657
 Κατερινόπουλος Α. : 268
 Κατσακιώρη Μ. : 197, 463
 Κατσαμάκα Ο. : 145
 Κατσάμπαλος Κ. : 181
 Κατσάνης Ν. : 806, 807
 Κατσαντώνης Β. : 1496
 Κατσάρας Ν. : 759
 Κατσαρός Β. : 760, 1123
 Κατσιαβράς Ν. : 276
 Κατσιγιάννης Κ. : 127
 Κατσικάτσος Γ. : 239
 Καφούσιος Β. : 1205
 Καφτεράνης Χ. : 885
 Καψαμπέλης Ι. (Γ.) : 808
 Κελέσης Α. : 672, 673
 Κεχαγιάς Χ. : 1673
 Κητόπουλος Ε. (Λ.) : 353, 379
 Κίλιας Α. : 269, 270
 Κισσόπουλος Β. : 1497
 Κλαδάκη-Ανδρουτσοπούλου Φ. : 585
 Κλαδάς Σ. : 1328
 Κλινάκη Ε. : 1021
 Κογιάμης Δ. : 1329, 1498
 Κοεμτζόπουλος Κ. : 674
 Κοεμτζόπουλος Ν. : 675, 676
 Κόκκαλης Β. : 1410
 Κολέττης Ο. (Colettis Ο.) : 1237, 1238
 Κολοβός Ν. : 677, 1330
 Κοντογιάννης Γ. : 1207, 1331
 Κοντσιώτου Ε. : 517
 Κορινιώτης Δ. : 1065
 Κορφιάτης Κ. : 463
 Κοσματόπουλος Α. : 734, 735
 Κοτζιάς Ν. : 982
 Κοτιλέας Ι. (Γ.) : 1332
 Κουγιουμτζόγλου Σ. : 970, 971, 972, 983, 1124
 Κουκούδης Α. : 678
 Κουκουσάς Β. : 1118, 1125, 1126
 Κουνιάκης Χ. : 1517, 1543, 1665
 Κουρουζίδης Μ. (Σ.) : 4, 71, 72, 73
 Κουτούκα Μ. : 464
 Κουτρούμπας Δ. : 893
 Κουτσελίνη Σ. : 914
 Κουτσελίνης Ε. (Β.) : 1333
 Κουτσιμανή Φ. : 518
 Κουτσιμανής Γ. : 74
 Κοφινάς Ι. (Γ.) : 1421
 Κρανιώτης Σ. : 1544
 Κρεκούκας Δ. : 870
 Κρίγκας Ν. : 381
 Κυριαζής Π. : 519, 520, 521
 Κυριαζόπουλος Β. : 322, 323, 324, 325, 326, 937
 Κυριακίδης Σ. : 894
 Κυριλλίδης Β. : 1637
 Κυριλλίδης Χ. : 871
 Κυρίσης Ι. (Γ.) : 75, 76, 77, 465, 522, 523, 552
 Κωνσταντινίδη Κ. : 1482
 Κωνσταντινίδης Α. (Θ.) : 622, 1208, 1209, 1210, 1211, 1334
 Κωνταντριόπουλος : 412
 Κωστόπουλος Ν. : 1638, 1639
 Κωτούλας Δ. : 271, 272, 524
 Κωφός Ε. : 663, 679

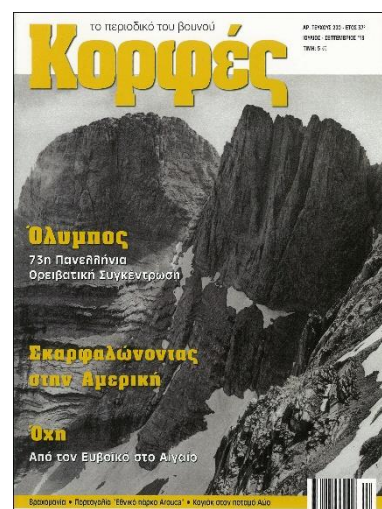
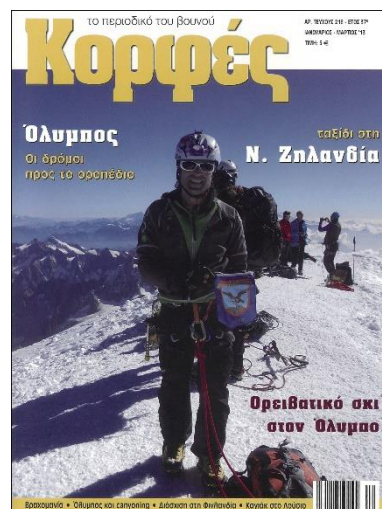
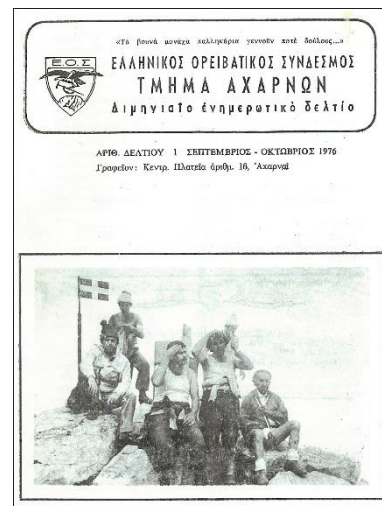
Λαδιά Ε. : 595
 Λάζαρης Ι. : 623
 Λάζαρης Κ. : 1127
 Λαζάρου Α. : 680, 681, 682, 683, 761, 762, 809, 872
 Λάμπρης Χ. : 182
 Λαμπρινός Γ. : 380
 Λάμπρου Γ. : 78, 234, 525, 526
 Λασπόπουλος Α. (Δ.Ι.Ο.) : 873, 874, 1128
 Λατσένερε Σ. : 586, 1627
 Λατσούδης Π. : 466
 Λεβέντη Τ. : 1170
 Λεγάκις Α. : 418
 Λείνα Α. : 527
 Λεκάκης Γ. : 984, 985
 Λεκατσάς Π. : 591, 592
 Λέκκας Ν. : 528
 Λελεδάκης Α. : 1511, 1545
 Λεονάρδος Ι. : 79, 183
 Λεοντιάδης Ε. : 1499
 Λεούσης Π. : 915
 Λεφάκης Π. : 552
 Λιάπης Σ. : 274
 Λιβαδάς Γ. : 324, 325, 326, 327, 328, 334, 937
 Λιβιεράτος Ε. : 41
 Λιόλιος Θ. : 684
 Λιόντης Κ. : 1059
 Λίτσας Ε. : 1129
 Λουκίσας Δ. : 1181
 Λουκόπουλος Δ. : 1130
 Λουκόπουλος Ν. : 916, 1335, 1336
 Λυκούρη-Λαζάρου Ε. : 5, 1131
 Μ.Ο.Δ. (Δέφνερ Μ.) : 1601, 1602
 Μαγγίνας Σ. : 594
 Μαζαράκης-Αινιάν Ι. : 611
 Μακρής Κ. : 529
 Μακρογιάννης Τ. : 335, 341
 Μακροδήμος Ν. : 381, 494
 Μαλακού Μ. : 420, 467
 Μαλαμιδής Γ. : 467, 468
 Μαλδογιάννης Θ. : 810
 Μαλικόπουλος Σ. : 1182
 Μάλλιος Γ. : 593
 Μαμαλούκος Σ. : 763
 Μαμούρης Β. : 1212, 1213, 1214, 1337-1356
 Μανιάτης Γ. : 1357
 Μάνος Ι. (Γ.) : 25, 793, 841
 Μανουτσόγλου Ε. : 273
 Μαντζαβέλας Α. : 469
 Μαραβελάκις Μ. : 240
 Μαραγκού Π. : 418
 Μάργαρης Ν. : 390, 429
 Μαργέτης Δ. : 624
 Μαρίνος Α. : 1358, 1610
 Μαριολάκος Η. : 273
 Μαρκάτος Κ. : 811
 Μαρκή Ε. : 986
 Μαρουσούλης Αιμ. & Μαρουσούλης Αν. : 80
 Μασταγκάς Σ. : 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 530, 685-700α,
 812, 813, 895, 896, 1183, 1359-1367, 1500
 Μαστοράκης Γ. : 1368
 Ματσούκα Π. : 81, 155, 192, 213, 1276, 1369
 Μαυρίδης Ι. (Γ.) : 1351, 1352, 1353, 1354, 1355, 1356
 Μαυρομμάτης Θ. : 396
 Μαυροπούλου-Τσιούμη Χ. : 1132, 1133, 1165
 Μαυροσκούφης Σ. : 1370
 Μελάς Η. : 1588

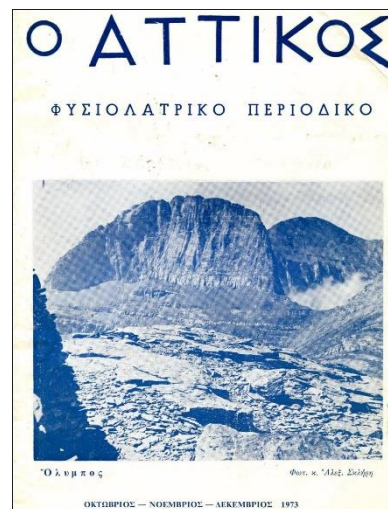
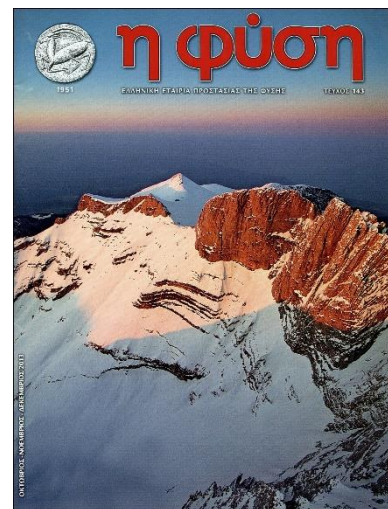
Μελαχρινός Α. : 848
 Μελετζής Σ. : 82, 83
 Μέντζος Α. : 1134
 Μερτζάνης Γ. : 427
 Μεταξάς Πλ. : 1371
 Μηλιαράκης Α. : 1215
 Μηλιάς Τζ. (Γ.) : 1372
 Μηλίτσος Γ. : 1077
 Μήνη Χ. : 604
 Μητρόπουλος Δ. : 1373
 Μητσαρά Κ. : 352
 Μιγκίρος Γ. : 236, 239, 241, 242
 Μιχαήλ-Δέδε Μ. : 875
 Μιχαηλίδης Γ. : 531, 532, 533, 1374, 1375, 1376, 1518,
 1546-1553, 1592, 1593, 1674, 1675
 Μιχαλόπουλος Σ. : 534
 Μιχοπούλου Ν. : 193
 Μολφέτα Ν. : 1264
 Μόσχοβα Δ. : 886
 Μουντράκης Δ. : 277
 Μπακαλάκης Γ. : 987, 988
 Μπακογιάννης Τ. : 336
 Μπακούρης Μ. (Πάρνης Π.) : 888
 Μπαλανίκας Γ. : 194
 Μπαλαφούτης Χ. : 331, 337
 Μπάλλιου Ε. : 1377, 1676
 Μπαμπινιώτης Γ. : 814
 Μπαντέλας Α. : 181
 Μπασιγιούρακης Θ. : 195, 1378, 1379, 1380, 1381, 1653
 Μπάσδρα Έ. : 353
 Μπασέα-Μπεζαντάκου Χ. : 815
 Μπασλής Ι. (Γ.) : 701, 764, 765, 876
 Μπάτζιου Α. : 989
 Μπατσαράς Ν. : 702
 Μπατσή Α. : 247
 Μπαχλάς Α. : 1022
 Μπεινιάς Ι. (Γ.) : 84, 110, 111, 138, 139, 140, 1184
 Μπελογιάννης Γ. : 849
 Μπερλής Α. : 196
 Μπίντας Αθ. : 625, 766
 Μπίτος Τρ. : 470
 Μπλάνας Ν. : 535
 Μπλάτσιου Ν. : 1382
 Μπλιώνης Γ. : 354, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 471, 536
 Μπλούτσος Α. : 338, 341
 Μπόλη Α. (Κ.) : 197
 Μπονοβόλιας Ν. : 537
 Μπορνόβας Ι. : 243
 Μπούμπας Θ. : 1079, 1136-1146
 Μπούμπας Σ. : 703, 704, 705
 Μπουντόλας Δ. : 1512, 1519, 1520
 Μπούσμπουρας Δ. : 428, 471
 Μπρόκος Ν. : 1554
 Μπρούσαλης Π. : 365, 387
 Μωραϊτίνης Σ. : 1383
 Μωραλίδης Ι. (Γ.) : 816, 817, 818, 819
 Μωύσης (Αγιορείτης) : 1147
 Μωυσίδης Γ. (Ω) : 538, 1185, 1501, 1502, 1503, 1555, 1556, 1611
 Ν.Α.Τ. (Τζάρτζανος Α.) : 1162, 1612
 Ναζάκης Β. : 1384
 Νασοπούλου Θ. : 539
 Νάστος Κ. : 767, 1148, 1149
 Νέζης Ν. : 6, 7, 85, 86, 87, 88, 201, 388, 922, 1385-1391, 1518, 1557, 1676
 Νημάς Θ. : 1248
 Νίκας Ν. : 78, 234

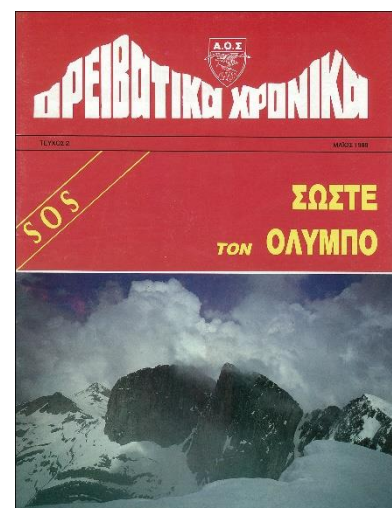
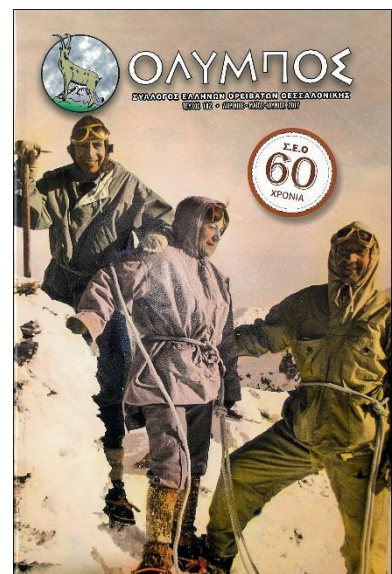
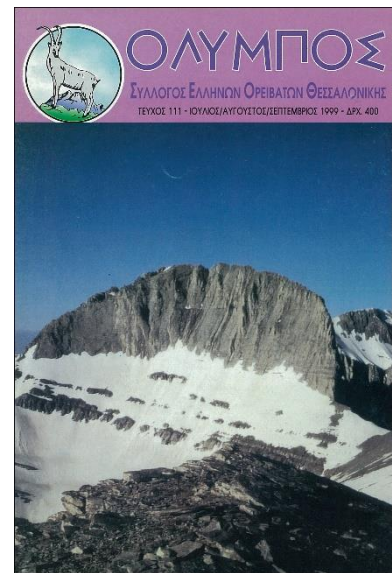
Νικολακάκη-Κόκκαλη Α. (Κ.) : 1392
 Νικονάνος Ν. : 1150
 Νικόπουλος Η. : 89, 90, 91, 1393, 1394, 1395, 1558
 Νίνιου Β. : 1281
 Νούτσιας Σ. : 193
 Ντάβανος Ν. : 850
 Ντάβανος Σ. : 851
 Νταβίδης Ο. : 421
 Ντάσιος Τ. : 198
 Ντάφης Σ. : 359, 389, 463, 540
 Ντελόπουλος Γ. : 820
 Ντεσλή Ν. : 1487
 Ντίνιας Κ. (Ντ.) : 721
 Ντόβας Β. : 1677
 Ξανθόπουλος Α. : 731
 Ξυστράκης Φ. : 356
 Οικονομίδης Α. : 852, 853, 854
 Οικονομίδης Λ. : 768
 Οικονομίδου Ε. : 371
 Οικονόμος Γ. : 938
 Οικονόμου Α. : 877
 Οικονόμου Μ. : 1559
 Πάγκαλος Α. : 1513, 1514
 Παϊδαράκη Μ. : 734
 Παλαιοκρασσά Λ. : 990, 991
 Παλαιολόγος Κ. : 1217
 Παλαπανίδης Ν. : 1560
 Παμπέρης Λ. : 199, 422, 423, 543
 Παναγιωταρέα Α. : 992
 Παναγιώτου Σ. : 1040
 Πανουργιάς Δ. : 1332
 Παντερμαλής Δ. : 103, 769, 939-949, 993-1004
 Παντής Ι. : 390
 Παπαβασιλόπουλος Α. : 1662
 Παπαβραμίδου Δ. : 474
 Παπαγγελής Α. : 544
 Παπαγεωργίου Κ. : 200, 1381, 1397
 Παπαγιαννάκης Κ. : 770
 Παπαγιάννη Α. : 390
 Παπαγιάννης Ι. (Γ.) : 545
 Παπαγιαννόπουλος Αν. : 104, 105, 106
 Παπαγιαννόπουλος Απ. : 107
 Παπαγιαννόπουλος Β. : 1218, 1398
 Παπαδάκης Κ. : 1129
 Παπαδημητρίου Γρ. : 706
 Παπαδημητρίου Δ. : 201, 1186, 1640
 Παπαδημητρίου Ν. : 1080, 1081
 Παπαδίτσας Δ. : 595
 Παπαδόπουλος Δ. : 108
 Παπαδόπουλος Λ. : 1378
 Παπαδόπουλος Ν. : 546, 1187, 1678
 Παπαδόπουλος Στ. : 547
 Παπαδόπουλος Στέφ. : 707
 Παπαδοπούλου Ε. : 607, 608
 Παπάζης Δ. : 1082, 1083, 1151
 Παπάζογλου Ι. : 1360
 Παπάζογλου Μ. : 391
 Παπάζογλου Π. : 202, 1399
 Παπαζώτος Α. (Θ.) : 203, 204, 917, 1152
 Παπαθανασίου Α. : 548
 Παπαθανασίου Ε. : 771, 1084
 Παπαθεοδώρου Ν. : 1400
 Παπαθωμοπούλου Α. : 612
 Παπαϊωάννου Α. : 549, 1153
 Παπαϊωάννου Λ. : 772

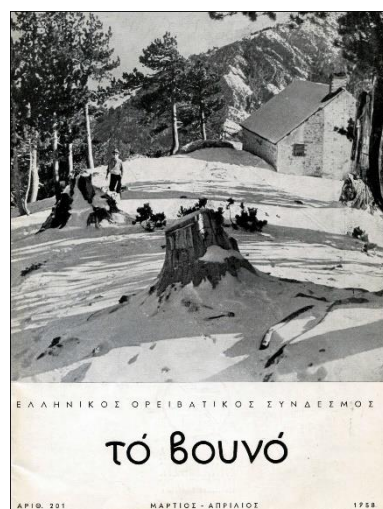
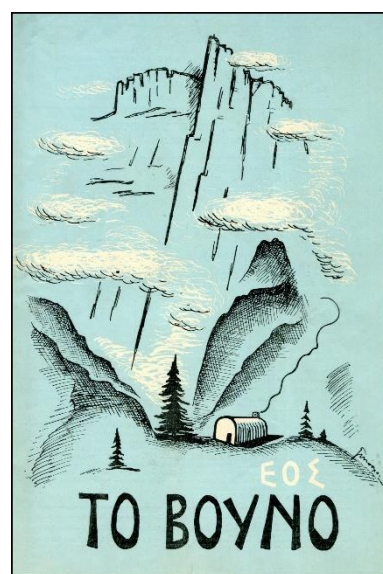
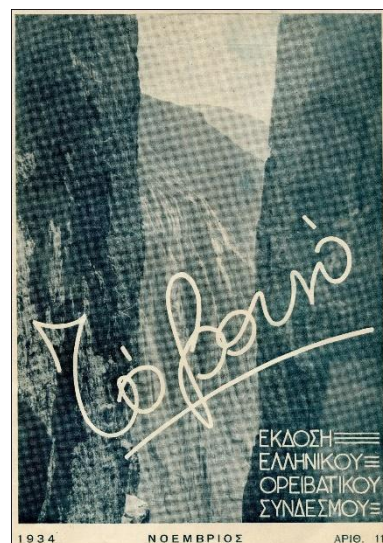
Παπαϊωάννου Μ. : 275, 773, 774, 794, 821-827, 1154, 1401, 1402
 Παπακωνσταντίνου Θ. : 708, 709
 Παπακωνσταντίνου Κ. : 424
 Παπαλουκά Φ. : 887
 Παπανικολάου Αθ. : 710
 Παπανικολάου Β. : 1085
 Παπανικολάου Μάν. : 550
 Παπανικολάου Μαρ. : 1005
 Παπανικολάου Ν. : 657
 Παπασπύρου-Ποιμενίδου Σ. : 244
 Παπασωτηρίου Γ. : 1452
 Παπαχρήστου Ι. : 1597
 Παπουτσή-Κωστοπούλου Ε. : 517
 Παρασκευάς Γ. : 227
 Παρασκευόπουλος Κ. : 109
 Παραφεντίδου Α. : 775, 1155
 Παρθένιος (Βαρδάκας, Επίσκοπος Κίτρους) : 711
 Πάρνης Π. (Μπακούρης Μ.) : 888
 Παρούσης Ε. (Α.) : 1561, 1562, 1563, 1625
 Πασσάς Ι. : 594
 Πασχαλούδης Ν. : 460, 551
 Πατούλιας Κ. : 828
 Παυλίδης Θ. : 245, 274, 552
 Παυλίδης Σ. : 277
 Περράκης Ν. : 1581
 Πέτρου Δ. : 1564, 1565, 1566
 Πετρόχειλος Ι. : 1403
 Πετροχείλου Α. : 1404
 Πεφάνης Θ. : 855
 Πίκουλας Ι. (Γ.) : 1006, 1007
 Πινγιάτογλου Σ. : 950, 1008
 Πίσσαλας Σ. : 1188
 Πισσάνος Π. : 553
 Πιτένης Α. : 1654
 Πιτσώκας Ε. : 467
 Πλάτανος Β. : 554, 1156
 Πολατίδου Γ. : 1641
 Πολίτης Α. : 596
 Πολίτης Κ. : 615
 Πολίτης Ν. : 856
 Πολύδερα Ι. : 1405
 Πομόνη-Παπαϊωάννου Φ. : 276, 278
 Ποντίκα Ε. : 713
 Ποντίκας Α. : 112, 1086, 1087
 Πορτοκάλογλου Μ. : 1406
 Πορφύριος : 776
 Πουλάκη Ε. : 205, 777, 1009
 Πουλάκη-Παντερμαλή Ε. : 555, 556, 557, 597, 778, 951, 952, 953, 1010-1022
 Πουλατσίδης Ι. : 1088
 Πουρλιώτης Γ. : 31, 558
 Πρασσάς Ι. (Γ.) : 1642
 Προμπονάς Ι. : 600, 626
 Πρωϊμάκης Ζ. : 486, 487
 Πρωτονοτάριου Β. : 1407
 Πυλαρινός Θ. : 670
 Ράλλη Α. : 1408
 Ράπτης Γ. : 113, 114, 714, 715, 716, 717, 779, 857, 954, 1023, 1089
 Ράπτης Δ. : 357, 559
 Ράπτης Ι. (Γ.) : 918
 Ράσσιου Α. (Rassios Α.) : 247
 Ραχοβίτης Μ. : 829
 Ρέκκας Α. : 195
 Ρέππα Β. : 47
 Ρήγας Α. (Τ.) : 1409
 Ρηγόπουλος Ε. : 1504

Ρήγος Λ. : 1643, 1644, 1645, 1646, 1658
 Ρήπτας Α. : 1410
 Ριζάκης Α. : 1024
 Ρουσοπούλου Α. : 1411
 Ρουσσάκης Γ. : 345
 Ρωμαίος Κ. : 830, 831
 Ρωμανός Λ. : 467
 Σαββαΐδης Π. : 181
 Σαγιάς Ε. : 1412
 Σακελλάρης Δ. : 737, 738
 Σακελλαρίδης Δ. : 854, 858
 Σακελλαρίου Κ. : 1413
 Σάλη Τ. : 1025
 Σαλπγιγίδης Π. : 780
 Σαλπιστής Ν. : 781
 Σαμαρά Φ. : 479, 480, 560
 Σαντορνιαίος Ι. : 561, 562, 563, 1414, 1466, 1521, 1522, 1523, 1568, 1569, 1578
 Σαρακώστη Α. (Κ.) : 734
 Σαραντάκος Π. : 1566
 Σαρρής Ι. : 206
 Σαχίνης Γ. : 119
 Σαχινίδης Κ. : 878
 Σαχσαμάνογλου Χ. : 329, 339, 340, 341
 Σγαρδέλης Σ. : 429
 Σεμερτζίδης Β. : 327, 328
 Σηφάκης Π. : 1647
 Σιαξαμπάνη-Στεφάνου Χ. : 1157, 1158
 Σιαφαρίκας Θ. : 609
 Σιδηροπούλου Φ. : 734
 Σιμόπουλος Ι. (Γ.) : 1416
 Σίμος Π. : 1417
 Σιώκας Π. : 481
 Σιώπης Ι. (Γ.) : 1026
 Σιώπης Κ. : 1418
 Σκουβαράς Ε. : 1090
 Σκούρτης Ι. : 782, 1419, 1420
 Σμύρης Π. : 358, 359, 392
 Σουέρεφ Κ. : 955
 Σουλακέλλης Ν. : 277
 Σουλαντίκας Κ. & Σουλαντίκας Σ. : 1027
 Σουρουμάνη : 332
 Σπανός Β. : 207, 1159
 Σπανός Γ. : 1065
 Σπανός Κ. : 79, 141, 208, 227, 1170, 1468
 Σπυράκης Γ. : 1659
 Σπυρόπουλος Η. : 718
 Σπυρόπουλος Ν. : 783
 Σταλίδης Κ. : 879
 Σταματίου Σ. : 1572
 Σταματόπουλος Γ. : 1421
 Στάμου Γ. : 429
 Σταμπολής Γ. : 1422
 Σταυρόπουλος Γ. : 897
 Σταυρόπουλος Ι. (Γ.) : 1662
 Σταύρου Μ. : 209, 564
 Στεργιόπουλος Κ. : 627
 Στεφανίδης Ι. : 663
 Στεφανίδου-Τιβεριού Θ. : 956, 1028, 1029, 1030, 1031
 Στίρος Σ. : 278
 Στόλιου Π. : 360
 Στούρνας Κ. : 120, 121
 Στύλλας Μ. : 210, 279, 280, 281, 342, 1397, 1614, 1615, 1626
 Συκάρης Αν. : 1423
 Συλβέστρου Ι. : 248
 Συμεωνίδης Χ. : 832

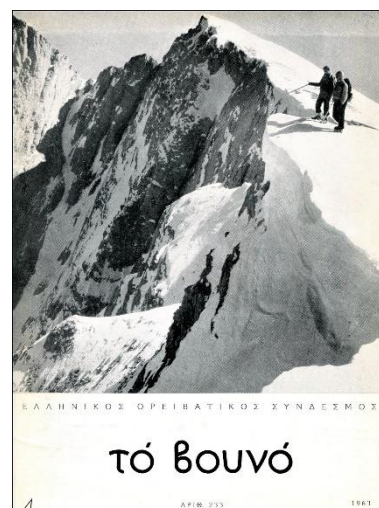
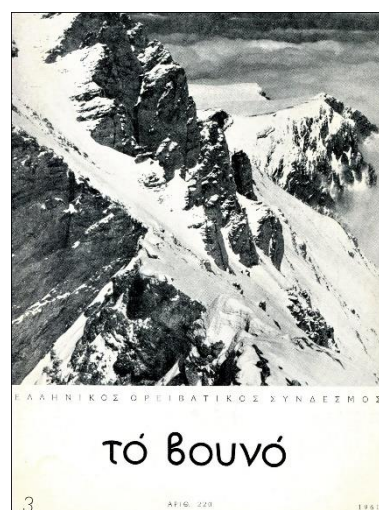
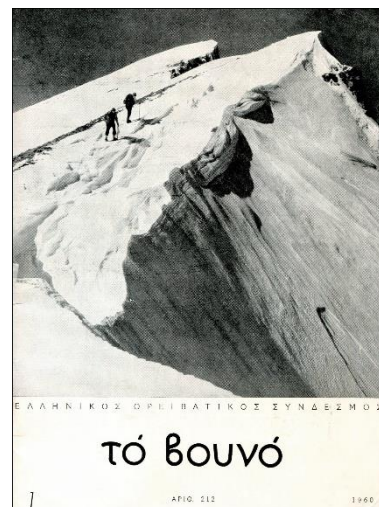
Σφήκα Χρ. : 489
 Σφήκας Γ. : 46, 122, 123, 124, 125, 126, 211, 212, 361,
 362, 393, 461, 482, 483, 567, 568, 1424, 1425
 Σχιζας Ι. (Γ.) : 1426
 Σχινάς Ν. : 1220
 Σωτηριάδης Γ. : 784, 785, 833, 1032, 1033, 1034
 Σωτηριάδης Λ. : 253, 282, 283
 Σωφρόνιος (Ευστρατιάδης Σ.) : 1160, 1427
 Τασιός Ν. : 249, 284
 Τάσου Ν. : 719
 Τάχατος Ν. : 1161
 Τερζενίδης Κ. : 569
 Τερζόπουλος Μ. : 727
 Τζανακάρης Β. : 720
 Τζανάκου Ρ. : 598
 Τζάρτζανος Α. (Ν. & Ν.Α.Τ.) : 484, 1162, 1428, 1612
 Τζεκίνης Χ. (Jecchinis C.) : 721, 736
 Τζερετζεβέλης Π. : 1660
 Τζιαφάλιας Α. (Θ.) : 1035
 Τζιλίνη Λ. : 1663
 Τζιόλας Μ. : 494
 Τζουμέρκας Π. : 1091, 1163
 Τλούπας Δ. (Τ.) : 906
 Τουλίκας Β. : 795
 Τουλίκας Γ. : 1164
 Τούμπας Χ. (Χαρίτων Αρχιμανδρίτης) : 1092, 1167
 Τράιου Ε. : 213, 1429
 Τριανταφυλλίδης Η. : 722
 Τρίγκου Ρ. : 466
 Τρόμπακας Ζ. : 343
 Τσαγγαλίδης Ι. : 723
 Τσαϊλά-Μονόπωλη Σ. : 276
 Τσάκαλος Φ. : 485
 Τσακιρίδης Λ. : 1093
 Τσακισάρας Α. : 859
 Τσακνάκης Ε. (Β.) : 724
 Τσακούμης Α. : 14, 725, 907, 919, 1094
 Τσαντήλας Χ. : 570
 Τσαντούλας Α. : 61
 Τσαουσιδίου Α. (Κ.) : 1470
 Τσατσόμοιρος Μ. : 1222, 1430, 1431
 Τσεκούρας Ν. : 1191
 Τσιαντός Π. : 1573
 Τσιβελέκας Κ. : 214, 571, 572, 1432, 1433
 Τσίκας Η. : 1434
 Τσιλιγγιρίδης Σ. : 129, 905
 Τσιουβάρης Κ. : 573
 Τσιούμη Χ. (βλ. & Μαυροπούλου Χ.) : 1132, 1133, 1165
 Τσίππρας Θ. : 576
 Τσίππρας Κ. : 130, 574, 575, 576, 1223, 1224, 1425
 Τσιρανίδου Κ. : 1435
 Τσιριπίδης Ι. : 396
 Τσίρου Δ. : 30, 924, 925
 Τσιρώνης Β. : 1065
 Τσιτίνης Γ. : 363
 Τσιτσώνη Θ. : 358
 Τσιφτσής Σπ. : 346
 Τσόκρης Η. : 1436
 Τσολάκης Β. : 1095, 1096
 Τσοπανάκης Α. : 628, 786
 Τσουκιάς Μ. : 1679
 Τσουκνίδας Γ. : 834
 Τσουλιάς Θ. : 131, 1097, 1098
 Τσούνης Γ. : 430, 482
 Τσουρής Ε. : 1224α

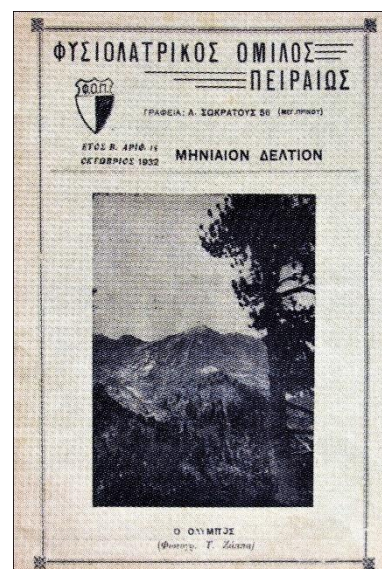
Υφαντής Σ. : 431, 577
 Φαργκάνης Μ. : 1166
 Φαρίδης Κ. : 134
 Φαρμάκης Ν. : 465
 Φατούρος Δ. : 920
 Φελεκίδης Γ. : 135
 Φιλίππου Μ. : 787
 Φλόκας Α. : 344
 Φοίβος Δ. (Κανέλλος Γ.) : 898
 Φουνταρλή Α. : 1437
 Φούντος Χ. (Χ.Κ.Φ.) : 579
 Φουριώτη Μ. : 1389
 Φουτριδής Α. (Phoutrides Α.) : 1243, 1262, 1474
 Φρεμεντίτης Φ. : 629
 Φτίκα Ζ. : 394
 Φωτιάδης Γ. : 733
 Χαλκιοπούλου Μ. : 733
 Χαραλαμπίδου Β. : 957
 Χαραλαμπόπουλος Α. : 396
 Χαραλαμποπούλου Ε. : 226, 230
 Χαρατσής Ν. : 1225
 Χαριστός Π. : 395
 Χαρίτων (Τούμπας Χ. Αρχιμανδρίτης) : 1092, 1167
 Χαρχαντής Γ. : 580
 Χασάπης Κ. : 594
 Χασιώτης Ι. (Γ.) : 1680
 Χασιώτης Ι. : 1438
 Χασιώτης Ι. : 3
 Χατζηαντωνίου Β. : 1037
 Χατζηδίνης Ι. : 1574
 Χατζηεμμανουήλ Α. : 861
 Χατζηϊωάννου Θ. : 726
 Χατζηνάκος Ι. : 237
 Χατζήνας Π. : 581
 Χατζηπέτρος Α. : 285
 Χατζηρβασάνης Β. : 133, 215, 432, 433, 582, 1575
 Χατζής Γ. : 727, 796
 Χατζησαράντος Χ. : 419, 434
 Χατζησυρλής Θ. : 1559
 Χατζίδης Δ. : 583
 Χατζόπουλος Δ. (Ο Αττικός) : 216, 217
 Χειμώνας Χ. : 899
 Χιλιαδάκης Σ. : 599, 630
 Χιονίδης Γ. : 728, 729, 788, 789, 790, 880
 Χιωτέλλης Π. : 602
 Χιωτοπούλου Ν. : 218, 1168
 Χλωροκώστας Γ. : 1505
 Χουρμουζιάδου Δ. : 15
 Χρηστίδης Κ. : 921
 Χρηστοβασίλης Χ. : 860
 Χρήστου Β. : 1226
 Χριστοδουλόπουλος Α. : 397
 Χρύσινα Ε. : 219
 Χρυσστόμου Π. : 631
 Ψιλοβίκος Α. : 252, 253, 286
 Ψυχογιού Β. : 127

Έλληνες συγγραφείς (σε ξένη γλώσσα)

Andreou G. : 1648
 Angouridakis V. : 324, 325, 326
 Basdra E : 353
 Beinas G. : 111, 139, 140 (Mpeinas)
 Blionis G. : 381, 383, 384, 385, 386
 Boli K. : 197
 Charalampopoulos A. : 396

Chatsidinas J. : 1574
 Chryssina H. : 219
 Constantinidis Th. : 622
 Contandriopoulos J. : 412
 Damialis A. : 396
 Diapoulis C. : 375
 Dimopoulos P. : 367
 Fourioti M. : 1389
 Hellenic Botanical Society : 367
 Kalessis A : 93
 Kaskaoutis D. : 342
 Katsakiori M. : 197
 Katsikatsos G. : 239
 Kilias A. : 270
 Kipopoulos El. : 353
 Kiritsis G. & Kyritsis I. : 77
 Kourouzidis S. : 73
 Krigas N. : 381
 Kyriazopoulos B. : 324, 325, 326
 Livadas G. : 324, 325, 326, 327, 328, 334
 Makrodimos N. : 381
 Mamouris V. : 1213
 Manoutsoglou E. : 273
 Margaris N. : 390, 429
 Marioliakos I. : 273
 Matsouka P. : 81
 Meletzis S. : 83
 Migiros G. : 239
 Moysidis G. : 1555, 1556
 Mpeinas G. : 140 (see & Beinas G.)
 Nezis N. : 388, 1389
 Nikopoulos I. : 90
 Pandermalis D. : 941, 944-947, 949, 1004
 Pantis I. : 390
 Pangalos A. : 1514
 Papagianni A. : 390
 Pieriki Anaptixiaki : 111, 114
 Pomoni-Papaioannou F. : 278
 Psilovikos A : 286
 Raptis G. : 114
 Rousakis G. : 345
 Sahsamanoğlu H. : 339
 Santorineos J. : 563, 1522, 1523
 Semertzidis V. : 327, 328
 Sfikas G. : 122, 124, 125, 1425
 Sgardelis S. : 429
 Stamou G. : 429
 Stiros S. : 278
 Styllas M. : 279, 281, 342, 1615
 Tsipiras C. : 1224, 1425
 Tsiroú D. : 30
 Vatzianidou K. : 22
 Vidakis M : 239
 Vokou D. : 381, 383, 384, 385, 386, 396
 Voliotis D. : 349
 Xystrakis F. : 356
 Zafirís C. : 54, 55
 Zarzonis G. (I.) & Zarzonis G. : 54, 55, 1199α
 Zervas M. : 1201, 1312
 Zoukas A. : 19

1389

ISTOIRE & MÉMOIRES

Il y a 100 ans le mont Olympe

En Grèce sera célébré cette année le centenaire de la première conquête du mont Olympe. Ce sommet, mythique entre tous, qui culmine à 2917 m d'altitude, est gravi hiver comme été par des alpinistes du monde entier, désireux d'atteindre la « demeure des dieux », mais aussi de profiter d'un belvédère exceptionnel qui domine à la fois les autres montagnes grecques et la mer Egée de la péninsule du mont Athos aux côtes turques.

Texte Nikos Nezis*

Le mont Olympe est connu dans la littérature internationale comme une des montagnes symboliques de la planète parce qu'elle fut la « résidence » des dieux, au cœur de la mythologie qui a influencé la pensée de la Grèce antique, et de l'Occident tout entier. En cette année 2013 sera célébré le centenaire de sa conquête. Depuis 1780, vingt-cinq tentatives faites par des expéditions d'alpinistes ou de scientifiques avaient échoué. Le 2 août 1913 un Grec et deux Suisses ont réussi à gravir le point culminant du massif, le Mýtikas. L'alpiniste grec, Christos Kakkalos, était un chasseur de chamois qui habitait le village le plus proche, Lítóchoro. Ses descendants tiennent toujours le refuge qui porte son nom, au Plateau des Muses. Les deux Suisses étaient des gens connus : Frédéric Boissonnas (1858-1946) était éditeur et photographe, Daniel Baud-Hovy (1870-1958) écrivain et critique d'art. La publication de leur récit en 1919 dans le livre *La Grèce Immortelle* a incité un grand nombre d'alpinistes suisses à venir visiter en vague la Grèce et le mont Olympe. Depuis 1913 plus de 150 000 personnes ont atteint le sommet, provenant de 115 pays de tous les continents, et entraînant le développement du tourisme de montagne dans cette région. Certes, aujourd'hui, les efforts déployés par les différents voyageurs et scientifiques étrangers pour monter sur l'Olympe ne semblent plus très impressionnants, car c'est une montagne relativement petite par rapport aux Alpes. Mais pour mieux évaluer ces efforts, il faut tenir compte des difficultés de l'époque : la longue période ottomane, la stabilisation de la frontière gréco-turque dans l'Olympe (1881-1912), les permis nécessaires pour les visites des expéditions étrangères, l'absence de cartes et d'informations appropriées, la difficulté de trouver un convais militaire et des porteurs-guides, les conflits militaires fréquents et, enfin, la présence de bandits dans le massif jusqu'en 1926.

* Traduit du grec par Madeline Kouti-Fouriani (General Secretary of I.S.O.A.)

Christos Kakkalos, Frédéric Boissonnas et Daniel Baud-Hovy ont conquis le plus haut sommet de la Grèce, le 2 août 1913. © F. Boissonnas

74 | La Montagne & l'Alpinisme 2013

Ξένοι συγγραφείς

A.D.G. : 220
 Adamović L. : 364, 398
 Akeroyd J. : 409
 ALS G. : 1439
 Ardito S. : 1576
 A.R.H. : 221
 Arnold M. : 278
 Aubouin J. : 287
 Aucher-Eloy R. : 1227
 Avcin F. : 1577, 1578

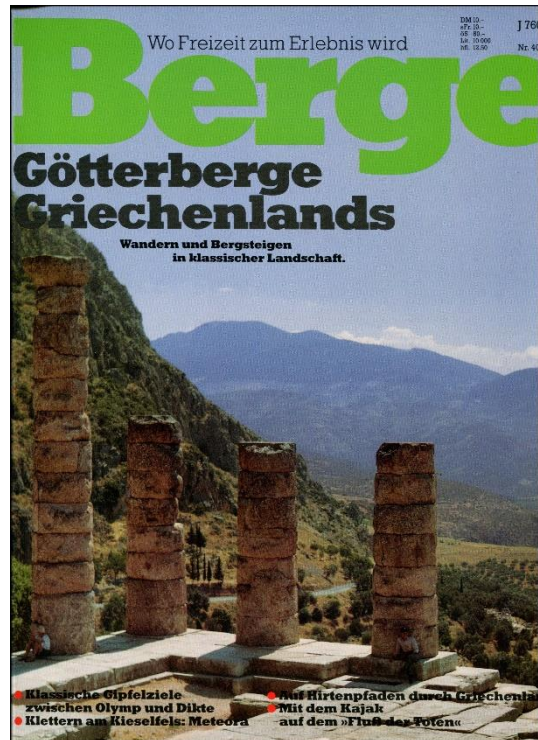
Bailey W. : 1440
 Barth H. : 222, 1228, 1244
 Barton C. : 288, 289, 290
 Baud-Bovy D. : 223, 1441, 1442, 1443, 1627
 Baumann H. : 365, 1444
 Baumann J. : 1445
 Beaco B. : 1589
 Benedetti L. : 279, 281
 Bérard V. : 1036
 Boissonnas Fr. : 488, 584, 585, 586, 1229-1233, 1446, 1447, 1448
 Bornmüller J. : 366, 403
 Borza E. : 730
 Botanic Garden & Botanical Museum : 367
 Bourdon G. : 1449
 Bovet M. : 1234
 Bravard J.-P. : 291, 292
 Brown E. : 1235
 Burchfiel B.C. : 312

C.A.S. : 1506
 Caputo R. : 291, 292
 Cernik A. : 1236
 Chaworth-Masters J. : 435
 Clerkin M. : 293
 Colettis O. (Κολέττης Ο.) : 1237, 1238
 Colmar, Fr. v. Goltz : 1450
 Comici E. : 1573, 1579, 1580
 Cox G. : 73
 Cullen M. : 1267, 1268
 Cvijić J. : 254, 255, 294
 Cyrén O. : 399, 400

Daan S. : 438
 Dakin D. : 731
 Daumet H. : 958
 Decharme P. : 600
 Demitrack A. : 256
 Demleitner H. : 1581
 Deroy L. : 835
 Derycke F. : 295
 Dowden K. : 601
 Dubin M. : 1239, 1240

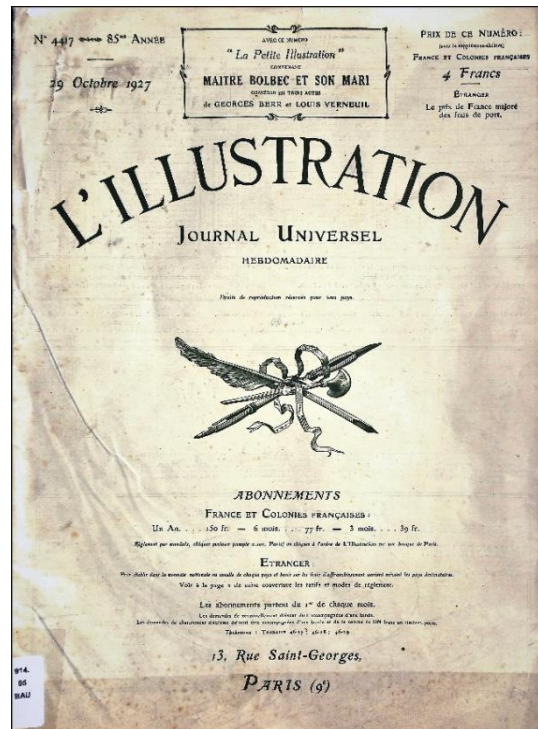
Eckenbrecher C. : 1451, 1452
 Ellison W. : 1453
 Eimslie W. : 1454, 1455
 England P.C. : 290
 Etzel S. : 1655
 Ezeigbo H. : 257

Farquhar Fr. : 1241, 1242, 1243, 1456, 1457, 1458, 1474
 Faugeres L. : 258, 296, 297
 Fauriel C. : 861
 Fels E. : 1244
 Fergusson M. : 1459

1480

1442

269

Ferjancic B. : 732
 Fleury J. : 298
 Frank D. : 345
 Frazeur L. : 1460
 Freshfield D. : 224

 G. R. : 1169
 Gams H. : 368
 Garnett L.M. : 862
 Gebhart E. : 632
 Genes A. : 313, 314, 315
 Ghilardi M. : 279, 281
 Gibbons B. : 489
 Glocker S. : 1461
 Godfriaux I. : 259, 295, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304
 Godwin J. : 602
 Gorceix H. : 1462
 Grasberger L. : 797
 Griffith G. : 734
 Guthrie W.K. : 603, 604

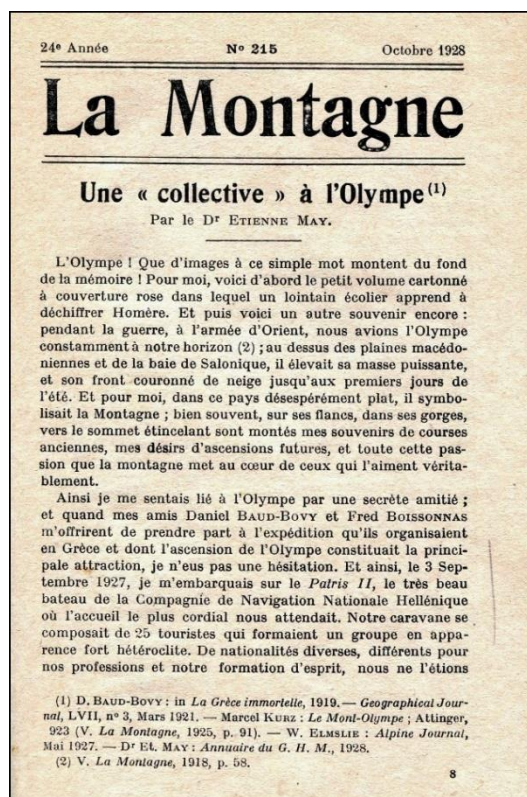
 Habeck F. : 401
 Halácsy E. : 402, 403
 Haller R. : 1463
 Halley J. : 383, 396
 Halliburton R. : 1245
 Hammond N. : 733, 734, 735
 Handel-Mazetti H. : 369
 Harris R. : 605
 Harrison J.H. : 606, 607, 608, 609
 Hawkins M. : 1464
 Hayek A. : 369, 400, 404
 Heldreich Th. : 405, 406
 Helly B. : 291, 292, 1037
 Heuzey L. : 141, 142, 225, 226, 958, 1038, 1244, 1246-1249
 Hild F. : 143, 227
 Holland H. : 1250, 1251, 1252
 Hughes P. : 318
 Huhn B. & Huhn W. : 1582
 Hunt J. : 228

 Isambert E. : 1253

 Janssens E. : 436
 Jecchinis C. (Τζεκίνης X.) : 721, 736
 Jordanoff D. : 413
 Jordi U. : 1507

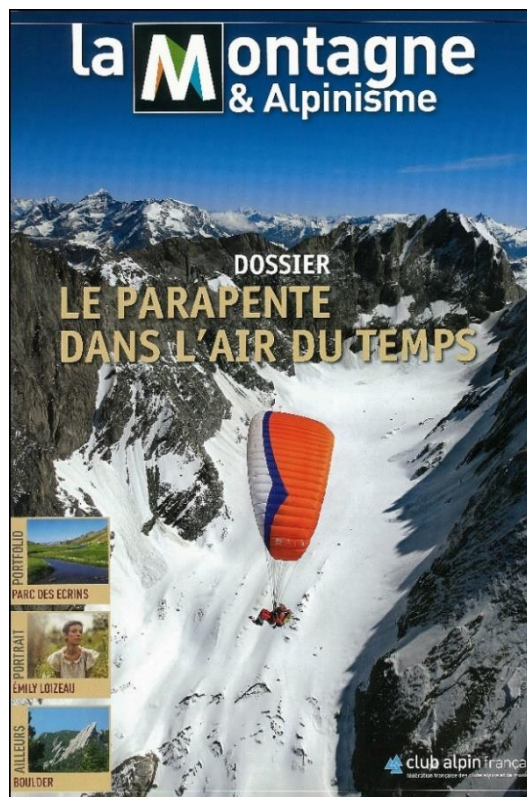
 Kerenyi C. : 610
 Kern O. : 1254, 1465
 Kiepert H. : 229
 Klesse S. : 345, 407
 Knappe R. : 1583
 Köder J. : 143, 227
 Koller O. : 437
 Kragh G. : 587
 Kuhn F. : 1466
 Kurz M. : 144, 145, 230, 791

 Laar V. : 438
 Labande F. : 588
 Laborel F. & Laborel J. : 278
 Laffmann W. : 1467
 Laumonier A. : 1255
 Leake W.M. : 1256, 1468
 Lipovsek M. : 1584
 Livius T. : 737, 738
 Lucas F. & Lucas P. : 1257
 Lucas G. : 959, 1039, 1040

1471

1389

Lux D. : 312
Mann U. : 231
Marker S. : 146, 147, 148, 149, 150, 151
Martin R. : 633
Martino V. : 439
Mason V. : 1469
Matheson W. : 1258, 1259, 1470
May E. : 1471
Mayer C. : 1616, 1617
Meade C.F. : 1472
Meixner J. : 440
Melchior E. : 1473
Melot J. : 1260
Méndez Dosuna J. : 836
Mercier J. : 305, 306, 317
Merxmuller H. : 408
Müller D. : 792, 1261
Nance D. : 307, 313, 314, 315
Nestgen J. : 1586
Neumayr M. : 308, 309
Nilsson M. : 611, 612
Oberhummer E. : 837, 838
Olalla P. : 613
Onassis Foundation (USA) : 949, 960, 961
Pachner M. : 1628
Philippon P. : 614
Phoutrides A. (Φουτρίδης Α.) : 1243, 1262, 1474
Pillas R. : 1585, 1586
Pingot J.-L. : 260
Pirazzoli P. : 278
Plassart A. : 1041
Polese G. : 225, 1039
Pouqueville F. : 1263, 1264
Powell D. : 1475
Preston C. : 409
Pritchett K. : 1042, 1043
Quezel P. : 410, 411, 412
Rassios A. : 247
Reif A. : 401
Renz C. : 261
Reutern G. : 889
Richepin J. : 615
Richter E. : 739, 1476
Salmon T. : 1265, 1266, 1267, 1268
Scheffel H. : 1044
Schermer E. : 310, 311, 312
Schimmelpfenning I. : 279, 281
Schlag T. : 1477
Schmid W. : 1478, 1479
Schmidt J. : 839, 1045
Schrempf H. : 1269, 1480
Schriebl H. : 1613
Sinatra F. : 900
Sintenis P. : 402, 403
Sivignon M. : 152, 153
Sleeman C. : 1454, 1455, 1481
Smith G. : 262, 313, 314, 315
Snell B. : 634
Société Géologique de France et de Grèce : 316
Sonnini C. : 1270, 1482

VOL. LVIII NO. 5 NOVEMBER 1915 PRICE 25 CEN.

SCRIBNER'S MAGAZINE

Mexico City in Revolution
By an American Woman

—

On the North Front
Edith Wharton

—

Immigration After
The War
Frederic C. Howe

—

Back to The Town; Or
The Return to Human Nature
Jesse Lynch Williams

—

Short Stories and Other
Articles Fully Illustrated

CHARLES SCRIBNER'S SONS NEW YORK
297-299 FIFTH AVE. NEW YORK—CONSTABLE & COMPANY LIMITED LONDON

1474

1474

WITH THE GODS ON MOUNT OLYMPUS

By Aristides E. Phoutrides and Francis P. Farquhar

ILLUSTRATIONS FROM PHOTOGRAPHS BY THE AUTHORS

Olympus—hark!—and Kissaos, the brother mountains quarrel,
Which of the two shall throw the rain, and which shall throw the snow;
And Kissaos does throw the rain; the snow, that throws Olympia.

To Kissaos Olympus turns and speaks to him with anger:
"Hide me not, Kissaos, Turk-trodden, shameless mountain!
On thee a faithless breed, Larissa's Turks are trampling;
Olympus am I! Great of yore, and in the world renowned!
My peaks are forty-two, my fountains two and sixty;
On every peak there flies a flag, 'neath every branch rest Kiephites;
And yearly, when the springtime comes, and when the young twigs blossom,
My warring Kiephites climb my peaks—the slaves may fill my valleys.
Mine is the golden eagle, too, the bird of golden pinions,—
Look!—perched on the cliff he stands and with the sun converses:
'Sun mine, why from the early morn sendest thou not thy sunbeams?
Strike with thy light! Why must I wait till noon to warm my talons?'"
*Translation of a folk-song known all over Greece, and sung in every country district,
whether in Thessaly or Macedonia, or in Central Hellas or the Peloponnesus.*

ANY one travelling across the plain of Thessaly in the vicinity of Larissa cannot help being impressed with the sharp contrast between the two mountains that rise in the northeast. To the left the majestic range of Olympus flings its huge buttresses far out from glittering snowy crests that tower to a height of almost 10,000 feet. (The height of Mount Olympus, the loftiest peak of the Balkan peninsula, is generally given as 2,985 metres, or 9,794 feet. Mount Ossa is 1,953 metres, or 6,407 feet, in altitude.) To the right, beyond the depression that marks the Vale of Tempe, rises the graceful pyramid of Ossa, unattached by snow, and lacking the splendor of its northern neighbor. One might well liken them to two kings: Olympus, a warlike sovereign surrounded by puissant lords; Ossa, an elegant monarch of a more peaceful country, reigning supreme over humble subjects.

When the storm-clouds gather over the mountains and their forests pipe to the fury of the reckless winds, and when the lightning snakes dart about them, and the thunder shakes their aged summits, it is no wonder that the peaceful dwellers of the plain are led to believe that the two mountain kings battle against each other. It was this spectacle that suggested to the ancient Greeks the world-war between the Olympian gods and the Titans of Ossa; and to their modern descendants the strife of an animate Olympus with an animate Kissaos, as they have now called Ossa.

In the spring of 1914 we had come north from Athens and Central Greece to behold with our own eyes these famous mountains. We had scaled the heights of Parnassus, and had seen the splendid peaks of Helicon, Korax, Erymanthus, and others of classic fame. We hardly dared hope to climb the peaks of great Olympus, but were nevertheless eager to see them and perhaps go a little way. We first saw Olympus one afternoon as we were returning to Larissa from a visit to the Vale of Tempe. The clouds that had hidden it from us in the morning had lifted, and the sun now glistened upon the snowy arches that seemed to span the horizon. It surpassed even our greatest expectations. We were filled with enthusiasm and a determination to explore the summits, which promised sights truly fit for the gods.

In Larissa that evening we eagerly discussed the project. We had little to guide

558

- Spitzing G. : 1271
- Spunda F. : 1272
- Stählin F. : 962, 963, 1046
- Stojanoff N. : 413
- Streitmann B. : 1587, 1588
- Strid A. : 370, 371, 408, 414, 415, 416
- Stuart-Glennie J. : 862, 1483
- Svensson L. : 424

- Tonella G. : 1484
- Tozer H.F. : 154, 1273, 1485
- Trifonova E. : 276
- Trouet V. : 345

- Urquhart D. : 1274, 1486, 1487
- Uspenskij P. : 1099, 1170
- Ussing J. : 1275

- Veney M. Z. : 1508
- Vergely P. : 317
- Vogüé E. M. : 793

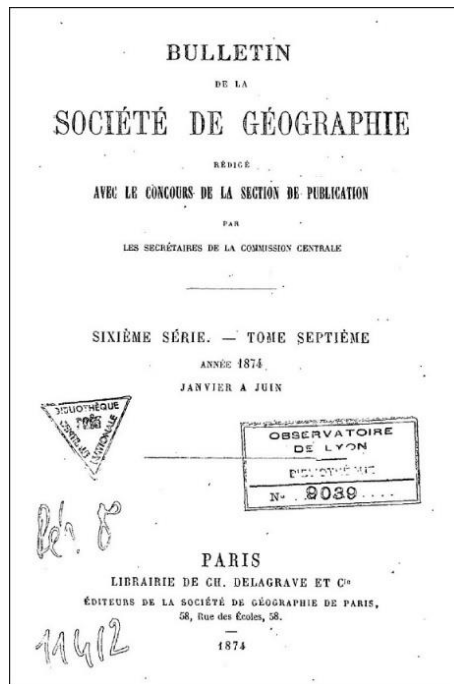
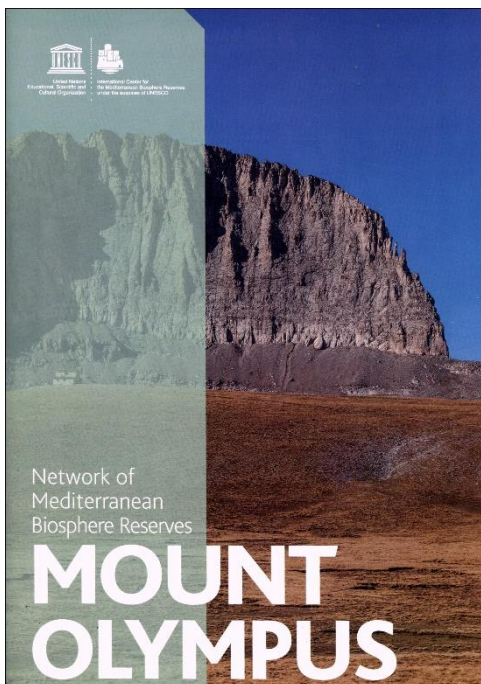
- Wagner J. : 417
- Walbank F.W. : 735
- Walpole R. : 1464
- Weigand G. : 798
- Wiche K. : 232
- Wiedmann H. : 1582
- Woodward J. : 318

- Xidias S. : 1589
- Zetsev M. : 901
- Ziehmer M. : 345

1449

1462

Ο **Νίκος Κ. Νέζης** γεννήθηκε το 1940 στον Πειραιά όπου τελείωσε το Ε΄ Γυμνάσιο. Σπούδασε ηλεκτρονικός στη Σιβιτανίδειο Σχολή και στο Στρατό υπηρέτησε στο Τεχνικό Σώμα ως Αξιωματικός Τηλεπικοινωνίας (1963-1965). Στο διάστημα 1966-1995 εργάστηκε στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, κυρίως στη Διεύθυνση Οργάνωσης, ως Αναλυτής (από το 1975). Είναι παντρεμένος με την Μαρία Παπαχρήστου από το 1975 και έχει δύο παιδιά, τον Κώστα και τον Γιώργο.

Υπήρξε για 2 χρόνια (1959-1960) αθλητής του Πανελληνίου Γ. Σ. - Τμήμα Ιαπωνικής Πάλης (Ju Jitsu & Judo). Στη συνέχεια εκπαιδεύτηκε συστηματικά στο Judo ως αθλητής του «Samuraikan» Greek Judo Organization (1970-1975).

Από το 1967 μέχρι σήμερα (2019) ασχολείται με την πεζοπορία & ορειβασία. Έχει ανέβει σε πάρα πολλά ελληνικά βουνά, τις πιο πολλές φορές με ολιγομελή ομάδα ή μοναχικά με σκοπό τη μελέτη και συνεχή φωτογράφισή τους. Τις δύσκολες και χειμερινές αναβάσεις τις πραγματοποίησε με τον Φ.Ο. Πειραιώς μέχρι το 1976 και με τον Ε.Ο.Σ. Αθηνών το διάστημα 1976-1986. Το 1986 έγινε ιδρυτικό μέλος του Αθηνάϊκού Ορειβατικού Συλλόγου (Α.Ο.Σ.) και εκλέχθηκε μέλος του Δ.Σ. του, ως Υπεύθυνος του «Κέντρου Ορειβατικών Μελετών» μέχρι το 1988. Τη διετία 1989-1990 διετέλεσε Πρόεδρος του εν λόγω Συλλόγου (Α.Ο.Σ.).

Το 1992 εκλέχθηκε μέλος του Δ.Σ. της Ελληνικής Ομοσπονδίας Ορειβασίας Αναρρίχησης (Ε.Ο.Ο.Α.) και το διάστημα 1994-2004 διετέλεσε Γενικός Γραμματέας αυτής.

Έχει συγγράψει τα εξής 20 βιβλία (σε παρένθεση ο ταξιδιωτικός αριθμός της Ε.Β.Ε. & της Ε.Ο.Ο.Α.) :

- Μικρή εγκυκλοπαίδεια Judo (1977, σ. 189) (το 1ο ελληνικό βιβλίο για το άθλημα του Judo) (ΕΚΠ-8610-Ε & 796.8152 NEZ)
- Τα ελληνικά βουνά (1979, σ. 217) (ΕΒΕ & ΕΟΟΑ 914.95 NEZ)
- Τα βουνά της Αττικής (1983, σ. 182) (ΓΠ-3889-MEB & 914.95 NEZ)
- Όλυμπος (1986, σ. 198) (ΣΥΜΜ-181-ΚΕ & 914.95 NEZ)
- Στιγμές μέσα στο χρόνο (1986, σ. 47) (ΝΦ-817-ΕΛ)
- Το ανθρώπινο περιβάλλον (1992, σ. 94) (ΝΟΜ-1967-RN & 344.046 NEZ)
- Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας Αναρρίχησης 1930-2000 (2000, σ. 318) (04153/2000-1 & 068.495 NEZ)
- Ε.Ο.Σ. Αθηνών 1928-2000 (2000, σ. 142) (04155/2000-1 & 068.495 NEZ)
- Στη φωτοδίνη του Χάους (2000, σ. 62) (04154/2000-1 & 880 NEZ)
- Βιβλιογραφικός οδηγός για τη γεωγραφία, τη φύση & τα μνημεία της Ελλάδος (2002, σ. 798) (00865/2003-1 & 016.91495 NEZ)
- Τα βουνά της Αττικής (νέα έκδ. 2002, σ. 302) (00867/2003-1 & 914.95 NEZ)
- Όλυμπος (νέα έκδ. 2003, σ. 317) (09869/2004-1 & 914.95 NEZ)
- Πάρνηθα (μαζί με τον Δ. Γιώτα - 2006, σ. 223) (11199/2006-1 & 914.95 NEZ)
- Τα ελληνικά βουνά - Γεωγραφική εγκυκλοπαίδεια (2010, 3 τόμοι, σ. 1.180) (ΕΒΕ & ΕΟΟΑ 914.95 NEZ)
- Τοπωνυμικά της Αττικής. Οικισμοί - Μνημεία - Τοπωνύμια (2013, σ. 350) (910.014 NEZ & 914.9512 NEZ)
- Λεξικό όρων και εννοιών της φύσης (2014, σ. 152) (έκδοση σε pdf - Ε.Ο.Ο.Α. 030 NEZ)
- Όλυμπος. Το βουνό των Θεών & των Ανθρώπων (2019, σ. 273 - μόνο κείμενα - σε pdf & cd-rom) (110123/2019 & 914.95 NEZ)
- Αναβάσεις, αναρρίχησης, πεζοπορίες σε βουνά & κορυφές εκτός Ελλάδας (2020, σ. 170) - για έκδοση σε pdf
- Όλυμπος. Το βουνό των Θεών & των Ανθρώπων (2020, 2 τόμοι, σ. 590) - για έκδοση
- Όλυμπος. Ιστορικό λεύκωμα (μαζί με τον Δ. Γεωργούλη, 2020, σ. 334) - για έκδοση

Έχει μεταφράσει και δημοσιεύσει, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, τους κανονισμούς αγώνων Judo με τα σχόλια τους (μετά από έγκριση της International Judo Federation - 1974 & 1976), ενώ σχετικά άρθρα του έχουν δημοσιευθεί σε αθλητικά κ.ά. περιοδικά («Δυναμικό Judo - Karate», : Ιστορία του Judo, Αρχές και σκοποί του Judo, Λεξικό 100 σύγχρονων Judoka, Συμβολή στη βιβλιογραφία μαχητικών τεχνών, Λίγα λόγια για το Judo).

Δώρησε (8-9-2010) στη Βιβλιοθήκη της Διεθνούς Ολυμπιακής Ακαδημίας (Αρχαία Ολυμπία) 70 βιβλία (σπάνια σήμερα) που αφορούν το ολυμπιακό άθλημα του Judo και άλλα σχετικά αθλήματα (Ju Jitsu, Karate, Aikido,).

Άρθρα του για τα ελληνικά βουνά και φύση και την ορειβασία - αναρρίχηση (φιλοσοφία - ιστορία) έχουν δημοσιευθεί σε ορειβατικά, φυσιολατρικά κ.ά. περιοδικά («Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Ο.Σ. Αθηνών», «Βουνά», «Ορειβατικά Χρονικά», «Πολιτιστική», «Η Καθημερινή/Επτά Ημέρες», «Ελληνικό Πανόραμα», «Η Φύση», «Διαδρομές», «Κορφές», «Ενημερωτικό Δελτίο Ε.Β.Ε.», «World Mountaineering+Climbing», «La Montagne & Alpinisme»), καθώς και στην ιστοσελίδα της Ε.Ο.Ο.Α. (www.eooa.gr), ενώ πολλές φωτογραφίες του με θέμα την ελληνική φύση έχουν δημοσιευθεί σε διάφορα περιοδικά («Δασικά Χρονικά», «Φωτοθέματα» της Ε.Φ.Ε.Τ., Δελτίο «Φίλοι της Φύσης», «Κορφές»), ημερολόγια (Σ.Ε.Π.Ε.Τ.Ε. & Ε.ΔΑ.Σ.Α.), κάρτες (Ε.Ο.Ο.Α.), βιβλία (Η ορειβασία στην Ελλάδα,) και εγκυκλοπαίδειες (Υδρία και Πάπυρος - Λαρούς - Μπριτάνικα).

Έχει επιμεληθεί και σχολιάσει το βιβλίο «Συμβολή στην ιστορία της ελληνικής αναρρίχησης (1913-1962) - του Γ. Μιχαηλίδη, 2004, σ. 124» (ΕΒΕ 09249/2004-1 & ΕΟΟΑ 796.52209495 MIX). Συμμετείχε στην έρευνα για τη συγγραφή του βιβλίου «Ε.Ο.Σ. Ελευσίνιας (1962-2002) - του Δ. Γεωργούλη, 2004, σ. 159» (ΕΒΕ 09190/2004-1 & ΕΟΟΑ 068.495 ΓΕΩ).

Για την προσφορά του στον πολιτισμό και στην ελληνική ορειβασία έχει βραβευτεί από τον Ε.Ο.Σ. Κατερίνης (Ιαν. 2001) και τον Α.Ο.Σ. (Σεπτ. 2005), καθώς και από το Ελληνικό Δίκτυο «Φίλοι της Φύσης», ως επίτιμο μέλος (17-10-2015).

Στις 30 Ιανουαρίου 2010 ανακηρύχθηκε ομόφωνα από τη Γενική Συνέλευση της Ε.Ο.Ο.Α. Επίτιμο Μέλος της Ελληνικής Ομοσπονδίας Ορειβασίας Αναρρίχησης για την προσφορά και το σημαντικό έργο του ως Γενικός Γραμματέας της (1994-2004), για τη μεγάλη δωρεά βιβλίων - περιοδικών - χαρτών (3.200 τίτλοι) και των αρχείων του (100 φάκελοι) στη Βιβλιοθήκη της Ε.Ο.Ο.Α., καθώς και για το σύνολο του συγγραφικού του έργου.

Στις 29 Δεκεμβρίου 2011 βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών για το τρίτομο έργο του «Τα ελληνικά βουνά - Γεωγραφική εγκυκλοπαίδεια».

Στις 21 Ιουνίου 2018 τιμήθηκε από το Δήμο Δίου-Ολύμπου για την προσφορά του στην ανάδειξη του Ολύμπου.